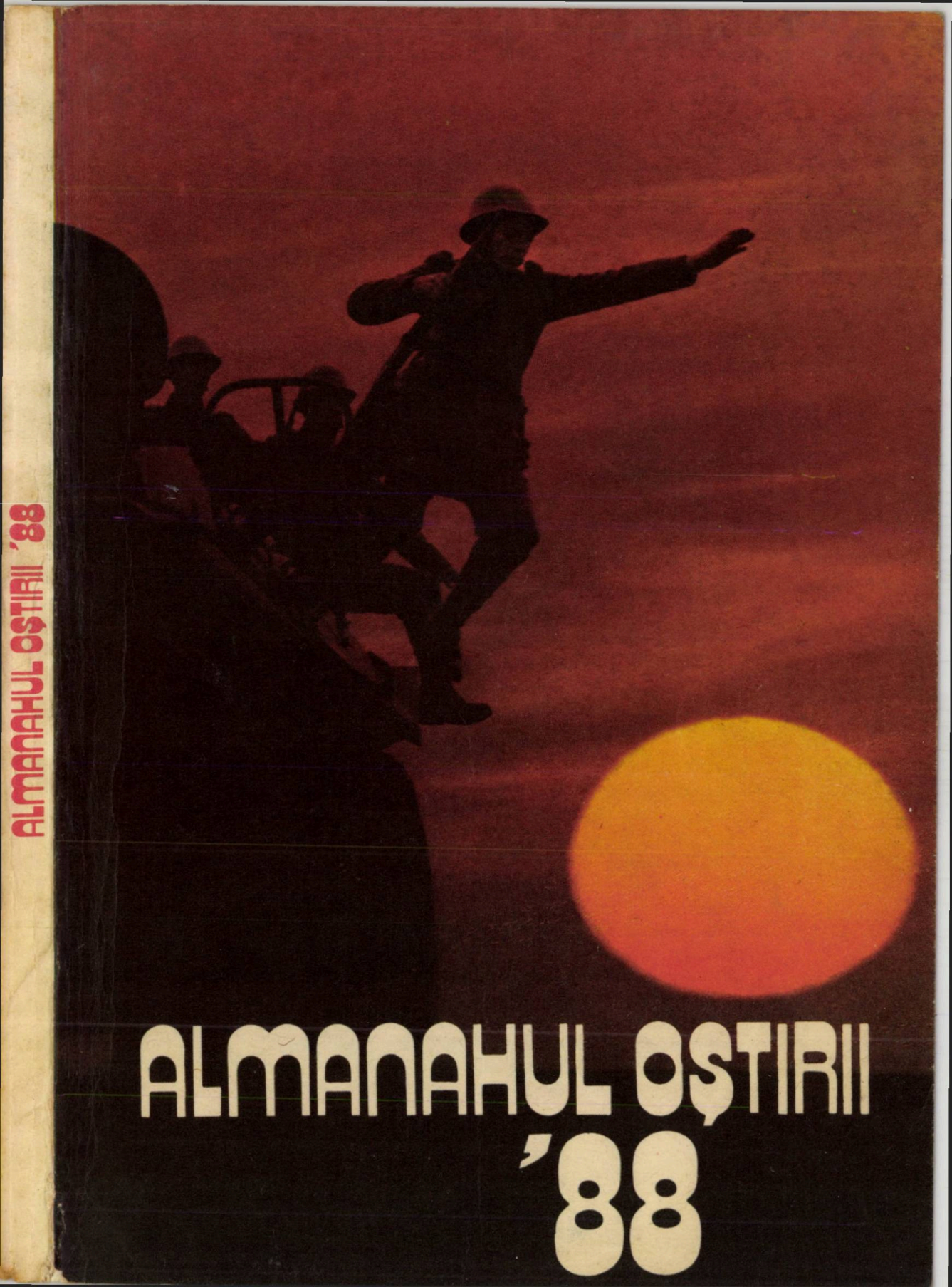

ALMANAHUL OȘTIRII '88

The background of the cover is a photograph of soldiers in silhouette against a bright, orange-hued sunset sky. One soldier in the foreground is standing on the turret of a tank, with his right arm extended forward. Behind him, other soldiers are visible, some inside the tank's hatch. A large, bright, circular sun is positioned in the lower right quadrant of the image.

ALMANAHUL OȘTIRII '88

SĂ ÎNĂLȚĂM UN CÎNTEC

*Să înălțăm un cântec strămoșilor rămași
Neatîrnării noastre de-a lungul vremii vamă!
Corola lor de visuri aprinsă-i în urmași
Iar cîntecele toate cu munții sînt de-o seamă.*

*Să înălțăm un cântec pămîntului ce-și suie
Zidirile de soare sub ceruri largi de vis!
Purtăm în noi de-a pururi destin de ciocîrlie
Dar zborul nostru este dinspre pămînt deschis.*

*Și dacă timpul-acesta, cu litere de aur
E scris în calendare, vibrînd sub Tricolor,
E că în fruntea noastră avem strateg și faur
Un Om de omenie, un brav conducător.*

*O inimă în care încape-o-ntreagă țară
Cu tot ce-a fost și este, cu viitorul ei,
O minte ce prezentul statornic îl măsoară
Cu faptele de mîine aprinse în idei.*

*Republica, în cronici, noi trepte de-mplinire
A-nscris cu demnitate în mersu-i avîntat
De cînd întreg poporul — un cuget și-o simțire —
Și-a împletit destinul cu-al Marelui Bărbat.*

*Urmîndu-l, noi prin fapte îi prezentăm onorul,
Din postul datoriei, celui dintîi soldat;
Gîndind destinul Țării, gîndește viitorul
Pămîntului acesta de la strămoși păstrat.*

*Să înălțăm un cântec, mai pur decît izvorul,
Bărbatului ce timpul ni-l face tot mai dens!
Destin de ciocîrlie purtăm în noi — și zborul,
Prin fluviul lui de gînduri, a căpătat azi sens.*

Căpitan ILIE BÂTCĂ

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
Nr.

CONFERINȚA NAȚIONALĂ A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

NOUĂ TREAPTĂ
CĂTRE VIITORUL LUMINOS AL PATRIEI

Sînt momente în viața unui popor care se constituie cu statut de referință în evoluția sa ulterioară. Un astfel de moment de excepțională însemnătate istorică prin problematica dezbătută, prin documentele adoptate îl constituie cea de-a V-a Conferință Națională a Partidului Comunist Român, desfășurată în zilele de 14—16 decembrie 1987, în marea Sală a Palatului Republicii.

Manifestare a profundului democratism al societății noastre, a democrației de partid, care și-a dovedit încă o dată și în acest cadru rolul său dinamizator în dezvoltarea și perfecționarea democrației muncitorești-revoluționare, Conferința Națională a partidului a demonstrat

unitatea de nezdruccinat dintre popor și partid, în frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Miile și miile de telegrame sosite pe adresa Conferinței încă pe timpul desfășurării lucrărilor acesteia, atmosfera angajantă, responsabilă a colectivelor muncitorești, a colectivelor de militari — dacă ne referim la armată — pentru îndeplinirea, la un nivel calitativ superior, a sarcinilor ce le revin, a importanțelor hotărîri adoptate de înaltul forum comunist, atestă modul strălucit în care partidul își îndeplinește rolul său de conducător politic, de centru vital al întregii societăți, capacitatea sa de a mobiliza plenar energiile națiunii, faptul că politica sa internă și externă este ur-

mată cu încredere și într-un unic torent revoluționar de toți fiii patriei, fie ei români sau de alte naționalități, muncitori, țărani, intelectuali, ostași, tineri sau vîrstnici, bărbați sau femei. Importanța istorică a Conferinței Naționale se relevă prin aceea că, dezbătînd într-un climat de înaltă exigență și responsabilitate politică problemele fundamentale ale operei de edificare a socialismului și comunismului pe pămîntul României, analizînd stadiul dezvoltării socialiste a patriei, modul cum se înlăptuiesc hotărîrile Congresului al XIII-lea al P.C.R., ea a deschis noi orizonturi și perspective pe calea progresului social, confirmînd justetea programelor și obiectivelor stabilite la Congres.

Obiective și programe care, înfăptuite prin munca plină de abnegație a întregului popor — și Conferința Națională a partidului a pus în evidență noi căi, noi resurse corespunzătoare etapei actuale de dezvoltare — vor înscrie țara noastră, la sfârșitul actualului cincinal, deci în 1990, pe traiectul unui nou stadiu, acela de țară cu nivel mediu de dezvoltare, ceea ce va asigura condițiile mersului înainte pentru atingerea obiectivului strategic al anului 2000, acela de țară cu un ridicat nivel al dezvoltării economico-sociale, de țară socialistă industrial-agrară multilateral dezvoltată, cu un standard de viață ridicat, realizând condițiile trecerii la manifestarea tot mai largă a principiilor comuniste de repartitie, de muncă și viață.

Întreaga desfășurare a lucrărilor Conferinței Naționale, toate documentele adoptate, dezbaterile în plen și secțiuni, la care au luat parte 287 de comuniști, demonstrează înalta răspundere cu care partidul nostru privește problemele vitale ale propășirii patriei, în deplină libertate și suveranitate, pe noi culmi de progres și civilizație, viziunea creatoare, profund științifică în care este abordată problematica vastă și complexă a edificării noii orînduiri, linia politică justă elaborată de partid, realismul ei în concordanță cu resursele, forțele și posibilitățile noastre, cu realitatea și cu specificul românesc, cu cerințele noii revoluții tehnico-științifice și ale noii revoluții agrare etc.

O magistrală analiză asupra marilor transformări revoluționare din țara noastră, a stadiului actual de dezvoltare și o viziune profund creatoare asupra perspectivelor luminoase ce se deschid, în continuare, în procesul revoluționar neîntrerupt al societății românești, analiză ale cărei teze, idei, concepte, soluții de inestimabilă valoare teoretică și practică ce formează substanța sa îmbogățesc tezaurul materialismului dialectic și istoric, socialismul științific, o constituie **Raportul** prezentat Conferinței Naționale de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la stadiul dezvoltării forțelor de producție, al societății socialiste în general, al relațiilor de producție și sociale, al democrației muncitorești-revoluționare, al perfecți-

nării conducerii, pe baza principiilor autoconducerii și autogestunii, al perfecționării și continuării procesului revoluționar în noua etapă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.

Raportul, adoptat într-o impresionantă unanimitate de participanții la Conferință ca document programatic de acțiune, de luptă și muncă al întregului partid, al întregului popor, jalonează în mod limpede și cuprinzător drumul națiunii noastre spre comunism, direcțiile prioritare de efort, căile și metodele, perfecționările ce se impun pentru îndeplinirea integrală a tuturor programelor și hotărârilor adoptate la Congresul al XIII-lea al partidului.

Este meritul nepieritor al tovarășului Nicolae Ceaușescu de a fi trasat cu claritate încă de la Congresul al IX-lea al partidului — de cînd, prin voința unanimă a comuniștilor, a întregului popor, a fost ales să conducă destinele națiunii noastre — drumul ce-l avem de străbătut, avînd rol determinant în definirea și aplicarea strategiei dezvoltării economico-sociale, în înfăptuirea cu consecvență a politicii interne și externe a partidului și statului nostru — politică elaborată cu aportul decisiv al secretarului

general al partidului nostru. În acest cadru, **Raportul** — adăugînd noi pagini monumentalei opere teoretice și practice a secretarului general al partidului — reflectă gîndirea originală, realist-științifică și revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, înalta răspundere cu care sînt abordate problemele majore ale propășirii patriei pe noi culmi de progres și civilizație, consecvența cu care este tratată problematica foarte complexă și contradictorie a lumii contemporane, poziția principială, confirmată de viață, în soluționarea acestora, în instaurarea unui climat de pace și destindere între popoare. Dînd o înaltă prețuire tuturor acestor calități de excepție ale conducătorului partidului și statului nostru, Conferința Națională a partidului, și, împreună cu cei prezenți la înaltul forum democratic al partidului, întregul nostru popor, oștirea țării își exprimă profunda recunoștință celui mai iubit și stimat fiu al națiunii, Erou între eroii neamului, personalitate politică de primă mărime a vieții internaționale, luptător neobosit pentru pace, militant de frunte al mișcării muncitorești mondiale, pentru întreaga sa activitate revoluționară, umanistă dedicată făuririi idealului comunist pe pămîntul României.

De asemenea, Conferința Națională, întreaga națiune dau o aleasă apreciere activității tovarăsei Elena Ceaușescu, militant de seamă al partidului și statului, savant de largă recunoaștere internațională, contribuției sale la înfăptuirea întregii politici interne și externe, la înflorirea științei, culturii și învățămîntului în patria noastră.

Marile realizări obținute de poporul român, sub conducerea glorioșului nostru partid comunist, cu deosebire ale EPOCHI NICOLAE CEAUȘESCU, confirmă pe deplin, așa cum s-a subliniat și în Raport, justetea politicii Partidului Comunist Român, a soluțiilor adoptate de la o etapă la alta, care au demonstrat cu puterea faptelor că socialismul nu reprezintă un model unic, că el se construiește cu poporul și pentru popor, potrivit realităților din fiecare țară. Accentul pus pe dezvoltarea intensă și pe modernizarea producției, pe perfecționarea sistemului de conducere a societății, instituirea unui cadru democratic participativ, unic în felul său, creșterea rolului planului național unic de dezvoltare economico-socială, întărirea continuă a proprietății socialiste, aplicarea cu consecvență a principiilor noului mecanism economico-financiar, ale autoconducerii muncitorești sînt numai cîteva dintre soluțiile românești care și-au dovedit din plin valabilitatea,

tea, punînd în evidență rolul de conducător politic al partidului în studiarea condițiilor noi din țara noastră, precum și în elaborarea și aplicarea celor mai potrivite măsuri pentru progresul multilateral al patriei.

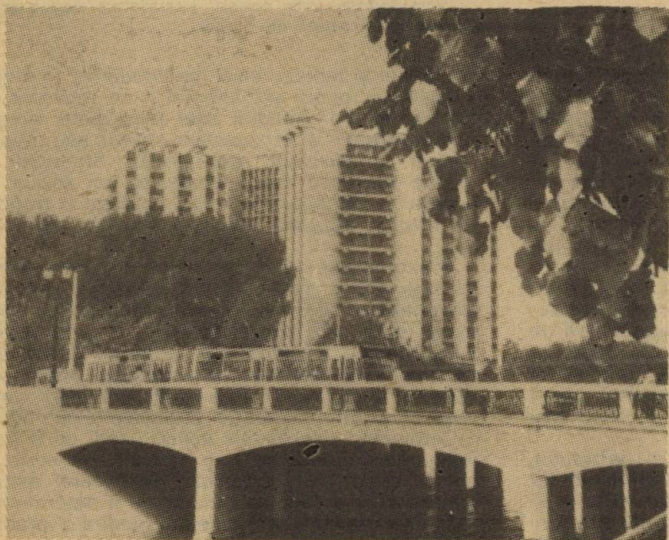
În acest context, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a subliniat din nou în Raport relația dialectică între dezvoltarea economi-

co-socială și activitatea politico-ideologică, educativă, de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste, rolul activ al conștiinței în procesul cunoașterii și desfășurării fenomenelor sociale, sarcinile mari ce revin întregului front al muncii educative.

Armata, parte integrantă a societății, trup din trupul poporului, își face o datorie de onoare din a răspunde cu noi fapte demne de muncă și veghe, în posturile încredințate de partid și popor, îndeplinind exemplar, cu fermitate revoluționară hotărârile Congresului al XIII-lea și Conferinței Naționale ale partidului, ordinele patriei, ale comandantului nostru suprem, pentru apărarea și înălțarea scumpei noastre patrii — Republica Socialistă România.

În atmosfera de înaltă sărbătoare, prilejuită de aniversarea zilei de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu și a îndelungatei sale activități revoluționare eroice, în slujba intereselor vitale ale națiunii, ale patriei, împreună cu întregul popor, toți ostașii țării aduc un fierbinte omagiu conducătorului stimat și iubit, urîndu-i ani mulți, sănătate, fericire și aceeași nestăvilită putere de muncă, în fruntea partidului și statului, spre gloria și înălțarea României socialiste.

Colonel ION JIANU

Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU

*fondator al doctrinei apărării patriei
de către întregul popor român*

Trebuie să imbinăm în mod armonios pregătirea militară, de luptă, cu participarea activă la dezvoltarea patriei noastre. De altfel, trebuie să spunem cu toată claritatea că participarea la activitatea de dezvoltare economică și socială reprezintă o parte inseparabilă a pregătirii de luptă și politice, a ridicării capacității de apărare a armatei noastre. Ambele domenii trebuie considerate ca o activitate unică, pe două direcții, dar inseparabile, că una o condiționează pe cealaltă — și numai lucrând bine, atât în pregătirea de luptă, cât și în realizarea obiectivelor de dezvoltare economică și socială, armata noastră își va face pe deplin datoria față de popor și patrie!

NICOLAE CEAUȘESCU

„Onor comandantului suprem” (reproducere după o pictură de locotenent-colonel Gh. Ioniță)

Această strălucită epocă de istorie românească poartă adânc încrustată, în întreaga substanță și dimensiune a prefacerilor, biruințelor și faptelor de glorie care o încunună, însemnele inconfundabile ale gândirii și faptei celui care se află, de peste două decenii, la cîrma destinului națiunii române, tovarășul Nicolae Ceaușescu, conducător de excepție din șirul acelor mari bărbați ai neamului care au aureolat, cu personalitatea lor, vremurile în care au trăit, au imprimat țării un nou destin istoric pe magistrala progresului. Perioada deschisă de Congresul al IX-lea al partidului a reprezentat în viața țării o adevărată eră de renaștere națională, energiile maselor, scoase din chingile unor mecanisme și canoane care nu ni se potriveau, irumpînd într-o efervescentă operă de creație materială și spirituală cum n-au mai cunoscut aceste meleaguri.

Este meritul secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a fi fundamentat în toți acești ani, aplicînd creator adevăratele și legitățile obiective la condițiile concrete ale țării noastre, o strategie atotcuprinzătoare de dezvoltare economico-socială a patriei pe baza cuceriri-

lor științei și tehnicii celei mai moderne. În monumentală sa operă social-politică se regăsesc întruchipate forța gândirii sale îndrăznețe, permanent novatoare și prospective, spiritul său original creator, consecvent revoluționar. Strălucita sa creație teoretică îmbogățește cu un tezaur de neprețuită valoare patrimoniul spiritual al poporului nostru, dezvoltă teoria și practica revoluționară.

Adăugîndu-se celorlalte pagini ale monumentalei sale opere, Raportul prezentat la Conferința Națională de tovarășul Nicolae Ceaușescu, document istoric de amploare deschidere spre valorile autentice ale socialismului, program de luptă și de muncă al partidului, al întregului popor, jalonează noi orizonturi ascensiunii societății românești pe drumul civilizației socialiste și comuniste.

Concepînd problemele apărării țării ca o parte integrantă, inseparabilă a politicii generale de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, tovarășul Nicolae Ceaușescu a determinat o cotitură radicală și în domeniul gândirii și practicii militare.

Datorăm tovarășului Nicolae Ceaușescu reeva-

luarea conținutului concepțiilor și orientărilor practicate anterior, fundamentarea unei concepții armonioase, realiste, a unui ansamblu de teze, idei, principii și soluții care, fructificând magistral cele mai înaintate tradiții ale luptei armate a poporului român pentru păstrarea ființei naționale, a neatinării țării, direcționează rezolvarea problemelor complexe ale creșterii capacității de apărare a patriei potrivit actualelor condiții de dezvoltare a societății noastre, precum și evoluției evenimentelor pe arena mondială.

În concordanță cu țelurile supreme ale poporului român de a-și dedica toate forțele muncii constructive, de edificare a societății socialiste, cu vocația sa tradițională de a trăi în pace, în deplină libertate și independență, tovarășul Nicolae Ceaușescu a afirmat limpede scopul fundamental al efortului militar al țării noastre: „România socialistă nu urmărește și nu va urmări niciodată țeluri agresive împotriva vreunui stat. În orice împrejurări, întotdeauna, patria noastră, poporul român va lupta numai și numai pentru apărarea independenței și suveranității sale, împotriva oricărei încercări de dominație și asupra, pentru a asigura națiunii noastre dreptul de a-și făuri societatea socialistă și comunistă în mod liber”.

Așadar, prin obiective, conținut politic și militar, apărarea națională a României reprezintă o materializare fidelă a dreptului la autoapărare consacrat de justiția internațională contemporană. Forțele armate ale României nu vor duce niciodată un război de agresiune, ele servind întotdeauna interesele apărării independenței țării, făuririi socialismului și comunismului în patria noastră.

Dialectician profund, secretarul general al

partidului așează la temelia capacității de apărare a patriei, în primul rând, forța economică a țării, nivelul înalt al dezvoltării forțelor de producție în industrie, în agricultură, dezvoltarea științei, progresul tehnic multilateral. „...Realizarea obiectivelor dezvoltării economico-sociale pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii constituie un factor primordial, esențial și pentru întărirea forței și capacității de apărare...” — subliniază, în acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Călăuzită de acest principiu cardinal, România nu s-a lăsat antrenată în cursa înarmărilor, ci, dimpotrivă, și-a concentrat eforturile creației materiale, operei de construcție economico-socială, îndeplinirii marilor sale obiective de dezvoltare. De altfel, datorită puternicei dezvoltări a economiei naționale, a devenit posibil ca, în cea mai mare parte, înzestrarea tuturor forțelor luptătoare să fie asigurată din producție proprie și pe baza resurselor interne.

Așadar, având în vedere că puterea militară este rezultatul tuturor potențelor materiale, tehnico-științifice, demografice, politico-morale de care dispune societatea și care pot fi mobilizate în caz de necesitate în vederea salvagărdării independenței, suveranității și integrității teritoriale, tovarășul Nicolae Ceaușescu a definit magistral principiul de bază al organizării apărării naționale: „Lupta împotriva oricărei agresiuni imperialiste, apărarea cuceririlor revoluționare și a independenței țării nu pot fi decit opera întregului popor român, care, la nevoie, trebuie să se ridice ca un singur om pentru a-și apăra cuceririle revoluționare, independența, dreptul la o viață liberă”. În caz de necesitate, poporul român, care se bucură astăzi din plin de roadele muncii sale în condiții

de independență și suveranitate, animat de cel mai fierbinte patriotism revoluționar, se va ridica neînfricat la luptă, făcând, cu orice sacrificiu, un zid de netrecut în fața invadatorului.

Formulând conceptul de război al întregului popor pentru apărarea patriei, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fructificat cu strălucire tezaurul de experiență istorică al neamului românesc, a cărui devenire prin milenii este marcată de un șir neîntrerupt de lupte crâncene, în care, pentru a învinge adversari deosebit de puternici și experimentați, a trebuit să ridice întreaga suflare în apărarea gliei strămoșești, să-și mobilizeze întregul potențial material și uman pentru a se opune invadatorilor și a-i învinge. În noile condiții istorice determinate de construirea cu succes a societății socialiste, conceptul de război dus de întregul popor pentru apărarea patriei, elaborat de secretarul general al partidului, își are temeiuri adânci în noile realități economico-sociale care potențează capacitatea de apărare: făurirea economiei socialiste unitare, noile relații de producție și sociale; puternica bază tehnico-materială a societății; noua conștiință socialistă a maselor; comunitatea de interese și aspirații ale tuturor cetățenilor României; unitatea moral-politică a poporului nostru în jurul partidului comunist, al secretarului său general. Cu încredere nezdruclănată în forța de neînving a poporului român, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază: „(...) oricine ar încerca să se atingă de cuceririle sale socialiste va întâmpina rezistența unui popor (...) strins unit, hotărât să lupte cu toată energia și abnegația, cu toate mijloacele de care dispune pentru apărarea vieții sale noi, a dreptului său sfânt la libertate și independență”.

Așadar, în viziunea doctrinei noastre militare, fundamentată de secretarul general al partidului, riposta națiunii noastre în cazul unei agresiuni trebuie să fie generală, globală — militară, politică, diplomatică, economică și de altă natură —, să angajeze întreaga populație la lupta de apărare, într-un efort unitar, precis direcționat, să valorifice în cel mai înalt grad posibil resursele umane, materiale și spirituale ale țării.

Concepția privind apărarea patriei de către întregul popor este materializată în sistemul național de apărare — creat și perfecționat sub direcția îndrumare a tovarășului Nicolae Ceaușescu — cuprinzând în proporții echilibrate atât elemente de tip militar — armata, unitățile Ministerului de Interne, cit și cu caracter popular — gărzi patriotice, formațiuni de apărare civilă, detașamente de tineret etc. Acest sistem original asigură un cadru optim, în timp de pace, pentru instruirea și pregătirea întregii populații pentru apărarea țării, iar în situație de război — angajarea plenară a potențialului uman, apt de efort militar, pentru a înfrunta agresorul cu arma în mână, desfășurând o gamă largă de acțiuni de luptă, concomitent cu rezolvarea celorlalte nevoi ale societății — producție, refacere, ordine socială.

Ținând seama de imperativul formulat de comandantul suprem privind pregătirea unitară a componentelor sistemului național de apărare, se

Colonel RADU OLARU

(continuare în pag. 120)

1952. Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, în gradul de general-maior, ministru adjunct al forțelor armate și șef al Direcției Superioare Politice a Armatei, asistând la desfășurarea unei aplicații tactice (sus). Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al partidului, președintele republicii și comandantul nostru suprem, este întâmpinat, de către militari, cu deosebită căldură, stimă și prețuire

ÎN SLUJBA ADEVĂRULUI ISTORIC

un OM pentru istorie

Este un adevăr axiomatic faptul că știința istorică românească contemporană a străbătut și străbate, după Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, care își are locul suprem de onoare în spațiul de neîntreruptă și deplin glorioasă istorie milenară a poporului nostru, cea

citeva decenii ni s-a negat identitatea etnică, ni s-au redus spațiul și timpul istoric, ne-au fost exilate și ținute în captivitate din punct de vedere istoriografic adevărurile fundamentale ale acestui popor, care, așa după cum se exprima Nicolae Iorga, „prin strămoșii săi își are rădăcini de patru ori milenare; aceasta este mindria noastră

cu actul de identitate al poporului român, a înarmat istoriografia românească cu postulate și principii metodologice care au desprins-o din chingile în care fusese încorsetată timp de câteva decenii — când evenimente, fenomene și acțiuni, inclusiv militare, au fost înfățișate publicului în mod eronat — oferindu-i largi posibilități pentru reflectarea strict obiectivă a adevărului istoric, de reconsiderare și redimensionare a unor perioade sau momente văzute altădată prin prisma unor conjuncturi deformate, înlăturându-i astfel umbrele și întărindu-i razele, ceea ce înobilează istoria, care are facultatea de a pătrunde în redutele cele mai intime ale sufletului omenesc.

Cu prestanța omului de știință, a geniului care stăpânește principiile metodologice ale materialismului dialectic și istoric, aplicându-le cu minuție și pătrundere, cu îndrăzneală revoluționară și responsabilitate comunistă față de problemele cardinale, tovarășul Nicolae Ceaușescu a abordat profund și multilateral întreaga problematică a istoriei naționale, inclusiv a celei militare, începând de la cimpul motivațiilor de factură științifică a necesității studiului istoric, ca o concretizare a gândirii și acțiunii umane în condiții determinate, ca știință a dezvoltării umanității. Inspirată și cu o mare valoare metodologică este în acest sens patetica sa rostire: „Oare cum s-ar simți un popor care nu și-ar cunoaște trecutul, nu și-ar cunoaște istoria, nu ar prețui și nu ar cinsti această istorie? Nu ar fi ca un copil care nu-și cunoaște părinții și se simte străin în lume? Fără îndoială că așa ar fi, tovarăși. Iată de ce noi avem datoria să cunoaștem, să studiem trecutul de luptă al poporului nostru. Avem un trecut cu care ne putem mindri”.

Cimpul motivațional privind necesitatea studiului și cunoașterii istoriei, în rolul ei de *magister vitae*, este extins în opera social-politică cu caracter enciclopedic

„Erou între eroii patriei” (pictură)

mai importantă și fecundă etapă din întreaga sa existență. Aceasta s-a datorat și se datorează faptului că investirea tovarășului Nicolae Ceaușescu, în iulie 1965, de către marele forum al comunistilor români, de întregul nostru popor, în cea mai înaltă demnitate de partid și de stat a produs o cotitură radicală atât în concepția, cât și în metodologia existente în acel moment despre istoria noastră națională, exprimate cu deosebire în faptul că timp de

tră și aceasta este puterea noastră”.

Astfel, această istorie s-a bucurat de largi deschideri și orizonturi noi în epoca în care în fruntea partidului se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel care intrupează în mod strălucit cele mai luminoase tradiții și virtuți ale poporului român. Cu spiritul său de neîntrecut revoluționar și patriot neînficat, secretarul general al partidului nostru a redat conștiinței naționale marile adevăruri și valori istorice, începând

dic a tovarăşului Nicolae Ceauşescu dincolo de factorii strict educaţionali. În viziunea sa ştiinţifică, revoluţionară, cunoaşterea istoriei propriului popor, situarea şi integrarea sa în această istorie reprezintă pentru Partidul Comunist Român o condiţie sine qua non atât în elaborarea programului său, cât şi în lupta pentru înfăptuirea lui. „Noi, comuniştii, arată tovarăşii Nicolae Ceauşescu, considerăm că este o datorie de onoare de a studia, cunoaşte şi cinsti cum se cuvine pe cei care au contribuit la făurirea naţiunii noastre, care şi-au dat viaţa pentru libertatea naţională şi socială a poporului român. Noi, comuniştii, sintem continuatorii a tot ceea ce are mai bun poporul român. Partidul comunist nu a apărut întâmplător în România. El este rezultatul unui întreg proces istoric de dezvoltare economică-socială care a dus la maturizarea clasei muncitoare, a luptei revoluţionare şi la formarea Partidului Comunist Român. Oare cum ar fi posibil ca un partid care îşi propune să conducă poporul pe calea făuririi unei orinduirii mai drepte, a orinduirii socialiste, să nu cunoască trecutul de luptă? Îmi închipui că un asemenea partid ar fi sărac, ar fi lipsit de vlagă şi fără nici o îndoială că nu s-ar putea bucura nici de sprijinul, nici de încrederea poporului. Or, tocmai pentru că partidul nostru continuă cele mai bune tradiţii de luptă ale poporului, trage învăţăminte din experienţa trecutului şi depune eforturi pentru a asigura mersul înainte spre o viaţă mai bună a poporului, pentru construirea orinduirii socialiste, el se bucură de stima şi de încrederea nelimitată a întregului nostru popor.” Experienţa istorică se constituie într-o puternică armătură documentară în acest sens.

Cu un remarcabil profesionalism, secretarul general al partidului a elaborat sistemul principiilor teoretico-metodologice care trebuie să stea la baza oricărui demers ştiinţific în domeniul istoriei. Într-o ordine de priorităţi se cere subliniat faptul că şcoala istorică românească beneficiază de principii şi îndrumări metodologice de însemnătate cardinală pentru înseşi studiul şi scrierea istoriei. După cum subliniază tovarăşul Nicolae Ceauşescu, „interpretarea ştiinţifică, obiec-

tivă a evenimentelor social-politice în toată complexitatea lor poate fi făcută numai în lumina materialismului dialectic şi istoric, cea mai înaintată concepţie despre lume şi viaţă”, iar „Valoarea unei istorii cu adevărat ştiinţifice constă în înfăţişarea obiectivă a faptelor, în interpretarea lor justă, constituind astfel o oglindă a conştiinţei de sine a

Nicolae Ceauşescu la restabilirea atitudinii principiale, realiste faţă de tradiţie şi de a ne reconecta la această glorioasă moştenire — întreruptă într-o perioadă nefastă a evoluţiei istoriografiei româneşti postbelice, când prezidau, cu o penibilă autarhie, mistificările manicheice ale îngheţului dogmatic. Prin întreaga sa operă, pătrunsă de patos revoluţionar, şi prin neobosită activitate practică, secretarul general al partidului ne-a restituit trecutul şi sentimentul autentic al istoriei naţionale. „Este necesar, arată tovarăşii

AICI, DINTOTDEAUNA

Acest pământ e dulcea noastră vatră
Şi el pe chip ni se răsfringe pur,
Cu trei culori-nălţate în drapelul
De purpură, de aur şi azur.

Pe-acest picior de plai din veşnicie
În doine şi balade legănaţi,
Noi fraţi ne ştim cu Mureşul şi Oltul,
Cu Prut, cu Mare, şesuri şi Carpaţi.

Acest pământ înnobilit prin veacuri
Cu spic de griu şi vers înaripat,
E roditor şi prin sudoarea frunţii,
Şi singele cu care l-am udat.

Acest pământ e dulcea noastră vatră
Şi el pe chip ni se răsfringe pur,
Îl înflorim şi-l apărăm sub steagul
De purpură, de aur şi azur.

GEORGE ZARAFU

poporului, a claselor, înmănunchind experienţa de viaţă şi de luptă a maselor şi a conducătorilor”.

Opera cu caracter enciclopedic a tovarăşului Nicolae Ceauşescu încorporează, ca una dintre cele mai importante părţi constitutive, concepţia sa cu privire la necesitatea de a studia aprofundat şi de a elabora istoria poporului român încă din cele mai vechi timpuri, de a cunoaşte eroismul cu care a ştiut să înfrunte greutăţile şi adversităţile de tot felul şi să-şi păstreze fiinţa naţională, să-şi aperse dreptul la libertate şi neatrănare, pornindu-se de la „rolul hotărîtor pe care tracii, respectiv getogacii, l-au jucat în formarea poporului român”, ai cărui strămoşi îndepărtaţi vin din vremuri imemorabile şi a cărui vatră de locuire a fost dintotdeauna acest pământ de la Carpaţi, Dunăre şi Mare. Avem a înţelege astfel contribuţia decisivă a tovarăşului

Nicolae Ceauşescu, să avem în vedere că popoarele s-au dezvoltat în anumite condiţii istorice şi sociale care şi-au pus amprenta pe însuşirile şi felul de a gândi şi trăi al fiecărui popor. Istoria poporului nostru, de mai bine de 2000 de ani, de la daci pînă în prezent — care demonstrează cu putere aceasta — este istoria luptelor împotriva asupririi străine, a luptelor pentru libertate şi independenţă, pentru progres economic şi social”.

De uriaşe cîştiguri metodologice beneficiază istoriografia românească prin principiul fundamental formulat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu conform căruia este „necesar să intensificăm activitatea de elaborare a istoriei poporului român, în spiritul concepţiei materialist-dialectice şi istorice, redînd — pe baza datelor, a documentelor, a realităţii — viaţa, munca şi

lupta sa din cele mai vechi timpuri pînă în anii construcției socialiste. Va trebui să avem o istorie unitară, care să redea corespunzător fiecare etapă de dezvoltare economic-socială, fiecare perioadă istorică și luptele sociale, activitatea politică, să caracterizeze, în lumina adevărului bazat pe fapte și documente, atît rolul claselor sociale, al poporului, cît și al diferiților conducători ai statului și personalități politice, științifice, culturale. În această concepție a unei istorii unice, istoria poporului român va trebui să cuprindă și istoria mișcării muncitorești revoluționare, a Partidului Muncitoresc Social-Democrat, precum și a Partidului Comunist Român. Nu pot exista două istorii, una a poporului și una a partidului. Poporul nostru are o singură istorie, iar activitatea Partidului Comunist Român, ca și a altor partide în diferite perioade, constituie o parte inseparabilă a istoriei patriei". Firește, caracterul unitar privește atît spațiul, temporalitatea, structura, cît și dezvoltarea vieții economice, social-politice și culturale, care, în pofida condițiilor istorice, deosebit de complexe, au avut o factură în esență unitară, chiar dacă o perioadă de timp au existat sub raport statal mai multe entități, ca, de pildă, Țara Românească Transilvania, Țara Românească Moldova, Țara Românească Muntenia, Țara Românească Dobrogea. Și atunci, și ulterior, unitatea caracteristică poporului român, conștiința originii comune și a unității de neam și cultură au determinat legături strînse, nemijlocite între românii din întreg spațiul carpatodanubiano-pontic. Avem astfel a înțelege de ce societatea românească s-a dezvoltat unitar de-a lungul evului mediu și modern, constituind o premisă fundamentală pentru făurirea Marii Unirii de la 1 Decembrie 1918. Pe aceleași linii de convergență se situează aprecierea tovarășului Nicolae Ceaușescu: „**Avem un popor, o țară în care trăiesc laolaltă românii, precum și oameni ai muncii de origine maghiară, germană, sîrbă sau de altă naționalitate. Dar cu toții sîntem un popor unic — și nu admitem nimănui să încerce să lovească în unitatea poporului nostru.**”

Promotor strălucit al valorilor patriotice și educative ale istoriei, tovarășul Nicolae Ceaușescu a dezvăluit noilor generații ale României socialiste atît conștiința comunității de origine și a conti-

nuității poporului român în largul spațiu carpatodanubiano-pontic, cît și neîntrerupta sa luptă socială de eliberare națională. Cu neînmurită emoție, înveșmîntată de căldura inimilor, amintim aici aprecierea, de o măreție epopeică, făcută încă din 1965 și care exprimă o istorie întreagă: „**Focul luptei naționale și sociale a ars neconținut, cînd cu vilvătăi, care făceau pe asupritori să se cutremure, cînd mai potolit, ca apoi să se înteească și mai puternic. Multe pagini glorioase a înscris poporul român în lupta pentru libertate și socialism. Graiul nu poate reda măreția acestor lupte; ele adevăresc și vor adevăra peste veacuri vitalitatea și înțelepciunea poporului nostru, care, trecînd prin grele încercări, a rămas neclintit și a prins de fiecare dată noi puteri, ridicîndu-se, asemenea stejarului după furtună, și mai mîndru spre soare.**”

Dimensiunile și vocația istoriei ca școală a vieții și activității umane sînt deosebit de concludente și în sfera relațiilor dintre popoare, țări și națiuni. În mesajul adresat participanților la cel de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice de la București, care a avut loc în august 1980, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că „**În cadrul întregii politici a statului nostru socialist, acționăm ca cercetarea istorică națională să servească**

neabătut cauza înțelegerii și bunei vecinătăți, a prieteniei și colaborării popoarelor, a păcii și securității internaționale.” De aceea trebuie „**să facem totul ca istoria să devină o puternică armă a prieteniei și solidarității între popoare, în lupta pentru socialism, pentru colaborare și pace internațională.**”

În hronicul de aur al poporului român va rămîne înscrisă, cu trăinicia și perenitatea ce se cuvin marilor personalități, contribuția inestimabilă a tovarășului Nicolae Ceaușescu la dezvoltarea gândirii istorice românești, la deschiderea unor orizonturi noi școlii noastre istorice. Înălțată maiestuos pe pedestalul înșușirilor alese, pe strălucita sa gîndire cutezătoare, mereu prezentă în vorbirea și scrisul oamenilor, personalitatea secretarului general al partidului, președinte republicii, comandantul nostru suprem, apare astăzi în toată măreția ei. Adresîndu-i un călduros gînd ostășesc, alături de ceilalți istorici îl socotim, pe drept cuvînt, ctitor al istoriei patriei. În strînsă comuniune cu întregul popor, sentimentele noastre de grațitudine se îndreaptă, astfel, către cel care, în răstimpul de peste două decenii de cînd se află în fruntea destinelor țării, a ridicat gîndirea și școala istorică românească pe culmi de glorie și strălucire.

Colonel dr. GHEORGHE TUDOR

O PRODIGIOASĂ ACTIVITATE POLITICĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ DEDICATĂ PATRIEI, FERICIRII OAMENILOR, PĂCII PE PLANETA NOASTRĂ

Aducem cu nețărmurită grațitudine și admirație un cald omagiu tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, eminent om de știință, savant de largă recunoaștere și prețuire internațională — model de afirmare a spiritualității și a energiei creatoare a femeii în România socialistă. Neobosita sa activitate științifică și politică constituie un strălucit exemplu de dăruire, evidențiază alesele calități umane și intelectuale ale poporului căruia îi aparține. Dovedind în permanență patosul, romanticismul revoluționar al luptei duse cu dârzenie spre împlinirea idealurilor poporului, tovarăsa Elena Ceaușescu a adus o contribuție de seamă — atât în anii grei ai ilegalității, cât și în perioada marilor transformări revoluționare de după eliberarea țării — la lupta eroică a partidului pentru înfăptuirea revoluției socialiste. Activitatea desfășurată pe tărâm politic și social a fost și este exemplar întregită de activitatea științifică desfășurată în domeniul chimiei și ingineriei chimice, de preocuparea activă pentru transpunerea în viață a orientării privind legarea științei, învățămîntului de practică, în contextul amplei desfășurări a revoluției tehnico-științifice și adâncirii fără precedent a procesu-

„Omagiu” (pictură de Sabin Bălașa)

CINSTIRE

*De din dreapta slujire
la curțile dorului, la monolitul
strămoșilor noștri Carpați, la
horbota verde-a Cîmpiei Române, la
diamantul fapei care
pururi rămîne;*

*De din dreapta veghe
arborată ca un stindard al
liniștii la catargele patriei, ca
un pod peste timp, ca o generație
veșnic-a primului anotimp;*

*De din inima noastră, a patriei
și a noastră, Femeii ce-nseamnă
pace, carte, flacără vie, i-aducem înaltă
cinstire, la dreapta marelui Bărbat
al țării, ea însăși
veghe nestinsă, iubire.*

VALERIU BUZNEA

lui cunoașterii. Este știut faptul că, sub conducerea directă a tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, Institutul Central de Chimie s-a transformat într-un autentic consiliu științific, devenit etalon al realizării platformelor integrate de cercetare-învățămînt-producție ale chimiei, fizicii, electronicii sau ale altor domenii. În același timp, prestigioasa activitate științifică desfășurată personal s-a concretizat în contribuții originale esențiale în domeniul chimiei moleculare — în special în problemele polimerizării stereospecifice, stabilizării cauciucului sintetic și copolimerizării. Acest fapt este ilustrat cu pregnanță de o vastă operă științifică, de amplă rezonanță și prețuire internațională, de lucrări științifice originale, de o înaltă ținută profesională, care întretin un viu interes și întrunesc elogiul unanime în lumea științifică, atât în țară, cât și peste hotare. Lucrările sale științifice, sugerînd soluții și tehnologii noi, conducînd la elucidarea teoretică și practică a unor probleme importante și de mare interes, au văzut lumina tiparului în multe țări ale lumii, fiind apreciate drept contribuții de mare valoare în domeniul respectiv, apreciere pentru care stau mărturie înaltele distincții ce i-au fost conferite, printre care Medalia de aur „Marie Curie”,

Insigna de aur a Academiei Europene de Științe, Arte și Litere, numeroase alte importante titluri. Remarcabilele calități de om politic și de personalitate științifică se reflectă permanent în îndeplinirea cu energie și eficiență, cu înaltă răspundere patriotică a sarcinilor ce-i revin în calitate de membru al Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al partidului și prim viceprim-ministru al guvernului, din responsabilitățile cu care a fost investită în funcția de președinte al Consiliului Național al Științei și Învățământului.

După cum este cunoscut, reputele instituții științifice din întreaga lume au ales-o pe tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu ca membru de onoare. Alături de înalte distincții românești — de doctor în științe și membru al celui mai înalt for științific al țării, Academia Republicii Socialiste România — titlurile acordate de instituții și organizații științifice, de academii și universități din numeroase țări ale lumii constituie o strălucită afirmare și împlinire a unei activități puse exemplar în folosul științei, al progresului societății, fapt care constituie o mândrie pentru toți oamenii de știință români, pentru întregul nostru popor.

Acad. ANA ASLAN

OMAGIU FIICEI ȚĂRII

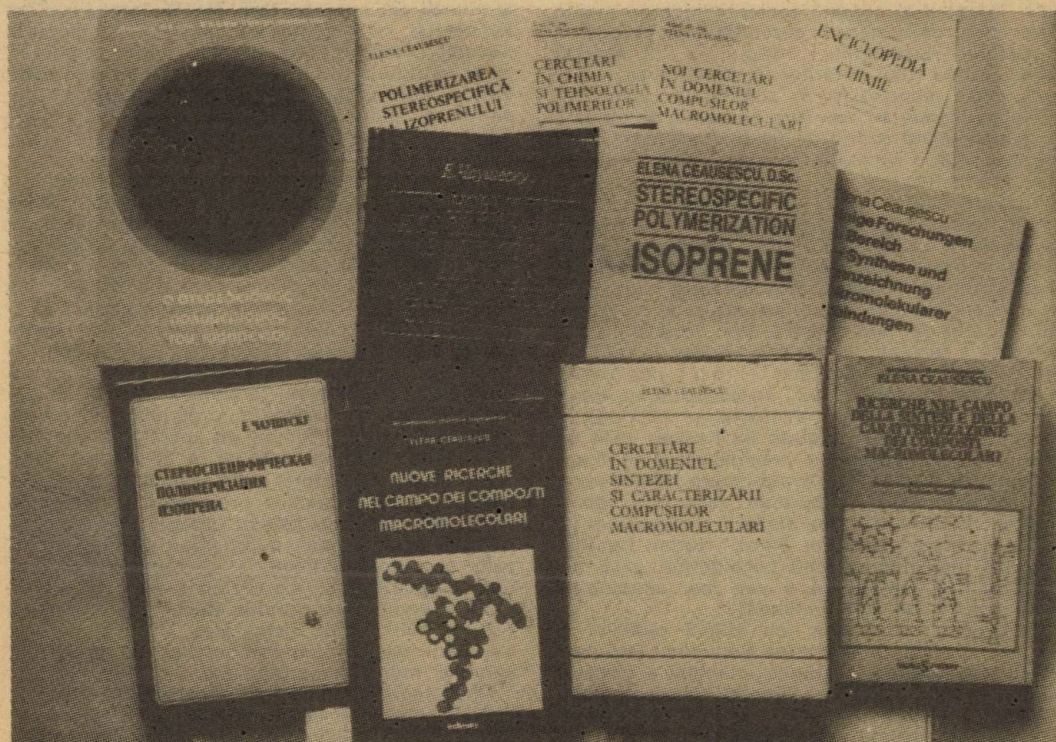
*Senin de flori, de zări strălîmpezite,
Buchet de albe și solare gînduri,
Din ale oastei neclintite rînduri
În cinste strămoșească vom trimite*

*Celei ce cu iubire înțeleaptă
Dă preț sporit la tot ce noi veghem,
În dreapta Comandantului suprem,
Ea însăși caldă veghe, demnă faptă.*

*Din postul vieții noastre îi urăm
Corole-mii de gînduri și simțire
Pentru nestinsa-i pildă de iubire
A ceea ce cu toții apărăm.*

Locotenent-major DANIELA MIRCEA

Lucrările de înaltă ținută științifică ale tovarășei academician doctor inginer ELENA CEAUȘESCU sînt cunoscute și prețuite în numeroase țări ale lumii

PROCLAMAREA REPUBLICII

strălucită încununare a luptei

poporului român pentru libertate,

independență și progres social

La 30 Decembrie 1987 s-au împlinit patru decenii de la proclamarea Republicii, eveniment revoluționar cu profunde semnificații în istoria poporului român, expresie viguroasă a voinței sale de libertate, independență și suveranitate națională. Înfăptuit în condiții social-politice pe deplin maturizate, ca urmare a dezvoltării impetuoase a procesului revoluționar început la 23 August 1944, și când rolul hotărîtor în conducerea țării îl avea clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea, intelectualitatea, cu celelalte categorii de oameni ai muncii, actul istoric de la 30 Decembrie 1947 n-a însemnat o simplă înlocuire a vechii forme de stat, monarhice, cu una nouă, republicană, ci o schimbare fundamentală a conținutului regimului politic, marcînd instaurarea unei puteri de stat de tip socialist și începutul unei etape noi, superioare, în dezvoltarea României — etapa revoluției și construcției socialiste. Prin dea astfel viață idealul mișcării muncitorești și socialiste, al partidului muncitorilor din țara noastră, care, încă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, vedeau în republică „singura formă (de stat — n.n.) posibilă și compatibilă cu socialismul”. În același timp, transformările revoluționare, democratice produse în societatea românească după 23 August 1944 au făcut posibilă preluarea și îmbogățirea gândirii social-politice și practicii revoluționare republicane, care preconizaseră instaurarea „republicii democratice”, în care „puterea statului și drepturile lui să fie în mîna poporului întreg”, forma republicană de guvernămînt fiind considerată „cea mai bună pentru români că e cea mai acomodată după natura lor și a umanității”.

Eveniment revoluționar cu adînci rădăcini și premise istorice, proclamarea Republicii Populare Române a întrunit adevărată unanimitate a maselor populare, a muncitorilor, țărănilor, intelectualilor, ostașilor, a tuturor cetățenilor români, fără deosebire de naționalitate. „Realizarea republicii — ve-

che și arzătoare aspirație a poporului — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România — a găsit un profund ecou în rîndurile milioanei de oameni ai muncii din întreaga țară. Masele largi populare au salutat cu neînmurită satisfacție și bucurie marea victorie obținută prin luptă, exprimîndu-și hotărîrea nestrămutată de a-și închina toate forțele consolidării și înfloririi republicii noi, populare, apărării libertății și suveranității sale, ridicării ei la un loc demn în marea familie a națiunilor lumii”.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 a creat un nou raport de forțe și o dinamică specifică a relațiilor sociale și politice, reflectînd stadiul de dezvoltare a societății românești, cerințele ei obiective de progres. S-a deschis astfel calea rezolvării într-o perspectivă istorică nouă a problemei puterii politice, a instaurării unui regim politic nou, deosebit radical de cel existent în România în perioada interbelică. Masele populare, clasa muncitoare, țărănimea și celelalte categorii sociale muncitoare, urmînd cu încredere Partidul Comunist Român, au apărut și au dezvoltat roadele victoriei obținute la 23 August 1944.

Afirmîndu-se ca forță politică unitară și clarvăzătoare, avînd obiective programatice, naționale și sociale, care însușeau întregul popor, Partidul Comunist Român a constituit nucleul polarizator al tuturor partidelor și structurilor democratice. Organizînd și mobilizînd masele populare, partidul comunist a condus ample acțiuni politice care au culminat cu instaurarea, la 6 martie 1945, a puterii revoluționar-democratice cu pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc.

Noul regim politic s-a consolidat treptat, în condiții interne și internaționale de o mare complexitate, fiind susținut de majoritatea covârșitoare

a poporului român. Astfel, la alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946, forțele democratice unite în jurul Partidului Comunist Român au obținut aproape 80 la sută din voturile alegătorilor. Grupările politice de opoziție au suferit o înfrângere categorică, decisivă pentru destinul lor. Ca urmare a alegerilor, clasa muncitoare, țărănimea și celelalte categorii de oameni ai muncii și-au lărgit pozițiile în organele centrale ale statului, atât în guvern, principalul instrument al puterii executive, cât și în parlament, forul de exercitare a puterii legislative. Prerogativele regelui au fost limitate, reducându-se implicit rolul monarhiei în viața de stat.

Mentținerea vechii forme de stat pînă la sfîrșitul anului 1947 a rezultat din împrejurările istorice specifice — de ordin intern și extern — ale pregătirii și desfășurării revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și ale evoluției ulterioare a vieții social-politice românești. După cum se știe, regele și cercurile palatului, apreciind cu luciditate realitățile, s-au alăturat acțiunii concertate a coaliției antifasciste, făurită de Partidul Comunist Român pentru dăborea dictaturii antonesciene și eliberarea teritoriului național de sub dominația hitleristo-horthystă. Partidul Comunist Român, care, de-a lungul întregii sale existențe, se afirmase ca promotor al idealului republican al maselor populare, a considerat că, în condițiile create imediat după 23 August 1944, schimbarea formei de stat nu era la ordinea zilei, ci, dimpotrivă, în condițiile noului raport de forțe, monarhia, din dorința de supraviețuire, putea fi determinată să acționeze în direcția impusă de masele populare. Evoluția evenimentelor a confirmat justetea acestei orientări politice.

Pe măsura diminuării influenței partidelor politice burgheze și a dispariției lor din viața politică, monarhia a devenit însă centrul de raliere a forțelor ostile revoluției și s-a transformat în principalul obstacol în calea evoluției regimului politic, instaurat la 6 martie 1945, spre o putere de stat de tip socialist. Aceste rațiuni au determinat reexaminarea și schimbarea atitudinii forțelor revoluționare față de monarhie și trecerea la abolirea ei.

La sfîrșitul anului 1947 erau create toate premisele, obiective și subiective, pentru o asemenea schimbare, ceea ce au făcut posibile abolirea monarhiei și proclamarea republicii prin măsuri adoptate de organele centrale ale statului — guvern și parlament — cu sprijinul puternic al maselor populare. În ansamblul acestor măsuri o însemnătate deosebită a avut-o preluarea conducerii directe a armatei de către Partidul Comunist Român.

În după-amiaza zilei de 30 Decembrie 1947, la cererea primului ministru, dr. Petru Groza, și a secretarului general al C.C. al P.C.R., Gheorghe Gheorghiu Dej, regele Mihai a semnat actul de abdicare, în care se sublinia: „*În deplină înțelegere cu factorii de răspundere ai țării, conștient și de răspunderea ce-mi revine, consider că instituția monarhică nu mai corespunde actualelor condițiuni ale vieții noastre de stat... În consecință, pe deplin conștient de importanța actului ce fac în interesul poporului român, ABDIC pentru mine și pentru urmașii mei de la tron, renunțînd pentru mine și pentru ei la toate prerogativele ce le-am exercitat ca rege al României*”. În seara aceleiași zile, Adunarea Deputaților, întrunită în sesiune extraordinară, a consfințit abolirea monarhiei și a

adoptat legea istorică de transformare a statului român în republică. Totodată, Adunarea Deputaților a adoptat textul unei Proclamații către Țară, în care, printre altele, se arăta: „*Monarhia constituia o piedică în calea dezvoltării țării noastre spre un regim de democrație populară, care să asigure tuturor celor ce muncesc bunăstarea materială și culturală, să asigure independența și suveranitatea statului român. Prin înlăturarea monarhiei se deschid democrației noastre populare căi de mărețe înfăptuiri. Muncitori, țărani și intelectuali, ostași, subofițeri și ofițeri, cetățene și cetățeni! Să înălțăm noua formă de viață a statului nostru, Republica Populară Română, Patria tuturor celor ce muncesc cu brațele și cu mintea, de la orașe și sate*”.

Vestea proclamării republicii a fost primită cu entuziasm de masele populare, care și-au manifestat, încă din seara zilei de 30 decembrie, sentimente de profundă bucurie și satisfacție. O trăsătură caracteristică a actelor de adeziune față de republică a constituit-o faptul că ele au reprezentat, în același timp, o formă de acțiune unită, de luptă, în cadrul aceluiași front, a clasei muncitoare, țărânilor, intelectualității, a tuturor oamenilor muncii pentru dezvoltarea procesului revoluționar și făurirea unei noi orînduiri economico-sociale, a civilizației socialiste. Într-un cadru solemn, întreaga armată română a depus Jurămîntul de credință față de popor și republică. Atît prin jurămint, cît și prin numeroase telegrame și scrisori, ostașii s-au angajat să apere independența și suveranitatea patriei, cuceririle revoluționare ale oamenilor muncii.

În cele patru decenii care au trecut de la memorabila zi de 30 Decembrie 1947, perioadă relativ scurtă în istoria milenară a patriei noastre, în România s-au produs profunde transformări revoluționare, economice, sociale, politice și culturale, în structura societății și în relațiile dintre oameni, în condițiile de viață materială și spirituală și în gradul de civilizație al întregii națiuni. Cuceririle fundamentale ale celor patru decenii, obținute sub conducerea Partidului Comunist Român, sînt lichidarea pentru totdeauna a exploatarei omului de către om, înfăptuirea guvernării statului de către poporul însuși, liber și stăpîn pe destinele sale, făurirea cu succes a orînduirii socialiste și trecerea la edificarea societății socialiste multilaterale dezvoltate.

Ca urmare a acestor transformări profund înnoitoare, produse mai cu seamă în perioada care s-a scurs de la istoricul Congres al IX-lea al partidului, de cînd în fruntea destinului națiunii a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu — revoluționar consecvent și patriot înflăcărat, conducător politic de înalt prestigiu internațional — România se prezintă astăzi ca o țară industrial-agrară cu o industrie puternică, modernă și o agricultură socialistă în plină dezvoltare, ce a pășit ferm pe calea noii revoluții agrare, cu o știință și cultură înfloritoare, o politică internă și externă viabilă, se prezintă ca o țară demnă, suverană și independentă între statele lumii. Trecerea, la sfîrșitul deceniului al nouălea, la stadiul de țară cu nivel mediu de dezvoltare, iar în perspectiva anului 2000 la stadiul de țară socialistă multilateral dezvoltată, deschide perspective luminoase înfăptuirii visului de aur pe pămîntul românesc — societatea comunistă.

Prof. dr. ȘTEFAN LACHE

A ÎNCHINA CUVINTE PATRIEI

Ca și cum ai căuta pe cadranul cugetului
o stea a sincerității,
un azimut al supremei iubiri
ori neputința de a rosti despre mamă
ceva tulbure, impur...
Ca și cum ai găsi
locul, singurul, al intersecției efemerului
cu eternitatea,
al ființei cu demnitatea, locul, singurul,
capătul de fir dinspre imaculat
ieșit ca prin minune
din ghemul de capilare al existenței...
Ca și cum i-ai cere un glas să te certe,
un lacăt să te oprească,
un toiag ca să-ți pedepsească pe trup
taina și trufia vremelnice tinereți.
Dar glasul ei, glasul Ei, adevărul,
e un viscol blînd stîrnind pulberi de aur
în suflute, vîrtejuri preschimbate în cînt
urcînd culoarea pămîntului în culoarea
zăpezii, urcînd culoarea inimii
în tremurarea dulce-dureroasă a simțirii.
O, de-a lungul timpului ne ținem
ca de o frînghie suitoare, fosforescentă,
viii și morții — perpetuă luminoasă deznădejde
a celui apărât de pîrîntești, nostalgice
meninge... Sus — ieșirea în basm,
tărîm secund peste zornăiala putredă,
sîngeroasă, de lăncii...
Aici, acum, patria te poate striga oricînd,
pe nume, o singură dată
— sunet asemenea drumului unei stele
căzînd printr-o noapte de limpede
și nemărginit ianuar.

Maior VALERIU PRICINĂ

PE-ACEST PĂMÎNT

Semețe piscuri retezate-n cremeni
Duc frumusețea clipelor asemeni
Acelui zbor de păsări mult dorite
Sub orizontul țărmurilor scite

Și frunze cad iar altele învie
Cu verde crud și dor de poezie
Ca-ntr-o baladă de eternitate
Ce ființa noastră tainic o străbate

În imn străluminat de-aceeași strună
Iar soarele nu vrea să mai apună
Lăsîndu-și chipul fascinat mereu
Aici, pe-acest pămînt de vis, al meu.

TRAIAN REU

ODĂ

Un cald presimț m-apropie de tine
Ca de un aisberg, ca de un cerc de foc,
Dar frumusețea ta-i să mă-nlumine
Să-mi dea un rost, să-mi cînte de noroc,
Să-mi știe începutul și isprava
Din izvodirea vieții mai înții
Și tot ce soarele prin mine da-va
Ca să renasc pe-al clipei căpății,
Pe-un ochi de verb cu infinită rază
Să viețuiesc în fructul tău primar
Urcînd în forme vulturii de pază
Și stropi de măreție, în cleștar,
Tu, ce mi-ai dat greu sîngerînd azurul
Rupînd din tine apă și pămînt
Știi că vezi prin mine împrejurul
A tot ce ești, mereu, a tot ce sînt,
Nimic n-a ars, nimic nu te-nspăimîntă
Chiar dacă vreun viscol trecător
Ne-a mai lovit, dar cel care cuvîntă
Prin noi, intens, e-un grai nemuritor
Ce a turnat în cronici adevărul,
Cu sunete imense peste brume
În timpuri albe cum prin floare mărul
Își oglindește-n fructul său o lume.
Că nu-i în cosmos punct peste măsură
În care fiii tăi n-ar fi eroi:
Inimă, grai, ești dor și-ntr-o nervură
Cu nesfîrșitul tău din noi în noi.

PAVEL PEREȘ

CĂTRE MINE, PATRIA

Eu te voi crește-n leagăn de lumină,
la pieptul meu purtîndu-te. Aproape
de tot ce-nseamnă vatră, rădăcină
pentru viața care-ți stă sub pleoape.

Ești zămislit cu trudă pe-acest picior de plai,
din muncă, din iubire și uneori din sânge;
ți-am dat întruchipare de carne și de grai
iar ochiului tău lacrimi i-am dat, să poți și plînge.

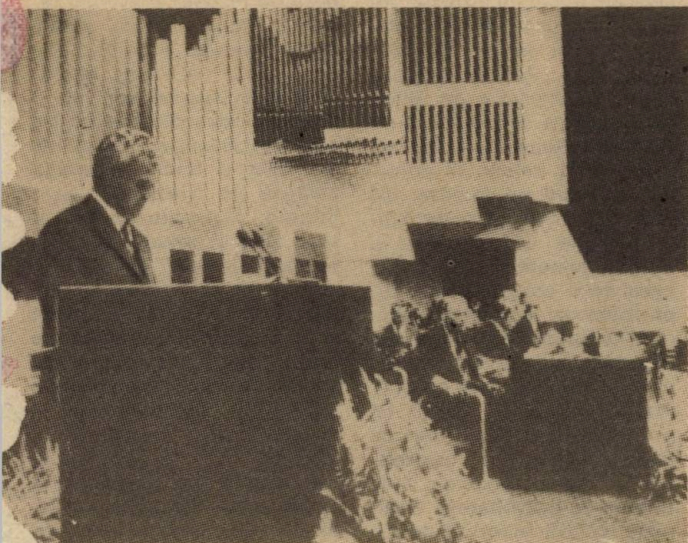
Din rîurile mele, din codri și din munți
ai brațele, și trupul, și inima ce bate,
iar zarea dăruită înaltei tale frunzi
făcută e din cerul senin ce mă străbate.

Înalt ești. Iată, sigur te poartă pasul drept.
O parte e din mine trecută-n trupul tău.
Nestînsă-ți fie veghea ce-o vei purta în piept,
din liniște rotită, deasupra-mi, fiul meu!

Locotenent-major EMIL ALMĂȘAN

În actuala situație internațională, complexă și gravă, România a pus și pune în centrul activității sale pe plan internațional lupta pentru dezarmare, pentru pace, pentru o lume fără arme și fără războaie.

NICOLAE CEAUȘESCU

De la tribuna marilor forumuri internaționale, prin glasul autorizat al președintelui NICOLAE CEAUȘESCU, întregul popor român și-a exprimat cu putere voința sa de pace, prietenie și colaborare

EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

**cea mai puternică
afirmare a României
în viața internațională**

Perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român s-a dovedit cea mai rodnică din istoria patriei și în planul politicii internaționale a țării noastre. Din inițiativa și cu aportul determinant al secretarului general al partidului, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, România socialistă a promovat o largă deschidere spre lume, a adus contribuții ac-

tive, originale la rezolvarea constructivă și durabilă a marilor probleme ale omenirii.

Au cunoscut o dezvoltare fără precedent relațiile externe ale țării. În anul 1965, România avea raporturi diplomatice cu 67 de țări, iar economice cu 98. Astăzi, ea întreține relații diplomatice și economice cu 155 de state de pe toate continentele, cel mai înalt nivel din istoria patriei noastre și unul din cele mai

ROMÂNIA — CEAUȘESCU — DEZARMARE — PACE

*Inițiative și acțiuni
pentru înfăptuirea
unui program complex
de dezarmare*

România socialistă, președintele Nicolae Ceaușescu apreciind că problema fundamentală a zilelor noastre o reprezintă dezarmarea, în primul rând dezarmarea nucleară, apărarea dreptului vital al oamenilor și al națiunilor la pace și existență liberă, independentă, au lansat numeroase inițiative, au înfăptuit și înfăptuiesc acțiuni concrete pentru realizarea acestui țel suprem.

În concepția președintelui țării noastre, trecerea la dezarmarea nucleară și convențională, la diminuarea bugetelor militare ar avea ample și multiple consecințe pozitive, s-ar răsfinge binefăcător nu numai asupra ansamblului relațiilor internaționale, ci și asupra tuturor aspectelor și latitudinilor vieții social-politice și economice a tuturor popoarelor și:

- ar reduce până la lichidare riscul unui nou război mondial, care, în condițiile existenței armelor nucleare, ar însemna dispariția umanității;
- ar contribui substanțial la stimularea dezvoltării și accelerarea progresului tuturor statelor;
- ar disponibiliza imense fonduri pentru lichidarea subdezvoltării, a decalajelor dintre țări;
- ar contribui în mod hotărâtor la diminuarea șomajului pe plan mondial;
- ar juca un rol esențial în eradicarea foametei care afectează mari regiuni ale globului;
- ar îngădui desfășurarea eforturilor necesare pentru lichidarea analfabetismului;
- ar permite declanșarea unor ample campanii pentru combaterea epidemiilor și asigurarea unor condiții sanitare corespunzătoare tuturor locuitorilor planetei;
- ar înlesni considerabil înlăturarea consecințelor crizei economice și însănătoșirea economiei mondiale;
- ar face posibilă realizarea unor vaste proiecte științifice naționale și internaționale menite să determine o mai puternică înflorire a civilizației omenirii;
- ar avea consecințe dintre cele mai pozitive asupra climatului politic mondial, prin creșterea încrederii între state, stimularea destinderii și asigurarea unei reale securități.

Chiar și o simplă enumerare, fără pretenții de exhaustivitate, a inițiativelor țării noastre în domeniul dezarmării, inițiative care sînt rodul gândirii social-politice și al acțiunii practice de inestimabilă valoare ale secretarului general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii So-

cialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pune în relief consecvența cu care milităm pentru dezarmare, pentru o lume fără arme și fără războaie.

● **1965** — În Raportul la Congresul al IX-lea al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a pronunțat ferm în favoarea dezarmării generale și a chemat toate țările și popoarele să-și unească eforturile pentru atingerea acestui țel.

● **1970** — Ca urmare a unei propuneri din 1969 a României, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a proclamat „Deceniul dezarmării al Națiunilor Unite 1971—1980”. Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la sesiunea jubiliară a Adunării Generale a O.N.U. a pus în evidență însemnătatea hotărîtoare a dezarmării pentru salvagardarea păcii.

● **1972** — În baza punctului înscris pe ordinea de zi a Adunării Generale, la inițiativa României, privind „Consecințele economice și sociale ale cursei înarmărilor”, grupuri de experți ai O.N.U. au elaborat în 1972, 1977 și 1982 studii privind această problemă.

● **1978** — În temeiul „Hotărîrii Comitetului Central al Partidului Comunist Român privind poziția României în problemele dezarmării și în primul rînd a dezarmării nucleare”, țara noastră a adus o contribuție majoră la convocarea și desfășurarea primei sesiuni speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrate dezarmării. La această sesiune, România a reiterat propunerea să de o mare însemnătate privind crearea în Balcani și în alte regiuni ale lumii de zone denuclearizate prin înțelegeri între statele din regiunile respective, puterile nucleare urmînd să se angajeze de a nu folosi arma atomică și, în general, forța împotriva statelor care fac parte din aceste zone.

● **1981—1982** — Din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, pe tot cuprinsul țării, au avut loc ample manifestări populare care au culminat cu „Apelul poporului român” adresat celei de-a doua sesiuni speciale a Adunării Generale a O.N.U., consacrată dezarmării, apel purtînd semnăturile a 18 milioane de cetățeni ai țării noastre.

● **1983** — La inițiativa României, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat o rezoluție privind oprirea amplasării noilor rachete nucleare americane cu rază medie de acțiune în Europa occidentală și renunțarea la contramăsurile anunțate de U.R.S.S., prima mare acțiune internațională menită să elibereze continentul nostru de gravul pericil al armelor nucleare.

● **1985** — La Plenara Consiliului Național al F.D.U.S., președintele Nicolae Ceaușescu a adresat chemarea ca la negocierile de dezarmare sovieto-americane să se acționeze pentru oprirea cursei înarmărilor pe Pămînt și în Cosmos, încetarea imediată a dislocării noilor rachete nucleare în Europa, sistarea tuturor experiențelor nucleare, eliminarea tuturor arsenalelor cu arme nucleare, înghețarea cheltuielilor militare la nivelul anului respectiv, trecerea la reducerea treptată a acestora, a armamentelor convenționale și a efectivelor militare.

ridicate din lume. Rolul hotărîtor în dezvoltarea acestor raporturi revine dialogului la nivel înalt. Președintele Nicolae Ceaușescu a purtat aproape 550 de convorbiri cu șefi de stat și de guvern, lideri de partide și de parlamente, operă politico-diplomatică unică. Mai mult de 220 din aceste întîlniri au avut loc în cadrul vizitelor oficiale întreprinse de șeful statului român în țări din Europa, Asia, Africa, America Latină și America de Nord. Ca urmare a dialogului la nivel înalt, România a devenit parte la 21 tratate de prietenie și colaborare, la peste 100 declarații solemne și declarații comune, 600 acorduri și alte documente importante, ceea ce a creat cel mai cuprinzător și mai ferțil cadru politico-juridic de cooperare internațională de care a beneficiat vreodată țara noastră. România dezvoltă relații de prietenie și colaborare cu toate celelalte țări socialiste, extinde conlucrarea cu țările în curs de dezvoltare și nealiniate, cultivă raporturi de cooperare cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială.

Este meritul de excepție al tovarășului Nicolae Ceaușescu de a fi imprimat o nouă calitate, substanță și dinamism relațiilor externe ale României, prin aplicarea neabătută a principiilor de drept internațional — respectul independenței și suveranității naționale, deplină egalitate în drepturi, neamestecul în treburile interne și avantajul reciproc, nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forță. Definite la înalta tribună a Congresului al IX-lea al partidului, dezvoltate în anii care au urmat, aceste principii au constituit o adevărată Cartă de drept internațional, un program politic de inițiativă și acțiune care au asigurat și garantează poporului român condiții de muncă pașnică, deplină securitate, la adăpost de marile furtuni politice, economice și militare care s-au abătut asupra vieții și raporturilor inter-

naționale.

Gîndind și acționînd în mod independent și suveran, adoptînd ea însăși toate deciziile și măsurile care o privesc, România manifestă maximă considerație față de atribuțiile de independență și suveranitate ale tuturor celorlalte state. Acționînd ca partener egal în drepturi, pe bază de respect și avantaj reciproc, țara noastră aplică această normă în raporturile cu toate celelalte state. Neamestecîndu-se, sub nici o formă, în afacerile interne ale altor țări, România nu admite, sub nici o formă, ingerința străină în treburile sale interne. România socialistă face, astfel, dovada că noile principii trebuie aplicate în ambele sensuri, respectate de toți și față de toți. În acest spirit respectivele principii de drept internațional sînt înscrise în toate documentele importante ale partidului și statului nostru; ele au făcut, totodată, obiectul unor inițiative majore ale României la Organizația Națiunilor Unite, în alte organisme și foruri internaționale.

Amplizarea raporturilor sale externe, aplicarea fermă a noilor principii și prodigioasa activitate politică a conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au conectat România la problemele primordiale ale omenirii, creîndu-i posibilitatea de a-și asuma propriile răspunderi în reglementarea lor, pentru promovarea unei politici noi, de independență, colaborare, securitate și pace. În **Epoca Nicolae Ceaușescu**, țara noastră a reușit, astfel, să întreprindă inițiative și demersuri de o importanță deosebită, unele cu valoare de pionierat.

România a contribuit, împreună cu alte state, la dezvoltarea raporturilor internaționale, la normalizarea relațiilor dintre unele țări, la crearea unui climat favorabil contactelor și negocierilor, pentru decrișparea atmosferei politice mondiale și întărirea arilor de convergență și con-

Vasta operă teoretică a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU — contribuție inestimabilă la îmbogățirea și dezvoltarea tezaurului universal de gândire și acțiune revoluționară

lucrare. S-au bucurat de un amplu răsunet internațional inițiativele României la Națiunile Unite, pozițiile sale principiale și propunerile constructive la Conferința de la Helsinki pentru securitate și cooperare în Europa, la reuniunile general-europene de la Belgrad, Madrid și Viena, la Conferința de la Stockholm pentru încredere și dezarmare în Europa, la alte foruri internaționale.

În **Epoca Nicolae Ceaușescu**, țara noastră a abordat pentru prima oară problemele majore ale lumii într-o viziune programatică, de sistem, urmărind „nu schimbarea de ambalaj, fie el și de aur”, cum plastic s-a exprimat președintele țării, ci rezolvarea lor de fond și într-o perspectivă cuprinzătoare.

Tocmai într-o asemenea viziune, profund științifică, novatoare și cutezătoare, au fost elaborate cunoscutele programe românești privind dezarmarea și pacea, făurirea noii ordini economice mondiale, democratizarea vieții și relațiilor internaționale, reglementarea pe cale politică a tuturor diferendelor dintre state, promovarea drepturilor și aspirațiilor tinerei generații. Asemenea programe au exercitat o semnificativă înrîurire în organismele în care au fost prezentate, idei, considerente și măsuri formulate de România fiind încorporate în documente internaționale de referință. Merită subliniată, totodată, deplina valabilitate a aprecierilor președintelui Nicolae Ceaușescu privind imperativul unei abordări noi,

● 1986. ANUL INTERNAȚIONAL AL PĂCII.

Președintele Nicolae Ceaușescu a subliniat că acesta trebuie marcat printr-un nou mod de abordare a problemelor dezarmării, prin adoptarea unor măsuri concrete, eficiente, substanțiale de reducere a înarmărilor.

Din inițiativa ilustrului său conducător, România a fost prima țară din lume care, în mod unilateral, a trecut la reducerea cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare — hotărâre validată prin votul unanim al poporului nostru, inclusiv al tinerilor care au împlinit 14 ani, în cadrul referendumului de la 23 noiembrie. Decizia României a însemnat o reducere a efectivelor forțelor armate cu 10 000 de oameni, scoaterea din dotare lor a unor cantități de tehnică de luptă, din care o bună parte a și fost adaptată pentru scopuri civile, și diminuarea cheltuielilor militare cu circa 1,5 miliarde lei. Dacă o asemenea măsură ar fi luată numai de statele de pe continentul european, aceasta ar însemna, la actualul nivel al înarmărilor, reduceri reprezentând 1 200 avioane de luptă, 5 000 de tancuri, 225 nave de război și trecerea în rezervă a circa 1,5 milioane de militari.

România a propus să se treacă la reducerea radicală a armamentelor convenționale, astfel ca până în anul 2000 să se realizeze o reducere cu cel puțin 50 la sută a acestora, a efectivelor și cheltuielilor militare.

România a fost coautoare a Apelului-Program al țărilor participante la Tratatul de la Varșovia privind reducerea cu 25 la sută a armamen-

telor, efectivelor și cheltuielilor militare pînă în 1990, ca o primă etapă importantă în dezarmarea convențională, și a transmis, în 1987, tuturor statelor din N.A.T.O. propunerea țărilor din Tratatul de la Varșovia ca statele din cele două alianțe să instituie, pe bază de reciprocitate, un moratoriu de 1—2 ani asupra creșterii cheltuielilor lor militare.

— În același timp, România s-a pronunțat pentru lichidarea bazelor militare străine, pentru retragerea trupelor străine de pe teritoriul altor state.

— România a salutat Programul U.R.S.S. de dezarmare nucleară, eșalonat pînă la sfîrșitul secolului, sprijină propunerile Uniunii Sovietice și ale altor state privind retragerea din Europa a armelor nucleare, în primul rînd a rachetelor cu rază medie de acțiune, subliniind că această măsură nu trebuie condiționată de alele din domeniul dezarmării, a susținut instituirea de către U.R.S.S. a moratorului, prelungit de mai multe ori, asupra experiențelor cu armele nucleare și a cerut S.U.A. să se alăture acestuia și se pronunță pentru un acord general de încetare de către toate statele a experiențelor nucleare, la sesiunea din 1986 a Adunării Generale a O.N.U. fiind coautoare la toate rezoluțiile privind dezarmarea și încetarea experiențelor nucleare.

— Din inițiativa președintelui Nicolae Ceaușescu, țara noastră a acționat pentru activizarea forumurilor de negociere de la Geneva, Viena, Stockholm privind dezarmarea în Europa și în întreaga lume.

— România, împreună cu R.P. Bulgaria au lansat o Declarație-Apel pentru realizarea în Balcani nu numai a unei zone fără arme nucleare, ci și fără arme chimice.

— Pentru oprirea militarizării Cosmosului, țara noastră a propus realizarea unui Tratat internațional cu privire la utilizarea spațiului cosmic numai în scopuri pașnice, în acest sens Comitetul Național Român „Oamenii de știință și pacea”, condus de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, desfășurînd o prodigioasă activitate.

● 1987 — Președintele Nicolae Ceaușescu, cu prilejul istoricelor itinerare de pace efectuate, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în țări din Europa, Asia și Africa, a reafirmat poziția României în problematica vitală a dezarmării în magistralele cuvîntări rostite de tovarășul Nicolae Ceaușescu, în acest an, la plenarele C.C. al P.C.R., la forumurile democrației muncitorești revoluționare și, recent, la Conferința Națională a partidului a fost reiterată politica principală a partidului și statului nostru în problemele vitale ce preocupă omenirea: pacea, dezarmarea, făurirea unei lumi mai bune și mai drepte; la diversele forumuri internaționale, reprezentanții țării noastre au prezentat poziția și considerentele României în aceste probleme cardinale ale contemporaneității.

În toată această perioadă de după cel de-al IX-lea Congres al partidului, anii glorioasei **EPOCI NICOLAE CEAUȘESCU**, președintele României s-a adresat personal conducătorilor U.R.S.S. și S.U.A. chemînd la acțiuni concrete de dezarmare, înaltul forum legislativ al țării, Marea Adunare Națională, forumle democrației socialiste, muncitorești revoluționare au adresat guvernelor, parlamentelor, popoarelor, tuturor forțelor realiste ale lumii nenumărate apeluri în favoarea înfăptuirii dezarmării, a creării unei lumi fără arme și fără războaie.

complexe a problemelor dezarmării și păcii, precum și însemnătatea deosebită a programului pe care l-a elaborat în 1986 și care preconizează lichidarea tuturor armelor nucleare și reducerea radicală, cu minimum 50 la sută pînă la sfîrșitul acestui secol, a armamentelor convenționale, a efectivelor și alocațiilor militare. Să mai reamintim că, din inițiativa țării noastre, O.N.U. a proclamat primul Deceniu al dezarmării (1971—1980) și a întocmit primul Raport asupra consecințelor social-economice ale cursei înarmărilor, document apărut în mai multe ediții. România a înscris, prima, pe agenda Națiunilor Unite, problema înghețării și reducerii bugetelor militare și tot din inițiativa ei a fost proclamat primul An Internațional al Tineretului (1985), desfășurat sub generoasa deviză: „**Participare-Dezvoltare-Pace**”. O puternică înfrîurire continuă să exercite conceptul formulat de președintele României socialiste cu privire la edificarea noii ordini economice mondiale, care prevede acțiuni pentru eliminarea subdezvoltării și a decalajelor economice dintre state, promovarea efortului național în strategia dezvoltării, restructurarea pe baze noi a raporturilor economice dintre state, în perspectiva unei lumi a bunăstării și progresului social.

Conducătorul partidului și statului nostru a imprimat politicile externe a țării și o înaltă probitate, concordanța dintre declarații și fapte. Propunînd înghețarea și reducerea bugetelor militare, țara noastră și-a redus alocațiile pentru apărare trei ani consecutiv, după care le-a înghețat la nivelul anului 1982. În 1986, proclamat de O.N.U. drept Anul Internațional al Păcii,

România a întreprins o nouă și strălucită inițiativă, reducîndu-și unilateral, cu 5 la sută, armamentele, efectivele și cheltuielile militare. Țara noastră este primul stat din cele două alianțe militare, N.A.T.O. și Tratatul de la Varșovia, care a înțeles să adopte o asemenea măsură. După cum România este singura țară din cele două alianțe militare care nu dispune de trupe ori de baze pe teritoriile altor state, nu are forțe sau baze militare străine pe teritoriul ei național, nu ia parte la manevre multinaționale pe pămînt străin și nu acceptă astfel de exerciții pe teritoriul ei național. Datorită orientărilor și principiilor elaborate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, țara noastră nu s-a lăsat antrenată în competiția globală a înarmărilor, deși este situată pe continentul cel mai înarmat, și nici în stările de criză și conflict din diferite zone ale lumii, ceea ce asigură acțiunilor sale principalitate și forță de convingere.

Activitatea internațională a României, consacrată celor mai nobile idealuri ale umanității, precum și istoricele realizări ale poporului nostru în marea operă de făurire a socialismului, au întărit sentimentele de stimă și prietenie față de poporul român pretutindeni în lume, au adus țării și președintelui Nicolae Ceaușescu un înalt prestigiu internațional.

Epoca Nicolae Ceaușescu a determinat și consolidează atît noul destin național al poporului român, cît și noul lui statut internațional, de independență și demnitate, de răspundere și probitate, citorii politice de seamă, surse inepuizabile de înaltă mîndrie patriotică.

ION CÂRJE

**ISTORIA
ESTE CARTEA
DE CĂPĂȚÎ
A FIECĂRUI
NEAM**

NICOLAE BĂLCESCU

ÎNTÎLNIRI LA SARMIZEGETUSA

I. Din terasa largă a muntelui Luncanu, tocmai pe locul unde se află urmele cetății, au crescut fagi înalți. Primăvara trunchiurile lor se albesc și par stâlpi de lemn așezați într-o ordine necunoscută pentru a arăta și calcula drumul soarelui de-a lungul zilelor și anilor.

II. La întrebarea „cît mai avem de mers pînă la cetate” oamenii de aici dau de obicei cifre exagerat mai mari. Depărtate în istorie, ruinele falnicilor ziduri rămîn depărtate și în zilele noastre, cînd în afară de turiști și muncitorii forestieri puțini sînt cei care urcă muntele.

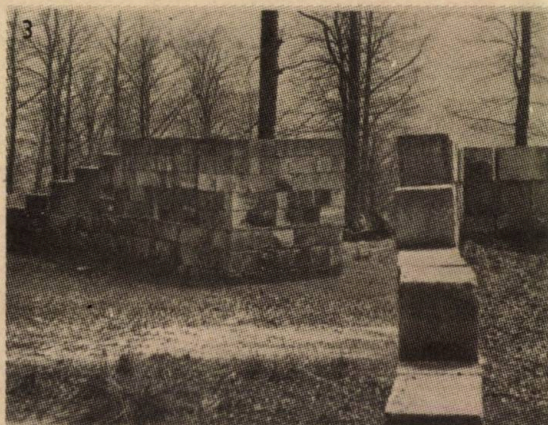
III. Poate cea mai importantă întîlnire este cea care se produce

după străbaterea drumului antic pavat. Acum două mii de ani el făcea legătura între cetatea propriu-zisă și incinta sacră. Astăzi el este primul martor de piatră care ne întîmpină la ieșirea prin poarta de est a cetății. O poiană largă se deschide în continuare, oferind o frumoasă perspectivă către partea centrală a Munților Sureanu. Ajungînd aici într-o zi a anului care mai are ascunse în părțile întunecate ale muntelui petece de zăpadă și la o oră a zilei cînd soarele devine blind în căderea sa către orizont, senzația care te cuprinde este cea a întîietății timpului în fața spațiului. Și semn al timpului, în spațiul de la răsărit de cetate — la fel ca la alte reședințe dacice —, este complexa

incintă sacră. Marelui efort depus de civilizațiile antice pentru determinarea cît mai exactă a timpului dacii i s-au aliniat prin crearea templelor calendar.

IV. Și totuși oamenii locului știu foarte bine că atunci cînd îi întrebă de „cetate” este vorba de Sarmizegetusa Regia. Deși mai ușor accesibile și, uneori, mai bine păstrate, celelalte fortificații sînt doar „cetățuila” — la Costești sau, pur și simplu, Blidaru, Piatra Roșie etc. „Cetatea” e una singură, fosta capitală a statului dac.

V. Cel mai important dintre ele e, desigur, marele sanctuar circular. La fel era considerat, se pare, și

în lumea dacilor. Cu cele trei cercuri de stilpi de andezit dispuse concentric, cu construcția absidală așezată central, cu numere ale acestor stilpi a căror semnificație era încifrată, constituind pînă nu demult o enigmă. Profesorul Constantin Daicoviciu a formulat ipoteza că ar reprezenta un templu calendar. Un grup de cercetători (E. Poenaru, C. Samoilă, Ș. Bobancu) a determinat matematic principalele lui valori și posibilități de folosire. Primele concluzii: calendarul dacic se constituia pe baza unui ciclu de 13 ani care se încheia cu o zi de corectură. A avea 47 de „săptămîni”.

Dar marele sanctuar rotund este doar o parte a complexului cultural-religios. Funcția calendaristică a complexului este întărită și nuanțată prin folosirea la executarea calculelor a tuturor celorlalte construcții. Mărima și periodicitatea săptămînilor se pot determina folosind micul sanctuar rotund. Pentru mărirea exactității se folosesc și sanctuarele dreptunghiulare. O altă concluzie importantă care reiese de aici: valoarea celor 13 anidacici este fluctuantă — 366, 365, 364, 367, 364, 366, 365, 364, 366, 365, 366, 365, 364. Anul este împărțit în „trimestre” de 13 — 21 — 13 „săptămîni” dintre care cel mai mare se suprapune perioadei vegetative.

VI. (Grăd)ște ca și (Tîrgov)ște înseamnă locul tîrgului — orașului. Deși de întinderi relativ restrînse, Sarmizegetusa nu atingea 3 hectare, cetățile dacice din Munții Orăștiei, prin numărul lor, prin situarea, prin importanța și sensul lor

profund în lumea dacă au reprezentat pentru locuitorii acestor meleaguri modelul propriu de incipientă civilizație urbană. Amintire pe care ei au păstrat-o și după venirea slavilor și a ungarilor.

VII. Superioare ciclului de 13 ani sînt, într-o perioadă inițială, perioadele de 52 și 104 ani. Cifrele se regăsesc în numărul de stilpi ai sanctuarului mic rotund sau ai cercului exterior din sanctuarul mare circular. Împreună pot fi extrase din sanctuarul patruleter cu patru și ruri de cîte 13 tamburi. Mai există

calendarul iulian.....	365,250000 zile;
calendarul gregorian.....	365,242500 zile;
calendarul dacic cu secol de 104 ani	365,242307 zile;
calendarul maya.....	365,242129 zile;
calendarul dacic cu secol de 91 ani	365,242197 zile;
valoarea anului tropic.....	365,242198 zile;

— demonstrația matematică este întărită de structura monumentelor — și alte cicluri superioare. Dacă măresc exactitatea calendarului prin introducerea unei corecții tot de o zi după perioade de 520 sau 624 de ani (!).

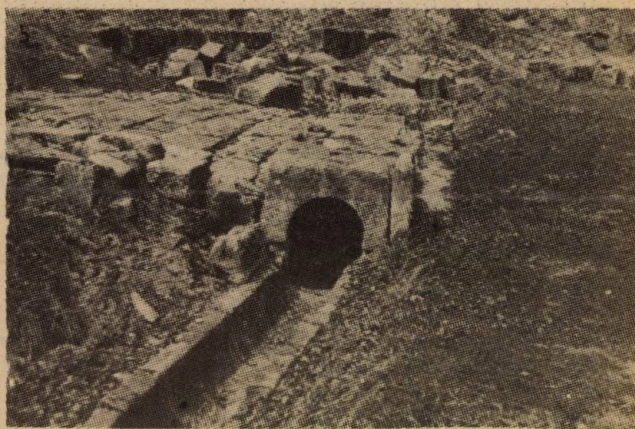
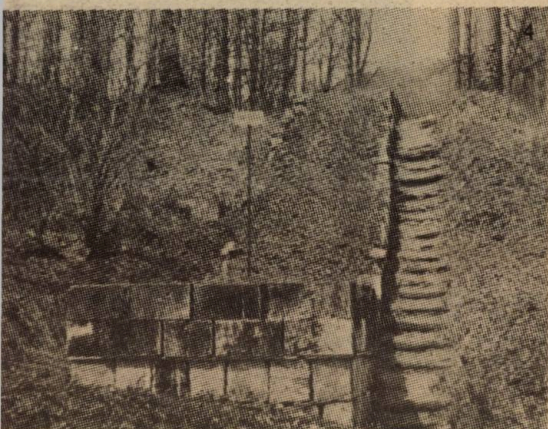
Și totuși secolul de 104 ani este

înlocuit, la un moment dat, cu cel de 91 de ani. Corespondența dintre calendarul dacic și alte calendare de o mare folosință și exactitate demonstrează nivelul atins de strămoșii noștri în măsurarea timpului în incinta sacră a Sarmizegetusei (vezi tabelul).

VIII. Ca să ajungi la Sarmizegetusa trebuie să consulți, poate în egală măsură, o carte de istorie și un ghid turistic. Nu pentru a căuta cetatea — drumul te poartă singur pînă în fața porții de vest, cit pentru a te orienta în marele număr al urmelor de construcții militare și

civile descoperite în zonă. O hartă de arheolog sintetizează cel mai bine amplul efort făcut de daci pentru a se ține de acești munți cu toată puterea și îndirjirea de care erau capabili. Pe terasele cele mai înalte sînt aninate cetăți puternice. Pe malurile riului trăiesc mici

1. Marele sanctuar rotund — reconstituire
2. Poarta de vest a cetății — vedere din interior
3. Zidul Sarmizegetusei în porțiunea care a ținut piept coloanelor romane venite dinspre sud
4. O altă vedere parțială a zidului cetății
5. Intrarea spre incinta sacră

ășezări civile. Fierul pentru arme se extrage nu departe de capitală. Turnuri puternice veghează asupra punctelor obligatorii de trecere. Kogaionon — muntele sacru, își așteaptă încă drumeții și cercetătorii.

IX. „Sînteți istoric? Vă întreb pentru că nu încearcă prea multă lume să străbată douăzeci de kilometri pe jos pînă aici doar pentru a vedea cîteva blocuri de piatră a căror ordine a fost stricată încă de acum două mii de ani” „Nu, sînt ofițer”. „Da, înțeleg”.

X. Spre deosebire de cetățile care o premerg pe valea Grădiștei, Sarmizegetusa nu e ășezată într-o poziție strategică foarte favorabilă. Munții din jur o domină și chiar o ășezare civilă, cum e cea de la Fețele Albe, e mai greu de atins și de cucerit. Caracterul preponderent civil și religios față de cel militar este dat de mulțimea construcțiilor descoperite — locuințe, ateliere, sanctuare. Ca o adevărată capitală, Sarmizegetusa avea un rol foarte complex în lumea dacă. E de presupus că așa cum aici era sediul regelui și al marelui preot — de atîtea ori aceeași persoană —, tot astfel și cetățile din jur erau stăpînite de primii sfetnici ai puterii centrale.

XI. La To Basileion — cetatea de scaun, într-una din cele șase terase ale platoului central s-a descoperit vasul cu inscripția DECEBALUS PER SCORIOLO. Ea atestă folosirea alfabetului latin de către daci. Pe o altă terasă s-a descoperit o trusă medicală antică. Și s-au scris atîtea lucruri despre cunoștințele medicale ale dacilor pentru aflarea cărora ar fi ucenicit însuși Hypocraț. S-a descoperit și un atelier de prelucrare a fierului și bronzului. Înainte de a veni arheologii pentru a scoate la lumină aceste prețioase mărturii ale trecutului cetății, drumurile muntelui au fost urcate de căutătorii de comori, printre ei numărîndu-se chiar reprezentanți ai fiscului austriac. După 1950 s-au făcut aici primele săpături arheologice. Dar investigațiile nu s-au terminat încă, deși s-a revenit aproape în fiecare vară. Mai sînt terase care așteaptă să fie cercetate. Mai sînt ășezări în zonă — unele romane, cum sînt

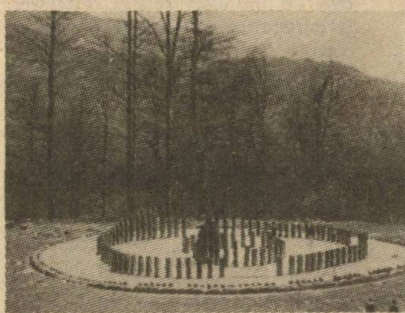
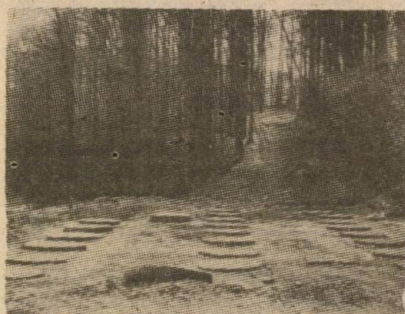
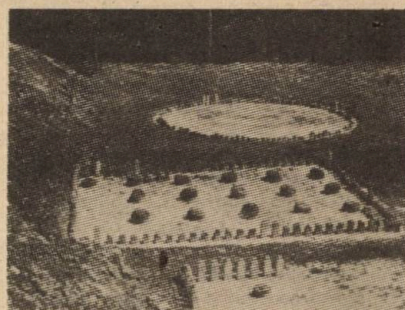
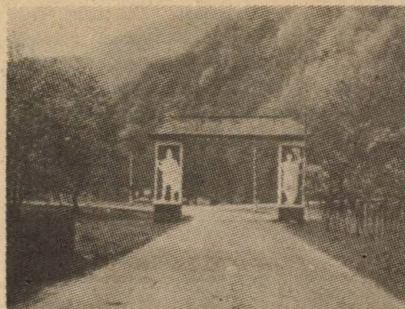
castrele provizorii de pe Dealul Muncelului și Jigoru Mare, care pot ascunde multe lucruri interesante.

XII. Deși după sfîrșitul celui de-al doilea război daco-roman cetatea a fost dărîmată și locuitorii ei mutați în alte zone ale provinciei nou constituite, nymele ei, reflex al mării autorități în lumea dacă, a rămas în titulatura noii capitale construite în zona Hașegului. Ulpia Traiana Sarmizegetusa a fost unul din punctele de reazem ale mării acțiuni de colonizare întreprinse de romani în următorii 165 de ani. Numărul orașelor s-a mărit. Și al drumurilor de piatră. Chiar și al podurilor de piatră și lemn peste Dunăre. Legăturile cu lumea romană au devenit tot mai strînse. Și chiar dacă atacurile dacilor liberi au încercat să zdruncine din cînd în cînd edificiul latin construit aici, Dacia a evoluat ireversibil către sinteza celor două civilizații, născînd pe aceste meleaguri o nouă civilizație: cea românească.

XIII. „Sînteți istoric?” „Nu, ofițer”. „Înțeleg atunci drumul dumneavoastră pînă aici, în unul din locurile unde începe istoria noastră”.

E primăvară. Soarele cade în sulitele copacilor înalți, crescûți din trupul cetății. Profesorul și-a încheiat lecția. Grupul de elevi începe să coboare muntele către autocar. Să ne grăbim și noi. Pînă la cetatea Costești sînt, așa cum am spus, douăzeci de kilometri.

Locotenent-major
LAURENȚIU SFÎNTEȘ 4

1. Un dac și un roman păzesc și astăzi intrarea pe Valea Grădiștei
2. Încinta sacră — partea nordică
3. Intrarea în incinta sacră cu drumul antic pavat
4. Marele sanctuar circular — vedere de ansamblu

DESPRE ICONOGRAFIA EROULUI-CAVALER ÎN ARTA GETO-DACICĂ

Cercetările arheologico-istorice din ultimele decenii au amplificat cunoștințele noastre despre civilizația geto-dacică, au sporit patrimoniul cultural-național cu piese remarcabile atât ca valoare istorică, cit și artistică și au determinat o nouă optică asupra unor aspecte de cultură materială sau viață spirituală.

Deși motivele decorative utilizate cu predilecție în arta geto-dacică sînt cele geometrice, vegetale sau zoomorfe stilizate, nu lipsesc nici cele antropomorfe. Dintre acestea, plină de semnificație ni se pare imaginea eroului-cavaler, întrucît ea constituie un incontestabil element de continuitate între arta din sec. V—IV î.e.n. și cea din epoca clasică a civilizației dacice — sec. I î.e.n. — I e.n.

Reprezentări ale eroului-cavaler s-au descoperit în 15 localități situate la nordul Dunării sau la sud, în mediul traco-getic. Este vorba despre reprezentări pe obiecte care intrau în

componența unor tezaure princiare, cum sînt coiful și cnemida nr. 1 de la Agighiol, jud. Tulcea, datînd din secolul IV î.e.n. sau de reprezentări pe piese izolate, cum sînt fragmentul de vas din lut de la Răcătău, jud. Bacău sau placa de bronz de la Polovragi, jud. Gorj datînd din sec. I î.e.n.

Analizînd piesele datate în sec. V—IV î.e.n. constatăm că, în general, cavalerul este reprezentat în scene de vînațoare, îmbrăcat în armură, cu capul descoperit și imberb sau purtînd o barbă scurtă avînd ca atribut lancea.

O notă aparte aduce vasul de provizii de la Zimnicea, datat în sec. III-II î.e.n., pe care cavalerul apare tot cu capul descoperit și imberb, dar ținînd în mîna ridicată o ramură.

Tot în ipostaza de vînațor este reprezentat eroul-cavaler pe o faleră de argint de la Surcea, jud. Covasna, datată în sec. II—I î.e.n. Cu capul descoperit, părul lung strîns la ceafă, imberb, îmbrăcat cu cămașă de zale și avînd în picioare o încălțăminte ușoară, prinsă cu curele pînă deasupra genunchilor, eroul călărește la pas spre dreapta, ține în mîna stîngă hățurile și în dreapta o sabie, iar deasupra capului are o pasăre de pradă, probabil un șoim, iar sub picioarele calului, un cîine.

O notă aparte aduce plăcuța de bronz, descoperită în săpăturile arheologice întreprinse de Muzeul Militar Central în cetatea geto-dacică de la Polovragi, pe care este reprezentat un cavaler, spre stînga, îmbrăcat cu cămașă, pantaloni strîmți și

Plăcuță de bronz descoperită în cetatea geto-dacică de la Polovragi

în spate cu o hlamidă fluturîndă. Are barbă și pe cap poartă o bonetă (*pileus*). Cavalerul este hîncat de doi acoțiți înfășurați într-o draperie, acoțiți care ridică mîna dreaptă în semn de salut.

Înfățișat ca vînațor sau războinic învingător, eroul-cavaler are caracter protector și salvator, semnificînd victoria binelui asupra răului, a luminii asupra întinericului.

Deosebit de important este faptul că imaginea supraviețuiește și în epoca romană. Cavalerul la vînațoare din arta traco-geto-dacică devine Heros trac, reprezentat mergînd la vînațoare, vinînd sau întorcîndu-se de la vînațoare, iar cavalerul fără atribute, avînd ca accesoriu boneta și hlamida fluturîndă, devine, la nordul Dunării — cavalerul danubian. Imaginea eroului-cavaler înseamnă și ea o dovadă a continuității dacilor în epoca romană, înscrîndu-se printre multiplele și peremptoriile argumente ale convingerii daco-romane.

Dr. LUCIA MARINESCU

Istoria este cartea de căpătîi a fiecărui neam

ÎNVĂȚĂTURILE RENAȘTERII ROMÂNEȘTI CĂTRE OȘTENII EI

„SĂ NU IUBIȚI RĂZMIRIȚILE ȘI RĂZBOAELE”

Cea mai dogoritoare dorință a oșteanului român din Renaștere — oștean fiind în această epocă tot locuitorul țării, de la țăran la domn — este de a fi pace. Lui nu-i place să lupte din plăcerea de a lupta. Sfătându-și contemporanii și urmașii: „Iar să nu iubiți răzmirițele și războaele, nici să vă ducă mintea să vă bateți cu dinșii”, Neagoe Basarab dă expresie scripturală, la începutul secolului al XVI-lea, unei doctrine autohtone deja seculare. Oroarea de război și spaima de perspectiva de a ucide au caracter colectiv: „Iar noi, Doamne, nu sîntem bucuroși să să facă această răzmiriță, după cum ne-ai poruncit noao, nici voim să fie vîrsare de sînge, nici să să ude mîinile noastre în sînge de om.” În rugăciunea pe care urmașii voievodului ar urma s-o adreseze divinității creștine glăsuiește un popor care trebuise de multe ori pînă atunci să respingă „răzmirițele” pornite împotriva lui, să se „bată” fără a o fi dorit, să răspundă la „vîrsarea de sînge”.

Domnul renescentist aspiră în conștientă cu celelalte eminente ale epocii și, înaintea oricăroră, cu Erasmus din Rotterdam, contemporanul său, care argumenta în eseu *Querela pacis* (Jeluirea păcii)

din 1516 că, în ultimă instanță, „pacea constă, în mare parte, în a dori din tot sufletul pacea. Căci cei cărora ea le este cu adevărat la inimă caută orice prilej de pace, trecînd cu vederea sau atenuînd tot ceea ce îi stă în cale, suportînd chiar foarte multe neplăceri, numai acest bun atît de mare să nu fie vătămat” și, asemenea lui, elaborează o veritabilă strategie a păcii, care recomandă stăvilirea apetitului belic al dușmanului printr-o varietate de tehnici retorice, de la vorba dulce la dar. Calitatea de domn l-a obligat pe Neagoe, ca și pe alți omologi, de a-și pune în situație teoria, domnia lui, considerată o autentică oază de tihnă într-unul din cele mai tensionate secole din istoria Țării Românești Muntenia, fiind cea mai strălucită din întrupările ei. Lait-motivul demersurilor sale diplomatice modulează esența unui program pacifist. Cînd cite un vecin nesocotește relația de conviețuire, precum într-un rînd pîrgarii Brașovului, domnul muntean îl ceartă într-un limbaj care îl trădează pe atletul păcii: „Drept aceea, vă spu domnia mea: noi am fi iubit pacea și dreptatea, nu am fi iubit răzmirița, iar voi nu voîți pace, că ați început răzmirița”.

Despre românii din Renaștere s-ar putea spune ceea ce Thomas Morus le atribuia locuitorilor din *Utopia* sa: că „urăsc războiul, cu toată țîria, ca pe o pornire de fiară”.

„DECÎT SĂ TRĂIM CU RUȘINE, MAI BINE SĂ PERIM”

Dacă tehnicile retorice nu potolesc avîntul războinic al dușmanului, pămîntenii au datoria de a-l curma printr-o ripostă armată energică. „Deacii — își sfătuiește Neagoe Basarab urmașii — voi să nu vă dați cîstea voastră lor, ci să eșiți la dinșii hrăbori”. Hrăbori, adică viteji și curajoși: „Iar deaca veți vedea că nu vor să să întoarcă, voi nu vă temeți de dinșii, nici de oștele lor cîte multe”. Letopisețul *Cantacuzinesc*, al cărui autor trebuie să fi citit *Învățăturile* neagoene, va povesti decizia lui Mihai Vodă și a sfatului său domnesc ca pe o conformare la îndemnul predecesorului: „Și deaca vă-zură că într-alt chip nu vor putea izbăvi, deci ei ziseră: numai cu bărbăția, să rădice sabie asupra vrăjmașilor”.

O dată hotărîtă confruntarea cu armele, pentru oșteanul român renescentist nu mai rămîne decît o singură alternativă: de a învinge ori de a muri. *Tertium non datur*.

Formal, mobilul sacrificiului suprem e

Nesfîrșitelor generații de înaintași
le datorăm păstrarea ființei naționale,
a limbii și culturii românești,
parte integrantă a tezaurului culturii mondiale

„Victoria de la Posada — 1330”
(pictură de Vintilă Ţălcianu)

de, câteva feluri.

Moartea eroică poate eterniza numele. E unul din temeiurile pe care i le conferă Neagoe Basarab: „...pasă spre vrăjmaşii tăi, că, măcar de ți să va întâmpla și moarte, iar numele, tău va rămânea în urmă cu cinste”. Înveșnicirea numelui este un ideal propriu întregii Europe creștine a timpului.

Moartea eroică poartă pecetea gloriei. Într-un discurs, transcris din memorie de Ciro Spontoni, Mihai Viteazul le-ar fi spus oștenilor săi: „A muri e un lucru comun pentru toți, dar a muri glorios nu le e dat decât la puțini și la cei mai valoroși”. Or, se știe, spiritul renescentist poate fi recunoscut și după dorința de glorie a fiecăruia.

Moartea eroică ferește de rușine. Este mobilul care îl împinge cel mai puternic pe oșteanul român spre sacrificiu. Că, prin faptele lui de pe cîmpul de luptă, își eternizează numele sau își agonizește faimă pare a-l stimula mai puțin decît gîndul că s-ar putea face de rușine.

Numele (bun) și gloria creează personalitate, iar dacă ea există, îi adaugă ceva: cavalerul și cruciatul caută lupta pentru că abia mînuind spada e posibil să dobîndească o personalitate. A nu te face de rușine presupune personalitatea. O personalitate pe care rușinea o maculează și o deposedează de ceva esențial: de cinste, opusul perfect al rușinii. De testînd „răzmirițele și războale”, românul renescentist își clădește personalitatea morală pe alte cîmpuri decît pe cel de luptă și cu alte mijloace decît armele. O personalitate pe care o pune în joc cînd se confruntă cu dușmanul și pe care trebuie s-o apere cu orice preț.

Învins pentru o clipă, Mihai Viteazul se simte pătat de rușine, lovit în integritatea sa lăuntrică, drept pentru care, în al doilea memoriu al său, din 3 februarie

1601, mărturisește a se fi pregătit, în asentiment cu oștenii săi, s-o recupereze: „...m-apuc cu ei împreună să mă răzbun de rușinea ce mi s-a făcut, fiind gata a muri fiecare pentru mine”. Cu o fizionomie morală afectată de eșecul pe cîmpul de bătălie nu se poate trăi cu adevărat. De aceea, cum raționează Neagoe, „mai bună iaste moartea cu cinste, decît viața cu amar și cu ocară”. Raționamentul e o deviză a Renașterii românești, care trece de la un domn la altul și dintr-o epistolă într-alta, pecetluind împrejurări diferite ale vieții, dar mai cu seamă determinînd un mod de a fi la război.

Unde ar trebui căutate originile spaimei de a trăi în rușine și ale hotărîrii de a muri cu cinste? În florilegiul de maxime dintr-un manuscris de la Schei din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, lui Teofrast i se atribuie, între altele, o maximă care pare o variantă la preceptul neagoean: „Mai bine să mori frumos, de-

„Lupta de la Rovine” (detaliu, pictură de Paul Atanasiu)

cît să trăiești păcătos”, iar în versiunea autohtonă din secolul al XVI-lea a Alexandriei, protagonistul alege între aceleași variante existențiale: „Și mai bine să piară machidoneni cu cinste la război, decît să trăiască cu rușine”, cale pe care oștenii săi sînt hotărîți în unanimitate să meargă pînă la capăt: „Împărate, noi toți cu tine vom peri. Decît să trăim cu rușine, mai bine să perim cu tine”. Origini livrești?

În calitatea lor de comandanți supremi de oaste, domnii renescentiști români sancționează cu asprime fapta care naște rușine și îndeosebi fuga din fața primejdiei. Pentru Vlad Țepeș, trupul oștenilor săi era, după fiecare bătălie, un text în care citea atitudinea pe care o

adoptaseră în focul luptei: „Care era rînit în față aceuia îi dădea mare cinste și-l făcea viteaz al său, care era lovit la spate, pe acela porunceam să-l pue în țeapă.” Nu e «lectură» unui domn capricios, ci o lectură sub semnul unei cutume a locului, care-i impresionează pe străini prin singularitatea ei: cînd Petru Rareș pedepsește cu moartea pe doi din căpitani săi care-și părăsiseră tovarășii în bătălia de la Obertyn, din august 1531, făcîndu-se astfel de rușine, un cronicar polon precizează că „acesta este obiceiul valahilor, că toți acei care fug din luptă sînt mai rău pedepsiți decît dacă ar fi suferit moartea în război, ceea ce face ca valahii să fie mult mai aprigi în bătălie decît alte nații”.

În fond, Renașterea românească ridică la rangul de viziune o poveste etimologică. „Rușine” se trage din latinescul „roseus”, care însemna și „purpurine”, „ruman”. Vasăzică, cine se face de rușine se împurpurează: iese din starea lui firească. Preocuparea omului va fi, deci, de a se feri de purpura care pătează; o preocupare pe care Renașterea românească o solicită și oștenilor ei.

„VOM LUPTA PÎNĂ LA MOARTE”

Spaimea de rușine naște temeritate, o conduită cutezătoare, care ignoră precauția inutilă și pretinde un plus de curaj. „Iar tu însuși și cu oamenii tăi să mergi drept — își îndeamnă Neagoe fiul — față în față spre vrăjmașii tăi, fără frică oricît de mulți ar fi.” E comportamentul propriu martirului, pe care și-l asumă dintru început domnitorii, precum Ștefan cel Mare, care își încheie epistola-manifest din 25 ianuarie 1475 cu făgăduința jertfei supreme: „...vom sta în picioare și ne vom lupta pînă la moarte pentru legea creștinească, noi cu capul nostru”, sau Vlad Țepeș, care le-ar fi spus oștenilor săi înaintea unei bătălii: „Cine se gîndește la moarte, acela să nu meargă cu mine”.

Departate de a rămîne în faza îndemnului, dezideratului și proiectului, dispoziția pentru sacrificiu distinge, ca o realitate spectaculoasă ce este, Renașterea românească în Europa. Deși știa că personajul său, Ioan Iacob Heraclid, a fost expulzat de placenta psiho-spirituală a Moldovei, Antonio Maria Graziani, care îi scrie «viața», nu se poate opri să nu laude „îndrăzneala”, „disprețul de moarte” și „încrederea în sine”, ca expresii ale spiritului eroic autohton.

Îndemîndu-și urmașul la bravură, Neagoe Basarab compune, printr-o combinație de asemănări diverse, culese din lumea animalieră, exotică și autohtonă și de pe cîmpul de luptă, care pun în cumpănă marele cu tarele, numerosul cu virtosul și ceea ce e mult cu ceea ce e bun, «fizilogia» oșteanului român renescentist: „Iar tu să mergi dreptu față la față spre vrăjmașii tăi, fără nici o frică; iar

căci vor fi ei mulți, nimic să nu te înfricoșezi, nici să te îndoiești. Că omul viteazu și războinic nu să spore de oame-nii cei mulți; ci cum rășiște un leu o cireadă de cerbi, și cum omoară un lup o turmă de oi cît de mare și cum rășiră un glonțu de tun multe cete de ostași, nu căci iaste el mic, ci căci că vine cu mare rane și cumprire, pentr-acieia rășiră și

În *Dulce bellum inexpertis* (Războiul place neîncercătorilor), unde recapitulează regulile belice ale antichității, Erasmus arată că dacă, pe de o parte, „semnalul de război nu dădea putință de a se lupta decît celor legați prin jurămînt”, pe de alta, „semnalul prin care se suna retragerea lua tuturor posibilitatea de a mai uci-de”. Pentru cea din urmă rînduală, el

„IAR ALTUIA SĂ NU FACI RĂU PENTRU RĂU”

Creîndu-le succesorilor „ca să nu fie pizmătoreți, nici să facă rău pentru rău”, Neagoe îlcuiește legenda biblică în care David răspunde cu „bine” înfrîncării lui Saul de „a-l goni ca să-l prinză să-l omoară”, iar după uciderea lui de către un zelos, îi pune la cale o grandioasă îngropăciune elegiacă. Domnul cărturar face din legendă o parabolă a relației cu predecesorul său Vlăduț, al cărui cap căzuse în 1512, în disputa pentru tronul Țării Românești Muntenia. Proiectîndu-se pe sine în rolul lui David, pe Vlăduț în cel al lui Saul, iar în rolul ucigașului pe Mehmet bei, Neagoe își va onora adversarul *post mortem* printr-o ceremonie de anvergură, la care e convocată aristocrația spirituală răsăriteană. În optica epocii, confruntarea-lor face parte din specia „luptei drepte”.

La sfîrșitul secolului al XVI-lea, Mihai Viteazul va face un gest aidoma. Istoriile Țării Românești povestesc că Batîr Andrieaș (Andrei Báthory), „craiul”, refugîndu-se în munți „după spartul războiului”, cade în mina unor „păcurari”, care, după ce îl ospătează, îi taie capul și i-l duc lui Mihai-vodă, socotind că vor avea „dar mare” (*Letopiseșul cantacuzinesc*) și „cîste” (Radu Popescu). Numai că, profund contrariat, domnul îi pedepsește cu moartea pe ucigașii din proprie inițiativă și își înhumează adversarul cu toate onorurile ce se cuvin unui tovarăș de arme. După *Letopiseșul Cantacuzinesc*: „Și degrab trimise unde rămăsese trupul de-l aduseră și-i puseră capul la trup și-l îngropară în Beligrad, în biserica crăiască, și-l petrecură cu multă cîste, cu toți boiarii și cu nemișii Ardealului”. Și după cronicarul Radu Popescu: „...iar trupul lui, cu capul, pîindu-l în sicriu frumos, cu cîste l-au îngropat în Beligrad”.

În preceptul „să nu faci rău pentru rău”, „viteazul” Renașterii românești cîns-tește, în consecința unei proiecții empa-tetice, îndemnul de a-și stîmna adversarul.

„VITEJIA DREAPTĂ SĂ IZBÎNDEASCĂ!”

Aceste cuvinte, brodate pe un sfeag mic muntenesc, cu latura de 1,60 m, databil la confluența secolului al XVI-lea cu secolul al XVII-lea, concentrează într-o deviză virtuțile emblematice ale spiritului eroic românesc din Renaștere. Tîlcul ei ultim: întemeierea luptei pe legea morală.

CONSTANTIN SORESCU

„Lupta de la Călugăreni”
(reproducere după un basorelief de C. Bălăcescu)

Voevodul Iancu de Hunedoara, realizator al frontului comun antiotoman al țărilor române Transilvania, Muntenia și Moldova

raspîște multe cete de oameni, așa și omul viteaz și bărbat și hrăbor nu să înfricoșază de oameni mulți”. Este o exemplară «fiziologie» de titan, titanul fiind consacrat de o veche mentalitate ca duplicat fabulos al omului, capabil să sfîrșime coloșii printr-o teribilă sfortare launtrică.

„ESTE PĂCAT SĂ MOARĂ ATÎTE VITEJI”

Dacă îndeamnă la jertfă, Renașterea românească blamează pierderea gratuită a vieții omenesti. La 10 mai 1600, Mihai Viteazul încearcă să-l ademenească pe Ieremia Movilă să părăsească Hotinul în care se baricadase, invitîndu-l să ia aminte că „destul este cu vărsarea sîngelui din trupuri”. Deci marele voievod e împotriva sacrificiului zadarnic, fără te-meii morală.

În același spirit, *Pravila lui Coresi* îl conjură pe învingător să nu-l ucidă pe învinsul care i se încredințează: „Iară un voinic, el va eși la război, deci se vor împinge cu alt voinic, deci va birui unul pre altul, deci va fugi, iară cela va goni, iară cela va fugi și va căde și va zice: fi-mi frate drept, sfîntul Ioan, nu mă uci-de, iară, el va fi nemilostiv și-l va uci-de pre el, acela se leapădă de creștinătate”. O asemenea generozitate nu poate fi confundată cu abdicarea în fața dușmanului; ea e profund morală, pentru că, dușmanul predîndu-se, recunoscîndu-se biruit, în cumpănă rămîne viața unui om.

amintește că într-o împrejurare „Cyrus laudă pe un soldat care în momentul cînd, cu sabia ridicată, era pe punctul de a uci-de un dușman, îndată ce a auzit că se sună retragerea l-a cruțat”. Din acest «regulament» al antichității, cărturarul umanist desprindea un principiu pe care îl punea la dispoziția contemporanilor săi: „...nimeni să nu creadă că îi este îngăduit să omoare un om dacă nu-l îm-pinge la aceasta nevoia”. Renașterea românească parvine, pe alt itinerar spiri-tual, la aceeași concluzie.

FIGURA LUI ȘTEFAN CEL MARE ÎN LITERATURĂ

După cum se știe, domnia lui Ștefan cel Mare (1457-1504) constituie pentru istoria noastră una dintre cele mai importante pagini, iar figura domnitorului Țării Românești Moldova a fost înscrisă în galeria celor mai de seamă conducători de popor și de țară.

Luminător de neam și iubitor de dreptate și de libertate, Ștefan cel Mare a dus o necontenită muncă pentru consolidarea statului, impunând reforme care au impulsivat favorabil dezvoltarea economico-socială, comerțul și cultura – în timpul domniei lui ridicându-se și afirmându-se în special arta construcțiilor (prin monumente de referință încă și astăzi). Pe plan extern, după cum iarăși se știe, viteazul voievod moldovean a fost neobosit în apărarea independenței și demnității țării, luptele sale cu otomanii, cu leșii și cu alții care au vrut să ne cotopească fiind vestite și constituind o pagină de mândrie pentru istoria noastră ca popor și ca țară.

Era firesc, așadar, ca o figură de voievod atât de luminoasă și de vitează ca Ștefan (nu degeaba poporul l-a supranumit „cel Mare”, apelativ cu care a intrat în veșnicie) să-și afle numeroase ecouri literare atât în creațiile epocii cât și – mai ales – după moartea domnitorului.

Poate că nici un alt voievod – cu excepțiile de mai târziu: Mihai Viteazul și Constantin Brîncoveanu – nu s-a bucurat, dacă se poate spune așa, de atât de multe creații literare pe care să le inspire și în centrul cărora să se afle, cum s-a întâmplat cu Ștefan cel Mare. În cîntece, în doine, în balade și povestiri, iar mai târziu în legende. Faptele voievodului, întâmplările legate de luminoasele zile în care s-a aflat pe tronul Moldovei au devenit adevărate simboluri ale bunătății, dreptății, ale gesturilor de bine într-un folosul și spre binele celor mulți și al țării. La mai mult de un veac și jumătate după moartea lui Ștefan cel Mare, cunoscutul cronicar Ion Neculce consemna în cele 42 de legende adunate sub genericul „O samă de cuvinte” (care preceda cronica propriu-zisă) numeroase

texte culese din popor, legende despre viteazul domnitor al Țării Românești Moldova – ceea ce probează, fără puțință de tăgadă, intrarea acestei luminoase figuri de conducător de țară nu numai în istorie, ci și în tradiția populară.

În literatura cultă cel dintîi portret al lui Ștefan cel Mare este acela făcut de Grigore Ureche – un portret ajuns, de altfel, vestit și pe care îl cunoaștem cu toții încă din paginile manualelor școlare. Tușa simplă, liniile exacte, economia de mijloace, capacitatea de sinteză a autorului constituie trăsăturile definitorii ale chipului atât de bine și de exact surprins de cronicar. Să ni-l reamintim. „Fost-au acestu Ștefan Vodă – zice Grigore Ureche – om nu mare de statu, mînios și de grabu vîrsătoriu de sînge nevinovat. Amîntrilea era om întreg la hire, neleneșu și lucrul său îl știa acoperi și unde nu gîndeai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie însuși se vîrîia, ca vîzîndu-l ai săi să nu se îndărăpteze și pentru aceia, rar războiu de nu biruia. Și unde-l biruia alții, nu pierdea nădejdea, că știîndu-se căzut jos, se rădica desupra biruitorilor.”

Ulterior, aproape toți marii noștri scriitori au adus omagiul lor – prin vers, prin pagina de proză ori prin intermediul dramaturgiei – marelui om de stat, intrat deopotrivă în istorie și în legendă.

Dimitrie Bolintineanu (prin cele două poezii: Muma lui Ștefan cel Mare și Visul lui Ștefan cel Mare) și Vasile Alecsandri sînt cei dintîi poeți pe care figura marelui voievod îi inspiră în scrieri rămase de referință. Bardul de la Mircești scrie poemul dramatic Dumbrava Roșie (în 1872) și adună în el imagini de o mare forță de sugestie referitoare la înfrîngerea oștilor regelui Albert al Poloniei la 1497 de către Ștefan cel Mare, imagini turnate în versuri ca acestea: „Precum un cîrd de vulturi din sferile senine/ Cad iute ca un fulger pe-o pradă ce zăresc/ Românii, duși de Ștefan, în lagăr se izbesc/ Nimic nu le rezistă, nici tunuri, nici desime,/

Nici șanț, nici zid de care, nici deasă călărimă, / Căci ei răstoarnă-n treacăt, și darmă, sfarmă-n clipă / Scadroane, tunuri, corturi, și pun tot în risipă. / Fug leșii, fug cruciații și fuge însuși craiul! / Ți duce Domnul Ștefan cum vîntul duce paiul; / În tabăra leșească un lung pustiu rămîne! / ... / Armata glorioasă e frîntă, risipită / Ca munții de nisipuri în Africe pustii. / Într-un vîrtej de spaimă din urmă-i fugărită / Prin văi, prin munți, prin codri, prin rîpi și pe cîmpii." Peste unsprezece ani, în 1883, Vasile Alecsandri va reveni la figura marelui voievod și va scrie Oda la statuia lui Ștefan cel Mare, din care sînt de reținut, între altele, și aceste versuri: „O! Ștefane, românul crește / Văzîndu-te azi lîngă el, / Azi țara mindră te primește, / Purtînd coroană de oțel. / Tu ce vitează ai apărât-o, / Privește-o!... demnă-i s-o privești. / Independentă ai lăsat-o, / Independentă o găsești!"

De la marele nostru poet național, Mihai Eminescu, ni s-au păstrat, de asemenea, două texte în versuri referitoare la glorioasa figură a marelui voievod iubitor de neam și de țară. Este vorba de poeziile apărute postum: Ștefan cel Mare (Schite de imn) și Închinare lui Ștefan-Vodă, ambele cuprinzînd gînduri și imagini de un mare patetism și fiind străbătute de un adînc și puternic fior patriotic.

Dar poate că una dintre cele mai convingătoare și

„Ștefan cel Mare la Suceava” (reproducere după o pictură de Gh. Labin)

valoroase opere în care este zugrăvită figura lui Ștefan cel Mare rămîne, fără îndoială. Apus de soare, de Barbu Ștefănescu Delavrancea, unde autorul redă mai multe scene din viața domnitorului ajuns în amurgul vieții și al domniei. „Apus de soare – notă pe bună dreptate G. Călinescu în a sa monumentală Istorie a literaturii române de la origini pînă în prezent — trăiește mai ales prin realitatea psihologică a eroului principal...

interesul depășește simpla originalitate a subiectului și atinge valoarea unei creațiuni de întindere universală. În Ștefan cel Mare este exemplificată cu un rar noroc psihologia-autocratului, a tatălui de familie absolut și în sfîrșit a bătrînului... Ca tată, ca domn, ca bătrîn, Ștefan a atins limita de sus a autorității, zdrobind orice independență, devenind obiect de cult. Lu-mea îi zice „slăvitul”, „sfîntul”, „împăratul”... E de ajuns ca Ștefan să apară și vinovatul se prăbușește de spaimă.”

Interesul scriitorilor pentru viața și faptele lui Ștefan cel Mare va rămîne o constantă a literaturii române pînă azi. În epoca modernă a beletristicii românești, Mihail Sadoveanu va fi acela care se va opri îndelung asupra figurii voievodului – în special în două dintre multele lui cărți, în Viața lui Ștefan cel Mare și în Frații Jderi. Iată un foarte scurt fragment din această din urmă lucrare, un fragment egalat poate doar de cel pe care-l citam mai devreme din cronica lui Grigore Ureche, un fragment care ni se pare semnificativ pentru unghiul din care e privit domnitorul și, pe de altă parte, pentru mijloacele literare folosite de Mihail Sadoveanu. „Sus – scrie marele povestitor, referindu-se la sfatul domnesc al lui Ștefan – stătea vodă întru toată minia, împresurat de boieri; și spatarul îi ținea spata și buzduganul. Nimeni nu putea să înlătore dreptatea-acelui braț. Ori boier, ori mișel simțea aceeași apăsare ca supt o întocmire neclătită așezată de Dumnezeu. De cînd acea putere se așezase asupra Moldovei, părea că s-au schimbat și stihile. Ploile cădeau la timp, iernile aveau omături îmbielșugate. Iazurile stăteau liniștite în zăgazuri; morile și pîraiele cîntau în văi; prisăcile se înmulțeau în poienile pădurilor; drumurile erau pașnice. Neguțătorii treceau fără grijă ori la nemți și leși, ori la tătari, ori la Țara Ungurească; plăteau vama cu dreptate, nimeni nu le pricinaua smînteală...”

Este acesta, desigur, chipul unei țări bine și frumos gospodărită, în fruntea căreia se află un conducător harnic și priceput, iubitor de neam și de patrie, ca toți marii bărbați ai acestui viteaz popor.

Pildă de eroism și simbol al libertății și independenței, figura lui Ștefan cel Mare a fost, a rămas și va rămîne mereu o nesecată fîntînă de inspirație pentru poeți, pentru prozatori și dramaturgi. În anii din urmă scriitori din generațiile mai noi și-au îndreptat și ei privirile către figura luminoasă a marelui voievod, reluînd și repovestind, cu mijloace proprii, legende și întîmplări adevărate despre domnitor. Dintre semnatarii lor îi menționăm pe Lola Stere Chiracu, pe Ion Filippiuc, pe Constantin Bostan (ca să nu ne oprim decît la cîteva nume care ne vin acum în minte).

Fără îndoială, este de așteptat ca generațiile de scriitori de azi și de mîine să îmbogățească cu noi și valoroase lucrări literatura de mare vibrație patriotică și cu un profund caracter educativ, inspirată de figura voievodului, a aceleia despre care un cîntec popular spune: „Ștefan, Ștefan, domn cel Mare / Seamăn pe lume nu are.”

**Un subiect de largă circulație
în poezia populară românească de inspirație istorică:**

DOMNIA ȘI FAPTELE LUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Una dintre cele mai lungi domnii din istoria Țării Românești Muntenia – în care progresul economic, cultural și artistic s-a împletit cu o abilitate politică externă, factori ce au adus țării și domnitorului un înalt prestigiu internațional – este cea a lui Constantin Brâncoveanu (1688–1714). Caracteristică acestei domnii este – într-o perioadă în care nori negri se adunau la hotare – stabilitatea internă de netăgăduit, însoțită de o înțeleaptă acțiune de modernizare a instituțiilor statale. Astfel, impozitele individuale de tip nou introduse, fiind proporționale cu starea economică a contribuabililor și aplicate fără diferență de rang, reprezintă o importantă breșă în sistemul privilegiilor feudale.

Timp de un sfert de veac, politică externă a marelui domnitor a avut un țel precumpănitor: salvagardarea ființei politice a statalității românești. Printr-o diplomatie avizată a reușit, după cum sublinia logofătul Radu Greceanu, „ca și pre nemți fără primejdie din țară să-i scoată, și pre turci și pre tătari să-i oprească, să nu intre în țară ca să nu calce ei și doar să o prade și să înrobească”. Și atunci când vorbele bune și darurile bogate nu ponderau intențiile agresive ale imperiilor vecine expansioniste, dușmanii erau loviți fulgerător, cunoscând din plin amarul înfringerii. Astfel, armatele habsburgice, alungate din țară (1689), au fost apoi zdrobite la Zărnești (1690). În curînd s-a înțeles faptul că, în special pentru sud-estul Europei, importante fire ale politicii internaționale trec prin mîinile domniei muntene. Ca o recunoaștere a acestei realități, Constantin Brâncoveanu a primit titlul de principe al Imperiului habsburgic (1695), iar Poarta i-a acordat domnia pe viață (1699).

Domnitorul a fost, de asemenea, inițiatorul unui deosebit impuls cultural. Biblioteca sa de la Hurezi cuprindea volume de mare valoare, iar școala de la Sf. Sava, ctitoria sa, a devenit un focar de cultură de prim ordin. Din moștenirea culturală brâncovenească trebuie menționate cronică oficială a logofătului Radu Greceanu și acțiunea, condusă de Antim Ivireanu, de organizare rodnică a tipografiilor țării. „Stilul brâncovenesc” – astfel a fost denumit specificul remarcabilelor realizări ale arhitecturii și artelor plastice ale acelei epoci – a îmbogățit patrimoniul național cu compoziții inspirate, echilibrate, avînd o structură clasică, decorate cu exuberanță, bogata moștenire autohtonă îmbîmîndu-se minunat cu unele elemente ale artei universale, integrate într-un tot armonios. Arhitectura a fost ilustrată prin palatele de la Mogoșoaia, Potlogi și prin numeroase ansambluri monastice. Pictura brâncovenească – un rol important revenind școlii de la Hurezi – este caracterizată de tendințe de laicizare, concretizate de o vastă galerie de portrete. Artele decorative (broderia, argintăria și lemnul sculptat) au cunoscut, de asemenea, un mare avînt.

Pacea a reprezentat pentru Constantin Brâncoveanu, ca și pentru înaintașii săi, o constantă politică. Pacea a făcut posibile marile înfăptuiri ale domniei sale. Pentru apărarea idealurilor poporului său, al cărui strălucit reprezentat a fost, și a liniștii țării domnitorul a dus o politică înțeleaptă și nu a sôvîit nici chiar în fața jertfei supreme, înfruntînd soarta potrivnică cu o impresionantă tărie sufletească.

MIRCEA SOREANU

Faptele domnitorului, epoca de prosperitate și renaștere culturală al cărei promotor a fost, moștenirea spirituală lăsată urmașilor, dar mai ales sfîrșitul lui tragic, au format, după intrarea în eternitate a lui Constantin Brâncoveanu, subiectul unor creații folclorice care aveau să se perpetueze prin secole pînă la noi.

Dintre creațiile populare orale care au în centrul lor figura lui Constantin Brâncoveanu (creații care, desigur, vor fi fost mult mai numeroase, dar s-au pierdut) ni s-au păstrat două balade, ambele publicate încă din secolul trecut: la 1852 și, respectiv, 1875. Prima dintre ele a fost tipărită de către Vasile Alecsandri în cunoscuta-i culegere „Poezii populare ale românilor” (1852) și redă faptele cu o anume aură legendară, dar vorbește numai de trei co-

Constantin Brâncoveanu și cei patru fii ai săi (reproducere după un desen de Del Chiaro — secolul al XVIII-lea)

pii ai domnitorului (în realitate erau patru, potrivit *Cronicii Românilor* de Gheorghe Șincai, la care face trimitere, în *Note*, și bardul de la Mircești).

Versurile, scrise în stilul și metrica proprii baladelor populare, surprind îndeosebi scenele referitoare la sfîrșitul tragic al Brâncovenilor. Începutul pare o decupare cinematografică din realitate, balada debutînd cu momentul sosirii la curtea din București a trimișilor sultanului, veniți să-l mazilească pe domnitor: *Într-o gioi de dimineață, / Zi scurtarei lui de viață, / Brâncovanul se scula, / Fața blîndă el spăla, / Barbă albă-și pieptăna, / La icoane se-nchina, / Pe ferestre-apoi căta / Și amar se spăimînta...*

Surprins de trimișii Porții otomane și fără putință de scăpare, domnitorul este mazilit, dus împreună cu întreaga familie la Istanbul și închis în temuta închisoare cu șapte turnuri de pe malurile Bosfo-

ruului, Edicule, locul „unde zac fețe domnești/ Și soli mari împărătești”, cum zice balada. În mentalitatea creatorului anonim, demnitatea lui Constantin Brâncoveanu, care a rămas neclintit de la legea lui pină în ultima clipă, a fost exemplară, iar scena judecății sumare făcută de sultan este memorabilă: *Brâncovane Constantin,/ Boier vechi, ghiaur hain!/ Adevăr e c-ai chitit/ Pin-a nu fi mazilit/ Să desparți a ta domnie/ De a noastră-mpărăție?/ Că de mult ce ești avut,/ Bani de aur ai bănut/ Făr-a-ți fi de mine teamă,/ Făr-a vrea ca să-mi dai seamă! etc.*

Domnitorul român rămâne neclintit în hotărîrea lui și la amenințările sultanului răspunde categoric: „...Iar pe toți de ne-ați tăia/ Nu mă las de legea mea!

Scenele dramatice care urmează — uciderea, prin tăierea capului, a copiilor — nu sînt nici ele de natură să schimbe hotărîrea lui Constantin Brâncoveanu de a se lepăda de credința lui și de a trece la mahomedanism. Asistînd la moartea fiilor, domnitorul rostește un blestem care, prin forță și structură, literar-vorbînd, amintește de măreția și gravitatea tragediilor antice, față de care, credem, textul nu e cu nimic mai prejos: „...Brâncovanul greu ofta/ Și cu lacrimi cuvînta:/ Doamne! fie-n voia ta!/ Apoi el se-ntuneca,/ Înima-i se despică,/ Pe copii se arunca,/ Îi bocea, îi săruta,/ Și turbînd apoi striga:/ Alelei! tilhari păgîni!/ Alei! voi feciori de cin!/ Trei coconi eu am avut,/ Pe tustrei mi i-ați perdut!/ Dare-ar Domnul Dumnezeu/ Să fie pe gîndul meu:/ Să vă ștergeți pe pămînt/ Cum se șterg norii la vînt,/ Să n-aveți loc de-ngropat/ Nici copii de sărutat!

Plini de furie, otomanii se reped la domnitor și „trupu-i de piele jupă,/ Pelea cu paie împlea,/ prin noroi o tăvălea,/ Și de-un paltin o lega”, zice mai departe balada. Domnitorul nu-și schimbă nici în cea de pe urmă clipă a vieții hotărîrea și, o dată cu ultimele lui cuvinte, ia sfîrșit și această nestemată a creației noastre populare: *De-ți mîncă și carnea mea,/ Să știți c-am murit creștin/ Brâncovanul Constantin.*

Al doilea text, tot o baladă, a apărut în numărul 8/1875 al revistei *Convorbiri literare*, fiind comunicat de către Grigore Crețu din Huși, cu titlul „Istoria Măriei Sale lui Constantin Brâncoveanu. Domnul din București, care s-au scris la 1730” și a fost cules undeva în fostul județ Tutova — ceea ce dovedește largă circulație a subiectului încă din primele decenii de după desfășurarea faptelor relatate. Oarecum mai stingea, balada din Tutova (asupra căreia intervenția celui care a transcris-o nu se observă sau, oricum, este mai mică decît aceea a lui Alec-

sandri asupra textelor din „Poezii populare”..., despre care s-a făcut mare caz în istoria noastră literară) nu este cu nimic mai prejos decît cea tipărită de bardul de la Mircești.

În textul publicat în 1875 de către Grigore Crețu impresionant, înainte de toate, „zicerea” ca de plugușor a versurilor: *la s-ascuți și să privești,/ De-acest Domn mare bogat/ În ce chip s-a-ntîmplat/ Că tiranul de-mpărat/ Mare Agă au minat./ Și cînd el că au sosit/ Fără veste l-au lovit/ Și-n casă că au intrat... etc.*

Atent, pe de altă parte, la legătura domnitorului cu poporul său, creatorul din Moldova sugerează dragostea de care se bucura cîrmuitorul în rîndul celor de jos, al poporului, cum bine se poate vedea din scena plecării lui Brâncoveanu din București, pîzit de ostașii sultanului: „...Cînd pe poartă că ieșea/ Toată țara se strîngea/ Și după dînsul mergea/ Cu glas mare îl plîngea:/ Domnul să se milostivească/ Cu pace să te păzească,/ În grabă să te-nvrîtești (întorci — n.n.)/ Și iarăși să ne domnești!/ Că pe noi cît

ne-ai domnit/ Cu pace că ne-ai păzit...”

Spre deosebire de varianta Alecsandri, cea din Tutova plasează blestemul domnitorului imediat după aducerea Brâncovenilor la Istanbul și acesta, blestemul, este de mai mică forță decît acolo, dar nu mai puțin simbolic pentru convingerile românilor: *Constantin Vodă cînd pe poartă intra/ Pe-mpăratul blestema:/ Oh! păgîne și spurcate/ Căci ne tai fără dreptate/ Cu ce sîntem vinovați/ De ne tai nejudecați?/ (...) Foc din ceriu să se aprinză/ Pe voi păgîni să vă cuprînză,/ Cu sabia îngerească/ Pe toți să vă pedepsească!*

Scrisă cu focul durerii, poezia populară inspirată de viața și faptele lui Constantin Brâncoveanu probează încă o dată largă receptivitate a creatorului anonim față de momentele importante ale istoriei noastre și față de eroii ei intrați în legendă.

FLORENTIN POPESCU

ȘCOALA ARDELEANĂ

Nu-i mai putea nimenea opri știindu-se români
Că limba lor nu fiica latinii
Cî însăși graiul de două mii de ani
Răsăriteanul trunchi al rădăcinii

Odată aprinsă candelă pe munți
Că Roma-i patrie și pentru mine
Printre stele am pornit desculț
Spre cetatea șaptelor coline

Nu mai puteam fi de nimenea opriți
Togă pe umere gubele sărmane
Iobagii trași pe roată și beliiți
Încep să forfotească-a legioane

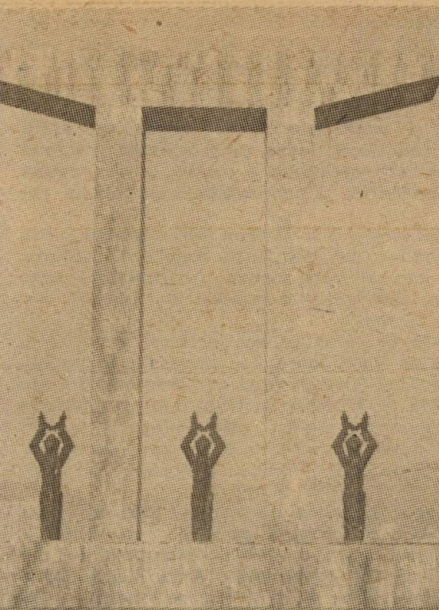
Nu pot fi de nimeni cumpărați
Dreptul de-ntăi născuți discută-nu-se
Neam de păstori țărani a împărați
V-au fost odată creștele unse

Școala Ardeleană câțiva trandafiri
Strămutați în Blaj la-nvățătură
Dobîndesc statură de martiri
Din cenușă neamului aură

Nu-s de-îndoit în dreaptă stirpea lor
Grumazul în căpătina lepadării
Refuză arsă limbii sărut otrăvitor
S-aprîndă-n sânge candelă iertării

IOAN ALEXANDRU

Ansamblul monumental „Gloria”

MONUMENTE ȘI BUSTURI MONUMENTALE PE CÎMPIA LIBERTĂȚII DE LA BLAJ

În 1988 întregul nostru popor aniversează împlinirea a 140 de ani de la revoluția pașoptistă din țările române, unul din evenimentele epocale care au evidențiat forța creatoare de istorie a națiunii noastre și au deschis calea făuririi României moderne. Născută din „lucrarea veacurilor” și avînd rădăcini adînci în solul realităților românești, revoluția română de la 1848 a avut un profund caracter unitar. Subliniind acest adevăr, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, arată: „Plămădită în condiții asemănătoare, desfășurîndu-se în aceeași perioadă, proclamînd țeluri comune, revoluția de la 1848 a avut un caracter unitar în toate cele trei țări românești. Faptul că pe steagul revoluționar din toate aceste provincii erau scrise aceleași idealuri supreme — desființarea servituților feudale și eliberarea țărănimii iobage, cucerirea de libertății democratice, scuturarea dominației străine și realizarea unității și independenței naționale — ilustrează comunitatea de interese și aspirații ce-i unea pe fiii aceluiași popor, în pofida hotarelor despărțitoare, artificiale și vremelnice”.

Gheorghe Șincai

Petru Maior

Al. Golescu Negru

Eftimie Murgu

Săndor Petöfi

George Barițiu

C.A. Rosetti

Timotei Cipariu

Andrei Mureșanu

Simion Bărnuțiu

Alexandru Ioan Cuza

Avram Iancu

Un moment de referință și cu ample semnificații în cronologia revoluției din 1848 din țările române l-a constituit istorica Adunare națională din 3/15—5/17 mai de pe Cîmpia de la Blaj. Așezare cunoscută cu un sfert de mileniu în urmă, Blajul a fost un înfloritor centru cultural al românilor, un focar de formare a conștiinței naționale. „La Blaj” — arată secretarul general al partidului nostru — au activat vreme îndelungată, în momente istorice deosebite, cărturari de frunte ai țării noastre, patrioți înflăcărați, care, prin cuvîntul și scrisul lor, au militat cu înflăcărare pentru libertate națională și socială, pentru cauza scumpă a unității naționale, a independenței și suveranității poporului român”.

În primăvara anului 1848, frumosul oraș de pe malurile Tîrnavei Mari a pătruns și mai adînc în conștiința națională a tuturor românilor. Aici, pe Cîmpia Blajului, s-au adunat din toate colțurile Transilvaniei, într-o impresionantă ordine cetățenească, peste 40 000 de oameni hotărîți a-și scutura prin luptă lanțurile exploataării și asupririi, a-și revendica drepturi și libertăți sociale și naționale.

Sosiseră la Blaj, în frunte cu conducătorii lor, țărani iobagi, lucrători, meseriași și muncitori români din Munții Apuseni, de pe Văile Someșului, Mureșului, Arieșului, Tîrnavelor și Ampoiului, din jurul orașelor Cluj, Sibiu, Năsăud, din Brașov și din numeroase alte așezări transilvane. Alături de ei, în masa participanților la adunarea populară de la Blaj, s-au aflat și iobagi unguri, sași și secui, care simțeau că, luptînd împreună cu revoluționarii români, își vor putea împlini visurile și aspirațiile, se vor putea elibera din lanțurile exploataării, vor putea cuceri o viață mai dreaptă, mai bună, o viață liberă.

S-au aflat pe Cîmpia Blajului, în acel început de primăvară a anului 1848, împreună cu Avram Iancu, Simion Bărnuțiu, George Barițiu, Timotei Cipariu, Al. Papiu-Iliarian și ceilalți fruntași revoluționari ardeleni, reprezentanți de seamă ai revoluționarilor din celelalte provincii românești, ca Al. Ioan Cuza, Vasile Alecsandri, Alecu Russo, Costache Negri, Gheorghe Sion, Dimitrie Brătianu, Lascăr Rosetti, Nicolae Ionescu — expresie elocventă a frăției de luptă a tuturor românilor de la 1848 pentru realizarea revendicărilor revoluției burghezo-democratice, pentru afirmarea dorinței și voinței de unitate națională, de făurire a statului național unitar. Dorise să fie prezent la întrunirea de pe Cîmpia de la Blaj și Nicolae Bălcescu, dar acesta, din păcate, n-a primit permisiunea oficialităților vremii să se întâlnească cu fruntașii revoluției ardeleni și cu mulțimile ale căror inimi băteau la unison cu cele ale fraților lor de dincoace de munți. Fusesse invitat la marea adunare și bănățeanul Eftimie Murgu, însă nici el n-a putut să participe. Au venit însă în Blaj, la frații lor din interiorul arcului Carpaților, alți reprezentanți ai revoluționarilor din Banat și din alte zone de trăire și de simțire românească.

Faptele, realitatea vin să ateste că nu era pentru prima oară cînd masele țărănești și alte categorii sociale din aria transilvană se ridicaseră la luptă pentru a-și rupe lanțurile exploataării și asupririi, pentru unitate, libertate și independență. Cu peste șase decenii mai înainte, în anul 1784, avusese loc revoluția populară de sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan, care a cuprins numeroase comitate ale Transilvaniei. De asemenea, cu cîteva sute de ani și mai înainte, în primăvara anului 1437, la Bobilna se răsucaseră țărani români și maghiari, din rîndurile cărora s-au ridicat conducători vrednici și încercați, precum Mihail Românul, Pavel din Voivodeni, Anton Nagy și al-

ții. Prin luptă unită și hotărâtă, răsculații de la 1437 reușiseră să obțină o notabilă victorie asupra nobilimii, silind-o să poarte tratative cu trucidorii dintotdeauna ai pămîntului și în condițiile impuse de ei.

Țăranii, lucrătorii, meseriași și muncitorii anului 1848 aveau încă proaspăt în minte elanul, dîrzenia și hotărîrea cu care se ridicaseră la luptă în decursul timpului atîtea și atîtea generații de înaintași. Ei nu voiau să fie mai prejos. Mulțimile ce se adunaseră pe Cîmpia Blajului la începutul de mai al anului 1848 știau că nu cu petiții și cu argumente „filozofice” se pot obține drepturi și libertăți, „ci cu sabia lui Horea”. Ele mai știau de la Tudor din Vladimiri Gorjului că „nici-o pravilă nu oprește pe om de a întîmpina răul cu răul”. Și mai spusese conducătorul revoluției din 1821: „Veniți dar, fraților, cu toții, cu rău să pierdem pe cei răi, ca să ne fie nouă bine... Și să veniți unde veți auzi că se află Adunarea, cea orînduită pentru binele și folosul a toată țara și ceea ce vă va povăui mai marii Adunării aceea să urmați și unde vă vor chema ei, acolo să mergeți”.

La începutul lunii mai 1848, Adunarea orînduită pentru binele și folosul românilor transilvăneni și bănățeni s-a aflat pe Cîmpia de la Blaj. Acolo a fost adoptat un vast program de revendicări economice, sociale și politice, în centrul căruia se afla cerința desființării iobăgiei fără nici o despăgubire din partea țăranilor. Și tot acolo, o mare de oameni a exprimat într-un singur glas, într-o singură voință, gândurile dintotdeauna ale tuturor românilor ce se aflau sub jugul asupritorilor străini: „Noi vrem să ne unim cu țara!”. De atunci, Cîmpia de la Blaj a dobîndit numele simbolic de „Cîmpia Libertății”. „Sămînța aruncată aici, pe Cîmpia Libertății — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, a dat roade în 1859, cînd s-a înfăptuit Unirea Țării Românești și Moldovei, punîndu-se bazele statului național român. Ea a dat roade în 1877, cînd armatele române, cu sprijinul multor luptători din Transilvania, au luptat pentru cucerirea independenței statului național român și au înscris alături de armatele ruse, de voluntarii bulgari, pagini glorioase de vitejie, arătînd ce este în stare un popor care luptă pentru neațîmărire, pentru apărarea intereselor lui vitale. Și am putea spune că această sămînță a rodit tot mai bogat, rezultatele ei înfrumusețîndu-se în făurirea statului național unitar român în 1918”.

De la istorica adunare națională din 3/15—5/17 mai 1848 de pe Cîmpia Libertății de la Blaj s-au scurs 140 de ani. Despre acest eveniment, ca și despre figurile de primă dimensiune care și-au legat numele de el au rămas să ne vorbească, pe lîngă documentele din epocă, metafora pietrei și a bronzului, monumentele și busturile monumentale care înobilează astăzi așezarea din lunca Tirnavei Mari.

Ideea înălțării unui monument pe Cîmpia Libertății de la Blaj datează din timpul desfășurării marii adunări naționale din 3/15—5/17 mai 1848. Încă de atunci revoluționarul pașoptist Ion Raț, a propus tovarășilor săi de luptă și de idealuri să se ridice un monument „demn de națiunea română, în eterna amintire a acestor zile glorioase”. Dintru-se urmare acestei propuneri, pe Cîmpia Libertății de la Blaj s-a ridicat pentru început un modest însemn memorial denumit de localnici „Piatra Libertății”. În anul 1909, în locul acestuia s-a înălțat un mic monument de forma unei prisme dreptunghiulare (1,90 m înălțime), pe care a fost montată o placă de marmură albă cu următorul text: „«Piatra Libertății». Vechiul monument de pe Cîmpia Libertății”. În anul în care s-a aniversat împlinirea a 110 ani de la istorica adunare de pe Cîmpia Libertății de la Blaj, localnicii au ridicat un alt însemn memorial. Pe un postament masiv, în trei trepte, a fost așezată o coloană de piatră roșie. Pe fațada noului monu-

Nicolae Bălcescu

Mihail Kogălniceanu

Vasile Alecsandri

Gheorghe Manheru

Ion Heliade Rădulescu

Costache Negri

ment s-au înscris următoarele cuvinte: „Acest monument s-a ridicat în anii puterii populare, în amintirea celor 40 000 de țărani iobagi din Transilvania, care, la 3/15 mai 1848, s-au adunat pe această cîmpie pentru a-și revendica drepturile sociale și naționale”.

În ziua de 17 mai 1973, în prezența însușitoare a conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pe Cîmpia Libertății din Blaj a fost inaugurat un complex de busturi monumentale dedicate unor fruntași ai revoluției din 1848 din țările române și unor reprezentanți ai iluminismului românesc. Este vorba de 24 de busturi, realizate de artiști plastici reprezentativi ai sculpturii noastre contemporane de for public. Complexul de busturi este conceput ca un adevărat „Pantheon al istoriei noastre naționale”. Sînt reprezentați aici oameni de primă mărime ai revoluției pașoptiste din cele trei țări române surori și exponenți de seamă ai culturii românești din Transilvania. Adică Gheorghe Șincai, Petru Maior, Alexandru C. Goleșcu-Negru, Eftimie Murgu, Sándor Petöfi, George Barițiu, C.A. Rosetti, Timotei Cipariu, Andrei Mureșanu, Simion Barnuțiu, Alexandru Ioan Cuza, Avram Iancu, Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Gheorghe Magheru, Ion Heliade Rădulescu, Costache Negri, Alexandru Papiu-Ilarian, Cezar Bolliac, Stephan Ludwig Roth, Ioan Inocențiu Micu (Clain), Ion Ionescu de la Brad și Aron Pumnul. Desfășurate de-a lungul Aleii pașoptiștilor, realizate în manieră tradițională și turnate în bronz, busturile monumentale au înălțimea de 1,05 m, fiind montate pe pedestale de forma unei prisme dreptunghiulare. Complexul de busturi este dispus în semicerc.

După patru ani de la inaugurarea complexului de busturi monumentale, în centrul Cîmpiei Libertății din Blaj s-a dezvelit un maiestuos ansamblu monumental denumit „Gloria”. A fost inaugurat în ziua de 14 mai 1977 și este opera sculptorului Ion Vlașiu. Conceput în manieră modernă, impresionant atît prin dimensiuni, cît și prin semnificații, ansamblul monumental are forma unui arc de triumf și reprezintă o „Poartă a istoriei”, ceea ce a și fost, de fapt, în decursul vremii, localitatea Blaj. Monumentul propriu-zis, care are o înălțime de 16 m, este străjuit de statuile a trei tinere fete, turnate în bronz, simbolizînd cele trei țări române surori: Țara Românească Muntenia, Țara Românească Transilvania și Țara Românească Moldova. Pe un postament masiv, pe care se află așezat ansamblul monumental „Gloria”, se află dăltuit următorul text evocator: „La 15 mai 1848, pe Cîmpia Libertății, reprezentanții poporului român au rostit răspicat dorința arzătoare a realizării unității naționale, a statului național român, visul de aur al unor veacuri de suferință și luptă, prin cuvintele: «Vrem să ne unim cu țara»”.

Al. Papiu Ilarian

Cezar Bolliac

Cele 24 de busturi și originala „poartă a istoriei” de pe Cîmpia Libertății din Blaj definesc un complex monumental reprezentativ, unic în țară și demn de epoca plină de împliniri socialiste pe care o trăim, merit să evoce, prin glasul pietrei și bronzului, generațiilor prezente și viitoare, o pagină vibrantă, încărcată de patriotisme fierbinte, care s-a înscris în cartea de istorie a neamului cu 140 de ani în urmă.

Colonel (r) dr. FLORIAN TUCĂ

Ștefan Ludwig Roth

Inocențiu Micu Clain

Ion Ionescu de la Brad

Aron Pumnul

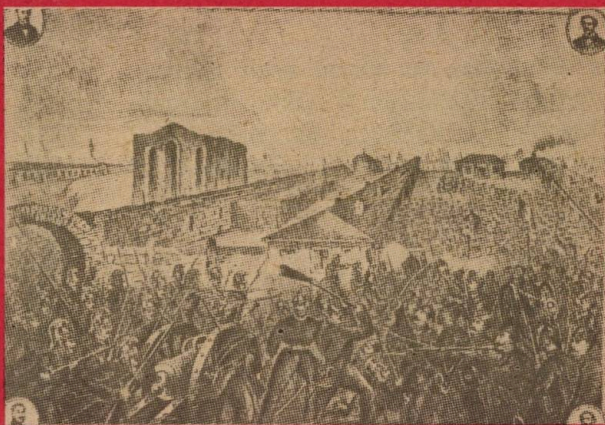
SANTINELA DE LA 1848

Rasfoind filele îngălbenite de timp ale periodicului militar „Razboiul” găsim în numărul din 3 decembrie 1880 o notită emoționantă despre un brav ostaș român.

Acesta este veteranul ostaș Gheorghe Enache (din comuna Poenarii-Burchi, jud. Prahova) cel ce în anul 1848 a stat sentinela neclintită în fața turcilor, la poarta cazarnei din Dealul Spirii.

Peste ani, aflat într-o grea situație materială, avînd de întreținut o familie cu patru copii și neavînd asigurată o pensie anuală pentru acoperirea nevoilor sale și ale familiei, el se prezintă în fața Camerei, pentru a doua oară cerînd acordarea acestei pensii prin următoarea motivație demnă de pana unui scriitor:

„Întîia lovitura ce am primit în Dealul Spirii a fost în obrazul umarului drept sub ureche, pe care pînă astăzi îl păstrez în loc de decorație. O alta rană am căpătat la piciorul drept de care sînt și astăzi infirm, încît mai ca nu-mi pot agonisi piinea de toate zilele pentru împovărata familie ce am cu patru copii care sînt astăzi fără mijloace”.

Lupta din Dealul Spirii din 13 septembrie 1848, în timpul căreia o mină de ostași români s-a luptat eroid cu oastea invadatoare a lui Kerim pașa (reproducere după o litografie de D. Papazoglu)

C.N.

„O eroină parcă se năpusti din nori, venind pe Podul Mogoșoaiei cu două pistoale în mînă. Ea strigă din toate puterile: „Moarte trădătorilor! Tineri, curaj, salvați libertatea!” Astfel transmitea corespondentul de la București al ziarului vienez „Allgemeine Österreichische Zeitung” știrile fierbinți ale zilei de 19 iunie/ 1 iulie 1848.

Atît înainte, în pregătirea revoluției, cît și în timpul ei, femeile au jucat un rol important, avînd drept exemple strălucite faptele unor eroine intrate în istorie: Elena Vămav, Maria Rosetti, Ecaterina Varga, Pelaghia Roșu. Ana Ipătescu nu era deci o apariție feminină singulară, dar acțiunea ei de mare curaj s-a petrecut într-unul din cele mai critice momente ale revoluției.

Aflată în plină maturitate — se născuse în 1805 — Ana Ipătescu făcea parte, prin căsătorie, dintr-o familie de adepți fervenți ai ideilor revoluționare: „Pruncul român” din 6 iulie 1848 arăta că domnitorul Bibescu ordonînd arestarea cumnatului ei, eroina română a cutezat să-l înfrunte pe domn, zicîndu-i: „Asta e bucuria noastră, că avem prinț român, ca să ne maltrateze zbirii poliției? Ce deosebire între guvernul fanarioților și al Mariei Tale?”

La sosirea guvernului provizoriu din Oltenia în Capitală, Ana s-a remarcat prin atitudinea sa entuziastă: „Ea avea la dînsa coroane de flori, pe care le arunca în trăsurile membrilor guvernului”, notează Ion Heliade Rădulescu în amintirile sale. Așadar, prezența Anei în focul luptelor revoluționare nu era un impuls de moment. ci rodul convingerilor sale.

ANA IPĂTESCU

Ana Ipătescu (medalion din ghips patinat de Vladimir Șulschi)

În momentele dramatice ale zilei de 19 iunie 1848, Alexandru Pelimon o descrie astfel: „o femeie oacheșă, înaltă, cu eșarfă tricoloră pe pieptul ei și înarmată ca cel dinții luptător”, iar Ion Heliade Rădulescu — o femeie dinamică, sub influența căreia „poporul fu electrizat”. După cum este cunoscut, guvernul revoluționar făcuse greșeala păstrării la conducerea oștirii a unui militar cu vederi retrograde, colonelul Ioan Odobescu. Acesta, sprijinit de cîțiva ofițeri, a reușit să inducă în eroare două companii ale Regimentului

3, cărora le-a spus — după mărturia subofițerului Țicleanu — să meargă la Vornicie „că s-ar fi spart vîstieria și s-au prădat banii”. Pretextul complimentării guvernului s-a dovedit o nouă înșelăciune, pentru a fi mai ușor arestată conducerea revoluției. Ostașii au primit ordin să tragă în mulțimea bucureștenilor, care trecuse la asaltul palatului pentru a elibera guvernul. Ziarul „Amicul poporului”, publicat de românii din Pesta, arăta că Ana Ipătescu s-a pus atunci în fruntea maselor, strigînd: „Moarte asupra vinzătorilor de Patne! Tinărilor, îmbărbătați-vă și apărați libertatea, pînă o dată cu capu”. „Pruncul român” scria că Ana „se expuse cu vitejie, cu disprețul morții primejdiei celei mai mari și chiar cînd gloanțele șueau împrejurul ei, nu-și părăsi locul”. Pentru a înfrînge complotul, au sosit în grabă trupe de cavalerie și pompieri, iar soldații lui Odobescu au început „a cîrți împotriva colonelului lor”, care-și făcuse clară intenția: înăbușirea revoluției. Noul asalt, condus acum de Ana a reușit. Ostașii din Regimentul 3, după ce s-au înapoiat în cazarmă, au refuzat să jure credință colonelului Solomon, ajutorul lui Odobescu, pentru că „nu mai pot face alt jurămint, decît acela ce l-au făcut în cîmpul Filaret”, numit de atunci Cîmpia Libertății. Ostașii s-au desolidarizat de cei cîțiva trădători și aceștia au fost arestați. Acțiunea eroică a Anei Ipătescu a salvat conducerea revoluției, înscrind în cronică națiunii române o zi glorioasă, în care poporul și-a relevat, încă o dată, resursele sale fără margini de vitejie și patriotism.

S. ORIANU

PRIMA CARTE DE ARTĂ MILITARĂ

Kurs elementar de istoria artei militare.
Ekstras din franțoezește și predat în șkoală
de Kolonelu I. Voinescu. *București, Tipo-*
grafia Națională a lui J. Romanow et
Comp., 1857. 646 p. + 8 f. crochiuri

Intrată în fondurile Bibliotecii Centrale a Ministeru-
lui Apărării Naționale odată cu bogata și valoroasa
donatie a generalului Alexandru Tell, lucrarea „*Curs*
elementar de istoria artei militare” a colonelului I.
Voinescu, tipărită la București în anul 1857, trezește
nu numai interesul bibliofililor, ci și cel, firesc, al spe-
cialiștilor preocupați de descifrarea începuturilor învâ-
mîntului militar modern românesc. Lucrarea consti-
tuie un moment de referință pentru literatura de spe-
cialitate utilizată în epocă, fiind prima de acest gen la
noi.

Caracteristic pentru climatul de profundă eferves-
cență ce a marcat epoca, atunci cînd, în pofida condi-
țiilor internaționale deosebit de vitrege, românii din
Muntenia și Moldova erau angajați pe coordonatele
luptei pentru emancipare și unitate națională ce avea
să consacre, în ianuarie 1859, făurirea statului român
modern, „*Cursul elementar de istoria artei militare*”,
publicat de unul dintre fruntașii revoluției de la 1848,
ofițer patriot, care și-a dedicat întreaga viață slujirii
idealurilor majore ale poporului său, venea să răs-
pundă unor necesități stringente ridicate de desfășura-
rea procesului de instruire și pregătire a ofițerilor.
Pentru că, și autorul ține să o menționeze din „*Intro-*
ducție” ca pe o profesiune de credință, „*studiul științel-*
or și a artei militare făcu esențiala educație a omului
destinat a comanda cu avantaj și în folosul țării căreia
slujește și al său propriu, căci devine celebru”.

În această viziune își structurează colonelul Ion
Voinescu „*Cursul...*” propunîndu-și chiar prin tematica
dezvoltată, să ofere viitorilor ofițeri o sinteză a evolu-
ției principiilor artei militare, cu sublinierea trăsăturilor
perene și a schimbărilor innoitoare determinate de
progresele înregistrate de armamentul și mijloacele de
luptă. Astfel, călăuzit de convingerea că o adevărată
„*introducere*” în instrumentarul specific domeniului
abordat reclamă cu necesitate relevarea momentelor
ce au imprimat direcțiile de dezvoltare a artei militare,
autorul îi prezintă caracteristicile în diferite epoci de
dezvoltare istorică, de la greci și romani pînă în zilele
lui „*Fredericu cel Mare*”, un capitol fiind destinat ex-
perienței românești.

După ce și-a familiarizat cursanții cu elementele ce
au stat la baza principiilor artei militare în diferite
epoci istorice, autorul îi introduce în ceea ce s-ar
numi, în termeni moderni, categoriile de trupe sau
„*arme*” ce formau în epocă forțele armate ale unei
țări, dezvoltîndu-le principiile organizatorice, rolul și
locul acestora în desfășurarea confruntărilor militare
— infanteria, cavaleria, artileria și genul.

KURS ELEMENTAR

DE
ISTORIA

ARTEI MILITARE.

Ekstras din spanzozește mi apedat
in Skoari.

DE

Kolonelă I. VOINESCU.

*Gari X. Tel. numiarul mi. biogradu
misi. namjad.*

02669.

BUCUREȘTI.
Tipografia Națională a lui J. Romanow et Comp.
1857.

Coperta lucrării „*Curs elementar de istoria artei militare*”,
traducere din limba franceză de colonel I. Voinescu (se poate
observa dedicația generalului A. Tell)

Este prezentată pe larg marea unitate capabilă să
susțină o campanie — armia (armata) — eșalonul care
îngloba toate categoriile de trupe. Interesantă este vi-
ziunea autorului asupra eșalonului intermediar arma-
tei și diviziilor, *corpul de armată* „care, deși urmează
a-și avea operațiile legate de armia de care ține, însă
trebuie să se susție singuru, măcar pe un timp hotărît.
De aceea, să adune toate elementele demne de a forma
un maximum de putere, adică trebuie să fie compus de
o combinație permanentă de toate armele, în care să se
observe constituția fizică a teatrului razbelului, mijloa-
cele ce înfățișează și felul inamicului”.

Odată prezentate componentele forțelor armate și
criteriile generale de utilizare a acestora pe cîmpul de
luptă în raport cu specificul fiecăreia, se trece la ana-
liza situațiilor posibile în desfășurarea unui conflict, a
căror rezolvare constituie instrumentarul și apanajul
artei militare: „*despre rînduilele de bătălie; despre po-
ziții și retrașamente; despre marșuri; despre bătălii; des-
pre luări în goană; retrageri, defileuri, treceri de girle;
idei de strategie; mici operații; operații secundare*”.

„*Deși foarte elementară*”, cum îi place autorului să o
caracterizeze mereu, lucrarea a reprezentat o piatră
pusă la temelia literaturii de specialitate românești,
constituind un valoros instrument de studiu. Ne place
și nouă să credem, împreună cu colonelul I. Voinescu,
„*că militarii iubitori de cunoștinți*” au găsit în ea „*im-
pulsia gustului citirei instructive*”.

ZOE TALPEȘ

La 9 Mai 1877, marele patriot și om politic Mihail Kogălniceanu rostea în fața parlamentului (Sesiunea extraordinară a Adunării Deputaților), în calitate de ministru de externe, o memorabilă frază: „Suntem independenți; suntem națiune de sine stătătoare... suntem o națiune liberă și independentă”. Actul istoric de acum mai bine de 110 ani, ce proclama independența de stat a României, era urmarea firească a luptelor de veacuri purtate de înaintași împotriva puterilor oprimate și avea să fie consfințit pe cîmpul de luptă, printr-un război drept, prin pilduitoare fapte de arme și eroism săvîrșite de ostașii români, în frunte cu comandanții lor, în luptele de la asaltul reductelor Plevnei, la Rahova, Smîrdan sau Vidin. Atunci, în vara fierbinte a anului 1877 și în aspra iarnă ce a urmat, dorobanșii și călărașii, roșiorii, infanteriștii și vinătorii, veniți să lupte pentru țară din toate provinciile istorice românești și animați de un înalt și fierbinte patriotism, au dovedit lumii întregi că un popor, oricare ar fi mărimea lui, cînd este călăuzit de o cauză dreaptă, învinge orice greutate și orice dușman. Jertfa celor peste 10 000 de ostași români pe cîmpul de bătălie, ca și uriașul efort economic al țării au consacrat independența deplină de stat a României, recunoscută, în cele din urmă, și de puterile europene ale vremii. Așa cum subliniază secretarul general al partidului, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu „Dobîndirea independenței de stat a României nu a fost deci rezultatul unor împrejurări întîmplatore sau al unei conjuncturi politice, nu a reprezentat un dar primit din afară, ci este rodul luptelor purtate timp de veacuri de înaintași, lupte care au culminat cu marea victorie obținută în 1877 pe cîmpul de bătălie împotriva Imperiului otoman, ce a deschis o eră nouă în dezvoltarea liberă și independentă a patriei noastre”.

Dar lupta pentru apărarea și menținerea independenței naționale nu s-a încheiat în acele momente istorice de la 1877-1878, ci a continuat, ea constituind una dintre problemele fundamentale ale întregii noastre istorii.

În cele ce urmează, prezentăm cititorilor noștri...

INDEPENDENȚA ROMÂNIEI – IDEALUL ȘI FAPTA TUTUROR ROMÂNILOR

Dobîndirea independenței României, proclamată mai întîi politic și apoi consfințită prin lupta armată, act de curaj și demnitate națională, expresie a dreptului suveran al întregului popor român de a-și hotărî singur destinul, viza cel puțin aceste importante obiective politico-strategice: eliberarea țării de sub suzeranitatea Porții otomane și de sub controlul celor șapte mari puteri garante, crearea unor noi condiții pentru evoluția rapidă și neîngrădită a României spre progres și civilizație și, nu în ultimul rînd, îndeplinirea unui pas important spre desăvîrșirea procesului de unificare națională.

Pentru românii din provinciile aflate încă sub stăpînire străină, acest fapt a fost momentul reinvierii celei mai adînci speranțe, momentul declanșării unor spontane și entuziaste manifestări de solidarizare cu frații „de dincolo”, manifestări ale solidarității și unității naționale, acte fătîșe ale entuziasmului tuturor românilor la auzul strălucitelor victorii de la Grivița și Rahova, Plevna, Smîrdan, Belogradciak și Vidin și la apropierea, prin aceasta, a ceasului îndeplinirii unirii cu patria-mamă.

Conștiința națională a românilor din Transilvania, amplificată remarcabil de revoluția de la 1848 și proclamată răspicat la Blaj în lapidara sintagmă: „Noi vrem să ne unim cu țara!”, a evoluat și s-a manifestat tot mai pregnant pentru eliberare și întregire, solidar cu conștiința întregului neam românesc. La alegerea lui Al. I. Cuza, românii transilvăneni se salutau cu „să trăiască badea Ion!” — nume simbol numai de ei înțeles, iar Al. Papiu Ilarian nota că „entuziasmul la românii din Transilvania era poate mai mare decît în Principate... pentru că suferințele noastre au fost mai mari, mai grele, mai îndelungate”. În 1867, alegătorii unei circumscripții bihorene îl întrebau pe candidatul lor, cînd va veni craia românilor să-i elibereze? Încă din 1860 sînt cunoscute cazuri de înrolare voluntară a tinerilor ardeleni în armata română, iar în primăvara anului 1877 cîrula în Transilvania o hartă a „Daco-României”, motiv de scandal în parlamentul maghiar.

Românii bucovineni, ferm angajați în lupta pentru apărarea drepturilor naționale, împotriva politicii austriece de deznaționalizare, își manifestă starea de spirit, mai ales în 1875, cu ocazia proiectatei sărbătoriri fastuoase a 100 de ani de la anexarea Bucovinei. Se preconiza de către austrieci construi-

rea la Cernăuți a unui monument comemorativ și să se „dăruiască” Bucovinei o universitate germană. Pentru că românii ceruseră o universitate românească, li se „dăruia” una germană, și pentru că serbările urmau să aibă un caracter ostentativ antiromânesc, de jignire a culturii românești, intelectua-litatea română a refuzat să ia parte la aceste evenimente. Refuzul vine și din partea societăților culturale românești. E respinsă participarea la subscripția pentru monument, ca și la deschiderea universității germane. Se publică broșura „Răpirea Bucovinei”, care demasca prin documente mașinațiunile diplomatice ale anexării. Măsurile represive ale Vienei nu întîrzie. Între acestea este și interzicerea societății studențești „Arboroasa” și intentarea unui proces răsunător conducătorilor ei, în frunte cu Ciprian Porumbescu. În preajma războiului, manifestările naționale ale românilor se înmulțesc, iar poetul Dimitrie Petrino lansează un apel către toți românii din Ardeal și Bucovina să se ridice la luptă pentru libertate și unire cu România.

Proclamarea independenței României a produs o puternică impresie în Transilvania, Bănăt și Bucovina, a declanșat bucurii nestăvilite, demonstrații publice, o elogioasă campanie de presă, acțiuni practice de adăunire și susținere a acestui act memorabil. Era dovada solidarității tuturor ramurilor poporului român, a unității în cuget și simțiri. Istoricul discurs a lui Kogălniceanu era publicat de presa de peste Carpați. „Noutatea cea mai mare pentru noi - scria revista „Familia” - se rezumă la cuvintele: România s-a proclamat independentă și totodată a declarat război Turciei”. La fel de entuziaști, „Gazeta Transilvaniei” exprima emoția generală românească: „Ziua proclamării independenței României a produs în inimile fiecărui român sentimente de bucurie că după atîtea secole... România este redată sieși”. Ziarul vienez „Der Osten” insera o declarație de solidaritate a românilor din imperiu, semnată de 300 de persoane, care salutau „cu frățescă cordialitate România liberă și independentă” și urau „glorie și izbîndă armatei sale”, „României independente”, apreciind apoi că „lumea n-a văzut niciodată o luptă mai dreaptă și pentru o cauză mai justă”.

Românii bucovineni, lipsiți de o presă proprie prin restricțiile habsburgice, au găsit alte mijloace de a-și manifesta bucu-

ria față de hotărîrea istorică a României. O dovedesc măsurile autorităților austriece prin care se întăreau paza granițelor și controlul strict al persoanelor care soseau sau plecau în Moldova; se supravegheau îndeaproape intelectualii conducători ai românilor, toți cei care combăteau politica antiromânească a Austriei, și societățile culturale românești. Viena se temea de o răscoală a românilor din Bucovina pusă la cale de România. Studenții români, organizați în „*Arboroasa*”, își exprimau hotărîrea de a sprijini direct, cu armele, cauza României.

Starea de spirit și năzuințele românilor transilvăneni au alarmat autoritățile maghiare, bine informate. Comitele suprem al Comitatului Turda — Arieș raporta Budapestei (7 iunie 1877) că „*românii din Transilvania, după proclamarea independenței României, jubilează, sperînd și crezînd că în viitorul apropiat regatul României va fi întemeiat, iar poporul român este convins că unirea Transilvaniei cu regatul român este numai o chestiune de timp*”.

O formă importantă de manifestare a solidarității românești a fost voluntariatul transilvănenilor și bucovinenilor în armata română. Mii de tineri din provinciile românești aflate sub stăpînire străină, cu toate restricțiile și represaliile autorităților au plecat pe frontul dunărean. Ei treceau clandestin în România și se înrolau în diferite unități române. Presa din aceste provincii acționa cu măiestrie și abilitate pentru dezvoltarea acestui fenomen. De pildă, „*Gazeta Transilvaniei*”, publicînd apelul „*La armă*” adresat foștilor ofițeri care serviseră în armata austro-ungară, arăta că sînt primii „*cu brațele deschise*” voluntari în armata română. Documentele vorbesc de exodul tinerilor peste munți, mai ales al celor supuși la recrutare. Autoritățile cezaro-craiești semnalau că în armata română se înrolează ca voluntari „*mulți tineri români transilvăneni, care aici servesc în mod voluntar, și în provincia natală sînt obligați să-și satisfacă serviciul militar*”. În multe cazuri, soldații de origine română din armata austro-ungară își lepădau haina militară și treceau Carpații în România. Autoritățile vorbeau de o „*dezertare masivă*”. Doar pînă la 5 iulie 1877, în județele Brașov și Făgăraș erau peste 1 000 de dezertori, „*probabil în țara valahă*”.

Alarmat de trecerile masive din Transilvania, ministrul de externe al Austro-Ungariei sesiza autoritățile române că numeroși tineri trec și se înrolează în armata română și că la Ploiești s-a produs o manifestație „*jignitoare*” pentru Austro-Ungaria. El cere lui Kogălniceanu extrădarea acelor tineri. Dar ministrul român de externe, demn și ferm, a respins cererea și a amintit lui Andrașey sprijinul acordat de români în 1860 patrioților maghiari refugiați.

Comportarea acestor voluntari în război a fost aureolată de nimbul vitejiei și eroismului. Ei au fost mereu la datorie, în primele rînduri, s-au remarcat și s-au jertfit. La Calafat, bucovineanul Constantin Popescu a murit eroic, posteritatea recunoscătoare săpîndu-i chipul în piatră pe monumentul independenței de acolo. Medicul Nicolae Gramcea, deși rănit, a rămas la datorie. La fel a procedat Filip Mihalcă; Emilian Hudei s-a distins la asediul Plevnei, fiind avansat sergent, împreună cu alți tineri bucovineni. Al. Chibici-Kăvneanu s-a remarcat la Smirdan. Figura cea mai luminoasă este cea a căpitanului Moise Groza, bănățean, dintr-o veche familie de grăniceri români, legat prin căsătorie, dar și prin idealuri românești, cu familia Mureșenilor de la Brașov. Prin priceperea și curajul său, prin spiritul său de abnegație dovedite la Grivița, prin înalta înțelegere a măreției momentului și a idealului pentru care luptau toți românii, el este una din cele mai frumoase figuri de eroi ai războiului de independență.

Această comportare o sintetiza fidel deputatul bihorean Părtene Cosma în parlamentul maghiar: „*Cînd a bătut ora pentru eluatarea independenței patriei tot românul, ca unul, au sărit înaintea redutelor inexpugnabile, ei au dovedit în mod eclatant înaintea lumii că acolo jos la Dunăre există un popor brav și tinăr, care-și cunoaște chemarea sa europeană*”.

Independența României a fost consfințită pe cîmpul de luptă de vitejii ostași români

și este în stare a și-o îndeplini, un popor a cărui alianță poate fi prețioasă pentru oricine”.

Un larg concurs, în sprijinirea armatei române l-au dat românii din Transilvania și Bucovina prin comitetele de ajutorare a răniților. În Transilvania se cunosc din presa vremii numai circa 300 de asemenea comitete, conduse de cei mai de seamă oameni și de soțiile acestora din orașele respective (Diamandi Manole și Sevastia Mureșanu, la Brașov; Iudita Măcelariu, soția fostului președinte al P.N.R., la Sibiu; Maria Ilieșin, la Cluj; Anastasia Popescu, la Făgăraș etc.). Alte numeroase comitete au luat ființă în Bucovina. În apelurile comitetelor se invocă „*vocea singelui*”, frăția, legăturile de lege și cultură; se subliniază adevărul că victoria ostașilor români este „*a întregii națiuni, fie aceea risipită în orice parte a lumii*”. Deși autoritățile austro-ungare, înspăimîntate de solidaritatea românilor în susținerea răniților și a războiului, au interzis aceste comitete, ele au continuat să funcționeze, aducînd mari sume de bani și daruri pentru armata română. S-au adunat mii de coroane, sute de kilograme de scamă, pînză, îmbrăcăminte, încălțăminte, alimente, medicamente, pansamente. O ambulanță bine echipată, „*prea frumos împodobită*”, purtînd inscripția „*Doamnelor române din Transilvania*”, pornea spre cîmpul de luptă la 23 iunie 1877. Ofrandele erau însoțite de cuvinte impresionante: „*Ne grăbim cu toată căldura inimii a conșurge întru ușurarea durerilor vulneraților*”, spunea baimărenii, iar Sevastia Mureșan își motiva ofranda prin „*sfințenia obligațiunii ce o are fiecare suflet român de a săni întru ajutorul fraților de un singe... întru ajutorul eroilor români care sîngeră pentru apărarea independenței române*”. Un prim bilanț al contribuției românilor ardeleni consemnează 10 253 persoane nominalizate, din 360 localități. Mai trebuie adăugate și valorile donate neinregistrate. Dacă se are în vedere că valoarea totală a contribuției prin donații a românilor din România și provinciile asuprite s-a ridicat la suma de 9,5 milioane lei aur, ceea ce asigura pe 300 de zile întreținerea întregii armate, avem mai clară importanța contribuției ardelenilor. Un caz exemplar a fost oierul-cărturar Badea Cițan, care și-a donat cele 1 200 de oi pentru nevoile armatei române, iar el s-a înrolat voluntar.

Căpitan I. VLAD

(continuare în pag. 70)

„PENTRU ACEASTĂ MARE ZI”

Obținerea independenței de stat a României, împlinirea unui ideal al întregului popor, a trezit o vie bucurie în sufletul tuturor românilor și a prilejuit manifestări de larg răsunet. Între acestea, de un deosebit fast s-a bucurat sosirea trupelor române în București, la 8 octombrie 1878. Ziarul „Răsboiul”, din 6 octombrie 1878, interpretează fidel al

Pentru independență
și unitate națională

întoarcerea victorioasă a trupelor române de pe cîmpurile de luptă ale războiului nostru pentru independență (alegorie)

intereselor și sentimentelor armatei, prezintă programul intrării triumfale a oștirii victorioase în Capitala României, din care spicuim: 21 de salve de tun trase la Arsenalul armatei în revărsatul zorilor, prezentarea trupelor și a trofeelor dobândite de armata română în jurul orei 11, trecerea lor pe sub Arcul de triumf cit și defilarea armatei în piața Teatrului în fața domnitorului, seara orașul urmînd să fie iluminat, sărbătorirea încheindu-se cu o reprezentație populară în sala Teatrului național.

La manifestări erau invitați corpul diplomatic, miniștri, membrii corpurilor legiuitoare, curtea de casație, Crucea Roșie, Academia, curțile, tribunalele și toate autoritățile publice, delegați ai județelor și comunelor, reprezentanți ai presei românești și străine, garda orașenească, școlile publice etc.

Ziarul conchide, adresîndu-se cetățenilor în preajma sărbătorii: „Credem cu totul de prisos a mai cerca să ațîțăm sentimentele de mîndrie și de însuflețire ale cetățenilor pentru această mare zi. Cetățenii Capitalei nu au uitat niciodată datoria lor de români. Ei vor face desigur tot ce patriotismul unei nații viguroase și luminate le dictează”

Z.T.

PICTORUL SAVA HENȚIA — reporter de război —

Rămînem de multe ori uimiți privind la televizor scene surprinse în focul unor lupte. Și din păcate, asemenea scene populează jurnalele de actualități. Pe glob sînt astăzi nu mai puțin de 21 de „puncte fierbinți”, unde reporterii de film sau televiziune, oameni aflați în prima linie, surprind pe peliculă sau pe bandă video secvențe de un dramatism fără egal. Cîți dintre ei nu au căzut, începînd încă din primul război mondial, pradă gloanțelor și obuzelor, bravi ostași, la datorie!

Dar dacă astăzi imagi-

nile se obțin în cîteva secunde și se înregistrează pentru totdeauna, apăsînd butonul aparatului, uneori secvența fiind captată de la mare distanță, cu ajutorul teledobiectivelor din ce în ce mai puternice, nu tot același lucru l-am putea spune despre cei ce s-au încumetat sub ploaia de obuze să obțină — în urmă cu mai bine de un secol — imagini cît mai veridice ale unor înclștări armate. Imaginile-document luate pe cîmpul de luptă de către „reporterii de imagine” în războiul de independență de la 1877, între

„Roșior” (pictură de Sava Henția)

care trebuie să amintim la loc de cinste pe pictorii Nicolae Grigorescu și Sava Henția, au rămas înscrise ca file de referință nu numai în istoria artelor plastice, dar și în istoria Patriei. Înarmați cu penelul și blocul de notițe, îndurând rigorile campaniei din 1877, artiștii plastici au slujit cu

pictorul schița fie atacul la balonetă, fie carul cu provizii, fie tristețea prizonierului turc — portrete interiorizate ale unor oameni simpli. Dar nu numai maestrul Grigorescu a fost un veritabil reporter de război, ci și mai tânărul Sava Henția, cu 10 ani mai mic decât ma-

lor din Giurgiu, în 1594, de către ostașii lui Mihai Viteazul. De altfel, figura marelui voievod care luptase pentru unire și neatințare va fi reluată și într-o lucrare de mici dimensiuni, care îl înfățișează pe domnitor intrând triumfal în Alba Iulia, preambul la lucrarea de mari dimensiuni a pictorului D. Stoica, care reia tema.

Sava Henția, originar din Sebeș-Alba, se simțea

torul s-a dovedit un observator atent și direct al realității, surprinzând multitudinea aspectelor de pe front sau din spatele acestuia. În creion și carbune, rareori înviorate cu accente de cretă colorată, scenele febrile ale evenimentelor: „Trupe trecând Dunărea la Corabia”, „Sanitarul”, „Rănjiții”, „Grupuri de soldați”, „Ruine la Nicopol” sînt desene de o mare exactitate, în care predomină liniarul. Alte lucrări au fost abordate în domeniul dificil al acuarelei. Între ele, o lucrare de referință, imagine-simbol a frăției tradiționale de arme româno-ruse, în care doi ofițeri călare își strîng cu căldură mîna în fața ostașilor. Lucrări mai elaborate, uleiurile, realizate fie în cortul său, la lumina opaițului, fie în atelierul de acasă, după schițele de carnet, între care se înscrie „Lagărul”, ce surprinde un bivouac al trupei — intermezzo binevenit între înfruntări, unde forfota de ostași, cai, furgoane, echipamente de luptă, sacale dejugate, este izbucnit redată. Tot în aceeași serie se înscriu „Ostași ocupînd o poziție de artilerie”, „Prizonieri turci”, ca și acea imagine din spatele frontului: „Gara de mărfuri”.

Sava Henția a lăsat, prin opera sa plastică, o mărturie ce ilustrează o filă eroică din zburcîmînta istorie a poporului român.

„Ostași
români
în tranșee”
(pictură de Sava
Henția)

devotament, dus pînă la sacrificiu, cauza sfîntă a poporului nostru: lupta pentru independență națională, pentru libertate. La propunerea generalului-medic Carol Davilla, celor doi artiști li se alătură Carol Popp de Szathmary și G.D. Mirea, cuartetul plastic urmînd a fi atașat Cartierului General al Armatei Române, pe toată durata campaniei.

La Nicolae Grigorescu, care va deveni șef al școlii românești de pictură, teme ca: „Grivița”, „Atacul de la Smîrdan”, „Gornistul”, „Ostași odihnindu-se” sau „Prizonieri turci” sînt tratate cu o măiestrie specifică marilor maeștri, elaborările pe pînză avînd drept substrat carnetul de notițe, în care — din goana calului —

a depus în timpul războiului de neatințare mult suferit în lucrările sale, ceea ce denotă nu numai un patriot înflăcărat, continuînd linia artiștilor-cetățeni de la 1848, C.D. Rosenthal, B. Iscovescu și I. Negulici, sau a celor implicați în lupta pentru Unire, cum sînt Theodor Aman și Gh. Tattarescu, ci și un talent cu totul remarcabil. Dîndu-și seama de actul istoric al transcrierii pe blocul de desen sau al transpunerii pe pînză a unor momente dintr-un război purtat în numele idealului românesc de libertate, Henția se simțea atras de temele cu caracter istoric. Cu șapte ani înainte, deci în 1870, sub direcția înîrîurire a profesorului său Theodor Aman, pictase tema izgonirii turci-

legat sufletește de actul istoric al primei uniri a Principatelor Române. Temă dragă lui, dorind să contribuie la sporirea schimburilor culturale între provinciile românești și la cristalizarea unei conștiințe naționale comune, Henția îi dedică noi lucrări cu caracter istoric, cum ar fi: „Portretul lui Tudor Vladimirescu”, „Intrarea lui Traian la Sarmizegetusa”, „Neagoe Basarab și Doamna Despina în vizită la Curtea de Argeș” sau „Moartea lui Ștefan cel Mare”.

Înfruntînd lipsurile din tinerețe, în care norocul nu-i surîsesse, rămăsese surd de la vîrsta de 15 ani, urmare a unei febre tifoide declanșate după o inundație catastrofală a Dîmboviței, de care reușise să scape înotînd, pic-

De la Herodot încoace, străinii care au străbătut teritoriul țării noastre și-au exprimat admirația și respectul pentru vitalitatea, bărbăția, cinstea și ospitalitatea strămoșilor noștri.

Încă din vremea cruciadelor, militari, diplomați, negustori, prelați și cronicari, mai târziu geografi, istorici, pictori, etnografi, lingviști și scriitori au descoperit rînd pe rînd miracolul românesc, un popor viguros, care și-a

santinela înaintată, am putea zice, [...] a civilizației occidentale în fața Orientului barbar".

Studiind timp de aproape doi ani literatura istorică și geografică, legislația românească, registrele comerciale și navale românești și străine, folosind date statistice oficiale și documente de arhivă, autorii declară de la început că „nu avansează nici o părere fără autoritate sau fără dovezi în sprijin".

Este apreciată pozitiv activitatea politică, diplomatică și mili-

la formarea primelor state românești, continuînd pînă în epoca contemporană. Trecînd în revistă și arătînd punctele slabe ale teoriilor străine cu privire la originea și continuitatea poporului român (Freeman, Jirecek, Elisée Reclus, Chafarik, Miklosich și Roesler), autorii susțin că „această insulă de opt milioane de oameni de neam latin, din care cinci milioane sînt cuprinși într-o limită politică (România), are o semnificație particulară, o esență proprie și neputința științei istorice de a determina cau-

SOCIETATEA ȘI ARMATA ROMÂNEASCĂ

ÎN ANII 1877—1878

văzute de doi autori francezi

păstrat prin veacuri limba și obiceiurile, apărîndu-și neatinerea cu sacrificii enorme.

Din seria acestor mărturii de simpatie și interes am ales lucrarea economistilor francezi A. Beaure și H. Mathorel „La Roumanie" (România), publicată de prestigioasa editură pariziană Calman Levy în 1878, prima monografie franceză a României independente. Cartea se găsește în fondul militar al Bibliotecii Centrale a Ministerului Apărării Naționale.

Încredințată tiparului în zilele în care „Turcia învinsă negociază cu Rusia la Adrianopol, iar armatele române au cucerit Vidinul" (deci în intervalul ianuarie-iulie 1878, între Tratatul de la San Ștefan și Congresul de la Berlin), lucrarea prezintă organizarea socială, politică și economică a României, făcînd și o scurtă incursiune în istoria „atît de puțin cunoscută în Franța" a acestei „națiuni care, de-a lungul timpurilor, a știut să-și păstreze intacte tradițiile și obiceiurile,

tară a României, care „a folosit ocazia favorabilă de a înlătura suzeranitatea nominală și a-și asigura independența completă, fără de care o națiune nu poate avea o politică proprie și nici nu-și poate urma destinele".

Aplicînd „principiul naționalităților" la configurația etnică a Europei orientale, autorii afirmă că, „în întinderea sa naturală, România ar avea ca centru Sibiuul, unul din principalele orașe ale Transilvaniei". „Limitele diplomatice" fixate de „tratatele care nu țin seama de condițiile naturale ale națiunii" sînt resimțite de autorii francezi drept vremelnice. Ei scriu: „Dacă națiunea română numără între membrii săi actuali cetățeni de alte naționalități, fiii săi formează marea majoritate a populației din Transilvania, Banat, Bucovina și Basarabia".

În capitolul consacrat istoriei României sînt schițate principalele evenimente care au marcat existența poporului român, de la cucerirea Daciei de către Traian

zele vitalității sale nu poate șterge afirmațiile științei etnografice, care este una dintre cele mai pozitive".

Analizînd evoluția istorică a relațiilor dintre țările românești Muntenia și Moldova și Imperiul otoman, de la tratatul încheiat în 1393, la Nicopole, între Mircea cel Mare și sultanul Balazid Ildeirim, pînă la Tratatul de la Paris din 1856, autorii arată că aceste tratate recunoșteau principatelor românești: „autonomia internă și suveranitatea externă, mărginindu-se să le impună un tribut și recunoașterea suzeranității Porții, care, în schimb, se obliga să le protejeze". Principatele își păstrau „dreptul de alianță, de a declara război și de a încheia pace, dreptul de a bate monedă, pentru că tributul se plătea în moneda țării". Aceste drepturi, „recunoscute de primii sultani care au ajuns la Dunăre, au fost de cîteva ori violate în urma războaielor neîncetate care agitau Europa orientală".

Sînt urmărite, în continuare, eforturile oamenilor politici români și ale armatei naționale de a păstra suveranitatea și independența de fapt a principatelor, de a zădărnici încercările de amestec ale marilor puteri ale vremii în treburile lor interne. Sînt remarcate contribuția deosebită a diplomației românești la recunoașterea europeană a unirii complete și definitive a Moldovei cu Muntenia, precum și poziția principală de rezolvare a tuturor problemelor dintre state pe calea tratatelor: „Diplomația românească a deținut un loc deosebit în Europa, în toate epocile, deși eforturile sale au fost mult timp neefective în lupta pentru recunoașterea drepturilor acestei națiuni, care e atît de vitează și atît de rău recompensată”.

Deși autorii caută să scoată în evidență, în primul rînd, importanța economică și comercială a României, vitalitatea economiei și a societății românești în ansamblu, din cele peste 200 de pagini ale cărții ei consacră un capitol aparte armatei române, referindu-se și în alte capitole la capacitatea de apărare a României (transporturi, finanțe, navigație, învățămînt).

„Prin originea și obiceiurile sale, așa cum am avut ocazia să vedem, arată autorii, națiunea română a fost întotdeauna esențialmente militantă. Originea sa ne-o arată compusă, în principal, din dacii și traci latinizați prin contopirea lor cu colonii lui Traian și Aurelian și însărcinați să apere posturile avansate ale civilizației romane contra barbarilor”.

O dată cu intensificarea valurilor migratoare și cu retragerea administrației și armatei romane, autorii arată că „ei au fost lăsați pe seama propriilor lor forțe, în timp ce Imperiul roman de răsărit (Imperiul bizantin) au căzut în iremediabila decadență. Invazia otomană, ca o replică a cruciadelor, i-a izolat și mai complet. Începînd din 1393, data primului tratat între români și otomani, românii și-au păstrat întotdeauna dreptul de pace și de război, independența de fapt, fiind obligați doar să recunoască suzeranitatea Porții printr-un tribut”.

Autorii argumentează existența acestor drepturi cu articole din vechile tratate cunoscute în istoria diplomației sub denumirea de „Capitulațiuni” și arată că românii „le-au exercitat contra tuturor vecinilor care au atentat la autonomia lor: otomani, tătari, unguri, poloni”. Tot pe baza dove-

zilor istorice, se arată că „una din primele armate permanente din Europa a fost cea românească”, organizată încă de pe vremea lui Mircea cel Mare.

După ce sînt prezentate organizarea, sistemele de recrutare și de instruire, efectivele în timp de pace și de război ale armatelor românești din evul mediu, în lucrare se afirmă: „E ușor de explicat cum poporul român, cu o asemenea organizare militară, și-a putut păstra independența în mijlocul popoarelor de neam slav sau turanic ce îl înconjurau din toate părțile. Îndelungată dominație a fanarioților, care a întrerupt aceste obiceiuri comba-

putut aprecia valoarea armatei teritoriale românești”, iar „trupele românești, mergînd pentru prima dată la luptă contra trupelor călitate ale lui Osman Pașa, au dovedit o remarcabilă tărie și au adus o contribuție glorioasă la triumful obținut de armatele aliate asupra vitejii apărători ai Imperiului otoman, ajuns la ultimele eforturi”.

În capitolul privind obiceiurile sînt prezentate ocupațiile de bază ale românilor, clasele sociale majoritare, portul, starea de igienă și de sănătate și, bineînțeles, limba.

Autorii admiră calitățile umane ale românilor, echilibrul și cal-

La monumentul lui Mihai Viteazul din București. Amplasarea tunurilor capturate în războiul nostru pentru independență

tante, nu a putut face să dispară virtuțile militare ale unui popor născut din soldați și rămas atît de mult timp soldatul civilizației în Orient. Armata română tocmai a făcut dovada acestor virtuți. Este momentul să arătăm care este organizarea sa actuală și să vedem ce pagini a adăugat istoriei glorioase a neamului”.

Deoarece în timp de război informațiile privind armata erau secrete, autorii fac aprecieri neoficiale privind organizarea, efectivele și înzestrarea armatei permanente, a armatei teritoriale, a gărzii civile și a miliției. Remarcînd „importanța rolului jucat în războiul actual de armata teritorială a României”, îndeosebi de regimentele de dorobanți, autorii afirmă că „ofițerii francezi care au fost în misiune în România au

mul lor, arătînd că „românul nu e fanatic decît atunci cînd e vorba de autonomia și independența sa”.

Trăsăturile antropometrice ale oamenilor din popor îi fac pe autori să afirme: „cît despre bărbați, dacă i-am îmbrăca pe majoritatea dintre ei cu armura de războinic roman, le-am regăsi portretul impresionant în basoreliefurile columei lui Traian”.

În încheierea lucrării, autorii țin să amintească publicului francez că, „uimită de succesele neprevăzute ale otomanilor la Plevna, Rusia a cerut concursul armatei române. Din ziua în care armata română a trecut Dunărea, fața lucrurilor s-a schimbat deodată. Nu vrem să exagerăm aici efectul concursului dat de micul popor colosului oprit de o rezis-

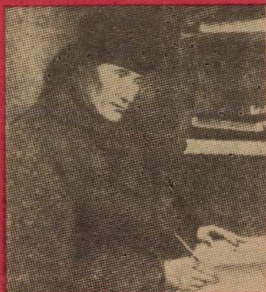
tență la care nu se aștepta. Este sigur că drapelul românesc nu a suferit înfrângeri și asalturile redutelor de la Plevna au arătat că soldații armatei teritoriale erau urmașii demni ai luptătorilor lui Mircea, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul". Solidari cu idealurile politice și cu obiectivele juste ale participării armatei române la război, autorii arată că: „Oricât de mare ar fi numărul românilor de peste Dunăre, se pare că România nu-și exprimă vreo dorință privind expansiunea teritorială. Nu e vorba până în prezent decât de independența sa, care de astă dată va fi proclamată ca fiind deplină și completă, fără tribut, fără suzeranitate, fără protectorat”.

În perspectiva celor 110 ani de la apariția cărții, putem aprecia, folosind cuvintele autorilor, exprimate atunci ca o convingere, că au reușit „să prezinte România așa cum era, vitează fără a fi războinică, urmărind constituirea definitivă a națiunii, muncind pentru desăvârșirea prosperității sale, rezistind la toate tentativele îndreptate contra spiritului său de autonomie și independență”.

MIHAI POPESCU

ERASMUS:

„TRISTA SOARTĂ

A OAMENILOR

CARE FUG DE PACE”

Între personalitățile care au impulsionat viața culturală și spirituală a Renașterii se numără și olandezul Gerhard Gerhards, cunoscut sub pseudonimul de Erasm din Rotterdam (Erasmus Desiderius Rotterdamus).

Prin scrierile sale, el a contribuit îndeosebi la răspîndirea culturii clasice a antichității, la dezvoltarea umanismului renașcentist. În același timp, de sub pana sa au răsărit scrieri prin care a contribuit la zdruncinarea orînduiriilor feudale și clericale.

Umanistul care și-a dedicat aproape întreaga viață lecturii și scrisului (1466—1536) a fost totuși și un om al timpului său, cunoscînd problemele vieții sociale și politice, implicîndu-se în rezolvarea lor, atît prin scrierile de nuanță teoretică (din care cităm, în primul rînd, celebra sa lucrare „Elogiul nebuniei”), cît și prin bogata corespondență cu reprezentanți atît ai conducerii politice (Henric al VIII-lea al Angliei, Francisc I al Franței, împăratul Carol Quintul), cît și cu aproape toți umanistii timpului (între care figurează și umanistul transilvan Nicolaus Olahus).

Diversele ediții ale operei sale complete, cuprinzînd între 9 și 11 tomuri de format mare, adună în

paginile lor scrieri morale, polemice, teologice, filologice, pedagogice, ilustrînd vocația enciclopedică a autorului lor.

Dotat cu o cultură vastă și solidă, cu o minte pătrunzătoare și cu un real talent literar (de polemist în special), Erasmus apare, în lumina timpului, ca un om de știință multilateral, cu elemente laice în gîndire, adevărat precursor al gîndirii enciclopediștilor și iluminiștilor secolului al XVIII-lea.

Bun cunoscător al gîndirii filozofilor antichității, al scriitorilor greci și latini, Erasmus s-a aplecat îndeosebi asupra problemelor morale și a pus la loc de frunte în operele sale omul — centru al universului, dezvoltînd cu noi elemente umanismul antic, contribuind prin scrierile sale la dezvoltarea umanismului renașcentist, căutînd să-și păstreze libera gîndire și să găsească o cale proprie a progresului uman, conceput în strînsă legătură cu ideea instaurării păcii.

Martor al multor războaie ce măcinau viața societății secolelor al XV-lea și al XVI-lea, al atrocităților și urmărilor zguduitoare ale acestor războaie, Erasmus a abordat aproape în toate scrierile sale problema păcii și a războiului, fie că este vorba de fragmente din

„Elogiul nebuliei”, de sfaturi date principilor pentru temperarea avântului lor belicos (*Institutio principis christiani* — Educația principelui creștin, în cuprinsul căreia găsim două capitole intitulate: *Artes pacis* — Artele păcii și *De bello suscipiendi* — Despre angajarea războiului), de analize polemologice „*Antipolemus*” (împotriva războiului), „*Dulce bellum inexpertis*” (Pentru cei ce nu l-au încercat, războiul este plăcut) sau „*De bello nunquam bello, quod semper illud grattissimum etiam ac felicissimum agmen malorum secum portat*” (Despre războiul niciodată frumos, care poartă întotdeauna cu sine șirul prea plăcut și prea fericit al nenorocirilor).

Adversar convins al războiului, Erasmus știe, prin puterea argumentelor, prin logica gândirii și plasticitatea imaginii, să transforme în rechizitoriu și o lucrare comandată de papa Iulius al II-lea ca un elogiu al războiului sau să strecoare și într-o „*Consultatio de bello Turcis inferendo*” (Consultație despre pornirea unui război împotriva turcilor) reticențe împotriva războiului.

Aceste scrieri, împreună cu o serie de scrisori au apărut în diverse ediții ale operelor lui Erasmus dedicate în mod special problemelor păcii și războiului. La loc principal în cadrul acestor scrieri se află deja amintita „*Dulce bellum inexpertis*”, care constituie poate cea mai concentrată expunere a concepțiilor lui Erasmus despre război și pace, reeditată de numeroase ori în urma aprecierii de care s-a bucurat în contemporaneitate ca și în posteritate datorită atît ideilor enunțate, cît și stilului său plăcut. Pornind de la adevărul etern valabil că printre lucrurile omenești sînt unele pe care, oricîtă primejdie și nenorociri ar aduce, nu le înțelegi cum trebuie dacă nu le-ai încercat pe propria piele, Erasmus prezintă de la început războiul cu oroare: „Dacă printre lucrurile omenești există vreunul de care trebuie să ne apropiem cu șovăială, mai mult, de care trebuie să fugim cu orice chip, blestemîndu-l și respingîndu-l cu oroare, acela este, fără îndoială, războiul, fața de care nu există nimic mai nelegiuit, mai dezastruos și mai plin de primejdii și cu urmări mai durabile, mai monstruoase și mai total nedemne de om”.

Umanistul face o analiză a caracteristicilor umane — în comparație cu cele ale celorlalte viețuitoare — și ajunge la concluzia că omul este singura viețuitoare dotată pentru prietenie, pentru voinție, pentru milă și înțajutorare și că războiul este opus însăși naturii intime a omului, prezentîndu-ne, în imagini ce își găsesc un corespondent plastic apropiat în gravurile lui Dürer, violențele, măcelurile, soarta crudă a învinșilor, grămezile de cadavre, cîmpurile de luptă scaldate în sînge și înfierînd dezlănțuirea nebuliei colective. Vorbind despre izbucnirea și desfășurarea războaielor, umanistul trage concluzia că „din război se naște război, dintr-unul simulat ia naștere unul adevărat, dintr-unul neînsemnat unul foarte mare”, iar mai apoi definește sugestiv războiul ca pe o „omucidere colectivă”.

Deosebit de impresionante sînt paginile în care, plin de harul literar, Erasmus face antiteza între război și pace: „Pacea este mama și doica lucrurilor bune, războiul, dimpotrivă, pe neașteptate și deodată, năruie, distruge, nimicește tot ce este plin de viață, tot ce este frumos și revărsă asupra tuturor vieților oamenilor toate nenorocirile”.

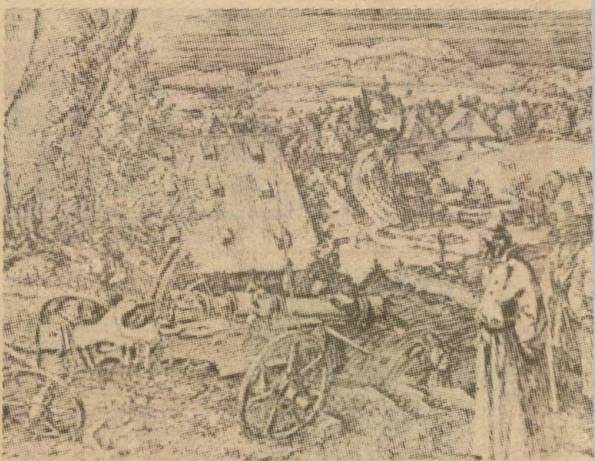
Alte capitole sînt intitulate: *Folosele păcii și dezastrarele războiului*; *Viața în timp de război*; *Războiul este împotriva firii*; *Războaiele dintre creștini, mai crude decît războaiele dintre păgîni*; *Biserica catolică și războiul*; *Cine cîștigă și cine pierde în război*.

Concluzia autorului este clară: „este posibilă pacea cu concesiile reciproce”. Pentru obținerea păcii și evitarea războaielor, Erasmus propune mijloace de prevenire, din care unele par astăzi depășite, dar care în

epocă erau de actualitate: ca acela al interzicerii căsătoriei suveranilor în afara granițelor. Reținem însă actualitatea în timp a ideii arbitrajului în scopul asigurării păcii, idee care revine adesea în scrierile umanistului olandez. El se exprimă astfel: „Pentru ce este nevoie să se recurgă numaidecît la arme? Există doar legi, există oameni învățați, ... există cinstiți preoți, există venerabili episcopi prin sfatul sănătos al cărora s-ar putea aplană conflictul. Pentru ce nu-i fac mai degrabă arbitri pe aceștia? Pentru că, oricît de nedrept s-ar nimeri, tot s-ar alege cu un rău mai mic, decît dacă s-ar recurge la arme”.

Interesant de remarcat este că Erasmus are și viziunea unui tribunal internațional, compus din membri aleși dintre demnitari, în fața căruia să fie aduse toate litigiile.

Cea mai deosebită și, în același timp, mai completă, lucrare a lui Erasmus, dedicată păcii, reproducă în numărare ediții și apreciată de toți exegeții operei sale, este „*Querela pacis*” (Jeluirea păcii alungată și lovită din toate părțile). Ea a fost scrisă în anul 1516, la cererea lui Jean Le Sauvage, în vederea susținerii, la

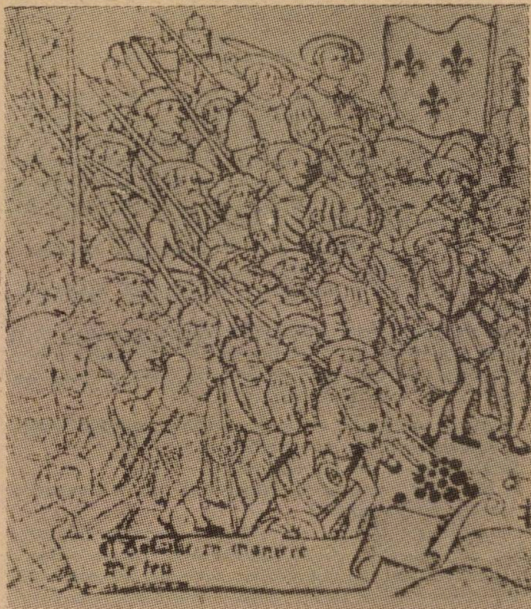
„Marele tun”, gravură de epocă de A. Dürer

conterința de la Cambrai (1517), a unei politici de pace.

Nu este vorba de un tratat, ci mai curînd de o improvizație strălucită, fără a avea un plan riguros de desfășurare, dar care prin formula aleasă (ideile despre pace ale autorului sînt puse în gura unui personaj care nu este altul decît Pacea, care nu-și găsește un adăpost stabil) încîntă cititorul din toate vremurile. Lată începutul acestei scrieri originale și pline de farmec: „Tristă soartă a oamenilor care fug de pace. Dacă oamenii ar fugi de mine, m-ar ajunge și m-ar lovi, fie și pe nedrept, dar spre folosul lor, m-aș plînge numai de jignirea ce mi se aduce și de purtarea lor nedreaptă, dar pentru că, alungîndu-mă pe mine, ei se lipsesc de izvorul întregii fericiri omenești și atrag asupra lor suvoitul tuturor nenorocirilor, trebuie să deplîng mai degrabă nefericirea lor decît jignirea mea și, deși aș fi preferat să mă supăr pe ei, sînt silit să sufăr împreună cu ei și să-mi fie milă de ei”.

În pledoaria păcii apar ideile dragi lui Erasmus: armonia din natură, folosele bunei înțelegeri și ale cooperării în opoziție cu discordia dintre oameni și ravagiile războiului, modul sălbatic de a duce războaiele.

Influențat de optica timpului său, Erasmus pledează pentru umanismul creștin, pentru rolul bisericii în instaurarea păcii, dar în același timp subliniază rolul conducătorilor politici și datoriile lor față de popoarele pe care le conduc: „Principii să fie înțelepți, dar să fie înțelepți în interesul poporului, nu în interesul lor personal. Să fie apoi cu adevărat înțelepți, măsurind mărirea lor, fericirea lor, bogăția și strălucirea lor cu ceea ce-i face cu adevărat mari și puternici. Să aibă, cu alte cuvinte, față de stat, aceleași sentimente pe care le are un tată față de familia sa”... „Dacă el socotește că averea sa constă în ceea ce posedă concetățenii săi, să evite cu orice preț războiul, care, oricât de favorabil s-ar termina, nimicește bunurile tuturor”

Gravură de Dürer înfățișând un corp de oaste pregătind un asediu

Lucrarea se încheie cu un emoționant „apel pentru unirea tuturor pentru apărarea păcii”, apel la rațiune, la înțelegere pentru fericirea oamenilor.

Transpare din lucrare ideea că soarta păcii și a războiului se află, în fond, în mâna maselor, dacă ele sînt conștiente de forța lor și dacă ele își simt această forță: „Cea mai mare parte a poporului detestă războiul și dorește pacea. Numai cîțiva, a căror nelegiuată fericire atîrnă de nefericirea publică, doresc războiul. Judecați și voi acum dacă este drept sau nu ca răutatea lor să valoreze mai mult decît voința tuturor celor buni”.

Opera lui Erasmus a trezit un mare interes la vremea sa și acest interes a continuat și în epocile următoare. Și astăzi, multe din ideile sale rămîn valabile și, laolaltă cu farmecul datorat talentului literar al autorului, trezesc interesul lectorului contemporan, făcîndu-l să mediteze încă o dată asupra importanței păcii pentru omenire.

CORNELIA NICOLAESCU

PORUNCA

Multă așteptare a curs
spre ținpla acelor arcași,
oameni mindri, deprinși
cu pravile înțelepte.

Multă așteptare a curs-
dospită-n cuptoarele cerului,
de-aceea, acolo-n Cetate
plăieșii trosneau de putere,
de mindrie și de credință,
neavînd despre înfringere
absolut nici o știință.

Multă așteptare a curs
spre ținpla acelor oșteni despre care
s-a spus că numai Țara Moldovei
le-a dat dezlegare
să deschidă poarta Cetății:
să intre Ștefan cel Mare!

ÎNTREBARE

Ștefan cel Mare suride ușor
măsurînd lungii săi ani de domnie:

— Iubiți oșteni, se prea poate să mor
căutați în hrisoave, spuneți-mi și mie
ce treburi neimplinite-au rămas,
despre care Domnul Țării urma să știe?
Oștenii, dealuri înfipte în dealuri,
lăsînd loc atît cît să crească
soarele din pămîntul frumos
fără să-l tragă umbra în jos,
dădură glas, nu murmur,
înălțîndu-se cît Țara, împrejur.

RĂSPUNS

— Măria ta, ninge cu cetini,
munții se-adapă-n rășini,
zimbrii își caută prietini
cerbii vor să li te-nchini.

Frunzele bat monedă răa
cu chipul tău rourat,
la Obcine, pe subsuoară
izvoarele au transpirat.

Măria ta, ninge cu stele
și se viscolește hotarul,
la toastul cupelor grele
ridica-vom, simplu, paharul...

NICOLAE BOGHIAN

„RĂZBOIUL

VA DEVENI

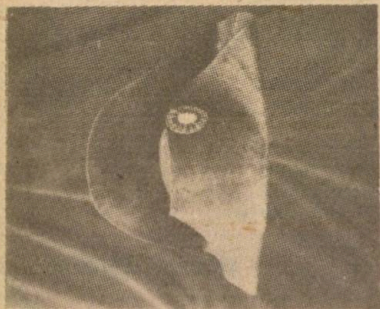
ANACRONIC“

Napoleon despre război și... pace

Bătălia
de la
Arcole

Bicornul
lui
Napoleon
capturat
în urma
bătăliei
de la
Waterloo

Comandant și teoretician militar, remarcabil conducător politic, Napoleon Bonaparte a strălucit printre contemporanii săi atât pentru faptele, cât și prin reflecțiile sale privind, în primul rînd, arta și știința militară, dar și cele mai diverse aspecte ale vieții sociale, politice, economice și culturale din Franța și din Europa.

Numeroasele culegeri de maxime și cugetări alese din memoriile și comentariile nepoleoniene, și publicate de-a lungul timpului, arată complexitatea preocupărilor sale, iar confruntarea cu timpul le probează justetea sau utopia.

Acuzat că a trădat revoluția franceză și că a tulburat liniștea Europei cu războaiele numite de adversari „napoleoniene”, el aduce în memoriile sale argumente calme, cugetări care exprimă și limpezesc experiența trăită în tumultul bătăliilor. „Consimțind să supraviețuiască” după abdicare, pentru „a scrie despre marile fapte săvîrșite împreună cu soldații săi”, „le petit grand” („micul mare” – așa cum l-au imortalizat cu mîndrie francezii) a lăsat ample descrieri ale campaniilor sale, scurte expuneri ale proiectelor militare, sociale și politice, dar și problemele unei conștiințe adînc angrenate în frământările epocii sale.

Astăzi, cînd asigurarea păcii este una din problemele fundamentale ale omenirii și mulți dintre foștii comandanți militari ai forțelor armate occidentale se alătură cu autoritate și competență mișcărilor pacifiste, am apreciat că merită să căutăm în vasta operă napoleoniană acele cristale de cuget și expresie care alcătuiesc imaginea încă vagă asupra viitorului și progresului, precum și concepția despre pace a „războinicului” Napoleon Bonaparte.

Vă propunem deci o nouă imagine a lui Napoleon „par lui-même”, cu pagini inedite în traducere românească.

Remarcînd rolul crescînd al inteligenței în istorie și, bineînțeles, în arta militară, el scria:

„Inteligența are drepturile sale înaintea celor ale forței; forța însăși nu înseamnă nimic fără inteligență. În timpurile eroice, generalul era omul cel mai puternic; în timpurile civilizate, generalul este cel mai inteligent dintre bravi”.

În 1806, după marea victorie de la Austerlitz și înaintea bătăliei de la Jena, Napoleon declara apropiaților săi:

„Acest război trebuie să fie ultimul”.

Cu altă ocazie, el afirma: „Pacea este prima dintre necesități, precum și prima dintre glorii”.

Informat de diplomații francezi că adversarii îl numesc dușmanul păcii, în 1813, el răspundea: „Pacea trebuie să fie rezultatul unui sistem bine gîndit, bazat pe adevăratele interese ale diferitelor țări, onorabil tuturor, și nu poate fi nici o capitulare, nici rezultatul unei amenințări”.

În timpul exilului, lungile plimbări pe insula Sfînta Elena, privirile pierdute în imensitatea oceanului liniștit sau dezlănțuit i-au creat fostului împărat o atmosferă favorabilă reflecțiilor îndrăznețe, vizionare, în care luciditatea lasă totuși să se întrevadă nostalgia gloriei trecute și orgoliul de a se declara „reprezentantul Revoluției franceze” și „Instrumentul principiilor sale”.

„Războiul va deveni anacronic. Faptul că noi am dat bătălii pe tot continentul s-a datorat existenței simultane a două societăți, cea creată la 1789 și cea a vechiului regim; ele nu puteau să supraviețuiască împreună; cea mai tinără a devorat-o pe cealaltă. Știu foarte bine că, în ultimă instanță, războiul m-a răsturnat pe mine, reprezentantul Revoluției franceze și instrumentul principiilor sale, dar ce contează! E o bătălie pierdută pentru civilizație. Civilizația, credeți-mă, își va lua revanșa. Prezentul nu este decît o perioadă de tranziție penibilă. Cine trebuie să triumfe? Viitorul, nu-i așa? Ei bine, viitorul înseamnă inteligență, industrie și pace; trecutul era forța brutală, privilegiile și ignoranța. Fiecare din victoriile noastre a fost un triumf al idelilor revoluției. Victoriile se vor realiza într-o zi fără tunuri și fără baionete”.

MARIAN POPESCU

Pentru independență și unitate națională

anul în care, cu dreaptă cinstire, întreaga națiune a sărbătorit șapte decenii de la epoca de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Bătăliile purtate de viteaza armată română împotriva inamicele și victoriile strălucite dobândite în vara aceluiași an, 1917, s-au înscris pentru cartea de aur a celor mai înaintate tradiții de luptă ale poporului român.

La României la primul război mondial (1916-1918) a avut un caracter drept, patriotic, ular, exprimând voința unanimă a poporului de a-și apăra patria împotriva oprămirii străini, de a se reuni în hotarele firești ale vechii Dacii - vatra de dăinuire dintotdeauna noastră și a neamului românesc. „Cu toate că primul război mondial a avut un caracter subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu - poporul român nu a participat la acest război de intenții de cotoire și anexiune teritorială”. „Armata noastră - relevă secretarul de stat - a dus un război pentru apărarea independenței țării, a suveranității sale, pentru unității naționale și formarea statului național unitar”. Mobilizarea la luptă a întregii națiuni, adevărată entuziasm și deplină la îndatoririle patriotice ce-i reveneau, pildele de vitejie și eroism dovedite pe fronturile de bătălie au constituit suportul victoriilor armatelor invadatoare, acum 70 de ani, imboldul ridicării maselor largi populare istorice românești, stăpînite pe nedrept de imperiile anacronice ce atunci se destrăuau, cel mai scump ideal - prefigurarea cu mai bine de trei secole în urmă de marele comandant de oști Mihai Viteazul - făurirea statului național unitar român. Acest act de eroism, care avea să fie încununat la Alba Iulia, prin Marea Adunare Națională de la 1918, se impunea ca o necesitate obiectivă, logică pentru dezvoltarea liberă economică a țării, pentru garantarea independenței și suveranității patriei, dobândite cu enorme sacrificii și materiale de poporul român. El a fost înfăptuit prin voința maselor, așa cum se învârtă actele istorice, revoluționare ce determină progresul social.

9 octombrie 1916, orele 14. Satul Musurat, Dobrogea... O casă nu prea arătoasă — sediul de moment al Comandamentului grupului de Est al forțelor inamice de pe acest front. Pe prispa casei stă îngîndurat un bătrîn ofițer superior român. Este rănit, dar demn în suferința sa. Așteaptă să vadă ce-i va hărăzi soarta. În apropiere, o santinelă îi urmărește, pe ascuns, toate mișcările. Lîngă gardul casei se mai zăresc un cărucior și un telefon. Din depărtare se aude bubuitul artileriei. Portul și orașul Constanța sînt deja evacuate. Principala legătură cu restul țării este pierdută...

După cîtva timp se apropie de telefon un ofițer superior german, generalul de divizie von Liebeskind, comandantul Diviziei 217 germane. O convorbire scurtă, după care se aude o comandă repezită. Toți ofițerii inamici se adună precipitat, încingîndu-și săbiile, apoi se îndreaptă, cu pași energici înspre prispa casei. Colonelul român îi privește cu uimire, neînțelegînd ce se întîmplă. Emoția îl năpădește. Dar e gata să înfrunte orice îi vor hărăzi cei în minile cărora se află. Ajunși la cîtiva pași de el, se aude o nouă comandă: „Halt!”. Și generalul german face cîtiva pași înainte, iar unul dintre ofițerii care-l însoțesc îi întinde o sabie...

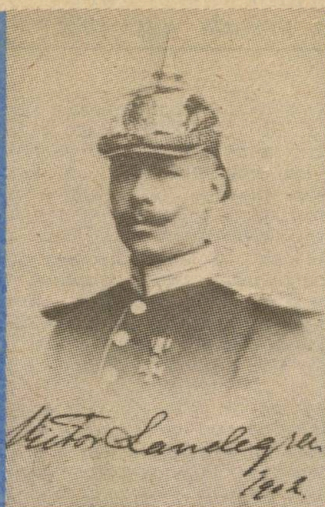
Ce se întîmplă? Cine era bătrînul ofițer și cum ajunsese el acolo?

Un veteran al războiului de independență pe frontul reîntregirii naționale

...La 15 august 1916, chemarea pămîntului românesc strînsese într-o supremă înclăstare pe toți fiii săi, tineri și vîrstnici, din țară sau aflați în alte colțuri ale lumii. Printre cei trecuți de mult de prima tinerețe, dar care au răs-

puns cu aceeași inimă vitează și înflăcărată, ca în urmă cu 39 de ani în luptele pentru dobîndirea independenței, s-a aflat și colonelul veteran Ioan Tarnovski. Fiul lui Nicolae și al Irinei din Lărăuța, fostul județ Cahul, născut la

UN OFITER SUEDEZ ÎN ARMATA ROMÂNĂ

Locotenentul suedez Victor Landegren

Armata română modernă, reorganizată de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, și care mai târziu avea să se acopere de glorie pe câmpurile de luptă ale războiului nostru pentru independență, se bucura de

aprecieri deosebite în rândul armelor din Europa. Țări cu vechi tradiții militare au început să trimită ofițeri pentru a se perfecționa în cadrul unităților armatei noastre. Unul dintre aceștia a fost și locotenentul

Ofițeri ai Regimentului 4 Ilfov nr. 21, în care și-a făcut stagiul Landegren (în loc)

*Cine nu se apără, pierе.
Pe vrăjmașii țării tale, ai tăi vrăjmași să-i socotești.
După război se vede capul viteazului și urma fricosului.
Cine moare pentru țară, trăiește veșnic.
Pacea, rivna celor înțelepți, vrajba, a celor nebuni.*

(proverbe românești)

1987 este
peea lupte
Puterilor
totdeauna
Participa
profund p
ocupanților
a strămoș
imperialist
război călă
general al p
tru realizare
lui popor r
nemuritoare
noastre imp
din ținuturil
mau, la întâ
domnitor și
dreptate naț
1. Decembrie
co-socială a
crificii uman
făptuiesc m

19 iunie 1852, reușise să parcurgă aproape toate treptele ierarhiei militare, de la soldat în Regimentul 7 linie (aprilie 1874), până la cel de colonel (25 iunie 1906), comandînd, de-a lungul anilor, cu cînte, tact și devotament, mai multe unități militare. Avînd gradul de sergent adjutant în regimentul 7 linie, participase activ la întregul război din 1877—1878, distingîndu-se în toate bătăliile din jurul Plevnei și din zona cetății Belogradcikului, pînă la încheierea armistițiului. Faptele sale de arme fuseseră răsplătite, personal de către domnitorul țării, cu „Virtutea militară” și „Ordinul Steaua României”. Pentru aceleași merite ostășești, la 8 aprilie 1878, fusese promovat ofițer în cadrul Regimentului 7 dorobanți Prahova, cu care a făcut restul campaniei, pînă la semnarea păcii.

La 1 aprilie 1910, după 36 de ani slujii sub Tricolor, fu trecut în rezervă... În vara lui 1916 împlinise 64 de ani. Și iată-l din nou în prima linie de luptă, în fruntea Brigăzii 40 infanterie, din componența Diviziei 9 române — Armata de Dobrogea.

6—9 octombrie 1916. La începutul lunii octombrie, feldmareșalul von Mackensen, comandant suprem al trupelor Puterilor Centrale din sudul Dunării, prelua personal conducerea operațiilor militare din Dobrogea, pregătind o puternică ofensivă în scopul de a sparge frontul româno-rus și a pune stăpînire pe linia Constanța-Cernavodă. Atacul principal urma să fie dat în direcția localității Topraisar. La 6 octombrie, unitatea lui declanșă un foarte puternic bombardament de artilerie. În mai puțin de două ore, infanteria inamică începea și ea ofensiva, obligînd trupele noastre la o dirză apărare. La orele 3 noaptea, din ordinul Diviziei 9 (general Holban), colonelul Tarnovski execută o retragere discretă spre fortificațiile de la nord de Muratanul Mic.

7 octombrie 1916. Inamicul continua presiunea violentă pe tot frontul, forțînd ruperea centrului defensivei româno-ruse.

Hotărît să se împotrivescă mișcării de învăluire a trupelor adverse, după ce execută o retragere eșalonată pînă la sud de satul Musurat, colonelul Tarnovski declanșează prin surprindere un contraatac, profitînd de configurația terenului, care spre Techirghiol prezintă o culme de deal de aproape 2 km.

„Profitînd de acest adăpost ce îmi oferea terenul, (aeroplan inamice nu se vedeau), ca și de îngrămădirea oamenilor pe un spațiu

relativ mic, rînd pe rînd încep a le vorbi, îmbărbătîndu-i și încurajîndu-i”.

Cînd inamicul s-a apropiat, „în unele puncte le puteam distinge pînă și gesturile ce făceau din mîini”, colonelul a ordonat deschiderea focului. „Salvele noastre căzînd ca un trăznet, produc un efect chiar neașteptat. Germanii din față sînt așa de surprinși de efectul focului și de numărul morților și al răniților lor, că nu mai au nici timpul de a răspunde cu putere”. Inamicul se retrage în dezordine. Colonelul Tarnovski încalcă și ordonă gornîștilor să sune atacul.

„Oamenii noștri văzînd pe inamic fugind uită oboseala, foamea și setea și se reped înainte cu hotărîre, iar salvele lor care se suc-

Colonelul veteran Ioan Tarnovski

ced fără întrerupere, măresc tot mai mult zăpăceala inamicului”.

Contraatacul, început între orele 15—16, a continuat pînă cînd întunericul nopții s-a lăsat. Românii recîștigaseră prin avîntul lor, tot ceea ce pierduseră în cursul zilei. Lipsa de muniții suficiente și o defecțiune la coloana de muniții a diviziei, vor sili Brigada 40 să se replieze, a doua zi, pe pozițiile dintre cele două movile de la sud de satul Musurat.

8 octombrie 1916. Abia spre prînz, sprijinite de data asta de aviație, trupele inamice pornesc din nou atacul.

Primind în ajutor o companie din regimentul 9 Vinători, aflată

sub comanda „unui energic și foarte îndrăzneț plutonier major”, adunînd ostașii din alte subunități, rătăciți, colonelul Tarnovski execută, în această zi, un nou contraatac. Infanteria adversă, deși superioară, se retrage, neprimind lupta.

Pornind din nou la atac, inamicul reușește să rupă frontul.

Brigada colonelului Tarnovski rezistă încă; și mai mult, contraatacă spectaculos, cu drapelul desfășurat, și a doua oară în aceeași zi, către orele 15.

Curînd însă, sub focul coplesitor al artileriei grele germane, se ordonă retragerea.

Pentru a opri înaintarea adversarilor și a proteja retragerea, colonelul Tarnovski aleargă peste tot, îmbărbătează, dă ordine, încercînd să încropească o primă linie de rezistență — la marginea unei porumbite, apoi o alta pe drumul Constanța-Musurat, pînă spre nord de satul Topraisar.

Rezistența opusă, împreună cu întunericul nopții, au permis retragerea fără pierderi mari, a trupelor noastre din zonă.

9 octombrie 1916. Abia se crăpase de ziua și coloanele inamice apar pe dealul Topraisar coborînd spre Hasiduluc, unde se repliaseră colonelul Tarnovski cu o parte din trupe (Regimentul 38 infanterie) — celelalte urmînd divizia.

Din cauza efectivului în oameni, serios diminuat, „sînt nevoiți să rămîn cot la cot cu ei pe linia întîia a tranșeeilor, pentru că numai astfel îi mai puteam îmbăbăta și încuraja”.

În timp ce se deplasa de la o subunitate la alta, un obuz asfîxiant îl doboară pe colonel, care își pierde cunoștința. Cînd și-a revenit, era deja prizonier.

Adus la cartierul generalului von Liebeskind, după ce acesta s-a asigurat de identitatea prizonierului, l-a întrebat:

— După care regulă de tactică, ieri, dumneavoastră ați contraatacat de două ori cu unii și aceiași oameni, cînd nu aveți rezerve și mai ales cînd oamenii dumneavoastră erau istoviți?

— Nu reguli de tactică — îi răspunde colonelul Tarnovski — m-am silit să procedez astfel, ci nevoia de a împiedica trupele Exceleței Voastre să ne taie retragerea.

Generalul a tăcut apoi s-a îndreptat spre telefon...

Restituirea sabiei

„Din ordinul excelenței Sale generalul feldmareșal Mackensen, comandantul nostru șef, am onoarea a vă remite sabia ca semn de înalta sa considerație militară! V-ați ciștigat-o! Meritați a o păstra!”

Apoi generalul german adăugă: „Dacă ne-au scăpat trupele de la Topraisar, ele vă dătesc în totul salvarea, fiindcă prin contraatacuri ne-ați silit a pierde prea mult timp. N-avem dreptul a vă decora,

dar avem dreptul nostru!”

Această solemnitate și onoare acordată pe front unui adversar, act unic în anele armatei române și foarte rar întâlnit în istorie, se datora eroismului comandantului și ostașilor săi, care se impuseseră în fața unui general așa de experimentat. Dealtfel, Mackensen, însoțit de mai mulți ofițeri din statul său major, urmărise de pe înălțimile de la sud de Muratan ofensiva trupelor sale, fiind mar-

tor la contraatacurile viguroase ale românilor, care l-au și obligat să se retragă de pe poziții.

Datorită acestei onoare militare, colonelul Tarnovski s-a bucurat pe tot timpul captivității sale de 19 luni în Germania, de un tratament și o atenție specială.

Întors în țară, bătrînul ostaș era decorat cu ordinul național „Mihail Viteazul”, clasa III-a, „pentru vitejia și avîntul personal cu care și-a condus brigada”.

Curînd, eroul închidea ochii, cu conștiința că-și făcuse datoria de oștean și de român.

DUMITRU PREDA

DATORIA, MAI PRESUS DE ORICE

Amintirea multor fapte de eroism săvîrșite în războiul din 1916—1918 de ostașii uniformelor albe s-a păstrat datorită documentelor de arhivă. Prezentăm cîteva dintre ele.

La 19 august 1916, ostașii Regimentului 1 vînători s-au bătut cu întreaga lor înverșunare pentru cucerirea Culmii Ozoina. Mulți răniți și morți au rămas pe căile acestei ascensiuni. S-au întipărit atunci în cronică regimentului, deopotrivă, și numele comandantului acestuia, locotenent-colonelul *Bucur Bădescu*, dar și al locotenentului *dr. Romulus Popescu*, care „în ploaia de gloanțe... a pansat peste 200 de răniți”. La 17 septembrie, același medic militar participă la asaltul dealului Oboroca și din nou se remarcă prin modul „cum își face datoria, cît și prin bravura sa ostășească, care a depășit orice așteptări”.

În luptele din toamna anului 1916 de pe Valea Oltului (Dealul Coți), ostașii români au opus o dîră rezistență împotriva cîmpitorilor; s-a vărsat atîta sînge și s-au dăruit atîtea vieți încît relieful însuși a rămas ca un monument. Undeva, pe frontispiciul lui se profilează chipul celui care a fost *sublocotenentul dr. Traian Rămurescu*. Sub ploaia de gloanțe, obuze și schije și-a făcut cu abnegație și mult curaj datoria de medic, pansînd zeci și zeci de răniți, riscîndu-și viața. Grav rănit, a fost evacuat și internat în spital. Nu se vindecase complet și, în spital fiind, va îngriji bolnavii de tifos pînă în ultima clipă a vieții, căci și el va fi contaminat de boala care îi va fi fatală.

Locotenentul *dr. Emanoil Boteanu* își începuse biografia de campanie în cadrul Regimentul 2 artilerie, îngrijind răniții în luptele din Transilvania, apoi la Nănești și pe Valea Prahovei.

La sfîrșitul lui octombrie 1916 îl găsim lîngînd în zona Rîmnicului Sărat, la Cocorești-Mislea, unde „pune mîna pe armă și, cu vreo 30 de soldați, pe care îi adună, respinge o avangardă inamică ce amenința trenul regimentar”.

Prin priceperea și abnegația corpului sanitar român au fost salvate viețile a mii de viteji răniți în lupte (în foto: primul ajutor pe frontul de la Mozdrazeni, august 1917)

Pe muntele Moldoviș, unde la 29 octombrie 1916 s-a desfășurat una din cele mai aspre încleștări, **căpitanul dr. Alexandru Bădescu**, de la ambulanța Diviziei a II-a, „văzând că ofițerii unităților au căzut în luptă, a luat o armă și luptând cu vrednicie a salvat drapelul regimentului, care era amenințat cu capturarea de către trupele inamice”.

Pentru fapta sa de arme, tânărul medic a fost decorat prin înaltul Decret nr. 2046 din 9.08.1918 cu ordinul „*Steaua României cu spade*” în gradul de cavaler și panglică de „*Virtute militară*”.

Fierbinte a fost și ziua de 30 octombrie 1916. Ostașii Regimentului 65 infanterie au atacat pozițiile inamice de pe virful Cernica (Valea Oituzului). Focul intens al artileriei dușmane din pozițiile fortificate a produs pierderi în rândul infanteriștilor români. Sanitarii unității au scos din liniile de foc zeci și zeci de răniți. În fruntea lor — *sublocotenentul dr. Constantin Popovici*, care „a dat îngrijiri răniților în linia întâi, salvând mulți ostași de la moarte”.

În iarna anului 1917, lașul, ca și celelalte orașe din Moldova, era înțesat de spitale. Personal medical puțin. În acele momente, cînd locul fiecăruia era bine chibzuit, cînd „moartea albă” făcea ravagii în rândul ostașilor și populației civile, o ti-

Ambulanțele auto gata pentru a îndeplini o nouă misiune

năra doctoriță, *sublocotenentul (r) Alice Stamati*, din dragoste nefermă pentru cei ce sufereau, a îngrijit cu dăruire, zi și noapte, bolnavii. Pentru competența profesională și pentru munca neobosită depusă în slujba celor suferinzi, prin înaltul Decret nr. 2188 din 6 iunie 1919 a fost decorată cu ordinul „*Coroana României cu spade*” în gradul de cavaler.

În perioada marilor bătălii din vara fierbinte a anului 1917, membrii corpului medical al armatei române au depus o activitate eroică, pe cei mai mulți din ei îi găsim în linia întâi, luptînd, cînd a fost nevoie, cu arma sau îngrijind răniții sub ploaia de gloanțe și schije, în aerul otrăvitor al gazelor asfixiante. Unul din acești ostași în halat alb a fost *locotenentul (r) dr. Constantin Sufferi* din Regimentul 2 infanterie care „a pansat răniții în linia întâi.” Pentru activitatea sa neobosită, viteazul medic a fost decorat prin Î.D. nr. 1897 din 24 iulie 1918 cu ordinul „*Coroana României cu spade*” în gradul de cavaler și panglică de „*Virtute militară*”. Același înalt ordin l-a primit și *locotenentul (r) dr. Gheorghian Popescu* din Regimentul 37 infanterie (Î.D. nr. 1846 din 24 iulie 1918).

La Mărășești, eroii sanitari au dat dovadă de un mare curaj și eroism excepțional. În după-amiaza zilei de 27 iulie 1917, artileria germană și-a concentrat focul asupra pozițiilor ocupate de diviziile a 5-a și a 9-a de infanterie. La ora 18, ina-

Pentru independență și unitate națională

micul își intensifică tragerea. Tunuri de calibre de la 110 la 300 mm vărsară un uragan de proiectile. Tot cîmpul de bătălie era acoperit de fumul obuzelor, iar norii groși, galben-roșcați ai gazelor înecăcioase se țirau pe pămînt, învăluind tranșeele cu picla lor otrăvitoare. Cu mâștile pe față, *soldații sanitari Nicolae Caraghiulea, Ștefan Mirceanu, Ionică Beșleagă și Constantin Gheorghe* au scos răniții din tranșeele prăbușite, dîndu-le primele îngrijiri. Pentru curajul lor, acești bravi sanitari au fost decorați prin Î.D. nr. 1986 din 24 iulie 1918 cu medalia „*Virtutea militară de război*” clasa a II-a.

Alături de ei, *sublocotenentii medici Ioan Arion și Dumitru Ghimuș* din Regimentul 10 infanterie, care „au îngrijit răniții la postul de prim ajutor chiar pe linia frontului, sub ploaia de gloanțe”. Prin Î.D. nr. 1648 din 26 aprilie 1919, cei doi medici au fost decorați cu ordinul „*Coroana României cu spade*” în grad de cavaler și panglica de „*Virtute militară*”.

Sub focul violent al artileriei au stat și *plutonierii sanitari Nicolae Diaconescu, Vasile Theodor, Nicolae Oncescu, sergentul brancardier Marin Negoșescu*, din cadrul ambulanței Diviziei a XIII-a, „îngrijind răniții la postul de prim ajutor sub exploziile obuzelor cu gaze asfixiante”. Prin Î.D. nr. 1419 din iulie 1918, acești eroi sanitari au fost decorați cu medalia „*Bărbăție și credință cu spade*” clasa a II-a.

Ambulanțe sanitare pe cîmpul de luptă de la Cașin — mai 1917

Medici chirurghi ca *locotenent-colonelul Aurelian Metzulescu* și *căpitanul Nicolae T. Hortolomei* „au introdus operații de mare chirurgie”, salvînd zeci și zeci de vieți.

Aceeași abnegație au depus-o și medicii militari care au îngrijit bolnavii de tifos-exantematic și holeră în spitalele din lași, *căpitanii Radu Olinescu* de la Spitalul de contagioși nr. 1 și *Iosif Nicolae* de la Spitalul de contagioși nr. 4. Patria i-a răsplătit decorîndu-i cu ordinul „*Steaua României cu spade*” în grad de cavaler și panglică de „*Virtute militară*” (Î.D. nr. 1143 din iunie 1918).

În timpul campaniei dintre anii 1916—1918, întregul corp medical al oștirii române a demonstrat un înalt spirit de abnegație pe cîmpurile de luptă. Mulți dintre ostașii în alb au căzut la datorie pe cîmpul de onoare. Peste 250 de medici, adică a opta parte din corpul medical, și mai mult de 1 000 de sanitari și infirmieri. Patria le-a cinstit memoria ridicîndu-le un monument într-o zonă centrală a capitalei.

Căpitan dr. ALEXANDRINA AVRAM

"Cîntă, Sava, Că-i prăpăd!"

Căpitanul Radu Sava

Este binecunoscut faptul că muzica a fost, este și, probabil, va rămîne una dintre artele cu cea mai impresionantă forță de înfrîurire asupra omului (chiar și asupra plantelor și animalelor), determinîndu-i, în cele mai diverse momente, atitudini de-a dreptul miraculoase, gesturi uneori eroice, fapte deosebite cînd se află în pragul prăbușirii psihice și fizice. Lucru atestat de nenumărate exemple – chiar și cotidiene – dar mai cu seamă de momentele dramatice, de grea încercare, de luptă, în care înălțecul și-a dovedit din plin forța sa vitalizantă, mobilizatoare. Multe asemenea cîntece, marșuri și imnuri au existat și la români de-a lungul veacurilor, ele transmițîndu-se din generație în generație ca o flacără vie pînă la noi, ca o expresie a bogăției și forței sufletești specifice neamului nostru, renumit din antichitate pentru înclinația lui spre frumos, spre cîntec și poezie. Să ne-amintim în acest sens de tulburătoarele și înălțătoarele „Hai frați, hai frați”, tocmai din vremea lui Ștefan cel Mare, de „Marșul lui Tudor” și „al lui Iancu”, de „Deșteaptă-te române”, „Hora Unirii”, „Tricolorul”, „Drum bun”, „Pui de lei”, „Voința neamului”, „Treceți batalioane române Carpații”, „Porniți înainte, tovarășii” și multe, multe altele, cîntece cu care au pornit la luptă și au murit cu ele pe buze, militînd pentru dreptate socială și neafîrnare, atîtea șiruri de slăviți eroi.

Dintre cele mai frumoase episoade dramatice în care cîntecul a jucat un rol determinant în destinul unor lupte sau bătălii vom relata unul mai puțin cunoscut. Este vorba de un impresionant episod din războiul din 1916-1918, în timpul luptelor din Dobrogea, al cărui destin a fost determinat de inițiativa, curajul și spiritul de sacrificiu al unei muzici militare conduse de inimosul și viteazul său șef, căpitanul Sava Radu.

Iată relatarea faptelor făcută de însuși eroul acestui episod, extrasă din propriile „Amintiri”:

„8 septembrie 1916.

Lupte crîncene în Dobrogea.

Inamicul atacă cu înverșunare poziția de la Amzacea și

Bunic Enghez. Românii luptă ca lei, dar atacul dușman este covîrșitor prin numărul oamenilor și al gurilor de foc.

Sub acest năpraznic atac, regimentele 49 Călugăreni și 9 vînători, cari au dat dovezi în toate luptele de mare curaj, își simt rîndurile slăbite.

Inamicul înaintînd în număr covîrșitor, trupele noastre încep a șovăi și se produce o mișcare de retragere. În acest moment, prevăzînd dezastrul care ne aștepta și profitînd de faptul că era pe'nserate, am ordonat strîngerea muzicanților, cari se găseau în poziție de trăgători, și executarea marșului „Deșteaptă-te române”.

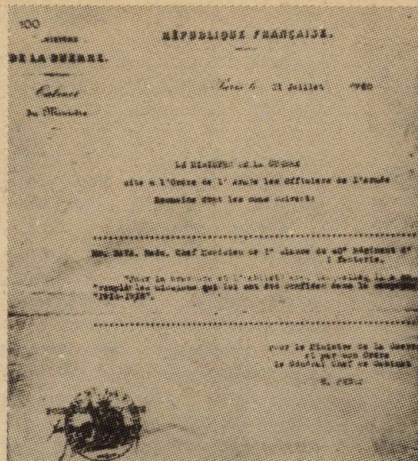
Accentele marșului îmbărbătează subit pe luptători cari, scuturați parcă de un fior puternic, se alipiră de fanfară cu drapel cu tot și, fără să mai țină seama de iadul de foc, care cutremura văzduhul, se repeziră ca viforul către cei ce se încumetau să ne calce pămîntul.

Urmăriți de aproape de către fanfară, care pare împinsă de o forță supraomenească, trupele noastre țin piept inamicului, îl opresc, îl dau înapoi, îl iau la goană și, de unde se retrăgeau spre Topraisar, se regăsesc acum pe vechea poziție, îl fugăresc și intră în bateriile inamicului.

În timpul înaintării către inamic, muzicanții, istoviți de cîntarea fără întrerupere făcută în pas grăbit, încearcă să-și odihnească plămîinii, cît de cît, dar în acele clipe d-l maior Rasoviceanu, comandantul Regimentului 9 vînători, erou în atîtea lupte, văzînd că o dată cu încetarea muzicii elanul trupeii se micșorase a strigat: «Cîntă Sava, că-i prăpăd!».

Reîncepînd cu „Deșteaptă-te române” și cîntînd neîncetat am înaintat în linia I de luptă, astfel că o parte din trupa inamică a fost făcută prizonieră, iar altă parte s-a retras, în debandadă, lăsînd să i se captureze tunuri, mitraliere, animale etc.”

Pentru fapta sa eroică, căpitanul Sava Radu a fost decorat cu „Crucea de război cu Palme”, „Steaua României cu spade în gradul de cavaler”, „Panglica de Virtute militară” și „Crucea comemorativă a războiului”.

Diplomă acordată de Ministerul de Război al Franței ofițerului român pentru fapta sa deosebită

lui 1916-1918 cu barețele Dobrogea, București, Mărășești". Pînă la sfîrșitul războiului, muzica Regimentului 40 Călugăreni a fost neconținut pe front, participînd la luptele de pe Neajlov, Videle, Stîlpul-Epurești, precum și la bătălia de la Mărășești, din 25 iulie-10 august 1917.

Prin acest fapt de neasemuit curaj, căpitanul Sava Radu și trupa sa de muzicanți militari s-au înscris în istoria vitejilor neamului, rămînînd ca o pildă vie de eroism și devotament, ca un model de abnegație pînă la sacrificiu, prin folosirea ingenioasă și deosebit de eficientă, într-un moment cheie, a înflăcăratului și nemuritorului „Deșteaptă-te române”.

Locotenent-colonel ION PELEARCĂ

OCTAVIAN
GOGA

O FLACĂRĂ VIE ÎN ZILELE MĂRĂȘEȘTILOR

„Octavian Goga e tînăr, bălan, cu ochii vii și cu privirea pătrunzătoare. E poet, dramaturg, publicist și orator. Poet mare, dramaturg cuceritor, publicist neîntrecut și orator de frunte. Cuvîntul lui scris se înfige ca o pecete domnească în mintea celor care-l pricep. Cuvîntul lui vorbit te dogorește ca fășiele unei flăcări clătînată de vînt. Verbul lui înaripat răpește și convinge. Temperament eroic, este un strălucit reprezentant al românilor.”

Am reprodus, drept introducerea la tema propusă, portretul antologic făcut „poetului pămîntului noastre” de acel „monstru sacru” al elocinței românești, B. Șt. Delavrancea, în 1915, după ce-l cunoscuse îndeajuns pe marele tribun al Ardealului în lupta sa pentru înfăptuirea idealului tuturor românilor — Marea Unire.

Publicistica lui Octavian Goga, „operă de pedagogie a mulțimii”, mai puțin cunoscută azi, risipită în gazetele și revistele timpului,

este departe de a fi neglijabilă. Ca și în poezie, și în publicistică, Goga s-a cheltuit frenetic, a ars ca o torță. A fost chiar un mare ziarist, „printre cei mai de seamă zia-riști doctrinari, din linia mare a lui Eminescu” — după cum apreciază Șerban Cioculescu.

În anii neutralității și apoi ai războiului nostru de eliberare și reîntregire a neamului, proza jurnalistică a lui Goga este un adevărat vulcan dezlănțuit. Goga este, în toată puterea cuvîntului, un viteaz ostaș cu condeiul în luptă.

Aflat la Paris în momentul declanșării conflagrației mondiale și înțelegînd că imperativul „acum ori niciodată” era mai viu ca ori-cînd și că a sosit „ceasul cel mare” pentru românii transilvăneni, O.

Goga pleacă în România neutrală și se angajează împreună cu Nicolae Filipescu, Vasile Lucaciu, Barbu Șt. Delavrancea ș.a. cu toată hotărîrea, prin scris și prin viu grai, la lupta pentru intrarea României în război alături de Antanta și eliberarea teritoriilor românești aflate sub stăpînirea străină austro-ungară. Tribuna transilvănean este omniprezent în presa cotidiană, la întrunirile publice ale „Asociațiunii Naționale” și „Federației Unioniste”, la activitatea „Ligii pentru unitatea politică a tuturor românilor”, în „Cercul bucovinenilor și transilvănenilor din București”, ca și în organul său de presă „Ardealul”. În ziarul „Epoca” deschide rubrica „Ardealul vorbește”. Zilnic scrie articole care însuflețesc și înalță conștiința românilor pentru Unire, rostește cuvîntări care înflăcărează simțirea patriotică a auditoriului, pregătind inimile pentru momentul acțiunii de dezrobire națională a fraților de peste munți.

În fond, poetul continuă „aceeași luptă” din anii anteriori și aceeași vocație de luptător, probată strălucit pe meleagurile natale în condiții vitrege. Profesie-nia sa de credință îi dicta că „scriitorul trebuie să fie un luptător, un deschizător de drumuri, un mare pedagog al neamului din care face parte, un om care filtrează durerile

Pentru independență
și unitate națională

poporului prin sufletul lui și se transformă într-o trîmbiță de alarmă... un răscolitor de mase, un revoltat... un sămănător de credințe și de biruință”.

Și iată câteva frînturi fulminante din cuvîntările lui Goga, cu care cucerea asistența: „Eu sînt un slab ecou al unei țări care nu poate să vorbească. Ardealul nostru e muștăști. Ardealul, care pînă deunăzi era o închisoare, azi e prefăcut într-un întirîm”; „Durerile noastre n-au fost niciodată auzite la Viena, Împăratul e o legendă, e un basm, cel mai scump plătit basm din toată literatura populară a neamului românesc”; „N-o să fie atîta încăpere în sufletul dv. cită durere vă aduc eu din Ardeal”; „N-am venit să ne răzbuunăți trecutul, ci să ne scăpați viitorul”; „Soarta românismului din Ardeal e în ranița soldaților români”; „Ori intră România în acțiune să ne mintuiască pe noi și să se întărească pe sine, ori rațiunea de a fi a românismului din Ardeal este cu desăvîrșire știrbită”; „România e suflețește în război din ziua în care și-a dat seama că tendința firească de a uni granițele etnice cu cele politice își va smulge triumful definitiv pe urma acestei încercări”.

Patosul îndemnului poetului la
intrarea României în război capă-
tă accentte hotărâtoare, ca în
versurile: „*Azi duhul meu fără po-
pas vă chiamă,/ Vă cere-a lumii
nouă epopee,/ Din mi-e de guri cu
chiot de aramă/ Latinitatea strigă
din tranșe/ .../ Acolo-n hora vije-
liei crunte/ E clocotul visării noas-
tre sfinte/ Veniți români! Porni-
ți-vă spre munte!/ V-arăță drumul
morții din morminte/ Să nu uitați
a veacurilor carte,/ Veniți, veniți!...
Căci adevăr zic vouă:/ Ori vă mu-
tați hotarul mai departe,/ Ori veți
muri cu trupul frânt în două!*”.

La intrarea României în război, Goga, frenetic și radios pentru că se declanșase epopeea Marii Uniri, se înrolează ca simplu soldat voluntar în Regimentul 80 infanterie alături de fratele său Eugen. Voise să plece pe frontul din Transilvania, dar ministrul de război, Vintilă Brătianu a interpretat subiectiv cererea sa, ba chiar l-a jignit. Frații Goga au participat la luptele de la Turcucaia. Eugen Goga

a luptat efectiv și cu bărbăție, a fost grav rănit și a rămas de atunci infirm de un braț. Octavia Goga nu a intrat în luptă, dar a fost martor ocular al dramei de la Turtucaia. Vintilă Brătianu greșise categoric față de Goga; poate din acest incident a izvorit dușmănia lui împotriva Brătienilor, pe care i-a caracterizat mai târziu drept „mici negustori sectari”, girind „cu numele lor falimentul public”, iar generația tinăra se arată incapabilă „să-i măture cîndva cu toată sleahta de bandiți și găinari care mișună din umbră”.

Greșala Brăteniilor este înfiorată și de N. Filipescu, mare prieten al tribunului Unirii: „Înțeleg ca patriotismul lui să-l împingă pe front. Dar ce nu înțeleg este că domnii de la Marele Cartier, care opoșesc atâtea lichele prin birouri, să-l lase pe Goga într-un punct expus.

Goga e o podogbă a neamului; în nici o inimă de poet n-a vibrat cu mai multă intensitate românismul de pretutindeni... și nici un alt vers nu se apropie mai mult de inima românismului... Când se va scrie istoria frământărilor noastre naționale, poezia lui Goga va personifica ideea națională, în forma ei cea mai sublimă... Ce resursă admirabilă pentru Marele Cartier de a întrebuija pe Goga ca un susținător al moralului soldatului în clipele de restriște... ce reconfortant moral dacă i s-ar trimite câteva versuri ocazionale, de ale lui Goga, care să știe sus inimile... În loc de cine știe ce frazeologie searbădă a vreunui Farfuride de la Comandament!"

Imediat după Turtucaia primește însărcinarea din partea lui I.G. Duca să se ocupe de scoaterea unei gazete pentru ostași. Astfel s-a născut „Gazeta ostașilor”, condusă de Goga, care-i precizează și rostul în primul număr: „Soldații noștri de pe front să-și găsească (în gazetă — n.n.) hrana lor sufletească, să le aducă vești și răvașe de pe la casele lor, să le dea lămuriri și sfaturi de-ale vieții ostașilor și să le însemne vitejiile — spre știrea tuturor”. Condeie românești din cele mai mari își vor da întâlnire alături de Goga în paginile gazetei: N. Iorga, M. Sadu-

veanu, O. Ghibu, I. Agârbiceanu,
I. Minulescu etc.

După aceea „toamnă a pătimirii noastre”, zguduit de tragedia românilor, consemnată fugitiv în jurnalul său „Frinturi dintr-o prăbușire”, Goga pare din nou hotărît să plece pe front. Intervenția promptă și chibzuită a generalului C. Prezan, șeful Marelui Cartier General român, care voia să-l mobilizeze la Biroul de propagandă pentru armată, a fost hotărâtoare: „Am făcut o socoteală simplă — îi spunea generalul — transformat în efect militar, efectul moral al citorva pagini scrise de dumneata echivalează cel puțin cu două divizii. Nu sînt dispus să distrug două

**Poetul patriot
Octavian Goga**

divizii ca să-și fiu duminale pe plac. Deci vei rămâne la dispoziția noastră. Dacă nu de voie va fi de nevoie. Câci am să dau ordin ca soldatul Goga să fie adus la Cartier". S-a născut, astfel, cotidianul „România”, organ al Apărării Naționale, din inițiativa lui Prezan. Ziarul avea în comitetul de redacție pe Delavrancea, Minulescu, Corneliu Moldovan, Goga, G. Rannetti, Sadoveanu ș.a., director fiind Sadoveanu. Primul număr apare la 2 februarie 1917 și apariția continuă pînă la 23 martie 1918, în timpul guvernării Marghiomane.

Articolul-program „Spre biruință” este semnat de Goga. „Sfârșitul nefavorabil al campaniei militare a anului 1916 poartă firile hipersensibilizate spre mrejele unui vis din care se desprind chipuri fugare și întunecate din vechi cronicile ale românilor când soarta ne-a fost la fel de potrivnică. Mai mult de jumătate din țară geme sub cizma coto-pitorilor străini. Caravana pribegilor zugrăvește scene de înfinită tristețe.” Dar peste toate, rostește tribunul Goga, „Nu simtem înfrinți. Ne-am cheltuit, dar nu ne-am istovit. Puterea n-a secat încă și credința rămîne în picioare... Înșiptă în țara Moldovei, ca într-o cetate de piatră, oastea noastră, avînd apa Siretului în față și crestele Carpaților în spate, reînvie astăzi... Este o suflare nouă de viață care renaște, rîndurile se primenesc, sprîjinul tovarșilor crește, speranța filife, proaspătă și întinerită, peste steagurile ciuruite de gloanțe”.

Marea majoritate a articolelor lui Goga din „România” vizau oastea țării și erau scrise pentru soldatul român. El aduce un vibrant elogiu „Către tărani soldați”: „Voi sînteți cei mulți, voi ați dat cu ade-vărat și sîngele și puterea... Tărani ai noștri din Muntenia și din Moldova, români plugari ai pămîntului de pe Jiu și de pe Siret, voi care umpleți golul tranșeelor și nu mai încapeți în plinul spitalelor, soldați ai neamului, la voi e toată nădejdea de mîine... o nouă așezare trăinică a neamului va răsări din lupta voastră. Înțelegeți că, stăpînind din nou pămîntul vechi al României și lărgindu-i hotarele cu Ardealul și Bucovina, soarta tuturor va fi mai bună”.

Situația schimbată din primăvara anului 1917, rezultat miraculos al acțiunii ample de refacere a țării și a armatei după nefericita campanie a anului precedent, este și obiectul unor splendide articole. Optimismul general devine o convingere pozitivă și se buzie pe noua înfățișare a armatei. „Regimintele de astăzi — scrie Goga — ridicate sub bătăile obuzelor nemțești și smulse din ghiara tifosului exantematic, cetele acestea de tineri bine armați, îndrăzneți și elastici, care și-au făcut educația morții, sînt adevărata noastră armată, chemată să înfățișeze lumii aspectul real al vitejiei românești... abia acum începe războiul nostru menit să ducă la izbîndă o societate ca-

re-l știe înțelege și-o armată care-l poate purta”.

Puternica ofensivă a Armatei a 2-a la Mărăști, strălucit succes tactic-operativ, și-a găsit reflectarea în articolul „Zile mari” și în poemele „Hora morții” și „Povește veche”. „Ceea ce știm și trebuie s-o spunem este vitejia de epopee a soldaților noștri. Din ofensiva de deunăzi oprită în Munții Vrancei și din aceste lupte grozave în care zeci de mii de nemți au fost făcuți una cu pămîntul, se desprinde mai luminos ca oricînd sufletul neînfrînt al ostașului... lămurește în definitiv strănătatea asupra poporului nostru... care la o jumătate de an după ce-a îndurat o teribilă catastrofă, poate totuși să lovească c-o vigoare reîn-tinerită și să smulgă admirația lumii prin jertfa lui... avem un popor sănătos, o lume țărănească ale cărei însușiri superioare, fiind împăr-tășite de-o conducere luminată și cînstită, pot rodi valuri coto-pitoare de energie. Argumentul cel mai palpabil este această armată de fier renăscută din cenușa unui dezastru, care la Mărășești și la Oituz înscrie unele din cele mai strălucite pagini ale războiului european”.

Eroismul legendar al românilor pe frontul din Moldova, precum și prețioasele învățăminte reieșite din marea epopee națională sînt surprinse de gazetarul patriot, în chip fără pereche, în „Ne învață Mărășești”, „Talpa Tării” și poezia „Pămînt și cer”. „Bătălia de la Mărășești — remarcă Goga —, prin durată, prin proporțiile ei, rămîne una din cele mai formidabile și mai sîngeroase vărsări de sînge ale marelui război...”

Ei bine, judecînd sub acest raport splendidele rezistență a frontului nostru într-o vreme de supremă încordare, trebuie s-o spunem liniștiți că examenul l-am trecut cu cînstete. Orice s-ar întîmpla, obrazul românesc rămîne curat în fața Europei. Soldatul care s-a bătut la Mărășești a arătat lumii de ce este capabil acest neam de la Dunăre. S-a dovedit că valoarea morală a țărănilor de aici din Orient e cel puțin egală cu conștiința națională care împinge la asalt masele germane. Legenda superiorității sufletești a culturii de la Berlin s-a evaporat în

fața sătenilor de la Tîrgoviște, care au pornit la atac în cămași și cu capetele goale, creînd în jurul lor o atmosferă de vitejie clasică, smulșă parcă din cele mai strălucite pagini ale antichității greco-romane. Trebuie reținut acest adevăr.

Ne învață Mărășești, putem trage concluzia...

Zilele de glorie ale acestui sat din Moldova trebuie să fie zilele de înaltă pedagogie națională care va îndruma viitorul”.

Într-un articol, tot ca ecou al Mărășeștilor, marele gazetar exclamă: „Binecuvîntați să fie încă o dată vitejii de la Mărășești care prin gloria lor au putut scoate la iveală tipul menit să înlătore din concepția strănătății odată pentru totdeauna clișeu sters al „boierilor valahi”, cu care ne-am întîlnit din nenorocire destul de des pînă astăzi în romanele franțuzești”.

Un ultim aspect pe care-l mai relevăm din vasta publicistică a lui Goga din anii războiului este reflectarea obolului de jertfă oferită pe altarul Marii Uniri de către voluntarii transilvăneni și bucovineni. Poetul „pămîmirii noastre” are un merit unanim recunoscut în acțiunea de organizare și venire în Moldova a acestor voluntari, cît și în apariția în Kiev a gazetei voluntarilor, semnificativ și programatic intitulată „România Mare”. Articolul de fond al primului ei număr, „Către soldații României Mari”, este scris de O. Goga: „Voi sînteți soldații României Mari și credința trebuie să vă mîne în tabăra unde armata română va porni la voi acasă... oricît de multe brațe ar avea România pe frontul ei, acolo se cer toate brațele în ale căror sîngele apă nu se face”.

Și analiza atît de instructivă a luptei dusă pînă la eroism a marelui tribun ardelean al luptei pentru Unirea tuturor românilor în vatra Daciei străbune poate continua. Concluzia se impune: Octavian Goga a fost, realmente, o flacără vie în zilele Mărășeștilor!

Căpitan IOAN VLAD

Pentru independență
și unitate națională

UN BOMBARDAMENT AERIAN NEOBIȘNUIT

Sublocotenentul
Traian Burduloiu

In perioada de pregătire a operațiunilor militare din vara anului 1917, aviația română a executat numeroase misiuni de luptă, dintre care o pondere mare a avut studierea pozițiilor și dispozitivelor inamice prin misiuni de observație, recunoaștere și fotografiere. Datorită activității de cercetare în aer și a supragherii zi și noapte a câmpului de luptă, nici o acțiune a inamicului n-a scăpat neobservată de aviatorii noștri.

Un rol însemnat l-a avut în această perioadă escadrila de observație și bombardament „Farman 4”, în cadrul căreia sublocotenentul observator Traian Burduloiu și-a adus o contribuție deosebită în misiunile încredințate de comandantul Grupului 2 Aeronaotic.

Ofițer de artilerie, Traian Burduloiu a îndrăgit de timpuriu aviația. Urmează cursurile școlii de observatori aerieni de la Cotroceni și, la 1 august 1916, obține brevetul de observator aerian. În iarna anului 1917 urmează cursuri de specialitate la școala de observatori aerieni de la Botoșani. La 19 mai 1917 debutează pe front, îndeplinind o misiune de recunoaștere.

Apreciind calitățile tinărului ofițer, comandantul escadrilei „Farman 4”, căpitanul aviator Haralambie Giossanu,

i-a încredințat sublocotenentului Burduloiu misiuni de volum, intensitatea și însemnătatea operativă care, în mod obișnuit, se încredințau numai aviatorilor cu experiență.

În zilele fierbinți ale anului 1917, îl găsim antrenat într-o largă activitate, luând parte la pregătirea ofensivei de la Mărășești, executând reglaje de artilerie, misiuni de observare și bombardament. Printre acestea, un loc aparte îl constituie bombardamentul din 4 iulie 1917, executat la Doaga, cu bune rezultate.

Prezentăm cititorilor această misiune de luptă relatăată chiar de sublocotenentul Burduloiu în carnetul său de însemnări. Documentul, inedit, se află în arhiva Muzeului Militar Central:

„Printre misiunile executate în acea epocă, una a fost cu totul neobișnuită, unică în felul său din cauza împrejurărilor care au generat-o și a condițiilor de luptă.

În primele zile ale lunii iulie (4) 1917, cu puțin înainte de declanșarea ofensivei germane de la Mărășești, am primit misiunea să recunosc zona Muncelu-Străoane-Jariște, aflată în afara sectorului Armatei I-a (române) cu scopul de a da informații asupra situației existente Corpului 8 Armată rus, de la dreapta armatei și care pierduse legătura cu trupele române. Misiunea am executat-o cu un avion Farman 40, având ca pilot pe

plutonierul Theodor Iliescu. La înapoiere, am făcut un ocol deasupra sectorului armatei și cu această ocazie am observat că într-o pădure de la vest de satul Doaga au apărut trupe inamice. La aterizare am raportat situația și am cerut aprobarea să atac cu bombe acele trupe.

După ce am alimentat avionul, am plecat din nou în misiune, având în lansatoare 8 bombe de câte 10 kg și, pentru că voiam ca bombardamentul să fie cât mai eficient, am luat în carlingă, în plus, o bombă de 15 kg, care nu putea fi prinsă în lansator pentru că era prea mare.

Cu precauțiune, țineam bomba de 15 kg în brațe, deoarece, din cauza bontisajelor la decolare, ar fi putut să explodeze în avion.

Ne-am apropiat de zona suspectă la 1000 m înălțime și, într-un luminș, descopăr un batalion de infanterie (inamic) în formație de apropiere.

La apariția avionului formațiile inamice au rămas nemișcate, fără să ne atace, crezând probabil că în felul acesta ar putea rămâne nedescoperite.

Am arătat pilotului ținta, l-am pus pe direcție și am început operațiile pentru trecerea la verticala țintei și vizare. Momentul și locul de declanșării bombelor le-am făcut din vedere, prin simpla apreciere a elementelor balistice. Când am apreciat că eram în poziție favorabilă,

am început să declanșez bombele din lansatoare, la intervale rare, una după alta, ca să realizez o diră încastrată.

Cred că aprecierile au fost bine făcute căci, privind înapoi, am văzut printre copaci ultimele explozii și fum chiar pe locul ocupat de trupele inamice.

După ce ne-am depărtat suficient, am spus pilotului să vireze de 180°, l-am pus din nou pe direcție și am început pregătirile ca să arunc peste bord bomba de 15 kg. Cu multă precauțiune m-am ridicat și m-am aplecat înainte ca să înving rezistența aerului, care tindea să mă răstoarne, ceea ce era periculos, căci pe vremea aceea nu aveam parașute. Am rezemat bomba de marginea carlingii, ținând-o cu mîna dreaptă, iar cu stînga am apucat siguranța focului. Am așteptat să trec la verticala punctului unde apreciasem că trebuie să o arunc.

Ajuns aici, am smuls siguranța și am împins bomba peste bord. După ce a oscilat de câteva ori în jurul ampenajului, bomba s-a înscris pe traiectorie cu vârful în jos, apropiindu-se vertiginos de pământ, la atingerea căruia a explodat. Probabil că inamicul era încă în panică de la prima trecere, deoarece nici de data aceasta nu a reacționat, socotind că este mai bine să rămână adăpostit.

Bombardamentul de la pădurea Doaga – primul executat de unitatea noastră, a fost considerat ca foarte eficient și, în consecință, câteva zile de-a rîndul s-a continuat cu alte echipe atacul asupra trupelor semnalate în zonă.

Pentru mine, bombardamentul de la Doaga a marcat începutul unei cariere a cărei ierarhie am străbătut-o de-a lungul a peste un sfert de secol.

Sublocotenentul Traian Burduloiu a urcat treptele ierarhiei militare pînă la gradul de general, în perioada războiului antihitlerist îndeplinind funcția de comandant al Corpului Aerian Român.

VALERIU AVRAM

AL BIRUINȚELOR ROMÂNEȘTI DIN VARA ANULUI 1917

Victoriile obținute de armata română asupra armatelor Puterilor Centrale la Mărăști, Mărășești și Oituz au marcat un moment hotărâtor în lupta pentru apărarea ființei naționale și statale a poporului român, în afirmarea voinței pentru unirea tuturor provinciilor românești într-un singur stat național unitar.

După cum este cunoscut, participarea României la marea conflagrație printr-un război declarat numai Austro-Ungariei a avut drept scop realizarea năzuinței de veacuri a poporului nostru: unirea tuturor românilor între aceleași fruntarii naționale, eliberarea fraților subjugăți de monarhia dualistă. Faptul este subliniat ca atare în declarația de război din august 1916 și se revine cu tărie asupra lui în proclamația către țară a suveranului român din 14 august 1917, unde se cerea tuturor românilor ca: „*Strânși uniți împrejurul steagului acoperit de glorie prin vitejia ostașilor, să nu iasă din piepturile noastre decât un singur strigăt: Înainte, pentru România Mare!*”

Aceleași idealuri înalte și drepte, care animau armata română în acțiunea ei eliberatoare, sînt menționate de Onisifor Ghibu în „*Gazeta Ostașilor*”, numărul din 11 septembrie 1916: „*Ce vrem noi oare? Noi nu vrem să cucerim pămîntul altora, noi voim să luăm îndărăt pămîntul nostru, care ni s-a luat cu nedreptate și în care patru milioane de români au fost asupriți sute și mii de ani. Noi vrem să scăpăm din robie pe frații noștri din Transilvania și Bucovina; vrem să redobîndim pămîntul în care dorm somnul de veci arhanghelii neamului nostru: Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare. Noi vrem pămîntul străvechi al părinților noștri, al fraților noștri...*”

Țara întreagă, din crestele Carpaților pînă în unda bătrînului Danubiu și valul Mării Negre, retrăia vremurile tumultuoase ale luptei pentru unirea din 1859 și cucerirea independenței

Carte poștală ilustrată, editată în anul 1918, în Italia, de către Comitetul ofițerilor și aspiranților români căzuți prizonieri, aflați la Cittaducale, unde s-a inițiat înrolarea de voluntari care să lupte pentru înfăptuirea idealului național — unirea Transilvaniei cu România

la 1877. Un puternic elan patriotic anima masele și nimic nu mai putea abate poporul din calea acțiunii de înfăptuire a aspirațiilor sale seculare: unirea între toți cei de un neam și o limbă. Apelurile românilor din provinciile ocupate erau concretizate de Octavian Goga în versuri care echivalau cu adevărate ordine de chemare.

Cu imaginea răsculoare a pildelor de vitejie săvîrșite de înaintași la Posada, Rovine, Vaslui, Călugăreni, Șelimbăr, Grița și Vidin, păstrată vie în sufletele lor, ostașii noștri treceau Carpații pentru înfăptuirea idealului național. Pretutindeni, armata noastră a fost primită cu un entuziasm de nedescris, eliberînd în scurtă vreme o parte însemnată a Transilvaniei, ajungînd pînă la Toplița Mureșului, Brașov, Făgăraș și Porțile de Fier.

O serie de factori externi și interni — faptul că Antanta nu a pornit la timp ofensiva în Balcani și pe frontul de răsărit pentru a susține înaintarea noastră; aducerea a peste 40 de divizii bine înzestrate ale Puterilor Centrale pe cei 1 200 km ai frontului românesc, slaba dotare cu armament modern și unele greșeli ale comandamentului — au permis trupelor inamice să treacă la o contraofensivă puternică pe tot frontul nostru, silind armata română să se retragă treptat nu numai pe crestele Carpaților, dar și să cedeze Oltenia, Muntenia și Dobrogea, frontul stabilizîndu-se, la sfîrșitul anului 1916, pe linia Galați, Focșani, Mărășești, Oituz.

Armata, guvernul și o parte a populației civile s-au retras în Moldova. În aceste condiții deosebit de vitrege, armata română a dat exemple deosebite de vitejie, disciplină și patriotism. Într-un raport înaintat către Departamentul de Război din Washington, colonelul american Parker, observator militar pe lîngă armata română, remarcă, printre altele, că: „*Țăranul român este un tip răbdător, robust, care s-a dovedit în timpul războiului un soldat credincios, disciplinat, luptînd cu vitejie. Soldatul român se întreține cu rații alimentare care ar cauza răscoală într-o armată obișnuită, vest-europeană sau americană, și a menținut fidelitatea față de conducătorii săi prezenți, politici și militari, sub circumstanțe care fac din astfel de acțiune un real tribut la loialitatea sa.*”

În ciuda greutăților întîmpinate, poporul român a știut să găsească resursele necesare pentru organizarea rezistenței hotărâte împotriva inamicului. Efortul maselor populare împotriva dușmanului invadator s-a generalizat și a amplificat caracterul popular și național al războiului purtat de români. În acest context se înscrie glorioasa epopee a luptelor purtate în urmă cu 70 de ani la Mărăști, Mărășești și Oituz.

Pe cîmpia dintre Munții Vrancei și Siret, deschisă ca o poartă a istoriei, s-a concentrat în vara anului 1917 tot ceea ce avea mai bun națiunea română — vitejia ostașilor veniți aici din toate colțurile țării, priceperea și destoinicia unor comandanți străluciți, dăruirea întregului popor, care a susținut din răsuputeri bătația, socotind-o hotărîtoare pentru existența noastră ca țară suverană.

Erau momente cînd se hotăra soarta frontului și, deci, soarta patriei. Sau atacul dușman era oprit, sau inamicul va invada și ultima porțiune liberă din țară — Moldova. Deviza „*Pe-aici nu se trece!*” a constituit cuvîntul de ordine pentru întreaga armată română.

Comandamentul inamic proiectase, în vara anului 1917, o ofensivă de mari proporții: două armate operînd în Bucovina pe direcția sud-de-a lungul văii Prutului și cu Armata a IX-a germană, care trebuia să rupă frontul românesc în sectorul Nămolosa și să înainteze spre nord între Prut și Siret, urmărînd

Pentru independență
și unitate națională

Pentru independență și unitate națională

du-se prin „aceasta scoaterea definitivă a României din război și asigurarea unei baze alimentare bogate (Moldova și sudul Ucrainei), care să umple golurile ce le aveau în acest domeniu Puterile Centrale.

Lovitura puternică aplicată la Mărăști forțelor arhiducelui Iosif prin contraofensiva Armatei 2 române, comandată de generalul Averescu, a obligat inamicul să-și modifice planul de acțiune. Pierderile mari suferite de trupele austro-ungare și germane în acest sector, unde românii au executat o ruptură de front pe 30 km lungime și 20 km adâncime, a obligat pe inamic să aducă unități din alte părți ale frontului pentru a le înlocui pe cele nimicite în sectorul de ruptură.

Evidențiind admirabilele însușiri militare ale ostașilor noștri, generalul Averescu menționa într-un ordin de zi că: „... nu mă pot opri de a vă arăta încă o dată cât de mândru și fericit sînt că mă găsesc în capul unor trupe care au știut să se distingă atât de strălucit. V-ați măsurat cu un dușman care se credea a fi cel mai tare din lume și că nu cunoaște ce înseamnă a da înapoi. Cu avintul vostru uimitor, de la prima victorie, l-ați pus în toată puterea cuvintului pe fugă”.

Noul plan al ofensivei conduse de feldmareșalul von Mackensen, supranumit „spărgătorul de fronturi”, prevedea mutarea loviturii principale din sectorul Nămolosa la vest de Siret, în sectorul Mărășești, mai apropiat de grupul de armate al arhiducelui Iosif. La rîndul lui, acest grup trebuia să execute o mișcare ofensivă în sectorul Oituz, venind în întîmpinarea Armatei a IX-a germane, care urma să execute lovitura principală la Mărășești. S-a ajuns astfel la două bătălii desfășurate simultan la Mărășești și Oituz, care aveau drept scop nimicirea armatei române și a forțelor ruse din zonă și realizarea obiectivului general al ofensivei: ocuparea integrală a României și a sudului Ucrainei.

Bătălia de la Mărășești, cea mai mare bătălie de pe frontul românesc din primul război mondial, a durat 14 zile (între 24 iulie și 6 august 1917), din care 6 zile au fost caracterizate prin lupte foarte dure. Inamicul credea că va zdrobi forțele române și va ocupa Moldova în scurtă vreme. Cuvintele pline de emfază adresate de feldmareșalul von Mackensen celor care l-au condus la gară atunci cînd a părăsit Bucureștiul ca să conducă operațiile din sudul Moldovei sînt mai mult decît grăitoare în această privință: „La revedere, peste două săptămîni la Iași.”

Datorită profunde dragoste față de patrie, eroismului și dăruirii de sine cu care au luptat ostașii noștri, von Mackensen n-a putut sparge frontul ocupat de trupele române, n-a reușit nici măcar să atingă rîul Siret, primind o lecție usturătoare la Mărășești.

Mihail Sadoveanu, martor ocular al acestor lupte, scria în ziarul „România” din 26 august 1917: „După două săptămîni, inamicul s-a oprit. Și-a lăsat brațele în jos și bărbia în piept cu descurajare. Gîfîind, s-a retras ca o fiară în cotlon să-și lingă rănile”.

Armata 1 română s-a acoperit de o glorie nepieritoare. Cei 610 ofițeri și 26 800 de soldați morți, răniți sau dispăruți în timpul mării bătălii au pecetluit cu sîngele lor victoria obținută. Soldatul român, înzestrat cu armament modern și însoțit de credința că luptă pentru apărarea pămîntului strămoșesc s-a dovedit superior soldatului inamic. Victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, rod al dragostei neîfămurite față de glie și al vitejiei ostașilor noștri, s-au bucurat de un larg ecou în opinia publică mondială, devenind în epocă subiect prioritar de analiză pentru oficialitățile și statele majore ale tuturor țărilor din coalițiile Antantei, Puterilor Centrale și din multe țări neutre. Erau comentate datele despre raporturile de forțe, deciziile Marelui Cartier General român, faptele de eroism, nume de comandanți, ofițeri, subofițeri, soldați. Localități pînă mai ieri necunoscute publicului larg de pe bătrînul continent și de dincolo de Atlantic intrau rapid în conștiința contemporanilor, aureolate de nimbul strălucitelor victorii. „Românii — se releva într-un document al vremii — au înscris în istoria lumii Siretul alături de Marna, Iser și Isonzo”.

Comportarea armatei române a impresionat adînc pe adversari. Îndeosebi comandanții și trupele germane din Carpați și sudul Moldovei s-au arătat marcați de loviturile primite din partea trupelor române conduse de generalii Averescu, Cristescu și Grigorescu.

Amintirea înfrîngerii suferite va fi atît de vie încît feldmareșalul von Mackensen nu va ezita să atragă atenția, la începutul anului 1918, asupra riscurilor pe care le presupunea lansarea unei noi ofensive dincolo de Siret: „Armata română era stabilită în munți pe poziții puternic fortificate, cu o numeroasă artilerie... Mărășești, ultima bătălie, echivala pentru români cu o victorie foarte clară. Dacă ei ar fi reluat armele, ne puteam aștepta la lupte foarte dure, al căror rezultat putea fi pus la îndoială...”.

Mitraliori români
gata de a deschide focul

De veghe în tranșee

Hindenburg, în lucrarea „Aus meinem Leben”, Berlin 1920, referindu-se la bătălia de la Otuz, scria că: „N-am reușit însă a forța blocul stîncos, oricît de vitejește s-au luptat trupele noastre”, iar despre Mărășești: „O încercare făcută de noi, mai tîrziu, de a sfîrșîi Armata română din Moldova printr-un atac la Focșani nu a reușit”.

Comandantul Corpului 1 german, generalul Kurt von Morgen, în „Meiner Truppen Heldenkämpfe”, Berlin 1920, participant pe frontul de la Mărășești, arăta că: „Rezistența dușmanului, în special a românilor, a fost neobișnuit de dîră și s-a manifestat prin 61 de contraatacuri pe frontul Corpului 1 german — n.n.) în decursul celor 14 zile. Ele au condus mai ales la lupta la baionetă. Acestea ne-au pricinuit pierderi considerabile. Luptele din august ne-au adus, e drept, un succes local, dar nu unul hotărîtor; ele au dovedit că românii deveniseră un adversar demn de respect”.

În istoricul Regimentului 182 infanterie din Divizia 216 germană, la pagina 113 întîlnim următoarea consemnare: „Divizia 216 infanterie a smuls rușilor capul de pod Prisaca... Românii s-au bătut cu multă îndărătnicie ca să salveze Moldova.”

În periodicul „Nord-Deutsch Allgemeine Zeitung” se arăta: „Trupele române reorganizate par a răspunde tuturor așteptărilor”, iar în „Freunden Blatt” putem citi: „...dușmanul se bate bine”. Carossa Hans în lucrarea „Rumänisches Tagebuch” Leipzig, 1924, recunoaște că: „Ai noștri vorbesc cu admirație de disprețul de moarte cu care luptă românii. Ori de cîte ori pregătesc un atac, izbucnește melodia unui marș în sunetele căruia soldații se reped ca nebunii...”

Sintetizînd aprecieri de genul celor menționate mai sus, Max Schwartz, în cartea sa „Der Grosse Krieg”, conchidea: „Comandamentul român putea să privească cu mulțumire la cele din urmă rezultate ale trupelor sale, care purtaseră greutatea principală a luptelor. Printr-o rezistență îndîrjită opusă unei ofensive bine pregătite și prin numeroase contraatacuri energice, pînă la lupta corp la corp, fără nici o considerație față de pierderile suferite, diviziile române au știut să apere patria lor de o completă cucerire. Luptele de la Focșani și Otuz, sau bătălia de la Mărășești, cum îi zic românii, au devenit mîndria armatei române în războiul mondial”.

O profundă impresie au creat victoriile românești din vara anului 1917 în Franța, principala putere continentală din cadrul Antantei. Cotidianul „Le Temps” din 29 iunie 1917, își informa cititorii: „...poporul român a rezistat de-a lungul secolelor la toate măsurile de distrugere care se pot abate asupra unei familii umane. Energic și inteligent, legat de pămîntul lui și crescînd neîncetat ca număr, el a văzut plecînd rînd pe rînd pe năvălitorii cei mai semeți... Armata română, care s-a organizat în grabă, cu greutăți incalculabile, a relevat resurse de rezistență și de inițiativă pe care poporul român le dovedește în clipele cele mai grele”.

Dintre acțiunile oficiale consacrate victoriilor românești consemnăm întrunirea publică din amfiteatrul Sorbonei la care au participat președintele Franței, Poincaré, și președintele Camerei Deputaților, Paul Deschanel. „Mi se pare că în această oră hotărîtoare din istoria noastră și a voastră — evidenția Paul Deschanel — întreaga glorie a trecutului vostru, ca și toate încercările prin care ați trecut de 18 secole, se înalță, toți eroii voștri care au căzut nu numai pentru libertatea lor, dar și a noastră, se ridică și aclamă în armata română refăcută patria voastră acoperită de glorie”. Iar ministrul de război al Franței, Paul Painlevé, a adresat omologului său de la Iași următoarea telegramă: „Armata franceză a primit cu bucurie vestea strălucitoarelor succese ale armatei române, reconstituită și nerăbdătoare să elibereze pămîntul patriei sale, cotropit ca și al nostru de dușmanii drepătății și civilizației”.

Reprezentantul diplomatic al Franței pe lângă guvernul român, contele de Saint-Aulaire, definea bătălia de pe frontul din Moldova astfel: „O înfruntare înversunată de 50 de zile, cu două episoade mai importante, Mărăști și Mărășești, două victorii românești, în care germanii au fost bătûți, în pofida superiorității lor în efective și material”.

Directorul ziarului „Le Figaro”, Robert le Fleurs, scriînd despre semnificația victoriilor românești, le aseamua cu cele de la Verdun: „Poporul românesc a urcat acest calvar rînd pe rînd și pe virtul lui — pînă acolo stropit cu sînge — a cules lauri

cei mai frumoși. Efortul armatelor lui Mackensen zdrobit de către armata română în legătură cu cea rusă — aceasta este una din marile fapte de arme care va rămîne din acest război. Mărășeștii sînt Verdunul românesc. Există o lege a istoriei ineluctabilă: lucrurile frumoase duc la lucrurile bune. România este pe cale de a deveni o națiune de planul întîi, niciodată nu a fost atît de mare decît de cînd e atît de mică. Ultimele două luni au făcut-o victorioasă, căci a fi zădărnicit planul lui Mackensen aruncînd peste cap, de-a valma, numeroasele divizii, aproape toate germane, trimise pe acest front de către imperiile centrale, este o victorie.”

Problemele românești au polarizat atenția opiniei publice și în Marea Britanie. Chiar șeful statului, regele George al V-lea, menționa într-o telegramă trimisă suveranului român: „Sînt

Subunitate de vînători de munte români urcînd înălțimea Coșna

convins că hotărîrea și curajul de care ați dat dovadă într-un mod atît de strălucit vă vor da posibilitatea să țineți piept încercărilor dușmanului comun”. Asociindu-se aprecierilor formulate de rege, primul ministru englez, Lloyd George, arăta: „Reclădirea armatei române și rezistența eroică de neclintit pe care o opune acum dușmanului, în condiții excepționale de grele, constituie un magnific exemplu despre forța pe care o inspiră libertatea unui popor liber”.

Deosebit de activă în relevarea însemnătății faptelor de arme românești și popularizarea lor s-a arătat presa engleză. În acest sens ziarul „The Times” a inserat numeroase relatări culese de corespondenții săi trimiși pe frontul din Moldova. În articolul intitulat „Ofensiva română din iulie”, publicat în acest cotidian la 11 august 1917, se nota: „Armata română a cîștigat prima sa victorie contra germanilor și a dovedit că, dacă sînt bine aprovizionați cu artilerie și material de război, oamenii sînt minunați. Entuziasmul și elanul cu care au luptat stîrnesc admirația tuturor celor care i-au văzut”. Iar la 8 august 1917, sub titlul „Cea mai frumoasă faptă de vitejie a românilor”, se relata în cuvinte pline de admirație: „Ultimele 15 zile vor rămîne scrise cu litere de aur în istoria acestei țări. Apărarea pe frontul de la Mărășești, spre nord de Focșani, a fost fapta cea mai glorioasă pe care a săvîrșit-o vreodată armata română. Eroica luptă purtată de acești soldați-țărani, ce trebuie să înfrunte forțe germane mult superioare, care aveau de partea lor avantajul surprizei, nu e depășită prin nimic de faptele belgienilor sau ale sîrbilor. Românii s-au bătut cu un eroism care este mai presus de orice laudă. Soldații germani au fost așa de violent atacați încît aruncau armele pentru a fugi mai iute sau pentru a nu fi făcuți prizonieri. Această înfrîngere este lovitura cea mai importantă ce au primit germanii în Orientul european. Românii au luptat cu o tenacitate extraordinară”.

Pentru independență
și unitate națională

Pentru independență și unitate națională

Același cotidian, la 30 august 1917, aprecia deosebit de elogiis faptele de bravură ale soldatului român: „Marea bătălie care durează de trei săptămîni pe fronturile de sud și sud-est ale Moldovei este una din cele mai singeroase ale acestui război... Trupele Armatei 1 și Armatei 2 române au dovedit o capacitate combativă care a stîrnit admirația tuturor ofițerilor străini. Comunicatele germane vorbesc de 14 contraatacuri române în același punct, într-o singură zi... Moralul trupelor este mai presus de orice laudă. Răniții n-au decît o singură dorință: să se vindece mai repede pentru a se reîntoarce pe front... Printre militari și printre civili, spiritul de sacrificiu și devotamentul pentru cauza națională sînt tot mai puternice. Este remarcabil bunul simț al acestor soldați-țărani, care explică în fraze simple și frumoase necesitatea de a lupta pînă la ultimul om pentru eliberarea fraților lor subjugaiți”.

Numeroase alte ziare britanice se alătură aprecierilor menționate mai sus. În „The Telegraph” putem citi: „Eroismul României și armatei sale au stîrmit admirația guvernului și poporului englez”, în timp ce „The Teachers Nord” remarcă: „Nu s-a recunoscut îndeștul ce succes, într-adevăr uimitor, a avut România, respingînd pe Mackensen, care voia să pătrundă pînă la Odesa și Marea Neagră... Pînă acum mica Românie a reușit literalmente să apere Rusia și ea a avut succesul cel mai remarcabil în vara aceasta”.

Interzicerea de către armata română a înaintării forțelor austro-germane în Moldova și apoi spre est, spre sudul Ucrainei, a contribuit, într-o proporție notabilă, la prelungirea acțiunilor de luptă ale armatei ruse pe frontul de vest pînă către sfîrșitul anului 1917. „Sînt plin de admirație pentru eroismul armatelor române — nota generalul Scerbacev, în august 1917 — și felicit Comandamentul, pe ofițerii și soldații tuturor unităților pentru felul strălucit în care au respins ofensiva vrăjmașă.” În timp ce lablonovski, înalt comisar al Guvernului provizoriu, declară: „Istoria va pune pe picior de egalitate pe învingătorii nemuritori de la Marna și de la Verdun și pe ostașii-țărani de la Mărășești”.

Publicistul B. Untovski scria în ziarul „Lujnîi Krai” din 07.09.1917: „Armata română a renăscut ca și Phoenixul din cenușa sa. Această armată este cu desăvîrșire capabilă să ducă războiul. Artileria este la înălțime; infanteria întregă merită orice laudă. Românii sînt bravi și luptă ca lei. Azi, cînd Germania amenință să ocupe și treimea de teritoriu ce a mai rămas românilor, ei mor la datorie, dar tîn în loc pe dușman. Mor, dar nu se predau. Se luptă pentru orice bucățică din pămîntul lor, la fel de necruțată și cu lupoacea cînd i se răpește ultimul pui... Românii sînt hotărîți, orice ar fi, să-și apere bucata de pămînt ce le-a mai rămas. Armata, ca un singur om, a răspuns: Ne vom lăsa aici oasele, dar nemții nu vor putea înainta”.

O impresie profundă au creat biruințele românești în Italia. Răsunetul lor a fost cu atît mai mare cu cît, în vara anului 1917, armatele italiene și române operaseră aproape concomitent împotriva dușmanului comun. Șeful Marelui Cartier General italian, generalul Luigi Cadorna, profund mișcat de bravura armatei române, ruga să se transmită: „Via mea admirăție comandantului suprem român pentru proba măreață dată de către trupele române în luptele din regiunile Mărășești, Mărășești și Oituz. Spuneți că armata italiană urmărește cu frățească simpatie strălucitele acțiuni ale soldaților români, care se arată demni coborîtori ai victorioșilor cuceritori ai Plevnei”.

Colonelul Luciano Ferigo, atașatul militar al Italiei la Iași, aprecia: „Soldatul român a făcut întotdeauna miracole de bravură în condițiile cele mai dificile și necesită întregul nostru respect. Niciodată armata nu a fost animată de un moral mai ridicat decît azi”.

Influentul jurnal „Corriere della Sera” afirma la rîndul său: „Din punct de vedere moral, armata română stă astăzi alături de puternicele armate din Occident”.

Date interesante despre România au fost furnizate opiniei publice internaționale și de reprezentanții diplomației ai țării

lor neutre acreditați pe lîngă guvernul român. Multe din ele au provenit din surse elvețiene, beneficiind de girul unor reputeate organe de presă. La 30 iulie 1917, legația Elveției din Iași anunța: „Ofensiva pe frontul ruso-român... s-a desfășurat, într-adevăr, cel puțin la început, după programul anunțat, confirmînd după strălucitele rezultate obținute în două zile (înaintarea cu 15 km și capturarea a 3000 de prizonieri, ca și a unui material important), speranța care se pusese în această nouă armată reconstituită”.

Opinii asemănătoare împărtășea și influentul „Journal de Genève” în numărul său din 26 august 1917 cînd aprecia: „Faptele de curaj și eroism săvîșite de trupele române, care, în diferitele lupte din ultimele zile, depășesc orice imaginație. Ele au suportat, fără ezitare, cele mai teribile bombardamente de artilerie... Atacurile în masă efectuate cu o violență extremă de soldații bavarezi au fost zdrobite de rezistența și bravura ostașilor români, care, deși inferiori numericște, au luptat într-un mod fără egal”.

Ecolul înfrîngerilor de amploare suferite de forțele militare ale Puterilor Centrale pe frontul din România a răsunat pînă peste ocean. Opinia publică, largi cercuri ale intelectualității, oficialității civile și militare din S.U.A., Canada, Mexic, țările Americii Latine au luat cunoștință de rezistența dirză a trupelor noastre și au fost impresionate de eroismul întregii națiuni, supusă unor dure privațiuni, dar neclintită în voința sa de a-și apăra libertatea.

Președintele S.U.A., Woodrow Wilson, asigura pe șeful statului român: „Poporul Statelor Unite a urmărit cu sentimente de caldă simpatie și admirație curajoasa luptă a Maieștii Voastre și a poporului român pentru apărarea integrității teritoriale și a libertății României împotriva militarismului german. Guvernul Statelor Unite este hotărît a ajuta România în această luptă. În același timp doresc să asigur pe Maiestatea Voastră că Statele Unite vor sprijini din toate puterile România după război și în toate negocierile de pace”. Aprecieri asemănătoare întîlnim în telegrama generalului Pershing, comandantul Corpului expediționar american din Europa, care admira „...splendidul eroism al armatei române, care a apărut cu îndrăzneală pămîntul patriei”, sau în scrisoarea înscătinatului american cu afaceri la Iași, care releva faptul că „La Mărășești șapte divizii române au luptat împotriva a nouă divizii ale Puterilor Centrale în cea mai mare bătălie care a avut loc în România”.

Presă americană s-a alăturat acestor aprecieri. Astfel, în timp ce „New York Times” sublinia că „Nici o țară nu a suferit atît de mult ca România”, cunoscutul jurnal „Washington Post” își informa numeroșii săi cititori, la 19 august 1917: „Bătălia cea mai singeroasă pe care a dat-o armata română vreodată nu s-a sfîrșit încă. Pe un front de peste o sută de mile, de la Valea Slănic pînă la Galați, luptele continuă cu inevitabile înaintări și retrageri, dar în ansamblu avînd un curs favorabil pentru aliații noștri. Situația a fost practic restabilită la Oituz, unde trupele române, după strălucite contraatacuri, au reușit să respingă pe inamic, cauzîndu-i pierderi teribile”.

Relevată sub multiple fațete, fixată solid în conștiința poporului nostru, importanța deosebită în evoluția generală a ostilităților, precum și pentru evoluția României, a neperitoarelor victorii de la Mărășești, Mărășești și Oituz este realmente covîșitoare. Faptul a fost sesizat ca atare, încă din acele zile de epopee, de marele nostru istoric Nicolae Iorga: „Am tînut piept celor mai cumplite atacuri, care jertfesc fără milă oameni cu mile, ale celor mai bune trupe germane, culesse de pe fronturile apusene și dintre care unele au luat parte și la asalturile de la Verdun și la mucenicia în rezistență de pe Somme. Frumoasa luncă a Siretului la Mărășești e plină cu trupurile în moviă ale dușmanului pe care le-a grămadit baioneta și patul puștilor românilor care-și apără țara. Sub conducerea unor ofițeri cu sufletul de foc... ai noștri nu și-au cruțat viața pentru a păstra României locul românesc unde și mai departe să-i filfie liber steagul”.

NECULAI MOGHIOR

Căpitan de rangul II JIPA ROTARU

CONTRIBUȚIA

ASOCIAȚIEI DE TINERET „CERCETAȘII ROMÂNIEI”

ÎN LUPTA DE APĂRARE A PATRIEI

ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Istoria zbuciumată și eroică a poporului român, momentele fundamentale ce i-au marcat evoluția, încorporează organic ampla și entuziasta contribuție a tinerei generații. Nobilele și generoasele elanuri care au animat tineretul, nestăvilita sa dorință de afirmare, puterea de muncă, generozitatea și dăruirea au fost întotdeauna subordonate idealurilor de libertate, independență și propășire a patriei. „În toate evenimentele și momentele importante din istoria poporului nostru, din lupta sa pentru formarea națiunii române — apreciază tovarășul Nicolae Ceaușescu — tineretul s-a găsit în primele rinduri ale forțelor revoluționare, progresiste, și-a adus contribuția activă — inclusiv jertfa supremă — pentru realizarea idealurilor de libertate națională și socială ale întregului popor”.

Participarea României la primul război mondial, subordonată în exclusivitate realizării idealului multisecular de unire a tuturor românilor, a probat elocvent vibrantul patriotism și atașamentul plener al tinerei generații față de cauza apărării patriei. Tinerii de toate categoriile s-au încadrat cu entuziasmul caracteristic vârstei în avântul patriotic general al întregului popor, participând în mod activ la respingerea cōtropitorilor și eliberarea vetrei strămoșești. În acest context se remarcă contribuția de mare valoare adusă de Asociația „Cercetașii României”. Primele organizații cercetășești au luat ființă în anul 1913 iar, la 6 aprilie 1915, activitatea ia o formă organizată, prin adoptarea Legii pentru crearea Asociației „Cercetașii României” și a statutelor acesteia. Scopul asociației era acela „de a dezvolta la tinerii de orice clasă socială însușiri sociale și umanitare ca: solidaritate, patrio-

Insignă
a cercetașilor

tism și altruism. În chipul acesta — precizau statutele — se vor forma viitoarele generații de oameni de caracter și cetățeni conștienți de îndatoririle lor și folositori patriei”. Tinerii intrau în organizație începând de la 11 ani și până la încorporare în armată sau la majorat. Organizația avea ca structură Marea legiune, la nivelul întregii țări, legiunea la județ și cohorta la oraș. Cohortele se sub-

divizau în patruțe, grupe și centurii. Fiecare legiune și cohortă purta o denumire de localitate istorică sau de personalitate ilustră din istoria noastră națională. Iată câteva exemple: „Decebal”, „Traian”, „Mircea cel Bătrîn”, „Vasile Lupu”, „Matei Basarab”, „Dimitrie Cantemir”, „Domnul Tudor” etc. Deși organizată pe principii ostășești, Asociația „Cercetașii României” nu era o organizație militară. Activitatea ei însă servea nemijlocit unui scop nobil — pregătirea tinerilor, ca în caz de nevoie, să-și poată apăra patria. „Dacă cercetășia — se consemna într-o lucrare de epocă — nu este o organizație a armatei, firește că ea va aduce mari servicii armatei, îi va pregăti elementele cele mai destoinice și din punct de vedere fizic și din punct de vedere sufleteș”. În lumina acestor comandamente, până în august 1916 formațiunile de cercetași au desfășurat o intensă activitate de educare patriotică și de instruire practică a tinerilor. Șezătorile, drumețiile și excursiile, taberele, au constituit modalități intens folosite în acest scop. De mare importanță au fost și măsurile luate pentru formarea cercetașilor specialiști care puteau să îndeplinească misiuni specifice legate de apărarea țării. Astfel, până în vara anului 1916, în întreaga țară au fost pregătiți 3 376 cercetași în diverse specialități, sanitari, telegrafisti, agenți de legătură, fotografi, călăuze, pompieri, semnalizatori etc.

Demn de remarcat este și faptul că asemenea preocupări au găsit ecou și în rîndul tineretului din

Pentru independență
și unitate națională

provinciile românești aflate sub dominație străină. Iată, de exemplu, la Liceul Andrei Șaguna din Brașov, cu toate restricțiile impuse de autoritățile austro-ungare, a fost organizată o cohortă de cercetași sub îndrumarea profesorului Sterie Stinghie.

Luptele grele duse de poporul român și armata sa pentru apărarea glicii strămoșești în anii 1916—1918 au dovedit eroismul și spiritul de sacrificiu al cercetașilor, ei îndeplinind misiuni cum sînt: telefonisti în localitățile unde titularii erau mobilizați, factori poștali pentru sortarea, cenzurarea, expedierea și distribuția corespondenței; serviciul de curier între diferite unități, subunități comandamente; călăuze pentru trupele române în zona de front; procurarea de informații despre inamic; sanitari în spitalele militare, civile, Crucea Roșie și trenuri militare sanitare; paza instituțiilor publice; personal de descărcare la depozitele de alimente, medicamente și furnituri militare; furieri la instituțiile de stat și militare etc. În îndeplinirea sarcinilor încredințate, cercetașii, învingînd toate greutățile, au dovedit multă conștiințozitate, dăruire, contribuind, cu posibilitățile vârstei lor, la bătăliile împotriva invadatorilor.

Șirul faptelor de-arme, a actelor de eroism, credință și devotament săvîrșite de tinerii cercetași, relevat de documentele timpului este impresionant. Iată cîteva exemple: Cercetașul Niculescu A. Vasile, în vîrstă de 16 ani, a reușit să salveze bunurile depozitului de alimente al Diviziei 9 incendiat de dușman. Din primul moment, fără nici o ezitare, tînărul „pune mîna pe tîrnăcop și (...) se repede-primul la ușa depozitului pe care o sparge. La exemplul dat de tînărul elev și admirat de toți cei de față, trupele au fost îmbărbătate, urmînd exemplul bravului elev”. Cercetașul Bivolaru Gheorghe, voluntar, luptă cu Regimentul 77 Botoșani, fiind rănit de două ori. Într-una din misiuni reușește să intre în tabăra dușmană, de unde capturează de la un ofițer german harta regiunii, revolverul și binocul. Cercetașul Cristescu P. este luat prizonier de germani și trimis împreună cu alții la Reims, la lucrări de tranșee, unde este eliberat de francezi. Dornic a-și servi țara și neamul, se reangajează în Regimentul 135 din Legiunea străină și luptă la Verdun, unde este rănit și decorat pentru faptele de vitejie de oficialități franceze. Remarcabile fapte

de eroism au săvîrșit cercetașii cohorței „Pandurii lui Tudor” din Tg. Jiu, în luptele desfășurate în zilele de 13 și 14 octombrie 1916 pentru apărarea orașului. Aici s-au distins prin curaj, dirzenie și bărbăție, cercetașii Ecaterina Teodoroiu, Elineșcu Dumitru, Rimniceanu Sebastian, Pîrvulescu Constantin, Ghibu Dumitru, Lascu Gheorghe, Aurel Mihăilescu și alții, toți tineri între 16—18 ani, decorați apoi cu medalia „Bărbăție și credință”, clasa a II-a. Exemplele de acest fel sînt mult mai numeroase, mărturie stînd faptul că zeci și zeci dintre ei s-au jertfit pe cîmpul de luptă, iar mii și mii de cercetași, ca urmare a dăruirii și abnegației cu care au acționat, au

Cercetașul sanitar V. Marinescu, devenit ulterior locotenent, tovarăș de luptă al cercetașei Ecaterina Teodoroiu

fost decorați cu ordinele „Crucea Regina Maria” și „Crucea Meritul sanitar”, medaliile „Bărbăție și credință”, „Crucea comemorativă”, „Victoria” precum și cu „Insigna de război a cercetașilor”.

Spiritul de sacrificiu în luptă, patriotismul și eroismul cercetașilor, aportul lor la cauza victoriei au reținut atenția contemporanilor, fiind relevante de personalități de prestigiu. Mareșalul Constantin Prezan, șeful Marelui cartier general al armatei române din timpul războiului, spunea, adresîndu-se cercetașilor: „Păstrez pentru voi, tinerile vîrstare ale neamului, o amintire neștearsă de curajul și serviciile aduse în marele nostru război și am credință că prin stringerea rîndurilor noastre veți face să se perpetueze această frumoasă tradiție”. Nicolae Iorga a scris, la rîndul său, rînduri emoționante: „De cîte ori n-ați văzut trecînd în ploaia de bombe băiețelul cu brîu roșu care duce o corespondență oficială, un ajutor sau o mîngîier pentru răniți! Și nu ni s-au umezi ochii constatînd ce eroic poate fi și copilul sau copilandrul... Unii dintre băieți și-au pierdut viața ajutînd patria. Numele lor vor fi înscrise alături de ale celor ce au căzut luptînd”. Tributul de singe și comportare eroică a tineretului cercetașesc în lupta pentru libertatea țării și împlinirea visului multiseclar de unire, în anii primului război mondial, reprezintă o pildă de sacrificiu și entuziasm patriotice, prin care tineretul a continuat tradiția strămoșească de a fi alături de cei vîrstnici, la vremuri de grea încercare pentru țară.

Căpitan PETRE OTU

*Pe cine nu lași să moară, nu te lași să trăiești.
În vremea războiului e mai scump fierul decît aurul.
Sabia de aur nu taie mai bine decît cea de fier.
Neunire în țară, o face să piară.
Minte de bătrîn, putere de tînd și curaj de nebun se cege la război.
Sabia vrăjmașului e lungă.
Domnul fără prieteni, ca ostașul fără arme.
Cine nu-i bun de cătană, nici acasă nu-i de seamă.
Cine oaste are, dușmani cică n-are.
Pace-n țară, pace la hotară.*

(proverbe românești)

VIAȚA

CA UN DRUM SPRE ALBA IULIA

Cum va fi fost acel 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, în chiar inima fierbinte a Transilvaniei? Un oraș despre care un mare îndrăgostit de istorie îmi spunea că, dacă nu ar fi existat, ar fi trebuit construit într-o zi, într-o zi a istoriei, pentru ca el să fie efigia-macă în care să se consfințească Unirea. Documentele ne oferă sute de mărturii în legătură cu atmosfera în care s-a reîmplinit, în timp, unul dintre cele mai dragi cuvinte ale românilor: Unirea. Marea Unire consfințită – în fața a peste 100 000 de români veniți acolo din toate ținuturile Transilvaniei și Banatului – printr-o rezoluție ce a întrunit unanimitatea, citită de Vasile Goldiș, însărcinat pentru acest moment istoric de „Consiliul Național Român Central”. Ea începea astfel: „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia, în ziua de 18 nov/dec. 1, 1918, decreteează UNIREA acestor români și a teritoriilor locuite de dinșii cu România”.

Pământurile se reîntorceau acasă. Românii fusese în să cu gândurile și sufletele întotdeauna acasă.

Era frig, scriu documentele. Chiar ger. În zilele precedente plouase și ninsese. Și totuși în acea clipă înălțătoare, visată, împlinită atunci, prin voința istorică a unui neam puternic în credințele lui, călit în fața multor suferințe, spun martorii, toți participanții au uitat de frig, se căutau unii pe alții pentru a se bucura, a sărbători această mult așteptată clipă.

Cum a fost atunci, la Alba Iulia? Iată o întrebare care fascinează pe orice reporter! Am avut șansa, rară, fericită, de a întâlni la Bistrița, într-o casă veche, ascunsă de castani înfloriți, pe unul dintre puținii martori care mai trăiesc azi ai acelui moment. Viața colonelului în rezervă Liviu Rusu a fost mult mai bogată în evenimente. Deci...

ÎNȚILNIREA

Ploua. Așa, ca o părere. O ploaie de vară în munți. În orașele dintre munți. Eram ud până la piele, dar nu-mi păsa de acest lucru. Îl găsisem. Îmi dorisem să-l întâlnesc într-o zi bună și m-am bucurat de vederea noastră. Auzisem că o ducea cam rău cu sănătatea de vreo jumătate de an. Zăcuse înșepenit în pat. Nici-acum nu-și putea explica ce i se înfipse în trupul împușnat, în-aceia zi de septembrie, când s-a spălat cu apă rece până la briu, afară, în pragul curții, ca în vremurile tinereții. E drept că vremurile astea s-au cam scurs de mult, pentru că bătrînul cu ochi încă ageri și cu șapca trasă vinătoarește pe timpă se apropia de 90 de ani.

Ploua. Și în camerele casei lui Liviu Rusu, de pe strada Armata Roșie nr. 29, Bistrița, fotografiile începeau să prindă viață și dădeau parcă să coboare din rame sau să răz-

bească din sertarele scrinurilor vechi. Singură, pendula își făcea treaba, anunțînd orele. Și atunci, după ce și-a adunat gândurile, i-am propus să-mi dicteze câteva scrisori din istoria pe care a trăit-o. I-a plăcut ideea. Nu pentru că ar fi fost deosebită, ci, mai mult, pentru că era încă slăbit după boală și vorbea greu, la răstimpuri mari de vreme. Așa s-au născut aceste rînduri.

CRENGILE ARDEALULUI

Cine spune că viața seamănă cu o bătălie cu flori, ori nu știe ce înseamnă o luptă, ori a trăit ca o pă-

Colonelul (r) Liviu Rusu în timpul unei întâlniri cu elevii unei școli generale din Bistrița

rere, ca o umbră. E drept că florile apar în ziua victoriei, dar izbînda aparţine deseori celor care nu sînt de faţă să se fotografieze. Dar să n-o mai luăm pe ocolite. Prima mare felie a vieţii mele a început să se consume după 1916, după luptele de la Mărăşeşti, cînd începea să fiarbă, să dea în clocot sentimentul Unirii. Eram elev. Mă aflam pe atunci la Arad, loc unde, după cum am simţit, oameni aprigi şi îndrăzneţi au pus temeiurile spirituale ale unirii ce urma să vie. Sentimentul unirii era vechi. El pătrunsese în tăcere în sufletul nostru de liceeni. Dascălii de bună credinţă ne îndrumau şi educău pentru visul acesta. În capela şcolii păstram Tricolorul. Şi am fost crescuţi cu această dorinţă, ca toţi românii să fim, din nou, uniţi. Îmi amintesc că pe acea vreme citeam pe ascuns poeziile, interzise, ale lui Coşbuc şi Eminescu. Nu era puţin lucru. În 1918 am început să umblăm prin sate. Eu m-am dus în locurile natale, pe Valea Zegrei şi Poeni, unde am înfiinţat corpuri de gardă naţională cu care am căutat să păstrăm ordinea şi disciplina. Unii oameni mai aveau poliţe vechi, neplătite, dar pînă la urmă spiritetele s-au liniştit. Atunci au început să se desfăşoare pregătirile pentru drumul spre Alba Iulia. Primul număr al publicaţiei „GLASUL VREMLII”, tipărit la Bistriţa de Gh. Mateiu, anunţa plecarea într-acolo a delegaţiei noastre. Cum am simţit Unirea? Era un entuziasm nemaîntîlnit. Se sărutau între ei necunoscuţii şi de-abia după aceea se întrebau care le e numele şi de unde vin. Au coborît atunci din Apusenii, din alţi munţi, din toate încrengăturile Ardealului, cu merinde sufletească, cu merinde trupestă, cu mălai, slănină, toţi oamenii de bună credinţă. Ca la sărbătoare. În straie româneşti. Era o zi mohorâtă, cu lapoviţă, la 30 noiembrie. Noi porniserăm cu trenul. Însă aproape de Teiuş, soldaţii cu pene de cocoş la chipiu au deschis focul. Ei primiseră ordine să zădărnicească, prin orice mijloc, afluirea oamenilor la Alba Iulia. Atunci mi-a murit un prieten din Gardă. Se născuse la Tîrlisua. Şi am hotărît ca toţi care au încetat din viaţă în acele incidente să fie înmormîtaţi în oraşul Unirii. Curgeau, unele după altele, trenuri, căruţe. Din zonele mai apropiate veneau, pe jos, sute, mii de popoveni. S-au strîns vreo sută de mii. În cetatea Albei n-au încăput decît o parte, ceilalţi grupîndu-se, în spate, la monumentul lui Horia. Nimeni nu mai avea stare.

La 1 Decembrie m-am potrivit lîngă tribună, m-am vîrît acolo, în apropierea lui Goldiş. Citea rezoluţia. După cuvîntările ţinute, am putut vedea cum plîngea şi aplauda lumea. De bucurie că se înfăptuia un vis vechi: România în graniţele ei fireşti. Unirea psihică s-a făcut la Alba Iulia, dar pentru cea fizică am dus luptele grele pînă la Tisa. Cu acest vis împlinit,

care încorona chipul ţării, aş fi putut închide ochii mulţumit. Dar am avut o ambiţie. Să trăiesc mult. Asta nu pentru ca să număr larba altora de vîrsta mea, ci pentru ca să văd ce preţ pun tinerii pe istoria pe care am întocmit-o noi. Şi, mai scrie, că dintre toţi, cei mai aprigi au fost grănicerii de pe dealuri, care erau în stare să facă moarte de om dacă-i vorbeai de rău pe români. După cîte ştiu, în 1968, dintre cei peste 1 200 de delegaţi care au votat Unirea mai trăiau 26. În părţile Dejului, Clujului şi Aradului. Ale Bistrişei. Mulţi s-au mai petrecut din viaţă. Şi mai scrie că... Alba Iulia a fost, este, izvorul naţional, mama noastră, a tuturor românilor.

UN SOLDAT SĂRUTĂ PĂMÎNTUL

Nu aveţi cum să ştiţi ce am simţit atunci. Şi cît de bine aş potrivi cuvintele, chiar dacă aş reuşi să le aşez în matca amintirilor, tot nu ar răsună ca durerea aceea care parcă ne jupuia creierii. În 1940 eram comandantul batalionului 1 grăniceresc. Aveam grad de maior. La 1 septembrie, dacă îmi aduc bine aminte, un soldat venit din permisie mi-a spus că a auzit cum că ar trebui să evacuăm necondiţionat Ardealul. L-am ameninţat că, dacă mai face o asemenea glumă, îl pun la zid. Dar n-a fost o glumă. În aceeaşi zi am

primit ordin de evacuare. Dacă mi-ar fi dat cineva cu un par în cap şi tot n-ar fi fost durerea mai mare. La Viena, dictatul hotărîse. Cuvinte. Falsificarea istoriei. Şi a vieţii. Şi nouă tot nu ne venea să credem că judeţul acesta, de azi; Bistriţa-Năsăud, trebuia să-l dăm. Şi nu puteam înţelege cum ar fi putut fi al altora. Cînd aici erau românii cu sufletul cel mai mare. În şase zile am încărcat trenuri cu familiile pornite în refugiu. Eu am urcat în ultima garnitură, în vagoanele de vite. Cînd am plecat, am zărit un soldat sărutînd pămîntul. De la Dej pînă la Apahida s-a tras împotriva noastră. Au murit mulţi oameni nevinovaţi. De acolo ne-am îndreptat spre Simeria.

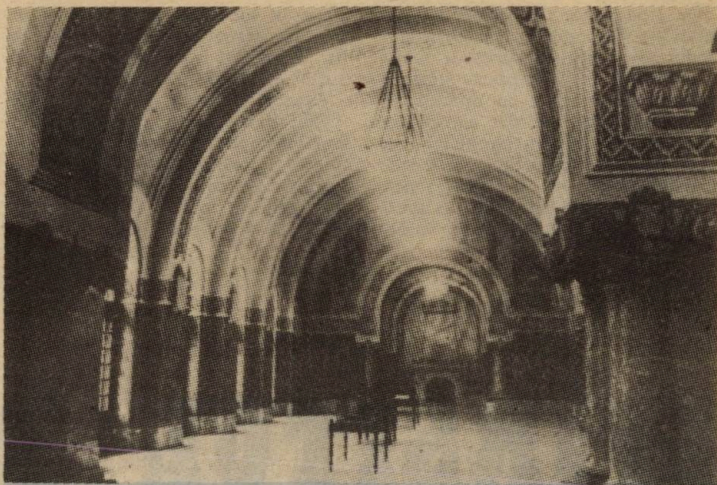

1 Decembrie 1918: Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia

După înfăptuirea, prin voinţa întregului popor, a Unirii Transilvaniei cu patria mamă, trupele române sînt primite cu entuziasm în oraşul Alba Iulia

Iar după alte șase zile am ajuns la Sibiu, unde am debarcat. În vechiul oraș începuseră să-și facă apariția legionarii, care amenințau ofițerii și familiile lor. La puțin timp am fost numit comandantul Batalionului nr. 2 din Regimentul 1 vânători, Pitești. Apoi am ajuns la București, la Băneasa, la locul unde era Casa verde. Am plecat cu batalionul meu de 1 000 de oameni și 300 de cai. Dar despre suferințele acelor vremuri mai bine, hai, să nu scriem. Parcă, povestite aici, într-o casă din Transilvania, ele dor și mai mult. Tot scociorind prin focuri stinse, tare mi-e să nu se reaprendă vreo amintire.

Interior din Muzeul Unirii de la Alba Iulia

UN ZÎMBET PE TIMP DE PACE

Așa a fost să fie. În 1943, la Pitești, am primit ordin de refacere. Aveam grad de maior. În 1944, la sfârșitul lunii august, am pornit din nou la luptă pentru redobândirea Ardealului. Am plecat la bătălie cu Corpul 6 teritorial operativ. Am eliberat Alba Iulia. Cu multă jertfă de sînge, dar și de lacrimi. La Aiud ne-am întîlnit cu forțele sovietice, cu care am colabo-

rat. Am fost rănit de două ori. Am participat la eliberarea multor orașe și am fost nespus de mîndru cînd, la Budapesta, bravii noștri soldați au fluturat Tricolorul românesc. Am fost avansat, locotenent-colonel și apoi colonel. Vă mai pot spune că, oriunde m-am aflat, gîndurile îmi zburau către casă.

Viața pe timp de pace a lui Liviu Rusu, proaspăt agricultor în 1946, a fost tot o luptă. S-a înscris în colectivă. S-a angajat la I.F.E.T. Bistrița, după care a ieșit la pensie. Copiii săi, Liviu — tehnician minier la Oradea, Mircea — doctor în științe medicale la Craiova, Marcel — director al unui liceu de construcții din Suceava, și-au împlinit destinele. Dar, spre durerea bătrînului, viața i-a chemat prin alte locuri.

Coloane infinite

Dacă pămîntu-acesta cu nume de poem
Iluminat de holde sub pașii noștri cîntă,
Eroilor de veacuri ce-n suflete-î purtăm
Le închinăm iubirea și veghea noastră sfîntă.

Și dacă sînt Carpații cu noi contemporani,
E că ne știm în țară stăpîni de-o veșnicie;
Perenității noastre de mii și mii de ani
I-am pus cu Burebista întîia temelie.

Și dacă urcă dorul statornic în cuvinte
Și cîntecele noastre sînt primăveri eterne,
E că ne știm strămoșii coloane infinite,
Coloane peste care uitarea nu s-așterne.

Căpitan I. BĂTCĂ

Monumentul închinat jertfei
lui Horea străjuiește solemn, de
pe Dealul Romanilor, orașul Uni-
rii

De cînd a ieșit la pensie, timpul parcă s-a mai împlînzit. În jurul vieții lui Liviu Rusu au crescut luminile amintirilor. N-a cerut nimănui nimic. Nu s-a bătut cu pumnul în plect *Măi, știți cine sînt eu, ce am făcut eu?* Nici amintirile nu și le-a scos la mezat. Poate că în tinerețe, cînd era mai breaz, ar fi fost altfel, dar azi, cînd este bătrîn, sau, cum îi place să spună, rîmurit, se încăl-

zește la focul mării desăvîrșiri ce arde pe altarul cetății de la Alba Iulia. Cauza lui a fost aceasta. A văzut-o împlinită și apoi apărută.

Deseori, bătrînul Liviu Rusu este invitat la muzee sau la școli pentru a vorbi copiilor, tinerilor. Și atît de mult l-a încîntat o întrebare pusă de un elev, cu prilejul unei asemenea întîlniri, încît a ținut să o notez. „Într-o zi, după ce mi-a legat o

cravată de pionieri la gît, un flăcăuș, din aștia isteți, îmi zice: Dacă nu vă supărați, pionierii ce făceau pe vremea Unirii? Eu am zîmbit. M-am uitat la profesori. Zimbeau și ei. Apoi a trebuit să brodesc o poveste de care să fie mindri”...

MARIAN CONSTANTINESCU

SFÎRSITUL UNUI VAS CORSAR

În a doua parte a nopții fără lună dintre 27 și 28 octombrie 1914, de rada orașului portuar Penang — aflat pe insula cu același nume la intrarea nordică a strîmtorii Malacca, lîngă coasta vestică a Malayei — se apropia, cu viteză minimă, silueta unui vas de război cu patru coșuri înalte și profilul asemănător celui al crucișătorului britanic *Yarmouth*, ce patrula pe atunci în apele golfului Bengal. Absența pavilionului navei, precum și a oricărei lumini la bord — chiar și a acelor de poziție — nu a trezit, totuși, curiozitatea unor pescari plecați cu ambarcațiunile lor spre larg, înaintea zorilor.

Fără fum la coșuri sau zgomot de motoare — turația lor fiind cea mai redusă — și fără foc vizibil de la sala cazanelor, cu toate hublourile închise, vasul a trecut, ca la un loc cunoscut, prin intrarea nordică a portului, nesemnălat de vreun post de veghe. A alunecat apoi, fantomatic, spre largul radei, dar, la semnalul observatorilor de cart, s-a îndreptat spre dana, unde, între alte nave și vase de comerț, se afla, la ancoră, puțin luminat din vecinătate, crucișătorul rusesc *Șemciuc*. Ajuns cam la 200 de metri de acesta, vasul misterios — care nu era altul decît crucișătorul german *Emden* — i-a trimis o torpilă din tubul de la prova, explozia ei, în pupa lui *Șemciuc*, alarmînd, o dată cu echipajul acestuia, și întreg portul.

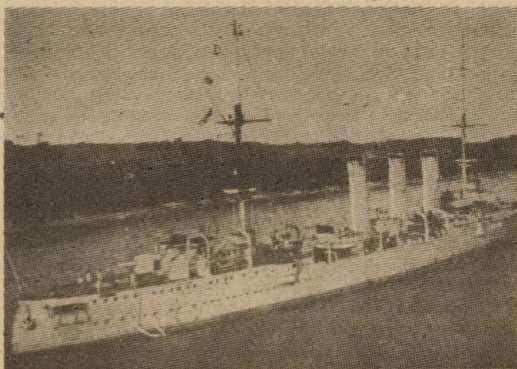
În cartea sa scrisă în grabă, cu vădită tendință propagandistică, și dată tiparului la mai puțin de un an după episod, sub titlul „*Două pilde de credință și bărbăție — Emden și Ayeșă*”, H. von Mücke — secundul *Emdenului* — afirmă că, după șocul exploziei, din echipajul țarist au sărit în apă o parte dintre ofițeri, urmați și de ordonanțele lor, gradele inferioare deschizînd repede focul pe direcția posibilă a inamicu-

lui din întunecimea radei. Cu viteza mărită și trăgînd, precis, dintr-un bord — cu tunuri de 105 mm. — crucișătorul german s-a distanțat puțin, virînd apoi, scurt, pentru lansarea unei a doua torpile. Lumina zorilor apărută brusc — ca oriunde la tropice — a făcut vizibil siajul acesteia, precum și explozia din dreptul punții de comandă a lui *Șemciuc*, care, aproape rupt în două, s-a scufundat după cîteva minute sub o coloană de abur și praf de cărbune. Era ora 5,30'. În plină viteză și fără a fi lovit de focul deschis de torpiloarele de escadră franceze *d'Iberville* și *Fronde*, aflate în port, *Emdenul* a reușit să iasă înspre larg, postul lui de observație semnalînd fum la orizont.

Căpitanul Karl von Müller, comandantul său, avea de ce să fie mulțumit. Deși nu găsisse la ancoră nici unul din cuirasașele franceze *Montcalm* și *Dupleix*, aflate în rada Penangului — după spusele căpitanului unui vas norvegian, întîlnit cu cîteva zile înainte — scufundase însă prin surprindere un crucișător inamic de aproape 3 200 tone, cu opt tunuri de 120 mm și două lans-torpile, părăsind apoi portul cu nava intactă. În larg *Emdenul* întîlni la scurt timp două vase britanice. Primul, fiind al administrației coloniale și fără încărcătură, nu interesă, al doilea, comercial, urma să fie abordat și scufundat — ca de obicei — după preluarea încărcăturii și a echipajului, dacă vreun torpilor francez nu își făcea apariția între timp din port.

Dar torpilorul destinat să lupte cu *Emdenul* venea dinspre larg, din patrulare. Se numea *Mousquet* și completa formația celor trei torpiloare de escadră franceze destinate flotei din Extremul Orient. Fumul său coborîse sub orizont și apropierea

de corsar devenea certitudine. Pe timpul atacului, *Mousquet* se afla la peste 15 mile marine¹ depărtare de Penang, distanță la care zgomotul exploziilor nu putea fi auzit. Locotenentul de vas L.W. Théroinne, aflat la comanda sa, era încredințat, o dată cu vederea celor patru coșuri ale crucișătorului, spre care se îndrepta în plină viteză, că-l are în față pe *Yarmouth*, aflat — după câte știa — prin apropiere. Îl intriga însă lipsa pavilionului acestuia. Imprudent, Théroinne ordonă postului său T.S.F. semnalul de recunoaștere abia când cel mult 5 000 de metri despărțeau cele două nave. Atunci, o dată cu ridicarea drapelului german de luptă, de la bordul corsarului porni prima salvă de cinci proiectile a 105 mm fiecare, depășind de puțin catargul lui *Mousquet*. După 20 secunde, când pe torpilorul care vira se pregăteau posturile de luptă, a doua salvă se dovedi prea scurtă. A treia, însă, trimise pe țintă toate proiectilele ei și, în același moment, cinci explozii clătinară nava franceză, măturând postul T.S.F. cu servanții lui, piesa de 47 mm din prova și spărgând căldările sălii de la pupa, din care îșiuri un jet puternic de aburi cu particule de cărbune. Era ora 7. Prin perdeaua de fum, totuși, piesa de 47 mm de la pupa deschise focul rapid, mînuită de tunarul Perrot, și din tubul de lansare din apropierea ei porni imediat o torpilă, fără șanse de a ajunge la țintă, datorită ma-

Crucișătorul corsar „Emden”

rii depărtan de aceasta. O a patra salvă din babordul *Emdenului* anunță sfîrșitul luptei. Cazanele sălii din față a lui *Mousquet* explodară sub presiune și o a doua coloană de abur cu praf cărbunos învăli nava, care începu să ia apă repede, lovită și la linia de plutire, sub postul echipajului, ai cărui oameni rămași în viață începură să plonjeze în mare. Cu picioarele zdrobite sub genunchi și lovit la cap de schije, comandantul Théroinne rămase la bordul navei sale dragi, refuzînd astfel o viață de viitor invalid, frămîntat de remușcări pentru jumătatea de echipaj sacrificată din imprudența sa.

Acoperit de apă între prova și puntea de comandă, bietul *Mousquet* mai primi cîteva proiectile, explozia unuia din ele făcîndu-l să dispară pe bravul Perrot, care, aproape fără vizibilitate, trăsese continuu pe direcția corsarului cu tunulețul său de patruzeci și șapte. După cîteva minute, valurile acoperiră pupa ridicată la scufundare a torpilorului francez. Atunci, de pe *Emden*, care se apropiase la 3 000 de metri, porniră primele bărci pentru a culege cei 36 de supraviețuitori din echipajul de 80 de oameni al lui *Mousquet*.

Dat la apă în 1902, la Nantes, torpilorul francez, cu deplasamentul de 300 t și lungimea de 57 m, realiza o viteză maximă de 28 noduri. Pe lîngă două lans-torpile, era armat cu un tun de 65 mm și șase piese de 47 mm, dintre care numai două funcționau cînd l-a întîlnit pe *Emden*. Acesta, la rîndu-i, lansat în 1908 la Danzig (Gdansk), împreună cu geamănul său *Dresden*, depășea, cu cei 117 metri ai săi, de două ori lungi-

mea lui *Mousquet* și de peste zece ori tonajul francezului, avînd 3 650 tone. Cinci tunuri de 105 mm, în turele, la fiecare bord, confirmau clasa superioară a *Emdenului* comparativ cu adversarul care, căzît în cursă, preferase angajamentul într-o luptă inegală, în loc de o retragere posibilă, bazată pe cele patru noduri în plus, cît avea la viteză maximă față de *Emden*.

Vasul german, după aducerea la bord a tuturor celor aflați la suprafață din bravul echipaj al lui *Mousquet*, s-a îndreptat apoi grăbit spre vest. Cîteva ore, pînă la pierderea lui în ceață, îl urmări torpilorul *Fronde*, ieșit, în fine, în largul Penangului, al cărui post de radio transmitea continuu prezența corsarului pentru eventualele vase de război din apropiere.

La 30 octombrie, aproape de coasta nordică a Sumatrei, francezii, dintre care trei răniți muriseră, fiind încredințați mării cu solemnitatea cuvenită, au fost preluați de cargoul britanic *Newburn* — „iertat” datorită împrejurării — și debarcați, după o zi, la Sabang. Aici, cu toate îngrijirile medicilor olandezi, muri și bravul secund Carissan, care, grav rănit la începutul luptei, executase ordinele comandantului său pînă cînd *Mousquet* se scufundase. El a fost regretat și de toți cei care-l cunoscuseră pe *Emden*, impresionați, îndeosebi, de faptul că refuzase orice îngrijire înaintea subordonaților săi.

Cum apăruse *Emdenul*, ca vas corsar, cu activitatea „de bază” în Golful Bengal, scufundînd vasele țărilor din Antantă, după trecerea la bordul său a echipajelor acestora, precum și a încărcăturii de cărbuni sau alimente dacă ele interesau?

Cum reușise el să înșele cele șaisprezece vase de război — engleze, franceze, rusești și japoneze — ce-l urmăreau, de două luni, în nordul Oceanului Indian?

Ideea folosirii crucișătoarelor ușoare pentru războiul de cursă aparținea amiralului conte von Spee, comandantul escadre germane din Extremul Orient, cu baza în Tsin Tao, în Marea Galbenă, și în vecinătatea unei Japonii îngrijorate de expansiunea Reichului în Asia și Oceanul Pacific.

La 2 august 1916, data declanșării primului război mondial, *Emdenul*, aflat în marea Chinei de Est, captură în dimineața următoare cargoul rusesc *Riesan* și-l aduse la baza sus-amintită. Escala la Tsin Tao dură însă puțin întrucît spre acest loc se îndreptau vase de război engleze; așa că *Emdenul* porni spre Insulele Mariane, unde, la 12 august, întîlni escadra germană. A doua zi, comandantul său primi de la amiralul von Spee ordinul deplasării în Golful Bengal, urmînd să poarte război de cursă îndeosebi împotriva Angliei. Însoțit de cargoul *Markomania*, ce-i transporta rezerva de cărbuni, crucișătorul ajunsese în trei săptămîni pe ruta maritimă a Calcuttei. La ideea lui von Mücke, un al patrulea coș — piesă decor perfect realizată — montat la teugă în fața primului coș adevărat, făcea ca *Emdenul* să semene bine cu *Yarmouth*, crucișător în escadră engleză orientală.

La 10 septembrie, corsarul opri cargoul grecesc *Pontoporos*, care transporta cărbuni pentru englezi și capitanul acestuia, bine plătit, acceptă să urmeze *Emdenul* cu vasul său, devenit „stringător de pasageri”. Într-adevăr era nevoie de cel puțin un asemenea vas, oamenii *Emdenului* sabordînd încă din prima săptămînă peste zece vase, echipajele și pasagerii acestora fiind duși pe coasta Indiei de cargoul britanic *Cabinga*, cruțat astfel. Comandantul von Müller s-a gîndit la o altă „distracție” pe seama englezilor și în noaptea de 18 septembrie se apropie de Madras, unde nimeni nu bănuia o asemenea „vizită”. Din larg, de la 3 000 m, rezervoarele de carburant ale lui *Standard Oil* se vedeau puțin luminate, așa că reflectorul *Emdenului* le făcu țintă bună pentru cîteva proiectile, care incendiară două din ele. Asupra *Emdenului* ce se îndepărta se trase neîntîrit și cu întîrziere. Acesta apărură la 26 septembrie, seara, în fața portului Colombo și sabordă în apropierea radei un vas încărcat cu zahăr.

Merită să fie amintită și escala — nu lipsită de o notă humoristică — pe care *Emdenul* a avut-o pe insula Diego Garcia, aflată la sud vest de insulele Maldive, aparținînd Angliei. Apropiindu-se de portul insulei cu tunurile pregătite, echipajul german fu surprins de apariția unei șalupe ce-l aducea în vizită protocolară pe directorul adjunct al companiei locale de uleiuri vegetale. Cum pe insulă poșta se primea o dată la șase luni, din insula Mauritius, toate se explică — englezii

nu aflaseră nimic despre război...

Emdenul petrecu aici o primă parte a lui octombrie, după care, curățat, revopsit și cu motoarele revizuite, plecă ducând la bord alimente proaspete. Oamenii echipajului povestiseră englezilor, creduli, că fac o manevră circumterestră împreună cu vase franceze și engleze. Plăcuta amintire a popasului se pierdu însă repede și germanii mai scufundară câteva vase lângă coasta de vest a Indiei. Urmă apoi Penangul, o culme a îndrăzelii celor de pe *Emden*.

La 1 noiembrie, crucișătorul porni spre sud, la meridianul capului vestic al Sumatrei, către grupul insulelor atolice Coos-Keeling aflate la 12° latitudine sudică și administrate de la Singapore. Informat că circulația vaselor de comerț era întreruptă de tot în Golful Bengal, cit și prin strîmtoarea Sunda, între insulele Java și Sumatra, von Müller se hotărî să dea o lovitură comunicațiilor TSF și prin cablu dintre Anglia și Australia, distrugînd postul acestora aflat pe insula Direction din South Keeling. În apropierea acestuia el făcu însă o imprudență. Comunică TSF cu una din noile sale „navă bază” — fostul vas englez *Buresk* — rechiziționat pentru a-l alimenta cu cărbuni. Dar postul de pe insulă recepționează transmisia înainte de a fi distrus de un detașament de cincizeci de germani sub comanda secundului Mücke, debarcați la scurt timp din șalupe armate cu mitraliere. Și mesajul „*Vas străin la Keeling*” fu recepționat de crucișătorul australian *Sidney* aflat la escorta unui transport de trupe spre Asia. Construit în Anglia în 1909, el avea 5700 t și viteza de 26 noduri, respectabilul armament de opt tunuri a 152 mm, patru de 47 mm și două lans-torpilor de 530 mm, inclusiv o bună cuirasă. Aproape de ora 9,00, cînd fu semnalat inamicul, *Emdenul* porni rapid spre nord, părăsind detașamentul debarcat. La ora 9,40 deschise primul focul, apropiat de *Sidney* sub 11 000 de yarzi — limita tunurilor sale de 105 mm, — lovindu-i postul TSF, cit și acela de comandă a tirului. Dar riposta de pe *Sidney* nu intrîzie. De pe *Emden* dispărură catargul prova cu gabierul și telecomanda, precum și coșul din față și o parte din transmisia motoarelor cu abur de la pupa. Cu asietă de tragere dereglată adesea, datorită valurilor provocate de obuzele *Sidney*-ului, corsarul pierdu precizia tirului în bună parte și încercă fără succes un atac cu torpila. Venise timpul să plătească pentru *Mousquet* și *Șemciuc*. La ora 11,40, *Emdenul*, care încercase mai tot timpul luptei să se apropie de inamic, eșuă, fără direcție, pe un briu coralier la North Keeling. Mai avea un singur coș, catargul din spate, și două turele nelovite, puntea — o grămadă de fier torsionat. Încercînd să amîne cit mai mult predarea, comandantul von Müller trecu numai a doua zi dimi-

Corsarul „Emden” scufundă un cargou britanic (pictură)

neața, cu un echipaj înjumătățit, la bordul lui *Sidney* — bine primit de comandantul John Glossop și oamenii acestuia.

Secundul Mücke și detașamentul său părăsiră Direction cu goeleta *Ayeșe*, pe care la debarcare se gîndea să o distrugă. Energic și ambițios, el reuși să-și conducă subordonații în ambarcația cu vele și destul de veche pentru un asemenea drum, pînă la intrarea în Marea Roșie, de unde detașamentul cu armamentul de la Keeling străbătu pe jos o Arabie aliată cu Anglia, ajungînd, în martie, în Siria de sub dominația otomanilor aliați ai Germaniei, și de unde drumul întoarcerii nu mai punea probleme.

Aventura *Emdenului* și performanța *Ayeșei* au generat multe scrieri. Nu lipsite de valoare literară. Primul vas corsar din istoria războaielor vaselor cu aburi, „*Olandezul zburător*” sau „*Vasul fantomă*”, cum adesea era numit *Emdenul*, a dat însă, prin sfîrșitul său, un avertisment altor vase de război germane, care, acționînd asemănător, au avut un același sfîrșit.

CONSTANTIN EFRIMESCU

Independența României

(urmare din pag. 40)

Recunoștința caldă pentru aceste sacrificii a fost transmisă de autoritățile de la București în multe scrisori și mesaje de mulțumire. „Mulțumirea fraților noștri transcarpatini — spunea un astfel de mesaj — pentru generoasele lor oferte, prin care arată că inima lor caldă palpită de dorințele identice cu ale inimilor noastre. Puținul lor are valoare înzecită pentru noi, știind împrejurările în care se află și dificultățile ce întîmpină în manifestarea sentimentelor lor către noi”.

Pentru importanta activitate patriotică desfășurată prin aceste colecte, un număr mare de femei din Transilvania, Banat și Bucovina au fost decorate cu înalte distincții civile și militare românești.

Solidaritatea românească s-a manifestat și în alte forme: înființarea revistei „*Albina Daciei*”, acceptată doar cu titlul, mai puțin „periculos”, „*Albina Carpaților*”; manifestații entuziaste prilejuite de marile victorii ale românilor la sud de Dunăre; manifestații ale studenților români în marile orașe ale

Europei; manifestațiile „*Astrei*”; acțiuni de presă ale unor zia-riști români curajoși; publicarea de ilustrații cu figuri de eroi, publicarea de poezii inspirate de vitejia ostașilor români și originala modă feminină cu „*pălăria dorobanțului*” purtată de doamnele din Sibiu în iarna războiului sau căciulița „*la Mihai Viteazul*”, cu cocardă tricoloră și o pană scurtă de curcan.

Solidaritatea națională cuprinde masele populare, care dau glas năzuințelor lor, afirmînd deschis că „*După Plevna balcanică va urma o Plevnă transilvană*”. În același spirit, Aron Densușianu îndemna pe dorobanțul român ca ascultînd „*plînsul din Ardeal*”, să treacă peste Carpați la eliberarea fraților de aici: „*Dorobanț cu pasul mare/ Și cu brîncă ferecată/ Cînge-ți iute spada lată/ Și-mi ia pușca pe spinare/ Și te aruncă peste deal/ Să-ți scapi frații din Ardeal*”.

Amplarea acțiunilor de sprijinire, atît ca întindere, cit și ca însemnătate, atestă pe drept cuvînt faptul participării plene a provinciilor românești aflate sub dominația străină la cucerirea independenței de stat a României. Victoriile pe cîmpul de luptă întăreau credința tuturor românilor oprimați și despărțiți de granițe politice nedrepte și vremelnice în zorii mult visați ai „*mariei sărbători a unității sale*”, a cărei apropiere a fost grăbită de eroicele evenimente.

DUMITRU PANAITESCU- PERPESSICIUS

— poet și critic literar —

EROU LA MURATAN

La izbucnirea primului război mondial mulți tineri scriitori au fost chemați la arme, odată cu intrarea României în război. Ei au îmbrăcat haina militară, fie ca simpli soldați, fie ca ofițeri, mulți dintre ei au căzut eroic pe cimpurile de luptă, alții s-au întors acasă răniți, cu traume fizice și sufletești ce s-au materializat în creația lor de mai târziu. În rândul celor din urmă se numără și Dumitru Panaiteescu-Perpessicius, care a fost înrolat la Școala de ofițeri de rezervă din Dealul Spirei. După obținerea gradului de sublocotenent, a fost repartizat la Regimentul 38 infanterie, din Brăila. Concomitent cu minuirea armelor, Perpessicius minuia în continuare condeiul. Din Brăila este trimis împreună cu regimentul pe frontul din sud, în Dobrogea, participând efectiv la lupte. La 13 octombrie 1916 este însă rănit grav, la mîna dreaptă, pe dealul Muratan. Transportat din spital în spital, ajunge la Botoșani, unde medicul francez Dufreche îi salvează mîna de la amputare, prin rezecția cotului. Și astfel, după acest sacrificiu făcut patriei, Perpessicius va continua să lucreze și să dea istoriei literaturii române opere ce vor intra în patrimoniul național, toate scrise numai cu mîna stîngă. Vom enumera doar cîteva din volumele publicate de-a lungul timpului: *Scut și targă*, lirică de război, o adevărată confesiune intimă, expresie a vieții și trăirilor interioare, proiectate pe fundalul unor realități tragice, o lirică de atmosferă, de notație, exprimînd cu simplitate și autenticitate emoțiile, senzațiile trăite, rememorările. Toată critica literară a remarcat că poeziile sînt străbătute de melancolie reținute, cu rezonanțe

grave, disimulate de poet cu discreție și finețe, printr-o ironie sentimentală ce exclude egocentrismul, suferința proprie. Plecarea pe front, din portul Brăila, este asemuită trecerii peste riul Styx în lumea neîntinse, plătind vamă lui Caron, luntrașul celor morți:

*Izbind în șlep, talazuri, se străduiesc
să sape*

*O groapă-n unde, neagră, în timp ce
visul care*

*Sosește pe miresme de flori de la ple-
care*

*Ne mină pe cărarea cu veșnice gră-
dine,*

*Spre țărîmul de-a pururi al tristei
Proserpine.*

Inspirația poetică a lui Perpessicius e modernă, pentru că izbucnește și se manifestă spontan, proaspăt, pornind de la o emoție individuală; de aceea criticul Eugen Lovinescu îl clasează, în *Istoria literaturii române contemporane*, printre poeții fanteziști.

Tragismul războiului nu este înfățișat în mod patetic, ci cu discreție și melancolie profundă. Reacția sa în fața dezastrului uman fiind sugerată cu ajutorul simbolurilor. Versurile de spital sînt edificatoare în acest sens. Spre exemplu, poezia *Spital II* se remarcă prin folosirea ironiei, ca antidot sau element de autocenzură a unor senzații și stări sufletești personale, avînd și funcție socială:

*Florilor multicolore de hirtie
Așezate la fereastra de spital.
Soarele de iarnă le prescrie
Un surîs perpetuu — funeral.*

*Înșilor cu ochii-n bagdadie
Și cu sufletul pe buze de cloral,
Soarele le împrumută-n veselie
Falsă, de priveghi extrem — banal.*

Al doilea volum de poezii, diferit ca substanță și semnificație, este *Itinerar sentimental*, unde poetul se dezvăluie a fi tot un sensibil și un imaginativ, volum, de fapt, de poezie erotică. Brăilean prin naștere, legat de Dunăre prin toate fibrele sale, Perpessicius continuă și în proză (manuscris netipărit în volum, ci doar în revista *Manuscriptum* a Muzeului Literaturii Române), în romanul *Fatma sau focul de paie și Amor academic*, descrierea dorințelor, senzațiilor sale din prima tinerețe. Într-o *Confesiune la 75 de ani*, scriitorul preciza că romanul „se încheie cu acea pagină lirică de curriculum vitae, pe care o intitulam *Veninul*, ce trimiteam din *Vasluiul pribegiei* în *inițiului război mondial* colegului meu de *Academie*, poetul *Demos-tene Botez*, care o publica în *gazeta de atitudine Arena*, ce o conducea împreună cu *Ion Vinea*, *N. Porsenna* și *Alfred Nefter* — *Hidalgo*”. Fragmentul respectiv era semnat: Perpessicius, licențiat în litere, sub (locotenent) invalid de război și a apărut în *Arena*, an I, nr. 81, 30 mai 1918, p. 2. Scris sub impresia directă a experienței războiului, fragmentul *Veninul* e un pamflet virulent izvorît din conștiința și sensibilitatea unui tânăr intelectual cu elanurile sfîșiate și trupul mutilat, cu care Perpessicius se confunda. Generației tinerilor care au luptat în primul război mondial Perpessicius îi închină nenumărate pagini în *Memorialul de ziarnică*, autentice capitole de istorie contemporană. Ast-

fel, în articolul *Promenada mutilaților*, din 27 octombrie 1928, criticul comenta știrea că și la noi, ca și în Franța, urma să se organizeze o defilare a mutilaților de război. Rîndurile scrise sînt pline de amărăciune și de revoltă: „*O promenadă a invalizilor? Dar n-am avut-o de atîtea ori, în congrese sau în ceremonii naționale, cortegii sfîșietoare ale unei glorii, redusă la rangul de decor eroic cînd n-am îmbrăcat-o în zdrenzele cerșitului? Dar nu s-au plimbat ei de ajuns, de la Ana la Caiafa, acești autentici reprezentanți ai României Mari, fie pentru încasarea dijmuită a unei caraghioase pensii... O promenadă?*”

Paginile publicisticii lui Perpessicius sînt pagini și cu valoare de document și cu valoare estetică, care

le asigură perenitatea.

Opera de critic literar numără o impresionantă suită de *Mențiuni critice* și *Mențiuni de istoriografie literară și folclor*, adevărate diagnostici ale poeziei, prozei, dramaturgiei românești din perioada 1920—1965. Manifestîndu-și gustul estetic personal cu finețea, delicatețea și noblețea ce-i erau caracteristice, instituind stilul artistic în critica literară, Perpessicius, este numit de Al. Philippide „o conștiință vie a literaturii române în devenirile ei succesive”, precizînd că mențiunile critice pot fi luate drept „filmul spiritual al dezvoltării literaturii noastre de la 1923 și pînă astăzi” sau ca „un letopiseț al unei jumătăți de secol de fapte literare românești” de o valoare considerabilă.

Închinîndu-și apoi mai bine de treizeci de ani de viață și activitate editării manuscriselor lui Eminescu, Perpessicius și-a clădit singur monumentul de editor, sacrificîndu-și ochii și sănătatea, dar lăsînd națiunii noastre monumentala ediție *Eminescu*, în 6 volume, pe care astăzi Muzeul Literaturii Române o continuă după criteriile sale filologice și căruia îi rămînem astfel recunoscători. Cele 15 000 de manuscrise rămase de la poetul național au fost cercetate și dispuse să apară într-o unică ediție, de o excepțională însemnătate, care pe lângă antume, adaugă și variantele și postumele, deshumînd din molozul atîtor pagini diamantele eminesciene.

I. ENE

EROISM

și

LITERATURĂ

PRELIMINARII

Termenului de *erou* (în limba greacă *heros*) îi este conferită o polisemie determinată de contextul social-istoric, cultural, ideologic în care apare. El desemnează o realitate care variază de la ființe umane cu ascendență divină, în mitologia greacă și, în general, în toate mitologiile, la personalități politice, de la întrușipările simbolice ale basmelor și legendelor la personaje literare circumscrise istoric sau ficționale. Tocmai această largă cuprindere a termenului creează oarecare dificultăți în definirea conținutului său; există, însă, posibilitatea extragerii unor constante, invariante care alcătuiesc, împreună, diferența specifică necesară oricărei definiri.

O primă determinare a eroicului ar consta în extra-ordinar. Eroul este întotdeauna izolat dintr-o serie umană comună prin însușiri care sfidează măsura obișnuită. Lumea eroică ne propune o serie de convenții care sînt și emblemele sale: acțiunea, supradimensionarea, în ordine cantitativă, supralicitarea, în ordine calitativă. Spiritul eroic primordial se plasează în acest spațiu de ruptură cu realul comun. Extraordinara dotare a eroilor privește mai ales calitățile fizice legate de acțiune: statura eroului e neobișnuit de

mare, forța fizică, rezistența, iușeala în reacții și mișcări, abilitatea în mînuirea armelor sînt superlative. Lumea în care trăiește eroul are întotdeauna atributele primordialității și acțiunea sa este menită să instituie ordine, să o restabilească sau să o re-creeze. Calitatea sa morală obligatorie — simțul dreptății, al ordinii. Vaga sinonimie a celor doi termeni: dreptate/ ordine fundamentează aserțiunea dinainte. Interioritatea eroului va fi modelată dintr-un aluat în care vor intra, pe de o parte: cutezanță, sete de glorie, gustul pentru întrecere; pe de altă parte, aspirația către iubire, fidelitate, credință mărturisită, în doze și după formule ce diferă de la o epocă la alta. Se poate observa cu ușurință, în cele două serii ale enumerării, prezența apăsată a trăsăturilor ce alcătuiesc o imagine pentru a fi contemplată din afară. Eroul este tipul uman de maximă extravertire. O generalizare, dar și o nuanțare a acestei afirmații găsim în următoarele propoziții din *Memorialele* lui V. Părvan: „Omul ține să fie văzut: e, dealtfel, un instinct derivat din însăși dorința noastră de nemurire, a fi observat e o nemurire în miniatură; cu cît cineva simte că e mai mult observat, cu atîta se observă și el mai mult pe sine, accentuează manifestările pentru cari i se pare că lumea îl vede într-o lumină favorabilă, suprimă — cît poate — aspectele sale defavorabile: individul se «stilizează»...”. O afirmație a lui Baltasar Gracián sugerează posibilitatea interpretării unei bune părți a literaturii eroice din perspectiva barocului: „Exteriorul bun e cea mai bună

recomandare a desăvârșirii lăuntrice”.

Singularizarea eroului în raport cu colectivitatea nu este de natură conflictuală, pentru că, în majoritatea cazurilor, el poartă investitura unor idealuri colective, fie ele abstracte, de natură conceptuală, fie concrete, în relație imediată cu existența de toate zilele. Ghilgameș, regele legendar al Urukului, produce suferințe supușilor în pornirile sale războinice fără sens. El va fi însă adulat atunci când actele sale vor îndepărta primejdii ce amenință cetatea. Maniheismul structural al mentalității populare — lupta dintre bine și rău se urmează necurmat în viața lumii — conferă eroului caracter tipic, vitalitatea sa modelatoare emanând tocmai din „eliberarea imaginarului colectiv”. Acest principiu poate fi ușor demonstrat cu un exemplu pe care ni-l oferă cultura română: sacrificiul „adevărului istoric”, cărțile populare românești îl prezintă pe Alexandru Macedon drept un erou al luptei împotriva „păgînilor”. O asemenea inexactitate

COMPETIȚIE ȘI DIVERTISMENT

Ideea de competiție este strîns legată de mentalitatea eroică. Întrecerea (agon) se înscrie în vechia civilizație greacă într-un sistem de norme și valori care conduceau către dobîndirea virtuții (arete), înțelegând ca sumă a calităților fizice și a celor care țin de cultivarea simțului moral și a spiritului. Faimoasele discursuri care preced mai întotdeauna încrucișarea armelor în *Iliada* erau menite să glorifice memoria înaintașilor iluștri, dar ele sînt, nu mai puțin, un gen de probă pe care protagoniștii trebuie să o treacă: înainte de lăscușina armelor, darul vorbirii încusite.

1—2. Ilustrații la Alexandria (miniaturi de Năstase Negrule, sfîrșitul sec. XVIII)

este perfect motivată de aspirațiile colective transferate asupra unui erou literar: Alexandru-împărat „cînd era cursul lumii cinci mii doao sute și cincizeci de ani”.

Calitățile eroului primesc deci o redimensionare axiologică, determinată de complexul relațiilor ce definesc comunitatea/ lumea pe care o reprezintă. Dincolo de „extraordinarele calități de războinic cuceritor, Alexandru cel Mare este prețuit pentru opera civilizatorie înfăptuită în teritoriile cucerite (la fel, Traian, bunăoară), pentru sinteza a două culturi — greacă și orientală — provocată de acțiunea sa. Făcînd un pas mai departe, putem spune că valorizarea eroismului se produce nu numai în legătură cu sistemul determinat de valori al societății/ lumii căreia-i aparține, dar și cu acelea pe care omenirea le așază sub specia eternității, ca aspirație către cunoaștere, perfecțiune morală și acțiune socială.

Despre importanța întrecerii în lumea Greciei antice depune mărturie un amănunt semnificativ: faptul că unii din istoricii antichității își iau drept repere cronologice în relatarea evenimentelor cutare sau cutare olimpiadă. Folosirea unor asemenea repere presupune un prestigiu unanim al acestora și voință de perpetuare. Despre întreceri și despre olimpiade este vorba în următorul citat din Diodor din Sicilia: „Îndeplinind și această misiune (este vorba de aducerea din Creta a taurului de care se îndrăgostise Pasifae, soția regelui Minos — n.n.), Heracles statornici Jocurile Olimpice și alese pentru o adunare atît de însemnată și măreață locul cel mai frumos [...] Ca răsplată a biruitorilor hotări Heracles o coroană; și aceasta pentru că nici el — în binefacerile sale față de neamul omenesc — nu primise nici o plată. [...] Totuși aceste jocuri cer de la cei care se iau la întrecere însușiri ce se bat cap în cap. [...] Și, pe bună dreptate, Jocurile Olimpice trebuiau prețuite

mai mult decât toate întrecerile, întemeietorul lor fiind un om dăruit cu atâtea însușiri." (Biblioteca istorică, Editura Sport-Turism, București, 1981, p. 272).

„Însușiri ce se bat cap în cap” le spune istoricul și, din relatarea sa, ca și din alte texte, aflăm destule amănunte despre complexitatea probelor și, în consecință, a pregătirii protagoniștilor. În replică, iată și un punct de vedere „scandalos” asupra cultivării exercițiului fizic ca pură gratuitate, ca „orgoliu fizic”: „Grecii antici sint propriu-zis creatorii educației fizice. A fi rău conformat pare să fi fost o rușine pentru elin. Fast-au ei bravi în lupte? Istoriile lor pretind aceasta, dar grecii erau cam mincinoși. Cu toată gimnastica lor, cînd romanii au dat năvală peste ei, Grecia nu s-a apărat. Fiindcă gimnastica era un cult exagerat al frumuseții fizice, care a trebuit să ducă neapărat la efeminare și de la efeminare la un vițiu pe care l-au moștenit de la clasiici și turcii.” (Aspectele sportului, în volumul *Gilceava înțeleptului cu lumea*, 1, Editura Minerva, București, 1973, p. 541—542). Vervă malițioasă din aceste rînduri ale lui Călinescu era îndreptată împotriva unor aspecte „barbare” ale sportului modern. Aserțiunile enorm simplificatoare — unul din procedeele pamfletului — ne dau o idee de posibilitatea abordării și altfel a obiectului discuției. O asemenea interpretare, relativizantă, va fi furnizată de unele creații ale antichității. Homer însuși, se presupune, ar fi compus o parodie a stilului homeric. Literatura eroică a evului mediu (în latura ei cavalierească) va proceda la o formalizare excesivă a unor principii; faptele cavalerilor în căutare de aventuri se vor adevăra nefuncționale, gratuite în impactul cu realitatea. Plăcerea aventurii gratuite, abundența detaliilor exterioare, absența unei motivații psihologice evidente provoacă decăderea romanelor cavalierești în categoria „literaturii de divertisment”. Termenul aparține lui Georg Lukács. În *Teoria romanului* (Editura Univers, București, 1977), el explică sintetic această realitate prin „lipsa oricărei necesități care să comande corespondența dintre cea mai autentică și mai eroică evidență subiectivă și realitatea efectivă”. Acest aspect a fost intuit și exploatat cu succes de autorii parodiilor cavalierești, care vor discredita definitiv modelele. Sinteza superioară a acestei literaturi o vom afla în romanul *Don Quijote* al lui Cervantes. *Don Quijote* este o critică la adresa literaturii cavalierești, dar, în același timp, punctul de maximă valorizare a acesteia. Ca orice capodoperă, romanul lui Cervantes multiplică semnificațiile și le dă adîncime, depășind cadrul limitativ al genului căruia îi aparține.

LUMEA „PRELEGICĂ”

Eroii se afirmă ca individualități puternice, ca personalități bine conturate. Deplina manifestare a propriei voințe este altă trăsătură caracteristică a spiritului eroic. Reflexul moral al acestei realități constă în asumarea întregii responsabilități pentru actele săvîșite. Caracterul individual al acțiunii eroului a fost pus în legătură cu o umanitate aflată pe primele trepte ale evoluției. În conformitate cu caracterul ciclic al perioadelor istorice pe care-l propune, G. Vico (*Știința nouă*) plasează vîrsta eroică în copilăria umanității, considerînd preeminența grandorii un atribut al timpurilor mitice („barbaria se acordă cu grandiosul”).

Hegel, plecînd de la conceptul de virtute în înțeleșul antichității grecești (arete) și romane (virtus), pune ideea de eroism în relație cu statul și cu un sistem de norme morale și juridice instituționalizate. Pentru Hegel lumea elenă „prelegică” este spațiul manifestării depline a spiritului eroic, eroii putînd deveni ei înșiși întemeietori de state. Dimpotrivă, el consideră eroismul ca nespecific lumii romane, în cadrul căreia „personalitatea trebuia să renunțe la sine în fața statului ca scop general”. Se va observa, însă, în producțiile evului de mijloc, frecvența referirilor la lumea romană. Aceasta este văzută, ce-i drept, ca un tipar mai mult al formelor nobile de împlinire umană decât al eroismului. Definiția pe care Hegel o dă spiritului eroic eliberează drept element specific hipostazierea individualității: „... eroii sint indivizi care, sprijiniți pe independența caracterului și a liberului lor arbitru, iau asupra lor totalitatea unei acțiuni și o duc la îndeplinire, iar faptul de a înfăptui ceea ce e drept și normal apare deci ca o dispoziție sufletească individuală a lor.” (Prelegeri de estetică, volumul 1, traducere de D.D. Roșca, Editura Academiei, București, 1966, p. 192).

Referința lui Hegel la lumea elenă are în vedere realitatea mitică și, deci, eroii mitici. Dar ea este extinsă și asupra relațiilor feudale și a cavalerismului, care sînt „terenul eroismului liber și al individualității independente” — cită vreme pornirile eroilor nu sînt puse în afara ordinii de evoluția formelor „prozaice” ale legii. Așa, de exemplu, Carol cel Mare este înconjurat de o „ambianță lipsită de coeziune”, căci acesta nu poate hotări și mai ales nu poate acționa fără sfatul și sprijinul vasalilor săi, care-și păstrează într-o măsură apreciabilă independența. Aserțiunea marcată de ghilimele este numai aparent în contradicție cu realitatea socială a evului mediu cînd, se știe, societatea funcționa pe un sistem de dependențe riguroase. Fiecare nobil în parte avea o dublă raportare — la cei de rang inferior și la cei de rang superior —, dar beneficia și de oarecare independență, avîndu-și domeniul și armata proprie. Ei datorau ascultare suveranului, dar acesta nu era el însuși decât un nobil cu resurse limitate, care nu dispunea întotdeauna de instrumente de autoritate asupra celorlalți. În acest punct, religia și normele morale contribuie într-o măsură importantă la întărirea sistemului de relații. Pe de altă parte, sistemul de valori al societății me-

diavole oferă justificarea nesocotirii suveranului, atunci când aceasta se face în numele vreunui ideal în-deobște recunoscut — iubirea, onoarea etc.

EROISMUL LA ROMÂNI

Mentalitatea eroică românească are note deosebite. Dintre care fundamentale par a fi lipsa gustului pentru aventură, absența laturii gratuite — pură hipostaziere a eroului. Inexistența unei epopei naționale trebuie desigur pusă în legătură cu existența poporului nostru dintotdeauna în teritoriul său. Epopeile de întemeiere vorbesc de cucerirea unui teritoriu prin luptă — *Eneida*. Câtă vreme la români întemeierea — nu cea primordială, pentru că aceea este imemorială, ci întemeierea „statală”, databilă aceasta — se efectuează prin descălecat și prin vînătoarea magică, semnificând aceasta, poate, și lupta cu stihiiile, găsindu-i un corespondent în acțiunea oarecum asemănătoare a lui Ghilgameș. Sîntem „bătrîni”, spune G. Călinescu în capitolul final — *Specificul național* — al Istoriei sale: „Istoriceste sîntem prin substratul nostru traco-getic, care e esențial, dintre vechile popoare ale Europei. Sîntem niște adevărați autohtoni de o impresi-onantă vechime”.

Nepăstrînd memoria primordială a vreunei „ieșiri” sau cuceriri, mentalitatea eroică românească nu-și ad-judecă note ofensive sau aventuriere. Eroismul româ-

nesc este, cu sintagma unui contemporan, „eroism defensiv” — formulare care ar trebui nuanțată și eli-berată de o serie de conotații: pasiv etc.

O formulare explicită în acest sens, de o surprînză-toare claritate, dovadă, parcă, o îndelungată elabo-rare, găsim într-un text din prima jumătate a secolu-lui al XVI-lea. Este vorba de *Învățăturile lui Neagoe Ba-sarab către fiul său Theodosie*. Iată ce se spune în capi-tolul VIII, „...pentru solii și pentru războaie”: „Iar de vor fi păgîni aceia cu oști mai multe și cu putere mai mare decît voi, iar voi înții să vă plecați lor cu cuvinte bune și blînde”. Și mai departe: „Iar de-aia veți vedea că nu vor să să întoarcă, voi nu vă temeți de dînșii, nici de oștile lor cele multe...”

Așadar, abia după încercarea de a potoli vrăjmașul cu vorba bună, urmează înfruntarea cu armele. Este, să ne amintim, întocmai scenariul din *Scrisoarea a III-a* a lui Eminescu. Și din acest moment se desfășoară lupta vitejească, măcar că aceia sînt mai numeroși. Acum se petrece „intrarea” eroilor și faptele lor răz-boinice sînt uimitoare, arătînd că rezerva manifestată inițial este o filozofie, nu o retragere din fața primej-diei. Acesta este unicul model productiv în latura eroică a literaturii române — în ciuda circulației lor, așa-numitele „cărți populare” traduse, cele mai multe din grecește, vor rămîne fără ecou notabil în creațiile românești. Eroii baladelor populare ilustrează acest model, iar marile romane istorice ale lui Sadoveanu — *Nicoară Potcoavă*, *Neamul Șoimăreștilor* și, mai ales, *Frații Jderi* — vor crea modelului o complexitate epică.

Căpitan PETRE RĂILEANU

OSPITALITATEA ROMÂNEASCĂ ÎN VREMURI DE RESTRIȘTE

REFUGIAȚI MILITARI POLONEZI ÎN ROMÂNIA

1 septembrie 1939. Fără decla-rație de război, Germania nazistă atacă prin surprindere statul polo-nez. Flagelul războiului, pe care oamenii nu avuseseră timp să-l uite, irumpe iarăși cu deosebită forță. Mișlescul atac nazist mar-chează începutul celei de-a doua conflagrații mondiale — conflictul armat cel mai sîngeros pe care l-a cunoscut omenirea. Poporul român a condamnat agresiunea nazistă și, în spiritul bogatelor sale tradiții de solidaritate și omenie, a acor-dat poporului polonez, de care-l le-gau vechi și strînse legături de

prietenie și colaborare, un ajutor generos și multilateral.

Printre cei care au beneficiat din plin de omenia și ospitalitatea românească au fost și zeci de mii de militari polonezi, ce și-au găsit salvarea pe teritoriul românesc în toamna anului 1939. Nicolae Iorga scria, pe linia tradiționalei omenii a poporului nostru: „Rămășițele unei armate se află azi la noi și, la granița mîntuitoare, se adaugă alții, mereu alții, membrii răzleți ai unei trupe viteze (...) Tot ce putem să le dăm cu mîini largi acestor reprezentanți ai unei na-

țiuni de care ne leagă veacuri de luptă le vom da. O vom face, și de un lucru mă tem, că n-avem destul pentru a le sta în ajutor”.

Afluirea lor, ca și a populației civile, către frontiera românească a început la mijlocul lunii septem-brie și a continuat cu intensitate în săptămînile următoare, pînă către sfîrșitul lunii octombrie, cînd exo-dul s-a diminuat și, ulterior, a in-cetat. Numărul militarilor polonezi care au venit în țara noastră nu se poate preciza cu exactitate, deoa-rece unii au rămas puțin timp pe teritoriul nostru național. Pe baza

coroborării surselor de arhivă și a mărturiilor documentare se apreciază că în România au primit adăpost, pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă, circa 60 000 militari polonezi de toate gradele și specialitățile.

Statutul lor a fost fixat prin instrucțiunile emise de Ministerul Apărării Naționale (Nr. 1 - 28 septembrie 1939, Nr. 2 - 1 decembrie 1939). În conformitate cu normele umanitare, cu prevederile convenției de la Haga și în pofida presiunilor insistente ale naziștilor, ei au fost considerați refugiați militari și nu prizonieri de război. „Militarii (ofițeri și trupe) care au făcut parte din armata poloneză - precizau instrucțiunile - fie ca ofițeri activi și trupă sub arme, fie ca ofițeri de rezervă și trupă mobilizată, nu sînt considerați prizonieri de război, ci refugiați militari pe teritoriul nostru ai unei armate beligerante”.

Instrucțiunile arătau că „militarii poloni vor fi tratați cu toată omenia, căutîndu-se de către toți să li se ușureze cît mai mult posibil starea materială, cît și starea morală în care se află.” „Întreg personalul românesc - precizau alte documente oficiale - va avea față de ofițerii polonezi o atitudine plină de curtoazie și atențiune. În toate împrejurările se va proceda cu tact”. Potrivit acestor

militarii polonezi, prin grija Ministerului Apărării Naționale, au fost cazați, hrăniți, echipați, asigurîndu-li-se toate înlesnirile cu putință. Inițial, pentru cartiruirea lor a fost destinată zona din nordul Dobrogei (Babadag-Tulcea). Numărul mare de refugiați și necesitatea asigură-

Mareșalul Smigly Ridz, cu suita sa, a locuit pînă la mijlocul lunii octombrie 1939 la Craiova, în palatul Jean Mihail, iar ulterior, pînă la plecarea sa (octombrie 1940), în comuna Dragoslavele (județul Muscel).

Începînd cu 18 septembrie 1939,

Pornind de la fapte reale, cineștiții români și polonezi au realizat filmul artistic de lung metraj „Trenul de aur”

principii, autoritățile civile și militare românești de toate treptele, ofițerii și soldații români, dînd glas sentimentelor de omenie și solidaritate, s-au preocupat cu deosebită grijă de asigurarea unor condiții de viață corespunzătoare soldaților și ofițerilor polonezi.

Pe timpul cit au rămas în țară,

rii unor condiții mai bune de trai au impus cazarea lor în cazărmi, hoteluri, sanatorii etc. din diverse localități din sudul țării: Rimnicu Vilcea, Călimănești, Drăgășani, Caracal, Slatina, Craiova, Govora etc. Generalii, împreună cu familiile lor, au fost cazați inițial la Baile Herculane, iar apoi la Călimănești.

militarii polonezi de toate gradele, inclusiv funcționarii civili, au primit alocații lunare de hrană și întreținere corespunzătoare. Pe categorii de personal, acestea erau: 9 000 lei (300 lei zilnic) - pentru generali; 8 100 (270 lei zilnic) - pentru ofițerii superiori; 6 000 lei (200 lei zilnic) - pentru ofițerii inferiori; 2 400 lei pentru subofițeri. Soldații aveau aceleași drepturi de hrană și echipament ca militarii români. În taberele și cantonamentele destinate s-au asigurat refugiaților tot ce era necesar pentru a trăi omeneste și civilizat. Ele posedau infirmerii și aparatură medicală necesară, erau înzestrate cu biblioteci, săli de spectacole, aparate de proiecție și de radio, se asigura presa română și străină etc.

Cu nemijlocitul concurs al organelor militare românești, al ofițerilor români, s-au desfășurat numeroase și variate activități culturale, artistice, sportive.

De asemenea, autoritățile românești au dat tot sprijinul pentru ca fiii cadrelor militare poloneze să continue studiile, organizîndu-se în acest scop școli primare și secundare în principalele localități unde erau cazați refugiații. Cheltuielile erau suportate de statul român. O asemenea școală, de exemplu, a funcționat la Tirgiu Jiu, cursurile ținîndu-se în localul Liceului „Tudor Vladimirescu”. La încheierea anului școlar, în august 1940, pîrînții, cadrele didactice și elevii au

exprimat oficialităților militare românești sentimentele lor de profundă grațitudine pentru largul sprijin de care s-au bucurat. „Printre cele mai bune amintiri pe care le-am făcut în România — se specifica în scrisoarea adresată de cadrele militare poloneze găzduite în oraș comandantului taberei — una din cele mai agreabile va fi, fără îndoială, aceea a marii și generoasele asistențe a dumneavoastră într-o problemă atât de importantă ca a învățămîntului pe care am avut plăcerea a-l organiza”. „...Tineretul însuși este plin de recunoștință și mulțumește cu un mare respect autorităților românești care le-au dat posibilitatea de a continua școala întreruptă de război.” Aprecieri similare au fost făcute și în celelalte localități unde au funcționat școli.

Refugiaților militari le-au fost acordate și alte facilități: participarea la unele reuniuni științifice naționale; asigurarea condițiilor pentru ca unii specialiști să-și poată continua cercetările științifice; organizarea de cursuri pentru cunoașterea limbilor română, franceză, engleză etc.

Prezența unui mare număr de militari polonezi în țară, multiplele nevoi ce trebuiau satisfăcute au impus guvernului român, Ministerului Apărării Naționale, mari eforturi materiale, financiare, o vastă activitate organizatorică. Statul român a cheltuit pentru întreținerea tuturor refugiaților polonezi suma de 2 115 614 622 lei, din care 405 889 186 lei pentru întreținerea refugiaților militari.

Ospitalitatea poporului român, a militarilor, grija și eforturile întreprinse pentru găzduirea în condiții cât mai bune a refugiaților militari poloni, solitudinea manifestată față de nevoile lor au fost recunoscute de militarii polonezi de toate gradele, de personalități mili-

tare și civile poloneze și străine, de organizații de asistență socială, de ziariști etc. Din numeroasele exemple de acest gen vom cita cîteva: ofițerii și soldații polonezi aflați la Tirgoviște și Comășani, împreună cu comandanții lor și alte cadre de conducere ale armatei polone, în scrisorile trimise Ministerului Apărării Naționale, Ministerului de Externe și Președinției Consiliului de Miniștri își exprimau „sentimentele de recunoștință față de efortul evident făcut atît de guvern și armată pentru a le crea cît mai bune condițiuni de a trăi din punct de vedere moral și fizic”. Mai mulți ofițeri polonezi, într-un document adresat autorităților românești, în primăvara anului 1940, scriau: „Sîntem recunoscători față de ospitalitatea frățască cu care am fost tratați în România, căreia îi vom purta cele mai frumoase sentimente de adîncă recunoștință”. Generalul de infanterie Leon Berhekkii, purtătorul de cuvînt al generalilor și ofițerilor superiori po-

lonezi în România, a adresat Ministerului Apărării Naționale o telegramă prin care „se aduc vii și călduroase mulțumiri pentru ospitalitatea care a fost oferită la Tirgoviște ofițerilor generali poloni și familiilor lor cu ocazia mutării de la Băile Herculane”.

Mareșalul Smigly Ridz a mulțumit și el pentru felul în care a fost primit și tratat „în timpul acelor zile de mare tragedie”.

Generoasa ospitalitate acordată zecilor de mii de militari polonezi refugiați pe teritoriul românesc, multiple varietate a formelor de ajutor probează elocvent că pe pămîntul românesc, în involburata perioadă a anilor 1939-1940, s-a scris o veritabilă antologie a solidarității și omeniei. Cu această ocazie, s-au evidențiat încă o dată sentimentele antifasciste, antihitleriste, patriotice ale armatei române, ale întregului nostru popor.

PETRE OTU

SONETUL UNIRII

Ce datorează frunza foșnitoare
Crengii menite trează-n vînt s-o țină?
Ce datorează ramul nîns de soare
Trunchiului zvelt, ce-l nalță în lumină?

Ce datorează trunchiul rămuross
Adîncii rădăcini, arzînd de dor,
Și rădăcina, sevelor-prinos
Pulsînd prin ea din solul roditor?

Ce datorăm acelor ce-au fost
Noi, cei de azi — destin de rod și floare —,
Care ne tragem din străbuni țaria?

Așa sîntem: copac cu falnic rost,
Popor unit în muncă și visare
Pe-un brav tărîm de cîntec — România...

ION SEGĂRCEANU

POVEȘTEA UNOR VORBE

1

Răsfoind dicționarele lingvistice constatăm, nu de puține ori, în spatele sensurilor actuale ale unor cuvinte, o mică odisee semantică, semnificativă, relevînd surprinzătoare fațete ale gîndirii, într-o ontologie ad-hoc. Iată cîteva amănunte legate de unele cuvinte tematiche, fără pretenția de a epuiza contextul:

● **Almanah.** Cuvîntul provine din arabul *manah* (locul unde se pun cămilele în genunchi; *naha* — a îngenunchea) cu articolul al (v. Al. Graur — Dicționar de cuvinte călătore). Semnificația a devenit aceea de popas (al caravanei), respectiv suma poveștilor pe care beduinii și le spuneau, seara, în jurul focului, acolo. Deci un mozaic de întîmplări povestite, la care s-au adăugat ulterior cîntece, poezii, basme etc. În unele dicționare mai este

menționat și sensul al-manah — prezicere;

● **alarmă.** În latinește, apoi în italiană, arma — armă, apoi *all'arme!* — la arme! Sensul poate fi pus în legătură și cu cel al cuvîntului *larmă*;

● **amiral.** Tot din arabă, *Amir (emir)* înseamnă comandant, prinț, ce, compus cu *ar-rah* (transport), a devenit comandant al unui convoi (de nave), al unei flote (militare);

REȚEAUA MORTII

În ajunul declanșării celui de-al doilea război mondial, Germania nazistă a desfășurat o intensă propagandă în străinătate, folosind cele mai odioase metode și mijloace pentru obținerea informațiilor și intimidarea viitorilor adversari. Neezitănd deseori să săvârșească sângeroase crime, coloanele propagandei hitleriste „săpau și întorceau pământul în străinătate”, în acest scop cel de-al treilea Reich punându-le la dispoziție milioane și milioane de mărci.

Organizațiile însărcinate cu propaganda în străinătate erau în număr de patru: Ministerul de Externe și reprezentanții săi diplomatici din afară, Reichswehr-ul, Gestapo-ul și Ministerul Propagandei.

În cele ce urmează prezentăm câteva date referitoare la structura organizatorică a Gestapoului (abreviere de la „Geheime Staats Polizei” — Poliția Secretă a Statului).

Fondat de Goering la puțin timp după sosirea la putere a național-socialiștilor, Gestapoul își exercita acțiunea, inițial, numai în Prusia. Dar, curînd și cele-

lalte provincii germane au organizat, la rîndul lor, servicii similare care, după execuțiile din 30 iunie 1934, au fost reunite într-un singur organism a cărui conducere a fost încredințată lui Himmler, șeful S.S.-ului. Himmler a delegat puterile sale locotenentului Reinhard Heydrich — fost aspirant de vas — îndepărtat din marină în 1931 pentru propagandă fașistă în favoarea național-socialismului; el avea numai 31 de ani cînd urma să devină directorul Gestapoului.

Efectivele acestei organizații erau, în toată Germania, de aproximativ 48 000 de oameni, iar numărul agenților plătiți în străinătate, de aproximativ 2 450, aceștia dispunînd la rîndul lor, de peste 20 000 de observatori.

Începînd cu jumătatea anului 1934, acești agenți lucrau de comun acord cu serviciul de informații ai Reichswehrului, reorganizat de faimosul colonel Nicolai — fost șef al spionajului german.

Reintegrat în această funcție în 1934, Nicolai s-a ocupat imediat de înființarea școlilor de spionaj desti-

Încă din cele mai vechi timpuri, omul a îmblînzit animalele pentru a le folosi la diferite munci. Dar, în bună măsură, unele dintre ele au fost întrebuințate și în luptă.

Calii. Cele mai multe celebrități, în acest sens, le-au furnizat calii. Istoria menționează că asirienii sînt cei care și-au organizat, pentru prima dată, adevărate armate de călăreți. Xerxes dispunea în armata sa de 80 000 de cai, iar Cyrus avea circa 40 000 de călăreți. Folosirea cailor este des întîlnită și la noi. Pe timpul lui Mircea cel Mare, călărimea era bine organizată și deosebit de puternică.

Elefanții au fost, la rîndu-le, utilizați masiv în luptă. Primele oști care dispuneau de elefanți au fost cele ale lui Pirus și Hanibal. Elefanții de luptă împrăștiau oamenii și calii prin mirosul lor speci-

fic, prin țipetele ca de trompetă. Aruncați în tață, doborînd tot ce întîlneau în cale, ei au jucat, în luptă, rolul unor adevărate tancuri.

Cîinii, prețuiți pentru curajul și forța lor, erau folosiți în mod curent în bătălii, mai ales în antichitate. Cronicile timpului menționează că soldații lui Marius, învingători ai cimbrilor (108 î.e.n.) au fost nevoiți să poarte un veritabil război împotriva „trupelor” de cîinii atașate taberei inamice. Mai tirziu, ei sînt întrebuințați de către spanioli în masacrarea băștinașilor din Lumea Nouă, de către francezi în vînarea negrilor din Haiti, de către armatele sudiste în războiul de secesiune.

Marsuinii. Studiul întreprinse cu ani în urmă de experți navali au dovedit că și marsuinii (mamifere marine din ordinul cetaceelor, asemănătoare delfinilor) pot efectua misiuni de luptă. Calitățile

nate formării de noi elemente experimentate.

Faimoasa spioană Schragmuller, fostă studentă și doctor în științe economice, este una din principalele sale colaboratoare.

Nicolai a primit, de asemenea, misiunea să formeze agenți speciali pentru străinătate, care urmau să se instruiască în cadrul celor 10 școli înființate în acest scop în Germania.

Candidații, selecționați în cea mai mare parte dintre stat-majorității S.S., nu trebuiau să depășească vârsta de 30 de ani. Durata cursurilor era, în general, de șase luni, iar numărul elevilor de maximum 5 la fiecare curs.

Sușii unui antrenament fizic foarte dur, unei discipline severe, elevii aveau ca obiecte de învățămînt cunoașterea limbilor străine, legislația și obiceiurile țării unde urmau să-și desfășoare activitatea, științele polițienești, practica codurilor secrete, bunele maniere în societate etc.

Gestapoul era condus din Berlin printr-un stat-major format din 20 de membri, dintre cei mai buni tehnicieni ai poliției în materie de informații, spionaj și contraspionaj.

Organizația dispunea de un imens repertoriu, unde erau înscrise numele agenților săi, agenții puterilor străine, cât și emigranții politici și adversarii străini ai regimului hitlerist.

Un birou avea ca sarcină să citească ziarele din lumea întreagă și să colecționeze decupajele din presă.

Ca în toate serviciile secrete, agenții externi ai Gestapoului nu erau desemnați prin numele lor, ci printr-o cifră agrementată de o culoare care indica țara unde ei își desfășurau activitatea; ei erau, de regulă, plătiți cu 500 de mărci, adică 3 000 de franci pe lună. Un agent de elită însă, care lucra în Anglia, primea pînă la 5 000 de mărci pe lună.

Agenții erau sușii, chiar și ei, la o contrasupraveghere din partea inspectorilor din Gestapou. Munca principală a agenților consta în a fi la personalitățile care le erau desemnate, de a le supraveghea corespondența și, dacă era necesar, chiar de a o fura. O atenție deosebită se acorda emigranților politici, dar nu numai aceștia erau supravegheați, ci și unii cetățeni străini care luau parte în mod deschis la acțiuni împotriva regimului hitlerist, cum au fost lordul Marley, doamna Moro-Giafferi, senatorul Branting, scriitorul francez André Malraux etc.

Pentru a-și atinge scopurile, agenții Gestapoului nu manifestau nici un fel de scrupule, dedîndu-se la cele

mai mirșave acțiuni, la cele mai antiumane acte. Astfel, de la un azil instalat în împrejurimile Parisului, unde au fost aduși copiii adversarilor regimului hitlerist, ai celor asasași sau prizonieri în Germania, s-a furat lista copiilor pentru a se procura numele părinților. Din prudență însă, copiii erau înscrși numai cu prenumele lor.

În martie 1934, la Genova, s-a pătruns prin efracție într-o clădire unde era adunat un mare număr de documente antihitleriste. Faptul a fost recunoscut în cursul unei ședințe a Marelui Consiliu Genovez, cu participarea a însuși președintelui Consiliului.

Gestapoul avea informatori la Londra, pînă în Camera Comunelor. În raportul unui agent secret este prezentată conversația pe care a avut-o un deputat englez în Camera cu alți prieteni din grupul său; în cursul acestei conversații, deputatul raporta colegilor săi faptul că un emigrant german i-a adus la cunoștință date referitoare la situația internă din Germania. Gestapoul avea cunoștințe chiar și despre conținutul scrisorilor diplomatice expediate din Franța și Elveția și care, în consecință, nu treceau pe teritoriul german.

Un emigrant politic povestește că fiind arestat la München, i s-a citit copia exactă a scrisorilor pe care le primise la Băle și la Zurich, de la un alt emigrant, aflat la Paris.

Dincolo de aceste acțiuni, Gestapoul, această organizație sumbră, de tristă amintire, rămîne sinonimă cu crima, cu groaza, semănînd în rîndul populațiilor frica și panica, făcînd să curgă sîngele pentru atingerea unor scopuri niciodată realizabile; susținători ai unei propagande al cărei fundament ideologic era antisemitismul și antiumanismul ridicat la rang de lege, membrii ei au rămas în conștiința omenirii caricaturi umane — ființele cele mai abjecte, monumente ale grosolaniei și brutalității, compunînd o adevărată rețea a morții.

Astăzi, numai la auzul acestui cuvînt — Gestapo — fiecare om, de pe planeta Pămînt, fiecare om dornic de pace și libertate, atribute atît de scumpe ființei umane, simte un val de ură.

Maior EUGEN PELIN

lor psiho-fizice deosebite, precum și faptul că pot fi dresați prin eforturi minime au fost considerentele ce au stat la baza experiențelor. Marsuinii sînt instruiți pentru misiuni de detectare a submarinelor, a minelor și instalațiilor de rachete subacvatice. Sînt eficienți și în detectarea oamenilor-broască inamici sau în dirijarea scufundătorilor către navele de suprafață în cazul în care s-au răstăcit. Un marsuin instruit știe să lege un cablu magnetic de o torpilă sau o rachetă căzute pe fundul oceanului — facilitînd recuperarea armelor respective —, să ducă acvanașilor unelte de care au nevoie pentru munca sub apă și chiar să distingă metalele.

Porumbelii, considerați simbolul păcii, au fost întrebuițați adesea și ca mesageri în timp de război. Se pare că sultanul din Alep, Melic, a fost pri-

mul care, la începutul secolului al XII-lea, a utilizat porumbelii pentru a trimite mesaje unor comandanți de oști.

Șerpii. În istoria militară se cunosc cazuri în care și șerpii au fost folosiți ca armă de luptă. Astfel, ostașii lui Hannibal aruncau asupra inamicului vase de pămînt cu șerpi veninoși.

Albinele. Istoricul grec Herodot vorbește de fantastica bogăție în albine a locuitorilor din ținuturile Daciei; băștinașii aveau obiceiul de a folosi roiurile de albine ca mijloc de apărare împotriva dușmanilor care rîvneau la... mierea țării. Ei îi înțîmpinau slobozind nori compacți de albine, „armă” ignorată de cei mai mulți strategii ai aceluia timp.

D. ROMAN

Pentru independență și unitate națională

Măreața epopee începută la 23 August 1944, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, organizată și condusă de partidul comunist, a fost o încununare a luptei întregului nostru popor, a unirii într-un front larg a tuturor forțelor antifasciste, democratice, patriotice. Caracterul inedit al acestui act de demnitate națională — considerat fără precedent în istoria militară universală — constă în faptul că nu a fost înregistrată nici o defecțiune organizatorică sau de execuție, armata română în întregime îndeplinind fără șovăire ordinul de a se alătura armatelor aliate. Revoluția română s-a declanșat fără o înțelegere prealabilă cu țările din coaliția Națiunilor Unite asupra datei sau modului în care avea să se desfășoare, luind prin surprindere ambele tabere angajate în război, ceea ce a influențat pozitiv acțiunile armatelor române.

Intrarea României în război de partea coaliției Națiunilor Unite nu a fost făcută din vreun calcul conjunctural, într-un moment de agonie al fascismului, ci atunci când interesele națiunii române o cereau imperios, „în clipa când încă nu se precizase, clar înfringerea Germaniei”. Începând din seara zilei de 23 August s-au angajat în luptă cei peste 1 100 000 militari, susținuți de muncitori, țărani, intelectuali, de întregul nostru popor, eliberând până la 31 august teritoriul național aflat sub jurisdicția guvernului român și menținând la nord și vest de Carpați un cap de pod de o mare importanță strategică, ce însuma 50 000 kmp. Aceasta a permis concentrarea și dirijarea rapidă spre Balcani și Europa Centrală a trupelor sovietice, care au beneficiat astfel de „cel mai larg flanc deschis cunoscut vreodată în războiul modern”. Având sprijinul întregului popor, care a răspuns fără preget chemării partidului comunist: „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, armata română, în cooperare cu armata sovietică, a eliberat partea de nord-vest a României, răpădă de horthyști în august 1940, și apoi Ungaria, Cehoslovacia, Austria. Până la 12 mai 1945, timp de 263 de zile, ostașii români au înaintat prin lupte peste 1 700 km, de la Marea Neagră până în Podișul Boemiei, au traversat 20 de masive muntoase, au forțat 12 cursuri mari de apă, au eliberat 8 717 localități, provocând inamicului mari pierderi în oameni (136 529 morți și prizonieri, fără a include răniții și morții ridicați de inamic de pe teren), armament și alte mijloace tehnice de luptă. Armata română a plătit un tribut greu de sînge: 169 822 morți, răniți și dispăruți, avînd chiar și în ultima zi de război importante forțe militare mobilizate, însumînd 454 972 de militari. Pentru eroismul dovedit pe cîmpul de luptă, peste 300 000 de ostași români au fost decorați cu ordine și medalii de război sovietice, cehoslovace, ungare și românești. Economia românească, în întregime, a fost pusă în slujba frontului, contribuția economică a României în războiul antihitlerist cifrîndu-se la peste 1 200 000 000 dolari, valuta anului 1938, ceea ce echivalează cu cel puțin de patru ori veniturile bugetului României din exercițiul bugetar 1937/1938. Și aceasta în condițiile în care țara noastră îndeplinea exemplar și clauzele, deloc ușoare, ale Convenției de armistițiu.

Prin efectivele angajate în luptă, eficiența operațiilor militare și efortul economic făcut — ceea ce a condus la scurtarea războiului cu peste 200 de zile — România s-a situat pe locul al patrulea în rîndurile coaliției antihitleriste, după U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie.

Așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului: „Participarea României, cu întreaga forță, la războiul împotriva Germaniei naziste, luptele grele purtate de ostașii români, sacrificiile uriașe făcute de întregul popor pentru obținerea victoriei finale asupra fascismului au demonstrat cu putere hotărîrea poporului român de a lupta pentru zdrobirea fascismului și lichidarea politicii imperialiste de dominație și asuprire, pentru democrație, pentru cauza independenței și libertății popoarelor, a înțelegerii și colaborării în întreaga lume”.

ÎN
LUPTĂ
ÎMPOTRIVA
FASCISMULUI

INEDIT
NICHITA STĂNESCU

La
Podul
Băneasa

Lui Laurențiu Fulga

Apune dimineața peste nesomnul meu.
Zeul brotacilor și-al șobolanilor se culcă
Podul Băneasa și lacul Herăstrău
se logodesc în imnele de curcă

Și sufletele morților soldați —
ceață-n spirale și la datorie,
de duhul vîntului, împinse spre Carpați,
se însutesc, se fac o mie

Dar amintirea luptelor ce-au fost
nu se urnește din pămînt, din pietre.
Degeaba de trei ori, cocoșul prost
vrea să-l despăducheze de păcat pe Petre

La locul unde cei mai tineri și mai puri
dintre soldații țării au pierit,
dîmboase și flămînde și plutinde guri
rup hălci din soarele nerăsărit.

*Apune dimineața peste nesomnul meu.
Zeul brotacilor și-al șobolanilor se culcă
Podul Băneasa și lacul Herăstrău
se logodesc în imnele de curcă*

*Și sufletele morților soldați —
ceață-n spirale și la datorie,
de duhul vîntului, împinse spre Carpați,
se însutesc, se fac o mie*

*Dar amintirea luptelor ce-au fost
nu se urnește din pămînt, din pietre.
Degeaba de trei ori, cocoșul prost
vrea să-l despăducheze de păcat pe Petre*

*La locul unde cei mai tineri și mai puri
dintre soldații țării au pierit,
dîmboase și flămînde și plutinde guri
rup hălci din soarele nerăsărit.*

„Ați înțeles cu toată convingerea
chemarea țării”

Ordinul „Pajura” — prin care comandamentul militar al Capitalei alarmase trupele din București la 23 august 1944, ora 18 — nu constituia un element inedit pentru comandanții unităților subordonate. Presupuneau că este vorba de un nou exercițiu. Dar aceste numeroase alarmări avuseseră darul nu numai de a asigura o optimă pregătire de luptă militarilor români, ci și cel de „adormire” a vigilenței comandamentului militar hitlerist, care credea că asistă din nou la un exercițiu de rutină. Secretul arestării (la ora 17) — în conformitate cu planul stabilit de partidul comunist, inițiatorul, organizatorul și conducătorul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, de comun acord cu celelalte forțe antihitleriste — a liderilor Ion și Mihai Antonescu fusese păstrat cu strictețe.

Generalul Iosif Teodorescu, comandant militar al Capitalei, s-a adresat cu gravitate subordonaților, adunați în cabinetul său: „Domnilor, trebuie să vă aduc la cunoștință o veste istorică...” Ora 18,30. Trupele din București au primit parola „Stejar — extremă urgență” și au intrat în dispozitiv de luptă, trecînd, încă în cursul nopții de 23 spre 24 august 1944, împreună cu formațiunile de luptă patriotice, la blocarea și lichidarea obiectivelor germane, într-o succesiune de acțiuni dinainte stabilită. Lupta ostașilor români a fost sprijinită de populația civilă — muncitori, studenți, elevi, gospodine — care a participat activ la acțiuni militare sau la transportul muniției, aprovizionarea luptătorilor, evacuarea și îngrijirea răniților.

...Unul dintre episoadele dramatice ale luptelor a fost cel de la porțile de mieznoapte ale Capitalei. În dimineața zilei de 24 august, între orele 6,30—7,30, militarii români, sprijiniți de muncitori de la Atelierele centrale S.T.B. au interzis la podul Băneasa trecerea unei coloane germane spre București. Podul fusese baricadat cu bărcile găsite pe lac și protejat cu tunuri antitanc, camuflate în tufisuri. Focul bine ținut al artileriștilor români a lovit în plin un tun antiaerian ce își îndrepta țeava spre liniile noastre pentru a executa o tragere directă, iar apoi un camion cu muniții intrat pe pod. Comandantul coloanei germane, generalul A. Gerstenberg, avea toate motivele să regrete cuvintele ușuratec rostite înainte de 23 august: „O baterie de artilerie antiaeriană germană va fi suficientă pentru a lichida orice lovitură de stat la București!” Pozițiile noastre erau bombardate în valuri de avioanele cu zăvistică avîndu-și baza la Otopeni, dar toate asalturile inamice au fost respinse.

În noaptea ce a urmat, generalul A. Gerstenberg a cerut să i se trimită la aeroportul Otopeni „armament greu și trupe experimentate apte de luptă”. Și întăririle vor sosi, pe calea aerului, de pe frontul din Moldova și din Iugoslavia. Dar și rîndurile bravilor apărători, din escadronul 2 al Regimentului de Gardă Călare, au fost întărite cu un batalion din Regimentul 6 Mihai Viteazul și trei care de luptă. Ostașii noștri au preluat ofensivă, dar inamicul se apăsă să dispare. Vor ataca din nou, spre satul Băneasa, în zorii zilei de 26 august. Cu sprijinul unui detașament de parașutiști, care s-a aflat mereu în primele linii, stîrnind panică în mijlocul hitleriștilor, satul a fost curățat de inamici. Ostașii noștri au înaintat prin luptă, la 27 august, pînă în zona centrală a aeroportului Băneasa. În pericol de a fi încercuită, coloana germană, dispunînd încă de circa 200 autovehicule, s-a retras, încercînd să ajungă la trecătorile Carpaților, dar a fost silită să se predea unităților Armatei 4 române, lîngă satul Gherghița (28 august).

Faptele de vitejie, profundul patriotism și jertfele de sînge ale ostașilor noștri, care au îndeplinit fără preget ordinul de a distruge sau captura trupele hitleriste, au binemeritat cuvintele de mulțumire ale ministrului apărării naționale, înscrise într-un Ordin de zi din 28 august 1944: „...de la soldat pînă la general, formînd un tot indisolubil, ați înțeles cu toată convingerea chemarea țării și ați dovedit adevărate virtuți ostășești. Pentru sentimentele de înalt patriotism și spiritul de adîncă înțelegere, aduc armatei de uscat, aer și marină, de pe front și din interior, cele mai căldușoare mulțumiri”.

S. MIRCEA

ODISEEA septembrie-octombrie 1944

REMORCHERULUI DRAGOR

"AMURGUL"

Calea internațională de comunicații a Dunării a fost puternic minată în partea a doua a celui de-al doilea război mondial. Minele folosite — mai toate magnetice sau magnetoacustice, parașutate noaptea din avion și ajungând pe fundul fluviului — explodau sub influența câmpului magnetic al navelor ce treceau deasupra lor. Flotila românească de dragaj fluvial (comandant căpitan Constantin Uceanu), cu baza pe canalul Arapu (Brăila), a acționat inițial numai pe Dunărea maritimă, apoi, începând din primăvara anului 1944, și în amonte, pe tot cursul fluviului, pînă la Baziaș.

Minările repetate executate în vara lui 1944 de forțele aeriene anglo-americane au determinat însă Statul Major al Marinei să-și subordoneze direct remorcherele dragoare „Basarab” și „Amurgul” la Giurgiu, care, însoțite de șalupele nr. 31 și 33, trebuiau să acționeze permanent între Călărași (km 368) și Calafat (km 795).

Dragajele se executau fie la ordinul St. M.M., fie direct, la anunțarea de către pichetele de grăniceri a parașutărilor de mine, dintre care unele explodau prematur la contactul cu apa. Draga magnetică — de tip german — consta dintr-un cablu remorcat ce pornea de la un agregat generator de curent instalat la bordul navelor, susținut de flotoare în semicerc, cu diametrul de circa 10 metri, și se întorcea la agregat, de la care primea curentul electric. Câmpul magnetic creat provoca astfel închiderea contactelor de aprindere ale minei, atunci cînd cablul ajungea deasupra ei. Raza de acțiune nu depășea 30 m, navele erau demagnetizate

zate periodic la stația germană aflată în portul Ruse. Cele două remorchere fuseseră rechiziționate pentru dragaj de la S.R.D., comandanții militari de la bord avînd la dispoziție, pe lîngă cei 10 membri ai echipajului civil, și 10-12 marinari militari formați ca minieri.

„Amurgul”, construit în 1909 la, Taranto (Italia), reconstruit la Galați în 1937, avea o lungime de 39,53 m, o lățime de 8,05 m, pescaj 1,3 m, corpul și puntea de fier, două elici acționate de o mașină Compound de 450 CP, care-i asigurau o viteză de 20,6 km/h în apă moartă, și folosea drept combustibil păcura. Armamentul de război instalat la bord cuprindea un tun de 20 mm a/a *Oerlikon* și două mitraliere jumelate *Hotchkiss* de 13,2 mm. „Basarab” avea o putere de tracțiune asemănătoare, dar un pescaj mai mic.

Ținînd seama de frecvența bombardamentelor aeriene din zona portului Giurgiu, „Amurgul” și șalupea militară nr. 33 (comandant militar aspirant Vasile Marinescu), stăteau de obicei camuflate în cîmpii la coada ostrovului Mocanu (km 483), dar, în diverse ieșiri, înainte de 23 August 1944, remorcherul a izbutit să explodeze trei mine, două la ostroavele Cama Dinu și Ericum, a treia în apropiere de Islaz.

După 23 August, echipajul său a participat, alături de companiile locale de grăniceri și din Regimentul 5 Vlașca, la acțiuni de uscat împotriva trupelor germane ce se scurgeau prin Giurgiu; astfel, la 30 august, aspirantul Marinescu a putut raporta, în numele garnizoanei, colo-

nelului Dămăceanu, trimis de M.St. M.: „Domnule colonel, pentru Giurgiu și împrejurimi nu mai e nevoie să se tragă nici un glonț, nu mai există nici o unitate germană!” În aceea zi de 30 august, la Giurgiu nu a mai rămas însă decît „Amurgul”, „Basarab” fiind pus la dispoziția grupului de monitoare românești (locotenent-comandor Eustațiu Nicolau), care urmăreau pe Dunăre convoaiele germane ce se retrăgeau. În amonte, „Amurgul”, împreună cu șalupea 33, au executat, din proprie inițiativă, dragaje intermitente în zona Giurgiu, pe canalul Plantelor și pe canalele insulelor Ciobanu, Mocanu și Lungu, existînd posibilitatea ca germanii, în retragere, să fi minat aceste canale.

La 20 septembrie, se constituie la Ruse Gruparea de dragaj sub comanda căpitanului de rangul 1 Anatoli Mironov, care a cuprins 3 remorchere românești, 2 remorchere bulgărești — toate cinci prevăzute cu drăgi magnetice — și 5 șalupe de dragaj sovietice care remorcau corpi plutitoare cilindrice magnetizate („lotci” — „bărți”). Navele românești care făceau parte din grupare erau „Amurgul”, „Basarab” și „Gherdap”, iar aspirantul Vasile Marinescu era singur răspunzător de întreaga activitate de dragaj și disciplina celor trei echipaje românești. Misiunea grupării era deminarea canalului navigabil al Dunării, de la Giurgiu în sus, în vederea asigurării transporturilor militare din cadrul operațiunilor ce aveau să se numească „Belgrad” și „Budapesta” și căpătase un caracter foarte urgent. Demagnetizarea navelor s-a făcut pînă în ziua

de 21 septembrie, când toate zece au pornit la dragaj. La cererea comandamentului sovietic, aspirantul Marinescu a întocmit un tabel cu „trecherile” mai grele, unde canalul navigabil se găsea îngustat de factori naturali, competența ofițerului făcând să fie apoi deseori consultat în chestiunile de navigație fluvială și de întreținere a drăgilor magnetice.

„Dragam magneto-acustic, relatează căpitanul de rangul 1 (rez.) Vasile Marinescu, lucram în formațiuni perechi, un dragor românesc sau bulgar, împreună cu un dragor sovietic... șalupele de patrulare balizau întii pasele și apoi executau împreună cu dragoarele cite 12, 24 sau chiar 36 de treceri pe o singură pasă. Pentru a nu primejdi siguranța în navigație a șalupelor — în zone presupuse a fi minate — se puneau multe repere orientative la maluri. În multe situații eram lipsiți de aportul dragoarelor sovietice, care primeau și alte misiuni, de patrulare, transporturi urgente, aprovizionare ș.a. Am avut de câteva ori de furcă cu avioane germane, care zburau jos și mitraliau tot ce întâlneau în marș sau staționare. Noi am acționat cu puținul armament pe care îl aveam la bord. Pe întreaga Dunăre era un necontenit du-te vino. Navigau tot felul de nave, la maluri se puteau vedea șlepurii, șalande, tancuri ș.a., părăsite sau în staționare”.

„Amurgul” provoacă explozia primei mine în trecerea grea de la Pietroșani (Găujani — km 520—530), apoi a alteia în apropierea insulei Vardin (km 545). La prima trecere, dragoarele sovietice explodează două mine, iar la Vardin alta, dar tot acolo sare în aer una din șalupele de patrulare. Se fac atunci 24 de treceri în zona respectivă, dar nu se mai găsește nimic. Dragajele aveau, de altfel, să fie îndesite în toate zonele în care se vedeau sau erau semnalate nave scufundate anterior de mine. Prin trecerea grea de la Cioara (km 582—585) e rîndul remorcherului bulgar „Lom” să distrugă o mină, pentru ca ulterior să mai explodeze una în zona Turnu Măgurele (km 597); tot printr-o trecere grea, la Pietrișul (km 744,5), dragoarele sovietice distrug două mine.

La Calafat (km 795), agregatul drăgii „Amurgului” avînd nevoie de o ușoară reparație, comandantul remorcherului raportează telefonic comandantului forței fluviale situația sa și a personalului românesc; i s-a recomandat să lucreze în continuare cu toată dăruirea și să aibă grijă de echipaj.

„În aval cu 2 km de portul Calafat, relatează în continuare căpitanul de rangul 1 (rez.) Marinescu, am fost anunțat că pe

În zona Prahovo (km 860—864), la capătul Ostrovului Mare, „Amurgul” a creat apoi o deschidere prin masa epavelor ultimei grupări germane ce încercase să se retragă pe Dunăre. „Neavînd cum să se salveze, nemții au luat măsura de a așeza navă lîngă navă de-a latul Dunării, într-o zonă mai grea pentru navigație, și de a le sacrifica apoi, încercînd astfel să obstrueze fluviul și să împiedice deplasarea sovieticilor în amonte. Am lucrat

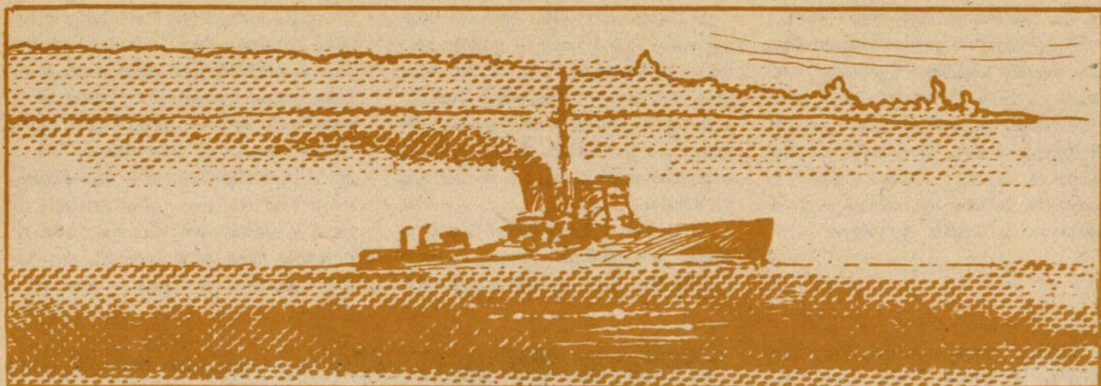
Ofițeri români din Flotila de dragaj fluvial, pe brațul Arapu-Brăila, în timpul unui instructaj. De la stînga la dreapta: aspirantul Al. Constantinescu, căpitanul I. Uceanu, aspirantul Alexandru Vasilescu, aspirantul Drăgănescu

întinderea de nisip dinspre malul bulgăresc se află un corp de formă cilindrică, pe jumătate îngropat în nisip. Se părea a fi o mină magnetică aruncată din avion în afara canalului navigabil. Împreună cu doi marinari dragori — unul era caporalul Nicolau Valter, electrician de meserie și foarte priceput motorist, ne-am dus cu o barcă și am demontat cele trei părți ce alcătuiau corpul minei, fără a umbla la sistemul său de aprindere.

Echipajul civil și militar de pe „Amurgul” îmi era foarte apropiat. M-am zbatut și am izbutit să obțin de la sovietici o hrană bună pentru ei. Aprovizionarea cu carburanți și alimente ne-o asigurau tot ei. Cîteodată, la Calafat și Orșova am luat și de la depozitele garnizoanelor de uscat românești”.

acolo o zi și o noapte la scoaterea prin tracțiune sau prin ștosuri a unui șlep și a două șalupe de patrulare germane. Apele fluviului fiind destul de scăzute, navele cu suprastructura mai înaltă se puteau vedea îngrămădite una peste alta. Era un spectacol trist, un adevărat cimitir de fiare vechi. Tot în zona Prahovo s-au distrus și opt mine: dragoarele sovietice și remorcherul bulgar „Isker” cite 2, celelalte remorchere, adică „Lom”, „Gherdap”, „Amurgul” și „Basarab” cite una.

Răzbind printre epavele de la Prahovo, gruparea a supt mai departe fluviul: la trecerea de la Țigănașu (km 878), alte două mine au fost distruse de „Gherdap” și de navele sovietice, iar în zona pontonului sirbesc de la Berza Palanca (km 883—884), „Amurgul”, „Gherdap” și „Is-

ker" au explodat fiecare câte o mină. Flotila s-a apropiat astfel de Tumu Severin.

Bilanțul minelor distruse pînă la Orșova (km 955) s-a ridicat la 23 mine: nouă distruse de remorcherele românești (cinci „Amurgul”, trei „Gherdap”, unul „Basarab”), opt de dragoarele sovietice, șase de remorcherele bulgărești.

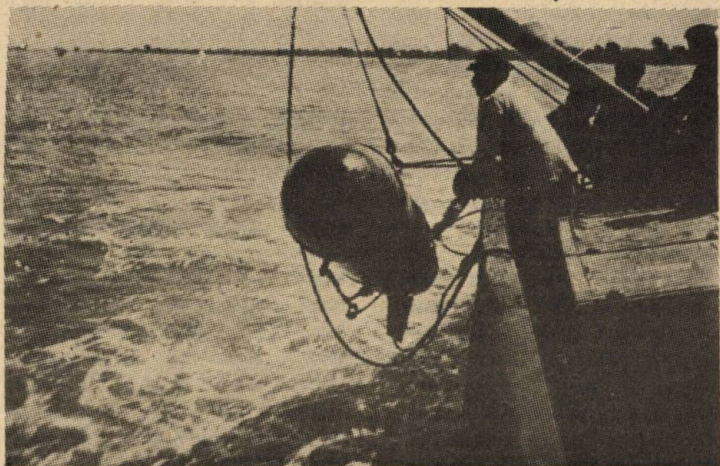
De la Orșova în sus s-a dragat numai canalul navigabil: o singură pasă, cu 12 treceri. Dar starea de demagnetizare a navelor scăzuse simțitor. Acostările la șleपुरi și pontoane pentru aprovizionări, contactul cu epavele, acostările de șalupe pentru legătura cu uscatul, toate au dus la remagnetizarea treptată a navelor. Aspirantul Marinescu a semnalat situația conducerii grupării, dar în acea perioadă a desfășurării luptelor predomina o singură dispoziție: aceea de a se ajunge în timp cît mai scurt la frontierele Germaniei hitleriste, indiferent de pierderi. Și zona Porților de Fier și a Cazanelor fusese printre cele mai intens minate în vara lui 1944!

„Lucram în linie de sir, la distanță 500 m navă dragoare de navă dragoare, 16-20 ore din 24. Repeziciunea cu care înainta frontul în zona respectivă impunea și dragoarelor o activitate intensă, continuă.

Întîia jertfă a grupului român de dragaj a fost „Gherdap”, care a sărit în aer și s-a scufundat în cîteva minute în zona km 963 cu puțin mai sus de portul Orșova. Căpitanul de rangul 1 Mironov mi-a spus personal că regretă scufundarea dragorului „Gherdap” și că explozia a fost foarte puternică. Au scăpat cu viață numai șase membri ai echipajului; comandantul civil al remorcherului, Iovaneli Niculae, ar fi

murit nu datorită exploziei, ci faptului că ar fi întârziat să-și ia încă ceva din navă. A scăpat sergentul Buda Ion, dragor specialist, care era foarte apreciat. S-au mai înecat cu „Gherdap” și doi marinari sovietici, trei marinari militari români și un fochist civil. Îndată după Orșova, mai aproape de malul românesc, am distrus 2 mine deodată, care ne-au avariat cablurile și două flotoare. Ne aflam la 7 octombrie 1944 și am muncit 24 de ore la malul românesc, întinzînd și reparînd cabluri. Puțin mai sus de locul unde s-a scufundat „Gherdap” s-a scufundat după două zile și o navă dragoare sovietică.

Timpul începuse să se înrăutățească. Aveam, zilnic, ore întregi de ceață, burniță, ploi, furtună, ceea ce ne îngreua foarte mult activitatea de dragaj. După Baziș, în afara hotarelor țării noastre, ni s-a comunicat că avem ca punct capăt al acelei etape localitatea iugoslavă Smeređevo km 1115 (Semendria). „Amurgul” lucra împreună cu 2 dragoare sovietice numai la dragaj. Celelalte 2 dragoare sovietice, remorcherele bulgare „Lom” și „Isker”, precum și „Basarab” făceau dragaj, dar executau mai mult transport de trupe și tehnică de luptă pe fluviu, în sus sau de la un mal la altul (...)

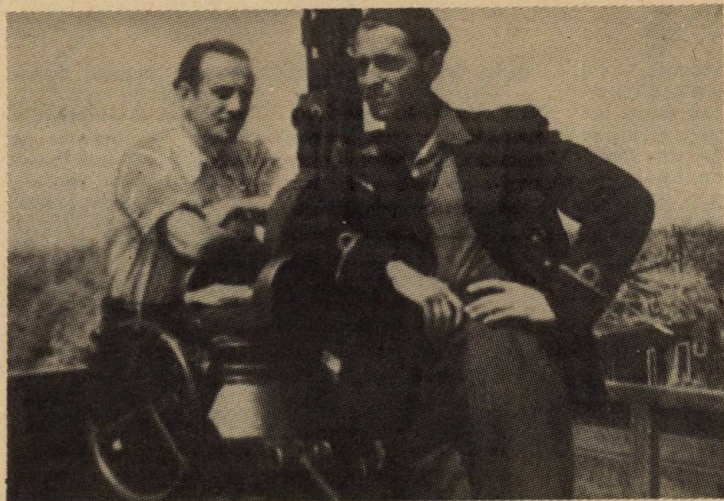
În timpul unei misiuni de dragaj pe Dunăre

„În ziua de 19 octombrie, orele 9,30, la km 1094,5, continuă textul memorial al căpitanului de rangul 1 (rez.) Vasile Marjnescu, o mină face explozie în coada aparatului noastre de dragaj. Ne rupe cablul și două flotoare. Mă aflu la pupa „Amurgului”, unde stăteam de obicei cu dragorii, supraveghind cum se înscrisă

prova, s-a produs o dublă explozie. Cu toate că exploziile au fost aproape simultane, totuși am apreciat că au fost două răbufniri de apă cu mîl din fundul Dunării. Am văzut remorcherul ridicindu-se mult de prova, foarte violent, cu trepidații ale întregii nave. În aceeași clipă, toți cei ce ne aflam la pupa sau de la jumă-

rănit. S-au înecat cu totul 12 oameni: 5 marinari militari români — sergentul major Mocanu Ionel, caporalul Vasile Ion, soldații Marin Ion, Bran Constantin, Băgea Petre — și 7 marinari civili — căpitanul fluvial Caplea Gh., șeful mecanic Constantinescu Vasile, șeful de echipaj Parasciv Petre, pilotul Grădinaru Gheorghe și Zaharia Ion, fochistul Lupu Gheorghe și mecanicul 2 Florea Gheorghe. Au mai scăpat cu viață ofițerul de legătură sovietic și ajutorul său, un subofițer, un marinar civil, Manafu Traian, și opt marinari militari: motoristul caporal Nicolae Valter, caporalii dragori Ionel și Leberghiu Florian, soldații Ghițulescu Emil, Precupețu Petre, Soare Marius, Frîncu Florea și Ioniță Tudor. Toți aceștia au fost salvați de o barcă plecată de la mal cu locotenentul sovietic M. Anadenkov, dintr-o unitate de uscat, cu sergentul Leonid Elkim și cu un pescar. Adăpostiți inițial la o casă din satul Mina, supraviețuitorii aveau să ajungă apoi în țară, prezentându-se, la 22 octombrie, la căpitania portului Orșova. Comandantul remorcherului a fost însă reținut două zile de partizanii sîrbi, pînă ce aceștia au verificat că se salvasse de pe remorcherul scufundat. Același pescar care-l trăsese din apă cu barca l-a dus la pichetul românesc de la Baziaș (km 1075), de unde ofițerul s-a prezentat pe rînd la comandamentele sovietice din Orșova și Calafat, înainte de a se înapoia la Giurgiu.

Gruparea de dragaj pierdea astfel a treia navă (din 10), dar și-a continuat misiunea în amonte. Remorcherul „Basarab” avea să ajungă mai tîrziu pînă în apele cehoslovace ale Dunării. Esențialul acțiunii, crearea unui canal navigabil sigur pe firul apei de la Giurgiu în sus, fusese însă înfăptuit în timp util. Marinarii români de pe „Gherdap”, „Amurgul” și „Basarab”, din gruparea de dragaj fluvial, s-au străduit cu abnegație să îndeplinească ordinul de deminare a Dunării și și-au dat tributul de jertfă pentru victorie.

La bordul remorcherului dragor „Amurgul”, lîngă tunul a.a. de 20 mm, aspiranții V. Marjnescu și A. Ștefan

draga în păslele de dragaj. A fost o explozie puternică, s-a ridicat o mare jerbă de apă și mult mîl din fundul Dunării.

Am cerut prin portavoce ofițerului sovietic de legătură care se ambarcase în acea dimineață la bordul „Amurgului” să transmită comandantului civil Caplea Gh. să facă rondoul pentru a putea pescui flotoarele. Ne aflam în zona satului Kostolatz, pe canalul navigabil, la circa 180-200 m de mal. După executarea rondoului am plecat în aval, strîngînd totodată la bord cablul și celelalte flotoare. Lucram cot la cot cu marinarii mei. Am pescuit apoi flotoarele desprinse și am făcut semn celor aflați în cabina de comandă să facă rondoul în amonte spre a ne apropia de malul drept cu intenția de a găsi un loc unde să acostăm și să reparăm cablul. Era destul de frig, ceața nu dispăruse complet, fiind vreme înno-rată, gata de ploaie.

Nu am parcurs mai mult de 50-60 m de la rondou cînd, sub „Amurgul”, înspre

tatea navei spre pupa am fost azvîrliți cu putere în apă. Unii au fost loviți de coarba remorcii, de palancuri și au ajuns astfel în apă, răniți sau traumatizați de șocul exploziei. „Amurgul”, ridicat de prova, a căzut apoi greoi pe o coastă în tribord și s-a scufundat în 3-4 minute. Cîrînd nu s-a mai văzut nimic din falnicul remorcher. Mai tîrziu am zărit pe apă, în josul fluviului, un butoiăș parcă, cîteva centuri de salvare, resturi de scînduri...

Așa cum avea să se dovedească după război, zona Kostolatz fusese intens minată și a pricinuit multe scufundări de nave. Tîrît de curent, aspirantul Marjnescu, sportiv și bun înotător, a ajuns totuși la malul sîrbesc, abia la vreo 2 km în aval de locul naufragiului, ajutat pe ultimii zeci de metri de un pescar cu barcă, Zoran Pantelici, desprins de la mal la azulul exploziei. Apucase să mai zărească în apă cîțiva marinari ce se zbăteau să ajungă la mal, printre care și șeful dragor, sergentul major, Mocanu Ionel,

FILE DE LUPTĂ

FAPTE DE VITEJIE

După aproape trei luni de lupte înversunate desfășurate pentru eliberarea Ungariei, Corpul 7 armată român (diviziile 2, 19 infanterie și 9 cavalerie) ajunsese, către sfârșitul lui decembrie 1944, la marginea de est a Budapestei. Fusesse într-adevăr greu, foarte greu, dar ceea ce urma avea să capete aspectul unor lupte infernale, pline de surprize zguduitoare, într-un mare oraș organizat din timp de comandamentul fascist pentru o defensivă disperată, care punea în fața noastră și a trupelor sovietice, alături de care luptam, probleme extrem de complexe. Fiecare cartier, fiecare casă, fuseseră puternic fortificate, înțesate cu armament de toate felurile și cu trupe fanatizate ce primiseră ordin „să reziste fără gând de retragere”.

Eram, în acea perioadă, șeful biroului de operații al Diviziei 19 infanterie, care constituia virf de atac în dispozitivul Corpului 7 armată român, avînd misiunea să acționeze ofensiv spre centrul capitalei ungare, în direcția Hipodrom - Gara de Est, și, ulterior, de-a lungul Bulvardului central Rakoczi.

...După amiaza zilei de 14 ianuarie. Fetele ne erau sfichiuite de țepi de gheață și fulgi cătrăniți de fumul exploziilor proiectilelor de artilerie, bombelor, minelor, complete cu lătratul sec al armelor automate. La un moment dat, atenția ne-a fost atrasă de o coloană

de civili înarmați, care contraatacau dinspre piața Baroszi; de pe bulevardul Rakoczi, înspre Gara de Est. Era vorba de un grup înarmat în pripă cu puști, arme automate, pistoale, grenade, care se apropia, tâlăzuind, înspăimîntat,

spate, ca vitele la abator.

Într-un gînd de profund umanism, generalul Mihail Lăcătușu dă ordin colonelului Ștefan Mihăilescu să intervină cu rezerva sa, o companie comandată de căpitanul Vasile Iordache, sprijinită de o baterie de artilerie

În acțiune pe străzile Budapestei

trăgînd fără adresă cu armele, aruncînd grenade. Tipau și făceau un zgomot infernal, ca niște oameni de-abia ieșiți dintr-un ospiciu. Am observat că această grupare era împinsă de la spate, sub amenințarea pistoalelor automate, de către soldați hitleriști și szalaziști. Cu cît se apropiau de Gara de Est, unde ostași ai Regimentului 95 Infanterie luaseră poziție de luptă, vedeam bine actele de răzvrătire disperată ale acelor oameni: bătrîni, femei și copii, mînați cu forța de la

comandată de căpitanul Gheorghe Ursoiu. Și, în același timp, primesc ordinul generalului să coordonez acest mic detașament, pentru a scoate din pericol pe civili. Orice pas înapoi al acestora se plătea cu moartea: țevile automatelor ostașilor hitleristo-szalaziști erau îndreptate spre templele lor.

Ostașii noștri, dînd o nouă dovadă de omenie, n-au tras un foc în gruparea dezorientată, care înainta sub amenințarea armelor și baionetelor celor din spatele lor.

Această acțiune trebuia executată cu tact, în ritmul alert al cerințelor situației în care ne găseam, și fără a jertfi vieți omeniești. Am executat cu compania din rezerva Regimentului 95 Infanterie o manevră de-a lungul străzii Rotenblier, pentru a cădea în spatele acestei grupări. În același timp, căpitanul Gheorghe Ursoiu avea să ia în primire cele două autotururi și tancul care sprijineau acest „detașament al disperării”.

Acțiunea executată reuși pe deplin, fără pierderi de vieți. Ostașii hitleristo-szalaziști, care amenințau cu moartea pe acești oameni ajunși în pragul disperării, s-au văzut deodată amenințați ei înșiși cu moartea. N-aveau de ales. După o scurtă încălețare, aceștia au fost dezarmați și făcuți inofensivi, în timp ce tancul și autotururile cu zvastică, luate sub focul tunurilor noastre, au fost transformate în fiare vechi, înroșite.

În sufletele acestor oameni, împinși la moarte sigură, s-a înfiripat acel miracol al salvării, al speranței de viață. Au aruncat armele cît colo, au îmbrățișat, într-un gest de supremă grațitudine, într-o explozie de bucurie, pe salvatorii lor, ostașii români. Lacrimi de bucurie, de căldă și vibrantă recunoștință pentru cei ce, prin spiritul lor de jertfă, de înalt umanism, au cruțat de la moarte sigură sute de vieți omeniești

**Colonel (r)
AURICĂ SITARU**

MĂRTURII

NEPIERITOARE

MĂRTURII

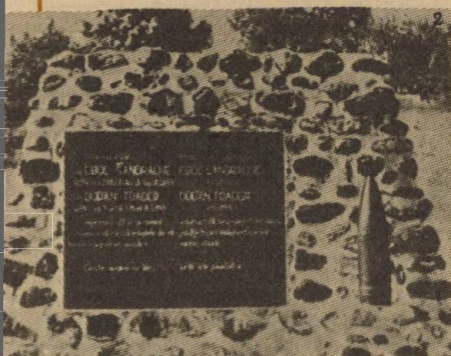
Nespus de lung și grele au fost, pentru flăcăii noștri, drumurile războiului. De necuprins în cuvinte a fost — și a rămas în suflete — durerea părinților, fraților și copiilor, nevestelor și logodnicilor celor plecați, însuflețiți de nobile idealuri, să lupte pentru pământul patriei, pentru libertatea noastră și a altor popoare. Și mulți, foarte mulți nu s-au mai întors...

Departe de vatra pe care s-au născut, și-au amestecat singele lor înăr și cu brazdele străine, pentru ca pe ele să rodească copaci înalți, luminați de soarele păcii și prieteniei. Și dacă unii uită — sau se prefac a uită — ce a însemnat și cât de mari au fost jertfele noastre, pământul care a îmbrățișat trupurile luptătorilor și pe care se înalță atâtea monumente, obeliscuri, pietre tombale le păstrează amintirea pentru eternitate.

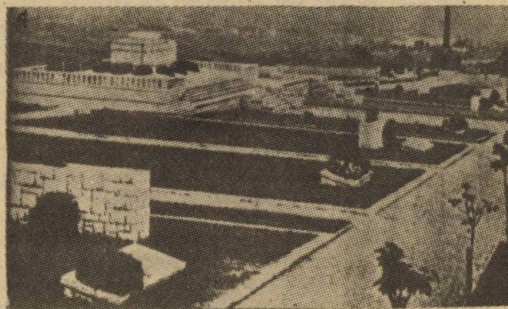
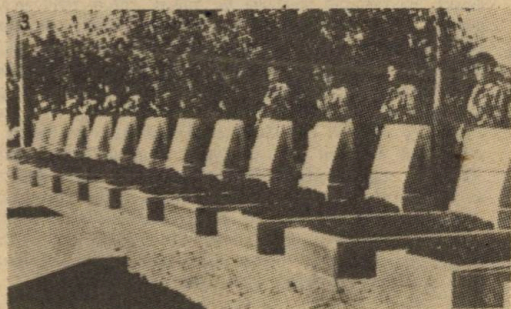
Înclinându-ne fruntea, înăbușindu-ne durerea, recităm în cartea mare a eroilor aceluia război — ce și-ar fi întins umbra morții peste popoarele Europei încă multă vreme dacă nu s-ar fi aliniat în frontul luptătorilor antihitleriști și sutele de mii de ostași români: numai pe teritoriul țării vecine, Ungaria, au fost înhumate trupurile a 12 807 eroi români, în 478 de cimitire din tot atâtea localități. În 19 localități le cinstesc eroismul monumente dăltuite în piatră sau turnate în bronz. Pe pământul Cehoslovaciei, în 633 de cimitire din diferite localități sînt puse trupurile a 33 928 de militari români. În memoria lor au fost înălțate, în 76 de localități, 93 de monumente, obeliscuri, troițe, plăci și pietre comemorative, purtătoare de inscripții pline de recunoștință.

Dincolo de cifre, dincolo de inscripțiile lapidare, noi îi vedem aievea pe eroii noștri, pe vitejii ostași români.

JEAN GHELIUC

1. Cuvinte simple, pornite din inimă, spre eternizarea memoriei ostașilor români căzuți în luptele pentru eliberarea Budapestei 2. Placă memorială cu numele eroilor ce și-au dat viața pentru eliberarea localității Pliesovce — Cehoslovacia 3. De gardă în cimitirul ostașilor români căzuți în luptele pentru alungarea hitleriștilor din capitala Ungariei 4. La Zvolen, ca și în numeroase alte localități din Cehoslovacia, își dorm somnul veșnic ostașii români căzuți în numele libertății

MĂRTURII

DESPRE
ACEI
ANI
ÎNTUNECAȚI

mărturii

Așternînd pe hîrtie aceste rînduri, mă gîndesc la generațiile mai tinere, la cei care vor urma, la copiii și nepoții mei care trebuie să știe, pentru că cei vechi se duc și faptele se petrec și se uită, patina vremii se așterne peste suferință și speranță!

Eu, Vasile V. Petruț, fiu de țărani așezați din Văleni, în Țara Lăpușului, mă simt și astăzi, peste patru decenii, solidar cu cei aproape 2 milioane de fii ai neamului meu care, alături de alte sute de mii de maghiari, evrei, slovaci, au trăit patru ani de întineric sub ocupația horthystă instaurată în partea de nord-vest a țării noastre prin odiosul dictat fascist de la Viena. 43 492 kmp udați de sudoarea și sîngele strămoșilor noștri au fost, în acea vară, a amputării României, la 30 august 1940, smulși din vechiul trunchi și aruncați, prin hotărîrea călăilor vieții, în noaptea istoriei. Cu greutatea durerii redeșteptate, m-am hotărît să reinviu acei ani cînd, adolescent fiind, am trăit marea dramă a poporului meu, oprimarea și ororile, smulgerea dreptului elementar de a te simți om în vatra părinților tăi. Ca român, n-am acuzat și nu pot acuza un popor cu care bunii mei, primitori cu oaspeții, s-au înfrățit adesea în truda cîmpului și în necazuri, cu care noi, comuniștii, toți oamenii muncii din patria noastră, onești și harnici, făuritori ai viitorului fericit al României socialiste, astăzi împărțim același crez neclintit, aceeași speranță de înțelegere între popoare, de pace și progres. Acuz un regim odios care a ucis anii tineri ai generației mele, care a întunecat cerul senin al toamnei frumosoilor bătrîni ai satului meu, stingînd zîmbetul copilăriei și înția vrajă a tinereții! Acuz, în numele demnității mele de om și a datoriei mele sacre de fiu al acestui pămînt, cele văzute, auzite și trăite, puține la scara istoriei, prea multe pentru o viață de om, și vreau ca, reamintindu-mi viața, anii umbriți ai adolescenței mele, ceva din durerea generației de ieri să fie transmisă prin cei de azi celor de mîine, pentru că, alăturat vocației muncii pașnice, noi, ca popor greu încercat aici, la poarta furtunilor istoriei, avem datoria de a nu uita niciodată nimic din cele trăite, de a nu uita tributul greu plătit de înaintași ca să rămînem ceea ce am fost și sîntem — români și oameni liberi în vatra moșilor și strămoșilor noștri.

Cine sînt? De unde vin? O eternitate mă desparte astăzi de coconul cu cămașă albă, ȋtari, pieptar, și opincuțe, cu clopul pe frunte, cu nume împărătesc și cercel de argint în ureche, semn că eram sortit să fiu bărbatul care avea să ducă mai departe numele și datinile alor săi, de copilul care, cu ochii săi mari ațintiți asupra munților, codrilor și apelor, scruta, cu peste șase decenii în urmă, lumea, dornic să înțeleagă! Nedumeririle lui îmi sînt departe ca o poveste. Și totuși, privindu-mi nepoții, întrebările lor se redeșteaptă în mine, timpul se-ntoarce și amintirile încep să se depene.

Demobilizat din armata austro-ungară, tatăl meu trăise cu intensitate marea zi a sărbătorii naționale, ziua mult așteptată a Unirii, 1 Decembrie a lui 1918, numărîndu-l printre miile de români din Țara Lăpușului adunați în piața mare din ȋrgul considerat loc de hotărîre a treburilor obștei încă din vremea cînd înaintașii lor veniseră în grabă să afle de ce munții bu-

ciumă încrîncenați și focuri se înalță spre cer, anunțînd primejdie spre cetățile marelui „duce” Menumorut și mai în jos, spre țara lui Gelu, aceste meleaguri ale haiduciei lui Pinte. Cu mîndră încrîncenare, îmi glăsuia tata în lungile nopți de iarnă nu despre Feți-Frumoși și zîne, ci despre zmei moderni care înlocuiseră buzduganul cu mitraliere și tunuri, reinviind pentru mine și viitorime povestea supraviețuitorilor acelor clipe, cînd dreapta bucurie le-a fost ținată. Zeci de morți și răniți au adăugat roșul lor sînge roșului de pe tricolorul Unirii, pentru că gloanțele unei unități de honvezi în retragere dinspre Băiuț au încercat, atunci, să schimbe cursul istoriei.

Un monument ridicat în piața din ȋrgu Lăpuș va aminti generațiilor viitoare masacrul pe care l-am trăit adesea în nopțile mele de copil, mereu mai înfricoșător, cu cît anii de suferință ai tatei, grav rănit în acea zi, se prelungeau, marcînd profund echilibrul vieții noastre de familie. Mereu suferînd, fericit că dreptatea istorică se făcuse prin voința obștei neamului, dar neputînd uita niciodată, Victor Petruț s-a sfîrșit la numai 40 de ani, în martie 1938, cu sufletul greu de grija noastră în acele clipe cînd negrii nori de furtună păreau că vor să se abată asupra colțului nostru ținut de țară. Îmi lăsa moștenire necazurile lui, povara întreținerii unei familii care număra, alături de mine, copil de 12 ani, trei surori, două mai mici, și o mamă bolnavă, prematur sleită de multele nevoi căroră le făcuse față, și datorită de a apăra neclintit tot ceea ce însemna al meu, de la amintirea înaintașilor care se jertfiseră pentru marea victorie românească al cărui nume îl purta, la codrii și apele noastre, la băutura casei și risul cristalin al copilelor care-mi erau surori și al prietenilor de joacă, la oamenii satului, la tot ceea ce pentru mine însemna atunci România, Țara întregită.

S-a scris mult despre „dramaticul an al amputării României”, s-a scris și se va scrie, dar nimeni nu va putea așterne pe hîrtie, la adevărată dimensiune, ce am simțit atunci noi, mai mult decît ceilalți fii ai Țării, noi cei furați și batjocoriți la noi acasă! Cine ar putea descrie mai bine decît noi îșine, supraviețuitorii, uimirea, neliniștea, durerea și încrîncenarea noastră, sentimentul că întreaga lume s-a prăbușit, că însăși viața s-a oprit, că Dumnezeu dreptății nu există? S-a scris despre depozedarea românilor de bunuri, despre reintoarcerea grofilor, despre măsurile de maghiarizare forțată, de dezarmare spirituală, de la interdicția de folosire a limbii populației autohtone și majoritatea la închiderea sau încercarea de catolicizare și, respectiv, maghiarizare a bisericilor și școlilor, pînă la schimbarea forțată a numelor. Dar cine poate descrie ce putea fi în sufletul unui copil maturizat înainte de vreme? Am cunoscut și eu umilințele, insultele, arestul pînă la 10 zile la comandamentul de plasă pentru că aveam ghinionul să fi trecut de vîrsta de 12 ani. Eram apt pentru premilitărie, deci pentru ziua de ghionți și insulte, decretată de „Instrucție” o dată pe săptămînă. Ca toți tinerii din comună, m-am instruit cu subofițerul rezervist Varga Lajos, măturiînd, săpînd, întrețîrînd drumurile, muncind acolo unde ne trimitea. Cînd era „bine dispus”, domnul „instructor” ținea să ne dezvolte și calitățile „spirituale”, vorbindu-ne despre istoria și marea de-

functului Imperiu austro-ungar. Eram încă un adolescent și puteam să-i strig în față ceea ce toată lumea, tineri și bătrâni, gîndea — că o nedreptate istorică nu poate fi perpetuată, că țara noastră, care și-a plătit cu atîtea jertfe libertatea și Unirea, va scăpa de teroarea ocupantului. A ocupantului care ne obliga pe noi, tineri români, cu straiete noastre coborîte de pe Cămin, să purtăm bonetă, insigne și panglici în culorile drapelului horthyst și să preamărim, la fiecare 15 martie, în manifestări „artistice”, organizate cu paramilitarii, gloria militară a celor ce fuseseră înfrînți de legiunile de moți ale craiului lancu. Într-o astfel de atmosferă, cîtat ca recalcitrant de autoritățile comunale, obligat să cîștig pîinea familiei, la începutul anului 1941 am intrat în marea familie a truditilor de la întreprinderea minieră Răzoare, de lîngă Tirgu Lăpuș. Obligatoriu să lucrez aici zi-lumină la extragerea minerului de fier, expediat la Diósgyör pentru nevoile armatei cîtropitorului, sau, în 1942, la construirea funicularului dintre Răzoare și Ileana pe Someș, am cunoscut umilința și nedreptatea. Ca român, am fost supus, ca și ceilalți colegi, la cele mai grele munci, înjurări și amenințări mereu pentru că nu înțelegeam de ce eram plătiți mai prost decît muncitorii a căror calitate unică în plus era aceea de maghiar; am trăit instituirea camuflajului total, perioada interdicției de circulație și de întrînire a mai mult de două-trei persoane. Interdicția de a vorbi românește, interdicția de a protesta, interdicția de a gîndi, interdicția de mișcare, mizerie, foamete, umilințe! Totul impus sub amenințarea unei corecții în localul cenderilor (csendör) cu pană la ceacău.

Sub ploaia de insulte și umilințe ne rămînea speranța, o speranță ce creștea pe măsura înfrîngerilor suferite de trupele hitleristo-horthyste și a succeselor înregistrate de rezistența organizată în Ardealul ocupat. Fapte aparent mărunte pe planul derulării istorice, aceste succese aveau tot ațîta răsnet în conștiințele noastre ca și marile izbîzni ale aliaților pe front. Astfel, o mare victorie am considerat-o eludarea ordinului de distrugere a bibliotecilor, a cărților în limba română, în fosta noastră plasă în care, din 37 de localități, 35 erau curat românești, maghiarii trăind alături de români doar în comuna Dămăcușeni și, în proporție de circa 25—30 la sută, în Tirgu Lăpuș. Toate fostele biblioteci școlare au fost salvate, cărțile circulînd pe ascuns, din mînă în mînă, citite fiind noaptea, la luminare. Alături de cărți, puținele aparate de radio salvate contribuiau la menținerea optimismului, la întărirea conștiinței spiritualității noastre. Știrile circulau din om în om și ne ajutau să descifrăm adevărul citind printre rînduri comunicatele oficiale. Interdicția de adunare era practic eludată prin lanțurile umane care țineau populația în stare de alertă. Așa am aflat că în comuna Ciucea, în județul Cluj, apărea un ziar de 4 file, „Tribuna Transilvaniei”, care reușea, dincolo de cenzură și în spatele articolelor ordonate, să strecoare adevăruri, menținînd treaz spiritul național. Ca mulți dintre tovarășii mei de muncă, am sacrificat o parte din mizera leață lunară procurîndu-mi un abonament. El mi-a permis să descifrez, dincolo de declarațiile despre așa-zisele replieri strategice, importanța înfrîngerii de la Stalingrad și a deschiderii celui de-al doilea front în Europa. Am considerat, ca și ceilalți abonați, muncitori și țărani, că speranțele trezite compensau din plin umilințele îndurate din partea „cenderilor”, care ne suspectau de răspîndire de zvonuri, acuzîndu-ne de propagandă defetistă pentru simplul fapt că noi, oameni simpli, urmăream presa. Eram însă români, și asta în ochii lor constituia o crimă. Neli-niștea lor avea să sporească considerabil după declanșarea Revoluției la 23 August 1944 în România. Și aveam să fiu la un pas de moarte în acele zile pentru simplul motiv că citeam „Tribuna Transilvaniei”, fînd ridicat și bătut de jandarmi sub acuzația că agit populația, că incită la rezistență. Poate ne înțelegeam prea bine atunci sensul cuvîntelor, dar eram rezistent pentru că mă născusem român și toți fiii națiunii de pe pămîntul cîtropit au încercat, în vechea tradiție de luptă a țărînimii, să reziste ocupantului, reînviind formele de luptă ale înaintașilor, de la sabotarea uneltelor și a producției la părăsirea satelor, fuga în codri sau peste nedreptul hotar, în

România. Atît la mînă, cît și la funicular, ne străduiam să defectăm mașinile, să înfrîzim reparațiile și transporturile. Descoperiserăm astfel că, introducînd în mașina de concasat o piatră rezistentă de formă alungită, puteam bloca toate ciocanele concomitent și opri motorul. Sarcina mea și a consătenilor mei Vele Vasile, azi cantonier pensionar, Vlașin Gavril, Butuza Ion și Alexe Ion, azi mineri pensionari, era să pregătăm pietrele și să convingem pe cei mai puțin curajoși să acționeze. Motoarele se blocau zile întregi și zile întregi așteptam cu sufletul la gură să fim ridicați, dar, spre cînstea sa, mecanicul șef, un muncitor maghiar, pe nume Mășcanu Ianoș, din Tirgu Lăpuș, nu ne-a denunțat niciodată.

Întîmplări mărunte, fapte de viață care conturau însă caracterul dirz al unui popor harnic și cînstit, dornic să trăiască liber la el acasă! Apropierea momentului eliberării noastre avea să precipite lucrurile o dată cu schimbarea propriului nostru statut. La începutul lunii august 1944 nu mai eram considerați mobilizați pentru lucru în cadrul unei întreprinderi care satisfacea nevoile industriei de război horthyste. Primeserăm ordin de mobilizare. În urma hotărîrii tovarășilor mei am fost desemnat să protestez pe lîngă inginerul Besquit Rudolf, care, în lipsa directorului, chemat de urgență la Budapesta, preluase conducerea lucrărilor. Eram, oricum, un om însemnat în ochii autorităților deoarece, la ultima serbare organizată cu premilitarii, în martie 1944, în comuna Rohia, îndrăznisem să arborez la bonetă cocarda tricoloră românească. Întreaga regiune era tîxită de trupe germane, astfel că m-am strecurat destul de greu pînă la domiciliul acestuia, aflat la peste 20 de km, în comuna Ileana. S-a dovedit un om de înțeles atunci cînd i-am comunicat că noi, cei aproape 30 de concentrați români care de trei ani lucram pentru întreprindere, refuzăm să ne prezentăm la Cercul teritorial militar Beclean. Deși a refuzat să intervină pentru noi, argumentînd că, în condițiile create de retragerea trupelor germano-horthyste de pe front „totul e dat peste cap”, a acceptat să păstreze ordinele noastre de chemare pentru a ne da posibilitatea să ne disculpăm față de jandarmi sub pretextul că nu am fost anunțați oficial. Părea un om care renunțase la iluzii. Privea înfrîngerea Axei ca lucru cert, astfel încît s-a simțit în măsură să-mi declare zîmbînd, pe un ton detașat, că el personal nu se va retrage și că „lucrările le vom continua cu bolșevicii”. Fatalism sau conștiință clară a culpabilității, urmată de remușcări și dorința de a repara ceea ce se mai poate? Cine știe?

Se știe apoi că, pe lîngă cei integrați în unități combătante, majoritatea românilor valizi au fost mobilizați în subunități de muncă forțată, purtînd drept uniformă propria îmbrăcăminte, boneta și brasarada de pe mînă indicîndu-i drept românii, candidați la sclavajul modern travestit în scripte în haină militară. Printre cei ce au trăit coșmarul săptămînilor de lucru inuman la poduri și fortificații, sub permanenta amenințare cu moartea, s-au numărat și unchiul mei, Petruț Vasile din Văleni și Gherman Vasile din Fintînele. Au făcut și ei parte din rîndul miilor de români care, înfrîndînd armele ocupantului, au dezertat, trăind în „codrul frate cu românul”, ascunzîndu-se peste un an de zile, ca sălbăticiunile hăituite, pînă la stabilizarea situației, după trecerea frontului în Ardealul de nord. Iar eu am fost unul dintre zecile de tineri care au făcut atunci oficiul de curieri, țînînd în contact grupurile acestor dezmoșteniți ai soartei — care știau că o dată încăpuți pe mînă horthystilor îi așteaptă tortura și streangul — cu lumea pașnică a satelor lor, ducîndu-le merinde și vești dătătoare de speranțe despre evoluția frontului. O dată cu știrea căzută ca un trăsnet asupra ocupantului, a izbucnirii revoluției la București, deși se interzisese părăsirea localităților, începuseră să circule însă și altfel de vești, înfricoșătoare. Vești despre schinguirii și omoruri bestiale, despre sate arse, despre masacre, care nu mai puteau însă întuneca bucuria apropiatei eliberări. În mod cert, autoritățile intraseră în panică și întreaga bestialitate a celor ce hotărîseră că ne sînt superiori ieșise la suprafață, de sub spoiala de educație și cultură, de frică. Frică de noi, de propriile fapte, de trupele române eliberatoare.

Ocupantul și cozile sale de topor, din rîndul minorităților conlocuitoare, uitaseră de discursuri, prelegeri asupra propriei importante și proiectelor de viitor. Se întreceau în a-și încărca lucrurile jefuite în cei patru ani de teroare, pregătindu-le evacuarea spre Ungaria, ucidneau oameni lipsiți de apărare, din furie neputincioasă pentru ca, o dată surprinși de apariția unităților eliberatoare, să încerce să-și schimbe părul ca lupul din poveste, lepădîndu-și hainele și armele compromițătoare, ascunzîndu-se, înălțînd din mers o găunoasă frazeologie democratică ce avea să permită unora să poată comite în continuare crime, să terorizeze pe necăjitul țaran român, în numele noii ordini, așa cum o făcuseră servind-o pe cea veche. Noi, românii, tineri și bătrîni, ne primeniserăm straiile și casele, copsesem plînea și așteptam cu sufletul ușor sosirea armatei române, a cărei apropiere o simțeam, după respingerea contraofensivei germano-horthyste, prin numărul tot mai mare de dezertori unguri pescuiți de oameni prin podurile caselor. A

urmat pentru noi, cei răpiți prin odiosul dictat fascist de la Viena, eliberarea, reinviind clipele de împlinire ale vremurilor lui Mihai, domnul tuturor românilor, și ale anului revoluționar 1918, apoi instaurarea guvernului Petru Groza, la scurtă vreme după acel memorabil 6 Martie 1945 autoritățile noastre revenind în Ardealul de nord. Reunificată, liberă, patria se pregătea să-și vindece rănille pricinuite de război, înaintînd sărbătorește pe drumul revoluției, pe calea trasată de Partidul Comunist Român, a făuririi socialismului și comunismului.

General-colonel (r) VASILE PETRUȚ

1. ÎMBRĂȚIȘARE

Noaptea s-a destrămat brusc, fișilele întunericii pluteau ca un penaj negru, vînzolit, și cădeau undeva, în îmbrăcătura de foc a exploziilor ce fereștruiau zarea cu tășuri de roșu incandescent.

În tranșee era atît de cald de parcă răscolise cineva tot jarul unei vetre; fumul înecăcios și mirosul corosiv înăbușeau respirația; totul părea a fi înghițit de lacoma gură a unui crater de vulcan în plină erupție. Numai ostașul din tranșee, cu miinile înțeleștate pe pușca mitralieră, încinsă pînă la refuz, nu lua în seamă clocotul în care era cufundat; părea înmărmurit și numai ochii arși de nesomn și fierbințeală se mișcau cînd într-o parte, cînd în cealaltă, scrutînd întinderea cîmpiei din față.

În spatele său se afla așezarea pichetului și, mai la vale, malul pe sub care clipeceau apele Dunării. Și din nou exploziile zguduiau pămîntul; uruitul șenilelor ce frămîntau terenul se auzea din ce în ce mai aproape, crucea încirlicată de pe blindajul tancului venea amenințătoare peste el. Și grănicerul apăsă pe trăgaci, poate că nici nu încetase o clipă s-apeșe... dar tancul venea, se prăbușea peste el, ca un monstru. Atunci brațul ostașului s-a arcuit fulgerător, ca un zbor de șoim, ca o înclinare de stejar... și craterul vulcanului l-a înghițit, tancul se topea în propria-i lavă, mistuit de flăcările iscate de mica, însă necruțătoarea grenadă.

Și tancul hitlerist n-a trecut! A rămas ca un rug, lîngă poteca șerpuind spre pichet.

Ostașul s-a ridicat, pentru atît a mai avut puteri, și pașii l-au dus lîngă piatra cu muchiile aproape rotunjite de vînturi sfichiuitoare. Numai pînă acolo a putut ajunge. A întins brațele, îmbrățișînd borna de hotar.

Așa l-au găsit tovarășii săi, în zori, cînd peste plaiurile patriei se revărsau luminile lui August eliberator...

2. DRAPELUL

A căzut la poalele munților Tatra, secerat de gloanțe, sfîrțec de schije, ars de explozie. N-a putut fi recunoscut, nu se știa cine era ostașul acela care a cucerit cazemata fascistă și i-a alungat pe hitleriști din satul montan. Locuitoarii au presărat peste el jerbe de brad. Dar nimeni nu putea pomeni numele eroului necunoscut, nici un locuitor al satului eliberat nu știa cine era cercetașul care s-a jertfit pentru el.

Curînd au sosit însă și ostașii batalionului. Peste cercetașul căzut la datorie a fost așternut drapelul tricolor. Și drapelul l-a redat identitatea. Atunci oamenii locului au aflat cine era eroul lor: un ostaș român.

Poate că nu fiecare pricepea pe deplin ceea ce urma să se întîmple în zori, dar nu era vreme pentru explicații, sînt momente cînd inima deslușește cu o clipă mai degrabă decît rațiunea, iar ostașii companiei înțeleseseră chiar din secunda în care le fusese adus la cunoștință ordinul de luptă că nici un car blindat hitlerist nu trebuia lăsat să treacă.

Orele erau numărate, aveau un preț ce nu putea fi dinainte calculat, în nici un chip, deoarece prețul lor s-ar fi putut vedea abia după cîștigarea bătăliei. Și flăcăii aceia, viguroși ca stejarii pădurilor noastre, iuți asemenea izvoarelor ce-și taie drum printre bolovănișuri, toată noaptea au săpat tranșee, întărîndu-și poziția cu o înverșunare dincolo de omeneșul posibil.

Cînd întîiul huruit de șenile spărsese liniștea celui revărsat de lumină, alungînd licărul stelelor, ochii lor, înnova-

rați de nesomnul nopții cumplite, rămăseseră singurii luceferi scilipitori sub arcada unei zile de august. Și carele blindate veneau, veneau... O explozie le zgăzuise trufașa cutezanță, apoi alta... Fumul se învîlătuca pînă sub parapetul ce proteja tranșeele.

Cu palmele arse de fierbințeala armelor incinse pînă la trandafirul incandescent, ostașii români trăgeau... trăgeau... Carele blindate deveneau înspăimîntătoare ruguri, apoi nimic nu mai putea fi deosebit din uriașul caier de foc și pîclă... Și totuși... ochii! Ochii ostașilor strălucneau plini de dirzenia voinței de a izbîndi, ca niște luceferi de nemuritoare cutezanță. Strălucneau în mod deosebit poate și din pricina reflexelor incandescente ale țevilor armelor, incinse ca niște trandafiri aprinși.

La numai un an de la înclătarea aceea, pe locul unde se desfășurase cumplita bătălie, pe parapetul din față

ILUMINĂRI

unei tranșee, zăcea o cască plină cu pământ în care se ramifica o tufă de trandafiri, cu flori ce-și rotunjiseră petalele catifelate și impurpurate ca buzele fecioarelor sau ca sîngele bravilor ostași români căzuți la datorie. Apoi, vînturile anilor au adunat pulberi peste pulberi și sub cască aceea crescuse o movilă, din ce în ce mai mare, ca o colină, împreunată de tufele trandafirilor. În jurul

acelei coline s-au înălțat construcții impunătoare, blocuri de locuințe, dar nimeni nu s-a atins de locul ce își dobîndise renumele de „trandafirii eroilor”. În fiecare vară, perimetrul acela plin de mireasma trandafirilor este un colțișor de odihnă și plimbare pentru cei tineri și vîrstnici, de joacă pentru copii. Și cu toții admiră frumusețea trandafirilor. Dar, înainte de a îmboboci primul trandafir, mai întii fuseseră spinii...

la datorie au crescut o dată cu tulpina, lăîrîndu-se cît ține trunchiul. Și Ion a rămas prenumele bradului. Vorbim de el ca de o ființă apropiată, cunoscută nouă, ostașilor din companie. Zicem deseori: „M-am deplasat pînă la reperul Bradu Ion”. Sau „Semnalul acela luminos a ținut de la reperul Bradu Ion”. Expresii cotidiene, ca și cum bradul ar fi în evidența subunității; ar face parte din efectivele ei, s-ar număra printre ostașii noștri. E bradul acesta un fel de observator neclintit, așezat pe înălțime, cu adînci rădăcini în glie. E ca o santinelă într-o continuă stare de veghe, cu personalitatea lui, cu amintirea celui ce i-a încredințat pentru totdeauna prenumele, spre nemurire.

4. NEMURIRE

Privesc în întuneric și ochii nu mi se pot obișnui cu bezna deasă ca smoala. Nicăieri nici o li-cărire de lumină, nici o scînteiere de stea. Vîntul miroase a ozon. Pădurea

Coaja i s-a curățat de tot și a rămas tulpina netedă ca un obraz. Norii s-au mai risipit și luna, crăiasa, s-a arătat pe cer. Razele de argint poleiesc tulpina, și bradul pare o torță luminînd de pe înălțimi povîrnișul de cremene. Cunosc acest brad de cînd am executat marșul acela montan cu întreaga companie. E același ca și legenda despre el. L-a sădit acolo, sus, unde stîncă începe să fie golașă și vulturii își fac cuiburi, un strănepot de plăieș. Și bradul nu s-a ofilit, cum credeau unii. Și-a întins rădăcinile, săpîndu-și cu ele loc printre pietre. Poate au dat de un izvor ascuns, cu apă vie, și de aceea nu s-au uscat. Sau poate

că așa e pămîntul nostru, făcut să crească brazii unde nici legea firii nu îngăduie. La rădăcinile lui și-a dat sufletul, atins de gloanțele vrăjmașe ale unei patrule hitleriste, în vara fierbinte a anului 1944, ostașul care a avut de apărut muchia aceea de stîncă. L-au îngropat lîngă bradul solitar și cineva a încrustat adînc, cu tăișul baionetei, pînă dincolo de scoarță: ION — 44. Prenumele soldatului și anul cînd a căzut

GHEORGHE CUMPĂTĂ

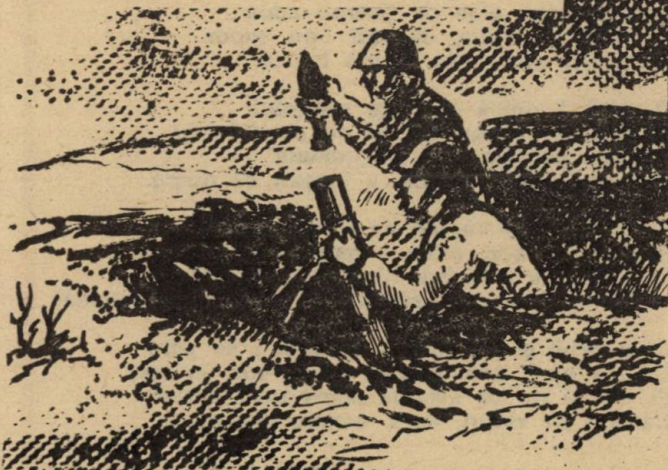
ILUMINĂRI

respiră ca o vietate fantastică, deoarece altfel de unde vine această aromă îmbătătoare? Mai fac cîțiva pași și mă opresc lîngă trunchiul bradului singuratic. E bătrîn neclintitul străjer.

TRANSILVANIA

*Transilvania —
zvicnetul singelui meu
necuprins
pasărea plugului
și-a făcut cuibul
în casa albastră a ta
peste apele și arborii tăi
— pot să jur! —
niciodată n-a nins
decît cu zăpezi
de lumină și stea.
Transilvania —
sunetul limpede
al graiului meu,
numele tău
fîntînă de lacrimă este,
cine-a trecut desculț
prin diminețile tale
te visează mereu
și pe sub pleoapele rîurilor
se coboară-n poveste.*

EUGENIU NISTOR

Aurel Marin se înscrie printre poeții deceniului 4 al secolului XX. Ofițer de profesie, el se dedică în același timp și creației literare, pentru care are o adevărată chemare. Începând cu anul 1933 publică: volumul de versuri *Lumini* (Editura Cronica-rul), urmat de *Yodler* (Ed. Frize, 1935), *Intrarea în pădure, cu cinci gravuri în linoleum de R. Robyczka* (Ed. Iconar, 1936), *Versuri* (Ed. Țara Bârsei, 1937), *Poezii din Țara Bârsei, 1938*, *Însemnări de vacanță* (Ed. Frize, 1939), *Însemnări despre lume, prieteni și moarte* (Ed. Fundația pentru literatură și artă, 1940), *premiat de Academia Română*, *Viața în munți* (Ed. Frize, 1940), *Moartea lui Pan* (Ed. *Gazeta Transilvaniei*, 1941), *Sonete* (Ed. *Gazeta Transilvaniei*, 1942), *Comentarii critice* (Ed. *Gazeta Transilvaniei*, 1942).

Poeziile ce le încredințăm spre publicare *Almanahului oștirii* sînt inedite și provin din oferta soției sale, care le-a donat Muzeului Literaturii Române. După cum se vede, versurile exprimă sentimentele și emoțiile poetului în fața războiului, care nu înseamnă nimic altceva decît moarte, angoasă și înstrăinare de tot ceea ce e viață și bucurie, înțelese prin pace. Caietul din care desprindem aceste versuri poartă titlul „Carnet de campanie”, subintitulat și „Note lirice de pe front” – versuri dactilografiate de soția sa după moartea eroică a poetului și legate între coperti de carton, datate 1942. Poetul, pe timpul războiului, cît a luptat, pînă la ultima suflare, (avea gradul de căpitan) mort la Predeal în 1944, obișnuia ca între pauzele luptelor să consemneze în caiete evenimentele ce se petreceau alături de el, odată cu el. Pe lîngă aceste versuri dominate de mult umanism, de raze de speranță, manuscrisele lui Aurel Marin mai conțin și multe note în proză, deosebit de mișcătoare, note de pe front.

Ne facem o datorie de inimă și conștiință din a încredința tiparului cîteva din versurile inedite ale ofițerului-poet Aurel Marin.

ILEANA ENE

AUREL MARIN

UN OM ÎNTRE ARME ȘI VERS

ÎNCETE SVONURI

Încete svonuri peste capete se pierd.
Trece moartea fără grabă printre grine,
Poate unul obosit va mai rămîne
Să-l ajut, pe frunte să-l desmierd.

Pină nu-l găsește, să-l ajung,
Să-i acopăr rănile cu mîna.
Dacă nu l-ar lua cu anasina!
Stelele-l rănesc și îl străpung.

Dar nu-l aflu și tot umblu fără rost
Și cum trec pe gînduri, fără grije
De vuit de gloanțe și de schije,
Parcaș merge ca să schimb un om, în post.

AȘA

Așa, întins pe targă, la ceasurile triste,
Între coloane albe de tinere-i adus
Și ochii lor, atîția, deodată l-au supus
Și brațele suave tot flutură batiste.

O mină îl ridică ușor de subțioară
Și sinul se atinge ori nu de pieptul lui?
Desface pansamentul înlănțuitului
Și rana-n plept adincă, a încetat să doară.

Ce liniște ciudată, de ea îi este teamă!
Strînge grenada, arma e gata pentru tras.
Foc! Din încărcătoare nimic n-a mai rămas
— De ce-a-nceput ostașul, în svîrcoliri, să geamă!

Cînd ochii și-i deschide o clipă, i se pare
Că s-a oprit de-a dreptul acolo sus, în cer,
Și, ca să nu se șteargă acest unic mister,
Călcînd pe vîrfuri, sora, aerian, dispăre.

NOI INTERPRETĂRI ALE ACȚIUNII

"ULTRA"

Timpul scurs de la încheierea ultimei conflagrații mondiale nu a estompat deloc interesul purtat acestei uriașe confruntări militare, care a implicat suprafețe imense ale întinderii terestre și ale oceanului planetar, sute de milioane de oameni, cheltuieli fără precedent. Încă se mai detaliază – avându-se la dispoziție nu doar un instrumentar sofisticat pentru cercetarea științifică, dar și beneficiindu-se de deschiderea arhivelor unor mari state protagoniste – pagubele provocate, contribuția avută de un stat sau altul în obținerea mării victorii asupra nazismului. În Iugoslavia sau în R.F. Germania, în Franța sau în Uniunea Sovietică sînt încă judecați și condamnați criminali de război naști. În Franța, de pildă, judecarea „călăului din Lyon” fostul gestapovist Klaus Barbie, a „mobilizat” peste 1 000 de ziarști și circa 350 de poliști pentru paza deșinutului, adăpostit în sala judecării de o cușcă de sticlă incasabilă. Organisme internaționale specializate continuă încă acțiunea de depistare a altor naști acuzați de crime, ascunși la sfîrșitul războiului în cutare stat sud-american (cazul Klaus Barbie este concludent) și intrați cu vize în regulă – furnizate de serviciile secrete – chiar în S.U.A. În memoria multor oameni stăruie viu și chinuitor ororile războiului, lipsurile inimaginabile care l-au însoțit, pierderile de vieți omenești pe care le-a provocat, rănile adînci și necicatrizabile ce mai dăinuie încă în suflete.

Așadar, în existența fizică a multora dintre protagoniștii conflagrației rezidă una din explicațiile majore ale interesului crescînd față de ceea ce a însemnat cel de-al doilea război mondial. Altele ar putea fi cantonate și depistate în domeniile politic – actuala configurație de putere pe plan mondial își are originea în înțelegerile intervenite între marile puteri în timpul și la sfîrșitul conflictului –, economic – ordinea actuală se revendică de la aceleași înțelegeri perfectate atunci cu aceiași parteneri –, științific – multe din ramurile de vîrf ale industriei de azi își au începuturile în acei ani de uriașă încordare a puterilor spiritului științific etc.

Un interes aparte, constant sporit îl reprezintă fața ascunsă a conflictului, confruntarea la fel de dură, ca și cea de pe cîmpurile de bătălie, derulată pe „frontul din umbră”, pentru a utiliza o sintagmă deja comună care desemnează războiul dintre serviciile de informații ale beligeranților. Richard Sorge sau „Orchestra roșie”, „Enigma” ori amiralul Wilhelm Canaris sau Cicero sînt deja subiecte clasice ale literaturii consacrate războiului secret desfășurat în 1939–1945. Un număr uluitor de cărți științifice sau literare inspirate de fapte reale, memorialistică, filme de mare succes, colocvii științifice internaționale sînt destinate să detalieze un episod sau altul al „frontului din umbră”, familiarizînd deopotrivă publicul larg cu un subiect ce pare a fi inepuizabil.

Cum este și firesc, într-o asemenea masă uriașă de informații nu lipsesc controversile. Alimentate atît de faptul – pomenit deja – că, la 25, 30 sau 40 de ani, diverse arhive dezvăluie taine pînă atunci îngropate privind o seamă de operațiuni ale războiului secret, cît și de împrejurarea că, astfel stimulați, protagoniști sau participanți la evenimentele de atunci iau poziție, se confesează, publică memorii.

Rezultatul? Selecționăm un episod în care noua informație abundent adăugată în anii din urmă este angajată în limpezirea adevărului. În ce măsură reușește s-o facă lăsam cititorul să aprecieze. Să notăm, doar, că adeseori se caută senzaționalul și că „demitizarea” este deja o modă căreia i se jertfește nu rareori acuratețea științifică.

Coventry: un oraș sacrificat deliberat?

Unul din cele mai „calde” momente ale celebrei „bătălii a Angliei”, cînd forța aeriană germană s-a angajat într-un gigantic efort distructiv destinat să favorizeze debarcarea forțelor proprii în Marea Britanie, îl constituie, neîndoielnic, bombardamentul Luftwaffe asupra orașului Co-

ventry. În noaptea de 14 noiembrie 1940, orașul englez Coventry a fost ținta a 449 de avioane de bombardament germane, care au provocat victime omenești și pagube fără precedent.

În directiva nr. 17 din 1 august 1940, Hitler ordonase ca „Forța aeriană germană să utilizeze toate mijloacele disponibile pentru a distruge aviația de luptă britanică cît mai cînd posibil. Atacurile vor fi dirijate înții de toate împotriva unităților luptătoare, infrastructurii aviatice la sol a R.A.F.-ului, iar apoi, contra industriei aeronautice, inclusiv asupra fa-

bricilor producătoare de armament antiaerian”. Din acest punct de vedere, Coventry era o țintă ideală pentru Luftwaffe, întrucît aici era masată o bună parte din industria aeronautică britanică, iar un atac reușit putea să priveze R.A.F.-ul de așteptatele avioane de vînaoare tip „Spitfire”.

Controversa în jurul episodului Coventry a început în 1974, cînd englezul F.W. Winterbotham a publicat cartea sa intitulată „Ultrasecret”. Sub acest nume codificat era desemnată activitatea remarcabilă desfășurată de „școala de cod

și cifru" de la Bletchley Park în descifrarea mesajelor codificate de germani cu mașini „Enigma”, iar Fred Winterbotham, autorul cărții mai sus-citate, fusese în perioada episodului Coventry ofițer de legătură al Serviciului Secret englez pe lângă „școala” de la Bletchley. Evidențind cu documente că mașinile de cifrat germană „Enigma” îi fuseseră pătrunse tainele de către serviciile specializate engleze, conchide că Londra avea astfel posibilitatea să cunoască prin decriptările făcute comunicările ultrasecrete ale comandamentelor militare de înalt nivel ale inamicului german.

Winterbotham afirmă tranșant că britanicii au cunoscut din după-amiaza de 14 noiembrie ținta atacului Luftwaffe din noaptea următoare. El sugerează astfel că Londra a fost pusă în fața unei dureroase alternative: fie să ia măsurile convenite de evacuare a populației civile din Coventry și să întărească rapid apărarea antiaeriană a orașului, fie să nu întreprindă aceste măsuri și să lase lucrurile să decurgă ca și cum n-ar fi fost în posesia acestei informații vitale. Dureroasa alternativă era determinată — sugerează Winterbotham în continuare — de necesitatea de a păstra secretul ținut cu atita strășnicie de britanici: posibilitatea pe care o aveau de a descifra comunicările germane codificate cu mașina „Enigma”. În virtutea acestei logici, măsurile suplimentare de contracarare a atacului aerian german ar fi atras atenția Berlinului, care putea realiza astfel că englezii au „cheia” cifrului lor; pe de altă parte, Londra nu se putea lipsi de informațiile vitale pe care le oferea „școala de la Bletchley” și deci era necesară protejarea acestei surse informative, chiar prin intoxicarea inamicului, fie și cu prețul unui număr sporit de victime din rândul populației civile și al unor pagube materiale importante.

Miza era de importanță covârșitoare în perspectiva desfășurării în continuare a războiului, care se anunța a fi de durată. Merita oare un câștig minim pe termen scurt sacrificarea unor posibile succese importante pe termen lung?

În cartea sa, Winterbotham adaugă că a telefonat numaidecât la reședința oficială a primului ministru britanic Winston Churchill în legătură cu informația dobândită privind iminentul atac aerian german asupra orașului Coventry: „Am vorbit cu secretarul personal al lui Churchill și i-am spus ceea ce s-a întâmplat”. În continuare, apreciază că Churchill a fost confruntat cu o hotărâre de cea mai mare însemnătate. „Era genul de decizie supreme care uneori trebuie luate la cel mai înalt nivel în cursul războiului”.

Cărți ulterior apărute și consacrate pe larg „războiului secret” în ultima conflagrație mondială consolidează aserțiunile lui Winterbotham. Astfel, americanul Anthony Cave Brown, în cartea „Platoșa minciunilor” („Bodyguard of Lies”), conchide pe baza studiului materialelor arhivistice că, într-adevăr, Churchill a avut de luat în cazul Coventry o dureroasă decizie: „Dacă nici o măsură extraordinară de

apărare nu se lua pentru a proteja Coventry, atunci nu se putea da măcar un avertisment confidențial autorităților civile, serviciilor de pompieri și spitalicești că orașul lor urma să fie atacat cu asemenea forțe? Nu trebuia ca populația orașului, bătrâni, tineri, cei imobilizați în spitale, să fie evacuată? La toate aceste propuneri, Churchill a spus nu, nu trebuia să fie nici o evacuare și nici un avertisment”. Așadar, și A. Cave Brown împărtășește ipoteza că primul ministru britanic a fost încunoștiințat de iminența atacului german asupra orașului Coventry — el

„Sonata lunii” în ediție 1986

Dar recent... Iovitură de teatru. Ipoteza care dobândise atita notorietate, credibilă și fundamentată fie de protagoniști de marcă ai „războiului secret” (Winterbotham și Stevenson), fie de cunosători avizați ai arhivelor acestuia (A. Cave

La o lună după debarcarea aliaților, sub focul inamicului, plajele și porturile artificiale nu au conștient să absoarbă cantități imense de materiale, facilitând înaintarea trupelor spre centrul Europei ocupate de hitleriști

spune „cu cel puțin 48, posibil chiar cu 60 de ore înainte” — și că decizia lui a fost fermă: protejarea acțiunii „Ultra”. El adaugă: „o decizie tragică pentru Churchill, dar singura posibilă”.

Un an mai târziu, alt partizan al acestei ipoteze, pe cât de îndrăznește pe atât de atrăgătoare și care dezvăluie gradul înalt al implicării informațiilor furnizate de serviciile secrete în cele mai grave decizii de război ale conducerii politice a unui stat, William Stevenson a publicat în 1976 lucrarea „Un om numit Intrepid”. Și el este ferm. Churchill a știut despre atacul asupra orașului Coventry: „numele țintei a fost adus la cunoștință lui Churchill la câteva minute după decizia lui Hitler”. Alternativa cu care a fost confruntat Churchill este schițată rapid: „Dacă primul ministru evacua Coventry, așa cum ar fi dorit din toată inima s-o facă, ar fi însemnat să spună inamicului că i-a știut planurile... Dacă cetățenii nu erau avertizați, mii dintre ei urmau să moară și să sufere”.

Brown) este spulberată. Autorul este Nigel West, ziarist și istoric militar, care a publicat cartea intitulată „Firul amăgirii”, consacrată în întregime reliefării „adevărului relevant de cele mai recente informații disponibile” privind „miturile spionajului în cel de-al doilea război mondial”.

Care este teza principală a acestui nou protagonist pe frontul istoriografic al „războiului secret”? El afirmă că Churchill nu a fost confruntat niciodată cu „decizia dureroasă” în cazul Coventry: „documentele Ministerului Aerului (britanic — n.n.) recent făcute publice vădesc că primul ministru n-a avut de făcut o astfel de alegere”.

Scenariul dezvoltat pentru a proba o astfel de categorică afirmație are toate atributele credibilității... pînă la proba contrarie. Să rezumăm principalele sale componente.

* NIGEL WEST, A Thread of Deceit. Espionage-Myths of World War II, New York, 1986.

Se afirmă că Ministerul britanic al Aerului culege informații privind inamicul din patru surse: 1) interogarea prizonierilor de război; 2) examinarea documentelor inamice capturate; 3) stațiile de interceptie a undelor radio; 4) mesajele decodificate la Bletchley.

În cazul Coventry, coroborarea informațiilor provenite din toate aceste surse a fost decisivă — a se cunoaște dinainte ținta atacului aerian german din noaptea de 14 noiembrie 1940. Treptat, informațiile strânse la Ministerul Aerului au gravitat către concluzia că va avea loc o intensificare a bombardamentelor nocturne ale Luftwaffe, precizându-se chiar un interval de timp precis: 15—20 noiembrie. Astfel, o sinteză informativă din 18 octombrie 1940 prognoza realist adoptarea unei noi strategii de bombardament de către Luftwaffe: utilizarea unor formații masive de sute de bombardiere care să lovească una sau câteva ținte într-un singur raid. La 11 noiembrie a apărut în setul de informații prima precizare privind bombardamentul din 14 noiembrie: va avea loc un bombardament masiv numit codificat de germani: „Moonlight Sonata” — Sonata lunii. Deși informația nu indica nici o țintă, specialiștii au recurs la interpretarea numelui de cod: bombardamentul va avea loc în trei faze (corespunzător tipului de compoziție a sonetei, alcătuită dintr-o triadă cu caracteristici melodice în fiecare din componente) și într-o noapte cu lună plină (prima era în 15 noiembrie). Un raport din 12 noiembrie 1940, care cuprindea informațiile obținute de la prizonierii de război germani, relatează că, trei zile mai înainte, unul dintre aceștia a menționat un raid masiv al Luftwaffe în perioada 15—20 noiembrie, fie la Coventry, fie la Birmingham. Iar analiștii documentelor capturate au observat că piloții Luftwaffe primiseră recent hărți operaționale care aveau însemnate patru ținte, toate în sud-estul Angliei, între care și Coventry.

În sfârșit, decisive s-au vădit a fi informațiile furnizate de stațiile de interceptie radio. Încă din vara anului 1940 se știa că Luftwaffe utilizează un sistem navigațional bazat pe unde radio, cunoscut sub numele „Knickebein” (literal: picior îndoit). Eficient, cu deosebire în cursul nopții, sistemul se baza pe transmiterea unei unde radio pentru ghidarea avioanelor către țintă, emisă de stație în timp ce al doilea transmisiator emitea un semnal care îl intersecta pe primul exact în punctul unde bombardierul urma să-și lanseze încărcătura. Sistemul a fost curînd perfecționat, fiind introduse complexele X — Gerät și Y — Gerät. În cadrul acestora din urmă, undele radio de ghidare avertizau în felul următor pilotul bombardierului: prima semnaliza apropierea țintei; secunda, la 15 km de obiectiv, declanșa un semnal auditiv în interiorul avionului; ultima indica locul exact de lansare a bombelor. Fiecare pilot primea frecvențele radio și testa echipamentul propriului avion cu 3—4 ore înainte de plecarea în misiune.

Englezii s-au străduit să găsească antidotul sistemului german, care permitea o mare acuratețe în efectuarea bombardamentelor. Dacă semnalul navigațional putea fi interceptat, atunci se putea depista ținta avioanelor inamice; dacă undele radio puteau fi deviate fără a se observa, atunci bombardierul Luftwaffe putea fi făcut să-și arunce încărcătura în zone pustii. Ei au dezvoltat astfel consecvența propriului sistem electronic de intoxicare a inamicului.

Dar importantă a fost în cazul Coventry și activitatea „școlii” de la Bletchley. Mesaje codificate cu mașina „Enigma” erau primite de piloții avioanelor germane cu câteva ore înaintea decolării. Ele se refereau la amănunte privind semnalele radio care aveau să ghideze misiunea următoare, iar descifrarea lor se putea dovedi de neprețuit pentru englezi.

Coroborînd toate informațiile provenite din sursele disponibile, serviciul specializat de informații al Ministerului Aerului l-a informat pe Winston Churchill, în dimineața de 14 noiembrie, care este prognoza activității aeriene a inamicului în următoarele 24 de ore. Raportul arăta că obiectivele Luftwaffe sînt „centrul Londrei (nu absolut sigur), Londra metropolitană, zonele Farnborough-Maidenhead-Reading și Rochester-Faversham-Isle de Sheppey”. Unul din paragrafele următoare ale acestui raport adresat lui Churchill suna în felul următor: „Considerăm că obiectivele vor fi cele specificate, probabil în vecinătatea Londrei, dar dacă informații ulterioare vor indica fie Coventry, fie Birmingham, fie altă țintă, sperăm să luăm măsurile necesare la timpul oportun”.

Acest paragraf al raportului se baza pe faptul că decodificările de la Bletchley atestau că lansarea semnalelor radio va începe la orele 13,00 în după-amiaza premergătoare raidului, iar interceptarea acestora urma să permită identificarea exactă a obiectivului Luftwaffe. O dată

depistate undele radio, specialiștii britanici sperau să le poată bruia. În acest scop era deja elaborat un plan de contramăsuri numit codificat „Cold Water” („Apă rece”), care era activat imediat ce se primeau informațiile necesare.

„Cold Water” eșuează

Așa cum arătam, interpretarea numelui de cod „Sonata lunii” a condus pe analiștii englezi să considere că bombardamentele masive vor fi declanșate într-o noapte cu lună plină, iar prima asemenea noapte era cea din 15 noiembrie 1940. Nu mică a fost surpriza serviciilor de informații ale Ministerului Aerului al Angliei cînd au primit o știre de la unitatea de interceptie radio de la Kingsdown: inamicul a început emisia semnalelor test la ora 13,00 în ziua de 14 noiembrie. Așadar, atacul urma să fie declanșat în noaptea următoare, cu 24 de ore înainte de prognoza informațională obținută prin compulsarea știrilor provenite din sursele la dispoziție. Două ore mai târziu, aceeași unitate din Kingsdown stabilise destinația semnalelor test ale inamicului. Ținta era orașul Coventry.

Din acest moment, bătălia urma să se dea în domeniul tehnicii, iar ferirea și limitarea efectelor bombardamentului asupra orașului Coventry urma să fie în funcție de capacitatea militară britanică de contracarare; urma să fie activat planul „Cold Water”, iar funcționarea lui depindea de depistarea corectă a frecvenței

Intrarea trupelor aliate într-un oraș eliberat

undelor radio emise de inamic pentru ghidarea bombardierelor sale, precum și, mai ales, de aplicarea rapidă și eficientă a contramăsurilor preconizate.

Forțele aeriene britanice au primit imediat după ora 15,00, în ziua de 14 noiembrie 1940, ordinul să pună în aplicare „Cold Water”. Unitatea 80 a R.A.F.-ului a primit frecvența corectă a undelor radio emise de inamic și urma să-și pună în funcțiune aparatele de bruierie, care să orbească bombardierile Luftwaffe, abătându-le spre zone pustii, unde să-și lanseze tonele de explozibil. Escadrile de bombardament britanice desemnate special au primit misiunea să atace imediat un număr de 27 de aeroporturi ale Luftwaffe situate pe continen-

Final de controversă

Este noua ipoteză integral corespunzătoare adevărului? Scenariul pe care l-a elaborat N. West este fără nici o fisură? Evident, la prima întrebare nu se poate da un răspuns în întregime pozitiv sau negativ — admițându-se însă verosimilitatea datelor furnizate — întrucât cercetarea în continuare a materialului arhivistic

inamic din noaptea următoare, din rapoartele primite se putea înțelege că sînt luate toate măsurile de contracarare.

Dar chiar dacă identificarea țintei nu s-a făcut la serviciile specializate de deciptare de la Bletchley — ceea ce poate să însemne deja începutul demitizării acțiunii britanice „Ultra secret” — în cazul unui eșec de proporții, germanii puteau crede, eventual, că englezii cunosc secretul „Enigmei” și ar fi luat măsuri în consecință. Dar un asemenea eșec la Coventry ar fi putut să conducă Luftwaffe la alte concluzii: necesitatea de a stopa emiterea semnalelor radio de ghidare cu câteva ore înainte de misiune, luarea unor măsuri de contracarare a bruierii radio aplicate de către englezi prin emisia unor semnale radio false etc.

Indiferent cine a identificat ținta operației inamicului, bombardamentul german s-a desfășurat cu eficiență. Fie că această eficiență s-a datorat deciziei deliberate a lui Churchill — de care N. West încearcă să-l absolve — sau defecțiunii unității R.A.F. de bruierie radio de la Kingsdown — pe care același autor o încredințează pentru succesul bombardamentului — un fapt rămîne cert. Bătălia pe care au angajat-o atunci, în noaptea de 14 noiembrie 1940, serviciile britanice de culegere a informațiilor despre inamic a înregistrat un eșec. Deopotrivă cu sistemul de apărare antiaeriană. Eșec temporar pentru că, în perspectivă, R.A.F.-ul a cîștigat „bătălia Angliei”, una din cele mai mari înfruntări aeriene din istorie.

Eșecul britanic — sau succesul german — de la Coventry a fost amplu, comparativ cu rezultatele bombardamentelor Luftwaffe din perioada următoare. Celebrii istoric și teoretician britanic scrie din acest punct de vedere următoarele: „Noua ofensivă (a Luftwaffe — n.n.) a fost lansată în noaptea de la 14 noiembrie cu un atac asupra orașului Coventry... Dar eficiența acestuia n-a fost egalată în bombardamentele care au urmat asupra altor orașe — ca cele de la Birmingham, Southampton, Bristol, Plymouth și Liverpool. La 29 decembrie, la Londra au fost provocate mari distrugerii, în special în centrul City-ului, dar apoi bombardamentele s-au diminuat ca intensitate pînă ce vremea s-a îmbunătățit în martie” (1941 — n.n.).

Așadar, cazul Coventry reține cel mai mult atenția istoriografică în cadrul celebrei „bătălii a Angliei”. Pentru că, atunci, eficiența bombardamentului german a întrecut limitele admisibilității. Iar această depășire trebuie să aibă o motivație. A fost determinată conștient și intenționat de omul politic — în speță W. Churchill — sau datorită defecțiunii de ordin tehnic — carența de funcționare a aparaturii de bruierie britanice? Controversa, credem, continuă.

Militari britanici în timpul luptelor din Normandia

tul european, precum și ordinul să distrugă transmiiătorul X-Gerât de la Cherbourg (Franța).

Atît aeroporturile germane, cît și stația de radio de la Cherbourg au fost bombardate de valuri de avioane britanice (care au înregistrat 10 aparate la capitolul pierderi) și se părea că planul „Cold Water” funcționează. Succesul lui deplin depindea de bruieria undelor radio inamice, care ghidau avioanele Luftwaffe la țintă, semnalîndu-le momentul optim al lansării bombelor.

Din păcate însă, aparatura de bruierie a unității R.A.F.-ului care primise importanta misiune de a devia de pe ruta stabilită avioanele dușmane nu a funcționat corect. Rezultatul se știe. Precizia înspăimîntătoare a atacului aerian nocturn de la Coventry și, deopotrivă, o nouă enigmă a „războiului secret” din ultima conflagrație mondială.

poate oferi noi surprize, alte... lovituri de teatru. La cea de-a doua sînt cîteva lucruri de spus.

Pare că țintele principale ale demonstrației cazului Coventry emise în 1986 sînt două: 1) Churchill nu a fost confruntat cu o alegere dureroasă, între „Ultra secret” și Coventry și 2) nu deciptarea comunicațiilor inamicului prin intermediul lui „Ultra secret” a permis cunoașterea în avans a intențiilor inamicului.

Așadar, identificarea corectă a obiectivului Luftwaffe din noaptea de 14 noiembrie 1940 nu s-a făcut la Bletchley, ci la unitatea R.A.F.-ului din Kingsdown. Și nu cu 24, 48 sau chiar 60 de ore înainte de raid, ci abia la ora 15, în după-amiaza zilei declanșării acestuia. Așadar, Churchill nu a fost pus în fața dilemei Coventry sau „Ultra secret” și, chiar dacă a fost informat despre obiectivul

Maior dr. MIHAIL E. IONESCU

TITLUL VIRTUȚII ȘI MÎNDRIEI MILITARE

Semnul statorniciei

În cazarmă, anotimpurile curg lent. Soldații vin și pleacă. Un timp aparte se instaurează în oameni și locuri. Comuniunea lor se face firească. E un fel de altoire. Ceea ce crește e viața. Calmă, febrilă, cu meandre, explozivă sau liniștită. Dar triumfătoare, ca pretutindeni.

Clădiri noi, bine întreținute. Interioare plăcute, paturi cu lenjeria curată, ghivece cu flori, perdele frumoase la geamuri. Măști harnice rostulesc, zi de zi, fiecare obiect, astfel încît totul pare proaspăt, dovadă că ostașii nu trăiesc numai în lumina celor scrise în regulament, dar pun în fiecare gest măsura educației lor, respectul pentru comandanți și pentru ei înșiși.

În tot și în toate s-a înstăpinit acel semn al statorniciei, despre care comandantul acestei unități aflate în pragul cuceririi unui nou titlu de frunte vorbește mereu, înțelegînd prin asta însăși viața regulamentului. Cu tradițiile, cu succesele, cu munca îndirijată pentru îndeplinirea în mod exemplar a tuturor misiunilor încredințate de partid și popor, de comandantul nostru suprem.

Ostașii regimentului, urmîndu-și comandanții, poartă cu ei mirajul acestor fericite perioade în care efortul de a se instrui, de a cunoaște și minui tehnica de luptă modernă, de a înfrunta greutățile serviciului militar este sublimat de roadele unei mari lecții de educație, de pregătire pentru muncă și viață, predată cu tulburătoare pasiune de tinerii, mereu tinerii lor comandanți.

Ziua de instrucție

Soldat fiind, te trezești dimineața cu grija de peste zi. Faci înviorare și te gîndești cum să rezisti mai bine eforturilor care vor urma. Va fi mai greu decît ieri. Te gîndești și cît lei masa, și cît te echipezi, aran-

jîndu-ți cu grijă lopata mică, masca, arma, și în timp ce răspunzi la salutul comandantului de pluton: „Să trăiți tovarășe locotenent!” Pe locotenent îl cheamă Petre Vlad. Îl cheamă Ioan Corneanu, Dumitru Vrabie... Toți tineri, îmbrăcați în ținută de instrucție, cu centură și diagonală, în scoarța cărora ploile, ninsoarele și arșița au început deja să sape. Nu mai e mult pînă la ședințele de trageri de luptă, pînă la

Fiecare exercițiu, încă un pas spre desăvîrșirea măiestriei de luptă

aplicația cu batalionul. Cu acest batalion de frunte, compus din companii de frunte, din plutoane și grupe de frunte...

Începe deplasarea la cîmpul de instrucție. Tu, ostaș, îți strunești deja trupul, iată, încep exercițiile de călire fizică și psihică, sari peste șanțuri, treci peste puntea mobilă, te cașări pe frînghie, urci, urci, apoi îți dai drumul suspendat pe un cablu, oscilația e amețitoare, alergii din nou, trupul se descurcă acum singur, ai timp iarăși să te gîndești la comandantul de companie, locotenentul major Aurel Pîntea, de exemplu, care face și el același efort spre a-și menține forma fizică, spre a putea înfrunta mereu, fără nici o poticnire, traseele grele pe care le parcurge subunitatea, spre a fi cu adevărat în frunte.

Apoi — platforma de instrucție. Cu toate materialele pregătite din timp. Cu poligoanele de antrenament la trageri, poligon chimic, de luptă a vînătorilor de tancuri, pentru trageri asupra obiectivelor aeriene, pentru luptă în raioane fortificate, în localități... Materializare a unei concepții unitare de pregătire, o bază reală pentru rîvnitul salt calitativ.

Comenzile înfiebîntă aerul, tu, soldat, ai sărit deja din transportorul blindat, luneci pe sub reșeaua de sîrmă, apar țintele, apare transpirația, în spate mai întii, apoi pe frunte...

După o pauză scurtă urmează exercițiul tactic cu plutonul și, în timp ce comandantul subunității da ordinul de luptă, sapi locașul de tragere, cu mișcări febrile, să poți „scoate” baremul, pămîntul e pietros, transpiri iarăși. Undeva în dreapta s-au oprit să discute comandantul batalionului, căpitanul Mihai Pavelescu, și locotenentul major Dinu Filip, secretarul biroului organizației de bază de partid. Schițează, desigur, măsurile pentru activitățile ce urmează — atît de urgente și atît de comprimate încît fără o temeinică pregătire, fără o minuțioasă organizare... Da, acesta este ritmul impus de instruirea intensivă, treptele pregătirii de luptă și politice se succed cu repeziune, iar cuvîntul de ordine, în toate, este calitatea.

Doar copacii — puncte îndepărtate în amiaza fierbinte — mai pot fragmenta spațiul în care se mișcă continuu oameni, mașini și mai ales gînduri. Gîndurile tuturor celor care trudesc, acum, într-o nobilă dăruire de sine, cu o înaltă conștiință a datoriei și o firească mîndrie a situației în primele rînduri.

Oamenii

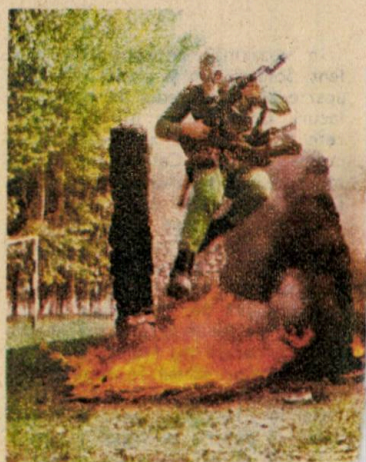
În foisorul central s-a aprins lumina roșie. Amurgul vine grăbit. Conturul soldaților, grupați pe serii, se deslușește mai greu printre pomii care mărginesc poligonul. De aici pornește o livadă care se întinde pe o suprafață destul de mare, ascunzînd o clădire albă, curată și primitoare. O cazarmă în miniatură, cu dormitor, sală de mese, grup sanitar, punct medical, atelier de reparare a tehnicii, bucătărie, magazine de alimente și de materiale. Te aștepti să fie aici, pentru deservirea poligonului automatizat, un personal mai numeros. De fapt sînt o mină de oameni. Conduși și îndrumați de căpitanul

Ilie Cornea, care e și comandant, și tehnic de poligon, dar mai ales un ofițer cu mult spirit gospodăresc. „Pentru ostași e foarte important ceea ce văd în armată. Eu le prezint celor care sînt repartizați aici cum e această casă a noastră. Îngrijită exemplar. Și ei o mențin astfel, nicideată nu o poți vedea altfel de cum a fost la început. Apoi, totul se transmite de la un contingent la altul.”

Sergentul Gheorghe Apetrei și soldatul Avram Toader au învățat, aici, mai multe meserii. Să repare tehnica, să lucreze cu aparatura electronică, să facă dulgherie și grădinărie. „Trebuie să-ți placă orice meserie. Cînd vom pleca, vom ști să fim și în familie foarte pricepuți gospodari.”

Sunetul goarnei rupe liniștea. Se aude o comandă fermă: „Pe aliniamentul de tragere, marș!” După apa-

Ostașii noștri se pregătesc în condiții cit mai complexe

riția primelor pîlpîri traectoriile trasoarelor pornesc, marcînd direcțiile unde se execută tragerea cu pistolul mitralieră. Serile scurte se succed, cu finalizare optimă la ținte, trase de ostași pentru care calificativul foarte bine a devenit un mod de exprimare a siguranței, priceperii și destoiniciei.

Sergentul Ștefan Nedelcu e unul dintre militarii în termen din subunitate care a executat tragerea reală cu rachete antitanc dirijate. Au fost atunci clipe încordate, momente dificile pentru acest băiat care pare ușor timid. Dar deprinderile și reflexele căpătate în cele peste 2 000 de exerciții efectuate la simulatorul electronic au înlăturat, practic, erorile în dirijare. Executaseră tragerea, înaintea sa, doi ofițeri și un maestru militar. Racheta și ținta. „.....Apoi am urmat eu. Simțeam în vârful degetelor o sensibilitate maximă, prin fiecare por nervii săgețau impulsuri, aveam imaginea traectoriei în gînd... Există un prag cînd concentrarea riscă să se transforme în rigiditate. La antrenamente nu-l sesizasem. L-am depășit repede, înregistrîndu-l doar ca pe o simplă distorsiune. Totul a mers perfect. Am lovit ținta.”

Se află în subunitatea școală de gradați, comandată de locotenentul major Ionel Varga, o atmosferă intensă de concurs. Tinerii ofițeri din fruntea plutoanelor sînt și ei într-o întrecere deschisă, probîndu-și calitățile de comandă, „știlința de carte” și măiestria pedagogică prin însăși devenirea subordonaților. Luînd în seamă rezultatele în pregătire, consemnînd activitățile inițiate de organizația U.T.C., succesele recente în Festivalul Național „Cîntarea României”, participarea la activitățile cultural-educative și sportive, se poate spune că starea de concurs e pentru toți militarii acestei companii un climat prielnic, dens și rodnic, un semn al tinereții și avîntului revoluționar.

Locotenentul major Victor Stanciu este comandant de baterie. Înalt, cu statura de adevărat artilerist, dar cu trăsături blînde pe chip. „Poate că la început am avut tentația unei vieți retrase. Mi-a plăcut studiul, am citit mult, am scris, mai bine zis

mi-am notat și eu niște impresii... Apoi am înțeles că fără o cunoaștere largă în domeniul matematicii, al tehnicii și al celorlalte științe exacte un artilerist rămîne doar o umbră a ceea ce ar trebui să fie. Nu a fost ușor și nici simplu să trec de la visare la integrale... Am învățat pe rupe, cum se spune. Acum sînt și student la Politehnică, la fără frecvență. Voi urma probabil Academia militară... Sper. În acest timp m-am căsătorit, soția e medic pediatru, avem și copii. Viața de familie mi-a oferit acel echilibru prin care am reușit să pot avea satisfacția muncii în această meserie deloc ușoară.”

În cei șase ani de cînd comandă bateria, doar într-un singur ciclu de instrucție nu a cucerit cu subunitatea titlul de frunte. A fost un insucces din care a tras însă învățăminte cuvenite. E preocupat acum de scurtarea timpului de cunoaștere a materialului de către soldați, prin folosirea eficientă și intensivă a bazei materiale, de realizarea preciziei maxime a determinării elementelor pe obiective și de reducerea consumului de muniție la tragerile de reglaj. E preocupat de cunoașterea oamenilor din subordine, de educarea și formarea lor temeinică.

Fiu de învățător fiind, duce mai departe trăsăturile unei vocații nobile.

Dincolo de un foisor alb se văd tancuri. Tancuri românești. Aparțin subunității comandate de căpitanul Petre Mihălcău. Ofițerul coboară lute scările foisorului, adună comandanții și le transmite noi ordine. E scund, uscățiv și face mereu semne cu minile. Deși suride, pe față i se vede oboseala. Ostașii, într-o ordine desăvîrșită, fac instrucție pe ateliere. Și ei sînt oboșiți. Sînt aici de două zile și o noapte. Au executat două ședințe de tragere, urmează alta. Cînd or fi dormind? Ofițerul suride iar și explică. Nu prea e timp de somn, începi tragerea ziua, de exemplu. În paralel, trebuie să faci antrenament. Apoi, întreprinderea armamentului de pe tanc. Vine noaptea, pregătirea pentru tragere, tragerea și iarăși antrenament. E necesar acest ritm pentru viața în campanie. Pentru că de aici se vor îmbarca și se vor deplasa într-o altă zonă, unde urmează să se desfășoare o aplicație tactică cu trageri de luptă. După care vor avea trageri cu armamentul de infanterie, apoi, instrucție la

cursul de apă: trecerea tancului prin vad adînc...

Oboseala de pe chipurile acestor oameni e mereu alungată de un suris. Care vine din preaplînul sentimentului că ostășia e o probare a bărbăției și curajului. Cu bărbăție și curaj se apără patria.

Pentru tot ceea ce primești pune ceva în loc

Pădure sănătoasă de carpen și fag. Aripa serii o atinge ușor și din freamătul adînc doar șipătul păsărilor izbucnește arar, ca o tresărire. Aerul e curat, dantelăria frunzelor pare violetă acum în amurg, iar liniștea se așterne moale în urma pașilor.

Pașii sînt ai locotenentului-major Cristian Spirea, comandantul companiei de infanterie care desfășoară aplicația tactică. Aplicație complexă, începută în zorii zilei cu o situație dinamică: ieșirea subunității (aflată într-o localitate consolidată temeinic pentru apărare cu sprijinul luptătorilor din gărzile patriotice) din încercuire printr-un atac desfășurat prin surprindere și regrouparea într-un teren acoperit, de unde, în urma unor acțiuni de cercetare-incursiune pentru stabilirea unei direcții favorabile, se va ieși în cursul nopții, urmînd apoi infiltrarea prin dispozitivul adversarului și ajungerea în cadrul trupelor proprii, pentru organizarea unui nou aliniament de apărare. Aplicația e condusă de comandantul batalionului, căpitanul Pavelescu. Participă, bineînțeles, și ofițeri din statul major al unității.

Locotenentul-major Spirea verifică siguranța apropiată și, folosind o lanternă cu lumină punct, își schițează pe hartă noul dispozitiv. Peste puțin timp va raporta hotărîrea. Sergentul Vasile Darie îl informează asupra modului cum a realizat observarea. Punctele fixe și mobile vor asigura continuu completarea datelor obținute pe timp de zi. Acestea urmează să fie prelucrate și folosite de locotenentul Dumitru Zamfir, care va întreprinde cu plutonul o incursiune.

A apărut discul lunii, alungat de norii zdrențuiți printre virfurile copacilor. Se pot desluși soldații, înfășurați parcă într-o veche așteptare, oferind imaginea de totdeauna a celor care veghează cu răbdare și temeinicie liniștea patriei.

În locuri bine ascunse, dispersate, transportoarele amfibii blindate. Sînt gata pentru luptă. Funcționarea lor ireproșabilă a fost probată și cu ocazia unui exercițiu de verificare a capacității de luptă, în urma cărui unitate a primit calificativul maxim. După cum concludente sînt și rezultatele foarte bune obținute la tragerile de luptă, datorate optimei pregătiri a militarilor, dar și stărilor tehnice și de funcționare a armamentului de pe aceste moderne mașini de luptă.

Se simte respirația adîncă a nopții. La punctul de comandă nu a rămas decît radistul, care a învățat să

scrie și pe întuneric în căietul de rapoarte. Plutonul comandat de locotenentul Zamfir a început acțiunea. „O incursiune clasică, avea să spună mai târziu comandantul companiei. Simplă și eficientă. Adversarul și-a păstrat aici forțe mai puține, îndreptîndu-și atenția spre o altă direcție, unde terenul e accidentat, semicoperit și deci avantajos pentru o infiltrare a noastră. Am ales altă variantă de trecere, printr-un loc mai deschis, o trecere-surpriză. Și incursiunea a reușit cît se poate de bine.”

În ultimele ceasuri ale nopții, compania îmbarcată pe transportoare a reușit să se infiltreze prin dispozitivul adversarului. Un atac scurt, din mișcare. Comandanții și-au probat măiestria în conducerea subunităților, soldații au trăit momente intense, dăruindu-și forțele și priceperea, tot ceea ce și-au însușit la instrucție, pentru îndeplinirea exemplară a misiunilor.

E nespus de plăcut să începi o nouă zi cu bucuria că ceea ce urmează să faci nu ține doar de temeiul obligativității. Că nu te repeși și nu-ți irosești eforturile în acțiuni stereotipe. Un titlu de frunte nu se obține oricum. E recunoașterea unei munci de excepție, a unor oameni de excepție. Care, mereu, pentru tot ceea ce primesc știu să așeze ceva în loc. Ceva adevărat, în stare să-l propulseze în virtutea confruntărilor reale. Argumentul tuturor celor pe care l-am cunoscut este însăși viața palpitantă a acestui regiment de frunte, viața oamenilor săi angajați plenar în îndeplinirea, la un înalt nivel calitativ, a prevederilor Directivei comandantului nostru suprem.

NICOLAE BOGHIAN

EXERCITIUL

Cînd a sunat începerea exercițiului, totul părea că se mișcă în jur, ostași, ca într-un film cu reluare, soseau valuri, valuri la posturi, pînă și pomii de pe alea parcă fremătau mai puternic, dar era numai o impresie, natura se înviorase doar prin mișcarea oamenilor, a stațiilor, mașinilor de luptă, rampelor de lansare, apelurilor telefonice, comenzi-rapoarte, rampa unui gata, rampa cutare gata, cabina cutare gata, gata bateria, ecurile sirenei se stîneseră, acum zumzăiau doar ventilatoarele și instalațiile electronice, grupurile electrogene făceau un zgomot distinct, mai puternic, nu puteam să cuprind totul deodată, cum aș fi dorit, și iată-mă — sfătuit de interlocutorul meu — în punctul de comandă, creierul subunității de unde se poate urmări ansamblul, fără să mai distingi — se înțelege — detaliile, decît doar să le intuiești.

Comandantul subunității, maiorul Mircea Dănăilă — un ofițer calm, robust, de prin părțile Galațiului — n-are timp, normal, de mine; e preocupat doar de „ținta” jucăușă de pe ecranul unui radar, care trebuie „prinsă” și „distrusă”; calculează niște parametri, unghiuri, distanțe, compară cu traiectele materializate pe planșete, cere unui operator verificarea calculelor, ordonă ofițerului cu dirijarea trecerea la însoțire automată, ținta este prinsă ca într-o menhină, nu mai

poate scăpa, e mereu supravegheată și „mingliată” de unde electromagnetice ce pornesc de aici, de lingă mine, drumul ei este anticipat, integrat, diferențiat, descompus, recompus, activitatea este prea dinamică ca să-mi pot nota ceva în carnetul de reporter, așa că, vorba aceea, „citez din memorie”, se aud iarăși comenzi, se răspunde în cascadă, prin rapoarte, totul merge șnur înțeleg, este însoțire automată, este sincronizare, este... cînd deodată operatorii raportează: bruii activ pe epsilon, bruii activ pe beta, apar alte mii de ținte false, ecranele se înalță, „ținta” reală dă să dispară, se deosebește tot mai greu, șeful stației nu-și pierde cumpătul, îmi dau seama, știe cum să acționeze, a exersat acest lucru de zeci, de sute de ori, învite niște butoane, reglează ceva și ceața înșelătoare care acoperea avionul-țintă se risipește ca printră minune. „Asupra țintei... lanșați”, se aude tunătoare vocea comandantului, tăcerea parcă a încremenit pînă și aerul din jur, nimeni nu mai mișcă, nimeni nu mai respiră, e doar impresia mea, se aude un tăcînit, a pus întrerupătorul în poziție de luptă, îmi explică interlocutorul în șoaptă, se apasă succesiv pe cîteva butoane — „de lansare”, îmi șoptește iar tinărul ofițer care-mi este „ghid” —, pe ecranele radar apar mai multe linii-impulsuri, rachetele, îmi dau cu părerea,

SUB FREMATUL MĂTASII TRICOLORE

da, și acestea, ca-ntr-un joc electronic la televizor, se apropie fără grabă de ținta ce trebuie „distrusă” și se contopesc cu ea într-o izbucnire de așchii luminoase. Țintă distrusă, raportează ofițerul, șeful stației de diri-

jare. Poate acum să capăt câteva explicații, îmi zic, dar iată că exercițiul se reia, de această dată cu un grup de ținte care manevrează în direcție, în înălțime, în viteză, pe deasupra se presupune că vor folosi pentru

Rachetiștii
la posturile
datoriei

inedit

DE STRAJĂ LA DRAPEL

*În vrednicie mă măsoar cu muni
Iar brațul meu e-un încercat oel
O zare-ntreagă-mi scaldă osul frunții
Cînd prima oară-s strajă la drapel.*

*Oșteanul cel mai fericit sînt azi
De-aici se vede țara în lucrare
Iluminată de eroi și brazi
Și de nemuritorul muncii soare.*

*Respir în roșu, galben și albastru
Sub faldul cel mai drag din cîte sînt
Și inima-mi aprind precum un astru
Deasupra românescului pămînt.*

*În liniște și pace sub drapel
Unde de strajă stau cu bărbăție
Rîvnesc solemn spre cel mai nobil țel:
Să-ți apăr libertatea, Românie!*

RADU FELIX

inducerea în eroare și bruiia combinat, adică activ, cel dinainte, și pasiv — un fel de beteală de nuntă și foițe de staniol cu care aviatorii „gătesc” cerul pentru a îngreuna lucrul celor ce vor să descopere păsările lor argintii zburătoare. Ritualul se repetă mult mai complicat, pregătirea oamenilor și asigurarea perfecte funcționări a tehnicii și-au spus și de astă dată cuvîntul, reușesc să vadă, prin bunăvoința gazdelor, și lucrul celor de la alte stații, peste tot uriașe computere care trebuie doar supravegheate sau mai bine zis asistate în calculele lor, totul merge automatizat, cibernetizat, ultimul strigăt, nimic nu e la întîmplare, nici nu poate fi, o adevărată uzină pe care oamenii știu s-o stăpînească și s-o folosească. Ba chiar știu să o desfacă, să-i umble în măruntaie, s-o repare cînd apar „deranjamente”, s-o întrețină, am văzut mai de mult lucrurile acestea și nu m-am mirat. Nu m-am mirat nici atunci și nici în alte dăți și-n alte locuri, pentru că știam de ce sînt în stare ostași și ofițeri, de ce sînt în stare subofițeri și maiștri militari, de ce este în stare personalul muncitor civil din unitățile și instituțiile militare cînd au o misiune de îndeplinit, țara misiunea este nobilă și permanentă pentru armata țării și oamenii ei: apărarea cuceririlor noastre revoluționare, munca pașnică a poporului, libertatea, independența și suveranitatea patriei.

ION OCTAVIAN

Viața la 50 de metri pe secundă

cerit de eleganța și îndrăzneala vulturilor cerului...

Tensiunea crește, percepția timpului se modifică. Verticala aspră a abisului reprezintă însă un stadion între cer și pământ, prielnic unor nobile confruntări, în care se pregătesc luptători de nădejde, apărători ai pământului strămoșesc. Urletul sirenei izbucnește din nou. Se deschide trapa. Sare maiorul Vasile Crăciun, parașutist militar clasa I. Ritmul regulamentar de parașutare este de 0,7 secunde. „Salt!” Il urmează caporalii Gheorghe Tușulanu și Mircea Rădulescu, soldații Bogdan Stoian, Mihai Kalló, Constantin Ene... Mina grăbește spre mînerul metalic al comenzii manuale, ochii mari caută pământul. Iată: liziera pădurii, riul, o șuviță de argint. Voalura țigănească din sac, fuiorul alb se umflă, o împărăție de basm se deschide dedesubt.

ORICE SALT, ORICE MISIU. NE reprezintă un serios și veritabil examen, ne spune căpitanul Nicolae Vartic. Și fiecare examen este aici o reușită deplină. Fie vară, fie iarnă, fie noapte, pe albul zăpezii sau pe luciul vălurit al apei, la șes sau pe crestele golașe ale munților, militarii parașutiști își îndeplinesc misiunile în cooperare cu toate armele,

PARAȘUTISTII MILITARI — posibili eroi de cârți, oameni ai deplinei maturități, sînt pregătiți la cea mai exigentă facultate, aceea a dăruirii și cutezanței. Tentația reporterului este, în acest caz, de a releva personaje-model, modelatoare și pentru cei din jur, gata să-și dezvăluie generozitatea, competența. Tineri minuiind, în EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU, la fel de bine unealta muncii întru înălțarea României socialiste, dar și arma întru apărarea ei. Aceștia li se cuvin poemele noastre de suflet, hărniciei și iscusinței brațelor și minții lor.

OSTAȘUL care, inexorabil, este absorbit de gravitație, în cădere liberă, cu 50 de metri pe secundă, știe ce înseamnă urgia vîntului, bătaia nebună a inimii, zvicnetul din timpane, secunde care se dilată inimaginabil... „Eu sar cu fiecare dintre ei,” ne spune calm comandantul unității, urmărind cu luneta punctele din aer care prind contur. De fapt, toți militarii de la sol sînt solidari cu cei din văzduh. Cînd voalura înflorește pe arcu de cutezanță al

cerului, fețele lor se desind și azuriul le coboară în suflet. „Un salt cu parașuta este ca un monument al forței omului, al curajului și dragostei față de Românie!” Sînt cuvintele căpitanului Gheorghe Vișan.

UN SEMNAL SCURT sirena de avertizare indică ultimele clipe de pregătire. În fiecare parașutist se duce o puternică luptă interioară, uneori greu de descifrat chiar cu aparate sofisticate, dar cunoștințele de specialitate și deprinderile bine consolidate sînt hotărîtoare... Ostașii sînt numai ochi și urechi la locotenentul-major Ilie Cătană, comandantul subunității. Unii sînt la al nouălea salt, alții la al zecelea. Caporalul Eugen Dedu are un motiv în plus de mîndrie: pe foaia lui e trecut saltul cu numărul 24! „Cînd ai sărit prima dată?” „La 27 mai 1985, ora 10, la aeroclubul „Mircea Zorileanu” de lângă Brașov”. Răspuns prompt. Nimeni nu uită prima parașutare. Este ca a doua naștere! Strungar în viața civilă, caporalul Dedu a ținut morțiș să facă armata la parașutism, fiind mai de mult cu-

Gărzile patriotice din zonă sînt gata să asigure protecția parașutiștilor

SUB FREAMĂTUL MĂTĂSII TRICOLORE

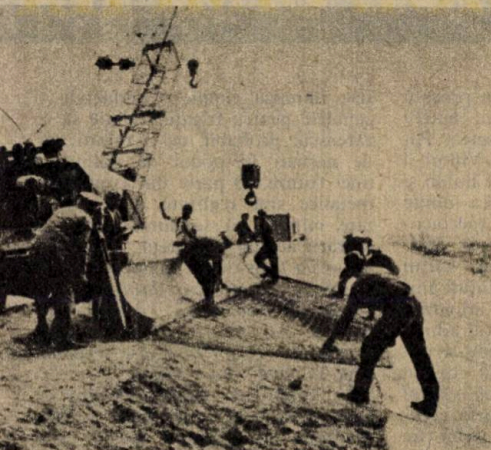
cu celelalte elemente ale sistemului apărării naționale, conform Directivei comandantului suprem. Un salt, o misiune înseamnă teren necunoscut, posibilitatea intervenției „Inamicului”, necesită temeinice cunoștințe de topografie militară, rezistență la eforturi îndelungate, stăpânire de sine, o temeinică pregătire psihică. Și toate acestea se capătă la sol. Ofițerii și subofițerii, militarii în termen desfășoară o pregătire fizică intensă la baza sportivă, practică diferite sporturi: înot, alpi-

nism, box, gimnastică, judo. La baza de parașutare la sol, punctul forte îl reprezintă antrenamentul pentru simularea căderii în gol și deschiderii parașutei. Închindași, soldații lăncu Postelnicu, Adrian David și Călin Cloban se aruncă în gol și într-o secundă rezolvă una sau două situații ordonate momentan. Zborul lor se frânge undeva în aer, la limita suspantelor. Șocul este dur, fețele se crispează mai rău ca la o deschidere reală. Însă antrenamentul prinde bine, viața este ușoară

acolo; sus, sub calota albă, numai dacă la sol sudoarea curge din belșug, iar menajamentele sînt ocolite.

Astfel le sînt zborul lin și aterizările ușoare. Tuturor militarilor care, din dragoste pentru România socialistă, muncesc, se instruesc și trăiesc la 50 de metri pe secundă!

Maior CONSTANTIN TÎRZII

„TARA DE JOS” A DUNĂRII

Ce destin de frumusețe mai poate avea Dunărea! Întîi, a trudit la chipul fascinant al Deltei, apoi s-a hotărît să-i spună „viață nouă!” bătrinei Dobroge; un gând bun i-a dus valurile către Poarta Albă, către Midia și Năvodari; setea pămîntului a chemat-o în sus, spre inima Bărăganului, iar acum visează omeniește să-și depună sărutul de răcoare și azur la picioarele Capitalei...

Aceasta e metafora, iar dincolo de ea stă munca eroică a unui popor luminat de flămîră comunistă, un popor care, acum 23 de ani, și-a ales la cîrma destinului socialist și comunist un om de excepție - tovarășul Nicolae Ceaușescu -, revoluționarul patriot care avea să schimbe din temelii, cu gîndul și cu fapta, cu exemplul său eroic, întreaga înfățișare a Patriei.

Să spui „Țara de Jos” a Dunării e o bucurie, mai ales dacă ești militar: e multă investiție de inteligență tehnică, de muncă tenace a purtătorilor uniformei ostășești în toată această uriașă răsfrîngere a apelor bătrînelui Danubiu în țară. Deocamdată, nu putem șopti versurile baladei: „Dunăre, Dunăre, drum țără pulbere”, ca acum cîteva șute de ani. Albile

noi sînt jalonate de praf - excavatoarele, buldozerele, screpele, continuul du-te-vino al autobasculantelor nu lasă pulberea să-și afle liniștea. La Mihăilești-Cornetu abia de poți distinge, de pe o margine a digului, contururile digului de pe partea cealaltă; viitorul port „30 Decembrie” este, încă, o groapă imensă unde forfotesc mașinile și oamenii; nodul hidrotehnic numărul 4 de-abia și-a rîit creștetul deasupra împrejurimilor... Dar constructorii - și, între ei, ca semn de eroism și de impresionantă dinamică, ostașii - îngînă balada cu gîndul la ziua de mîine.

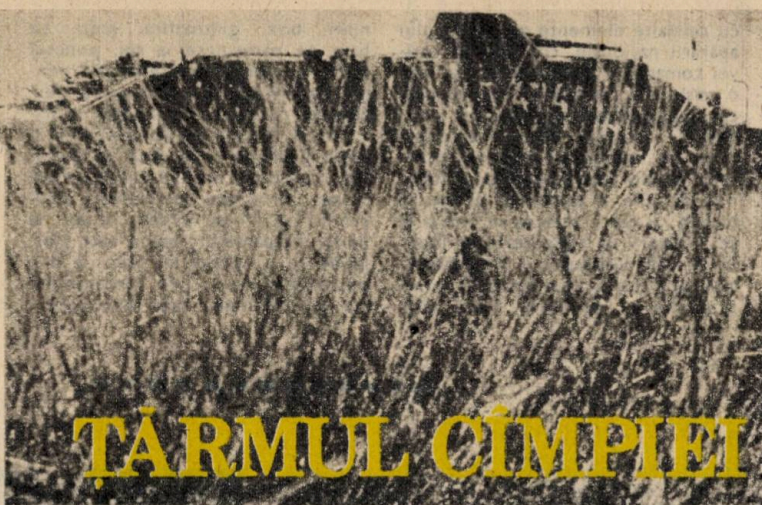
Iată, va trece prima vară fierbinte pe noul drum al Dunării spre Capitală, și ea întinerită. Ostașii vor fi mai înțelepți și mai puternici cu încă o bătălie cîștigată pașnic. Vor trece în rezervă (iar mulți vor rămîne pe șantier, așa cum s-a întîmplat și în alte părți). Vor veni alți ostași, la posturile datoriei patriotice. Ziariștii altor locuri vor exclama din nou: „Un miracol! Încă un miracol românesc!”... Dar noi vom ști că nu-i nici un miracol, că totul înseamnă clarviziune și cutezanță, dăruire totală în numele cauzei supreme - înaintarea României spre piscurile comunismului. Cînd Dunărea își va așterne, omeniește, sărutul la picioarele Capitalei, va fi dimineată. Încă o dimineată de muncă și de bucurie, așa cum ne vrem cu toții diminețile Patriei.

Căpitan GEORGE FLORIN COZMA

În curînd, prin aceste conducte va pulsa apa dătătoare de viață

Noapte de toamnă. Soldatul Nicolae Păun este planton schimbul doi. La rampa gării, unde se află postul, domnește liniștea. Rareori, la o oră atît de tîrzie, cite un tractor cu două remorci se opîntește, în vîteza a doua, lăsînd în urmă o trenă de răcoare înmiresmată. Se așteaptă o nouă garnitură de vagoane cu materiale pentru realizarea sistemului de irigații. Tuburile azbo descărcate în cursul zilei parcă ar fi niște vertebre uriașe. Un vâl de brumă le împodobește cu scînteieri de betea. Semn că, totuși, undeva prin preajmă, iarna își pregătește flămarile. Oamenii satelor din jur au strîns aproape toată recolta. Acum și-or fi pus în vatra curățată de tăciuni vreo gutuie sau poate o felie galbenă de bostan și, luîndu-se cu alte treburî, or fi uitat de ele pentru ca în zori, găsindu-le rumenite, să se minuneze. Ca și cum, deschînd ușa cuptorului, ca pe-o fereastră, ar privi chiar luna poposită în pridvorul lor. Pe tînărul crescut nu departe de aceste locuri, frumusețea nopții îl înfloară. De lîngă talpa bocancului, ostașul prinde în pumni

TĂRMUL CÎMPIEI

un bulgăre de pămînt, uscat precum o cremene. Sfărîmîndu-l cu putere în podul palmei îi simte setea. Pămîntul are nevoie de apă. Vîntul îi atinge fruntea ca o aripă de hulub și liniștea prevestește zăpezi. La munte probabil a nins. Înainte ca spectacolul iernii să înceapă, cîmpia freamătă în adîncuri, într-un ultim efort, arătînd cu o nedeزمینیتă ambiție că nu ar vrea să adoarmă niciodată. Ce-i pasă că vîntul adună toți ciulinii în talpă, bătîndu-și norocul în muchia zenitului ca în smalțul unui ulcior cu apă sălcie? Stăruitoare se agață de toarta cerului, fie cu colțul fraged al ierbii, fie cu cel al nerăbdătorului fir de grîu. Și nu se liniștește decît atunci cînd primăverii viitoare i-au dat „dinții” de lapte. Nesfîrșitele ogoare și-au plecat lujerii grei sub tăvălugul de foc al campaniei agricole. Au mai rămas doar cîteva cioturi în valurile arăturilor, ca niște lănci înfipte în scutul capitulării. Mîriștile parcă au în liniștea lor ceva din vaierul unui sfîrșit de crîncenă bătălie. Stolorile de oțel ale plugurilor au întors cu colțul înspre zăpezi filele nescrise ale unui nou calendar.

Clipele de veghe sînt ca scrisorile adresate iubitei. Nu le poți opri zborul. Dimineața începe să-și trimită lăstunii. Încet, încet, satele apar în ciudate și imprecise aglutinări de acoperișuri din țigla ruginie și tablă. Foarte curînd, semănătorile — cîrd de cocori atingînd orizontul cu vîrfurile săgeții — vor purta în plise sămînța de lumină a pîinii. Grîul își ascute din nou lăncile.

Ostașul se ridică pe vîrfurile picioarelor, nemulțumit că nu poate cuprinde cu privirea mai mult. Ar vrea să contemple, de undeva de

sus, întreaga cîmpie. Conductele și canalele pentru irigații trebuie să se zărească, probabil, ca o ramificație de nervuri în podul de palmă al unei frunze. O parte din confecțiile metalice sînt realizate de el. Este tare mîndru că se numără printre făurarii acestei minunății. „Nea Ioane — i-a spus odată paznicului de la fermă — să-mi scrii dacă vei auzi cîndva de vreo fisură, că tare m-aș minuna. Dar eu cred că nu vei avea ocazia. Așa că tot eu o să-ți scriu din cînd în cînd cite-o vedere...”

În careul de clădiri vîruite ca spuma laptelui este încă liniște. Plantonul își privește ceasul. Mai sînt cîteva minute pînă la deșteptare. Înainte să trezească subunitatea, se oprește lîngă patul celui care ar fi trebuit să fie schimbul trei. Îl apasă ușor pe umăr și acesta tresare buimac. Cînd vede lumină nu știe ce să creadă. Înțelegîndu-i nedumerirea, soldatul Nicolae Păun îl liniștește: „A fost o noapte mult prea frumoasă și n-am putut să mă despart de ea...” „Bine, dar așa obosit — înțrebă cel care, fără să știe, a fost complice la această întîmplare — vei mai putea lucra?” „Lasă, nu-mi duce grija! Măcar să te ții după mine!”

Curînd vor începe munca. Prin truda lor, pămîntul va avea apă din belșug. Iar oamenii ogoarelor își vor începe ziua clătîndu-și visele în căușul palmei, chiar aici, la tărmlul cîmpiei, unde altădată abia zăreai cum-păna vreunei flîntîni.

INCREDEREA

Legătura cu comandantul a fost stabilită. Se așteaptă ordinul de atac

A FI SOLDAT

A fi soldat,
a respira deodată cu patria,
a colora cu vaghea
noaptele în alb,
a clădi columna de milenii
pe pământul patriei drag.
A fi soldat,
a veghea idealuri,
a aduce soarele,
a învăța să cuprinzi
frontul neîntrerupt,
continua ardere
și de fiecare dată
chipul mării izbînzii.
A fi soldat
e o cale lumină,
drumul ce ne străbate
ca un ecou,
arcuire de gînd
și fapte comuniste
în patria Marelui erou.
A fi soldat,
a exista pretutîndeni,
iubire și veghe
în post, la hotar,
a cititori luminoase destine,
cu gîndul, cu fapta,
cu braț, temerar.
A fi soldat
purttînd numele patriei,
înălțîndu-i etern
gloria ei,
a vaghea spre zări comuniste
libertatea și pacea
mileniului trei.

MAIOR EUGEN PELIN

Mai sînt cîteva ceasuri pînă la ivirea zorilor. Începe urcușul. Păduri falnice de brazi se înșiră de o parte și de alta a cărării. Vîntul poartă spre firul apei mireasmă de rășină. În ultimele 24 de ore, ostașii n-au pus geană pe geană. Nici comandantul lor. O noapte albă. Neodihna apasă în mușchi, în oase, e grea precum plumbul.

— Greu, soldat?

— Greu, to'ă lent, dar nu ne dăm bătăuși.

Sînt aproape de-o vîrstă. La licărul unei raze de lună, pe umerii locotenentului lucesc stelulele. Însemne ale maturității, ale răspunderii. A făcut zeci de marșuri, unele mai istovitoare cît acesta, cu gîndul la ziua cînd va ajunge ofițer. Cum au trecut anii!... Sînt aproape de-o seamă, dar le arată o grijă ca de frate mai mare. Și nu-i despart decît doi ani și poate cîteva luni...

Vorbele ofițerului parcă i-au dat aripi soldatului rămas în urma formației. Oare să-și fi dat seama că l-a pătruns oboseala? Nu, nu trebuie să rămînă în urma celorlalți. Desface capacul bidonului și toarnă cîteva picături de apă în podul palmei, apoi își răcorește cu ele fața.

— Ce faci, soldat Pintilie? se aude glasul locotenentului de undeva din apropiere.

— Execut înviorarea, tovarășe locotenent.

Chicote răsună în jur. Și vorbele înviorează, nu numai apa.

Ofițerul îl așteaptă: Merg alături. După cîteva clipe de tăcere îl explică în șoaptă situația ivită. Întîlnirea cu elementele înaintate ale „inamicului” a devenit iminentă. Lui îi revine misiunea să acționeze în cadrul echipei de cercetare, ca primul cercetaș. Foarte probabil să dea primul ochii cu „inamicul”. Pe timp de iarnă s-ar fi chemat deschizător de pîrtie. Acum e deschizător de... drum. Ferigile înalte, cetinile de brad îngreuiază înaintarea. Și apoi, cînd știi că de tine depinde siguranța întregului pluton!... Brrr! Simte că i se face frig, deși prin viroaga astă în care vîntul își pierde din vlagă este doar răcoare. Sentimentul răspunderii alungă ca prin farmec toropeala. Este iarăși stăpin pe acuitatea simțurilor. Un foșnet abia perceptibil îl determină să se adăpostească la pămînt. Se freacă încludat la ochi. Vis, coșmar să fie, ori imaginile întrezărite sînt ale-vea? Nu se deslipește de pămînt. Privește în continuare spre umbra care se apropie. Îl încearcă un sentiment vag de frică, dar își revine repede. N-are dreptul să ezite. Eșecul său ar marca negativ misiunea plutonului. Cum să le înșeli așteptările? Și apoi, locotenentul are deplină încredere în el...

Își dă seama că are înaintea un ad-

SUB FREAMĂTUL MĂTĂSII TRICOLORE

versar de temut, dar îi stau în preajmă, ca „aliați” de nădejde, iscusința, agilitatea, calități dobândite în orele de antrenament la pista de calire fizică și psihică, la baza sportivă a unității sau în complexul de poligoane. Dar unde o fi frunzașul Panaite de nu i-a venit încă în ajutor? Îi lăsase în urmă, la distanța regulamentară. Să nu fi sesizat încă situația ivită? În doi i-ar fi venit repede de hac adversarului. Se va descurca și singur. Va acționa însă cu maximă precauție, să nu compromită acțiunea.

Un moment de liniște, de evaluare a posibilităților, de găsire a variantei optime de acțiune, o scurtă ezitare, apoi o zvicnire, dar lovitură directă cu patul armei de sus în jos este parată în ultimul moment de „adversar”. Un pas înapoi, un atac simulat și, în cele din urmă, lovitură nimereste din plin. Dezechilibrat, cercetașul „inamic” cade, dar nu se predă încă, ci încearcă să riposteze de jos. S-ar părea că nu mai are nici o șansă, dar în ceasul „al doisprezecelea” apare, ca din

pământ, un alt luptător „inamic”. Soldatul Pintilie simte cum îl trec fiori reci. I-a mai rămas o șansă: să facă uz de armă. Se-ngrozește la acest gând. Un singur foc de armă ar face să vuiască pădurile, ar da tot planul peste cap. Și totuși... Cînd să armeze, aude la cîțiva pași semnalul de recunoaștere. Știe că de acum nu mai este singur. Dintr-un salt, frunzașul Panaite este în spatele celui de-al doilea luptător „inamic”, care, dîndu-și seama că nu mai are nici o șansă, ridică mîinile în sus.

— Ai căzut la șanc, spune citeva clipe mai tîrziu soldatul Pintilie. Dacă mai întîrzi pușin...

— Știu ce s-ar fi întîmplat. Numai că eu mă aflu încă de la începutul confruntării în apropierea ta.

— Cum? Și m-ai lăsat să mă „bat” singur cu ditamai vlăganul?

— Da, pentru că eu eram ocupat cu... „Morse”. Trebuia să înștiințez fără întîrziere subunitatea despre situația survenită. Și apoi, te știu un luptător de temut, în ciuda fizicului tău nu prea impunător. Te-am avut doar de atîtea ori ca adversar

la ședințele de luptă corp la corp.

— Erai sigur c-o să-l dezarmez de unul singur?

— Mai aveam o brumă de îndoială. Ai avut grijă să mi-o spulberi definitiv. Și acum vino repede că ne așteaptă tovarășul locotenent, să te felicite personal. A făcut-o indirect, pe calea undelor, dar abia acum am răgazul să-ți transmit felicitările sale.

— Chiar? Și ce-a spus?

— Ai răbdare, o să afli la momentul potrivit. Deocamdată iuștește pasul, să nu ne apuce ziua aici, pentru că în zori, la primul semnal, ne așteaptă o nouă misiune.

Maior
VASILE MOLDOVAN

Jurnal de campanie

Virtutea de praf sînt uneori atît de aprige încît genele colbuite abia se limpezesc în cite-o lacrimă fugară, rotunjită ca perlele în jurul firisoarelor de nisip. Ștergîndu-și din cînd în cînd fruntea înnegrită de țifei, caporalul Vasile Păcuraru simte cum i se adună în dosul palmei norii negri de humă ai Bărăganului. Se îndreaptă grăbit, cu pași mari, către schelă, tăind miriștea de-a dreptul pe o scurtătură bătătorită și de el în nenumărate rînduri. Ziua de muncă s-a încheiat, dar la echipele de intervenție poate fi oricînd nevoie de cineva. De aceea se și grăbește să ajungă la bază. Vîntul aspru de toamnă tîrzie atîșă tot mai puternic spuza de jeratic a asfințitului, pompele de extracție se leagănă ca niște dropii cu aripile întinse spre cer. Tînarul se gîndește cu nostalgie la liniștea lanului de floarea-soarelui în care sondele „cuibăriseră” toată vara. L-a străbătut de-atîtea ori, înotînd printre lujerii gătiți cu petale de foc, încît le simte parcă și acum mîngierea.

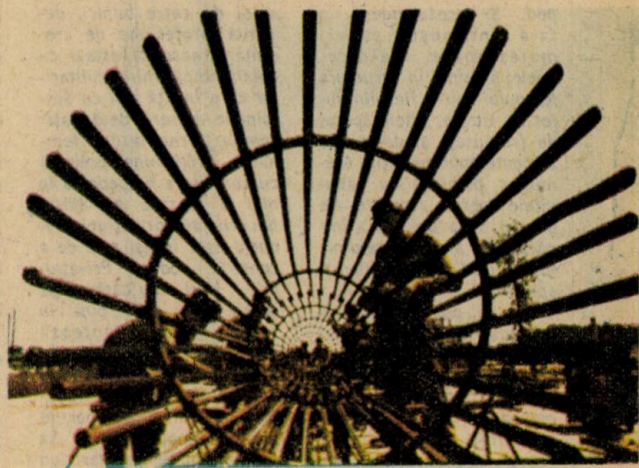
SUB FREAMĂTUL MĂTASII TRICOLORE

Acasă, în creierul munților, nu întâlnești niciodată lanuri atât de întinse încât să te pierzi în valurile lor înmiresmate, rătăcind drumurile spre sonde. Drum e un fel de-a spune. Rîndurile înguste îl purtau aproape silit în câte-o direcție. Asemenea lanuri a cutreierat abia acum și le-a îndrăgit foarte mult. Sondele, însă, le cunoaște de mic. La drept vorbind, Păcuraru e un nume sugerînd o veche tradiție de petrolist. Înainte de a veni în armată a lucrat tot la petrol. Ca și tatăl, ca și bunicul lui. Mereu își amintește cu drag de prima sondă pe care a văzut-o și care îl fascinasese toate visurile copilăriei. Era încă foarte mic pe vremea cînd bunicul îl purtase pe umeri pînă la stînci, unde sălășluia „Regina”, favorita numărul unu, sonda cea mai productivă. Atunci a gustat prima oară piteiul. O pastă uleioasă izvorită din piatră, dulceagă și cafenie ca blana iedului. Petrolul din cîmpie i se pare sărat. E drept că acesta izvorăște din pămînt argilos, nu dintre stînci.

Din cauza vîntului înaintarea devine anevoioasă. Cioturi răzlețe îi trosnesc din cînd în cînd sub bocanci. Alaltăieri, un vînt la fel de năprasnic scosese din funcțiune o sondă. Grupa caporalului Vasile Păcuraru — în care s-au remarcat soldații Alexandru Pană, Nicolae Mititelu și Ioan Atanasiu — a fost prima, din cadrul echipei de intervenție, care a ajuns la fața locului. În câteva minute, instalația a început să funcționeze de parcă nimic nu s-ar fi întimplat. Pulsat cu regularitate prin arterele subterane, aurul negru se aduna în rezervoarele argintii, gigantice, ca niște ciudate bastioane.

Ajuns în companie, gradatul își scoase un carnetel din valiză. Pe filele cu amprente brumării la colțuri se poate citi: „Ora 23,00. Cîmp deschis. Sub puzderia de stele, turlile de extracție par imense catarge legănate pe o mare de grîne. Lucrăm intens la repunerea în funcțiune a sondei 505, oprită din cauza unei defecțiuni la pompă. Este o sondă „tîndră”, cu pitei curat, fără apă, fără impurități. Cînd am descăcut gura pufului mi-am dat seama că există o emanație de gaze și extracția rînde să pornească eruptiv. În câteva clipe, piteiul a început să fișească cu putere, iscînd o ploaie torențială. Trebuie s-o „calmăm” repede. Pe fețele și hainele noas-

tre se preling dire uleioase și brune. Amestecat cu mi-reasma holdei, petrolul curat miroase a pămînt reavăn”. Sau: „Ora 0,30. Parcul 160. Inima sondei 2082 și-a întrerupt pulsațiile. S-a produs o nisipare. Probabil paha-rul pistonului s-a înfundat serios. Începem imediat ac-tivitatea. Întîrzierea înseamnă tone de petrol neextras. În-

tre timp sîntem anunțați că s-a oprit și sonda 740, situ-ată la aproximativ 3 kilometri. Această are o producție dublă față de prima și trebuie pusă în funcțiune priori-tar. Ne deplasăm urgent la locul indicat. În mai puțin de două ore, ambele sonde își reiau activitatea de ex-tracție”.

Însemnările par a fi desprinse dintr-un jurnal de front. Dintr-o neîntreruptă bătaie la muncii pașnice pentru țară.

RĂZVAN MANUEL GHERGHINA

POVESTEA UNOR VORBE

(2)

● **bord.** Este menționat ca provenind de la un vechi cuvînt german cu semnificația de „scîndură” (care plutește);

● **caraulă.** Kar — ochi, în limba turcă. Deci ochi care veghează. Apoi karaul — garda, santi-nelă. Numele, azi învechit, la noi vorbește astfel despre confruntările cu ostile otomane;

● **cazarmă.** I se propune o etimologie mai lungă: din latinescul *quattuor* (patru), prin deriva-tul său *quaterni* (cîte patru), la provensalul *cazerna* (grupa de patru), francezul *caserne* (încăpere pen-tru patru soldați) și, de aici, cameră pentru sol-dați, cuvîntul intrînd ulterior, în forme apropiate, în majoritatea limbilor europene;

● **companie.** Prin compunerea cuvîntelor lati-nești *com* (cu) și *panis* (piine). Adică referitor la cei care mănîncă (din) aceeași piine, trăiesc în to-varășie;

● **drapel.** I se presupune o origine celtică, cu forma actuală de la latinescul *drappur* — stofă,

pînză, conținutul simbolic imprimîndu-i-se mai tîrziu;

● **dum-dum.** Teribilele gloanțe își trag nu-mele de la locul unde au fost folosite pentru prima dată, în Indochina (dintr-un cuvînt hindus cu semnificația de „colină”);

● **dușman.** Pe filieră turcă, din persană: *dus* — rău și *mân* — minte. Într-o interpretare liberă deci, am putea să-l numim ca fiind „cel cu gînduri rele”;

● **flintă.** Vechea pușcă cu fitil. Se consideră că are la origine cuvîntul olandez *vlint* — cremene, care a dat în germană *Flinte* — pușcă (cu cre-mene), răspîndindu-se apoi în mai multe limbi;

● **ghiulea.** În persană *golâ* înseamnă proiectil (de aici și cuvîntul *glonț*), care a dat în turcește *gülle* — bombă de tun. Pe undeva originea orien-tală a cuvîntului e paralelă cu cea a prafului de pușcă.

ARTA DE A CONSTRUI PODURI

Privirea mea se oprește totdeauna cu admirație și respect la arhitectura unui pod. Și pretutindeni în țară întâlnești poduri malestuoase, trainice, unele purtând în structura lemnului sau a fierului vuviet de istorie, altele sporul de frumusețe și demnitate al contemporaneității. Asemuiesc podurile cu năzuințele mereu repetate ale omului de a uni, de a împăca, de a lega statornic tot ce i se arată ochilor și spiritului.

Nu de puține ori i-am cunoscut direct pe militarii constructori de poduri de căi ferate și rutiere. Maiorul Janos Tulit, comandantul unei asemenea subunități de specialiști (care deține titlul de frunte de șapte ani conse-

cutiv!), se trage dintr-o familie de ceferiști. O tradiție pornită la început de secol de către bunici, devenită profesiune de credință, transmisă astăzi cu nobilă împătimitate militarilor care învață aici cu destoinicie meserii de-o viață: sonetar, montator, lemnar... profesiune preluată cu conștiința limpede că în nici o lucrare nu există bucurii fără privațiuni. Bucuria este însăși arta de a construi poduri. Privațiunile... Unii stau cățarați pe schele din zori pînă în seară, alții montează grinzi metalice de cite 200 tone fiecare la precizie de zecime de milimetru, rămînînd pe porțițe zile și nopți întregi. Să nu-i uităm pe sonetari: un pilot de lemn e musai să

fie bătut perfect perpendicular circa 4 metri în pămînt sau în piatră, după cum e albia riului. Pe fiecare sonetă sînt doi mecanici „cocoțați pe luminare”, cum se zice, la 12 metri înălțime. Ei suportă cu stoicism vibrațiile a 4 000 de lovituri de „berbec” pe cap de pilot. Înmulțiți 4 000 cu 120 de piloți (media la 100 m de pod) și veți înțelege că trebuie să existe un anume curaj, o armătură morală deosebită, aș spune chiar o nevoie interioară de a vrea, de a dori pentru a putea să devii constructor de poduri.

La o deplină armonie între năzuințe și înaltă profesionalitate au ajuns în vreme și caporalii Gabriel Boariu, Vasile Iureica, Lajos Serzö, soldații Gheorghe Iova, Claudiu Ploaie, Dumitru Feraru, Stelian Mișol, Neculai Apetrei, Ioan Munteanu. Unii au trecut în rezervă, alții continuă să învețe arta de a construi poduri. Totul în ritmul viu al aplicațiilor, în condițiile formării ca buni trăgători cu armamentul de infanterie și însușirii procedeelel luptei moderne. Avînd ca instructori și comandanți oameni de o factură aleasă, cum sînt ofițerii Victor Marco-

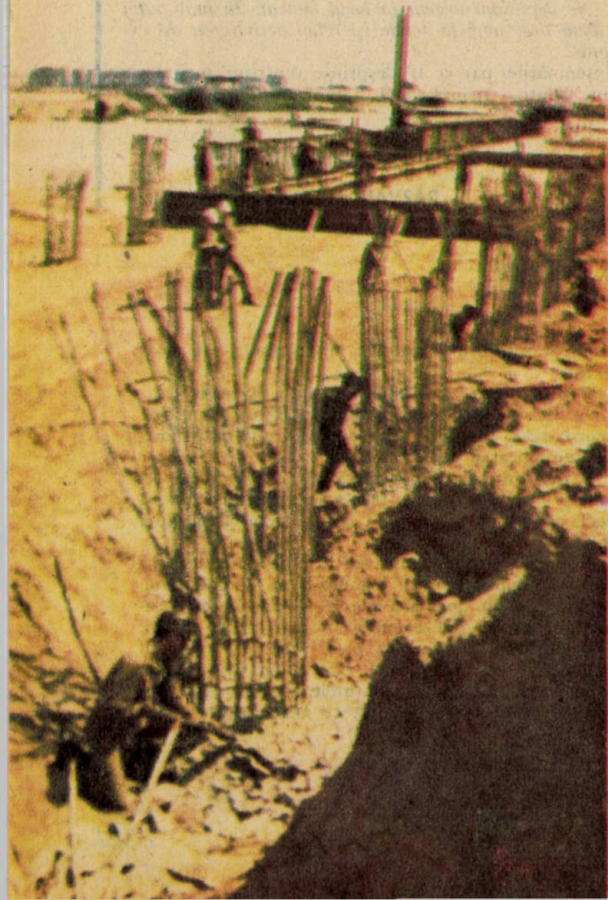
vici, Gheorghe Toma, Janos Tulit, Eugen Selegean, Gheorghe Iuga, care au semnat actul de naștere a zeci de poduri. Peste riurile Olt, Someș, Crișul Negru, Tirnava Mare, Bîrsa, Mureș, Jiu, Siret etc. Viiturile, arșița verii, vînturile năprasnice nu-i clințesc de la datorie. Pe unde trec ei rămîn, dăltuite în lumină, podurile. Meta-morfozare a pietrei, a metalului, a lemnului. Simboluri ale înfrăirii veghele ostășești cu munca pașnică de înălțare a cîtorilor socialiști.

Maior
CONSTANTIN IRIMIA

ORIZONT DE LINIȘTE

Nu se știe
cît a fost ceasul
cînd pe un colț de stîncă
a răsărit
primul fir de iarbă.
Dar, cu certitudine,
clepsidrele de eternă simțire
așteaptă secunda
cînd ultimul purtător
de armă
va înțelege
că erupția de verde
a cîmplilor
nu ucide pe nimeni.

IOAN CIUBUCĂ

NESTINSA IUBIRE DE PATRIE

desen de pace

numai pace și mintea mea
eliberată va purcede în marea călătorie.
grîul va crește, copilul va crește
fericirea — uneori — e să știi a spera.

numai pace, liniște-aureolată
o simfonie tulburătoare (repetă — nu ești numai o țintă,
nu se-adună
în contul inimii tale doar pregătire de moarte.
poți iubi, poți, în fine, iubi)

numai pace peste casa noastră,
bărbatul și fiul (există cu-adevărat)
fără de teamă să putem trăi în liniște și-mpăcare.
războiul rămîne-va un semn pe atlasuri
sub glajă ștearsă de praf a vitrinei.
un glonț, un trăgaci ruginit, un minier de sabie
în colecția de curiozități din biroul tău.

CLEOPATRA LORINȚIU

lancu Gitan, Constantin Băcescu, Constantin Udrea, Victor Cioroianu, Ștefan Munteanu și Ion Ionica. Bărbați cu timpurile cărunte, cu chipurile brăzdate de cutele anilor. Au trecut toți de 68 și se apropie de 70. Dar cum nu virsta reprezintă meritele unui om, vom preciza că am amintit acest lucru doar pentru a sublinia că, la anii lor, ar fi avut de mult dreptul să stea în parc și să povestească. Mai ales că au ce povesti, așa cum am avut și noi privilegiul de a-i asculta, din lungul drum bătut de gloanțe al războiului antifascist pe care l-au parcurs. Însă ei continuă să muncească și să participe și la activitățile de pregătire ale gărzilor patriotice din orașul Filași. Fac parte din subunități de pușcași, artilerie și artilerie antiaeriană. Vin la pregătire, întotdeauna primii, se instruiesc cu multă tragere de inimă și, nu de puține ori, sînt dați exemple pentru rapiditatea și corectitudinea mișcărilor executate. Iar dacă comandanții de subunități nu au timp să-i consulte întotdeauna în fața formației își găsesc ei locul și prilejul de a-i întreba în legătură cu o poziție de tragere, cu o acțiune tactică ce trebuie întreprinsă. Și părerea lor este mereu luată în seamă, avînd girul unor experiențe trăite în clocotul realității cîmpului de luptă.

I-am ascultat ore în șir, admirîndu-i pentru precizia cu care rememorau și reconstituiau zile, locuri și, mai ales, acțiuni umane. Astfel, pentru *Ion Ionica* au rămas de neuitat zilele luptelor de pe Valea Prahovei și ale încleștărilor crîncene pentru cucerirea înălțimilor de la Darba de Mureș. Acolo, prin apele Mureșului înroșit de sîngele ostașilor români, el a reușit să facă legătura telefonică a artileriștilor de la punctul de comandă la postul de observare, după ce a înnotat zeci de metri în amonte pe sub un mal abrupt.

Constantin Udrea, care a primit botezul focului ca tînăr voluntar, își amintește cum, dintr-un pluton de vînători, după luptele de la porțile Timișoarei, au mai rămas 6 ostași.

Pentru *lancu Gitan*, locotenent-colonel în rezervă, sînt încă vii în memorie luptele purtate de-a lungul Dunării pînă la Turnu Severin pentru apărarea antiaeriană a navelor fluviale.

Constantin Băcescu, *Victor Cioroianu* și *Ștefan Munteanu* au participat la luptele pentru forțarea Tisei, eliberarea Budapestei și mai departe, pînă la victoria finală asupra trupelor fasciste, păstrînd cu ei amintirea altor tovarăși de arme care au făcut sacrificiul suprem.

Toate acestea, „veteranii din Filași” le evocă luptătorilor gărzilor patriotice, alături de care trăiesc, muncesc și se pregătesc pentru apărarea patriei. Ascultîndu-i, nutrești sincere sentimente de admirație pentru modul în care și-au făcut datoria supremă, pentru felul în care înțeleg să și-o facă în continuare, cum simplu spunea unul dintre ei, „cît vom putea ține arma în mînă”. Și, mai ales, trăiești bucuria de a vedea cum curge mereu în oamenii de pe aceste plaiuri izvorul nestinsei iubiri de patrie.

Maior EUGEN BURGHELEA

Pe scena Ateneului Român, într-un spectacol festiv

S mai 1947. Sub cupola Ateneului Român, pe a cărei scenă s-au perindat soliști și orchestre de celebritate mondială, 1 000 de spectatori așteaptă nerăbdători semnalul de începere a primului spectacol al Ansamblului armatei noastre, intitulat sugestiv „Înainte, marș!” În loja principală, membri ai guvernului, în frunte cu dr. Petru Groza, personalități ale vieții noastre cultural-artistice din acea vreme... Lumina inundă sala...

Și, la terminarea spectacolului, toți cei prezenți ovaționează, minute în șir, pe artiștii militari, care-i entuziasmaseră, pur și simplu, prin arta lor, prin originalitatea și varietatea numerelor interpretate (aplaudate, fiecare-n parte, la scenă

deschisă), prin frumusețea costumelor populare, ingeniozitatea regiei, prin ordine și disciplină, prin totul făcut ostășește, temeinic, frumos și înalțător...

Așa și-a marcat începutul (semnatarul acestor rânduri nu uită nici azi și nu va uita nicicând emoțiile ce ne cuprinseseră pe toți, spectatori și interpreți), așa a pornit la drum lung, pe care l-a urcat și-l mai urcă încă, treaptă cu treaptă, spre culmile desăvârșirii, prima formațiune de acest gen din țara noastră, strălucit reprezentant al artei românești. Evident, în România existau deja nenumărate formațiuni corale, mai cu seamă mixte, unele cu o îndelungată tradiție, dar ansamblul nou înființat își propunea ceva mai mult: o îmbinare spectaculoasă și armonioasă de diferite genuri artistice, cu un vădit caracter militant, educativ. Sau, cum avea să scrie criticul de artă Valentin Silvestru, An-

IOAN D. CHIRESCU: Creație a regimului nostru, duce pretutindeni faima artei interpretative românești, valențele inegalabile ale folclorului, frumusețea muzicii noastre clasice sau moderne, dinamismul reconfortant al cîntecului patriotic și ostășesc. Sus, tot mai sus, pe treptele măiestriei, slujitori ai frumosului în haine militare!

ION DUMITRESCU: Factor activ de educare patriotică și estetică a militarilor, a tuturor spectatorilor. Ansamblul armatei și-a câștigat prestigiul meritat prin susținuta sa activitate, prin aportul adus la înflorirea culturii noastre. Recunoștință și dragoste, urări de noi succese.

sambul armatei dorea să realizeze „o confluență între creația populară și cea cultă, care să continue a exprima o realitate nouă și, în primul rând, a vieții din armată, prin imagini muzicale și coregrafice”. O experiență temerară care a condus, până la urmă, la concretizarea unui unicat — Ansamblul artistic „Doina” al armatei, prim solist al artei interpretative românești.

Milioane de spectatori din țară și pe mai toate meridianele globului văd în ansamblul nostru garanția unei autentice, purtătoare de înălțătoare mesaje...

În cadența profundelor înnoiri din patria noastră, ansamblul e și el în permanentă înnoire; fiecare succes, fiecare număr original, încă un pas spre perfecționare. Talentul dirijor și compozitor, directorul ansamblului, colonelul Sergiu Eremia, nu mai puțin talentații maiori C. Popovici, director artistic, Gh. Popescu, maestru de cor, Marin Ciocă, dirijorul formației de muzică populară, toți componenții ansamblului și-au înscris în adâncul inimii un singur crez — exigența.

Un punct de răscură în evoluția sa, ca și pentru întreaga noastră cultură, a constituit-o Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, de la tribuna căruia au răsunat cuvintele înflăcărâte ale celui mai bun fiu al poporului român, tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Alegeți tot ce credeți că este mai frumos în culoare, redați realitatea cit mai variată în proză, în poezie, în sculptură, pictură și muzică, cîntați patria și poporul minunat, pe cei ce și-au închinat întreaga viață înfloririi patriei

socialiste”.

Și Ansamblul armatei urmează cu fidelitate îndemnul cetățeanului României moderne, reînnoiește la cel de-al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste, la Conferința Națională a P.C.R..

Arta ansamblului nostru poartă însemnele nobile ale fiilor acestui pământ, setea de frumos și dragoste nestinsă pentru glie, libertate, prietenie cu toate popoarele lumii și pace. Toate aceste năzuințe își găsesc ecoul în cele peste 1 200 de cîntece, cantate, oratorii, marșuri, prelucrări de folclor, coruri din opere, poeme vocal-simfonice; în cele aproape 400 de tablouri coregrafice, cite s-au împlinit ca într-un uriaș chilim, în sutele de spectacole montate de la înființare și până astăzi, vizionate de circa 11 000 000 de spectatori.

Regretatul compozitor Ioan D. Chirescu declara, după ce luase parte, ca invitat de onoare, la o premieră a acestui minunat colectiv artistic: „Ansamblul și-a desfășurat aripile ca pasărea măiastră din basme, a crescut într-un an cît alții în zece, căci s-a hrănit cu seva ce curge din izvorul fermecat al artei noastre populare”. Într-adevăr, repertoriul său permanent este străbătut ca un fir roșu de nestematele folclorului nostru, unul dintre cele mai bogate și mai pline de originalitate din lume. Așa se explică și cuvîntul DOINA înscris în titulatura sa.

Tot mai bogată și mai variată, cu un conținut care oglindește cerințele Congresului al XIII-lea al P.C.R., Congresului al III-lea al educației politice și culturii socialiste, activitatea ansamblului înregist-

AL. PAȘCANU: Iată un drum de ascensiune și izbînză pe care ansamblul îl poate privi, în acest jubiliar moment, cu profunde satisfacție a lucrului bine făcut. Căci, alături de instrucție și armament, forța unei armate stă în spiritul și în însuflețirea ei; iar arta, și mai cu seamă cîntecul, cu vîpaia lui fierbinte și luminoasă, ocupă un loc de frunte în înflăcărarea conștiinței.

SICĂ ALEXANDRESCU: Ansamblul artistic al armatei a crescut mare, a luat proporții monumentale. A urcat, în acest timp, treaptă cu treaptă, spre culmile artei, atingînd înalte piscuri.

TUDOR MUȘATESCU: Mii de spectacole cu milioane de spectatori, sute de cîntece și dansuri — în majoritatea lor culese din nesecatul tezaur al folclorului românesc — au făcut să răsune, într-o impecabilă interpretare artistică, cîntecul românesc, să salte neegalatele noastre dansuri populare.

NICOLAE TĂUTU: Chiar de la înființarea sa i-am fost cronicar și rapsod fidel, martor entuziast al feecelor sale spectacole, al artei sale viguroase, care a comunicat cu măiestrie și autoritate, pînă departe în lume, mesajul artei noastre socialiste.

În iureșul unui dans popular

„Burebista”, unul dintre numeroasele tablouri tematice montate de corpul de balet al acestui minunat colectiv artistic

trează noi și noi succese. Pe măsură perfecționării artistice, sînt introduse în programele sale lucrări de mare virtuozitate din repertoriul autohton și internațional: *Oratoriul Horia* de Alfred Mendelsohn, *Oratoriul Tudor Vladimirescu* de Gheorghe Dumitrescu, *Freischütz* de Weber, *Mireasa vîndută* de Smetana, *Damnațiunea lui Faust* de Berlioz, *Tannhäuser* de Wagner, *Balada lui Ștefan cel Mare* de Gh. Dima, *Corul soldaților* de Gounod, numeroase alte lucrări corale de Verdi, Rimski-Korsakov, Stravinski, Enescu, Constantin Dimitrescu, Ioan D. Chirescu, Gheorghe Bazavan, Laurențiu Profeta ș.a.

Mii și mii de spectatori din unități militare, din uzine, întreprinderi, case de cultură de la orașe și

sate, de pe marile șantiere au avut și au prilejul să admire și să prețuiască măiestria artistică a ansamblului nostru — noi suite corale, noi tablouri coregrafice, noi culegeri din folclor, noi numere solistice interpretate de artiști cu o impresionantă carte de vizită, unii devenind cunoscuți și peste hotarele patriei.

Prin varietatea și conținutul elevat al programelor sale, prin înalta sa ținută artistică, Ansamblul armatei este nelipsit de la marile spectacole de gală, manifestări prin care sînt evocate momente de referință din istoria noastră mult milenară, de la ampla întrecere „Cîntarea României”, în care **PRIMA FORMAȚIE ARTISTICĂ A ARMATEI** s-a situat numai pe locul întâi, la toate

edițiile Festivalului cîntecului ostășesc „Te apăr și te cînt, patria mea!”

Ansamblul artistic „Doina” al armatei este și un strălucit ambasador al culturii și artei românești peste hotare, mesager al realizărilor remarcabile ale poporului român, al năzuințelor sale de pace, prietenie, înțelegere și colaborare între toate popoarele lumii. Presa de specialitate, oamenii de artă, marea public din numeroasele țări pe care ansamblul le-a vizitat s-au exprimat în modul cel mai elogios despre arta acestui minunat colectiv, despre dragostea de frumos și armonie a poporului român, care are în „Doina” armatei un strălucit reprezentant.

JEAN GHELIUC

O pagină din eroismul ostașului român pe frontul antihitlerist redată prin mijloace artistice deosebite: tabloul coregrafic „Oarba de Mureș”

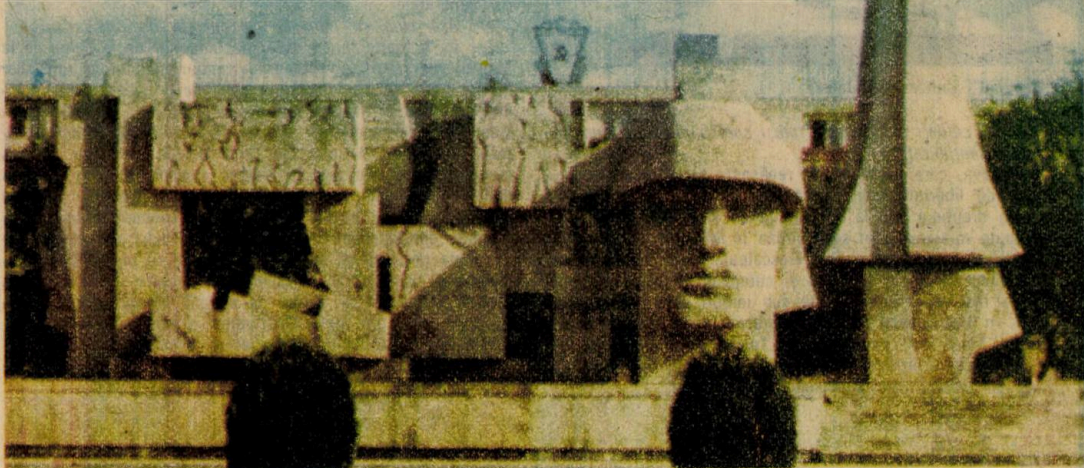

PATRIOTIC – EROIC – OSTĂȘESC

în viziunea creatorilor de frumos

Apărătorul de țară, omul-ostaș pe al cărui braț oțelit și suflet generos s-a sprijinit mereu cu nădejde patria, cel ce și-a pus cugetul și vrerea, credința și fapta eroică, viața însăși temelie la coloana infinită a marilor izbînzi întru neahtarea și existența demnă, de sine stătătoare a poporului nostru în multimilenara-i vatră strămoșească. Apărătorul-ostaș de ieri și de azi, dintotdeauna, fiu devotat celor în mijlocul cărora s-a născut și a crescut, cauzei sacre, supreme a ocrotirii și înălțării pașnice a țării. Apărătorul-ostaș, suflet în sufletul neamului său. Cu nimb de erou sau anonim și modest în trainica sa faptă de pavază. Ostașul, starea de veghe a patriei. Neîntrecutul, viteazul, generosul. Cel nemurit în statuie, cel transpus în odă, cel luminat în secvență de film. El, cel al cărui chip și al cărui destin au fost și nu vor conțeni să fie nesecat izvor de inspirație, de împlinire pentru creatorii de frumos...

Iată subiectul asupra căruia au avut amabilitatea să se oprească, în interviurile ce mi le-au acordat, de-a lungul anilor, personalități ale vieții noastre artistice. Unii dintre ei au trecut hotarul drumului cel fără de întoarcere, însă cuvintele, opiniile, crezul creațiilor lor strălucesc vii în amintirea și inima noastră. Fie dar și aceste rememorări un semn al prețuirii ce-o datorăm operei lor militante, nobilelor resorturi care i-au sporit combustia și vibrația!

Monumentul ostașului român înălțat la Carei (autor: sculptorul Vida Geza)

ION JALEA:

*„I-am cunoscut bine,
i-am iubit și admirat...”*

— Am cunoscut ostașul român, mai întâi din cărți și documente istorice. Apoi, l-am cunoscut direct, nemijlocit, în 1910, când eu însumi am îmbrăcat tunica militară. Am făcut parte din Regimentul 34 infanterie, care, peste ani, în octombrie 1944, avea să se acopere de glorie nepieritoare la Carei, pentru eliberarea ultimei brazde de pământ românesc de sub ocupația fascistă.

L-am cunoscut bine, profund pe ostaș, mi l-am apropiat, l-am admirat și l-am iubit. Mai ales în anii grei de război, 1916—1918, când am împărțit cu camarazii mei — eram ofițer — piinea și tranșeea, durerea și speranța, teama și bucuria izbînzii. Am luptat cot la cot cu ei la Oituz, la Mărășești, la Siret — cîmpul de glorie al oastei noastre. Acolo și atunci mi-a încolțit în minte ideea de a imortaliza chipul ostașului în bronzul ori granitul statuielor.

— Înțeleg că lucrările dv. de mare amploare și-au avut soriginea în impresiile și trăirile de combatant...

— Fără îndoială. Am început modest, cu câteva schițe de front, modele fiindu-mi chiar camarazi de-ai mei. Dar explozia unui obuz inamic m-a lăsat fără brațul stîng, aminînd astfel, pentru un timp, planurile mele îndrăznețe. Într-un fel, acest re-paus fortuit mi-a prins însă bine; el m-a ajutat să meditez mai

adînc la condiția și menirea ostașului, să decantez din materialul atît de bogat esențele, fără a neglija nuanțele, pentru a realiza o adevărată sinteză a ostașului. Pentru că eu doream un chip-sinteză. Ca om, el aparține, desigur, unei generații, unui timp istoricește dat. Dar ca erou, ca model, el, ostașul, aparține istoriei, veșniciei. Esențializînd, putem spune că aceleași nobile imbolduri, aceeași fierbinte dragoste de ai săi, de neam și glie, au fost proprii atît oștenilor lui Burebista și Decebal, cît și celor ai lui Mircea și Ștefan, ai generalilor Dragalina și Grigorescu, celor ce s-au jertfit pentru eliberarea României de sub dominația fascistă, cît și ostașilor noștri de azi.

„Decebal” (autor: Ion Jalea)

— Ce credeți că îi unește totuși spre a putea fi, cum spuneți, esențializați?

— Ceva, care peste ani se regăsește și se recunoaște — voința de libertate, vitejia dusă pînă la sacrificiul suprem, în numele dreptului țării la o existență de sine stătătoare. Acestea toate m-am străduit să le redau în *Monumentul soldatului Gheorghijă*, ridicat într-un sat musculean, în amintirea tovarășului meu de arme, frumosul și curajosul flăcău Gheorghijă, care a fost răpus și odihnește sub ierburile chiar în satul său natal; în *Monumentul Infanteriei*, precum și în statuia lui *Mircea cel Mare*, din centrul orașului Tulcea, în *Monumentul Unirii*, din Focșani, în ecvestra *Decebal*, din Deva. Sau în *Dragoș vodă* și *zimbrii*, din Cîmpulung Moldovenesc...

VIDA GEZA:

„Monumentele încrustează istoria în memoria generațiilor...”

— Preferați arta monumentală. E vorba doar de formația dumneavoastră de artist, de ceea ce v-a consacrat?

— Desigur, satisfacțiile pe care ți le oferă lucrul făcut de mîna ta, prețuirea din partea semenilor pentru acel lucru te fac să-l îndrăgești și să cauți să-l desăvîrșești... În cazul meu, acel lucru e monumentul, cu prioritate cel istoric. În fond, istoria unui popor, în afara documentelor scrise, poate fi reconstituită și din monumentele ce transfigurează un fapt, un eve-

niment. Monumentele au și ele graiul lor prin care istoria vorbește generațiilor.

— Cînd vorbiți de istorie ca izvor de inspirație vă referiți, desigur, și la acele evenimente de răscruce în care armata a jucat un rol de seamă.

— Evident. Tematica militară, eroică, patriotică a constituit dintotdeauna cea substanță esențială, autentică, palpabilă a creației mele și a celorlalți confrăți ai mei plasticieni. Nu întîmplător, pentru că oricine este conștient că armata noastră de astăzi, continuatoarea glorioaselor tradiții ale oștenilor de ieri ai țării, s-a integrat ferm, cu trup și suflet, cu întreaga devoțiune, în momentele cele mai importante ale luptei națiunii noastre pentru triumful prezentului socialist al patriei române. Tematică ce înfățișează aspecte definitorii pentru coeziunea neclintită dintre popor și ostașii săi și ne oferă nouă, tuturor, disponibilități nebanuite.

— Cu toate acestea, monumentul istoric e destul de rar...

— E drept, avem încă puține lucrări monumentale legate de eroismul omului în uniformă, de curajul și spiritul de jertfă dovedite de el pe cîmpiile de glorie ale Războiului de Independență, în încrîncenările cu cotropitorii la Mărăști, Mărășești și Oituz, pe baricadele revoluției eliberatoare de la 23 August 1944, de faptele ostașului evului socialist, care-i definesc profilul de apărător și constructor al României anilor de acum și de mine... Bineînțeles, acestea cer, dacă nu să le trăiești personal, măcar intuindu-le, să retrăiești momentele istorice pe care intenționezi să le transpui în piatră, lemn, bronz ori în culoare... Nu puține sînt drumurile de șes și de munte pe care străbați țara în lung și-n lat fără să știi că, pe acele meleaguri, eroi fără număr, rămași necunoscuți, au căzut în lupte alungind cu arma în mîini vrăjmașii. Locurile istorice arar au cîte un însemn care să-ți atragă atenția. Consacrînd aceste locuri istorice printr-un monument le fixăm neîndoios în cugetul, inima și amintirea celor ce trec și nu vor conștientiza treacă pe acolo. Monumentele încrustează istoria în memoria generațiilor...

— Așa cum se întîmplă cu operele de artă...

— Aș fi foarte fericit dacă monumentele de la Carei, de la Moisei vor reuși să vorbească contemporanilor și urmașilor despre ceea ce noi, generația celui de-al doilea război mondial, am trăit și nu vom putea uita niciodată... Careiul îl consider ca locul apoteozei vitejiei și sacrificiului ostașului român, eliberator al celei din urmă brazde părintești de sub cizma hitleristă. Pe cînd la Moisei, cioplind în lemn acest al doilea monument, am căutat să-mi aduc modestul omagiu omului simplu de la țară, legat de glia străbună, celui care a preferat dezrădăcinării și supunerii, sprijinului dat cotropitorilor, lupta deschisă cu aceștia, înfruntarea cu pieptul deschis a plumbului ucigător al mitralierelor horthyste. Martirii de la Moisei au dovedit că, alături de armată, întreg poporul e gata să pună mîna pe arme cînd patria o cere... Ambele monumente, de fapt, caută să reliefeze această comuniune. De

„Convoi îndreptîndu-se spre front” (desen de Tache Brăescu)

aceea, între elementele arhitectonicii populare specifice zonei folclorice respective (poarta și turla bisericilor din lemn din Maramureș) am intercalat, la Carei, capul țărânului răsculat și cel al ostașului eliberat — sinteza obstacolului de netrecut pus de secole de-a rândul la hotare în calea celor ce au atențat la integritatea vetrei și la libertatea poporului. Iar la Moisei, sub forma tradiționalelor troițe din lemn, am plasmuit o poveste despre oameni și pentru oameni întruchipând un sanctuar cu doisprezece stâlpi — cele douăsprezece luni ale anului — pentru ca în fiecare zi să ne gândim la cei 29 eroi pieriți pe aceste locuri, la toți eroii acestui pământ românesc... Sînt fericit dacă am reușit să creez ceva accesibil și, deopotrivă, sugestiv, cu ecou în sufletele celor mulți...

„23 August 1944” (pictură de Bela Kromer)

ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ:

„Apărarea patriei ne-a fost,
de cînd ne știm, rostul,
datoria”

GHEORGHE DUMITRESCU:

„Ostașul, el,
starea de veghe a țării...”

— Mai bine de zece ani v-ați desfășurat activitatea în Ansamblul Artistic „Doina” al Armatei. Ce au însemnat ostașii pentru creația dv.?

— Pot spune cu mîna pe inimă că acei ani constituie o perioadă rodnică, distinctă în activitatea mea artistică. Pentru că, apropiindu-mă nu doar prin natura atribuțiilor „de serviciu”, ci și dintr-un îndemn lăuntric, de rosturile ostășiei, am izbutit să aflu o parte din universul de trăiri și idealuri ale omului de sub drapel, în fond, trăirile și idealurile întregului nostru popor. Nu întâmplător, din această perioadă datează creațiile mele la care (în extrem de mult, precum oratoriul „Tudor Vladimirescu”, operele „Decebal” și „Ioan Vodă”, alte numeroase coruri și cantate compuse special pentru formațiile muzicale militare. Toate mi-au servit de minune atît la lărgirea ariei tematice și diversificarea stilistică a componisticii mele, cît și la îmbogățirea mea sufletească cu noi date de percepere, de asimilare și de rețineră, la o tensiune înaltă, a marilor adevăruri ale istoriei neamului și oștirii noastre. Această extraordinară experiență mi-a îngăduit apoi să abordez o serie de subiecte istorice în operele „Răscoala”, „Vlăd Țepeș”, „Fata cu garoafe” sau în oratoriile „Grivița Roșie”, „Pămînt dezrobîț” și „Zorile de aur”.

— Ce anume v-a impresionat și v-a inspirat mai mult atunci cînd v-ați acordat lira spre a-l înfățișa pe ostaș în creațiile dumneavoastră?

— Din bogatul tezaur al virtuților care împodobesc chipul faptelor omului aflat „în serviciu comandat” m-au făcut să vibrez și mi-au înaripat inspirația eroismul, spiritul de sacrificiu, dăruirea de sine pînă la jertfa supremă — adică, acele nobile însemne de cuget și simțire fără de care nimic durabil nu poate fi clădit...

— Cum vedeți chipul ostașului de azi?

— Mă preocupă de mult o operă inspirată din actualitate, care să surprindă și să redea viața nouă, ai cărei cititori și beneficiari sîntem cu toții, avîntul creator, delinctoriu epocilor de adînci prefaceri revoluționare ale patriei și oamenilor ei. În cadrul acestei lucrări muzicale de amploare — cum o gîndesc eu — omul în uniformă, oastea țării, vor ocupa, desigur, locul meritat, fiindcă și astăzi, alături de întreaga suflare a României socialiste, ostașul rămîne starea de veghe a ei.

— Cînd și în ce ipostaze l-ați cunoscut pe ostaș?

— În primele zile ale lui septembrie 1944. Mă aflam la Gurahonț. În plină zi, trei avioane hitleriste au început să bombardeze șoseaua care trecea prin mijlocul așezării. Fiind student în medicină, m-am prezentat la dispensarul local, devenit, prin forța împrejurărilor, spital. Dar ce spital?! Nu aveam la îndemînă mai nimic pentru a alina rănirilor suferințele. Printre aceștia se afla și un soldat. Voinic, frumos, tînăr. Avea plămînii ciuruiți de gloanțe. Stătea nemișcat ca o statuie, cu fața albă, întoarsă spre noi. În priviri îi citeam suferința chinuitoare. Se stîngea încet, pe tăcute. Ne privea intens, cu o implorare mută, bărbătească, fără a scoate nici măcar un geamăt. Atunci mi-am dat seama că se poate sta în fața morții și cu bărbăție, cu îndrăjire și demnitate, cînd știi pentru ce mori. Iar băiatul acela frumos și voinic știa, fără îndoială, că se stînge acolo, anonim și resemnat, dar superb în eroismul său, pentru patrie, pentru dreptate.

— Ce rol acordăți poeziei, artei, în general, în cultivarea crezurilor iubirii și slujirii patriei?

— Apărarea patriei ne-a fost, de cînd ne știm, rostul, ne este și astăzi datoria sfîntă a noastră, a tuturor. Toți în felul nostru, de la comandantul suprem la cetățeanul de rînd, sîntem ostași, înregimentați de aceeași parte a baricadei în lupta pentru înălțarea și ocrotirea ființei țării și a națiunii. Fără cunoașterea profundă a virtuților poporului, care nu întotdeauna așteaptă momente extraordinare pentru a se manifesta, nu este posibil să scrii ceva de valoare, care să contribuie la edificarea interioară a celor ce te citesc. Artă majoră, creația militantă spre care ne îndeamnă partidul, secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, realizată, firește, cu mijloacele specifice fiecărui creator, conține, totuși, un fond adînc, comun tuturor celor ce o realizează: capacitatea de a influența, de a acționa asupra sufletului, de a-l îmbogăți și sensibiliza.

În ceea ce mă privește, am căutat să cînt în versurile mele acele atitudini exemplare proprii omului și ostașului, prin excelență: curajul, demnitatea, bravura, devotamentul, care să contribuie la educarea patriotică, revoluționară a cititorilor mei. E obligația de onoare pe care mi-am asumat-o pregătind pentru teascurile Editurii Militare, deci pentru ostași, volumul de poezii „Locuiesc într-o inimă”, care a și văzut, de fapt, lumina tiparului.

EMANOIL PETRUȚ:

**„Am interpretat ceea ce
am îndrăgit și prețuit,
oameni adevărați, de acțiune”**

— Ce ne-ați putea împărtăși despre rolurile preferate?

— Toate câte le-am interpretat: le-am iubit. Pentru că am interpretat ceea ce am îndrăgit și prețuit o viață întreagă, oameni adevărați, de acțiune. Toate rolurile mi-au adus astfel satisfacții, ca actor, ca artist care se știe și se mândrește de a fi suflat în suflul neamului său. Dintre ele îmi amintesc cu plăcere și nostalgie de compoziția din *Nepoții gornistului* de Cezar Petrescu, de puternicul caracter căruia i-am slujit de mesager în *Ștafeta nevăzută*, cunoscuta lucrare dramatică a lui Paul Everac, dar mai cu seamă mi-a rămas întipărită de neșters, în inimă figura lui Tudor, rol ce mi-a fost încredințat în filmul cu același nume. Acest personaj m-a cucerit și m-a fascinat prin personalitatea sa de patriot înflăcărat și lucid, prin eroismul, prin inteligența sa, dar mai ales prin umanismul și vizionarismul acțiunilor sale, prin devoțiunea cu care a slujit interesele vitale ale poporului, urmindu-și și împlinindu-și demn destinul tragic.

— Ați adus în luminile marelui ecran și chipuri de oameni ai datoriei ostășești.

— Da, am interpretat roluri de oșieri în filme precum *Alarmă în munți*, *„Secretul cifrului”*, *„Ultima frontieră a morții”*, în care am căutat să dau la iveală omenscul acțiunilor lor. Pentru că am descoperit și m-am convins, în perioada de documentare, că cei ce întreprind lucruri temerare sînt, înainte de toate, oameni și apără omenia, umanitatea, valorile vieții și muncii semenilor.

Sînt acestea toate gânduri și reflecții exprimate sobru, cu firescul și simplitatea rostirii marilor adevăruri, opinii ce reflectă clarviziunea angajării manifeste a artei noastre, ai cărei exponenți au pus totul în slujba edificării complexului de interdependențe care-l leagă pe omul de astăzi de patrie și partidul comunist, de tradițiile luptei și muncii eroice, de însușirile ideale ale revoluționare ce înnoiesc marea noastră operă în care fiii României socialiste făuresc o țară nouă, demnă, înfloritoare, neîncetînd să se autofăurească, să-și îmbogățească sufletul, cugetul și fapta.

Interviuri realizate de IOAN LUCA

Rememorări

Rememorări

Rememorări

IANUARIE 1988

12.1.1808: O sută și optzeci de ani de la nașterea lui CHRISTIAN TELL (la Brașov). General, patriot, fruntaș al mișcării revoluționare de la 1848 din Țara Românească Muntenia. Ministru al cultelor, în 1862; ministru de război, în 1871. A murit la 12. II. 1884.

1.1.1868: S-a născut, la Tirgoviște, prozatorul I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI. Scrierile sale cele mai răspândite: „În lumea dreptății”, „Intineric și lumină”, „În slujba păcii”. A murit la 14.XII.1946.

5.1.1878: S-a născut, la Cîmpulung-Muscel, prozatorul EMIL GĂRLEANU. Absolvent al Școlii de lîi de militari, din Iași. Oșier de caneră pînă în anul 1906. Președinte al Societății Scriitorilor Români (1911—1912). Director al Teatrului Național din Craiova (1911—1914). A scris și proză cu temă militară: „1877 — Schițe de război”. A murit la 2 iulie 1914.

1.1.1868: A apărut, la Brașov, publicația patriotică „TRANSILVANIA”, condusă de George Barițiu. Din 1881 a apărut la Sibiu, ca organ oficial al ASTREI (pînă în februarie 1945).

12.1.1878: Trupele române angajate în luptele cu otomanii cuceresc Smîrdanul. Generalul Nicolae Haralambie, comandantul unităților române, raportează: „Victoria de la Smîrdan este una dintre cele mai mari ale României”.

19.1.1888: La alegerile parlamentare făcute în țară acum o sută de ani este ales și V.G. MORTUN, care devine astfel primul socialist român ajuns în Parlament, ca deputat al muncitorilor.

7.1.1958: A murit PETRU GROZA, om politic democratic, Președinte al primului guvern revoluționar al României — în 1945 Petru Groza s-a născut la Bacă (Hunedoara), la 7 decembrie 1884.

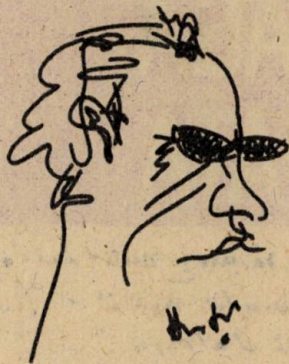
28.1.1943: 45 de ani de la apariția primului număr al ziarului patriotic „România liberă”.

GEORGE FLORIN COZMA

RITUAL ETERN

Amintirile lui DRAGOȘ VICOL

Desen de HORATIU MĂLĂE

COLIND

Ninge curat și noi ne-nfășurăm
În mantia bătrinei Transilvanii;
N-avem mai mult decât ne-arată anii,
Dar gradul de SOLDAT îl merităm -
Măcar pentru puterea de-a fi fost
Întotdeauna pe la noi, pe-acasă,
Aici, în Troia asta viforoasă,
Știută cu iubirea pe de rost;
Măcar pentru-ncăpăținarea asta
De-a nu cînta în limba altui grai
Decît al Voievodului Mihai,
Chiar cînd am fost decapitați... și basta!
Atît de spus și totul de simțit
Și ningă pe cîmpie ca-n poveste,
Că muncă, de muncit, de-a pururi este,
Iar prețul pîinii nu-i de cîntărit...
Soldat fiind, de-am fost gîndit aceste,
Să știți că-ntii de toate am iubit!

Se face, dragul nostru, nseninare
La Sadova. În sunet de tălângi
Și uriași - țărani duc în căngi
Zăpezile de ieri la abatoare.
Or să le taie simplu, ca pe bouri,
Or să le bea tot sîngele și-apoi
(Tîrzie, sfîntă scîrbă de noroi)
Or să le-ntindă pieile pe nouri.
Îngreșoși de-atîta carne vie,
Se vor roti un timp în preajma lor,
Cu spaimă grea cerîndu-ți ajutor
La dusul capetelor în Chindie...
O să te faci că nu le poți răspunde
(Și, poate, Dragul Nostru, chiar nu poți!),
Iar ei vor îngropa de cîini, de hoți,
Coarnele mari în lezer, printre unde,
Și doar bojocii, interziși luminii,
Îi vor lăsa-n schelete de metal -
Cum la-nceput, pe drumul triumfal,
Apostolii își ocroteau asinii.
Pe urmă se vor așeza la masă
(Hei! caș de lună, păstrăvi, zer de vînt!)
Și mulțumind, sătui, și-apoi plîngînd,
Or să-și îmbrace haina răcoroasă,
Trăgînd nadirul Șansei peste casă,
Sfințindu-și plugurile cu pămînt.

VĂL DE NUNTĂ

Măicuța mea, ne surpă așteptarea
Și vorbele ni se bucovinesc;
Se-aștern alături Muntele și Marea,
Se-mbrățișează și se dezvelesc,
Își spun că sînt și (uită întristarea!)
Pe plaiul greu de doruri se iubesc;
Din jocul lor se naște, pururi, sarea -
Vestmînt strălucitor, împărătesc...
Ce știi, Slăvito, din acestea toate?
Ce știi de Moarte, de Oprirea Ei?
Un clopot vechi îți spune că se poate,
Dar nu mai sînt nici muritori, nici zei...

Acest sonet la poarta Ta se zbate,
Cum sufletul Saharei printre Lei.

MI-A FOST ȘI-MI ESTE DRAGĂ ARMATA

● Convorbire cu **PAUL ANGHEL** ●

*Ce răzmeș născuți ai la
armata noastră? Să-
și lăture!*
Paul Anghel

— Prin publicarea romanului *SCRISOARE DE LA RAHOVA* ați inaugurat, în 1977, ciclul *ZĂPEZILE DE ACUM UN VEAC*. Este o simplă sau o dorită coincidență cu aniversarea a 100 de ani de la cucerirea Independenței de stat a României?

— Ciclul *ZĂPEZILE DE ACUM UN VEAC* a fost precedat de un serial la televiziune numit *RĂZBOIUL INDEPENDENȚEI*. Acest serial a fost precedat, la rându-i, de o foarte amplă muncă de documentare, de cercetare amănunțită a arhivelor și muzeelor, care dețin tezaure de amintiri, acte și exponate de deosebit interes. A trebuit deci să fac, înainte de serial, un rond amplu de cercetare. A fost după asta serialul, care mi-a dat șansa reintîlnirii cu armata noastră într-o formă nouă și inedită. Soldații și ofițerii noștri de acum 10 ani au fost eroii filmului despre Independență. Au îmbrăcat uniforme de acum o sută de ani, au luat în mîini armele de acum o sută de ani, au reînviat instrucția de luptă de acum o sută de ani, au construit redute, redane, șanțuri de apărare, exact ca și atunci. Asta a fost, dacă vreți, preambulul sentimental al romanului.

— *Romanele ciclului menționat au o succesiune interesantă. De abia al cincilea volum, IEȘIREA DIN IARNĂ, apărut în 1981, este cel care are înțelitate în lectura sugerată de autor cititorilor. Următoarele patru volume marchează însă o încadrare deliberată în cronologia planificată. Se datorează aceasta primatului inspirației în actul de creație?*

— Întrebarea dumneavoastră e ingenioasă, fiindcă ține seama și de ceea ce se poate numi inspirație în actul de creație, însă eu aș vrea să repun lucrurile pe sol și să vă dau un răspuns, dacă vreți, tehnic. La o lucrare de o asemenea amploare, felul cum începi nu e lipsit de importanță, dacă ai în vedere faptul că trebuie să și termini ceea ce ți-ai propus; dar hai să luăm, spre exemplu, o altă lucrare de amploare, în cîmpul tehnicii, să spunem — construcția unui tunel: un tunel nu se poate aborda simultan, pe întregul lui traseu. Se poate aborda, să spunem, de la cele două capete, de la intrare și de la ieșire, sau se poate aborda prin încă vreo cîteva puncte, prin săpături verticale. Cam așa am procedat și eu cu romanul meu. Idealul ar fi fost să-l scriu o dată tot. Pentru asta mi-ar fi trebuit o clipă care să concentreze exact cei 10 ani, timpul fizic, ca număr de mii de zile, în care

am realizat această ispravă. Lucrurile se puteau petrece așa numai în plan ideal, fiindcă în plan real n-am dispus de o asemenea clipă.

— *În peisajul militar al războiului de la '77, după opinia dumneavoastră, ce loc ocupa armata română?*

— Practic, s-au confruntat două tipuri de armate: cele tradiționale, de tip imperial, cum au fost armata imperială țaristă și armata otomană, și cele de tip nou, desăvîrșit reprezentate de armata română, adică armatele naționale. Aceste tipuri de armate sînt atît de diferite încît putem vorbi de o prăpastie care le separă. Atît în ceea ce privește organizarea, stilul de comandă, strategia și tactica, cît, mai ales, spiritul care le-a însuflețit.

Armatele naționale au avut în schimb cu ele și în ele duhul națiunilor pe care le reprezentau și pentru care se băteau. Armatele imperiale erau armate de ocupație și opresiune, chiar atunci cînd, datorită unor conjuncturi, participau la operații pozitive din punct de vedere politic, cazul armatei imperiale ruse. Armatele naționale erau armate de apărare și eliberare, aceasta fiind vocația și misiunea lor. Astfel a fost armata română la 1877. Astfel a fost, în același spațiu, armata sîrbă și munteșeană, cea a răsculaților bul-

Din marea epopee a cuceririi independenței

gari care și-au vărsat singele în 1876 și, desigur, armata greacă, chiar dacă a rămas în expectativă în timpul evenimentelor.

Constatarea generală de mai sus se referă și la tipul de soldat. Armatele imperiale nu au putut da eroi, ci doar victime, fiindcă scopul războiului unei armate imperiale este unul fals.

— Foarte multe cadre militare, active sau în rezervă, am aflat că v-au căutat la telefon pentru a-și exprima convingerea că descrierea pînă la amănunt a vieții militare, fie ea cea specifică societății de acum un veac și

Dealul. Fiul mi-a spus: „Da, se vede că dumneavoastră ați fost absolvent al acestui liceu”. Un alt ofițer superior mi-a spus că precis sînt cavalerist, fiindcă mă prîncep la cai și la tehnicile de luptă ale cavaleriei. Un altul a presupus că aș fi tunar, fiindcă temele de luptă și felul cum mă descurc în descrierea mînuirii instrumentelor de tir mă „denunță” ca absolvent al Școlii de Război, la secția de artilerie.

Cum am făcut lucrul acesta? Foarte simplu! Am „urmat” cursurile Școlii noastre de Război, la Arhiva Centrală a Armatei și la Biblioteca Centrală a Armatei. Acolo sînt stenografiate cursurile de cavalerie, de artilerie, există un curs de geniu scris de mină ș.a.m.d. Ei bine, toate aceste caiete scrise de mină, de prin 1857 și pînă la '77, mi-au trecut și mie prin față, mi-am scos notițe după ele. Am refăcut pe caietele mele schemele tactice care au fost predate ofițerilor noștri ce au luptat în 1877 și în felul acesta mi-am însușit instrucția de luptă, atît a ofițerilor, cît și a soldaților de atunci...

— Cu alte cuvinte, ați fost component al unicei promoții cu un singur cursant, care la examen a avut drept mare profesor publicul cititor!

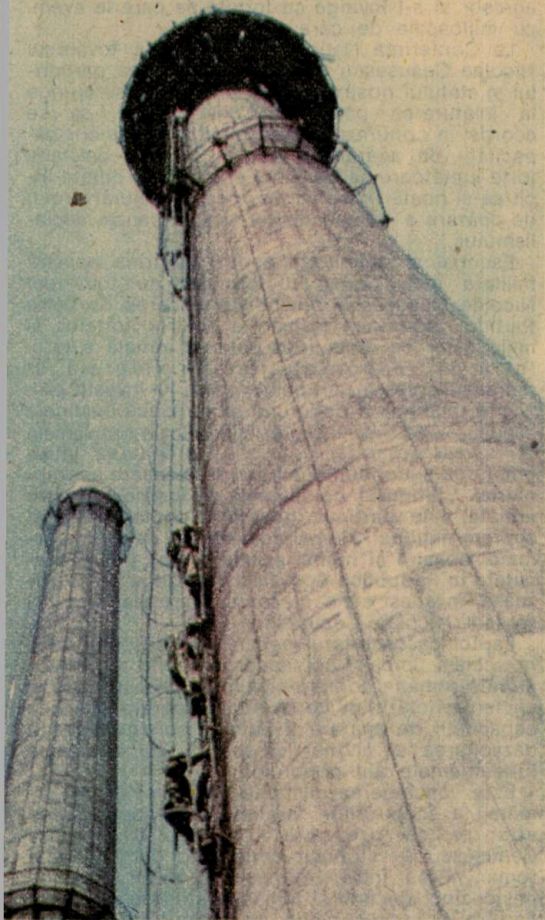
— E drept. Trebuie să vă mărturisesc și bucuria de a cunoaște străluciți profesori de la vechea noastră Școală de Război, care a fost ilustrată de cadre didactice de mare elită. Ca să vin într-o epocă mai apropiată, trebuie să știți că ofițerii ce au luptat în primul război mondial, pentru desăvîrșirea unității naționale, au avut ca profesor de patriotism pe Nicolae Iorga, care a predat aici istoria românilor și istoria universală. El și alți asemenea profesori le-au construit militaților noștri conștiința națională. În generațiile anterioare, în generația războiului Independenței, ofițerii noștri au avut ca profesori pe marii cititori ai gîndirii și simțirii naționale, marii profeți ai neamului nostru. N-a fost, de exemplu, Eminescu profesor la Școala de Război, dar poemele lui și articolele sale au trecut din mină în mină la această școală și-aș putea spune că Eminescu a avut catedră permanentă în învățămîntul militar din România!

— Privind retrospectiv ciclul dumneavoastră, vă nemulțumește ceva?

— Încep prin a fi mulțumit, nu nemulțumit, fiindcă am reușit un lucru incredibil: să fiu la sfîrșitul acestui ciclu despre care, drept să spun, am avut temerea că-mi depășește puterile prin amploarea muncii, nu zic prin izbîndă artistică. Vor mai fi încă vreo 3 sau 4 ani pînă cînd voi isprăvi ediția definitivă. Vorbindu-vă de ediția definitivă a ciclului, răspund deja la întrebarea dumneavoastră: nu ceea ce mă nemulțumește, ci ceea ce lipsește. Cărțile din ciclu au apărut pe sîrite, nu numai datorită acelei strategii de care am vorbit, ci și ca urmare a unor dificultăți, fie de documentare, fie de nepregătire a cititorului pentru adevărurile care urma să le spun. Eu nu cred că, spre exemplu, ultimul volum apărut, ÎNTOARCEREA MORȚILOR, ar fi putut vedea lumina tiparului în 1977. Publicul cititor poate n-ar fi fost pregătit să primească adevărurile care se spun în această carte. Din acest punct de vedere, al adevărurilor, unele cărți ale ciclului comportă întregiri pe care le voi face în ediția definitivă. Unele completări sînt deja făcute, capitolele sînt scrise. Ediția definitivă va rezolva această chestiune și trebuie de pe acum să avertizez cititorii că vor avea încă niște surprize, cred eu interesante, adică vor afla noutăți aproape în fiecare din volumele pînă acum tipărite. În ultimele patru volume nu voi mai introduce nici o modificare.

— Care este condiția soldatului în romanele dumneavoastră?

— Am la îndemînă un manual de educare a ostașului, CARTEA SOLDATULUI DE INFANTERIE, a colonelului Budișteanu, din care am citat amplu în ul-

Armonii pe verticală

un deceniu, s-ar datora probabil unei anumite etape din biografia dumneavoastră. Care-i adevărul?

— Mulți militari, unii acum în retragere, m-au căutat la telefon după fiecare carte și foarte multe mi-au scris lungi epistole legate de romane. Surpriza acestor veterani a fost că, într-adevăr, autorul s-a descurcat bine, uneori cu brîo, zic ei, în niște capitole de viață militară neaccesibile oamenilor de azi. De asta unii dintre acești militari, necunoscîndu-mă direct, au presupus, fie că sînt ofițer, fie coleg cu cei de la Școala de Război de odinioară. Spre exemplu, generalul Marcel Olteanu, primul cititor al romanului SCRISOARE DE LA RAHOVA, intrat în retragere eternă acum cîpva ani, mi-a scris o lungă scrisoare în replică la „scrisoarea” mea. Tatăl său (care purtase același grad) a fondat și a condus Liceul militar de la Mănăstirea

timul volum, unde puteţi observa cum ofiţerul şi instituţia militară se ocupa de dezvoltarea inteligenţei soldatului, a sentimentului de dragoste faţă de ţară, cum îl echipau nu numai fizic, corporal, dar şi mental pentru luptă. Cum îl instruiă nu numai pentru tehnica luptei, dar şi în ceea ce priveşte cultivarea raporturilor cu superiorii şi cu societatea, bunele maniere, cuviinţa, respectul faţă de cei din jur, faţă de avutul obştesc. Adică, armata română a fost încă de pe atunci o şcoală a educaţiei şi a reuşit să formeze oameni, nu numai soldaţi, în înţelesul pur militar al termenului. Eu ştiu că armata română de azi continuă această tradiţie a omeniei şi o face foarte bine. Sînt mulţumit că această tradiţie, care a dat strălucire armatei române, e ridicată şi mai sus astăzi.

— *Criticul literar Artur Silvestri aprecia că prin ciclul dumneavoastră aţi reuşit performanţa să fiţi scriitorul care a redat cel mai bine specificul vieţii militare, fie ea cea de la '77...*

— Adevărul este că mi-a fost şi-mi este dragă armata ca instituţie şi de asta i-am şi făcut în roman acest loc special. După cum aţi observat, în romanele ciclului meu, armata este un pilon, este pur şi simplu stilul de reazăm al întregii societăţi româneşti.

În jurul armatei pivotează aproape toate personajele din carte: şi deputaţi, şi senatori, şi diplomaţi, şi poeţi, şi negustori, şi clerici. Toţi pivotează în jurul armatei şi pe bună dreptate, fiindcă armata a fost vedeta acestui moment istoric. Armata a fost vedeta istoriei naţionale şi mai tirziu. Să sperăm că istoria ne va cruţa şi nu va sili din nou armata să devină vedetă a istoriei noastre!

Ce aş dori să urez militarilor armatei noastre? Să-şi facă datoria!

Convorbire consemnată de
căpitan ION PETRESCU

POVESTEA UNOR VORBE

3

● **grupă.** În dicţionare apare menţionat ca provenind de la cuvîntul vechi german *Kruppa* — umflătură, care a dat în italiană *gruppo* — grup, mai mulţi la un loc (militari);

● **gardă.** Un drum etimologic similar. *Warden* — a veghea, în germana veche, *apol warden* — a aştepta, care au dat în italiană *guardare*. De aici sensul modern de veghe, pază;

● **infanterie.** *Infans* — copil mic, în latineşte, apoi *infante* — băiat, slujitor, în italiană. Deci de condiţie modestă. Se ştie că militarii bogaţi nu luptau pe jos. Cuvîntul poate fi pus în legătură şi cu ucenicia militară, cum se făcea ea în evul mediu;

Doctrina apărării patriei de către întregul popor

(urmare din pag. 8)

dezvoltă formele de instruire în comun, strînsa conlucrare pe multiple planuri, pe această temelie întărindu-se coeziunea şi puterea lor defensivă, asigurîndu-se o ridicată capacitate operaţională, pentru a da o ripostă rapidă şi puternică oricărui agresor şi a-l învinge cu forţele pe care le avem, cu mijloacele de care dispunem.

La Conferinţa Naţională a partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a reafirmat hotărîrea partidului şi statului nostru ca, atît timp cît nu se ajunge la înlăturarea pericolului unui război, să se acorde în continuare toată atenţia menţinerii capacităţii de apărare a patriei, armata, celelalte forţe luptătoare să fie astfel pregătite şi dotate încît să-şi poată îndeplini, în orice împrejurări, rolul de apărare a independenţei ţării, a cauzei socialismului.

Esenţial şi definitoriu pentru doctrina noastră militară este principiul formulat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu privind conducerea de către Partidul Comunist Român a tuturor forţelor şi mijloacelor ce alcătuiesc puterea armată a ţării. Întră în responsabilitatea integrală şi netransmisibilă a partidului nostru — investit prin voinţa unanimă a poporului să conducă destinele naţiunii — de a decide şi soluţiona toate problemele ce privesc organizarea, dotarea, pregătirea, întrebuinţarea şi conducerea forţelor necesare apărării patriei. „Singurul conducător al forţelor noastre armate este partidul, guvernul, comandamentul suprem naţional. Numai acestea pot da ordine armatei noastre şi numai aceste ordine pot fi executate în Republica Socialistă România!” — precizează, în acest sens, cu foarte mare claritate, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

Faptul că secretarul general al partidului este, în acelaşi timp, şi comandant suprem al forţelor armate române conferă maximum de autoritate şi eficienţă hotărîrilor ce se adoptă pentru întărirea capacităţii de apărare a ţării, în concordanţă cu dezvoltarea ei economico-socială, cu interesele fundamentale ale poporului.

Este convingerea militarilor forţelor noastre armate, a luptătorilor formaţiunilor populare de apărare că prezenţa tovarăşului Nicolae Ceauşescu — strălucit conducător al poporului român, Erou între eroii acestui neam, care de peste cinci decenii şi jumătate slujeşte cu totală dăruire şi neprecupeţire cauza partidului şi poporului — în fruntea forţelor luptătoare ale ţării în calitate de comandant suprem reprezintă factorul hotărîtor al ţării şi unităţii acestora. Şi, totodată, un viu şi mobilizator imbold pentru a-şi onora cu demnitate şi înaltă responsabilitate îndatoririle, pentru a fi gata, în orice împrejurare, să-şi îndeplinească ireproşabil, la chemarea patriei, la ordinul comandantului suprem, misiunea sacră de a apăra cuceririle revoluţionare, libertatea şi independenţa patriei, glia moştenită de la strămoşi.

La aniversarea tovarăşului Nicolae Ceauşescu, ostaşii ţării aduc un vibrant omagiu secretarului general al partidului, preşedinte Republicii, comandantului suprem al forţelor armate, şi îi urează din inimi, cu fierbinte dragoste şi devotament, viaţă îndelungată, aceeaşi exemplară şi neobosită putere de muncă, spre înălţarea şi gloria României socialiste.

BIOLOCAȚIA ACTIVĂ

un nou pas
în descifrarea
tainelor
naturii

1. DINCOLO DE ECRAN

Spitalul Militar Central. Secvențe dintr-un virtual film documentar-științific. Scenele nu impresionează prin extraordinar, prin inedit. Dimpotrivă, sînt tulburător de monotone, clișee din viața cotidiană. Gesturi firești — un om cumpără flori, altul ia o carte și o deschide, al treilea bea un pahar cu lapte, mănîncă. Adică, mai simplu nici că se poate, ține în mînă furculița, lingura și le folosește. Sfios însă, stîngaci, într-o sinceritate deplină, care ține parcă de contactul cu un miracol. Candoarea, mai mult pudoare, îi ridică pe toți deasupra obișnuitului; personajele se află, cum ar spune Camus, într-un „timp al mărturisirii”. Noi, ca spectatori, sîntem tentați să credem că „eroii filmului” se eliberează de prea-plinul emoțional nu prin cuvinte, ci prin gesturi care se repetă pînă te amețesc. Un gînd ne dă fircoale: acești oameni reinventă să fie stăpîni pe lumea obiectelor. Ei apucă, ridică, împing, strîng, transportă etc. Între oameni și lucruri se duce o luptă surdă, e un dialog mut, înverșunat, necruțător.

Finețea și precizia de filigran a detaliilor creează un fel de muzică vizuală severă. Fiecare prinde în mînă cana cu apă sau tocul ochelarilor cu gingașia cu care ar culege de pe obrazul unui copil o lacrimă sau ar încerca să mîngie mătasea cerului înșorit. Strădănia, mai mult sugerată, e răsplătită de calma bucurie a victoriei îndelung pregătite. În lumina albă, mișcările nu tremură, nu dau semne de oboseală, nu-i trădează. Dacă cineva eșuează are capacitatea să-și întrețină motivația lăuntrică (chiar dacă nenumărate înfrîngerii se succed), este pregătît și dispus să reia totul de la capăt de o sută de ori, de o mie de ori.

Te miră totuși faptul că „subiectul filmului” bate pasul pe loc, devine agasant, obositor. Aceiași oameni merg pe stradă,

își ridică pălăria cînd trec pe lîngă cunoscuți, fac diverse cumpărături. Începi să bănuiești că „regizorul” bate cîmpii, îți pune nervii la încercare sau... te silește să vezi dincolo de ecran! Dar ce?

Un stop-cadru ostentativ: imaginea „în-gheață” fixată pe mișcările lor. 5... 10 secunde, o veșnicie! Și un ralenti propriu acestui moment de încordare psihică sporește tensiunea. Încet, încet oamenii se dezbracă, iar o persoană îmbrăcată în alb le demontează... mișcările! Una sau pe amîndouă. Mișcările cu care tăiau piene, aranjau cărțile în bibliotecă, îngrijeau copiii, mișcările care păreau atît de organice ale lor nu sînt decît niște proteze. Și privirea refuză scenele următoare: mișcările personajelor-pacienți sînt amputate, în accidente tragice, de la încheietură, de la cot, sau chiar aproape de umăr...

2. ÎN LABORATORUL DE BIOMECANICĂ

Cîteva persoane așteaptă la rînd în fața unei uși pe care scrie: *Laborator de biomecanică*. Întru împreună cu un bărbat. Să aibă cam 35 de ani. În locul brațului stîng flutură mîneca hainei. Pacientul se adresează omului de la birou, îmbrăcat în halat, nu cu formula „tovarășe medic”, ci... „tovarășe inginer!”. În monologul său revine, obsedant, un cuvînt: *speranță*. Înțeleg că aici oamenii însemnați de soartă vin cu *ultima speranță*. Cei handicapați își pun nădejdea în invențiile colectivului de *biomecanică osteoarticulară și bioinginerie*, condus de generalul-maior prof. dr. doc. Gheorghe Niculescu, șeful Clinicii de ortopedie și traumatologie din Spitalul Militar Central.

E prima întîlnire cu inginerul din acest

laborator ticsit cu rafturi, pe care tro-nează osciloscopia, mulaje și desene anatomice, scheme electrice, amplificatoare de frecvență, invitații la diferite simpozioane și congrese științifice etc.

Colonelul ing. Constantin Cojocaru, cercetător științific principal, membru al Asociației Oamenilor de Știință din România, președinte al Comisiei de Biolo-cație, lucrează în acest domeniu din anul 1965. Parafrazîndu-l pe Camil Petrescu, putem afirma că el vede... idei. Vorbînd foarte serios, el îmi spune: „*Soluții pentru care m-am zbatut săptămîni și luni le-am găsit uneori în... vis. Pentru unii somnul înseamnă evadare în poezie. Eu visez la propriu, circuite, scheme, oscilatoare, senzori...*” Îl înțeleg. El nu trage în fiecare zi yala la ora 17, ziua de lucru a cercetătorului durează 24 de ore din 24. Totul pornește de la capacitatea sa de a nu mai fi atît de sigur pe ceea ce practica a verificat și răsverificat, de la adîncimea reflecției și noutatea observației, de la energia sa clocotitoare. Colonelul ing. C. Cojocaru are, ca orice creator, un suflét fantasmatic, vizionar, sensibil. Și obișnuința de a munci conștiincios, fiind un exemplu personal de fermitate, exigență, disciplină.

Într-o mapă sînt 21 de brevete de invenții pe care figurează și numele său. La acestea se mai adaugă alte 10 dosare depuse la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci, a căror examinare încă nu s-a încheiat. (Cele 12 certificate de inovator pe care aveam să le văd mai tîrziu nici nu le mai pune la socoteală.)

Tot ceea ce a conceput și realizat colonelul ing. C. Cojocaru în orele sale istovitoare și fericite are legătură cu sănătatea semenilor săi. Desigur, el nu e me-

dic, dar a sucit și răsucit, împreună cu colectivul din care face parte, în structuri originale elemente de electronică și mecanică fină, punându-le în slujba vieții, obligându-le să servească bolnavii, infirmii. Notez, din curiozitate, titlul primului certificat de inventor: *"Aparat pentru electrodermodiagnoză și procedeu de utilizare a lui"*. Anul — 1967. Apoi, la întâmplare: *"Metodă de investigație electro-nografică"*, *"Dispozitiv de imobilizare și de transport al polifracturilor"*, *"Metodă și aparat de control și comandă automată a electronarcozei"* etc. Impresionat de suferințele persoanelor handicapate, ca, de altminteri, toți protagoniștii entuziaști ai acestei echipe: locotenent-colonelul medic Silvic Diaconescu, căpitani medici Cătălin Butunoi și Cristian Babalac, plutonierul-major sanitar Ștefan Pascaru, strungarul Viorel Din ș.a. și-a adus din plin contribuția la construirea unui set de cinci proteze pentru membrul toracic, unice în țară. Trei tipuri electronice: cu comandă tactilă, fonoselfproteză și senso-presoproteză pot fi folosite cu rezultate deosebite de către cei cărora li s-au amputat unul sau ambele antebrate. Același colectiv, coordonat de generalul-major prof. dr. doc. Gheorghe Niculescu, un om care face din fiecare gest al său o cititorie durabilă, a mai realizat o proteză electronică pentru antebrăț (cu comandă magnetică) și una bioelectronică, acționată direct de creier prin biocurenți. Protezele confecționate aici concurează cu cele mai reușite din lume, sînt multifuncționale, oferă un confort acceptabil, au o durată de funcționare de circa 12 ani și un aspect agreabil. De fapt, brevetarea celor cinci tipuri de proteze vorbește de la sine despre înaltul nivel tehnic la care au fost realizate.

Rămînem doar noi doi în laborator. O vreme discuția trenează. Sînt însă mulțumit. Am sentimentul că m-am îmbogățit cu un adevăr despre care știam prea puțin. Caut o frază de încheiere potrivită cu opera de înaltă frumusețe omenească a acestor inventatori. La un moment dat, interlocutorul meu devine iarăși volubil. Privirea lui aruncată pe planșeta de desen nu e decît un pretext de a se conecta la tensiunea dialogului. Îmi descrie un posibil *Laborator de biomecanică, bioinginerie și... biolocație!* "Biolocație?", repet eu, familiarizat oarecum cu terminologia. *"Da, biolocație..."* și povestește, povestește... Între aparatele și planșele care blindează pereții trăiesc acum un sentiment ciudat, nelinistitor, așa cum ți-l dau apele primăvara. Aerul are altă presiune, e ca o scufundare la mare adîncime, urmată de o chinuitoare decompresie. Există o beție a lucidității, cînd vezi limpede și departe, atît de limpede și atît de departe încît, vorba poetului: *"Drașul nu mai are coerență/ din pricina florăreselor/ Flori inexplicabile au spat/ mica noastră ordine..."*

3. MAI ÎNȚI, DESPRE BIODETECȚIE

Fîntinarul din satele noastre știe că nimeni altul să-lase în urma lui semne de statornicie și noblete. Minunate locuri de popas și meditație unde îți poți liniști setea în zăpușeala verii. Un ciubăr cu apă limpede și atît de rece încît o bei cu pauze, deși pofta îți dă ghes. Fîntinarul, cu meseria deprinsă de la tatăl său (și gata s-o transmită fiului, ca într-o inițiere ce ține de mitologia ocupațiilor), stabilește fără să șovăie locul fîntinii, pentru că simte izvorul. Cumpănit, el tătonează dealul sau valea așa cum ar iscodi cu al treilea ochi întunecimea pămîntului și zice: *"Săpăm aici!"* Și nu se

miră nimeni că acolo este, într-adevăr, un izvor. Fenomenul are o explicație științifică: la unii oameni, organismul reacționează ca un instrument de măsură, e foarte receptiv atunci cînd intersectează un câmp electromagnetic (sau de altă natură?) generat, ca în exemplul nostru, de curenții de apă subterani.

Referiri la asemenea fenomene există încă din antichitate. De pildă, în *Eneida* lui Virgiliu sau în *Cîntecul Nibelungilor*. Uneori, persoana sensibilă la acest efect folosește o nuielușă sau o tijă metalică bifurcată pe care o ține în mîini. Ea cercetează terenul mergînd la pas, iar în momentul detecției sursei subterane de apă (sau a filonului de minereu) tija începe să oscileze. În literatura de specialitate (dr. Eugen Celan — *Materia vie și radiațiile*, A. Ducrocq — *Le roman de la vie*, I. Murărescu și V. Popescu — *Omul și forțele sale extrasenzoriale etc.*) se dau exemple semnificative. În anul 1856, francezul Paramelle, urmărit cu luare aminte de o comisie, indică 388 de izvoare subterane în departamentul Lôt. În timpul celui de-al doilea război mondial se foloseau, îndeosebi în pustii, soldații înzestrați cu asemenea însușiri. În cadrul armatelor din Africa, fiecare companie tehnică dispunea de un asemenea om.

O teorie care să explice acest fenomen complex nu s-a cristallizat încă. Oamenii de știință, urmînd elucidația sa, au emis tot felul de ipoteze. Cercetătorii români în domeniul psihotronicii (știință de frontieră, care studiază și biodetecția; primul congres internațional s-a desfășurat la Praga, în anul 1973) se remarcă mai ales în aplicațiile biomedicale, în transferul informațiilor la distanță în sistemul om-plantă, în utilizarea efectului de piramidă, în biofotonică etc. Au adus contribuții valoroase profesorii P. Brînzei, Mihai Drăgănescu, V. Săhleanu, Gh. Cartianu, ing. Ștefan Airinei, doctorii Eugen Celan, C. Neacșu, Mărioara Godeanu ș.a. Geologul sovietic Soceanov avansează ideea că fenomenul biodetecției ar avea un caracter magnetohidrodinamic. El este de părere că în corpul omenească există un organ care primește și prelucrează semnalele din exterior și nu-i exclus ca singele să joace rolul de electrolit. Cercuri de specialiști din U.R.S.S., Iugoslavia, Franța, R.F.G., Elveția, S.U.A. sînt tot mai interesate să descifreze enigmaticele care-l țin încorsetat. În unele țări sînt instituții cu un statut bine determinat, profilate pe tehnica biodetecției, care participă cu forțe proprii (alături de sectoarele specializate, dotate cu aparatură și utilaje moderne) la dezvoltarea bazei energetice și de materii prime. Revista *Sputnik* (nr. 3/1987) descrie în articolul *"Și pămîntul a devenit dintr-o dată transparent"* o experiență în domeniul localizării unui zăcămint prin biodetecție. Se subliniază rapiditatea (două zile) și eficiența extraordinară în plan economic a metodei.

Atît biolocația, ca subdomeniu al biodetecției, cît și biodetecția propriu-zisă

au ca obiectiv practic depistarea surselor de semnale radiestezice naturale (termenul este împrumutat din franceză) generate de zăcămiște de substanțe minerale, neomogenități ale scoarței terestre, diferite corpuri îngropate, ziduri de cetate etc., precum și a semnalelor radiestezice artificiale provenite îndeosebi de la ambarcațiuni cu visle sau cu motor. Printre fondatorii școlii românești de radiestezie se numără ing. Simion Simu și prof. D. Voinov, ale cărui lucrări prezentate la Academia Română în anul 1940 au deschis drum larg investigării acestor procese.

4. BIOLOCAȚIA PASIVĂ

Colonelul ing. Constantin Cojocaru e un bărbat însă tânăr, cu ochii îngindurați. Pentru el lumea-i mai întinsă decât ni se pare nouă, iar impresia lui, ca om de știință, este că știm încă puține lucruri despre noi și despre tot ceea ce ne înconjoară. „Am început să aprofundez tema bioloceației în anul 1980, din pură curiozitate, la sugestia colegului meu, doctorul Eugen Celan. Prima experiență cu țigle metalice în formă de L, pe care mi le-a oferit, am efectuat-o... acasă. Chiar în locul unde era patul am descoperit trei sau patru centre radiestezice cu semnal maxim. M-am întrebat: nu cumva între insomnia mea (pentru că de câțiva ani mă chinuia o insomnie rebelă) și acest fenomen există o corelație? Pentru a verifica am montat patul în alt loc. După o săptămână mi-a revenit somnul, iar de atunci, cu excepția cazurilor când lucrez, nu mai știu ce înseamnă o noapte

albă. Relevant, nu? Investigația între-prinsă asupra noului principiu, implicațiile sale practice mi-au oferit suficiente motive să perseverez...”

Prezența sau absența surselor radiestezice sînt evidențiate de numitele dispozitive indicatoare în formă de L. Și de straturi încă necunoscute ale sensibilității umane. Pentru eliminarea influențelor subiective — strîngerea excesivă a țigiei în mînă, frecarea suplimentară —, colonelul ing. Cojocaru elaborează mai multe tipuri de dispozitive de indicare, cu mînerul sprijinit pe rulmenți, pe lagăve etc. A fost un pas, primul pas. L-au mai făcut și alții, dar el a mers mai departe.

Comunicările științifice prezentate la conferințe naționale de fizica magnetismului, de cercetări electronice etc. ne permit să desprindem unele concluzii care sîuscită un viu interes. Prezentăm doar cîteva:

— un program de utilizare a metodelor de predicție a seismelor, bazat pe fenomenul radiestezic, este coordonat de forurile competente, un aport deosebit aducîndu-și ing. D.S. Voronos; cercetări legate de aplicațiile medicale ale metodei sînt efectuate, printre alții, de dr. N. Constantinescu, N. Grigore, D. Bădilă, Șt. Stîngaci;

— sînt trei categorii de operatori: zero sensibili la semnalele radiestezice (suportii indicatori rămîn paraleli chiar în centrul sursei); mediu sensibil și hiper-sensibili (țigile în formă de L intră în oscilație de la circa un metru față de limita zonei de manifestare a semnalelor, apoi se încrucișează);

— semnalul radiestezic este de natură ondulatorie. O experiență convingătoare: situat la distanță de peste un kilometru de un vas de mare tonaj, operatorul aflat

în mișcare detectează semnalul radiestezic doar atunci cînd se află pe o linie imaginară ce trece prin mijlocul navei; aceasta generînd, pe întrega ei lungime, o infinitate de semnale radiestezice, înseamnă că ele se însumează conform principiului superpoziției, cunoscut în radioelectronică;

— se pare că undele radiestezice au o penetrabilitate practic nelimitată și o viteză de propagare situată în zona vitezei luminii etc.

5. O PRIORITATE ROMÂNEASCĂ: BIOLOCAȚIA ACTIVĂ

Concentrat asupra obiectului cercetării sale, atît de concentrat încît nu vede decît esențialul, colonelul ing. C. Cojocaru croiește un drum nou, risipind talent, pasiune, energie — bioloceația activă. Nu fără mîhniri, frămîntări sufletești și îndoieli. Nu fără polemici cu unii confrați. Dragostea de profesiune a născut și naște dintotdeauna entuziasm. Dedicat muncii fără preget, el dă curs dialogului deschis, își apără cu strălucire punctul de vedere, înclină cumpăna hotărît spre sine în aventura cunoașterii.

După studii laborioase obține, în colaborare cu dr. Eugen Celan, primele brevete în domeniul bioloceației active. Transcriu de pe certificatele de inventator eliberate de O.S.I.M.: „Generator omnidirecțional de semnal radiestezic”, „Generator unidirecțional de semnal radiestezic”, „Procedeu pentru detecția rapidă a surselor de semnal radiestezic” etc. Alte șase dosare (răspunsuri la imperative semne de întrebare ridicate de tînăra știință) așteaptă să fie analizate. Nu comitem nici o indiscreție dacă răsfoim cîteva: „Metodă de compensare și metodă de obiectivare a semnalului radiestezic”, „Metodă de obiectivare a cîmpului semnalului radiestezic” etc.

Din antichitate și pînă în prezent, cei care au avut preocupări în domeniul biodetecției nu au făcut decît să constate existența semnalelor radiestezice naturale. Construirea unor generatoare de tipul celor menționate mai sus constituie evenimentul care îngăduie o optică nouă în abordarea bioloceației, marchează momentul apariției unei aparaturi care să emită în mod controlat și dirijat asemenea semnale, avînd, totodată, rolul de a reduce (anihila) „focarele” radiestezice naturale sau artificiale, fiind excelente mijloace de separare și identificare precisă a unei surse, chiar dacă există „cîmpuri” perturbatoare de la surse învecinate. Prin testarea generatoarelor în mediul marin și fluvial se demonstrează că pot fi găsite epave pe fundul mării, alte obiecte aflate în stare de plutire sau imersiune, de la distanțe ce pot depăși chiar limita „vizibilității” radiolocatorului

1. Biodetecția este cunoscută din antichitate. În imagine un desen revelator
2. Tehnica bioloceației dă rezultate deosebite și în arheologie 3. O experiență reușită în urma căreia a fost depistat un nou zăcămint de minereu 4. Pas cu pas, colonelul ing. C. Cojocaru pune bazele bioloceației active.

de bord. Procedura se dovedește foarte utilă, găsindu-și aplicare în orientarea navelor pe timp de noapte sau vizibilitate redusă, în prevenirea abordajelor în caz de trafic naval intens etc.

Așadar, atașate la corpul operatorului radiestezist, aceste generatoare, concepute și realizate în premieră mondială, alăturate celorlalte dispozitive de indicare, permit o selectare de o finețe remarcabilă. Se poate astfel depista și localiza un anumit obiect sau o anumită substanță minerală utilă indiferent de succesiunea sau aglomerarea în scoarța terestră a altor zăcămintele. Mijloacele biolocației active oferă posibilitatea investigării unor fenomene variate, de pildă, studiul reducerii stresului resimțit de echipaje aflate vreme mai îndelungată în condiții de izolare, cum ar fi în pescuitul oceanic.

În condițiile unui protocol cu ministerul de specialitate, colonelul ing. Constantin Cojocaru reușește să localizeze, în anul 1986, cu metoda biolocației active, un zăcămint de bauxită. Se compară harta de bază a prospecțiunii geologice,

efectuate cu aparatură și mijloace moderne de foraj într-un timp îndelungat, cu cea obținută de cercetător într-o singură zi. Hărțile se suprapun milimetric! Colectivul pe care îl conduce efectuează, de asemenea, tentative reușite de identificare și localizare a unor punji de țitei. Iată ce declară dr. Eugen Celan: „O amplă investigație a prospecțiunii radiesteze în biodetecție și biolocație a fost întreprinsă de colonelul ing. Constantin Cojocaru, căpitanul de rangul I Mihai Păduraru, ing. Claudiu Dumitriu, comandant de cursă lungă, maiorul dr. Grigore Nicolae și alții. Investigarea metodelor de biolocație terestră și marină a fost urmată de brevetarea unor procedee și dispozitive de generare artificială a semnalelor radiesteze, ca și a unor generatoare unidirecționale capabile să anihileze sursele naturale de semnale radiesteze. Prospecțiuni efectuate în platoul maritim au arătat posibilitatea utilizării metodei în depistarea zăcămintelor petroliere.”

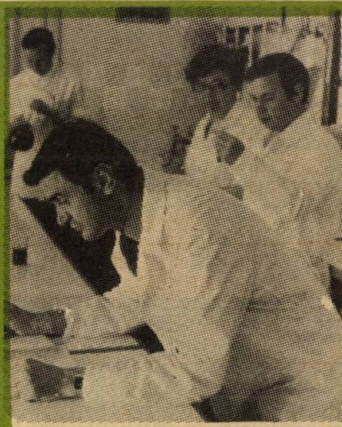
Tot ceea ce a înfăptuit colectivul din care face parte și colonelul ing. Constantin Cojocaru este rodul unei munci care

nu poate stîrni decît admirație și respect. Creația, curajul, puterea acestor oameni, puse în slujba adevărului științific, definesc un mod de a fi mereu tineri, de a gândi revoluționar. A vrea, azi și aici, în România înseamnă a trăi la unison cu timpul patriei, a-i simți pulsul alert, a-i prefigura izbînzile, a avea vocația noului.

Deși o serie de instituții au avansat propuneri pe bază de contract în vederea folosirii biolocației active, credem că acești pionieri aflați la frontierele cunoașterii ar merita un plus de receptivitate. Cu atît mai mult cu cît este vorba de un domeniu nou, în care fiecare zi, fiecare oră poate aduce noi valori în plan teoretic și practic, poate constitui momentul decisiv în afirmarea acestei științe ca prioritate românească.

MAIOR CONSTANTIN STRUNĂ

FRUMUSEȚEA DE A TRĂI PENTRU VIAȚĂ

Discuții despre copii și nevoi, despre viață, se purtau adesea, în urmă cu mai bine de patru decenii, în casa familiei Oitșă din Amărăștii Vilcei. Nou-născutul era un boț de om, cu ochii de culoarea murei coapte, care străluceau neostoiți în ființa plăpîndă. Stîlpul familiei se năruise, ca un brad retezat de la rădăcină de joagărul războiului. Lăsase în urmă cinci copii, fata cea mai mare nu împlinise opt ani. Văduva de război Gheorghita Oitșă a luat pe umerii săi firavi povara de a urca spre viață odraslele moștenite de la un bărbat care i-a fost drag ca lumina ochilor. Nu s-a plîns niciodată nimănui de nici unele și nici n-a așteptat în prisma casei mila cuiva. S-a trudit și s-a descurcat cum a putut, într-o gospodărie nevoiașă, pe măsura numelui comunei.

Războiul s-a sfîrșit, anii au trecut, vremurile s-au schimbat, înnoindu-se, oamenii s-au schimbat și ei o dată cu vremurile, mezinul familiei Oitșă s-a făcut mare. A crescut deopotrivă cu ceilalți frați și surori. După clasele primare a urmat Liceul mi-

litar din Iași, instituție de învățămînt cu tradiție, în cataloagele căreia figurase cîndva, printre elevii eminenți, și viitorul savant de renume mondial Henri Coandă. Absolvind Liceul militar, Neculai Oitșă a devenit student al Facultății de Farmacie din București, iar după terminarea cursurilor acestea și-a pregătit și susținut cu succes doctorantura în științe farmaceutice. Din 1961, după terminarea facultății, își desfășoară activitatea la Spitalul Militar din Iași, în prezent conducînd secția de farmacie a acestuia. Soția sa, Virginia, este medic stomatolog în același spital, iar Tudor, elev în clasa a VI-a, nu visează altceva decît posibilitatea de a urma cariera tatălui său. Gheorghita Oitșă, acum în vîrstă de 84 de ani, se mîndrește cu toți copiii pe care i-a crescut, însă Neculai, „farmacistul”, cunoscut în întreaga țară prin medicamentele pe care le-a inventat pentru alinarea suferințelor și vindecarea multor boli, ocupă un loc aparte în inima sa.

Oțelul zvelt, chipeș, potrivit de statură, cu un surîs discret

care nu-i părăsește chipul pe toată durata dialogului ce-l purtăm, se dovedește un interlocutor agreabil, plimbându-mi imaginația prin lumea fascinantă a silicaților naturali din țara noastră, descoperiți și valorificați ca materii prime pentru obținerea unor medicamente cu eficiență terapeutică înaltă. Autor a peste 80, rețineți *optzeci*, de brevete, la mână cum s-ar spune, colonelul doctor farmacist Oțiă cercetează și pune baza unor noi medicamente, întocmindu-și fișe cu date, considerații, concluzii din lucrările studiate, din experiențele efectuate și rezultatele dobândite pe plan național și mondial în domeniul farmaceuticii. Rețin din spuselor sale că, anual, pe baza lucrărilor studiate, își îmbogățește biblioteca personală cu circa 20 000 de pagini xerografiate. Printre cele mai cunoscute realizări ale sale se numără medicamentele antiulcerose și cicatrizante în arsuri și plăgi. Numai în acest domeniu, farmacistul inventator se prezintă cu mai mult de zece brevete. *Gastrobentul*, brevetat în 1970 și intrat în producția de serie la Întreprinderea de antibiotice Iași, este de-acum cunoscut și apreciat.

— *Citeva considerații despre acest medicament, stimate tovarășe colonel Otiă.*

— *Gastrobentul* este un protector de mucoasă gastro-intestinală, cu posibilități largi de folosire în doze diferite, în raport de gravitatea afecțiunii. De la o simplă infecție gastrică pînă la stadii avansate de ulcer și intoxicații cu substanțe corozive, otrăvuri, reziduuri radioactive ajunse accidental în tubul digestiv. Deci, paleta *Gastrobentului* poate fi de la 1 la 100 fără să apară efecte nocive în raport de doză, de aici necesitatea individualizării medicamentului. El se prezintă în două variante: suspensie și comprimate.

— *Dintre medicamentele create de dumneavoastră și recomandate ca cicatrizante în arsuri și plăgi, am dori să vă opriți mai mult asupra Cicatrolului.*

— Realizarea acestui produs farmaceutic m-a preocupat timp îndelungat. Am insistat pe aspectul tehnologic pentru ca efectul cicatrizant să fie maxim, într-o variantă aplicată cel mai aproape de scopul urmărit. Această variantă optimă am considerat-o *unguentul gel hidrofili*, prin care pielea poate respira, de fapt un strat de piele artificială.

— *Care este noutatea pe care o aduce medicamentul?*

— După moda terapeutică a unguentelor aplicate extern, *Cicatrolul*, nefiind gras, ci hidrofili, dă efectul răcoritor, calmant asupra plăgilor, nu incomodează mișcările; prin calitățile plastice ale produsului, sub el nu se formează cruste periculoase, favorabile infecțiilor. Medicamentul, în această variantă, poate fi folosit și la o toaletă sumară. De aici importanța utilizării lui în situații de urgență, calamitate etc. Pansamentul poate fi schimbat în intervalul de la trei la șapte zile. Prin efectul absolut asanează plaga de reziduuri, infecție, diminuând pericolul toxico-septic. Aplicarea precoce a preparatului previne șocul dureros, prin efectul de gel calmant, răcoritor, protector, cu funcție de piele.

— *Aplicarea medicamentului realizează eficiența numai în cazurile incipiente ale arsurilor, în situații acute?*

— Nu numai, el se recomandă și în cazurile tardive, cînd infecția s-a instalat. Vindecarea unor arsuri de gradul 1—2 se realizează în 3—12 zile, la gradele 3—4 utilizarea *Cicatrolului* scurtează foarte mult timpul de tratament, refacerea țesuturilor realizîndu-se fără vicii de cicatrizare.

— *Acest medicament are vreo influență în cazurile cînd s-a efectuat un transplant de piele?*

— Desigur, prin aplicarea lui, cicatrizarea zonei donatoare, cît și transplantul se realizează într-un timp mai scurt, fără complicații. Acest medicament, în varianta *Plastogel*, se aplică pe vicii de cicatrizare (cheloidă), restructurînd țesuturile la normal. Aceasta constituie o prioritate absolută în ce privește medicația viciilor cicatrizante. Menționez acest lucru, subliniînd că prin valorificarea silicaților naturali în realizarea unor medicamente nu se lansează numai produsele ca atare, ci și idei ce pot deveni o modă în domeniul cicatrizant.

— *Care este destinul acestui medicament?*

— *Cicatrolul* a fost realizat tehnologic în 1968, brevetat în 1972, lansat în microproducție în 1976, cerut în avizarea industrializării în 1985 și așteptăm să intre în producția de serie.

— *Nu vi se pare cam lung intervalul de la brevet la producția de serie?*

— Avînd în vedere că realizarea medicamentului nu presupune automat și lansarea lui, pentru a sparge tiparele, moda, pentru a convinge, autorul brevetului face apel la factorul timp.

— *De ce aceste medicamente cicatrizante se recomandă ca priorități? Nu avem pe plan național și nu există în alte țări produse similare sau chiar mai eficiente?*

— Din investigația atentă de-a lungul a peste 25 de ani a domeniului respectiv am ajuns la concluzia că dacă ar fi existat un medicament tot atât de bun ar fi trebuit să aibă la bază aceeași materie primă, ceea ce nu s-a confirmat pînă acum. Prin acțiunea și efectele acestor medicamente pot afirma că celula vie (țesutul) are o predispoziție, o afinitate specifică pentru macromolecula silicatică care face obiectul medicamentelor; aceasta vine să confirme faptul că organizarea materiei organice și saltul ei spre materia vie s-a făcut pe un suport mineral, și anume chiar silicații, ceea ce demonstrează că argilele constituie suportul vieții.

— *Interesantă afirmație!*

— Un argument în plus: structura microscopică a medicamentului nu este altceva decît țesutul de calogen în oglindă.

— *Ce are colonelul doctor farmacist Oțiă în perspectivă, vizînd planul cercetării și realizării de medicamente?*

— Mă preocupă lansarea unor medicamente de o factură mai particulară: produse reglatoare, metabolice care să intervină în mecanismul dereglării, în lupta antistres, energizante, hepato-protectoare, adjuvante în tratamentul diabetului, în medicația obezității etc. Reglarea metabolică cu *Păgosten*, de exemplu, se manifestă și în sfera endocrinologică, cînd medicamentul combate și previne mastoza fibrochistică la femeie, afecțiune greu de tratat pe alte căi. Acest medicament a fost, de asemenea, avizat pentru intrarea în microproducție.

— *Un domeniu al inventicii dumneavoastră este și folosirea Propolisului ca bază pentru realizarea unor medicamente.*

— Din produsul apicol Propolis am fabricat *Multiseptol*, *Oftalmosept*, *Rinosept*, *Proposept*, *Flavosept* etc.

— *Cît din timpul dumneavoastră zilnic îl acordați cercetării și realizării de medicamente?*

— Uneori douăzeci și patru din douăzeci și patru de ore. Orelle de zi și mai ales cele de noapte petrecute în laborator, în fața unor manuale deschise, a unor coli de hîrtie ce așteaptă să fie umplute cu idei noi privind îmbogățirea și prestigiu farmaceuticii românești, aceste ore de cercetare și inventică sînt ca un poem, unul din cele mai frumoase închinare vieții!

Aveți dreptate, doctore Oțiă, munca dumneavoastră este un poem ce dezvăluie frumusețea de a trăi pentru viață!

Colonel (r) ADRIAN MIERLUȘCĂ

POVEȘTEA UNOR VORBE

(4)

● **kaki**. În persană *haki* înseamnă pămîntiu, praf de culoarea pămîntului. Deci această culoare, pe care o au multe uniforme militare, își trage denumirea chiar de la asemănarea sa cu pămîntul;

● **mareșal**. În germana veche *marah* — cal și *skalk* — servitor, deci rîndea la cai. Apoi în franceză *marechal* — potcovar, ulterior ofițer care supraveghea îngrijirea cailor regali. Este evident că ascensiunea acestui grad militar este legată de creșterea importanței cavaleriei în războaiele evului mediu;

BOTEZUL "BOTEZUL MĂRII"

O VARIANTĂ

Eram în 1955, în primele luni de gazetărie. Venisem în redacție înarmat cu tăieturile din ziare ale primelor poezii și cu dorința de a săvârși isprăvile pe care le visam cu toții în capătul dinspre început al meseriei.

O întâmplare interesantă la Mangalia, mi-a spus redactorul șef. Ceva care seamănă bine a eroism. Niște scafandri au salvat o navă, riscându-și viața. Ar putea ieși un reportaj grozav din asta.

Un reportaj? Un roman! am exclamat în gând, cu entuziasmul novicei.

Trecuseră zece ani de la război, dar ici și colo mai stăruiau urmele marii conflagrații. O asemenea

urmă ieșise la iveală și acolo, la Mangalia: draga refulantă, care adîncea canalul navigabil, absorbise, o dată cu nămolul, un proiectil care explodase în interiorul navei, distrugînd diverse instalații și avariînd serios fundul vasului. Zeci de găuri, prin care intra apa. Au venit alte nave în ajutor, pompe puternice absorbeau apa care creștea treptat în interior. Dar primejdia era mare; draga – un vas cu fundul plat, avînd la bord instalații grele – amenința să se scufunde chiar acolo, în mijlocul canalului, împiedicînd navigația. Au fost chemați în ajutor scafandrii. Ei au bătut dopuri de lemn în spărturi, lucrînd sub fundul navei care ame-

nința să se scufunde în orice clipă și să-i prindă dedesubt.

Aceasta era întâmplarea, petrecută cu cîteva zile înainte; scafandrii lucraseră repede și bine, izbutind să astupe spărturile principale și să mențină nava în stare de plutire. Acum, draga ghinionistă fusese dusă în șantier pentru reparații. Iar scafandrii, după ce primiseră felicitările și mulțumirile de rigoare, își vedeau de activitatea lor obișnuită...

Ne-au dus la „sediul” lor, o clădire mică din fundul portului, încărcată cu ustensile și planșe, table de calcul pentru lucrul la adîncime. Maistrul scafandru, comandantul echipei, despre care aflatam că fusese „eroul principal” al acțiunii, a dat să se apere:

– N-am făcut cine știe ce ispravă. Prima dată am încercat să bătăm dopurile prin interior, dar presiunea apei le arunca afară. Atunci am acționat din exterior. Numai că dedesubt, la mijlocul navei, era cam întuneric. Lucram mai mult orbește...

– Bine, dar nava putea să se scufunde... a încercat reporterul să-și descoasă interlocutorul. Ce-ați gîndit atunci cînd vă aflați sub navă? Ce simțeți în momentele acelea?

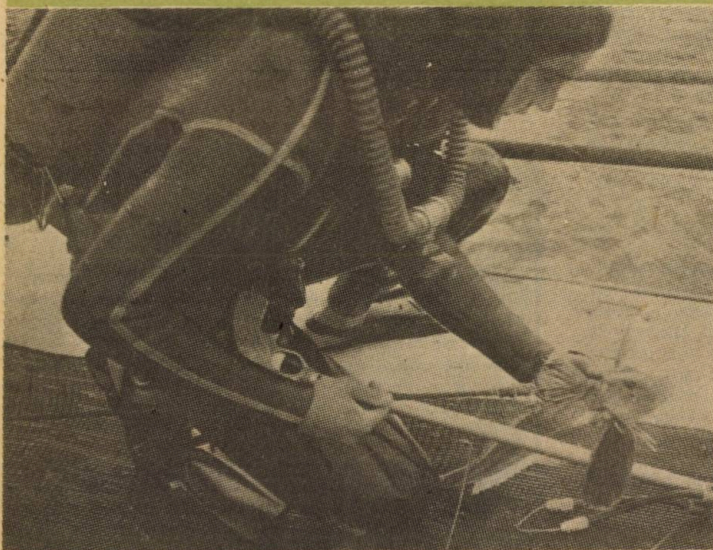
– Ce să simțim! Aveam grijă să nu scăpăm dopurile din mînă, că se urcau repede la suprafață și trebuia să luăm treaba de la început. Unele nu se potriveau, erau prea mici și treceau dincolo, prin spărtură... Ne-am chinuit nițel, e drept.

– Bine, dar primejdia?

– Primejdia! a mormăit el. Cine se teme de primejdie nu se face scafandru...

Reportajul meu, pe care-l anticipasem plin cu fraze de o bărbăție reținută, descriînd în expresii plastice atmosfera din „lumea tăcerii”, amenința să eșueze într-o relatare

Meseria de scafandru necesită multă pregătire, curaj și pasiune

seacă, fără culoare. Au urmat alte întrebări al căror răspuns dezamăgea ambițiile mele de reporter. Dialogul se desfășura anevoie, omul meu nu era meșter la vorbă sau poate eu nu știam cum să-l întreb...

În toiul strădaniei mele a intrat pe ușă un sergent voinic:

- Tovarășe maistrul, raportează: barca e gata de plecare.

- Bine, sergent. Vin și eu imediat.

S-a întors spre mine, cu un zîmbet stingherit:

- Știți, trebuie să plecăm la treabă. Azi avem de controlat starea digului de larg...

Atunci mi-a venit ideea salvatoare.

- Merg cu dumneavoastră și, dacă se poate, aș intra și eu sub apă, măcar pentru câteva minute. Să văd cu ochii mei ce se întâmplă când ești scafandru...

M-a privit cu un zîmbet neîncre-

țut timp ce eu intram treptat în costum: pină la genunchi, pină la brîu, pină la piept, apoi minile în mineci... Bocancii, îngreunați cu plumb, atîneau douăzeci de kilograme fiecare. Am făcut, cu mari eforturi, cei cîțiva pași pînă la scara din pupa bărcii. Am coborît cîteva trepte. Apoi mi-au pus pe umeri placa de alamă pe care urma să fie prinsă casca. Mi-au legat greutăți pe piept și pe spate. Mi-au trecut în jurul mijlocului o saulă subțire, „că-lăuza“:

- N-o lăsați din mînă, m-a povățuit maistrul. În caz de primejdie, zmuçiți de trei ori...

Doi marinari începuseră să învîrtească manivelele pompei de aer. Maistrul mi-a arătat supapa din interiorul căștii, pe care urma s-o apăs cu capul pentru a elimina aerul din costum.

- Nu uitați de asta, a insistat el. Altfel aerul se adună, costumul se umflă și vă pomeniți aruncat la suprafață.

Mi-am înșurubat casca. Abia mă mai țineam pe picioare, împovărat de atîta metal. Am auzit șuieratul aerului prin furtun:

- Nu v-ați răzgîndit? m-a întrebat maistrul prin deschizătura rotundă din partea din față a căștii.

Mi-am compus ceea ce credeam că poate fi luat drept un zîmbet temerar și el a înșurubat gemulețul rotund, izolîndu-mă astfel de lume. Mi-a făcut apoi semn că totul e în ordine. Am apăsat pe supapă și am auzit aerul ținînd afară. Am început să cobor treptele scăriței. În apă, bocancii nu mai păreau așa grei. Am acționat îndelung supapa; simțeam costumul lipindu-se de corp, apăsat de presiunea apei. Am văzut prin geamul căștii linia aceea subțire, oscilantă, care desparte aerul de apă. Am golit aerul din costum și în curînd am simțit pămîntul sub picioare. Eram încîntat de această experiență inedită. Mișcîndu-mă cu greutate am făcut cîțiva pași. Aerul se aduna mereu în costum, sălîndu-mă de la pămînt, apăsam iarăși pe supapă...

Deodată m-am simțit foarte singur. Nu știu cum mă întorsesem, dar mi-am dat seama că nu mai văd deasupra mea umbra neagră a bărcii. O panică nebună m-a cuprins: m-am rătăcit? Unde sînt? Ce mă fac? O spaimă irațională, lipsită de logică; totuși, ca o străfulgerare, mi-am amintit semnalul de alarmă și am zmuțit de trei ori, din răspuseri, frînghia subțire pe care o țineam în

mînă.

După cîteva clipe eram cu capul afară din apă, cu picioarele pe ultima treaptă a scăriței. Maistrul mi-a deșurubat repede gemulețul rotund și m-a întrebat cu înfrigurare în glas:

- Ce-ați pățit?

- Mi s-a părut că m-am rătăcit...

A zîmbit ușor, de teamă să nu mă jignească:

- Cum să vă rătăciți? Ați uitat de furtunul de aer?

L-am rugat să-mi înșurubeze la loc geamul, dar el începuse deja să desfacă, cu o cheie mare, piulițele de fixare a căștii.

- Pentru prima oară ajunge. Se cheamă că ați primit „botezul mărin“...

M-am lăudat multă vreme după aceea cu metoda mea de documentare „la fața locului“. Omițînd, firește, unele amănunte ale experienței trăite în acele cîteva minute în care fusesem scafandru...

Locotenent-colonel ION ARAMĂ

Rememorări

FEBRUARIE 1988

26.II.1938: S-a născut, la Cristinești-Hotin, BOGDAN PETRIFICU HAȘDEU, scriitor, istoric și lingvist. Profesor universitar la București. Conducător de reviste literare. Unionist și antidinastic. Membru al Academiei Române și al mai multor academii străine (m. 25.VIII.1907).

28.II.1863: S-a născut, la București, GHEORGHE MARINESCU, medic de renume mondial. Profesor universitar. Membru al Academiei Române (m.15.V.1938).

13.II.1868: S-a născut, la Ștefănești-Boțoșani, pictorul ȘTEFAN LUCHIAN. Lucrări de mare valoare din viața rurală și despre răscoala de la 1907. A murit la 20 iunie 1916.

23.II.1888: S-a născut, la București, poetul MIHAIL SĂULESCU, mort în luptele de la Predeal, în septembrie 1916. A publicat volumele: „Versuri“, „Depart“, „Viața“ (1906, 1914, 1916) și piesa „Săptămîna luminată“.

4.II.1878: Semnarea armistițiului. În România se decretaază încetarea stării de război cu Poarta. Independența țării a fost cîștigată — cu jertle mari din partea armatei române.

21—23.II.1948: 40 de ani de la Congresul de unificare a P.C.R. și P.S.D. și de creare, pe baze marxist-leniniste, a Partidului Muncitoresc Român (P.M.R.). Din iulie 1965, Congresul al IX-lea a adoptat schimbarea denumirii din P.M.R. în P.C.R.

24.II.1888: Se împlinesc o sută de ani de la inaugurarea Palatului Ateneului Român, din București. Este dată în folosință sala de la parter. Scriitorul Al. Odobescu ține prima conferință, iar Constantin Esarcu — principalul trubadur al acestei realizări — face raportul mersului lucrărilor și al sprijinului dat de public pentru stringerea fondurilor, ca urmare a cererii rămase în istorie: „Dați un leu, pentru Ateneu“.

Un nou „start“ spre adîncuri

zător:

- Sub apă? Așa, fără nici o...?

- Știu să înot.

- Nu despre asta e vorba, a spus el. Sînteți perfect sănătos? Cum stați cu inima?

- Cum să stau cu inima, ca la optsprezece ani! I-am dat toate asigurările și el a cedat argumentelor mele: voiam să fac un reportaj cît mai „la fața locului“.

E drept că nu prea șuam în ce constau cele cîteva minute de intrat sub apă în costum de scafandru. Mai întîi, îmbrăcatul costumului greu, de cauciuc, dintr-o bucată. Partea de la gît era, desigur, foarte strîmtă, doi soldați lărgeau acest „guler“ trăgînd din răspuseri, în

MAI MULT DECÎT CURAJUL

COCORII ALBI

Pe cîmpii și dealuri care au fost cîndva traversate de rețele de sîrmă ghimpată, tranșee adînci sau lăcașe săpate în pripă acționează o unitate militară cunoscută și sub numele de *detasamentul pirotehnic*. Ostași sub Tricolor. Unii de 19 ani, alții de 40. Unii cu logodnice, alții cu neveste și copii. Dămeni ale căror vise cu aripi puternice stau tot în linia întîi, generație după generație, de 43 de ani. Menirea lor: să vindece vatra noastră de răni, s-o curețe de bombe, proiectile, mine, grenade rămase pe locurile unde s-au purtat aprige lupte pentru apărarea independenței și suveranității României. Războiul, așadar, nu poate fi uitat, războiul nu trebuie să fie uitat de cei ce s-au născut sub cerul păcii. El rămîne un avertisment tragic, el nu se poate uita nici pentru faptul că urmele-i sîngerează încă pămîntul, „relicvele” periculoase mai seceră ici-colo vieți nevinovate.

Un apel telefonic dintr-un colț de țară și ofițerul sau subofițerul pirotehnician, uneori singur, alteori însoțit de o echipă de militari în termen, pornește urgent în misiune. *O misiune de luptă* în care detectorul este arma principală. Detectorul și hotărîrea energică, lucidă în marea încleștare cu forțele oarbe

care zac în muniția coclîtă. Există, tot mai rar (dar există!) și situații cînd apelul telefonic vine după un eveniment dramatic. Pricina? Bravada, neștiința, curiozitatea bolnăvicioasă, aventura, joaca... În zona Focșanilor, trei copii au găsit la rădăcina unui pom cîteva proiectile. Le-au curățat de rugină, au făcut un foc de vreascuri și le-au aruncat în jar, nebănuind consecința fatală. Celor care au participat la reconstituirea le-a înghețat o lacrimă în suflet. Copiii aveau între 9 și 12 ani! Într-un sat, lîngă Iași, doi tineri au dat, sub malul unei rișe, peste o legătură de grenade vechi. Auziseră ei despre o metodă de braconaj cu exploziv și au aruncat grenadele într-un iaz. Schije le-au mutilat. Un tractorist din județul Călărași a încercat să demonteze cu cheia focosul unei bombe de aruncător. De ce?! Era bărbat în toată firea, avea 36 de ani! Un țăran își bătea coasa folosind ca nicovală un proiectil din primul război mondial. Pînă într-o zi, cînd s-a produs ireparabilul. Alți tineri aveau obiceiul să scoată pulberea din cartușele date la iveală de pluguri pentru a meșteri „tribombe”. Clipa de joacă grațuită cu... focul i-a costat lumina ochilor...

Din păcate se mai întîmplă și asemenea drame. Copiii ar trebui îndrumați cu mai multă grijă de învățători și de părinți cum să procedeze cînd dau întîmplător peste muniții rămase din război. Părinților înșiși e nevoie să li se reamintească despre aceste greșeli, care nu iartă. Pentru a revedea la fiecare început de primăvară cocorii, care nu pot fi decît albi în mijlocul cerului de mătase topită.

ȘI MERII AU ÎNFLORIT

Îl privesc atent pe maiorul Gheorghe Pavel, comandantul unității. Este concentrat asupra unei hărți pe care sînt marcate zeci de puncte. Pe întregul teritoriu al țării, cu diferite culori. Este itinerarul curajului ostășesc în vreme de pace. „Care a fost prima misiune?” Zîmbește. Amintirile îi dau sentimentul că a urcat pe culmi neumblate. Aceasta e impresia mea. Și ar fi nedrept să nu fie așa. „La absolvirea școlii militare de ofițeri activi de artilerie am fost repartizat în această unitate. Totul a început ca într-o poveste. Unui locuitor din comuna Arbore nu-i creșteau merii pe o anumită porțiune de livadă. Erau piperniciți, nu înfloreau, trădau o suferință ascunsă, inexplicabilă, de parcă ar fi îndurat o arșiță chinuitoare. Nedumerit, gospodărul a săpat și a tot săpat pînă a nimerit peste un proiectil. Așa am pornit spre Suceava, în prima misiune, împreună cu caporalul Florea, o mină de om. Cu el am împărțit înția dată curajul și teama, unda de îndoială în posibilitatea izbînzii și minutul de bucurie după ce, în siguranță, auzul a înregistrat bubuitura exploziei. Sub merii care țîneau am săpat în lung și-n lat și am descoperit un depozit de muniții, camuflat aici în primul război mondial: cartușe de tot felul, obuze și opt bombe de 75 de kilograme. Am încărcat «marfa» în camioane speciale și am transportat-o în poligonul de distrugere. Atunci am fost martorul unei scene pe care am întâlnit-o în «Ion» al lui Rebreanu: săteanul și-a lipit fruntea de pămîntul cu rările oblojite, curat ca un nou-născut, și l-a sărutat... În primăvara aceea, merii au înflorit pentru prima oară în livada bolnavă de urgia războiului, iar opțiunea mea a devenit clară...”

UN AFORISM DUR

Ei, militarii pirotehnicieni, știu: nu pot greși decît o singură dată! De aceea sînt oameni meticuloși, înzeștrați cu răbdare și calm, cu mîini delicate, deprinse parcă să mîngie clapele unui pian. Bărbați cu suflet de poet, dar cu gîndul limpede, înțelept, învățați să măsoare de șapte ori și să acționeze cu o precizie nedezmîțită. Conștienți că omul e măsura tuturor lucrurilor, ei sînt capabili să înfrunte orice misiune, oricît de dificilă, îndată ce iau startul în aspra și nobila specialitate de deminor. Pe viscol, ceață, ploi, arșiță...

Plutonierul-major Constantin Andronic păstrează în memorie, cu lux de amănunte, modul cum a acționat la fiecare punct de lucru, în miezul incandescent al faptelor, acolo unde se duce lupta pentru viață, contracronometru, la cele mai înalte tensiuni. Mai întîi, Nănești (Focșani), 1971. „Cu doi militari am detectat, dezgropat și transportat din milul unei bălți de cîteva zeci de hectare sute de proiectile, grenade și bombe de aruncător pe care le-am distrus în «furnale» sau «fugase», gropi amenajate în poligon. La Nănești am cunoscut-o pe soția mea. Acum avem o fetiță, Mirela, în clasa a VIII-a. Un examen mai dificil pentru mine? Știu eu... poate prima bombă de avion dezamorsată. Fusese descoperită lîngă Teleajen, cam la un metru în pămînt, avea un focos M-103 la ogivă și o greutate de 250 kg”. „A fost o intervenție limită?” „Acum, totul mi se pare firesc, în obișnuința lucrurilor... Am curățat împrejurul focosului cu peria, am muat rugina cu lichid de frînă, apoi cu cheile și cleștii speciali, cu dalta și ciocanul din alamă (astea nu produc scînteii), am «operat» la focos pînă l-am deșurubat. Lîngă mine, îndrumîndu-mă cu atenție, a stat tovarășul locotenent-colonel Marinescu, ofițer pirotehnician cu o mare experiență, omul care a format zeci și zeci de deminori. A trecut în rezervă, dar noi ne amintim despre el cu respect...”

Și reporterul își amintește... L-am cunoscut pe fostul comandant al unității cu ani în urmă. Adevărul este că, aflîndu-te în preajma lui, te cuprindea sentimentul puterii, al tăriei. Avea și o deviză, fiind adversarul vorbăriei goale: „O sută de cuvinte – o sută de idei!”. În jurul său se țesuse o adevărată legendă. Arăta o maturitate aspră, dură, iar cînd rîdea o făcea într-un anume fel încît te convingea imediat că a trecut prin lucruri grele și că avea să mai treacă. Aceasta este, de fapt, viața deminorilor. „Spuneți-mi, tovarășe locotenent-colonel Marinescu, ce înseamnă a avea curaj în profesia dumneavoastră?” „Am auzit și eu că am curaj. Nu știu ce să zic. Mai degrabă hai să vorbim despre cumpătare, despre a fi realist, despre ce înseamnă să nu fii pripit și să te gîndești mai înainte la copii, la soție, la pensie, dacă vrei! E greu pînă începi să lucrezi la focosul unei bombe, pe urmă îți faci meseria, simți că trăiești cu toate fibrele organismului și-i faci de petrecanie una, două. Orice obuz, orice cartuș sau bombă detectată și trecută pe linie moartă a fost pentru mine nu numai un semnal de alarmă pentru ceea ce a însemnat războiul, dar și o rază de speranță că lumea va ieși din conul de umbră al înarmărilor, va trece de la escalada militară la escalada progresului.”

MÎINILE LOR – AUR CURAT!

Mayorul Gheorghe Pavel, actualul comandant al detașamentului pirotehnic, a lucrat mulți ani împreună cu Marinescu. A fost, poate, elevul său cel mai stăruitor și mai destoinic. A învățat, dar a și „furat”, cum se spune, meseria. Și iată că acum stăpînește la perfecție peste o sută de tipuri de focoașe utilizate în cele două războaie mondiale, fiind unul dintre cei mai iscusiți deminori. Dar și despre subordonați se pot spune, practic, aceleași cuvinte. Mîinile lor sînt aur curat! Aici, mai mult ca oriunde, nu se poate cu jumătăți de măsură. Tăcuți, neștiuți de prea multă lume, temerari, dar calculați, stăpînind ca pe apă principiile constructive ale muniției de azi și de

Centimetru cu centimetru, terenul este cîștigat cu detectorul de mine

ieri, militarii din detașamentul pirotehnic acționează cu aceleași rigurozitate și limezime fie că au în față un cartuș de infanterie, fie o bombă de avion de 3 000 kg.

O asemenea bombă-mină, cu trei focoaase mecanice, a fost dezamorsată mai de mult într-un raion de extindere al Șantie-rului naval din Drobeta-Turnu Severin. Lansată din avion în ultimul război mondial, bomba a căzut pe un teren moale și s-a afundat la doi metri în sol fără să explodeze, fiind agățată acum de lama unui buldozer. Dimensiunile acestui monstru: 2,70 metri lungime, 1,12 metri în diametru.

Am fost atunci în preajma comandantului. Maiorul Pavel s-a așezat pe malul gropii. Era tăcut. (Mai târziu am aflat că toată noaptea nu a putut să doarmă, că s-a frământat și întors pe toate părțile.) Lângă el — radiotelefonul și trusa pirotehnică. A deschis cutia de metal și a aliniat pe o lavetă chei mai mari și mai mici, șurubelnițe, clești și ghiare, dornul de bronz, răzuitoarele și ciocanul de alamă, lampa de control, dățile, bidonașele cu petrol și motorină... Notez dintr-un manual de specialitate: viteza de ardere a nitroglicerinei: 8 200 metri pe

Făcute inofensive de către militarii deminori, aceste bombe vorbesc acum doar despre victoria împotriva uneltelor morții

secundă; explozia unui kilogram de nitroglicerină are loc în 0,001 secunde; lucrul mecanic degajat are valoarea de 1 710 000 cai putere... În bomba de alături erau peste 2 000 kg de exploziv! Pentru un om, 2 000 de kilograme sau 200 de grame de trotil înseamnă același lucru...

Un freamăt surd, ca un clocot interior, se deslușea pe fața lui. Ulterior l-am întrebat: „La ce te gîndeai atunci?” „N-o să mă crezi, la primul instructaj de specialitate. Atunci ni s-a spus că alama și bronzul nu produc scînteii. Nu cred nici acum că o simplă scînteie ar putea declanșa un focos, dar nu îndrăznesc s-o spun cu voce tare și te rog să n-o scrii. E bună, e binevenită orice măsură de protecție. Să lași un spațiu cît mai redus imprevizibilului, să reduci acest spațiu la zero. Aceasta e legea de fier a deminorului. Numai așa poți ridica mina să lovești cu ciocanul în dalta, iar dalta să muște în carnea focosului”.

Cel mai adesea dalta nu mușcă, ci alunecă pe oțelul strunjit, trecut prin băi de cadmiu. Cel mai adesea patinează. Focoașele sînt înțepenite, ruginite, refuză să se miște un milimetru în filet, parcă ar fi blestемate, înmuiate în otravă. Și poate că sînt. Abia după ce curge o găleată de sudoare de pe fruntea deminorului, focosul cedează. Dar asta nu-i totul. Greul abia începe, deoarece multe tipuri de focoaase sînt prevăzute cu tot felul de curse, de capcane sofisticate.

Față în față cu bomba de 3 000 kg, pe maiorul Pavel l-au trecut mai întîi sudorile nu pentru cutezanța misiunii sale, ci pentru ce se întîmplase acolo. Buldozeriști, ignoranți și curioși, demontaseră așa-numita placă de bază a bombei de capul lor. În plus, un om brunet, care păștea caii pe buza digului, s-a erijat în mare cunoscător, a scos trotil (aflat sub formă de pulbere) și l-a amestecat în hrana unui cal bolnav pentru a-l vindeca (!!).

PROCES-VERBAL: ACEST PĂMÎNT POATE FI ARAT

În cîteva comune din județul Iași sînt puncte de lucru permanente de multă vreme. Peste 35 000 de hectare de teren au fost înscrise, cu proces-verbal, în circuitul agricol. Datorită misiunilor îndeplinite cu succes, de-a lungul anilor, de ofițerii pirotehnicienii Titus Suciu și Corneliu Cozmei, de plutonierul-major Constantin Andronic, de maistrul militar Constantin Cărarușe, de plutonierul Sandu Moșescu etc. Vagoane întregi de muniție au luat drumul poligoanelor speciale, încărcăturile explozive au fost stivuite în gropi, conectate la capse electrice (sau pirotehnice) „burate”, adică acoperite cu brazde. Au răsunat comenzile date de șeful de lucrări: „Adăpostit!”... „Pregătit!”... „Foc!”. Explozioanele au fost armate și liniștea curmată de explozii pașnice. În acele clipe, totul era o fierbere și un urlet de fiară. Te treceau fiori de gheață. În urechi nu aveau decît un vuiet continuu. Fiecare explozie era însă o victorie împotriva uneltelor morții. O victorie care temeinicea sănătatea și rodnicia pămîntului zguduit cîndva de șenile, scurmat de foc și schije, năucit de falcile hîrciogilor de oțel ghiftuiți cu trotili...

Era o dimineață fără nici o tresărire. Din brîul de salcîmi, din cîmpul cu boabe galbene se ridica liniștea mirifică, o pace trainică, înfloritoare. Și totuși... dacă ar fi avut glas, viroaga și colina din față ar fi povestit, cu șoapte de pelin, despre vremurile de război. Bătrînului care ne însoțea, noi îi spuneam, moș Năstase, nu i-a tăcut o clipă gura: „Pe locurile astea a fost o golgotă de foc: brandurile, cîmpurile de mine, me-lija armelor automate, tirul puștilor... aici i-am pierdut, în confruntarea cu hitleriștii, pe Ciocan, pe Munteanu, pe Sava... Acolo, a arătat spre apus, a fost depozitul de muniții care a sîrit în aer.” Ne-am apropiat. Pămîntul era tasat, ca în urma unei surprîzi. Printr-un capăt curgea, bolborosind, o vină de apă...

Echipa de intervenție, constituită din cinci oameni — subofițerii Constantin Andronic și Sandu Moșescu, fruntașii Emil Anghel, Constantin Dumitru și Victor Drăgoi — a stat cîteva minute la capătul ogorului. Ca țărânul înainte de a începe lucrarea pămîntului. „Gata, băieți!” a dat semnalul plutonierului-major Andronic. Comenzi scurte, gesturi reflexe. Au împărțit terenul fișii-fișii, cu benzi colorate, și au început să pipăie țărîna, centimetru cu centimetru, echipați cu detectoare și căști de ascultare. Țiuitul din căști îi girbovea. Atunci mișcau detectorul de la stînga la dreapta cu maximă concentrare. Cînd semnalul le plesnea în timpane se opreau și înfîgeau un fa-

nion alb sau roșu. Armonic și Moșescu veneau în urma ostașilor. Lingă steguleț, se sprijineau cu un genunchi în pământ și săpau cu lopata mică de infanterie. Straturi subțiri, cu meșteșug, cu atenție extremă. Broboanele lunguiete izvorau din marginea câștii, împetriindu-le fruntea. Când atingeau metalul de culoare verde-închis, puneau jos lopata și trăgeau pământul cu spaclul sau cu degetele. Până dezveleau în culcușul umed proiectilul de 150 mm. Același algoritm reluat de zece, de o sută de ori: detectare, cercetare, dezgropare, transport, distrugere... detectare, cercetare, dezgropare, transport, distrugere... Aerul încins, irespirabil, fie vară, fie iarnă, încordarea, mișcările nepotnicite, chibzuința luminind ascuțit simțurile, vibrația mușchilor; în pauze — vorbele de duh, glumele, ca o descărcare nervoasă de mii de volți. Și pofta nefirească: mincuna salam, brânză, ceapă, beau nesățioși apă de izvor, sorbeau mirselele cîmpului.

După două săptămîni, cînd ogorul a fost gata, plutonierul Sandu Moșescu a întocmit și a semnat un proces-verbal în care se garanta că terenul este curat, asanat, desopărat de belelele războiului, iar tractoriștii pot trage cu încredere brazdă adîncă pentru recolta viitoare.

CLEȘTELE HITLERIST

N-A FUNCȚIONAT

Trecuseră mai bine de 30 de ani de la Ziua Victoriei. O notă telefonică; concisă, imperativă, cu valoarea lui „Ardeee!”, cunoscut atît de bine nu numai de artificieri. Maiorul Gheorghe Pavel (pe atunci locotenent) însoțit de doi soldați, Parfene și Mihăiță (cum nu se uită numele oamenilor și detaliele în această profesiune!), au urcat în trenul cu destinația Iacobeni. Motivul? Pe Valea Bistriței, în zona menționată, se turna asfalt pe șosea. Un bătrîn din Ciocănești (peste 85 de ani), stînd sprijinit pe stîngia gardului și mirosind smoala topită, și-a amintit ca prin minune... „*Taică, era o zi cu lapoviță și vînt din septembrie 1944. O coloană mecanizată hitleristă se grăbea nevoie mare prin Pasul Prislop urmărită de trupele românești. Se furișau ca jderii. La noi, în Ciocănești, după ce a trecut grosul, au rămas geniștii nemți și au săpat în drum un gropan unde au îngîrămădit dinamită. Tot așa, pe firul șoselei Ciocănești-Cîrlibaba, din trei în trei kilometri. Unul, cu privire de bufnită, trăgea fitilul...*

În fuga lor precipitată, după actul revoluționar de la 23 August 1944, hitleriștii au întocmit un plan perfid; să prindă între aceste capcane teribile trupele mecanizate ale marii unități românești cu care se aflau în contact. Puțurile cu exploziv erau sub nivelul Bistriței, care curge paralel cu drumul. Prin declanșarea acestor mașini infernale s-ar fi creat adevărate baraje artificiale cu destinația expresă de a stăvili înaintarea trupelor românești și a le nimici prin focul concentrat al armamentului greu și ușor de pe versanții munților. Planurile au fost dejucate, dar primejdia latentă a rămas. Povestește maiorul Pavel: „*Bătrînul, care a pîndit dintr-un cotlon aceste tertipuri, ne-a indicat, după repere știute numai de el, amplasamentul celor șase puțuri. Cu un Castor, am forat la distanță de trei metri și la o adîncime de patru, cinci metri de acestea, apoi am săpat tunelul de comunicație pe dedesubt. Bănuală noastră s-a adevărit. Butoaiele metalice, cu cîte 200 kilograme de trotil fiecare, erau amorsate la partea inferioară. Simplu, o jucărie, percutoare universală. Am tăiat sîrma, am scos butoaiele și am astupat gropile. Sistemul de aprindere — ingenios și eficient. Cele șase încărcături explozive, legate prin fitil detonant (viteza de ardere— 6 500 m/s), acoperit cu scîndurele de brad, tras într-un bordei mascat de stînci și vegetație, puteau fi aprinse instantaneu*”.

DRUM FĂRĂ PULBERE

S-ar putea scrie alte și alte pagini avîndu-i ca eroi pe militarii din acest detașament: maiorul Titus Suciu, locotenent-major Cristian Albița, maistrul militar Dinu Juverdean, plutonierii Viorel Bojescu, Gheorghe Manea, Ion Chivu, sergentul-major Gheorghe Zădaru, caporalul Alexandru Giță, fruntașul Marcel Dolea etc. Misiunile izolate, de mare importanță, îndeplinite de ei pot constitui secvențe dintr-un lung și impresionant film despre cum se înfățișează astăzi dirzenia și eroismul ostășesc.

În Delta Dunării, unul dintre ofițerii amintiți, lucrînd sub apă zile întregi, în costum de scafandru, a scos la suprafață muniția de pe două șleपुरi nemțești scufundate în timpul războiului. Locotenent-major Ion Ioniță, secretarul biroului organizației de bază de partid, relatează un episod aparte: „*Într-o pădure de salcîmi am descoperit mai multe bombe reactive pe care inamicul n-a mai avut timp să le treacă prin gura de foc și le-a abandonat. Lungimea — 1,5 metri, diametrul — 0,70 metri, greutatea — 250 kilograme. Practic, era ceva nou, nu mai lucrase nimeni pe acest tip de focos...*

Întuindu-le mecanismul de funcționare și cursele, Ioniță n-a ezitat nici un moment. Trudind cu emoție și speranță, efectuînd la fiecare focos o rotire completă în zece minute, le-a venit de hac.

Un subofițer acordînd asistență tehnică pe șantierul Canalului Dunăre-Marea Neagră a fost pus în situația de a demonta și recupera rotorul unei drăgi în care se înțepenise o bombă de 100 kilograme aflată pe fundul apei. Și asta în condițiile în care focosul fusese smuls și aruncat în instalație! Pe șantierul altei lucrări de anvergură — Metroul bucureștean (la construcția primului tronson) s-au depistat trei bombe de cîte 500 kilograme, cu două focoaase electrice, aflate la opt metri în pămînt. Le-a dezamorsat maiorul Pavel, după ce, pe o rază de 400 metri, s-a creat un spațiu de siguranță. Studioul cinematografic București, pornind de la acest fapt real, a turnat un film artistic la care și-au dat concursul chiar militarii deminori. Lingă comuna Chiajna, din fundația unei construcții s-au ridicat peste 15 000 de proiectile, dintre care vreo 400 încărcate cu substanțe chimice. Procedura distrugerii acestora din urmă este mult mai complicată. De pildă, cele care conțineau clor și gaz fosgen au fost introduse în tranșee cu lapte de var, unde a avut loc reacția de neutralizare, după îndepărtarea focosului. Într-o comună din județul Brașov, la piciorul unui pod, unde fusese amenajată o poziție de tragere de artilerie în timpul război mondial, locotenent-major Corneliu Cozmei și sergentul-major Dorel Dragomir au decopertat, una cîte una, 500 de bombe de aruncător de 82 mm. La ora documentării, acești doi pirotehnicieni călătoreau spre Oradea. Constructorii semnalaseră cîteva bombe de avion de 150 kilograme și proiectile de diferite calibre...

Am înaintea ochilor caietul de însemnări cu alte pagini de adevărat eroism, adunate cu greu. Unele întrebări au rămas fără răspuns. Maiorul Pavel îmi spunea: „*Crezi că-i ușor să-ți pui sufletul pe masă?*” Nu, nu-i ușor. Mai ales pentru acești oameni cu o viață furtunoasă, care cresc pe ogoare și în Cetate drumuri fără pulbere. Pentru care bărbăția și neclintirea reprezintă sensul devenirii și al cunoașterii de sine.

MAIOR CONSTANTIN STRUNĂ

PAGINI DIN ISTORIA MUZICILOR MILITARE

Drumul parcurs de muzicile militare românești și activitatea acestor formații cu multiple posibilități de manifestare artistică, de largă accesibilitate și forță mobilizatoare, cu un rol de o deosebită însemnătate în cultivarea sentimentului patriotic, în difuzarea și popularizarea valorilor nepieritoare ale muzicii în rîndul maselor, se sprijină pe o bogată și frumoasă tradiție, ale cărei începuturi se pierd în negura vremilor.

Ridicînd vîlul uitării de pe fapte și nume, de pe afișe și cronici îngălbenite, de pe instrumente și obiecte ce poartă patina vremii, Inspectoratul General al Muzicilor Militare a realizat în anul 1972 un interesant și atractiv lăcas de cultură: *Muzeul Muzicilor Militare*.

Cele două săli înzestrate cu sute de exponate (fotografii, documente, afișe, programe de concert, partituri muzicale, instrumente, diverse obiecte și trofee), adunate cu trudă și pasiune, înfățișează vizitatorului cele mai reprezentative momente din istoria muzicilor noastre militare, oameni și fapte care vorbesc despre locul și rolul acestor formații în viața spirituală a oștirii și țării, din cele mai îndepărtate timpuri și pînă azi.

Primele exponate ce se înfățișează privirilor sînt instrumente folosite în viața de arme de strămoșii noștri daci și romani, reproduse după Columna lui Traian și după monumentul de la Adamclisi.

Șiragul pieselor muzeistice începe cu „*stindardul dacic*” (Draco), simbol al vitejiei și al încrederii în forța de îmbărbătare a muzicii în luptă, și continuă cu instrumentele de semnalizare ale dacilor: trompeta „*carnyx*” și „*cornul*”, instrument războinic. Ne sînt înfățișate apoi instrumentele romanilor, care dispuneau de o muzică de semnalizare bine organizată: „*tuba*” și „*cornul*” răsunau în timpul luptei, „*buccina*” în tabără și „*lituus*” în rîndul cavaleriei.

În continuarea spațiului expozițional, spicuri din mențiunile aflate în cronici, însemnări de călătorie, rapoarte ale consulilor și oaspeților străini ne dau știri despre „*trîmbicerii*” din oastea valahă care în focul unei bătălii (1207) „*dădură semn de trompete*” (Geoffroi de Willehardouin: „*Histoire des Croisades*”), despre „*trompeții*” și „*toboșarii*” oastei române care s-au făcut auziți la 1445 în timpul cruciadei de la Nicopole (Jean de Wauwrin: „*La campagne des croisés sur le Danube — 1445*”), despre folosirea în scopuri strategice a grupului de „*buciumași*” și „*toboșari*” de către viteazul domn al Moldovei Ștefan cel Mare în vestita bătălie de la Podul Înalt din anul 1475 (Grigore Ureche: „*Letopisețul Țării Moldovei*”), precum și despre cîntecul său de tabără: „*Hai frați, hai frați, la năvală dați, / La năvală dați, țara v-apărați*”, pe care muzicologul Teodor Burada l-a socotit „*primul cîntec ostășesc la români*”, sau despre alaiul intrării triumfale a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia, la a cărui strălucire și-a adus partea sa și „*banda de muzică, cu cele opt trîmbițe, ce cu multă armonie modulau sonorurile lor*” (N. Bălcescu: „*Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul*”).

Urînd în continuare pe trul istoriei muzicilor militare, exponatele înfățișează momente semnificative de la începutul secolului XIX, cînd, în acea atmosferă romantică de regenerare a vechilor virtuți ostășești, de renaștere a vitejiei străbune și de reorganizare fundamentală a oștirii românești, iau ființă la 1830 și primele muzici militare din armata română, care folosesc instrumente moderne de suflat. Evenimentul a fost salutat cu căldură în paginile ziarului „*Curierul Românesc*” de la București, de către iluștrii cărturari români Gheorghe Asachi și Ion Heliade Rădulescu, fapt ce atestă rolul important ce se acredita muzicii militare pentru rosturile sale în cadrul armatei, cit și pentru începuturile culturii noastre muzicale.

În anii ce s-au scurs de la 1830, muzicile militare nu au constituit doar elementul pitoresc al parăzilor de odinioară sau de divertisment al mulțimii strînse în jurul chioșcurilor din grădinile publice. Imagini atestate

de documentele vremii consemnează prezența muzicilor militare la marile evenimente ale luptei maselor populare pentru libertate, emancipare socială și independență națională. Astfel, în focul actelor revoluționare de la 1848, 1859 și în timpul războiului de independență din 1877, muzicile militare intonau în fruntea maselor sau pe cîmpul de luptă marșuri și cîntece mobilizatoare, rosteau mesajul patriotic al vremii.

Exponatele din vitrine (fotografii, partituri, extrase din presă) ilustrează ecoul pe care evenimentele de la 24 ianuarie și Independența l-au găsit în rîndul compozitorilor și șefilor de muzică militară, care au dedicat mărețelor evenimente și vitejiei ostașilor români numeroase creații: marșuri, cîntece, hore, fantezii etc.

O seamă de piese muzeistice evocă actele de vitejie ale gornîștilor de la 1877, ale fanfarei lui Sava Radu din 1916, ca și participarea muzicilor militare la numeroasele activități organizate de cercurile și cluburile muncitorești, îndeosebi la manifestările și demonstrațiile de 1 Mai (Armîndenii).

De asemenea, o serie de exponate ilustrează contribuția muzicilor militare la dezvoltarea formațiilor artistice de amatori, la educația muzicală și estetică a maselor, prin aducerea în circuitul vieții muzicale a valorilor creației autohtone și universale, într-o vreme cînd muzica nu era difuzată prin mijloacele rețelei mass-media. Muzicile militare s-au constituit în acea epocă de pionierat artistic în veritabile focare de educație patriotică, în nuclee muzicale de cultivare și răspîndire a muzicii.

Sînt evidențiate în imagini și portrete sugestive figurile de seamă ale muzicienilor militari, care au semnat pagini remarcabile în istoria muzicii românești, în domeniile compoziției, dirijatului și învățămîntului artistic, cum sînt: maior Iosif Ivanovici, maior George Fotino, locotenent-colonel Mihail Mărgăritescu, locotenent-colonel Ion Vlăduță, locotenent-colonel Alexandru Marian, colonel Egizio Massini, maior Anastasie Danu, general-locotenent Dumitru Eremia ș.a.

De asemenea sînt bogat reprezentate manifestările de mari proporții ale muzicilor militare: concursul național din 1906, concertul din 1920 de la Alba Iulia, cu 500 de instrumentiști, turneul internațional din 1934 în Polonia, Cehoslovacia și Iugoslavia, cu un ansamblu de 725 instrumentiști, veritabile evenimente artistice ale vremii.

Panouri cu imagini și documente grătore înfățișează drumul parcurs de Școala Militară de Muzică de la înființare (1936) pînă în zilele noastre, subliniind rolul acestei instituții de învățămînt în pregătirea cadrelor de muzicieni militari cu înaltă calificare, propagatori entuziaști ai muzicii de fanfară, ai cîntecului patriotic și ostășesc, militanți neobosiți în susținerea principiilor înalte ale artei puse în slujba idealurilor socialiste și comuniste.

Privim cu adîncă emoție panoul și vitrina cu exponate care ilustrează momente din timpul războiului antihitlerist, cînd majoritatea muzicilor militare au fost alături de ostași din zonele de operații, executînd programe muzicale antrenante și mobilizatoare, care înălțau elanul și entuziasmul trupelor, iar în orașele eliberate de pe teritoriul Cehoslovaciei și Ungariei prezentau în fața populației concerte de muzică românească și universală, programe cultural-artistice, care generau optimism și încredere în victorie. De asemenea, în timpul marșului de reîntoarcere în țară a trupelor române victorioase, muzicile militare întrețineau voioșia și elanul ostașilor în marș.

Eliberarea României, ca rezultat al victoriei revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944, a deschis calea celor mai profunde prefaceri revoluționare din istoria poporului român, a făcut posibilă descătușarea forțelor creatoare ale maselor de oameni ai muncii.

Integrate organic în procesele determinate de noul spirit cultural-educativ și artistic, muzicile militare au continuat și ridicat pe o nouă treaptă tradițiile artistice ale înaintașilor, iar prin mesajul artei lor și-au sporit aportul la dezvoltarea conștiinței revoluționare a militarilor, la educarea lor în spiritul dragostei nemărginite față de glia strămoșească, la mobilizarea lor pentru însușirea și perfecționarea măiestriei ostășești.

În anii construcției socialiste, ai înfloririi întregii vieți spirituale a populației, muzicile militare și-au îmbogățit repertoriul cu lucrări inspirate din realitățile vieții actuale, ale armatei noastre populare, ale frumuseților patriei și muncii creatoare, contribuind la dezvoltarea și popularizarea creației contemporane de fanfară.

Exponatele și piesele muzeistice de pe panouri și din vitrine redau transformările revelatoare petrecute în viața și rosturile muzicilor militare, înfățișîndu-ne imagini din prezența activă a acestora în vastul program instructiv-educativ din unități, la cluburile ostășești și la casele armatei, la marile sărbători ale poporului român, la paradele militare și la impresionantele demonstrații și manifestări populare.

Privim cu îndreptățită mîndrie exponatele care înfățișează manifestările de răsunset ale muzicilor militare din anii construcției socialiste, desfășurate în aer liber cu formații uriașe de 500 de instrumentiști și 2 500 de coriști, cît și pe scenele marilor săli de concerte din Capitală și din țară, cu formații vocal-simfonice reprezentative. Bogat ilustrată este activitatea concertistică a Muzicii Reprezentative a Armatei, în colaborare cu Ansamblul artistic „Doina” al armatei, cu Școala Militară de Muzică și soliști ai Operei Române, care a devenit o permanență pe agenda cultural-artistică din patria noastră, aducînd culori noi în peisajul vieții muzicale. De asemenea, sînt prezentate imagini și trofee obținute de Muzica Reprezentativă a Armatei la festivalurile internaționale ale muzicilor militare.

Contribuția pe care o aduc muzicile militare la propagarea și popularizarea cîntecului ostășesc, de mult intrat în patrimoniul muzical național, precum și la sprijinirea formațiilor artistice de amatori ale militarilor în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României” ocupă, de asemenea, un loc important în spațiul expozițional.

Propagînd cîntecul patriotic și ostășesc, muzicile militare își îndeplinesc înalta datorie de a face din creațiile contemporane ale genului, în care vibrează sentimentele patriotismului fierbinte, un adevărat instrument de educație.

Muzeul Muzicilor Militare constituie un omagiu adus înaintașilor, un lăcaș de cultură și educație, de încredere în eforturile pentru generațiile de azi și cele viitoare ale muzicienilor militari, spre a fi la înălțimea epocii pe care o trăim, EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU, care a deschis în fața slujitorilor devotați ai lirii ostășești un orizont larg, un vast cîmp de acțiune.

Colonel (r) ION BADEA
— muzicolog —

VORONEȚULUI

APĂRĂTORII

Toamna anului 1970.

Dealurile Voronețului, vegheate, ca din scaun domnesc, de Obcina Mare, stingeau aur pe culmi, băteau aramă spre poale, se pregăteau pentru a primi maiestatea rece a brumei, ca o firească și înțeleaptă trecere într-o altă vîrstă. Se întîmplase atunci ca drumurile mele reportericești să se încrucișeze pentru un scurt popas la umbra zidurilor străvechii ctitorii mușatine.

Cer limpede sus, piatră învelită în eșarfă de cer aici, jos, neasemu-

indu-se cu nici una din mărețele zidiri, de oriunde, ale acestei lumi. Poate că dinspre nopțile nesfîrșirii, de dincolo de catapeteasmă, Voronețul răsare ochiului necunoscut și mirat, la ceasul prelung și tainic al amurgului, ca un Luceafăr Albastru, făcînd mările de stele mai frumoase și mai adînci. Aici însă, de lîngă zidul său viu, el se vedea încălzînd parcă soarele amiezii, desfășurînd peste pacea locului, cît vezi cu ochii, frumuseți unice...

— Tunurile nemților — cinci la număr — erau puse în bătaie sub zidurile bisericii, pe tăpșanul aista. Mă uitam cu spaimă și-mi făceam cruce: doamne, ce-o să fie cînd o începe prăpădul? S-or căpa pereții, or trage și-ai noștri și s-o dus poadoaba din moși-strămăși...

Cînd o începe prăpădul...

Cel care rostise aceste cuvinte era badea Nicolae Cozovic. Îl știam mai de mult. Era paznicul și clopotarul mănăstirii și acum se apropiase de mine însoțit de un bărbat uscățiv, care mi-a strîns energic mîna și s-a recomandat: Mircea Olaru, învățător pensionar din comuna Bala-Runcșor, locotenent în rezervă, veteran din războiul anti-hitlerist. Vorbele ni s-au legat repede, ca de la ostaș la ostaș, cu atît mai mult cu cît ceea ce aflam se constituia ca o adevărată sărbătoare pentru carnetul meu de reporter.

— În august 1944, Detașamentul 3 grăniceri, comandat de colonelul Nistor Teodorescu, se afla dispus aici, în zonă, de la Capul Cîmpului la Mălini, pe riul Moldova. Comunicatul transmis la radio în ziua de 23 August, orele 22,00, l-am ascultat în popota de campanie instalată în satul Drăceni. L-am ascultat cu ochii arși de o mulțime de întrebări, dar luminați de o bucurie lăuntrică. „Ce facem, domnule colonel?” Întrebarea stăruia fierbinte pe chipurile, pe buzele tuturor. „Tre-cem imediat la dezarmarea hitleriștilor.” „Cum așa? Fără ordinul Armatei, al Corpului grănicerilor?” „Da! Armata, Corpul grănicerilor nu mai au legătură telefonică cu noi. Hitleriștii au tăiat-o. Trăim momente istorice în viața poporului și a țării. Trebuie să trecem cu tenacitate la acțiune, să luptăm pentru libertatea patriei, pentru viitorul ei. E ordinul meu, dar înainte de orice e imperativul vremii, e chemarea la datorie, marea chemare a țării”.

Și Mircea Olaru își depănă amintirile mai departe:

— La noi, în Detașamentul 3 grăniceri, era un principiu: să protejăm bunurile cetățenilor și pe cele publice. (În arhive se păstrează un ordin dat în acest sens de comandantul unității, colonelul Nistor Teodorescu, ulterior general-maior în rezervă — n.a.). De la riul Moldova, de unde am dezlănțuit atacul, și pînă la Cîrlibaba, unde s-a în-

cheiat acțiunea eroică a detașamentului, n-am avariât nici o locuință, chiar și atunci cînd erau probe evidente că acolo există un cuib de rezistență dușman. În contrast cu atitudinea noastră, hitleriștii ardeau și distrugeau cu o plăcere diabolică sate, poduri, căi ferate. Am văzut cu ochii mei satele Stulpicani și Frasin în flăcări. Am văzut cu ochii mei trupul sfîrtecat de baionete și spinzurat al viteazului căpitan Vasile Teodoreanu (văr primar cu scriitorul Ionel Teodoreanu — n.a.), comandant de companie, care, rănit fiind și copleșit de superioritatea numerică a inamicului, a fost făcut prizonier, însă schingiuiturile groaznice îndurate n-au reușit să-i înfrîngă voința și dîrzenia de a rămîne pînă la capăt credincios patriei.

Badea Nicolae ne-a invitat să coborîm în cerdacul casei sale, situată chiar lîngă peretele bisericii, și să ne arate cu detalii, ca fost combatant, cum și unde erau dispuse gurile de foc inamice.

— Ostașii noștri, bravii grăniceri, au reușit să cruțe biserica, zicea bătrînul. Spuneți dumneavoastră cum a fost, domnule învățător.

— Compania din care făcea parte și plutonul ce-l comandam, povestea Mircea Olaru, a atacat în direcția mănăstirii, dinspre sud-est. Comandantul companiei era căpitanul Gheorghe Panaiteșcu. La cota 908, situată la sud-est de Voroneț, inamicul ne-a ținut pe loc, din cîte mi-aduc aminte, cinci zile. Încercările noastre de a pune stăpînire pe cotă eșuau, soldîndu-se de fiecare dată cu pierderi. Aici a fost rănit și încheietorul meu de pluton, caporalul Ion Gheorghe, care a refuzat să fie evacuat la spital, rămînînd pe poziție; a căzut, sărmanul, mai tirziu, secerat de un snop de mitralieră în marginea localității Piciorul-Lat. Din discuțiile purtate cu ostașii mei — majoritatea din partea locului — îmi dădeam seama că ei prețuiau Voronețul ca pe o mare valoare și îi frămînta grija pentru soarta mănăstirii. Toți erau nerăbdători să o vadă cît mai repede în mîinile noastre, s-o protejeze. Dar nu era chip să-l scoatem pe inamic cu una, cu două din poziție. Se postase în cuiburi de rezistență bine amplasate la teren și aparate de foc de artilerie și arme automate. O patrulă de recunoaștere trimisă spre Voroneț — călăuze fiindu-i cetățenii Cîmpan și Alistar din satul Capul Cîmpului — s-a apropiat de sat și a observat o baterie de tunuri germană amplasată chiar lîngă mănăstire. Desigur, se putea trage asupra bateriei, însă mănăstirea ar fi fost distrusă. În această situație, locotenentul Mihai Brașoveanu a învăluit cu plutonul său înălțimea pe care se afla mănăstirea și a căzut în spatele bateriei nemțești. Manevra

a fost deosebit de grea, au trebuit să fie parcurși zeci de kilometri, mai mult prin cățărări, să se execute un marș rapid, istovitor. Și, nu uitați, în vreme ce inamicul stăpînea crestele... De altfel, în această temerară acțiune au pierit soldatul Lazăr Constantin și sergentul Lungu Paraschiv, a cărui grupă a pătruns cea dintîi pe platoul din preajma mănăstirii. Însuși locotenentul Brașoveanu a căzut în acest atac fulgerător care a dus la scoaterea bateriei inamice din luptă înainte de a reuși să tragă măcar un proiectil. Dintre servanții dușmani, cinci fuseseră omorîți, iar trei, răniți grav, au fost capturați dimpreună cu tunurile și muniția, care au fost apoi folosite de detașamentul nostru în luptele care au urmat împotriva hitleriștilor. Așa a fost lichidată bateria ce prezenta un real pericol și pentru noi, dar mai ales pentru străvechiul monument istoric. Fiind înfrîntă acea încercare de rezistență, inamicul n-a mai putut stăpîni raionul destul de puternic fortificat al Voronețului... Dacă nu era acest act de inițiativă, de curaj și de grijă față de valorile culturale ale trecutului nostru, nu este greu de bănuț ce soartă ar fi avut mănăstirea...

Despre mine n-am mare lucru de spus... În încheierea cu avanposturile germane de la Voroneț, pe care le-am respins după o luptă îndrăjită, am fost rănit — o schiță de grenadă mi-a intrat în femurul stîng. Chiar în ziua aceea împlineam 22 de ani...

Am desprins această filă din carnetul meu de reporter pentru că ea a însemnat atunci, și sentimentul nu mă părăsește nici astăzi, după atîția ani, o clipă de intensă emoție ce se cerea oprită și consemnată anume din curgerea istoriei trăite dramatic, dar și glorios, în acel nemuritor august 1944, de ostașii Detașamentului 3 grăniceri, care au luminat pentru veșnicie o neasemuită pagină de abnegație și vitejie.

Eroii numiți ori nenumiți de învățătorul veteran Mircea Olaru în acea zi de toamnă, acolo, sub zidurile minunatei ctitorii mușatine, au dreptul, prin fapta lor de excepție, la via prezentă în cugetele noastre, precum și în ale celor care ne vor urma în străvechea vatră a Daciei.

Prin ei, prin jertfa lor, lumina de Luceafăr Albastru a Voronețului și-a prelungit strălucirea pînă la noi, constelind astăzi cu atîtea și atîtea mărețe ctitorii socialiste, cu deosebire din **Epoca Nicolae Ceaușescu**, mărturie depline, grăitoare ale geniului de pace, de zidire și de simțire al unui harnic și viteaz popor.

Colonel STELIAN DRAGNEA

SFÎRȘIT DE VARĂ

*Ne dezbrăcăm de praful unei zile,
sub ploii de vară e atât de bine,
miraj în picăturile de rouă
polenizate-n treacăt de albine.*

*Ca firul ierbii ne simțim mai tineri,
stropii se ncolonează ca soldații
privindu-se în liniștea scrisorii
abia întorși din grele aplicații.*

REZONANȚE

*Rezonanțe ciudate mă încearcă,
vertebra anotimpului strivită,
o frunză ține filele calendarului
fotografia de la iubită.*

*Nu e toamnă, îmi spun, nu se poate,
întorc clepsidra cu visul spre cer,
din înaltul tăcerii
ploaie nisipul cuvintului sper.*

BILET DE VOIE

*Parcă ai șterge un măr
abia făcut,
așa cade ploaia în geam
tresărind de plăcut.*

*Liniștea așteaptă
în ploaie,
cum își păstrează bătrînii,
la țară, cîte-o odaie.*

*Frunzele se visează
cu colțul în arătură,
toamna le semnează biletul de voie,
înniresmată scriitură.*

LIVIU VIȘAN

EMIL
REBREANU —
APOSTOL
BOLOGA

Pe valea Trotușului, la confluența cu Piriul Șanțului, între Ghimeș și Palanca se află un monument înălțat după primul război mondial, cu o semnificativă inscripție pe soclu: *Aici odihnește Apostol Bologa — Emil Rebreanu, eroul romanului „Pădurea spînzuraților” de Liviu Rebreanu.* Celor doi eroi — din viață și din operă — le-a fost hărăzită o singură lespede de mormînt. Destinul asemănător i-a unit pînă la identificare în conștiința posterității. La fel cum scriitorul, prin edificarea monumentului literar, a îngemănat pentru eternitate numele înscrise pe frontispiciul cărții: *„În amintirea fratelui meu Emil, executat de austro-unguri, pe frontul românesc, în anul 1917”* și pe cel din urmă rînd al ultimei pagini: *„Primește Doamne, sufletul robului rău Apostol... Apostol... Apostol...”*

În pofida acestor apropieri între Emil și Apostol, s-au susținut, surprinzător, și opinii diametral opuse: Liviu Rebreanu *„n-a pornit în creația sa de la Emil”*; romanul nu i-a fost sugerat de *„moartea prin spînzurațoare a lui Emil Rebreanu, ci de o fotografie reprezentînd o pădure de cehi spînzurați, văzută înainte de a afla de accidentul fratelui său”*; *„Apostol Bologa n-are nimic din fratele scriitorului”*.

Cititorul rămîne deconcertat. În fond, care este adevărul? Care este raportul dintre realitate și ficțiune în *Pădurea spînzuraților*? Există vreo legătură între Apostol Bologa și Emil Rebreanu? Evident, o dedicație nu înseamnă totdeauna o relație directă între personajul literar și persoana reală căreia îi este închinată opera. Volumul de nuvele cu subiecte de pe front *„Catastrofa”* (1921) este dedicat de Liviu Rebreanu *„fraților dragi Emil, Virgil și Sever uciși în marele război”* (Mama celor trei victime ale primei conflagrații mondiale, Ludovica Rebreanu, ar fi repetat, firește, în alt context social-istoric, îndurerata exclamație din poezia lui Coșbuc: *„Trei, Doamne, și toți trei”*). Dar nici unul dintre ei nu este prototipul real al eroului vreuneia din nuvelele publicate în acest volum. Așadar, dedicațiile nu sînt totdeauna concludente pentru clarificarea genezei unei opere nici la Rebreanu. Astfel, romanul *Ion* a apărut cu dedicația, pe prima pagină: *„Dragii mele Fanny — L.R.”*, dar adevărata, profundă închinare este tipărită pe ultima pagină, cu majuscule: *„CELOI MULȚI ȘI UMILI”*, de către scriitorul care avea să rostească la Academia Română renumitul discurs de recepție *„Laudă țăranelui român”* (1940).

Este interesant de observat că prima traducere a *Pădurii spînzuraților* peste hotare (Praga, 1928), efectuată cu aprobarea autorului de Marie Kojecá, poartă pe prima pagină două dedicații: prima, reproducă mai sus, a lui Liviu Rebreanu pentru fratele său Emil; a doua, înscrisă de traducătoare, în memoria fratelui ei, căpitanul Rostislav Kojecy, ucis, ca și Emil, în primul război mondial. Se pare că este unul din puținele cazuri din literatura universală cînd același roman prilejuiește, prin destinul eroilor din viață și din operă, înscirarea a două dedicații similare, una din partea autorului, alta din partea tălmăcitorului, în cel de față, în amintirea a doi eroi aparținînd unor națiuni oprimate: un român și un ceh.

Punînd în lumină, cu precădere, raportul autor-personaj, unii exegeți au adîncit și dezvoltat cunoscuta teză călinesciană: *„Bologa e în fond Liviu Rebreanu, adică ardeleanul la răsruce de dinainte de război. Incertitudinea lui Bologa e și a lui Herdelea și a lui Titus...”*

Referindu-se la geneza *Pădurii spinzuraților*, N. Gheran subliniază: „Istoria cărții a devenit ea însăși un roman care, plecând de la incontestabile elemente reale, se prăvălește în cele din urmă în legendă.” Addenda ediției critice: *Rebreanu, Opere*, 5, *Pădurea spinzuraților*, Editura Minerva, București, 1972, a adus multe clarificări în această privință, iar investigațiile și studiile ulterioare au restrâns tot mai mult tărîmul de „legendă”. Acestei intenții îi este dedicată și lucrarea noastră „Romanul unui erou de roman – sublocotenentul-erou Emil Rebreanu”, aflată în manuscris, continuînd totodată sugestia lui Perpessicius: „Emil Rebreanu, am impresia, are dreptul la o biografie a sa personală...” Una din surprizele cercetării în arhivele militare din Viena și Budapesta a fost descoperirea existenței a doi ofițeri cu numele Emil Rebreanu (cf. revistelor „Manuscriptum” și „Astra”).

În monografia „*Virtus Romana Rediviva*” (Bistrița, 1974), trei volume însumînd peste o mie de pagini, am întîlnit următoarea interesantă relatare: „Ziarul („Glasul Vremeri” — n.n.) consemna amănunte care azi au o mare valoare și sînt documente unice privind constituirea și depunerea jurămîntului gării bistrjane, care a avut loc la începutul lui noiembrie 1918, cînd cei vreo 400–500 membri, în frunte cu comandantul Triff, s-au adunat de dimineață la cazarma militară în care își stabiliseră statul major, intonînd cîntece patriotice și imnul „Pe-al nostru steag”, iar locotenentul dr. EMIL

LIVIU REBREANU

LES OBĚŠENÝCH.

Roman ze vedenského národu

1. vydání s věnováním autorovým
příbuzným

Marie Kojacká-Kučerková

VARŠAVSKÉ
SOLCA ŠIMÁČEK.

ROZKŁAD 1938
VARSZA

1—2. Prima pagină a traducerii în limba cehă a romanului (cu dedicația traducătoarei) și Marie Kojacka în costum popular românesc

REBREANU (sublinierea noastră — C.A.) cu o ceată a adus steagul tricolor al Gărzii județene pe care au jurat credință poporului român” (vol. II, p. 63). Fratelui scriitorului, Emil Rebreanu, prototipul lui Apostol Bologa, spînzurat la Ghimeș, în 14 mai 1917, nu i-a fost însă dat să trăiască pînă la împlinirea visului întregului popor: Marea Unire.

Conf. univ. dr. CEZAR APREOTESEI

Rememorări

MARTIE 1988

1.III.1788: Două sute de ani de la nașterea cărturarului moldovean GHEORGHE ASACHI. A studiat la Viena și în Italia. A întemeiat învățămîntul și presa din Moldova. Ca scriitor s-a remarcat cu sonete, fabule și balade (m.12.XI.1869).

25.III.1813: S-a născut, la București, CEZAR BOLIAC, poet și publicist, adept al luptei pentru unirea Principatelor și apoi sprijinitor al realizării lui Cuza (m. 25.XII.1869).

12.III.1838: Apare, la Brașov, publicația politică și culturală „GAZETA DE TRANSILVANIA”, condusă de George Barițiu. Publicația a militat, cu precădere, pentru realizarea idealurilor naționale ale românilor transilvăneni.

3.III.1878: S-a încheiat Tratatul de pace de la San Stefano, care menționează, între altele, și recunoașterea independenței României.

4.III.1893: Savantul VICTOR BABEȘ este ales membru activ al Academiei Române, ca omagiu pentru vasta sa activitate științifică. Babeș a scris, între altele, și primul tratat de bacteriologie din lume. S-a născut la 28 iulie 1854 și a murit la 19 octombrie 1926.

20.III.1923: A murit istoricul DIMITRIE ONCIUL. Întemeietor al istoriografiei românești. Profesor universitar la București. Director al Arhivelor Statului. S-a născut la Straja-Suceava, la 26.X.1856.

Martie 1888: 100 de ani de la izbucnirea răscoalei țărănești care au cuprins aproape întreaga țară.

Martie 1848: 140 de ani de la Revoluția din 1848.

APRILIE 1988

19.IV.1848: S-a născut, la Tecuci, prozatorul CA-LISTRAT HOGAȘ. Scrieri: „Pe drumuri de munte”, „Amintiri dintr-o călătorie”, „În munții Neamțului”. A murit la 28.VIII.1917.

11.IV.1858: S-a născut, la București, scriitorul BARBU ȘTEFĂNESCU-DELA VRANCEA. Principalele sale scrieri: „Apus de soare”, „Luceafărul”, „Viitorul”, trilogie dramatică jucată cu mare succes pe scena Naționalului bucureștean. A fost și primul al Capitelui. A murit la 29.IV.1918.

3.IV.1893: S-a înființat, la București, Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România — primul partid al clasei muncitoare din țara noastră.

28.IV.1908: S-a înființat, la București, Societatea Scriitorilor Români, sub președinția lui Cincinat Pavelescu. La adunarea generală din anul următor a fost ales președinte Mihail Sadoveanu.

2.IV.1913: A murit publicistul THEODOR VACARESCU. General în armata română. Ministru plenipotențiar la Bruxelles, Roma și Viena. Premiat de Academia Română pentru volumul „Luptele românilor în războiul din 1877—1878”. S-a născut la București, la 17.IV.1842.

26.IV.1918: A murit poetul GEORGE COȘBUC (la 9 mai, pe stil nou). Născut la Hordou, pe 20 septembrie 1866. A început să scrie încă din anii de studii liceale. Consacrarea și-a făcut-o cu volumul „Balade și idile”, apărut în anul 1893. Membru al Academiei Române.

O simplă privire pe una din hărțile topografice, sau pe oricare altă hartă, ne arată cât este de bogată și variată toponimia țării noastre, constituind un adevărat limbaj ce ascunde în sensurile sale bogate și diverse semnificații.

Astfel, ca și arheologia de pildă, toponimia constituie un important document al formării și continuității poporului român pe aceste meleaguri. Căci perpetuarea unor toponime din antichitate și până în zilele noastre nu numai că presupune, dar și confirmă prezența, fără întrerupere, aici, a unei populații autohtone, stabilă, capabilă să transmită din generație în generație aceste nume. O populație adinc înrădăcinată și puternic fixată de pământ printr-o dublă legătură: o legătură materială, de ordin economic, și apoi o legătură spirituală, de ordin afectiv.

Figurează astfel pe hărțile românești numele unor râuri geto-dacice transmise și de Herodot (circa 484-425 î.e.n.): în primul rând, Dunărea, care derivă dintr-un Dunaris dacic, apoi Argeșul din Ordessos, Bîrzava, al cărui nume se regăsește în orașul dacic Berzobis, Mureșul, pus în legătură cu vechiul Maris, pomenit de asemenea de Herodot; numele de Motru s-a stabilit că este sigur dacic, el fiind înregistrat sub aceași formă și în „Tabula Peutingeriana“.

În ceea ce privește orașele, Claudius Ptolemeu (circa 90-168 e.n.), astronom și geograf grec, dă un catalog de 44 nume de localități dacice, cele mai însemnate și mai apropiate de forma actuală fiind următoarele: Napoca-Cluj, Drubetis - Drobeta-Turnu Severin, Petrodava - Piatra Neamț, Berzebis - Berzovia, Sarmizegetusa, reședința regelui dac etc. Și probabil că satul bănățean Tapia păstrează numele Tapae, de odinioară, unde s-a dat lupta dintre armata lui Decebal și armatele romane. Nu se poate trece cu vederea nici toponimul orografic ce apare în trei forme aflate în partea de est a Muntelui Mic (Masivul Țarcu Godeanu): Piatra lui Scorilo, Burdul Scorilii, Valea lui Scorilă - Scorilo fiind nume dac, păstrat în inscripția „Decabalus per Scorilo“, descoperită pe un vas de lut la Grădiștea-Muncelului, ca și în alte documente epigrafice.

5

POVEȘTEA UNOR VORBE

● **ofițer**. Din latinescul *officium* — funcție, apoi în franceză *office* și respectiv *officier* — funcționar (la stat, al unui ordin religios). Termenul a pătruns în mai multe limbi, referitor la funcția din armată. Interesantă expresia de *ofițer al stării civile*, care s-a acclimatizat la noi (din franceză) printr-o deplasare de sens (de fapt cel care oficiază un mariaj, adică *oficier* al stării civile);

● **recrut**. De la *crescere* — a crește, în latină. Cu prefixul *re*, în franceză *recrue* — nou venit, începător, care face să crească efectivul (unui cerc, al regimentului), care crește el însuși (se inițiază). Termenul e întâlnit în mai multe limbi europene;

● **redută**. Loc de retragere, *ridotta* (italiană veche), *redoute* în franceză, originea fiind în verbul latinesc *ducere* — a duce, cu prefixul *re*;

● **revolver**. *Volvere* — a rostogoli, în latină, cu prefixul *re*, *revolvere*. În engleză *revolve* — a învîrți, apoi în franceză *revolver*. Să ne amintim că în secolul trecut aceste arme de foc aveau un butoiăș în care se puneau cartușele și care se învîrtea;

● **schijă**. Cu o etimologie mai complicată; *expendere* — a cântări, a cheltui (în afară), în italiană *spesa* — cheltuială (de aici avem *speze*), aluzie la monedele de bronz, probabil; pumele proiectile aveau cămașa din bronz (în poloneză *spiza* — bronz);

● **spion**. Se presupune a veni din germană (*spähen* — a spiona); în italiană *spione*;

Cînd poţi trăi în pace, nu bate la poarta războiului.

Nădejdea e o cetate.

Nici o armă nu-i mai bună decît cea pe care o ai în mînă.

Deşi arma e grea, în vremuri de impas e de trebuinţă.

Ofelul şi fierul din acelaşi cuptor ies; unul ajunge paloş, celălalt potcoavă la mîgar.

La război, un pas costă o sută de ani.

A trage cu arcul e o măiestrie, a nimeri ţinta e o biruinţă. Săgeata răzbeşu trupul, iar limba suflete!

Mai bine mort în luptă, decît prins de duşman.

Sabia nu are putere acolo unde scrie pana.

Pînă nu-ţi primejduieşti viaţa, nu-l birui pe duşman.

Viteazul moare, dar numele-i trăieşte.

De vitează şi moartea se teme.

Rememorări

MAI 1988

3/15.V.1868: 120 de ani de la Pronunţamentul de la Blaj — act de protest împotriva alipirii Transilvaniei la Ungaria ca urmare a instaurării dualismului austro-ungar.

12.V.113 e.n. 1875 de ani de la inaugurarea Columnei lui Traian, la Roma.

15.V.1838: O sută cincizeci de ani de la naşterea pictorului NICOLAE GRIGORESCU (la Pitaru-Dimboviţa). Şi-a început cariera ca pictor de biserici (la Zamfira şi la Agapia). A studiat în ţară şi apoi în Franţa. Printre cele peste patru mii de lucrări realizate, aproape o sută de tablouri şi desene reprezintă aspecte de pe fronturile de luptă pentru independenţa ţării (1877—1878). Marele artist a murit la 21 iulie 1907.

3/15.V.1848: Marea adunare naţională de la Blaj, pe Cîmpia Libertăţii, unde se adună patruzeci de mii de români, fixează programul social şi politic al revoluţiei. Toţi participanţii într-un glas cer unirea Transilvaniei cu „Ţara”.

9.V.1877: Mihail Kogălniceanu, vorbind în Adunarea Deputaţilor, la Bucureşti, anunţă votarea motiunii prin care statul român este considerat independent: „Sîntem independenţi! Sîntem naţiune de sine stătătoare!” — spune Kogălniceanu în cuvîntarea sa, ovaţionată cu patriotisme de întreaga adunare.

9.V.1945: Ziua victoriei împotriva fascismului. Reprezentanţii U.R.S.S., Marii Britanii, S.U.A. şi Franţei semnează la Berlin capitularea necondiţionată a Germaniei fasciste.

15.V.1873: A murit, la Heidelberg, în Germania, ALEXANDRU IOAN CUZA, fostul domnitor al Principatelor Unite, care, după cum spune Mihail Kogălniceanu: „a simbolizat renaşterea României”; „şi-a ţinut totdeauna cuvîntul”: „era gata a-şi sacrifica persoana, numai spre a-şi apăra Ţara”. S-a născut la 20 martie 1820.

7.V.1938: A murit poetul, dramaturgul şi omul politic OCTAVIAN GOGA (născut la 1 aprilie 1881). Socotit ca unul dintre cei mai mari poeţi ai naţiunii. Membru al Academiei Române.

Astfel, din perioada romană, hărţile păstrează un apreciabil fond toponimic, desigur transmis de populaţia daco-romană, fundamental pentru istoria limbii noastre.

Este impresionantă frecvenţa numelor de localităţi, elemente de vegetaţie, ape care s-au păstrat, străbînd veacurile, pînă azi: „...Abrud comparat cu Abrittus din Moesia este cu siguranţă preluat de romani de la băştinaşi...” (*Istoria Românilor*, vol. I, C. Giurescu). La fel de reprezentative sînt numele unor cursuri de ape în care apelativul rivulus, devenit românescul rîu, a generat tot atîtea toponime dublate de localităţi ca: Gura Rîului, Rîul Vadului, Rîul Mic, Rîul Albete ş.a.

În perioada postaureliană, toponimia păstrează în continuare aceleaşi nume geografice, dovedind existenţa neîntreruptă a poporului nostru: Oltul, Mureşul, Someşul, Tisa, Prutul, Argeşul şi însăşi Dunărea s-au păstrat şi au dăinuit peste timpuri.

Trecerea popoarelor migratoare a influenţat şi ea evoluţia numelor de locuri prin apariţia unor noi forme fonetice. Iată cîteva exemple: toponimele Muntele Gotului, Pîrîul Gotului amintesc de neamurile germanice; toponimele Bistriţa (rîul repede), Dimboviţa (rîul stejariilor), Crasna (rîul frumos), Vlaşca şi Vlăşia (ţara vlahilor, adică a românilor) ne amintesc de popoarele slave; lefalău, Tamaşfalău ne amintesc de maghiari; Tătarul Mare, Peceneaga, Comana ne amintesc de tătari, pecenegi şi cumani, pentru ca, în perioada de după întemeierea statelor româneşti şi pînă astăzi, toponimia ţării să fie în mare parte staţionară, asupra ei acţionînd numai factori ca: apariţia de aşezări noi, schimbări întîmplătoare, noi nume populare şi oficiale.

Majoritatea numelor topice reflectă, în acelaşi timp, caracteristici în legătură cu condiţiile mediului geografic, cu ambianţa naturală, cu diferite aspecte geo-economice din trecut sau din prezent, cu activitatea omenească, toate acestea făcînd în ultimă analiză ca toponimele să guverneze vocabularul însuşi al hărţii, în cadrul procesului de comunicare între membrii societăţii. Se pot întîlni, de exemplu, pe o hartă topografică a unei regiuni următoarele toponime laolaltă: Frăsinelul, Afinetul, Valea Morii, Valea Chicerei, Valea Zănoagei, Pîrîul Strîmba, Virful Teiului, Virful Nucului, Măgura Colnicului etc. Din ele se poate deduce lesne şi fără a fi la faţa locului că regiunea este dintr-o zonă muntoasă a ţării.

Toate acestea sînt motive care impun cu necesitate, ca o obligaţie moral-patriotică, conservarea nealterată a fondului toponimic naţional şi revenirea la formele originare, corecte, în cazul acelor care, în diverse împrejurări, au fost denaturate sau defectuos înregistrate pe hărţi. De exemplu nu se notează întotdeauna litera l din articolul enclitic ul, adică se scrie u final în loc de ul, în cazul toponimelor articulate de gen masculin şi neutru: Piciorul lezeru Mare — în loc de Piciorul lezerul Mare, Capu Plaiului — în loc de Capul Plaiului etc. Se mai remarcă şi inconsecvenţe asupra declinării cum ar fi: Culmea Paltinu în loc de Culmea Paltinului, Culmea Runcu în loc de Culmea Runcului ş.a. Însă ideea de bază de la care trebuie să se pornească în vederea reglementării unor probleme specifice care nu au fost pe de-a întregul lămurite trebuie să fie aplicarea normelor gramaticale ale limbii române.

În ultimele decenii, problema scrierii toponimelor a format şi formează o preocupare serioasă pentru specialiştii. Principiul care s-a impus în mod treptat este acela al adoptării unor forme unice cu circulaţie internaţională, în scopul de a se permite o identificare grafică a toponimelor, indiferent de limba textului în care sînt înscrise.

Astfel, Direcţia topografică militară, în colaborare cu Academia Republicii Socialiste România şi cu alte instituţii de specialitate, şi-a intensificat activitatea în acest sens, elaborînd principiile privind culegerea şi înscriserea toponimiei pe planuri, hărţi şi alte materiale cartografice. S-au strîns materiale pentru o lucrare ce va cuprinde în jur de 200 000 de toponime, la elaborarea căreia se va ţine seama de recomandările făcute de conferinţele O.N.U. pentru normalizarea toponimelor.

DUMITRU BADEA

VADU '87

UN SUCCES DE PRESTIGIU AL ARHEOLOGIEI MILITARE ROMÂNEȘTI

Este anevoie să cuprinzi în câteva rânduri răspunsurile la fireștile întrebări puse atunci când se face o descoperire, mai cu seamă a unei comori. Aura legendei, fabulosul acoperă încă de a doua zi întâmplările reale, dau alte contururi lucrurilor și învâluie locurile în aromele tainei.

Povestea ar trebui să înceapă foarte de mult dacă am purcede de la silexul — piatră cioplită — pe care, la începutul anilor '80, mi l-a pus în palmă un copil pe dealul Ghiaurchioi de la Vadu. Așadar, sînt mii de ani de cînd, pe meleagurile vadense, omul paleolitic al vremurilor crîncene își ducea și aici trudnica sa viață.

Sau poate-ar trebui să înceapă cu anii 1950—1952, cînd în satul Vadu au sosit pentru a face cercetări arheologice cîțiva membri ai marelui colectiv al șantierului de la învecinata Histrie, condus atunci de academicianul Emil Condurachi. Cercetări repede întrerupte din pricina amplexării și interesului covîrșitor al șantierului reper al arheologiei noastre vechi — cetatea Histria.

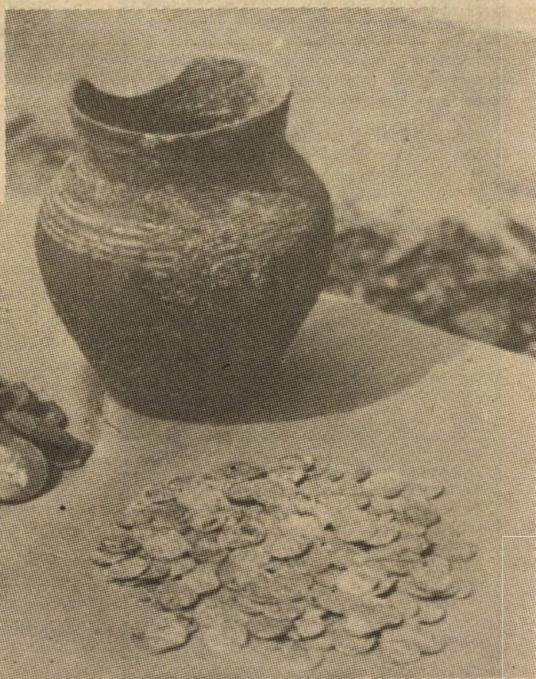
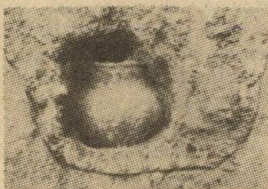
Și satul de la coada lacului Sinoe, separat de mare prin grindul Chituc, a continuat să-și ducă viața sa obișnuită, cu muncile cîmpului și pescuitul, cu grădăritul și culesul viilor, cu sărbători, bucurii și neca-

zuri, despărțit, prin kilometri de drum și culmea înaltă, de satele vecine. Așa ne-a apărut Vadu de pe această înălțime, etalîndu-se în soarele spre asfințit, cu Marea incredibil de aproape. Am avut pentru o clipă imaginea portului, a marelui tîrg cu hanuri și bazare, a corăbiilor, marinarilor și negustorilor, a lungului șir de harabale purtînd roadele pămîntului românesc spre schela străjuită de cetatea Arinului Negru (Karaharman). Un vis. Astfel a fost Vadu pentru colectivul arheologic de la cetatea Chioar din nordul transilvan care, scoborîndu-se la pîrmul pontic, a refăcut drumul păstorilor ce au întărit românitatea dobrogeană.

Săpăturile arheologice începute în vara anului 1981 — o vreme împreună cu Muzeul de istorie națională și arheologie din Constanța — mijlocite grație fotografiemelor puse cu amabilitate la dispoziție de Direcția topografică a armatei, au continuat de atunci an de an. Au fost scoase la iveală solidele turnuri rotunde de colț, în ruinele cărora se aflau zeci de ghiulele de diferite calibre, fragmentele unor grele tunuri navale, apoi cortinele și una din porțile pietonale ale cetății, o parte din amenajarea stradală și canalizarea așezării, temelile caselor și sutele de vestigii ale vieții de zi cu zi a oamenilor care au fost, ceramica gospodă-

Cercetătorul Sergiu Iosipescu și tezaurul descoperit de echipa de arheologi militari

rească și cea fină, frumoase vase și farfurii din atelierele Asiei Mici sau ale îndepărtatelor Țări de Jos, arme și unelte. Sub ochii noștri se recompunea, treptat, civilizația secolelor XVII—XVIII.

Dar Vadu este, totodată, martor al continuității autohtone la Marea cea Mare. Pe promontoriul numit semnificativ Ghiaurchioi — Satul creștinilor — cunoscut și în surse otomane din vremea sultanului Suleyman „Legislatorul” (1520—1566) drept Ghiaur-Karaharman — Armanul Negru Creștin — săpăturile arheologice au surprins neîntrerupta succesiune a așezărilor de la geto-daci și coloniștii greci la daco-romani și de la aceștia la satul medieval. Pe liziera sudică a actualei așezări Vadu se află urmele satului lui Celer (vicus Celeris), din etapa esențială a formării poporului român. Spre capătul de nord al Vadului, acolo unde astăzi se întind pădurea de salcîmi și tufele măslinilor sălbatici, în anii '50 ai secolului nostru, săpăturile la vie au scos la lumină zeci de monede de argint și aramă cu efigia marelui voievod de la Argeș — Mircea, domn pînă la Marea cea Mare.

Și iată că, în vara anului 1987, în ultima zi a cercetărilor arheologice din însăși incinta cetății Armanului Negru — desfășurate sub egida Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară — în sectorul din secțiunea magistrală unde lucra soldatul Ion Cristian din Buzău a apărut pîntecul unui ulcior. L-am extras cu emoție, asistat de soldatul Gheorghe Căstravete din Priponeștii Tecuciului și locotenentul Mircea Misceac. Ulciorul, cu toarta ruptă din ver-

chime, cuprindea cel mai mare tezaur de monede din secolele XIV—XVII descoperit vreodată în Dobrogea. 147 de țechini de aur venețieni, 47 de taleri de argint spanioli, 17 ducați de aur și 23 taleri ai orașelor și statelor Imperiului romano-german, 5 ducați de aur ai Provinciilor Unite ale Țărilor de Jos, o veche piesă de aur bătută de cetatea Hamburgului și 7 galbeni otomani — în total 176 de monede de aur, în greutate de 612 g înainte de curățire, și 71 de monede de argint.

Compoziția tezaurului, locul descoperirii pun într-o lumină nouă evoluția economică a Mării Negre în secolul al XVII-lea, apartenența ei la lumea mediteraneană, rolul țărilor române în marile schimburi comerciale dintre Europa apuseană și bazinul Mediteranei orientale. Marea Neagră — „lac turcesc” — iată o descoperire care infirmă această viziune, deschizînd noi perspective pe drumul fără sfîrșit al cercetării și cunoașterii. Tezaurul de la Vadu este un nou argument pentru libertatea gîndirii, împotriva încorsetării dogmatice și a ideilor preconcepute.

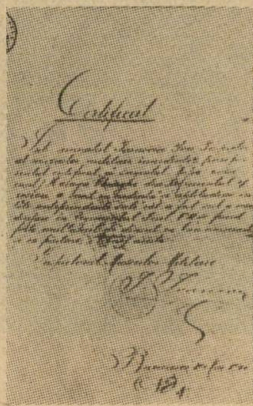
Și, în același timp, tezaurul de la Vadu reprezintă o certă valoare a patrimoniului cultural național, o nouă contribuție a cercetării arheologice — de această dată a celei din cadrul armatei — la adîncirea cunoașterii istoriei patriei.

SERGIU IOSIPESCU

Pe cît de binecunoscut și apreciat în întreaga lume pentru bogăția și frumusețea creației sale, pe atît de puține date se dețin, în mod cert, despre viața și activitatea acestui clasic al muzicii noastre ușoare, supranumit și „rege al valsului românesc”, maiorul Ivanovici. Deși de la o vîrstă fragedă (care nu se cunoaște exact) și pînă la moarte (și în privința datei acesteia mai existînd dubii, „Revista muzicilor militare” nr. 2, anul I, 1939 indicînd ziua de 1 aprilie 1905, în timp ce muzicologul Viorel Cosma — data de 16/29 sept. 1902) a activat în cadrul armatei, trecînd prin toate treptele ierarhice, de la copil de trupă la gradul de maior și inspector al muzicilor militare, datele concrete privind activitatea acestui distins muzician, precum și cele referitoare la locul și data nașterii sale, la părinți, rude, familie etc. rămîn încă necunoscute și la ora actuală. Mai mult, nici chiar prenumele adevărat nu se știe exact și în această privință existînd mai multe păreri. Astfel, muzicologul Viorel Cosma, în schița monografică „Maiorul I. Ivanovici”, tipărită la Editura Militară în 1958, susține cu su-

IOSIF SAU ION IVANOVICI

ficiente date prenumele de Ion; mai tîrziu, în multe alte articole (ca, de altfel, și alți muzicologi, precum George Zbârcea) îl numește Iosif. Este adevărat că în toate documentele cercetate și de subsemnatul pînă în prezent, precum și pe partiturile și lucrările lui, prenumele apare prescurtat prin inițială — I. Ivanovici — și că încă nu există suficiente date concrete care să consemneze care e prenumele adevărat — Ion sau Iosif. Un document descoperit mai recent în arhivele Inspectoratului General al Muzicilor Militare vine

însă a înclinat balanța mai mult (dacă nu total) în sprijinul prenumelui de Ion. Este vorba de un „certificat” de bună purtare eliberat de Ivanovici unui subofițer muzicant și în care, deși documentul este semnat I. Ivanovici, în preambul scrie clar: subsemnatul Ivanovici Ion. Iată transcrierea exactă a documentului: „Certificat. Subsemnatul Ivanovici Ion, Inspector al muzicilor militare încredințez prin prezentul certificat că sergentul maior (musicant) Haraga Gheorghe din Regimentul 4 roșiori a servit cu credință și

atitudine în toate întreprinderile sale cît a fost sub a mea direcție în Regimentul Siret nr. 11 și fiind foarte mulțumit de dînsul ca bun musicant și ca purtare, eliberez acesta. Inspectorul muzicilor militare I. Ivanovici. București 19 mai 1900, no. 11”

Documentul este oficial (a se vedea și facsimilul), el conținînd date suficiente care să ateste că totuși Ivanovici a fost „Ion” și nu „Iosif” și că ar trebui să-i spunem de acum înainte așa precum se numește cu adevărat — Ion.

Sperăm că și alte documente, ce vor fi studiate sau descoperite ulterior, să vină în sprijinul afirmației noastre. Acest lucru, împreună cu aflarea și a altor date privind activitatea creatoare și cea militară, precum și de altă natură ar slui formării unei imagini mai complete asupra acestui atît de talentat, prolific și îndrăgît compozitor, ce a adus și continuă să aducă o frumoasă faimă muzicii românești.

Locotenent-colonel
ION PELEARCĂ

În dimineața lui 30 septembrie 1916, obosit de lupta cu furtuna din timpul nopții, echipajul torpilorului „Zmeu” — ce patrula singur zona de navigație dintre Constanța și Sulina — a fost alertat de apariția la suprafață a unui submarin. „Este nemțesc! La posturile de luptă!” a ordonat comandantul Gonta, privindu-l prin binoclu. Primul proiectil din tunul submarinului a trecut peste torpilorul care, trăgând cu două tunuri asupra navei inamice, a făcut un rondou rapid, încercând să se apropie din pupa, în unghiul ei mort de tragere. Pentru a menține poziția de tir, submarinul a virat și el, dar, la scurt timp, a imersat între jerbele proiectilelor bine țintite, lăsând pe valuri o pată mare de combustibil. Comandantul său, probabil din orgoliu, riscase un atac la suprafață, torpilarea din imersiune a unei nave scurte, rapide, cu pescajul mic — ca „Zmeu” — având puține șanse de reușită.

Scufundat, sau serios avariat, submarinul nu a mai apărut în tot restul zilei de patrulare a torpilorului cu Tricolor.

Jurnalul de bord al acestuia relatează victoria ca fiind datorată sergenților Gheorghe Piroiu și Ion Comșa, caporalului Oprea Zarișteanu și soldaților Radu Răducanu, Gheorghe Iorga și Petre Pătășanu, citați și în Ordinul de zi nr. 157 din 13 ianuarie 1917; o dată cu mulțumirile comandantului marinei.

C. EFRIMESCU

O VICTORIE MERITATĂ

Nume uitate

Sfârșitul lunii februarie 1918 consuma, departe de țară, epilogul unui proces — astăzi uitat — debătut de curtea marțială germană din Braïla ocupată. O poartă de fier, aceea a închisorii din Delitzsch, lângă Leipzig, se închidea în urma pașilor chinuși ai unor românce. Osândite pentru participarea lor activă la lupta care hotăra ființa României, cinci femei sleite de puteri intrau pe poarta temniței străine. În fața lor, ani lungi de ispășire: Stela Popovici, Ecaterina Mazuchi, Maria Sfetescu, Elena Papandi, Maria Ionescu... Nume pe care — pe nedrept — uitarea le-a îngropat de mult. Memoria ultimelor șapte decenii de istorie românească e poate prea încărcată. Să încercăm a o reîmprospăta.

În acel an, 1917, urgia îngrămădisă pe cerul patriei nori grei, cu toate semnele sumbre ale unui sfârșit care putea să însemne sfârșitul României. În capitala țării stăpânea Mackensen, stăpneau tăcerea și teama. La hotarele Moldovei — această parte de Românie vie, trăind paroxismul unei dramatice stări, bintuită de foamete, lovită adînc de secera molimei și privind neputincioasă convulsia miilor de fugari — oștirea țării, decimată, istovită și dezamăgită în fel și chip, coborise în tranșee, păstrîndu-și însă nebiruite dragostea pentru pămîntul care singera și hotărîrea de a pieri acolo, și nu altundeva. Viață lângă viață, cei 400 000 de plugari în uniformă trăsese linia vie a ultimului horar. Pe aici nu se trece! —

scrisesse la Olțuz, pe o scîndură de brad, o stîngace mină anonimă.

Și nu s-a mai trecut. Se rostise un legămint.

Evadările din lagărele de prizonieri germane care împînzeau țara se țineau lanț. Cărările lăturalnice, pădurile, cîmpiile troienite mișunau de umbre ce se furișau. Pașii lor, orbi în fața primejdiilor, căutau linia frontului. Călăuză le era tunul de la Mărăști, de la Mărășești. Era acolo o armată care lupta pe viață și pe moarte. Noapte de noapte, evadații încercau prin toate mijloacele să răzbată spre Moldova. Mulți dintre ei, hăituiți, vînați, cădeau la un pas de reușită. Unii izbuteau totuși să treacă.

...În martie 1917, Stela Popovici, care trăia împreună cu mama ei,

Paraschiva, la Brăila, luptînd din greu cu mizeria ocupației, este vizitată de un tînar cu înfățișare jalnică: zdrențaros, infometat, istovit. Era sublocotenentul Ioan Grigorescu, o cunoștință din zilele care vînturau ațiția oameni și atitea nenorociri, evadat din lagărul de la Slatina și aflat în drum spre front — de care îl mai despărțeau trei kilometri — spre armata pînă la care mai avea de răbit „doar” peste diviziile germane... Sleit, sublocotenentul cere adăpost, îmbrăcăminte; Stela Popovici și mama ei nu ezită. Îl ascund, expunîndu-și viața. Și frațele Stelei luptă la Mărășești... Ion Grigorescu își începe pregătirile. Stela Popovici se decide să-l însoțească. Într-o noapte părăsesc împreună orașul în care domnește teroarea „Komandaturii”. Prevăzuți cu colaci de salvare și apărați de întineric, cei doi tineri cutezători încearcă să traverseze Dunărea înot. Sînt descoperiți. Se trage asupra lor, dar izbutește să scape cu viață — Stela Popovici e însă rănită.

Urmează zile de așteptare apăsătoare și de pericole care îi pîndesc la fiecare pas. La un moment dat, cei doi descoperă că în oraș se mai ascund cîțiva militari evadați, năzuind către front: căpitanul Dumitru Alexandrescu, locotenentii Petre Mateescu și Nicolae Iorga, aviatorul Petre Ghișcu. Iată, grupul „complotiștilor” număra acum cinci bărbați și cîteva femei.

Pe frontul care rănește pămîntul țării, la numai doi pași, se desfășoară lupte crîncene. Mackensen încearcă să străpungă zidul viu, dar totul rămîne zadarnic. Nici pe acolo nu se mai poate trece. Mitul invincibilității germane se frînge, amestecat cu sînge românesc și cu țărînă.

Un noroc neașteptat pare să întîmpine speranța tinerilor patrioți: fac cunoștință cu locotenentul I. Birț, român din Transilvania lui Aurel Vlaicu, ofițer al aviației austro-ungare. Ascuns sub uniformă străină, fiorul adevăratei datorii arde în filința zburătorului; li se alătură fără să șovăie. El urmează să-l treacă, îmbrăcați în uniforme cezarocrălești, acolo unde se bat ai lor. Dar în ajunul nopții hotărîte, locotenentul Birț — împreună cu toți ceilalți militari români constrînși să lupte împotriva românilor, slujind silist pajura cu două capete — este transferat pe frontul italian (de unde vor fugi, de altminteri, ațiția ca să se înroleze în regimentul de voluntari „Horia, Cloșca și Crișan”). „Defecțiunea” românilor din armata imperială devenise un fenomen de masă.

...În apropierea satului Gemenale aterizează din cînd în cînd, cu tainice misiuni de noapte, în spatele liniilor germane, aeroplane româ-

nești. Morarul din Gemenale le cunoaște taina și „treburile”. El îi va angaja pe tinerii care se ascund în Brăila ca lucrători la moara sa și le va înlesni contactul cu aviatorii români.

Pregătirile devin febrile. Mai sînt cîteva zile. Locotenentul Mateescu (acesta se ascundea în imobilul unde se afla... serviciul topografic al armatei germane) sustrage sistematic, noapte de noapte, hărți, date, documente care interesează comandamentul trupelor române.

Apoi, la 6 octombrie 1917, se produce vinzarea. Li trădează un oarecare Stănescu, comisar colaboraționist. Percheziții, arestări. Pînă la 6 noiembrie cad în miinile „Komandaturii” întregul grup și toată rețeaua de nobile complicități, împreună cu morarul și parohul din Gemenale, în fruntea unui grup de țărani. După anchetă — cascadă de bestialități — procesul. Un proces de spionaj. Se pronunță condamnări la moarte, condamnări pe viață, la 15 ani... Pe urmă, drumul calvarului spre închisorile străine. Bărbații spre Strossterlitz, femeile spre Delitzsch — tirite din temniță în temniță.

Cele cinci brăilene îndură la Delitzsch, alături de alte 300 de femei (franțuzoaice, belgiene și englezoaice), un regim de detenție și de muncă dintre cele mai aspre. Rațiile de hrană sînt simbolice. Aici supra-viețuiesc datorită ajutorului pe care li-l acordă franțuzoaicele și belgienele — beneficiare ale sprijinului Crucii Roșii internaționale.

Prăbușirea Germaniei și dezagregarea Imperiului austro-ungar curmă suferințele celor cinci române, deschizînd în fața lor drumul către patrie.

Iată cum relatează Stela Popovici întîmplările acelor zile: „Socialiștii, care sînt acum stăpîni în Germania, au înfăptuit minunea neașteptată. Duminică 1 noiembrie 1918, la ora 5 dimineața, au sosit la porțile pușcării. Au început să tragă clopotele și ne-au deschis porțile... Au spart toate celele, apoi ne-au luat bagajele, ni le-au încărcat în căruțe și, cu ei în frunte, am pornit spre Leipzig... Socialiștii germani, impresionați de nenorocirile noastre, ne-au întocmit hîrtiile necesare ca să putem trece prin Ungaria. După o călătorie de trei săptămîni, cu grele privațiuni, am ajuns în București și am sărutat pămîntul scump al țării...”

...Stela Popovici, Ecaterina Mazuchi, Maria Sfetcu, Elena Papandi, Maria Ionașcu. Cîteva dintre numele pe care uitarea nu merită să le îngroape.

Rememorări

IUNIE 1988

11.VI.1948: 40 de ani de la nașterea principalelor mijloace de producție.
24.VI.1818: S-a născut, la Roman, ION IONESCU DE LA BRAD, agronom și economist. A studiat în Franța. Profesor la Academia Mihăileană din Iași, membru de onoare al Academiei Române (m. 17.XII.1891).

17.VI.1898: O sută de ani de la nașterea lui I.E. TOROȚIU (la Solca-Suceava). Istoric literar, documentarist (13 volume de „Studii și documente literare”). A murit la 23.XI.1953.

9/21.VI.1848: La Islaz (Romania) are loc marea adunare populară la care I. Heliade-Rădulescu citește Proclamația revoluționară („Proclamația de la Islaz”). Peste două zile, la 11 iunie 1848, începe revoluția la București.

5.VI.1883: Se inaugurează, la Iași, monumentul lui Ștefan cel Mare. Asistă mii de cetățeni veniți din toată țara. Bardul Vasile Alecsandri a scris atunci poezia „Oda la statuia lui Ștefan cel Mare”.

20.VI.1943: Se inaugurează, la București, în grădina Cismigiu, ansamblul de busturi denumit „Rondul Roman”. Sînt 12 busturi ale scriitorilor: Vasile Alecsandri, Nicolae Bălcescu, I.L. Caragiale, George Coșbuc, Ion Creangă, B.P. Hasdeu, Șt. O. Iosif, Al. Odobescu, Al. Vlahuță, Duiliu Zamfirescu, Mihai Eminescu și Titu Maiorescu.

22.VI.1913: A murit poetul Șt. O. IOSIF. A scris poezie, proză, memorialistică și teatru (născut la 23.X.1875).

21.VII.1808: O sută și optzeci de ani de la nașterea lui SIMION BĂRNUȚIU (la Bocșa-Sălaj). Fruntaș al mișcării revoluționare de la 1848 din Transilvania: Profesor la Universitatea din Iași. Sprijinitor al domniei lui Alexandru Ioan Cuza (m. 16.V.1864).

10.VII.1858: S-a născut, la Brăila, MINA MINOVICI. Medic cu studii la Paris. Profesor la Universitatea din București. Director al Serviciului Sanitar Român (m. 25.IV.1933).

28.VII/9.VIII.1848: Poporul adunat pe Cîmpia Libertății de la Filaret (București) alege „Locotenenta domnească”, formată din: I. Heliade-Rădulescu, N. Goleșcu și Christian Tell. În zilele următoare funcționarii districtelor depun jurămîntul pentru susținerea Constituției. Înfăptuiri ale revoluției de la 1848.

15.VII.1858: Poșta Română introduce primele mărci pentru scrisori — vestitele „Cap de bour”, care la început au valori: 27, 54, 81 și 106 parale. A doua emisiune se face în luna noiembrie 1858.

Iulie 1893: Apare, la Paris, prima revistă socialistă europeană: „L'Ère Nouvelle”. Este condusă de socialistul român George Diamandy.

1.VII.1908: Încep cursurile la Universitatea Populară din Văleni, ctitorie a profesorului Nicolae Iorga. Sînt înscriși mai mult de o sută de intelectuali. Printre conferențieri s-au aflat: Vasile Părvan, A.D. Xenopol, P.P. Panaitescu, Octav Onicescu, B. Șt. Delavrancea. Principala temă a conferințelor: istoria românilor.

IULIE 1988

Rememorări

ADRIAN HAMZEA

TUDOR ARGHEZI ȘI „PASĂREA CERNITĂ”

În București, primăvara nu „vine”, ci — după cum afirmă un poet — „face explozie”. Pe negîdite, mugurii se desfac, floriile își etalează corolele, frunzele copacilor se prefac în evantaie, decorul se schimbă brusc sub razele soarelui darnic. Așa a fost și în aprilie 1931. Dar iată că Radio București transmite o știre care avea să întristeze inimile tuturor românilor: trei români și un englez se prăbușesc cu un avion cu care intenționau să efectueze un mare raid: Paris — Saigon, traversînd pămîntul îndepărtat al Indiei! Marele nostru poet Tudor Arghezi, impresionat profund, transmite, pe calea undelor, mesajul său — omagiu pe care îl intitulează „Pasărea cernită”: „Telegraful ne aduse știrea că cei patru pămînteni, porniți

într-un zbor către Indii, au căzut din văzduh. Aripile i-au mințit și pe dinșii. Să le pomenim numele în trimbița nouă a microfonului, ca să nu fiie uitate de auzul românesc. Au plecat din Europa: George Valentin Bibescu, maiorul Burduloiu și locotenentul Beller, însoțiți de un mecanic. Telegraful ne aduse azi-noapte știrea dureroasă că au rămas numai trei... (de fapt, numai doi, n.n.) Zburătorul Radu Beller a murit. El odihnește acum în tărîna vedică, umbrit de piscurile înalte cît cele mai înalte zboruri ale Himalaiei”...

Să încercăm să reconstituim, pe scurt, această neobișnuită întîmplare, de la entuziasmul începutului pînă la dramaticul deznodămînt.

Într-adevăr, în aprilie 1931, cînd piloții și constructorii români de avioane înscriseră deja excelente performanțe în domeniul aeronauticii, un echipaj format din trei români și un englez: maiorul Traian Burduloiu, prim-pilot, locotenentul Radu Beller, pilot secund și navigator, George Bibescu, un mare pasionat al zborului, cu o contribuție deosebită în dezvoltarea aviației românești, pe atunci președinte al Federației aeronautice internaționale, și John Hunt, mecanic (de origine engleză), au pus la cale un raid temerar — de la Paris pînă în Orientul îndepărtat. Totul fusese prevăzut pînă la cele mai mici amănunte:

Căpitan Traian Burduloiu (desen apărut în presa vremii — 1928)

carburanți, escale, asistență tehnică, în atară de... vulturi. Zburau pe un trimotor „Ford”, construit special pentru zborul de lungă durată, pe ruta Roma — Atena — Bagdad, după care urmau să survoleze teritoriul Indiei și Indochinei (cum se numea pe atunci), pentru a ajunge în punctul final al itinerarului — Saigon (azi Ho Și Min).

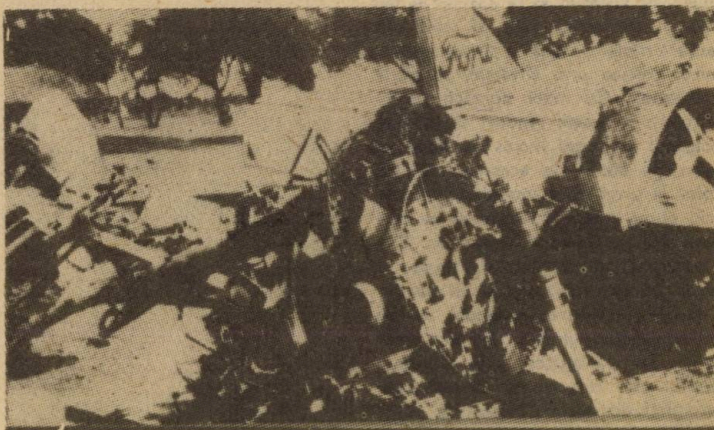
Zborul deasupra Indiei se desfășura normal, așa cum se desfășurase și pînă la Bagdad. Se aflau la 2500 metri deasupra Indiei și nimic nu putea, după părerea lor, să abată nava aeriană din drumul ei. Urmăreau, cu justificată curiozitate, apele unduitoare ale fluviilor, nes-

Radu Beller în timpul pregătirilor pentru marele raid

tenționind să remedieze avariile. Incredibil! Numai după o oră de zbor, o întreagă escadrilă de păsări își făcu apariția în fața avionului. „A trebuit — avea să declare mai târziu primul pilot, Traian Burduloiu — să fac, o adevărată acrobație, la care nu m-am gândit niciodată în viața mea de zburător că ar putea interveni cândva; a trebuit, deci, să zbor într-un adevărat slalom pentru a-i feri, ocrotind astfel avionul și străduindu-mă să-l strecur printre acele ciudate vietăți, periculoase de moarte pentru noi. În dreptul localității Mungal Sarai, chiar din regiunea Benaresului, un vultur gigant ne-a atacat din plin, dezlănțuind drama. Era un vultur gulerat, dintre acei cu corpul mare și plin, și cu aripi cu anvergură de mai bine de doi metri”. „Vulturul făcea parte dintr-o mare colonie ce se aciuase pe acele

presupus că păsările s-au înmulțit, au devenit agresive, apărându-și cu îndrăgire domeniul atât de prielnic vieții lor.” „Un asemenea vultur — continuă pilotul citat de V. Firoiu în cartea sa „O dramă pe cerul Indiei” — se îndreptase, în plin atac, spre motorul din stînga, îndrăjit probabil de jocul elicei și de luciul ei în soare. Am „picat” avionul la maximum și am făcut o asemenea manevră încît să pot ieși din raza de pătrundere a vulturului. Dar am avut ghinion, deoarece imensa pasăre a lovit, de astă dată cu partea dorsală a corpului ei, mijlocul aripii avionului. Șocul s-a simțit puternic, din cale afară de puternic”... Zadar-nic a încercat mecanicul Hunt să acopere spărtura. Nu-i mai rămînea decît o singură soluție: să o umple cu corpul său pînă la aterizare. Și culmea, un nou vultur se roti ame-

„Pasărea cernită” după accidentul ce i-a frînt aripile

firșitele jungle, cirezi de vite, ca imense valuri de lăcuste, estompate de o ceață alburie și de marea distanță de la care le priveau. Dar, ca în multe alte dăți din istoria fantastică și spectaculoasă a cuceritorilor aerului, neprevăzutul avea să-și spună cuvîntul!

Puncte negre, insignifiante, se agitau departe, în fața uriașului aparat. Dispăreau și se iveau iar, pe neașteptate. Un „punct” dintre acelea, negru, rapid, se desprinsese. Era un vultur. Venea direct din fața bordului și se năpusti, fără noimă, asupra aparatului de oțel și aluminiu.. Pilotul, un as în meseria lui, evită coliziunea. Dar iată, după puțin timp, alți doi vulturi, urmînd parcă un anume plan, atacară aeronava. Colosul de zece tone, manevrat cu măiestrie, evită iar o ciocnire directă... Dar, fără ca nimeni să prevadă, unul dintre vulturii agresori se, izbî de aparat și bloca o elice a acestuia... Cu toate avariile provocate de uriașa pasăre — scoaterea din funcțiune a unei elice, defectarea vitezometrului —, echipajul reuși să aterizeze cu bine în localitatea Allahabad. După o escală binevenită, avionul își luă din nou zborul spre Calcutta, echipajul in-

meleaguri datorită obiceiurilor macabre ale unei secte religioase, despre care amintește și marele savant român Mircea Eliade. Cu secole în urmă, trăia pe teritoriul vechii Persii o populație nu prea numeroasă, pașnică, dar care practica un cult al morților ce i-a revoltat pe stăpînitori: ea nu-și îngropa morții și nici nu-i incineră, ci îi oferea, pe turnuri construite special, pe înălțimi, drept hrană pentru vulturi. În acest fel, susțineau sectanții, sufletul celui mort este purificat. Izgoniți de pe pămîntul Persiei, sectanții au găsit adăpost în ținuturile muntoase ale Indiei, unde și-au continuat nestingheriți straniul ritual. (Îl mai practică și astăzi). E lesne de

nițător în fața aparatului, dar pilotul trecu deasupra lui. Ce era de făcut? Pînă la Calcutta mai era drum lung. Hunt nu mai putea rezista, iar spărtura creștea văzînd cu ochii, Rămînea o singură soluție salvatoare — să aterizeze imediat. Dar unde? Și au găsit, în preajma gării Bhabua, un cîmp întins străbătut de linii vizibile ce se încrucișau. S-au lămurit îndată: erau canale de irigație. Lipsiți de aparatele necesare, pierzînd mereu vitează, amenințați de întinderea spărturii, pilotul se apropie de terasamentul de cale ferată; ocoli șinele și, prinzînd străncu manșa, puse avionul pe pămînt, cu vîntul în spate, la numai cîțiva

pași de adîncitura unui canal. Avionul frînă ajutat de nisipul dintre șanțuri. Beller tăie contactul. Păreau salvați. De sus, avionul părea o imensă pasăre rănită, înconjurată de nisip și de rețeaua de canale. „Eram salvați! Dar, vai, ce se întîmplase oare? Simultan, Bibescu și Hunt strigaseră că au fost stropiți de un jet de benzină. Benzină? De unde oare benzină în cabina avionului? În același moment tot ei au dat alarma: foc! foc! foc la bord”. Deși motoarele nu mai funcționau, benzina țîșni cu putere din rezervorul avariat și se împrăștie peste tot, inclusiv pe motoarele încinse, pe țevile de eșapament, aprinzîndu-se. Avionul fu cuprins de flăcări. Și echipajul. Hunt și Bibescu au reușit să sară din carlingă, Beller și Burduloiu nu mai avură timp. „Avionul ardea din plin – continuă Burduloiu — și noi, doi bieți oameni, ne zbateam să ne apărăm de flăcări și, în același timp, să ieșim din acea teribilă capcană în plină dogoare, chiar trecînd prin vîlvătaie, pentru a ne salva”. Cu mari efortări, încercînd în repetate rînduri să forțeze capacul carlingei încins de flăcări și aproape sudat de acestea, reușiră, pînă la urmă, să-l întredeschidă atît cît să se poată strecura și să sară amîndoi pe pămîntul salvator. Dar costumele lui Beller continua să ardă. Se aprinse și cel al lui Burduloiu în încercarea acestuia de a-l salva pe colegul său, sfișindu-i hainele. Sări în ajutor și G. Bibescu. Beller se rostogolea neputincios, strigînd de durere și spaimă. Hunt pornise în goană după ajutor, dar, după numai doi kilometri, se prăbuși epuizat... „Personalul gării Bhabua, atras de larma ce se iscase și de vîlvătaie, a dat alarma, telefonînd stațiilor apropiate și de acolo mai departe, pînă ce a venit un tren sanitar și ne-a transportat la Benares”.... Au fost salvați! Dar, din păcate, nu toți. Hunt se sfișii din viață la numai trei zile de la internare, medicii minunîndu-se cum de a mai putut răbda atît în urma arsurilor grave ce le avea. Beller a fost înmormîntat, cu onoruri militare, în cimitirul militar britanic, la mil de kilometri de țara în numele căreia a înscris, împreună cu prietenii săi, încă o pagină eroică din istoria aviației. Să urmăim sfaturile marelui poet Arghezi din omagiul său „Pasărea cernită” și să nu le uităm numele!

J.G.

DRAPELUL

*pentru că drapelul e viu
soldatul are ochii plini
de crini și de macii iubirii,
cuvîntul său e cornul de argint
printre pădurile iernii
și grînele verii,
pentru că drapelul e viu
noaptea i se aștern pe umeri
ca Dunărea, ca marea
ah, pletele iubitei,
cel mai frumos surîs al mamei.*

INSCRIȚIE

*la Mărășești, țărîna
e pulbere de stele,
dinspre Oituz copacii
au strigăt de bărbați,
vara devine astru,
cîmpul e aprins de lună
și de însemne vii...*

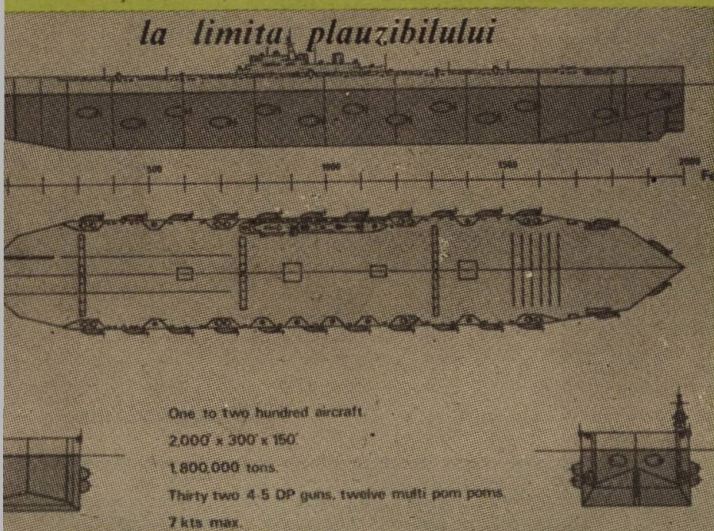
INVOCAȚIE

*floare de nufăr,
pierde-mă în ochiul zăpezii,
graiul dulce seamănă un crin
în pasul vulpii,
lasă-mă să-ți înfășor zîmbetul,
zise porumbelul,
lasă-mă să-ți risipesc glasul
pe palida orbită,
floare de rouă, floare tulburătoare.*

LEONTINA NEDELCO

la limita plauzibilului

HABAKKUK

La 23 septembrie 1942, Geoffrey Pyke, specialist în construcții navale, prezenta oficiului tehnic al Amiralității britanice cel mai straniu proiect de navă al tuturor timpurilor: un portavion înscufundabil confecționat din... gheață. Acesta este începutul oficial al „existenței” lui HMS HABAKKUK, o navă ce ar fi putut influența strategia bătăliei convoaielor din nordul Atlanticului și chiar concepțiile actuale de desfășurare a războiului pe mare. Pentru mulți, însăși ideea în sine, aceea de a utiliza un aisberg pentru a transporta 200 de avioane de luptă și instalațiile aferente pentru a le face operaționale, este excentrică. Și totuși nu este chiar așa...

Anul 1942 a adus în prim plan necesitatea de a proteja transporturile de armament, muniție, alimente și alte materiale de primă necesitate pentru desfășurarea războiului contra puterilor Axei. Atlanticul de nord era bintuit de submarine germane aflate continuu în căutare de pradă.

Cînd, la 9 decembrie 1941, Germania declara război Statelor Unite ale Americii, amiralul Dönitz, comandantul forțelor submarine germane, a sesizat corect șansa ce i se oferea: aceea de a intercepta convoaiele de nave ce mergeau spre Marea Britanie sau Uniunea Sovietică în „zona neutră”, acolo unde nu puteau ajunge hidroavioanele *Catalina* cu rază lungă de acțiune și unde responsabilitatea asupra escortei nu era încă bine stabilită. Pentru început, în zonă au operat numai 5 submarine, retrase de pe teatru de operațiuni din Mediterana, apoi, în urma surprinzătorului succes, 12—18 submarine. Datorită utilizării „vacilor cu lapte”, submarine de transport ce aduceau torpile, combustibil, piese de schimb și alte materiale, perioada de rămînere în mare a submarinelor a ajuns la trei-cinci luni (în caz de supraiețuire). Următoarele șase luni au adus un adevărat dezastru pentru Aliți, pierderile de nave și materiale atîngînd cifre uriașe. Flota de submarine germane din Atlantic atînese cifre apreciabile: în iulie 1942 erau angajate în diferite misiuni 140 de unități din cele 331 existente!

Grupate în mari unități operative, de pînă la 20 de nave, haitele submarine operau în „gaura neagră” neprotejată aerian din mijlocul

oceanului. De cealaltă parte, deși numărul de nave de escortă era mare, el se dovedea totuși insuficient. Condițiile meteo dificile, frigul, furtunile și valurile de... ninsoare au făcut ca hazardul să devină un factor important de luat în calcul: unele convoaie ajungeau fără pierderi, altele cu mai multe nave de escortă decît cargouri.

În aceste condiții de maximă tensiune și angajare, nici un fel de inovație sau proiect ce putea contribui la cîștigarea bătăliei convoaielor nu putea fi neglijat, fie ele chiar și excentrice. Nu este de mirare deci că HABAKKUK a fost luat serios în studii și s-au făcut proiecte avansate, care dacă s-ar fi materializat ar fi dus la realizarea celei mai mari nave de război a tuturor timpurilor: un munte de gheață artificială de 600 de metri, cu o lățime de 100 de metri și un pescaj de „numai” 50 de metri! Deplasamentul estimat era de 1 800 000 tone (nu este nici o greșeală: un milion opt sute de mii tone!).

Într-un doc plutitor din lemn, avînd dimensiunile exterioare menționate, se montau zece agregate frigorifice imense, ce printr-un procedeu criogenic (aplicat și la noi pentru construcția metroului) realiza un amestec de lemn și gheață (denumit „Pykerete”, după numele inventatorului) cu o formă predeterminată. Se realiza astfel o cocă cu pereți de 15 metri, impenetrabilă pentru orice tip de torpilă, mină sau obuz cunoscut în acea perioadă. În cele zece compartimente etanșe se montau instalațiile frigorifice, rezervoarele de combustibil, sursele de abur pentru cele 26 de motoare montate în na-

cele exterioare corpului și care urmau să asigure o viteză de deplasare de 7 noduri.

Orice fel de stricăciune prin explozie sau lovitură directă putea fi ușor „completată” și reparată, nava fiind practic invulnerabilă. Pentru a reduce consumul de energie, atît în exploatare, cît și la construcția inițială, se prevăzuse ca zonă de operare Atlanticul de nord și ca zonă de realizare Canada. Era, desigur, greu de imaginat ca o astfel de structură să poată fi utilizată în Mediterana sau în mările sudului.

Armamentul prevăzut pentru protecția „portavionului” era și el impresionant, fiind de două ori mai puternic decît tot ceea ce apărase un portavion pînă atunci: 32 tunuri de 120 mm, plus alte 12 grupuri de armament de calibru redus (37—20 mm). Echipajul necesar exploatării acestei „însule” era de 3 590 ofițeri, maiștri militari, aviatori și marinari. La bord urmau să fie luate 200 de avioane, existînd mai multe variante de echipare: 200 de avioane de vîntoare *Spitfire*, 100 *Spitfire* (*Seafire*) și 100 *Mosquitos*, sau un amestec de *Avenger*-uri, *Corsairs*, *Swordfish* și *Mosquitos*, toate adaptate pentru a rezista la condițiile deosebite de aspre ale activităților din zona arctică. Este totuși foarte greu să ne imaginăm cum ar fi putut fi operațional acest adevărat monstru, fără o escortă de nave mici, fie și numai pentru recuperarea echipajelor doborîte sau pentru extinderea zonei de detecție. Alocarea unui număr de patru—cinci corvete ce ar fi putut fi alimentate din vasele stocuri de combustibil de la bordul lui HABAKKUK ar fi permis acestui inso-

După mai bine de un an de aprobări, studii inițiale, variante și încercări experimentale ce au dus la proiectul final, acesta a fost anulat deoarece... nu mai era necesar! Se perfecționaseră avioanele cu rază

sud pentru numai 8 cargouri distruse. Deși tot acum fuseseră aruncate în luptă torpile acustice ca armă secretă în dotarea submarinelor, acestea n-au mai putut face nimic: bălălia Atlanticului era pierdută: HABAKKUK nu a mai fost construit și a rămas doar o idee temerară într-o arhivă, numai bună pentru amatorii de inedit și deprețiată de la ultrasecret la senzational.

148

Spioana cu ochii de tigru

„...Avea niște ochi imenși, verzi, care te fascinau, făcându-te să nu-ți mai poți dezlipi privirea de la ei... În acest timp încercai o senzație nedefinită, greu de descris: un amestec care aducea cu emoția pe care o trăiești când ai trecut de un mare pericol sau când simți că te amenință o primejdie; într-un cuvânt o senzație terifiantă...” Așa o descria cineva, care colaborase cu această ființă enigmatică, dură și seducătoare. „Ceva intermediar, un hibrid între o felină, șarpe și... femeie!”, va încerca un alt personaj s-o caracterizeze pe eroina noastră. Sau, dacă vrei, să dăm cuvîntul altui martor: „...este semnificativ că toți acei care au cunoscut-o vorbesc despre ochii săi cu o admirație amestecată cu o teamă retrospectivă; cea mai mare parte îi compară cu ochii unui tigru; unii afirmă chiar că cei care o zăreau, atunci când privea ei cădea asupra lor, simțeau ca o descărcare electrică.”

Cunoscutul spion francez Charles Lucieti, care nu era cituși de puțin impresionabil, scria: „Dacă aș trăi mii de ani și ea ar fi amestecată într-o mulțime de oameni, totuși i-aș recunoaște întotdeauna ochii”.

Dar cine este femeia care a fost în măsură să inspire o descriere așa de neobișnuită și, din câte se pare, cituși de puțin exagerată?

Se numea *Elisabeta Schragmüller*, dar colaboratorii săi îi spuneau „Domnișoara Doctor”. Domnișoara Doctor, deși a fost supranumită adeseori „frumoasa din Anvers”, nu era în mod deosebit frumoasă în adevăratul sens al cuvîntului. Dimpotrivă, ea nu beneficia cituși de puțin de grații fizice: era firavă, palidă, tristă. Nimic în comportamentul său, în ținuta sa și în vorbele sale nu lăsau să se întrevadă vulcanul care clocotea în ea. Dispunea de un creier diferit de al multor altor oameni: avea darul de a vedea totul, de a reține, de a analiza și a sintetiza faptele cele mai dispartate. Trăia numai pentru acțiune. Aceasta era *Domnișoara Doctor*: doi ochi imenși, verzi și un creier ascuțit ce te domina...

Încă din timpul vieții, *Elisabeta Schragmüller* a făcut să se vorbească enorm despre ea, fiind răspîndite și colportate cele mai fanteziste zvonuri. Mai mult, după cum vom vedea, lucrurile au fost împinse pînă acolo încît a existat o a doua spioană care, luîndu-i numele, a creat confuzie, situație soldata în final cu publicarea unor cărți biografice

pline de inexactități și exagerări.

Adevărata *Domnișoară Doctor* s-a născut într-o familie de mici moșieri și ofițeri. Mama sa provenea, se spune, din vechea nobilime hanovriană. Părinții s-au preocupat mult pentru a-i oferi unicului lor copil, *Elisabeta*, o educație deosebită și aleasă, fără a face economie la bani. Însotită de bunica sa, tinăra fată a făcut numeroase călătorii în străinătate, dobîndind cunoștințe variate și în multe domenii. A reușit să învețe la perfecție principalele limbi europene și după terminarea liceului s-a înscris la Universitatea de Științe Politice din Berlin, desăvîrșindu-și studiile la Lausanne și Freiburg, unde și-a luat de altfel și doctoratul, în 1913.

Declanșarea primului război mondial a găsit-o ca profesoară de filosofie la Lette Haus, în Berlin; avea 26 de ani.

Primele clipe de euforie generală, declanșate de începerea războiului, nu au ocolit-o nici pe *Elisabeta*; alături de mulți alții, a cerut să fie trimisă voluntar pe front. Dar în cererea sa se menționa un anume loc în care intenționa să-și servească țara: *serviciul secret*! Și astfel, solicitarea tinerei femei a ajuns pe biroul cunoscutului șef al lui „*Nachrichtendienst*”, colonelul *Walter Nicolai*.

Parcînd scurttul memoriu anexat, mai marele serviciului de spionaj german a remarcat un amănunt interesant menționat în el: autoarea stăpînea bine limbile franceză și engleză și, în plus, cunoștea temeinic principii de psihologie. Fără a sta mult pe gînduri, colonelul a luat un creion colorat și cu scrișul său colțuros și înconfundabil și-a pus rezoluția. *Elisabeta Schragmüller* este pusă la dispoziția feld-mareșalului von der Goltz.

La rîndul său, comandantul, ghicînd parcă gîndurile colonelului *Nicolai*, o repartizează la Bruxelles, în cadrul secției a VII-a. Aceasta se ocupa, printre altele, și cu securitatea militară în porțiunea de front respectivă.

După o călătorie oboșitoare, în condiții dificile, cînd a trebuit să facă față nu numai aglomerației pînă la refuz din tren, dar și apropiurilor soldaților care mergeau pe front, noaptea tîrziu, a ajuns la destinație.

Înzestrată cu o banderolă avînd culorile negru-alb-roșu, ea nu se diferenția prin exterior de alți curieri militari. Ca și aceștia, era obligată să se prezinte la apelul de dimineață și să mănînce din gamela rația de mîncare de la bucătăria ambulantă instalată sub un șopron în curtea hotelului.

Serviciul la care era afectată, sărac în personal, avea ca obiectiv cenzurarea scrisorilor scrise către familii de soldați belgieni care luptau în Franța alături de trupele franceze. Exploatarea conținutului acestor scrisori era de o mare importanță strategică pentru armata germană în zilele care precedau asal-

tul final asupra fortăreței Anvers. Nu este mai puțin adevărat că exista temerea, la comandamentul german, privitoare la o posibilă tentativă de debarcare a armatelor ce formau corpul expediționar britanic pe coasta belgiană. Alături de aventurile sentimentale ale expeditorilor, în parte imaginare și mult exagerate, scrisorile conțineau și numeroase indicații interesante. Domnișoara Schragmüller selecta și extrăgea din ele informații și întocmea rapoarte succinte și obiective, care erau transmise pe cale ierarhică căpitanului Kefer, șeful antenei de informații de război din Bruxelles. Acesta din urmă, după ce le examina, le înainta mai departe șefului de stat major al generalului Beseler, al cărui corp de armată asedia Anversul.

Parcursind rapoartele care îi parveneau, căpitanul Kefer a remarcat cu surprindere că acelea ce purtau semnătura E. Schragmüller se remarcă prin obiectivitate, capacitate de sinteză și dovedeau o mare înțelegere a strategiei. Același lucru îl observase și șeful statului major. Vrînd să-l felicite pe autor, a aflat că locotenentul era... o femeie! Impresionat de inteligența și energia ce se ghiceau în ea, ofițerul i-a promis că-i va încredința un post mai important, pe măsura capacității sale, la baza serviciului secret ce va fi creat la Anvers îndată după ocuparea orașului.

Anvers a capitulat la cîteva săptămîni după întrevădarea pe care Elisabeta a avut-o cu generalul Beseler, în luna octombrie 1914. Conform promisiunii, a fost mutată la Serviciul de informații al armatei din Bruxelles. Cu prilejul unei vizite care a făcut-o pe front, colonelul Walter Nicolai a cunoscut-o personal pe Elisabeta Schragmüller. Colonelul avea mari scrupule în ceea ce privește expunerea unei femei la primejdii care amenințau în mod deosebit pe ofițerii serviciului de informații. Elisabeta și-a pledat cauza cu atîta convingere încît a reușit să-l determine s-o lase în continuare în serviciul Departamentului III-b. A fost trimisă mai întîi la un stagi de instrucție intensiv la școala din Baden, după care a revenit la Anvers, ca instructoare a agenților germani ce acționau, prin infiltrare, pe frontul respectiv.

Școala era instalată într-o veche și frumoasă clădire, construită în stil baroc, casă ce poseda două intrări, una pe rue de L'Harmonie, la nr. 33. Această casă masivă, cu obloanele trase la ferestre, ce aparent arăta nelocuită, constituia principalul obiectiv rîvnit de luptătorii din rezistența din Anvers. Toți știau însă că era primejdios să te apropie de ea; unul dintre temerarii ce reușise să pătrundă în ea a fost descoperit și nu s-a mai știut nimic de soarta sa.

Directorul școlii era maiorul Gross, un veteran al spionajului și contraspiionajului dar în scurt timp adjuncțul său, Elisabeta Schragmüller, a devenit adevăratul șef al stabilimentului. Toți îi spuneau de acum „Domnișoara Doctor”, în virtutea titlului academic pe care îl avea, dar mai ales a aerului distant și rece cu care își trata colaboratorii, în special cursanții, viitorii spioni.

Ea a rămas în această școală pînă la sfîrșitul războiului, principala ei sarcină constînd în a forma noi agenți, a organiza legăturile și a asigura căile de informații, a controla declarațiile, a le rezuma și a transmite informațiile la cartierul general.

Privitor la efectuarea unor misiuni de către Domnișoara Doctor personal pe teritoriul inamic, mărturiile scrise care ne-au parvenit sînt contradictorii. Astfel, după unii autori, ea nu ar fi îndeplinit nicio dată vreo misiune în străinătate. Aceasta ar fi fost cu atît mai puțin posibil cu cît temutul șef, colonelul Nicolai, precizase în mod expres ca astfel de misiuni să fie executate exclusiv de ofițerii Serviciului de informații.

După alți autori, deși era instructoare, Domnișoara Doctor ar fi îndeplinit ea însăși mai multe misiuni pe teritoriul inamic, se pare, în special la Paris. Dar, așa cum menționam, lipsesc documente care să le elucideze. În orice caz, din tot ceea ce s-a scris în privința „reginei” spionajului german din primul război mondial nu ne rămîne nimic altceva decît portretul unei femei inteligente și deosebit de dotate pentru munca ce i-a fost încredințată, sau mai bine zis pe care ea și-o alesese singură.

Cîteva cuvinte despre școala din Anvers, în care acționa Domnișoara Doctor. Regimul la care erau supuși viitorii spioni era relativ sever: mai întîi, după recrutarea lor și trecerea unor teste de verificare a aptitudinilor, urma o perioadă în care erau claustrați timp de trei săptămîni în camerele lor, perioadă în care citeau și conspectau o abundență de documentație. După aceea erau conduși să viziteze casa și să se familiarizeze cu cele aflate în ea: camera cu hărți, fototeca, colecția de modele de armament de toate tipurile aflate în dotarea inamicului, recunoașterea și modul de funcționare, dar mai ales eficacitatea, biblioteca cu planșe de uniforme și

grade. Apoi aveau acces la subsol, unde erau instalate camera cifrului, laboratoarele și atelierul de sabotaj.

Stagiul complet pentru formarea unui agent secret dura timp de 10-15 săptămîni. Era scurt, sau, cum am spune astăzi, intensiv, dar era suficient pentru a forma în mod complet un număr restrîns de agenți și agente pentru nevoile din timp de război. De exemplu, frumoasa Gertrude Würtz, care, la Rotterdam, a provocat căderea mai multor agenți ai lui Crozier, fusese instruită în școala Domnișoarei Doctor.

Nu se știe cu exactitate care erau relațiile între Antena Serviciului de informații din Anvers și școala de spioni. Este cert însă că rolul *Domnișoarei Doctor* era dublu și că ea trimitea în misiune și manipula un număr dintre foștii ei elevi. Ea nu a ezitat să-i sacrifice pe unii dintre aceștia pentru a permite reușita altora, dar metoda este cunoscută din antichitate și în timpurile de față ea este folosită încă de către diverse servicii.

Dar cum este posibil, ne vom întreba, ca o femeie să fi fost capabilă să presteze un serviciu de o asemenea natură, într-o vreme când femeile nu luau parte la război decât sub formă de infirmiere? Elisabeta Schragmüller a răspuns la această întrebare în cartea sa „*Amintiri*”: „.....După structura sa, serviciul de informații e bazat pe forțe psihologice, aptitudini ce nu se învață și care nu sînt decât apanajul unei profesii ca oricare alta. Așa după cum un artist fără talent nu poate fi un veritabil artist, un ofițer de informații nu va putea face nimic fără aptitudini psihologice. Ele își au rădăcini profunde în bogăția intuiției, în psihicul aceloră căroră li se încredințează misiunea de agent secret, în cunoașterea oamenilor și în arta de a-i manipula, în sentimentul instinctiv al modului de a lua un astfel de individ pentru a-l determina să dea ce e mai bun în el, în imaginația sa. Aceste exigențe, scurt definite, o femeie le poate îndeplini tot atît de bine ca și un bărbat”.

S-au povestit multe despre modul în care tinăra femeie îi trata pe stagiarii care îi erau încredințați, dar ferocitatea sa depășește legenda. Trebuie sacrificat pitorescul adevărului: în casa din Anvers, *Domnișoara Doctor* nu se folosea de cravată și încă mai puțin de pistol sau de pumnal. S-a spus că ea ar fi executat pe unul dintre agenți la Anvers și că îl înjunghiasse pe un altul cu pumnalul la Paris, pentru că se dovedise a fi prea vorbăreț; că a trimis un pistolul unui general ce nu țineuse seama de informațiile privitoare la darea în folosință a tancurilor de către armatele aliate și el s-ar fi sinucis... Toate aceste istorii sînt false. Ea nu avea nevoie să apeleze la mijloace extreme: fascinația privirii sale îi era suficientă pentru a-i asigura autoritatea de care se bucura în mod incontestabil și care i-a atras o faimă binemeritată, devenind legendară. După alte relatări, se afirmă că ea obișnuia să administreze cocaină și alte stupefiante agenților săi, pentru ca în caz că ar fi fost capturați să nu li se acorde importanță.

Ansamblul activității sale a fost apreciat astfel de șeful său, colonelul Walter Nicolai: „Este remarcabil că, în serviciul nostru de informații, un ofițer de cavalerie de familie nobilă (?) și o femeie cu o cultură excepțională (*Domnișoara Doctor*) au știut cel mai bine să-i manipuleze pe agenți, chiar pe cei mai dificili și abili”. Același Nicolai mărturisește în cartea sa „*Puteri secrete*”, referindu-se la colaboratoarea sa: „Ea valorează cît două divizii”.

Războiul o dată terminat, Elisabeta Schragmüller s-a retras la München, unde a trăit împreună cu mama sa. Nu s-a căsătorit. Și-a scris cartea de „*Amintiri*”. Serviciul francez de informații, faimosul Birou 2, a supus-o unei permanente și discrete supravegheri încă multă vreme după aceea, dar „*femeia cu ochii de tigru*” nu mai era decât o banală domnișoară bătrînă, fără istorie, ce-și plimba câțelul la anumite ore.

PAUL ȘTEFĂNESCU

Rememorări

AUGUST 1988

1.VIII.1818: Încep cursurile, în limba română, la Școala de la Sf. Sava, din București, înființată prin străduința lui Gheorghe Lazăr, care-i cheamă pe tineri. Veniți la izvorul tămăduirii, la muzeul înfloririi, să putem aduce sporul și folosul cel mai răspunzător!

August 1868: Societatea Academică Română (Academia Română de mai tîrziu) instituie primul său premiu literar, pe care-l acordă lui Timotei Cipariu, pentru „Gramatica limbii române”. Din 1868 și pînă în 1948, Academia Română a acordat 185 de premii literare.

23.VIII.1944: Sub conducerea partidului comunist, poporul român, într-o impresionantă unitate de gândire și acțiune, s-a ridicat la luptă cu arma în mînă pentru alungarea cîmpitorilor de pe pămîntul strămoșesc, pentru libertatea și independența patriei. Acesta este începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din România.

23.VIII.1945: Pe sub Arcul de Triumf din București defilează ostașii care au luptat împotriva armatelor hitleriste pînă la victoria finală din 9 mai 1945.

31.VIII.1913: Șaptezeci și cinci de ani de la moartea lui AUREL VLAICU. Inginer, primul nostru aviator, pilot și constructor de aparate de zbor. Participant, ca zburător, la manevrele armatei române (1910). Născut la 6.XI.1882.

29.XI.1888: O sută de ani de la moartea lui IACOB CIHAC (născut la 19.VIII.1800). Medic șef al miliției moldovenești în anii 1830—1852. Colonel. Chirurg al orașului Iași. Inițiator al înființării Societății de Medici și Naturaliști din Iași (1833).

Proverbe militare

chinezesti

O armată trebuie să fie întotdeauna pregătită, dar niciodată folosită.

Sub comanda unui general bun nu există soldați proști. Arma este un dușman chiar și pentru cel ce o poartă. Să o chești este ușor, să-ți alegi ținta potrivită este greu.

englezești

Dacă n-ar fi fost zei, n-ar fi fost nici războaie. Cînd începe războiul, se deschid porțile iadului.

O pace este mai bună decît zece victorii.

Prin înțelepciune pace, prin pace belșug.

Mai bine înfrunți amenințarea, decît să trăiești mereu cu teamă.

Dacă nu ar exista pericole, nu le-am depăși.

Pe dușman mai ușor îl ții în afara țării, decît să-l alungi din țară.

Consiliile de război nu luptă niciodată.

germane

Atacul este cea mai bună apărare.

Cine îndrăznește învinge.

Un război drept este mai bun decît o pace nedreaptă.

Luptă dreaptă, victorie dreaptă.

Inamicul bătut nu este întotdeauna învins.

Privirea viteazului valorează mai mult decît sabia lașului.

Victoria nu înlocuiește niciodată ceea ce s-a pierdut în război.

LESLIE HOWARD

ȘI DUBLA SA EXISTENȚĂ

— Stimați pasageri, atașați-vă centurile de siguranță. Avionul civil DC-3 decolează de pe aeroportul Lisabona cu destinația Londra. Vom zbura la o altitudine de 4 500 metri, cu o viteză de 300 kilometri pe oră. Comandantul navei și întregul echipaj vă urează călătorie plăcută!

Obişnuitul mesaj cu care debutează orice zbor al aviației civile din lumea întreagă. Deci și zborul acestui modest și cam demodat aparat care se ridică de pe pământul Portugaliei... Urmind să survoleze Gibraltarul, pentru a ateriza apoi în Anglia. Într-o zi senină de vară. În anul 1943.

Zbor de rutină. Vizibilitate perfectă.

Cine și-ar fi putut închipui că, peste mai puțin de un ceas, opt avioane de vânătoare germane, Messerschmitt, vor ataca, furibunde, aparatul civil, fără armă la bord? Cine s-ar fi putut gândi că mica pasăre de metal se va prăbuși, în flăcări, în golul Biscaia? Nimeni. Și totuși așa avea să fie.

Când vestea a ajuns în Anglia, emoția s-a ridicat la cote puțin obişnuite.

Cu un aparat de zbor identic — pentru a trece cât mai neobservat —, la aceeași oră, pe aceeași rută, călătoreea incognito însuși primul ministru britanic — Sir Winston Churchill!...

Nu mai că Luftwaffe — Forțele aeriene naziste —, mai înainte chiar decât serviciile engleze — Royal Air

Force — se grăbesc să anunțe, cu mare precizie, numele pasagerilor de la bordul celui DC-3 scufundat. Naziștii știau așadar foarte bine cine erau cei care formaseră formidabila torță vie ce dispăruse în apele Biscaiei. Și între numele acestea se afla și cel al „agentului Serviciului secret britanic” Leslie Howard.

„Agentul Serviciului secret britanic” Leslie Howard? Și, imediat, se descoperă că el nu este altul decât actorul de teatru și cinema. Neuitatul interpret de pe scenele engleze. Creatorul subtil al atitor personaje apărute pe peliculă și îndrăgite de spectatorii din lumea întreagă. Leslie Howard, eroul incitant și tulburător din *Macul Roșu*, din *Agentul secret*, din *Intermezzo*. Creatorul rolului Ashley Wilkies, frumos, irezistibil în filmul care a cucerit globul — *Pe aripile vântului*. Producător, regizor și protagonist într-un *Hamlet* cu totul deosebit, care a ținut mult timp afișul în Anglia și a făcut înconjurul Americii. Leslie Howard, desăvârșit Higgins în *Pygmalion* de Shaw și erou atașant în *Pădurea împietrită* de Sherwood.

Vestea a ajuns, desigur, și în tihnită, însorită vilă așezată pe una dintre dulcile coline ale comitatului englez Surrey. În imensa și superbă-i bibliotecă. Unde-i plăcea să-și petreacă orele, zilele ce-i aparțineau... Alături de aceea ce i-a fost dragostea de o viață, alături de cei doi copii ai lor...

Și soția și fiica au rămas conștinate. Feciorul, îmbarcat pe un vas de război, a aflat de asemenea. Pentru toți era de necrezut. Soțul iubit și devotat, tatăl desăvârșit, omul de cultură, care întreprindea turnee de conferințe, artistul cu joc inteligent, rafinat, croind chipuri nobile, eroi...

Da, el fusese agentul secret. Din patriotism, atunci când țara se aflase la ananghie, își sacrificase fericirea personală, profesiunea, bucuria lecturilor și a creațiilor pe scenă sau pe ecran. Făcuse parte din vestitul grup al lui Stephenson, cea mai puternică agentură de informații și contrainformații britanică, servind dezinteresat. Urmărind doar să aducă servicii patriei, cauzei Aliaților în străduința lor disperată de a zdrobi mașina de război germană.

La Lisabona, de unde decolase, oficial, avusese misiunea de a ține un ciclu de conferințe pe teme culturale. Oficial. Dar misiunea de taină fusese cu totul alta. Transmisese documente dezvăluind manevrele criminale ale Reich-ului. Și, revenind în patrie, își mai asumase un risc. Pe acela de a dejuca vigilența inamicului care ar fi putut să afle că, pe aceeași rută, în aceeași zi și cu un avion identic, avea să se întoarcă în Anglia și primul ministru. Leslie Howard se oferise momeală. Pentru ca el să fie ținta atacului păsărilor de pradă hitleriste. Îngăduind ca zborul șefului guvernului să treacă neobservat...

Nu mai că anchetarea „întâmplării”, după terminarea ostilităților, a dus la o altă concluzie: Cele 8 Messerschmitt-uri care se năpustiseră asupra modestului DC-3, aparținând unei companii particulare, nu făcuseră decât să execute un ordin — să pună capăt activității agentului secret Leslie Howard. Cel care adusese atâtea servicii Aliaților în lupta lor împotriva Germaniei hitleriste. Să-l doboare pe Leslie Howard, distinsul și nobilul actor englez, căruia îi depistaseră cea de a doua identitate. Pe el și pe nimeni altul îl urmăriseră zburătoarele ucigașe...

SANDA DIACONESCU

Fronturi de luptă

Declanșat la începutul lui august 1914, războiul necruțător ce avea să rămână în istorie sub denumirea de primul război mondial dura de aproape patru ani, secerând zilnic pe fronturile de luptă din Europa mii și mii de oameni. Sfârșitul acestui măcel uriaș urma să consemneze, de altfel, cel mai mare holocaust cunoscut pînă atunci în istoria confruntărilor militare, soldat cu uciderea a circa 10 000 000 de militari, la care se adăuga un număr aproape la fel de impresionant de civili.

Puterile Centrale (Germania și Austro-Ungaria) au sperat la început într-o victorie rapidă împotriva statelor Antantei (Franța, Marea Britanie și Rusia), dar planurile lor s-au izbit de rezistența înverșunată a armatelor acestora

Tocmai această înclăstare de forțe umane și materiale de pe fronturile primului război mondial avea să impresioneze și pe cîțiva oameni de știință dintr-o altă țară, Norvegia, situată în afara conflictului. De mai mulți ani, reprezentanții școlii meteorologice norvegiene cercetau asiduă puternica confruntare care se petrecea în cuprinsul atmosferei, de la nivelul suprafeței terestre pînă în pături

și fronturi... atmosferice

pe fronturile de luptă, astfel că războiul manevrier, de mișcare pe mari spații, preconizat de mareșalul german Alfred von Schlieffen s-a transformat, treptat, într-un război de poziții, desfășurat de-a lungul a două fronturi principale: frontul de vest, ce se întindea pe 700 km, de la frontiera elvețiană pînă la Marea Nordului și frontul de est, pe o lungime de aproape 1 000 km, între Carpații Păduroși și Marea Baltică. Celor două principale fronturi de luptă, de-a lungul cărora erau angrenate majoritatea forțelor beligeranților, li s-au adăugat apoi frontul nord-balcanic, unde se confruntau o parte a armatei austro-ungare cu armata sîrbă, iar pe măsură ce și alte state au fost antrenate în conflict — Italia, România, Statele Unite ș.a. de partea Antantei, Bulgaria și Turcia de partea Puterilor Centrale — frontul sud-balcanic (Galipoli — Salonic), frontul din nord-estul Italiei, iar din august 1916, frontul românesc.

Pe hărțile întocmite de statele majore ale armatelor țărilor ce participau la conflict, linia frontului era delimitată prin două culori: roșu și albastru — ce desemna poziția inamicului. Confruntarea, de o parte și de alta a fronturilor de luptă, era urmărită zilnic și corectată, în funcție de modificările survenite în aspra înclăstare dintre forțele beligeranților.

mai înalte ale oceanului aerian, între aerul rece, mai dens, ce se „prăbușea” ca un tăvălug uriaș, în semestrul rece al anului, de pe întinsurile de gheață ale Labradorului, Groenlandei și insulelor Spitsbergen pînă în dreptul paralelei de 45° latitudine nordică și aerul cald, mai ușor, din zona latitudinilor subtropicale, ce era antrenat spre nord de curenții aerieni. În perioada caldă a anului, „disputa” dintre cele două mase de aer (polar și subtropical) se desfășura mai la nord, de o parte și de alta a unei zone, mai mult sau mai puțin sinuoase, care pornea de pe țărmurile nord-estice ale Americii de Nord, ocolea pe la sud Islanda și traversa partea sudică a Mării Norvegiei și a Peninsulei Scandinave.

În această zonă de contact dintre aerul polar și cel subtropical se producea o puternică instabilitate atmosferică ce se manifesta prin acoperirea persistentă a cerului cu nori destul de diferiți ca aspect, etalați pe mai multe niveluri de înălțime, din care cădeau precipitații frecvente și, uneori, destul de abundente, asociate cu intensificări ale vîntului ce depășeau nu de puține ori 100 km/h.

Cum aceste fronturi violente, ce se declanșau mai ales spre sfîrșitul primăverii și la începutul iernii, constituiau adesea un pericol real pentru navigația maritimă și cum Norvegia, atunci, ca și acum, avea o importantă flotă comercială, alcătuită îndeosebi din nave mici de pescuit, cercetările științifice ale meteorologilor norvegieni aveau un vădit scop practic, încercînd să depisteze cu o... clipă mai devreme regiunile cele mai afectate de aceste perturbații atmosferice pentru a fi ocolite de vasele de pescuit.

Însemnînd zilnic, pe hărțile sinoptice, poziția zonei de

demarcație dintre aerul polar și subtropical, meteorologii norvegieni — printre care vom menționa pe W. Bjerknes, J. Bjerknes și H. Solberg, nume devenite nu peste multă vreme celebre în meteorologia sinoptică și dinamică — au constatat că zona respectivă se abătea, în timpul sezonului respectiv, doar cu 100—200 km mai spre nord ori mai spre sud, asemuindu-se în unele privințe cu fronturile de luptă din Europa. Și, prin analogie cu acestea din urmă, meteorologii norvegieni au folosit pentru prima oară, în 1918, denumirea de front polar, pentru a defini zona de contact de la nivelul suprafeței solului a celor două mase de aer cu proprietăți fizice diferite.

Mai mult decât atât, inspirându-se din semnele grafice de pe hărțile militare, au consemnat cu culoarea roșie limita de influență a aerului cald, iar cu culoarea albastră pe cea a aerului rece.

În 1920, școala meteorologică norvegiană lansa o nouă teorie (teoria ondulatorie) asupra formării ciclonilor extratropicali, aceste perturbații atmosferice majore din cuprinsul oceanului aerian, care influențează atât de mult aspectul vremii, în decursul anului, în regiunile situate între 35° și 65° latitudine nordică. S-a constatat că în diferite stadii de evoluție a acestor formațiuni barice cu presiune atmosferică coborâtă există o netă delimitare între sectoa-

cerului și slăbirea vântului, vremea se schimbă brusc. Cerul se acoperă cu nori amenințători, la început de culoare alb-strălucitoare, închipuind parcă niște munți uriași înveșmînțați cu zăpadă, dar care, mai apoi, capătă o culoare tot mai închisă, adesea vineție, întunecînd zarea. Din acești nori se revarsă puternice averse de ploaie, însoțite vara de fulgere și tunete, uneori și de grindină, în timp ce vîntul se pornește cu furie, suflînd în rafale dinspre vest, apoi dinspre nord-vest, pe măsură ce presiunea aerului crește vertiginos. Toate aceste manifestări ale vremii sînt datorate prezenței frontului rece (însemnat cu albastru pe hărțile sinoptice) ce ia naștere la zona de contact (din partea posterioară a ciclonului extratropical) dintre aerul rece și dens și aerul mai cald și mai umed din fața sa.

Și pentru a completa întregul tablou sinoptic al evoluției perturbației ciclonice din zona latitudinilor mijlocii, vom menționa că, în final, aceasta se oculte, adică se „stinge” o dată cu contopirea celor două fronturi, rece și cald, din care va rezulta frontul oclus, consemnat cu mov, de fapt o culoare complementară, rezultată din suprapunerea culorilor roșu și albastru. Frontului oclus îi este specific o masă de aer eterogenă, cu formațiuni noroase asemănătoare atât frontului cald, cît și frontului rece, din care

rele cu aer cald și cu aer rece din cadrul acestora, delimitare datorată prezenței fronturilor atmosferice, care de fapt definesc aspectul vremii în cuprinsul unui ciclon extratropical.

Frontul cald (colorat în roșu) este situat în partea anterioară a perturbației ciclonice și ia naștere la zona de contact dintre aerul cald antrenat dinspre sud și sud-vest și aerul mai rece existent în acea regiune. Frontul cald determină un aspect închis și umed al vremii, cu precipitații continue și adesea de lungă durată, în care se produc scăderi simțitoare ale presiunii atmosferice și intensificări trecătoare ale vîntului, dinspre sud, apoi dinspre sud-vest.

După o ușoară ameliorare a timpului, care se face remarcată prin încetarea precipitațiilor, degajarea parțială a

cad precipitațiile continue și mai de lungă durată, ce alternează cu cele cu caracter de aversă, iar vîntul suflă din direcții variabile. Pe măsură ce procesul de ocultare avansează, precipitațiile se restrîng tot mai mult ca arie, iar apoi încetează, cerul devine variabil și vremea se ameliorează.

Iată deci că asemenea aspecte atât de diferite ale vremii cu care ne confruntăm în decursul anului se datorează prezenței fronturilor atmosferice, a căror denumire adoptată, încă de acum șapte decenii, în meteorologie a fost inspirată, după cum s-a văzut, din terminologia clasică militară.

IOAN STĂNCESCU

CAMIL PETRESCU

RĂZBOIUL o experiență totală

Debutase cu versuri și se afla în plin proces de formare intelectuală (urma Facultatea de litere și filosofie) când dezlănțuirea primului război mondial îi zdruncină echilibrul dobândit cu greu o dată cu ieșirea din adolescență.

În imaginația viitorului filosof, pentru care sistemului de valori logice și etice trebuie să i se supună orice structură socială, orice tip de relație interumană, războiul apare ca o problemă de conștiință, de moralitate, ca o experiență căreia nu i se poate refuza. Mai târziu va transcrie imperativul acestui impuls: „...*tinărul care abia devenea scriitor și-a spus că niciodată, el, care a cerut intrarea în război, nu se va mai putea privi, față-n față cu conștiința lui, și mai ales că nu-i va mai putea privi în față pe cei care au luptat pe front, dacă nu va fi fost și el acolo, alături cu ei...*” („Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”, ESPLA, 1953, Cuvînt după un sfert de veac, p. 9—10).

La proba de recrutare este respins din cauza constituției fizice delicate. Insistă să intre voluntar la artilerie, ceea ce nu obține imediat, întrucît nu dispune de suma necesară garanției pentru cal și echipamentul militar.

În august 1916 pleacă totuși pe front ca voluntar, astfel că, la intrarea României în război, figurează ca plutonier în Regimentul 6 infanterie Mihai Viteazul, după ce trecuse printr-o școală militară.

Contactul cu realitatea frontului este traumatizant, ecourile

acestuia resimțindu-se direct în operă, stăruind obsesiv pînă la capătul existenței. Trăiește din plin experiența dură a războiului. În 1916 e grav rănit.

Luat prizonier, e dat dispărut și vestea morții se răspîndește în urma unei scrisori a amicului său Octavian Parnă, trimisă de pe front în ziua de 13 august 1917 prietenului comun Gelu Pastia (scrisoarea a fost publicată de Al. Rosetti și Liviu Călin în prefața vol. I. *Opere. Versuri*, Editura pentru Literatură, București, 1968, Camil Petrescu): „...*dragă Gelule, și ce părere de rău încerc c-a trebuit ca în această scrisoare banală să-ți vorbesc de unul din cei mai buni, dacă nu cel mai bun prieten, în orice caz sufletul cel mai frumos, mai deschis și mai entuziast, prietenul tău care nu mai este de mult printre noi: Camil Petrescu. S-a stins într-o noapte întunecoasă, în focul ucigător al tunurilor și focurilor de mitralieră. A căzut brav ca întotdeauna, pe cînd mergea la contraatacul cel mai furios în contra vijeliei celei mai înverșunate, a căzut sub poalele muntelui Coșna, care a căzut apoi, după moartea lui, în miinile nemților. A fost ca încă unul prin care eram legat de tine să dispără...*”

Ordinul nr. 560 din 1 august 1917, extras din registrul Regimentului 6 infanterie, prevedea ștergerea din evidență a 13 ofițeri morți în luptele din 26—30 iulie 1917; între aceștia, la numărul 5, se afla Camil Petrescu.

Din lagărul de la Sopronyék, unde fusese de fapt internat,

este eliberat la 10 aprilie 1918. Revine la Iași, de unde, în iulie același an, pleacă, într-o situație financiară extrem de precară, la București cu gândul de a continua proiectele întrerupte: activitatea publicistică; piesa începută înainte de război („Jocul ielelor”), licența.

Experiența tragică a războiului transpare în multe din scrierile lui Camil Petrescu. Cel mai direct o redau volumul de versuri *Ciclu morții*, romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, publicistică.

Unele din poeme transcriu experiența imediată. Poemul inaugural al ciclului *Marș greu* e scris chiar în timpul războiului — august 1917 —, altele mai târziu. Lectura ciclului trebuie făcută integral, în ordinea stabilită de autor, fiecare secvență reprezentînd un moment din existența de pe front. În final, se obține imaginea coșmarescă, de un descriptivism zguduitoare, a războiului, ca mecanism absurd ce înaintează implacabil, într-o inerție oarbă, pîndit de înclăstarea morții, antrenînd mase de oameni, în care condiția individuală se aneantizează, fără a diminua cu nimic suferința fizică și afectivă.

Complet diferit în raport cu lirica militară anterioară, care accentua virtuțile eroice ale combatanților — cea a lui Alecsandri sau Coșbuc —, versurile de război ale lui Camil Petrescu, relatate lucidă, plastic-imaginativă a existenței condiționate de suspendarea clipei, constituie în cunoașterea poetică universală a

primului război mondial culmi artistice greu de egalat.

Geneza romanului *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* coincide intenției autorului de a scrie un grup de nuvele pe aceeași temă. De altfel, experiența războiului mai fusese rememorată în articole ce urmăreau să sublinieze opoziția dintre cei care duseseră războiul și cei care profitaseră de pe urma lui, între tendințele excesive de idealizare ori de exagerare naturalistă a realității și finalității acestuia.

În prefața ediției din 1955 a romanului este consemnat următorul fapt: „se poate afirma că

partea a doua a cărții, aceea care începe cu întâia noapte de război, este construită după memorialul de campanie al autorului, împrumutat cu amănunte cu tot eroului.”

Pentru Camil Petrescu, intelectualul care caută experiențe absolute, războiul reprezintă un mod de raportare a individului la univers, identificarea, în raport cu realitatea exterioară, a propriei individualități.

Fondul apercceptiv filosofic, trăirea cu totală angajare a unei experiențe existențiale unice — a suprapunerii dintre timpul exterior și cel interior, a egalizării spațiului, a solidarității în fața

morții — reușesc, prin transcrierea senzațiilor, imaginilor, reacțiilor concrete, în autenticitatea derulării lor exacte, să redea, cu vigoare artistică excepțională, imaginea războiului ca dramă individuală.

Alături de marile conștiințe ale literaturii române, care au trăit interior ritmurile istoriei, Camil Petrescu aduce, prin paginile de notație a experienței războiului, o mărturie de impresionant realism a vocației scriitoricești de definire și afirmare a adevărului.

M. P.

Identitatea iubirii

Cine ești dumneata,
soldat român?
Un popor hărnîcind
la rodul ogorului;
Un sat de pălmași —
munți uriași;
O oaste de voievozi
condusă de țară;
O brazdă de pămînt
în care crește primăvară;
O Putna și un Voroneț;
Un Făt-Frumos îndrăzneț;
O dragoste părintească
Pentru copii;
Dulcele
dintr-o podgorie cu vii!
Și cine ești, viteazule,
veghețor de țară?
Sînt carte și cîntec,
albină și floare,
dar sînt și
armă necruțătoare
în mîna iubirii de patrie!

PETRIȘOR CIOROBEA

REMEMORĂRI septembrie 1988

5.IX.1858: S-a născut, la Pleșești-Vaslui, ALEXANDRU VLAHUȚĂ. Scriitor și publicist de frunte. A debutat cu versuri, apoi a scris proză și memorialistică („Din goana vieții”, „Cîțiva paraziți”, romanul „Dan” și „România pito-rească”). A murit la 19 noiembrie 1919.

22.IX.1873: S-a născut, la Broscauți-Botoșani, matematicianul DIMITRIE POMPEI. Bacalaureatul și licența la Paris. Profesor universitar la București și la Cluj. Profesor agregat la Sorbona. Membru al Academiei Române (m. 7.X.1954).

16.IX.1868: Se înființează, la București, Societatea Filarmonică Română, care-și propune să organizeze „o orcheastră completă și permanentă”. Primul concert al societății a fost dat la 15 decembrie 1868.

13.IX.1848: 140 de la lupta din Dealul Spirii.

14.IX.1888: Acum o sută de ani a fost inaugurată statuia, de la Iași, a lui Miron Costin, solemnitate care a constituit, după cum scria presa franceză: „un eveniment artistic european”.

18.IX.1938: A fost inaugurat Mausoleul de la Mărășești, la solemnitate luînd parte „mii și mii de cetățeni”, cum aflăm din ziare. În interiorul monumentului se află osemintele a 5 073 de eroi (3 000 de ostași neidentificați, 1 974 de ostași identificați, 97 de ofițeri și 2 preoți).

17.IX.1823: A murit GHEORGHE LAZĂR, cărturar și pedagog, întemeietor al învățămîntului în limba română. Profesor la Seminarul din Sibiu și apoi la Școala de la Sf. Sava, unde a predat matematica și filozofia (născut la 5.VI.1779, la Avrig).

DESTINUL ARTISTIC

al unui inegalabil actor

Poate nu toată lumea știe că drumul spre scenă al uneia dintre cele mai mari personalități artistice pe care le-a avut teatrul românesc, George Vraca, s-a hotărât pe front, în focul unei crâncene bătălii...

La Oituz, în 1916. Când România se angajase în războiul de reîntregire. Un proaspăt sublocotenent de 20 de ani luptă, în linia întâi, cu ardoarea care-i este caracteristică. Cade rănit grav și este transportat la un spital din Iași.

Aici, o întâmplare. Deloc

neobișnuită în vremea aceea. Actrița Maria Ventura, societară a Comediei Franceze, sosită de la Paris, unde își desfășura activitatea, pornește, alături de C.I. Nottara, pe atunci staroștele breslei actorilor, să viziteze spitalele de răniți. Și tot întâmplarea îi duce și în spitalul ieșean, la căpățul tinărului sublocotenent rănit la Oituz.

Ventura și Nottara spun versuri. Stau de vorbă cu răniții.

Glasul și chipul ofițerului de 20 de ani le atrage atenția. E frumos, o frumusețe nobilă.

lar glasul, ca un violoncel. Vibrant, cu inflexiuni acoperind o nesfârșită gamă...

Cei doi artiști, slujitori ai scenei, îl întreabă ce meserie și-a ales. Tinărul răspunde simplu: agronomie.

— La teatru nu te-ai gândit? — se mai interesează Nottara.

— La teatru? — răspunde rănitul. N-am fost decât de vreo două ori la teatru...

— Nu asta a vrut să spună maestrul — intervine Maria Ventura. Te întreabă dacă nu vrei să te faci actor?

— Actor, eu?! Dar pentru asta trebuie talent!

Cei doi vizitatori neobișnuiți s-au minunat desigur de atîta modestie și candoare... Dar au trecut mai departe...

Tinărul s-a vindecat. A părăsit spitalul. Dar parcă agronomia, atît de dorită, nu-l mai atrăgea ca înainte. Întîlnirea cu Ventura și Nottara îl pusese pe gînduri... Aripa unui nou vis îl atinsese iremediabil. Învăță pe de rost poeziile lui Eminescu... Încearcă să le rostească, să le dea viață... Spre hazul camarazilor și fratelui mai mare...

— Lasă-te păgubaș! Se vede cît de colo că nu ești bun pentru actorie!...

Dar de cum a fost demobilizat, tinărul l-a căutat pretutindeni pe Nottara... Mai ales că vaporul care urma să-l ducă în Franța, la o vestită școală de agronomie, se scufundase, lovit de o mină... Era desigur un semn al destinului — a gîndit el, căutîndu-și o justificare. O justificare că bătuse la porțile Conservatorului de artă dramatică. Unde fusese primit cu brațele deschise de Nottara și de ceilalți dascăli de actorie...

Și drumul spre teatru i s-a deschis larg.

Drumul spre profesiunea de slujitor al scenei, din care acest creator de frumos, George Vraca, va face cea mai înaltă și mai împlinită dintre „aventuri”...

S. DIACONU

Cu artistul emerit H. NICOLAIDE

Așa se vede (în oglindă) H. Nicolaide

— Hașule, ai purtat vreodată haina militară?

— Nu numai o dată!

— Chiar așa?

— Cum ai auzit! Prima dată, în 1930, când am recrutat cu contingentul meu... Am făcut parte din Regimentul 34 Constanța.

— Am aflat, din cartea ta că ești născut pe malurile Pontului Euxin... Și cum a fost armata pe acolo?

— Să vezi... Am intrat pe poarta regimentului cu inima cit un purice... Și cu o lădiță ca de plumb. Aflasem că viața de cazarmă nu-i tocmai o vacanță la Mamaia... Iar mama și bunica încercaseră să-mi vină în ajutor, bușind lădița cu pricina...

— Înțeleg... Dar cred că te-ai descurcat bine cu lădița asta...

— Nu prea... Deocamdată și lădița doldora de bunătați și puricele de inimă așteptau alături de mine repartizarea.

— Repartizarea în vreo locuință?

— Se cunoaște că n-ai făcut armata!

Repartizarea la una dintre cele 12 companii ale regimentului... Și ea a apărut curînd, o dată cu o mustață, avînd grad de plutonier major... „Ia-ți lădița” — s-a răstit dumneai, adică dumnealui, la mine — și treci planton, schimb’ unu la... „umbătoare”? Nu intră decît ai de face parte din compania întâia! Ailăți, care din ce companie este!... Executa-real! Mă execut și mă postez la intrarea sus pomenită...

— Și le cereai la toți legitimațiile?

— Da’ de unde! Afurisiții aflaseră toți „consemnul” și care cum apărea îmi urla în ureche „compania întâia” și se strecura pe „intrarea interzisă”... Așa că, după două ore de stat în post...

— Ți-ai dat seama de imposibila misiune ce ți se încredințase...

— Exact!... Și, fără să mai cer părerea mustăciosului, am luat-o din loc...

— După care te-ai trezit la carceră...

— Nu! Am avut noroc! Mustăciosul a venit seara la dormitor și s-a zbirli: „Care ești mă, de te-am pus planton la spălătorul companiei și te-ai ușchit?!”

arată-te... că te cunosc!” Dar eu, surdo-mut! Și după cîteva minute de așteptare, mustața a prins să tremure, iar stăpinul ei a bombănit: „Paștele și celelalte... de data asta îți merge, că nu te cunosc!”

— Și nu te-ai mai întîlnit cu personajul?

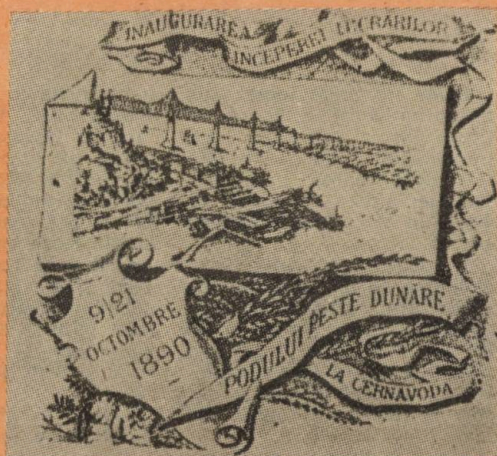
ÎNTRU COSTUMUL DE SCENĂ...

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

● Mihail Kogălniceanu afirma în Adunarea electivă din 4 ianuarie 1865: „Oricum sesiunea aceasta nu va trece fără ca guvernul să propună cel puțin un început de rețea, care să facă să șuere locomotiva și în partea aceasta a României, măcar pe linia de la București la Giurgiu”. La 31 octombrie 1869 linia București (Filaret) — Giurgiu a fost inaugurată cu mare fast. Ea s-a construit de-a lungul „drumului de pămînt” pe unde a fost adus în anul 1853 cazonul „mașinei cu abur” pentru moara lui Gheorghe Assan de la Colentina, care avea circa 7 000 kg, transportul fiind un eveniment al timpului.

● La început, cînd numărul trenurilor era extrem de redus, iar viteza lor nu depășea 24 km/oră, avizarea circulației se făcea de către un călăreț care, galopînd înaintea trenului, filfia un steag, suna dintr-un clopot sau dădea semnale cu o goarnă.

● Între anii 1884 și 1887 Ministerul de Război, prin unitățile militare de geniu (primele

Desen din octombrie 1890 reprezentînd inaugurarea lucrărilor la podul de peste Dunăre de la Cernavodă

...ȘI HAINA MILITARĂ

— Cum să nu mă mai întâlnesc? Într-o zi a năvălit în timpul instrucției și i-a ordonat sergentului nostru: „Sergent, miine, inspecție! Toată lumea schimbă cămășile!” — „Păi n-are decît pe alea de e pe ei!”... „Să le schimbe între ei!” a tranșat majorul dilema!

— Cum văd, și stagiul militar, care te înfricoșase într-atît, s-a prefăcut, după

ani, într-o suită de amintiri hazoase...

— Dintre care, cea „mai” a fost cea finală... După un an, cînd ieșeam pe poarta regimentului în pantalonii de drill, pălărie de panama à la Maurice Chevalier și avînd în buzunar un livret militar pe numele lui Nicolai D. Hristul!

— Tot opera respectivului?

— A lui sau a altuia, care completase

datele de pe livret... Și care ținuse să mă innobileze cu acel „De”, care nu se mai poartă azi decît în cazul Gării de Nord!

— Așa s-a încheiat cariera ta militară?

— Nuu! Peste mai bine de un deceniu am îmbrăcat din nou costumul kaki — Era în timpul războiului... De data asta, ce misiune ți s-a mai încredințat?

— Am făcut și eu parte din echipele care jucau în spitale, în fața răniților... Era o inițiativă a președintelui sindicatului actorilor, George Vraca...

— Și ce parteneri ai mai avut?

— Stai să mi-i amintesc, în ordinea gradului... Căpitanii Al. I. Teodoreanu și Ionel Țăranu, locotenentul Victor Ion Popa, sublocotenentii Aurel Munteanu și Ion Vasilescu, sergenții t.r. Ion Dacian și N. Gădescu, soldat Colea Răutu...

— Și tu?

— Tot sergent, să trăiți!... Uneori, ni se alătura chiar George Vraca... Și nu o dată ne-a întovărașit Grigoraș Dinicu și vioara lui, Fănică Luca și naiul său, Maria Tănase, cu glasul și cîntecele ei alinînd suferințele ostașilor răniți...

S. DIACONESCU

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

companii de căi ferate s-au înființat la finele anului 1880), a executat liniile Titu-Tîrgoviște și Costești-Roșiori-Turnu Măgurele. La construcția acestora din urmă au lucrat patru companii din Regimentul 1 geniu, sub conducerea colonelului Alexandru Berindei.

• Din nevoia de a nu mai aștepta și bloca toamna stațiile și porturile Brăila și Galați cu mii de vagoane cu cereale s-au construit în anii 1888 și 1889 silozurile din beton armat, concepute și realizate de Anghel Saligny. Au fost primele antrepozite de acest gen din Europa. În America existau astfel de amenajări, însă erau construite din lemn.

• Instalațiile de sonorizare din stațiile de cale ferată au un trecut care astăzi ne face să zîmbim. În instrucția de semnalizare din anul 1891 erau prevăzute o mulțime de semnale acustice date prin *clopotul de peron*. Acesta era într-o continuă rezonanță, creînd o permanentă panică printre călători, care se îmbulzeau spre peron ori de cîte ori auzeau semna-

Gara Pașcani, în 1873

**Versuri de
ADRIAN MIERLUȘCĂ**

Deschideți voi, tăcerile din mine,
Fereastra unui gînd străluminat
Să pot vedea, pe chipul tău, iubito
Cît loc în inimă și-n sînge mi-ai păstrat.

Și să aud chemarea ta, de taină
Rostită în amurg și-n prag de zi

**Mi-e sufletul bogat
în căprioare**

Atunci cînd liliacul dă în floare
Iar visele se nasc spre a rodi.

Vor fi de-ajuns doar inmurile vrerii
Să ne-amintească zborul înstelat
În care ochii verzi stropiți cu aur
Sînt aripi pentru viața-mi de soldat.

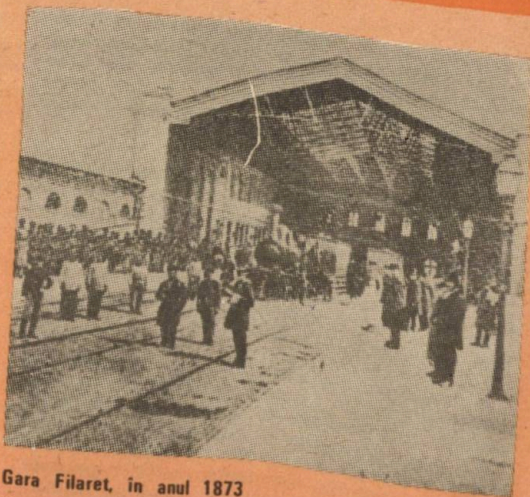
Mi-e sufletul bogat în căprioare
De cînd cărările se-adună-n noi
Cum clarul nopții din argintul lunii
Și arșițele lacului în ploi.

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

lele, al căror cod misterios nu-l cunoșteau. Aceste bătăi de clopot s-au putut auzi, în gările mai mici, pînă prin 1930.

- În gările mari, anunțarea călătorilor se făcea de către un angajat în uniformă care parcurgea grav, cu un clopoțel în mînă, sălile de așteptare și peronul, strigînd sosirile și plecările trenurilor. Acestea se puneau în mișcare doar la semnalul dat prin goarnă (un corn mic de alamă) de către șeful de tren. În anul 1932, în Gara de Nord s-au montat un amplificator de 200 wați și șase difuzoare!

- Ceasul a apărut la CFR o dată cu primele linii și s-a bucurat de aceeași trecere ca și felinarul, goarna și stegulețul. Mii de ceasuri, purtînd sau nu inscripția: „CFR”, fabricate de Roskopf-Patent, Paul Garnier, Omega sau Tellus și foarte multe ceasuri de buzunar, cronometre, ceasuri de perete sau pendule-dulap, care se mai găsesc și azi prin unele gări, au avut o largă răspîndire la vremea lor. În acei îndepărtați ani, șeful stației era singurul pose-

Gara Filaret, în anul 1873

E vară pentru cîntec, gînd și suflet
Și pentru singele-mi nedomolit
Ce-i dă privirii flacăra de patimi
Iar neubirii setea de iubit.

E vară pentru visurile grele
Ce zboară dinspre tine spre amurg

Chiar de-ar cînta viorile de lut

În nopțile cu flori de sinziene
Și cu tăceri ce-n neuitare curg.

E vară pentru bucurii solare
Ce intră-n trup durut și nedurut
Cu simfonia dragostei, ascult-o
Chiar de-ar cînta viorile de lut.

E vară, nu-i așa? Fierbinte vară
Cum n-a mai fost, iubit, pentru noi.
Vestită prin privighetori de aur
Să nu se stingă sub copacii goi...

Iubirea mea, tu, zbor fără întoarceri,
Frumoasă cum n-ai fost și nu vei fi,
Dar ești lumină-n nelumina virstei
Și binecuvîntare-n prag de zi.

Ești dorul meu, sălbatecă săgeată
Ce nu răspunde arcului strunit

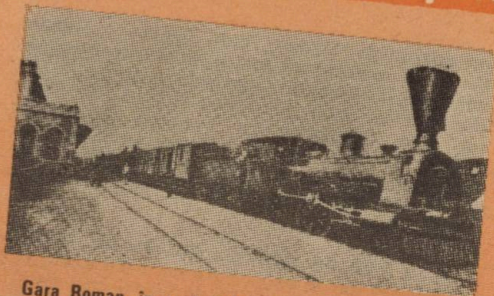
Flori de măr

Decît atunci cînd inima, chemare
A vieții mi te cere spre nuntit.

Și te îmbrac în flacăra de noapte,
Și-n păr o floare de „Nu mă uita”,
Iar lîngă sîn, în cuibul său de aur:
Visarea — taină sfîntă, doar a ta!

Apoi, ne luăm de mîini, ca să pătrundem
În templul însovit de adevăr...
Și peste inimile contopite
Vom aștepta să ningă flori de măr...

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

Gara Roman, în anul 1873; la peron, un tren de persoane remorcat de locomotiva „55 Porumbelul”

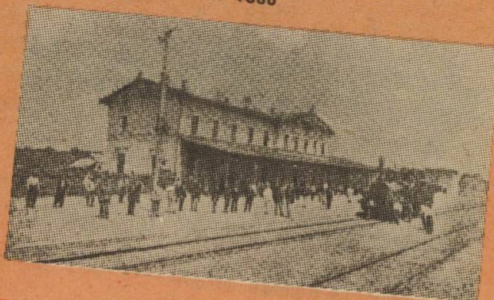
Și la ore exacte și întreaga suflare din localitate îl privea cu respect.

• Drept combustibil pentru locomotive s-au întrebuințat în secolul XIX cărbuni Cardiff aduși din Anglia. În 1873 s-a introdus și arderea lemnului de stejar, dar fără rezultat. Guvernul român a luat măsuri pentru exploatarea

zăcămintelor din țară. Au început extrageri la Bahna (Mehedinți), Ploștina (Gorj) și Mărgineanca (Dîmbovița). În 1886 găsim înscris în bugetul CFR și *Serviciul minelor* cu implicații în dezvoltarea economiei naționale.

• Gara de Nord a fost ridicată între anii 1868—1872. Terenul pe care a fost amplasată era proprietatea lui Dinicu Golescu (tatăl frați-

Gara Ploiești, în anul 1880

CHEILE DOBROGEI

„Drumuri printre stînci” și „Sfinxul dobrogean” (foto: locotenent-colonel Constantin Oprea)

Străbătem partea de mijloc a milenarului pământ românesc, colindat de legende și lumină, de la țărmul Pontului Euxin.

Șoseaua lasă în urmă comuna Tîrgușor. Înaintează asemenea firului unei ape scînteietoare spre inima Podișului. Căldura se revarsă valuri-valuri, mărește prevestirea și toropeala. De jur-împrejur, cît pot cuprinde ochii, pînă în zările de mătase, numai coline albe, roșietice, albastre, legînd între ele platouri, păduri de salcîmi înfloriți, aeriene, nemișcate, prăpăstii verzi, cerul azuriu, persistent, dogorîtor și stepa. Stepa atotstăpîitoare, leneșă, bîntuită de miresme sălbatice și focuri răzlețe, cu fumuri subțiri și drepte. Focurile mursecă prin risipa de lumină a amiezii de vară portocaliul dens al miriștilor și fac să tresară din somn, în galeriile lor subpămîntene, viețuitoarele mărunte ale cîmpului. Nemărginită, stepa migrează cu vegetația ei năvalnică peste tot, pătrunde în sate, pe uliți, urcă în curți, suie pe prispes, în case și în sufletele oamenilor.

Urmează un peisaj abrupt. Rîpi galbene, selearnare, adîncite de torențele unor ploii scurte și dezlănțuite. Nori răzleți, continente iluzorii în de-

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

Stația Nucet
de pe linia Titu-Tîrgoviște (1883)

lor pașoptiști Niculae, Radu, Ștefan și Alexandru) și a fost dat ca zestre fiicei sale Ana, căsătorită cu Alexandru Racoviță. Aceștia, la rîndul lor, l-au lăsat moștenire în anul 1850 fiicei lor Zoe, căsătorită cu englezul Effingham Grant. Cartierul a luat numele lui Grant, iar podul omonim a fost înălțat în anul 1914. Gara de Nord a fost modernizată și mărită între anii 1930—1932.

- La 1 aprilie 1890 (nu, n-a fost nici o păcăleală!) s-a dat în exploatare centrala telefonică din Gara de Nord, cu 25 de linii numai pentru București. A fost prima centrală telefonică din țară.

- În timpul primului război mondial, în atelierele de la Nicolina (Iași), cefeștiștii construiau și afeturi pentru bateriile de artilerie. Prin perseverența personalului tehnic s-a reușit să se proiecteze și să se execute 24 de obuziere de 210 mm (numite „model Iași”) folosite cu succes în luptele de la Mărășești din 1917, unde au stîrnit admirația ofițerilor francezi.

rivă prin aerul aprins, estompează cu umbrele lor vibrația mirifică a culorilor.

Mai departe alunecăm netulburați de-a lungul albiei strimte a unei derele, ca să facem în cele din urmă, pe neașteptate, un cot scurt la dreapta. Nici nu avem timp să ne dăm bine seama ce se petrece cu noi că în clipa cealaltă ne și pomenim pe fundul unei văi impresionante, străjuită de o parte și de cealaltă de o învâlmășire de stinci rotunjite și golașe, asemenea unor bolovani ciclopici, contorsionați. Malurile abrupte de calcar par modelate după rigorile unei misterioase alchimii cosmice, într-o puzderie de ornamente și sculpturi primitive, neînțelese, încremenite acolo de la începutul lumii, simboluri parcă, în această parte a sa, ale aspirației supreme a Podișului către soare.

La ceasul de cumpănă al zilei, la Cheia, în valea canărațelor, lumina pătrunde drept, pînă la un stat de om deasupra pămîntului, și zăbovește așa, neclintită, atîrnată de măruntăie colorate ale pămîntului, ca o piclă. E ca și cum s-ar cerne în aerul dintre pietre o pulbere veche de aur în care vin să se scalde într-un dans fantastic stoluri de chire albe, ca în undele unei ape nevăzute și înșelătoare. Ademenite de jocul acesta tainic, prin porumburi ori din umbra pădurii de sus, încep să se apropie de malurile Casimcei sălbăticiunile singurate ale stepei.

O adiere pornită de prin galeriile secrete, adînci ale peșterilor de la Gura Dobrogei cutremură liniștea și iarba înaltă, întunecată și iscă la trecerea prin orga de calcar a Cheilor o muzică neverosimilă, odihnitoare, care ne ia, pe dată, în stăpînire.

OVIDIU DUNĂREANU

REMEMORĂRI octombrie 1988

26.X.1673: S-a născut, la Iași, DIMITRIE CANTE-MIR, cărturar, domn al Moldovei (1693 și 1710—1711). Membru al Academiei din Berlin (1714). Între scrierile sale: „Descrierea Moldovei”, „Istoria Imperiului otoman”. A murit la 21.VIII.1723.

7.X.1853: S-a născut CIPRIAN PORUMBESCU (la Șipotele Sucevei). Compozitor cunoscut încă din tinerețe, prin cele două cîntece patriotice: „Imnul Unirii” și „Cîntecul tricolorului”, ambele dedicate societății „România jună”. În 1882 i s-a reprezentat opera „Crai nou”. A murit la 25 mai 1883.

30.X.1858: S-a născut, la Plăinești-Vrancea, scriitorul DUILIU ZAMFIRESCU. Licențiat în drept, a fost procuror la Tirgoviște, apoi secretar de legăție la Roma, Atena și Bruxelles. A scris poezie, nuvele, romane, teatru (m. 3.VI.1922).

4.X.1873: S-a născut, la Turnu Severin, GHEORGHE ȚITEICA, om de știință, matematician. Studii la Sorbona. Profesor la Universitatea din București și la Politehnică. Membru al Academiei Române (m. 3.II.1939).

27.X.1938: La Tg. Jiu se inaugurează complexul artistic realizat de sculptorul Constantin Brâncuși: „Poarta sărutului”, „Masa tăcerii” și „Coloana fără sfîrșit”.

24—25.X.1968: 20 de ani de la crearea Frontului Democratiei și Unității Socialiste.

28.X.1688: 300 de ani de la urcarea pe tron a lui Constantin Brâncoveanu.

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

Clopotul, ceasul și cutia de scrisori — farmecul gărilor de odinioară (Golești — 1883)

● În 1937, pe liniile București—Brașov și București—Mangalia au fost puse în circulație elegantele „aerodinamice” — un fel de autotoatoare. Un obicei care făcea plăcere călătorilor: însoțitorii de vagoane, purtînd mînuși albe, coborau la fiecare oprire a trenului în stații pentru a șterge de praf sau de fum minelele scîrilor de la vagoane!

● În cadrul acțiunii de modernizare a rețelei de căi ferate se înscrie și eliminarea sistemului de tracțiune învechit. În august 1979, Departamentul CFR a dispus întreruperea circulației pe secția Bouțari—Sarmizegetusa (19 km) de pe linia Caransebeș—Subcetate, unde tracțiunea trenurilor se realiza cu cremaliera încă din 1908, de la darea ei în circulație.

C.S.

Ce se mai întâmplă la WATERLOO?

„Ce vă spune numele de Wellington?” „O fi vreun teren de tenis...” (Asociația nu pare deplasată — Wimbledon, Wellington). „Mai degrabă o formație rock...” (!) Ziariștul francez care a pus întrebarea în cadrul unui sondaj ad-hoc la fața locului a avut toate motivele să fie stupefiat de asemenea răspunsuri. De ce? An de an, la mijlocul lunii iunie, mii de turiști vin anume în Belgia pentru a evoca celebra bătălie de la Waterloo. Atunci, la 18 iunie 1815, armata lui Napoleon avea să fie înfrântă de forțele coalizate ale statelor adverse (Anglia, Olanda, precum și Prusia), de sub comanda generalului britanic Wellington. Episod decisiv, cum se știe, pentru soarta împăratului francez: supunându-se voinței aliaților, acesta a fost nevoit să-și trăiască partea din urmă a vieții exilat la mare distanță de Europa, în mica insulă Sfânta Elena, din Atlantic, aparținând coroanei engleze. Or, din dialogul reproduș reiese, după cum se vede, că învingătorul de odinioară al lui Napoleon este, în zilele noastre, ca și dat uitării. În schimb, reputația lui Bonaparte pare să dăinuiească în continuare...

Waterloo nu este, propriu-zis, un loc de pelerinaj în amintirea marii bătălii de-acum mai bine de un veac și jumătate. Mica așezare belgiană,

declarată perimetru istoric, a devenit pur și simplu un punct de atracție turistică. Statisticile arată, într-adevăr, că Waterloo figurează, din acest punct de vedere, pe al doilea loc în țară. Ceea ce și face ca aici să prospere un comerț destul de rentabil: se pot găsi cele mai felurite suveniruri, de la afișe, ilustrate până la obiecte de porțelan și bluze cu însemne „inspirate” din perioada napoleoniană. Există, firește, și un muzeu, dar și un hotel, și un restaurant. Altfel însă, locul a rămas, practic, neschimbat. Fapt care, între altele, permite unui fermier să-și cultive, contra unei taxe plătite urmașilor lui Wellington, terenurile din preajmă. Sub formă anecdotică, se spune chiar că, sătul uneori de năvala din iunie a turiștilor, care-i calcă în picioare brazdele, cultivatorul ar da drumul taurului său pentru a le mai domoli „entuziasmul”.

Turiștii se perindă aici tot timpul anului, dar la 18 iunie are loc un fel de spectacol. „Admiratorii” de azi ai lui Napoleon țin să apară îmbrăcați ca în epocă, încercând să recreze, în chip de divertisment, ceva din atmosfera de odinioară. Manifestarea are coloratura sa „locală” — cu defilări de „trupe”, comenzi („Grenadier, prezentați armă!”...), mergând până la reconstituiri amuzante ale unor scene de bătălie. În sufletea nu este însă împărtășită chiar de toată lumea. Reporterul ce

a fost de față la una din aceste întruniri a avut prilejul să consemneze și unele nemulțumiri, mai ales din partea... soțiilor unor „combatanți”. Pricina? „De ce trebuie oare să-mi sacrific din concediu urmându-l pe bărbatul meu, ca el să se distreze în felul acesta?” — au exclamat la unison citeva femei care n-ar fi apreciat, se pare, întru totul, puterea haz a momentului. Pentru că, în același timp, nu s-ar zice că luciditatea ar lipsi participanților. „Napoleon a fost o mare personalitate... un genial strateg... ultimul mare comandant de oști de tip clasic... dar în bilanțul lui atârână greu milionul de morți al războaielor purtate”.

Dincolo de aspectul, să-l numim, pitoresc, motivul predominant pentru care se vizitează acest loc este faptul că Waterloo a reprezentat un moment însemnat pentru destinele țărilor din această parte a Europei în evoluția lor ulterioară. Dacă memoria omului se arată, uneori, ingrată, manifestând regretabile lacune, episodul descris atestă grăitor că judecata posterității se dovedește, în cele din urmă, realistă și dreaptă; și, nu mai puțin semnificativ, desigur, se vedește, și în acest caz, atitudinea superioară a omului contemporan, tot mai conștient că războiul e un rău ce trebuie să dispară pentru totdeauna din viața umanității.

DAN OZERANSCHI

POVEȘTEA UNOR VORBE...

6

- **tabără.** În turcește *tabur* batalion, lagăr. În maghiară *tábor*. Loc de popas deci pentru armatele în marșuri lungi;
- **tanc.** În engleză, ca și în hindusă *tank* — cisternă, rezervor. La începutul secolului, când a apărut această mașină blindată, semăna cu un „rezervor”. (*Tank* a fost și numele de cod al noii arme, pe vremea aceea);
- **toxic.** Are de asemenea proveniență militară. În grecește *toxan* — arc, apoi *toxikos* — otrăvitor, pentru că săgețile, în multe cazuri se otrăveau. Termenul a fost preluat de latină și de aici în limbile moderne;
- **ura.** Strigătul de luptă care însoțea atacurile frontale. În turcește *vurmak* — a lovi, apoi, în formă imperativă (să lovească — *ura*) s-a generalizat, devenind un lait-motiv la soldații multor armate.

ECATERINA PREDĂ

A EXISTAT ÎN REALITATE SHERLOCK HOLMES?

Și astăzi continuă să vină scrisori din partea admiratorilor săi, pe adresa: Mrs. Sherlock Holmes, 221 B, Baker Street, London. Situată în apropierea nu mai puțin celebrului MI 5, „Locuința lui Holmes era alcătuită din două camere de dormit confortabile și un salon mare, spațios, mobilat cu gust și luminat de două ferestre largi. Locatarul avea ceva care atrăgea atenția chiar și celui mai neatenț observator. Ca înălțime să fi avut peste un metru și optzeci, dar era atât de slab încât părea mult mai înalt. Privirea sa era vie și pătrunzătoare, în afară de perioadele de tîrîșoală, cînd trîndăvea zile întregi pe sofa, în salon, fără să scoată un cuvînt sau să facă o mișcare, din zori pînă-n noapte. Nasul îi era subțire, ca de uliu, și făcea ca pe fața lui să fie întipărite agerimea și hotărîrea. Bărbia ieșită în afară și pătrată avea acea formă ce caracterizează pe omul de acțiune. Mîinile sale erau întotdeauna mînjite cu cerneală și păte de chimicale. În felul lui era un om liniștit și deprindările sale erau cele firești. Rareori i se întîmpla să se culce după orele zece seara și, fără nici o abatere, își lua micul dejun și pleca în oraș dimineața”... și descrierea celebrului detectiv, ce a încîntat adolescența a zeci de generații, poate fi continuată pe mai multe pagini, încît senzația ți se transformă în certitudinea că este vorba de un om real, în carne și oase și nu produsul imaginației fecunde a lui Conan Doyle.

Și, la întrebarea firească dacă a existat sau nu Sherlock Holmes, răspunsul este pe jumătate. Era prin anul 1886 cînd Doyle visa să creeze un tip special de detectiv, după cum avea să afirme mai tîrziu în memoriile sale. „Eu mă simțeam, scrie el, copt pentru un lucru mai mare, mai solid, mai puțin stîngaci. Gaboriau a exercitat asupra mea o atracție atât de mare și puternică, prin maniera sa de a țese o dramă, iar Dupin, magistrul polițist al lui Edgar Poe, a fost unul dintre eroii mei favoriți în copilărie. Mă obseda întrebarea: eram oare capabil ca, alături de creațiile acestor autori, să aduc personajul meu? Mă gîndeam la bătrînul meu profesor Joe Bel, cu fața de vultur, cu procedeele sale bizare, cu maniera sa puțin excen-

trică de a nu-i scăpa nici cele mai mici detalii. Pentru a crea un tip nou de polițist, am căutat să mă apropii de o știință exactă printr-o metodă captivantă, care să pară în același timp instructivă. Trebuia să încerc să creez acest personaj. Mă întrebam: ceea ce era posibil în viață, nu aș fi în măsură să fac verosimil în imaginație? Era foarte bine să pot atribui unui om toate resursele inteligenței. Ideea mă amuza; însă cum voi numi personajul meu? Refuzam ușurința cu care unii scriitori tratau problema, legînd numele de caracter. Holmes s-a numit mai întîi Sheringford Holmes înainte de a fi Sherlock Holmes. Nu putea să povestească el însuși aventurile sale, el trebuia să aibă un prieten apropiat, suficient de neutru și șters pentru a-l pune în lumină, să-l asiste în isprăvile sale și să le povestească. Și acestui om, fără strălucire, îi trebuia un nume cenușiu și liniștit: Watson mi s-a părut că ar corespunde cel mai bine. Acum aveam pe cei doi protagoniști. Am început prin a scrie „Un studiu în roșu”.

Fără s-o știe, Arthur Conan Doyle avea să dea atunci lumii literare „cuplul polițist” cel mai celebru, un cuplu de care avea să se vorbească pînă în ziua de astăzi.

Într-adevăr, Sherlock Holmes a avut ca prototip pe Joe Bel, profesor și chirurg la spitalul din Edinburg, cu care s-a identificat pînă și fizic: „subțire, sec, nervos, cu nas puternic acvilin, față ascuțită, ochi cenușii pătrunzători și umerii căzuți, mersul sacadat, vorbind cu o voce puternică și discordantă”. Era chiar portretul lui Sherlock Holmes. În ceea ce privește celălalt aspect, referitor la metodele acestuia, Conan Doyle recunoaște că le-a împrumutat tot de la chirurg: „am utilizat sistemul său, amplificîndu-l, încercînd să creez un detectiv științific, care să rezolve problemele prin mijloace proprii și nu datorită greșelilor criminalului”.

Cine este adevărata MONA LISA?

Știați că „Mona Lisa”, cu surîsul ei misterios, poate fi admirată nu numai la muzeul Louvre din Paris, ci și într-un apartament particular din Londra? Mai mult chiar, există specialiști care atestă că nu pînza din capitala franceză ar reprezenta-o pe cea căreia îi poartă numele?

Dr. Henry Pulitzer, posesorul pînzei din Londra, pretinde că aceasta nu este nicidecum o copie, ci o lucrare pictată de Leonardo da Vinci, incontestabil originală. Din cîte se pare, ar exista în lume nu mai puțin de 60 preținse „Mona Lisa”, catalogate și aflate în colecții particulare (mareea lor majoritate peste ocean); însuși Leonardo, la rîndul său, a menționat existența portretului în două versiuni.

Cea care a pozat pentru tabloul original, Mona Lisa del Giocondo, era soția unui nobil florentin. Surîsul tainic, indescifrabil, îi conferă portretului un farmec unic și lasă tuturor o impresie de neuitat. Din zîmbetul acestei doamne, datorită fanteziei, imaginației oamenilor, a izvorît o întreagă literatură, iar medicii îl atribuie unei anume maladii a ochilor. Fiecare generație l-a interpretat altfel, cast sau ademenitor, semnificativ sau rece, crud și fără milă, ca zîmbetul unei femei care-l subjugă pe bărbat. Unii au văzut în el strălucirea farmecului și puritatea lirică, alții zîmbetul unui... băiat travestit sau surîsul unei viitoare mame. Dar absolut toată lumea este de acord că e un zîmbet enigmatic, de sfînx.

Leonardo a trudit timp de patru ani la Gioconda, lucrare pe care a început-o prin 1505-1506,

luînd-o cu sine în Franța, unde a fost invitat de regele Francisc I.

Cu puțin timp înainte de a pleca în această țară, la solicitarea lui Giuliano de Medici, Leonardo a făcut portretul domnișoarei Constanza d'Avalos. Fapt surprinzător, dar Constanza nu numai că seamănă extraordinar cu Mona Lisa, dar era poreclită „La Gioconda” și avea aproape același zîmbet. Leonardo a adoptat această ultimă versiune pentru portretul Monei Lisa del Giocondo, alegînd chipul Constanzei. Dar nu și-a terminat tabloul pînă cînd Medici nu s-a hotărît să se căsătorească și să-i plătească lucrarea.

Ei bine, acest de-al doilea portret este cel despre care Dr. Pulitzer afirmă că împodobește muzeul Louvre. Celălalt portret – al Giocondei, soția florentinului – a ajuns la Londra, fiind adus pe la începutul secolului.

Dr. Pulitzer, examinînd pînza la microscop și apelînd la tehnici fotografice cu raze ultraviolete și X, a reușit să identifice amprente degetelor lui Leonardo, așa cum au fost găsite și pe alte lucrări ale maestrului. Altă dovadă în sprijinul afirmației că pînza din Londra o reprezintă într-adevăr pe soția florentinului o înfățișează schița făcută după tablou de Rafael, în atelierul său, în care chipul este încadrat în decor de două coloane. Or, în pînza din Louvre nu sînt regăsite coloanele, ci doar în cea din Londra!

Și astfel, vîlul de mister ce acoperă imaginea tinerei femei pare a începe să se destrame...

„Mona Lisa” de la Louvre...

...și cea cu „coloane” din colecția Pulitzer (Londra)

C. BARACA

Schița după tablou atribuită lui Rafael

La datorie

Spui Mărășești, Mărăști, Oituz,
Și spui soldat de veghe, treaz,
Primești în singe tot ce-ai auzi
Tresari și-n vis cu tot ce arzi.

Pe osuare-adinci, de rouă,
Plouă cu nume ce le chemi,
Cuvintul ce ni s-a dat nouă
Rămîne fulger peste vremi.

El leagă stelele pe sus
Și-adie-n nopți, neîncetat,
Spui Mărășești, Mărăști, Oituz,
Și spui credință de soldat.

Un duh ce urcă din pămînt
Și peste ape, ape-aștern,
Cuvînt de mamă și cuvînt
De naștere pe-un dor etern.

Ai ochii-atiși de el, ți-s uzi,
Să-l duci în veci ca pe-o solie,
Spui Mărășești, Mărăști, Oituz
Și spui soldat la datorie.

Ca pe-un pod cu lună

Ca pe-un pod cu lună și cu amintiri,
Toamna-aceasta ceru-aproape că-l respiri,
Sparg pereții lumii niște-oglinzi și-apoi
Par cernuți de aripi, se tolesc în noi
Cîtă vreme-n calea petrecută-mi ții
Numai umbra ochilor nespuse de vii
Și cu-albastru, verde, cum doar tu mai vezi,
Curcubeie — așterni de fum peste livezi,
Nici nu-începi culesul, poate-i și pierdut,
Dar o boare-așterni de purpură și-n lut,
Mă cuprinzi cum visul s-ar cuprinde, vag,
Nu mai vii, răsare luna în alt veac.

A.I. ZĂINESCU

Patria

Deschid ochii și văd pleoapele tale
Bucurie neculeasă în suflet
Nădejdi în lumină, pulsuri care ard
Cugetare și cîntec și zîmbet.

Ești rază ce mușcă din ploaie
Un curcubeu pe frunte de cer

Căldură în strat de ninsoare
Primăvară cu muguri de ger.

Ești dor de părinți și dor de copii
Sărutare de apă-n cîmpele
Ești glasul din doină și cîntec nuntit
Și vuiet de culegere-n vie.

MIHAI AVRAM

DE TOATE

Cuvintele romanice Torna, torna fratre (Întoarce-te... frate!) sînt consemnate în cronicile bizantine în legătură cu una din năvălirile avarilor peste Dunăre, în anul 587, cînd ajunseseră pînă în Tracia. În timpul unei înaintări, bagajul unui soldat din oastea generalului bizantin Commentiolus a căzut de pe spatele animalului care-l purta. Atunci cineva i-a strigat: Torna, torna, fratre! Soldatul nu a auzit, în schimb ceilalți din preajmă, crezînd că este vorba de un semnal de retragere, s-au întors și au început să fugă, producîndu-se astfel panică în întreaga oștire.

Despot-Vodă (Ioan Iacob Eraclid), domn al Moldovei între anii 1561—1563, poet și militar iscusit, a fost student în medicină la Facultatea din Montpellier (Franța).

Se cunoaște cazul sergentului japonez Stoichi Yokoi care a petrecut 28 de ani ascuns pe insula Guam fără să știe că războiul s-a încheiat. Cu toate că el, după ce a „capitulat” în 1972, a mai revenit pe insulă de vreo 15 ori, la invitația de a participa la sărbătorirea cuceririi insulei de către trupele americane, Yokoi a explicat astfel refuzul său: „Această sărbătorire este o treabă a ofițerilor, și nu a gradeleur inferioare”!

Pe vremea lui Ludovic al XIV-lea, rege al Franței, supranumit și „Regele Soare”, a existat un regiment de cavalerie alcătuit numai din croați. Ca semn distinctiv, călăreții acestui regiment purtau la gît un fel de panglică, pe care francezii au denumit-o „croate”, și, cu timpul, cuvîntul respectiv deformîndu-se, a devenit „cravată”.

M. BURDUJA

ACTORII ȘI ARMATA

Intr-un fel sau altul, se poate spune că armata a constituit, pentru fiecare dintre actorii noștri, un domeniu pe care l-au cunoscut și care le-a prilejuit experiențele cele mai diverse, atât pe plan individual uman, cât și profesional. De la propriul stagiul militar la rolurile de soldați sau ofițeri interpretate, de la însușirea tehnicii necesare realizării scenelor eroice de luptă la colaborarea cu cadre active ale armatei, lumea apărătorilor patriei a însemnat pentru actori întotdeauna un spațiu în care s-au legat prietenii trainice, pe temeiul stimei, al cunoașterii reciproce și al unei eficiente și serioase munci, de cele mai multe ori creatoare, desfășurate alături, fiecare parte aducând ceea ce este mai valoros și mai durabil în specificul profesiilor lor.

Actorii pe care i-am cunoscut și cu care am purtat discuții interesante au avut, fără excepție, numai gânduri frumoase și sincere față de militari, față de Armata Română, nutriend sentimente calde de respect și simpatie pentru toți aceia care, cu dirzenie și spirit de sacrificiu, veghează la liniștea și independența patriei, participă la înflorirea și îmbogățirea ei permanentă, pe acest pământ al păcii și al muncii libere și înfrățite.

În rândurile care urmează am adunat fînturi de gânduri și scurte declarații ale citorva dintre cei mai îndrăgiți și talenți actori români, dedicate armatei, militarilor, despre rolurile interpretate și filmele în care au intruchipat personaje luminoase, memorabile, cu un înalt patriotism.

CRISTINA BĂLTEANU

SERGEANTUL ȘAPTEFRĂȚI

„La întâlnirea și împlinirea acestui rol generos, sergentul Șaptefrăți, deosebit de bine conturat de Titus Popovici, am venit cu o poftă de joc extraordinară și cu dorința de a face un lucru bun. Și dacă a ieșit într-adevăr bine, datorez mult și «mentorului» meu, regizorul Andrei Blaier. De felul meu sînt conștiincios și ambițios. Apoi, am, în ciuda multor necăzuri, un soi de dirzenie și credință în mine însumi, chiar și atunci cînd s-ar părea că totul e pierdut. În plus, mie mi-a plăcut armata. O consider ca pe o competiție în care trebuie să dovedești curaj, temeinicie, inteligență și caracter. L-am iubit mult pe sergentul Șaptefrăți și îmi amintesc cu plăcere unele dintre replicile lui. De pildă: «Cînd te întreabă superiorul ceva, răspunzi cu voce tare, bărbătească,

să se audă pînă în satul din care provii, să zică mama care te-a făcut: bravo, ia uite ce fecior adusei pe lume!» sau «Cînd am zis eu drepti, tu să fii de mult încremenit, ca și cum mi-ai fi citit gîndurile!». Iar scena

cea mai savuroasă a fost aceea în care eu îi alergam pe recruți prin noroi și le comandam să se arunce la pămînt. La un moment dat, văzînd lipsa lor de entuziasm și sila vădită, le-am dat exemplu, plonjînd eu însumi în cea mai mare și mai înămolită băltoacă. Cred că a fost un moment reușit!”

VALENTIN URITESCU

SOLIDARITATE CAMARADEREASCĂ

„În anul 1965 eram la școala de ofițeri de rezervă de la Radna și, într-o duminică dimineața, am fost anunțați prin megafon toți absolvenții de teatru că trebuie să ne prezentăm de urgență la poartă. Ne-am grăbit, puțin îngrijorați, într-un suflet. La poartă ne așteptau... două coșuri mari încărcate cu bunătăți — pine proaspătă, pui fripti și prăjituri grozave. Ni le adusese cu drag mama lui Alexandru Repan — deși fiul ei nu era în seria noastră. Știa însă că Sandu avea colegi aici și ne-a făcut, într-adevăr, o surpriză extraordinară, ce, iată, a rămas undeva în sufletul nostru peste ani.”

EMIL HOSSU

Secvențe din filmul „Am fost șaisprezece”

ACTORII ȘI ARMATA

PRIMUL ROL CINEMATOGRAFIC

„Efectuându-mi stagiul militar, am jucat într-un film documentar realizat de Studioul Cinematografic al Armatei. I-am avut ca parteneri pe Florin Zamfirăscu și pe Radu Gheorghe, și ei tot în stagiul. Îmi amintesc că Florin interpreta rolul unuia dintre comandanți, Radu era șofer, iar eu planton la dirijarea circulației, în timpul unei aplicații. Scenariul era foarte sever în ceea ce privește «rolul» meu: trebuia să rămân în postul respectiv până când venea comandantul meu direct să-mi ordone să-l părăsesc. Aplicația se amina, își modificase traseul — așa era în scenariu — și eu continuam să stau în intersecție, în ploaie, în vânt, în praf. Rolul meu, trebuie să recunoașteți, a fost cel mai... dificil. De altfel, m-am întâlnit adesea cu personaje în haină militară, aș putea spune că uniforma m-a urmărit cumva. Dar nu a fost totul absolut inedit pentru mine, tatăl meu a fost subofițer.”

MIHAI DINVALE

COPIL DE MILITAR

„Pe militari îi cunosc bine și-i stimez. Tatăl meu a fost dirijor de fanfară militară, cariera lui militară începând cu «gradul» cel mai mic: copil de trupă, apoi elev la liceul militar. Conservatorul l-a urmat tot sub oblăduirea armatei. La rîndul meu, am debutat în film ca figurant în haine ostășești, iar ucenicia mi-am făcut-o, student fiind, la Teatrul Armatei, actualmente Nottara.”

MIRCEA ALBULESCU

și... din filmul „Noi, cei din linia întâi”

LA STUDIUL DE FILM AL ARMATEI

„Am fost invitat să contribuie ca actor-interpret sau ca actor-comentator la realizarea unor filme necesare procesului de instruire a militarilor în termen. Pentru mine a fost o plăcere să colaborez cu Studioul Armatei, unde totul este bine organizat, pînă la cele mai mici detalii, unde am întâlnit corectitudine, disciplină și competență. Aici totul merge ca pe roate.”

TRAIAN STĂNESCU

TEATRUL ARMATEI

„Teatrul Armatei a însemnat un lucru bun, atît pentru noi, trupa de actori, cit și pentru public. Făcea o notă aparte, specială, binevenită în contextul artistic bucureștean. Și nu numai că reprezenta lucruri strict le-

gate de armată, dar avea o amprentă proprie, prin repertoriu și înfățișare artistică. Să nu uităm apoi că aici au activat mari actori — Maximilian, Vraca, Nineta Gusti — și mari regi-zori ai teatrului românesc, directori fiind la un moment dat Vraca, Șahighian... Adevărați formatori de școală și de cultură. Teatrul Armatei nu era un teatru periferic sau de specific limitat. Se puneau în scenă și piese militare, dar și autori de mare suprafață culturală, reprezentativi. Avea trei săli — dintre care una cu 1 000 de locuri —, unde am văzut și m-au impresionat puternic «Vlaicu Vodă» și «Despot Vodă», de care, poate, mulți își mai amintesc.”

GEORGE CONSTANTIN

ATMOSFERA COPLEȘITOARE A RĂZBOIULUI

„Pentru interpretarea locotenentului Apostol Bologa în filmul lui Ciulei «Pădurea spînzuraților» am trăit o situație complexă, venind spre acest rol cu toată știința mea, cu bruma de experiență, cu toată răbdarea și cu

(continuare în pag. 233)

SOCIETATEA VIITORILOR CALATORI IN SPATIU

Doar unui cerc restrâns de specialiști militari îi este cunoscut că Wehrmacht-ul posedă în 1945 o serie de noi arme, cu o forță fantastică de distrugere. Spre deosebire de „Oginda spațială”, care, conform autorului ei, dispusă fiind pe o orbită spațială, ar fi fost în măsură să domine întregul glob concentrând energia solară asupra oricărui punct de pe suprafața pământului, proiect care, datorită unui concurs fericit de împrejurări, a rămas doar în fază de concepție, armata nazistă dispunea de o serie de arme ce se aflau deja în stadiu operațional la sfârșitul conflictului. Dintre acestea amintim, în principal, următoarele:

1. **Natter**-ul era destinat doborârii avioanelor de bombardament inamice. Consta dintr-o minifusée pilotată, în al cărei vîrf se fixau mai multe rachete cu încărcătură explozivă. Cînd avea loc un atac aerian anglo-american, fuséea decola la verticală și în cîteva zeci de secunde survola depășind escadrila de bombardiere atacatoare, supunînd-o în același timp focului rachetelor lansate din virful său. Datorită vitezei și timpului extrem de scurt, avioanele se aflau fără apărare. După alte cîteva zeci de secunde, automat, se deschideau două parașute, care aveau rolul să aducă pe pămînt motorul Natter-ului și respectiv pilotul, toată operațiunea durînd mai puțin de două minute de la decolare.

2. **Avionul Messerschmitt „Schwalbe” Me 262.** Acest bireactor și-a făcut apariția pe frontul din apusul Europei în 1944, demonstrîndu-și invulnerabilitatea în raport cu vinătoarea armatei anglo-americane. Nu intrăm în detalii, întrucît sînt cunoscute într-o anumită măsură.

3. **Jaeger P-13.** Proiectat de Alexander Lippisch, prototipul acestui avion de vinătoare; avînd aripa în formă de delta, dispunea de un stato-reactor foarte puternic, fapt care i-a permis să atingă viteza de 2 000 km/oră, performanță cu totul extraordinară la aceea dată.

4. **Horten** era un bireactor cu trei aripi suprapuse în formă de delta, avînd montate pe el numeroase guri de foc, fiind, totodată, capabil să

transporte o mare încărcătură de bombe brizante. Era destinat operațiunilor de asalt și bombardament, în condiții de surpriză, datorită vitezei sale mari.

5. **Arado.** Un bombardier greu, cu patru reactoare. Utilizabil pe timp de noapte și la mari distanțe.

6. **Heinkel** era un trireactor de asalt.

Contrar părerii unor specialiști occidentali, este discutabil că Hitler ar fi putut cîștiga și chiar temporiza războiul folosind aceste arme, inclusiv altele.

Impetuozitatea ofensivei Armatei Sovietice pe frontul din răsăritul Europei și mai ales modul cum s-a desfășurat ne determină să considerăm că soarta războiului era hotărîtă.

Cert este că dintre toate armele „secrete”, rachetele V1 și V2 au fost singurele ce au provocat pierderi importante britanicilor. În cele ce urmează, ne propunem să dezvăluim cititorilor cum au reușit naștii să procure planurile acestei redutabile arme, inventată de americanul Robert H. Goddard...

Cu nervii întinși la maximum, tehnicienii în salopete albe de la baza secretă din Peenemunde, situată pe țărmul Mării Baltice, nu îndrăzneau să se apropie de mareașul aerului, Herman Göring, care privea prin singurul hublou al bunkerului de beton silueta ce scînteia în soare a primei rachete „Agregat 4”, denumită mult mai tîrziu V2 („Vergeltungs Waffe Zwei”, adică „Arma de reprăsalii nr. 2”).

Era în anul 1940, Franța fusese ocupată, iar Marea Britanie se pregătea de un asediu, dacă nu de o invazie.

Dacă fusese V2 era capabilă să zboare, Hitler putea spera că va înclina de partea sa cumpăna războiului. Deja primele încercări efectuate în 1938, în același loc, cu un „Agregat 3” fuseseră încununate de succes. Racheta în cauză cîntărea circa 800 kg, avea o lungime de aproape zece metri, un motor ce dezvolta o putere de 1 500 kg forță timp de 45 secunde. Trebuie să mai spunem că V2 era, în raport cu aceasta, un adevărat gigant.

Încercările efectuate în prezența lui Göring au fost catastrofale. Primul V2 a luat foc și a ars în

întregime pe rampă, transformându-se într-un mal-dăr de fier înroșit. Cea de-a doua rachetă a fost mai norocoasă: ea s-a desprins de pe rampă și, după câteva secunde de zbor, s-a prăbușit cu un zgomot asurzitor, făcând în pământ un crater cu diametrul de aproape zece metri.

A treia rachetă a făcut explozie pe însăși rampa de lansare, distrugând totul în jur.

Schimonoșit de furie, Göring a smuls receptorul telefonului și în fața personalului bazei a cerut să i se facă legătura cu cartierul general al fűhrerului.

— Aceste V2 pot provoca distrugerii formidabile, dar numai la foarte mică distanță, i-a raportat el lui Hitler.

În aceeași seară, comandantul bazei experimentale, generalul Becker, a preferat să se sinucidă trăgându-și un foc de revolver în timp. Aflind vestea morții sale, Göring ar fi spus în timp ce-și închidea valiza din piele de crocodil:

— Nu de acest Becker aveam noi nevoie, ci de americanul Goddard!

Tinărul inginer de la Peenemunde, responsabil cu experimentarea rachetelor V2, Werner von Braun, care mai târziu va fi cel care va trimite primii oameni spre lună, n-ar fi fost, se spune, cituși de puțin surprins de triplul eșec.

După părerea lui, tehnicienii de la Peenemunde comiseseră o greșeală capitală, voind să facă singuri, cu mijloacele și puterile lor, totul, când logic ar fi trebuit să încredințeze anumite operațiuni unor industrii calificate și cu experiență. Pe de altă parte, nu exista efectiv certitudinea că absolut toate principiile preconizate de dr. Goddard fuseseră corect aplicate.

Dar cine era acest american misterios, la care mai înainte se referise și Göring?

Dr. Robert H. Goddard era un bărbat înalt, slab, cu părul închis la culoare și tăiat scurt. Își închinase viața unui singur țel: să cucerească spațiul. Și-a început cercetările experimentale în 1909,

adică cu 14 ani după ce un peruvian, Pedro E. Paulet, construisese un propulsor pentru o rachetă și la 13 ani după ce matematicianul rus K.E. Tsiolkovski realizase o navă spațială în miniatură. Mai menționăm că Herman Oberth, profesor la Sibiu și Mediaș, își începe și el lucrările în 1920.

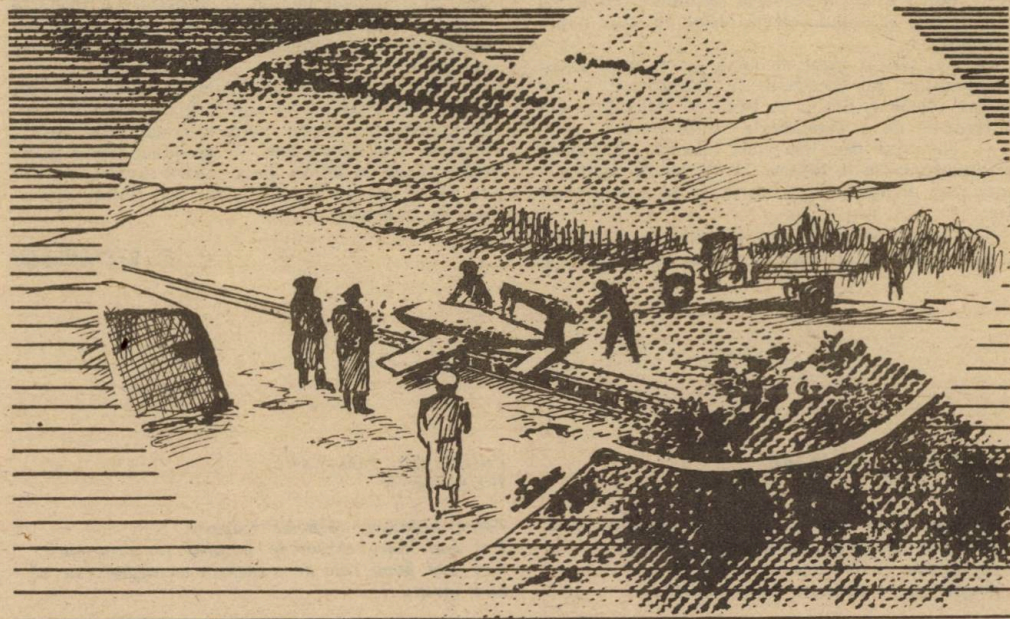
Atunci când și-a adunat în jurul său o mină de tehnicieni destoinici, formînd „*American Rocket Society*”, doctorului Goddard nu i-a trecut prin minte că invenția sa, nu după mult timp, va fi utilizată de Germania nazistă.

În acea vreme, posibilitățile rachetelor pe bază de combustibil solid — praf de pușcă — ale căror principii fuseseră inventate de chinezi cu mult înainte de era noastră, erau extrem de limitate, reducîndu-se de regulă la jocurile de artificii și unele aplicații sporadice în tehnica de luptă.

La 28 mai 1928, pe pista din Ayus, Fritz von Opel a realizat recordul de 150 km/oră cu un automobil propulsat cu rachete. Puțin mai târziu, încercînd să pună în mișcare un vagon marfar de cale ferată cu ajutorul rachetelor, acesta a atins o asemenea viteză încît a fost imposibil să fie frînat, fapt care s-a terminat cu un proces intentat de căile ferate germane inventatorului.

Tot von Opel, în septembrie 1929, a reușit să zboare la bordul unui planor propulsat de rachete. La scurt timp însă, aparatul a luat foc și a explodat în aer, von Opel reușind să scape nevătămat. Întîmplarea l-a făcut să renunțe pe viitor la alte încercări, dar nu și pe alții care și-au propus să continue pe noul drum. Profesorul Hugo Junker (care va produce în anii următori avionul de bombardament în picaj „*Stuka*”) a fixat rachete sub aripile unui mono-hidroavion *JU 33*, cu scopul de a-i ușura decolarea.

În 1940, avioanele *Junker* și *Dornier* ce bombardau Marea Britanie se foloseau de acest procedeu, care le permitea decolarea cu o încărcătură sporită de bombe.

Dar ceea ce era necesar pentru a face să progrese realizările în acest domeniu o constituia existența unui motor rachetă în adevăratul sens al cuvântului. Tocmai acest propulsor, ce ardea oxigen lichid și alcool, l-a conceput și realizat dr. Goddard în S.U.A.

În laboratorul său de la Roswell (New Mexico), dr. Goddard a construit o rachetă propulsată cu oxigen lichid și petrol, lungă de 6,7 metri. În lansarea care a urmat în octombrie 1935, racheta s-a ridicat pînă la înălțimea de 2 300 metri, atingînd o viteză de 600 km/oră. Cînd în final a fost aplicat la primele V2, motorul, mult perfecționat, cîntărea mai puțin de 500 kg și elibera o putere de aproximativ 500 000 CP.

Mai înainte de a fi devenit șeful serviciului de propagandă al Reichului, Goebbels a avut ca misiune să procure dispozitivul de propulsie realizat de Goddard. În ziua de 21 martie 1930, la aflarea știrii că dr. Goddard crease „*American Rocket Society*”, a dat dispoziție secretarei sale să-i fie adus de urgență un oarecare doctor Schmidt. În mai puțin de două ore și-a făcut apariția în biroul său un bărbat mic de statură, cu fața congestionată, purtînd ochelari cu rame de oțel. După salutul nazist, gazda l-a invitat să ia loc.

— Herr Schmidt, i se adresează Goebbels, dacă nu mă înșel dumneavoastră ați înființat în 1927 „*Societatea viitorilor călători în spațiu*”?

Invitatul aprobă nehotărît, dînd din cap, neștiind unde voia să ajungă interlocutorul său.

Mina lui Goebbels se abătu cu putere asupra cristalului de pe birou încît vizitatorul tresări speriat.

— Ei bine, din acest moment mă voi ocupa eu, și sublinie ultimul cuvînt, de această afacere!

Și imediat, ca din întîmplare, la început timidă, apoi tot mai strînsă, se desfășură o corespondență științifică între membrii cluburilor spațiale german și american. Aceștia din urmă au aflat că germanii amenajaseră un poligon de încercări la Reineckendorf, punct situat la periferia Berlinului. Poligonul era deschis accesului cercetătorilor de toate naționalitățile.

Primul care a căzut în cursă a fost unul dintre colaboratorii lui Goddard, G. Edward. El a fost primit oficial la Berlin în 1932, de Willy Ley, bucurîndu-se de o ospitalitate neobișnuită.

— Nu aveți idee, le-a spus Edward colegilor la reîntoarcerea sa în Statele Unite, cît de mult sînt interesați germanii de planurile și machetele noastre.

De atunci, atrași de posibilitățile ce li se ofereau, tot mai mulți americani s-au perindat pe la

poligonul spațial de la Reineckendorf, botezat de-acum „*Raketensflugplatz*”. Noii veniți își testau aici motoarele propriilor rachete, fără să le treacă o clipă prin minte că toate datele experiențelor erau prezentate imediat lui Hitler și generalilor. Cea mai importantă lansare a avut loc pe data de 18 septembrie 1933, în rada plutitoare din mijlocul lacului Schwielow, de lingă Berlin.

Cîteva zile mai tîrziu, Goebbels și-a încheiat misiunea, toți civilii ce participau la acest proiect au fost îndepărtați, iar accesul vizitatorilor străini interzis cu strictețe. De-acum, toate cercetările fuseseră preluate de armata germană. Încercările de la Reineckendorf se aflau sub conducerea tînarului Wernher von Braun. Calculele preliminare pentru V2, bazate în cea mai mare parte pe cercetările lui Goddard, au început în 1938, la doi ani după construcțiile de la Peenemunde.

Cele mai mari eșecuri au fost înregistrate în 1940, iar primele zboruri reușite abia peste doi ani, în 1942. În acea vreme, mai bine de 30 000 de lucrători și specialiști germani lucrau la construcția lui V2, armă care a fost realizată în număr de 12 000 bucăți.

Faptul cel mai neobișnuit în toată această istorie este că, în ciuda unei indifferențe cvasigenerale venite din partea compatrioților săi și a unei lipse totale de fonduri, Goddard a făcut progrese excepționale.

Prima sa rachetă, pe care era montat un motor în versiune definitivă, a decolat în iunie 1936, la Worcester, Massachusetts. Colaboratorul său, Harry Bull, din Syracuse, a inventat primul rotor cu autorăcire pentru un astfel de motor și l-a alimentat pentru prima dată cu un amestec unic, combinînd carburantul cu oxigenul.

Un industriaș american, James H. Wyld, care a realizat, în 1938, autorăcirea tuturor pieselor motorului fuzeei, a fondat societatea „*Reaction Motors Inc.*” și și-a oferit serviciile armatei americane. Cu toate că dispunea de mijloace financiare limitate, el a realizat într-un an progrese cît făcuseră germanii în patru ani, aceștia din urmă dispunînd de fonduri imense; propunerile sale nu au fost însă acceptate.

Cînd Goddard a murit, complet ruinat, în 1945, a lăsat în urma sa un număr foarte mare de brevete, proiecte, desene, note, idei, dar, cum nu era explicit, specialiștii care au examinat întreg acest material *nu au înțeles nimic!* Drept urmare, s-a decis să se apeleze la... Wernher von Braun. Urmarea se cunoaște.

P. ȘTEFĂNESCU

PROVERBE MILITARE FRANCEZE

*Războiul naște hoști și pacea îi spînzură.
Cel care amenință, întotdeauna se teme.
La război ca la război.
Brațul viteaz lungeste sabia scurtă.*

PROVERBE MILITARE IRLANDEZE

*Pacea hrănește, războiul risipește.
Cel mai mare război se termină tot prin pace.
Cea mai bună cale de a încheia un război este să nu-l începi.*

HARALAMB ZINCĂ

PE URMELE LUI VON KRAUS

O INVITAȚIE NEAȘTEPTATĂ

Codruț Anghelini nu recunosc imediat vocea chestorului Rinderiu; era voalată, de parcă s-ar fi ferit să nu-l audă cineva.

— Ce ai, bătrîne, ești în schimbare de voce? îl zeflemisi Anghelini.

Rinderiu nu renunță însă la tonul său misterios și nici nu arătă că ar avea de gînd să împărtășească voința interlocutorului.

— Trebuie să te văd imediat...

— Bați groaza în mine... ce s-a întîmplat?

— Nu lungi vorba, îi ceru criminalistul, manifestînd o nervozitate evidentă. Acum e nouă și un sfert... Pot să te văd pînă-n zece?

— Vrei să vii la mine?

— Mi-ar conveni mai mult să ne întîlnim altundeva... pe un teritoriu neutru.

— Bine, spune-mi tu unde să vin.

— Sînt la tribunal, preciză chestorul. Te aștept la nouă și jumătate, pe scări, în fața intrării principale.

— Uite, las totul baltă și vin... Presupun că merită sacrificiul ăsta, încercă Anghelini să-l tragă de limbă, însă fără succes.

De data asta, pe fir, vocea polițistului avu o rezonanță mai naturală:

— Nu te mai lungi la vorbă. Urcă la volan și vino cît mai repede... Am și alte treburi...

Anghelini nu apucase încă să-și deschidă seiful și să se așeze la birou. Plecă informîndu-l pe ofițerul de serviciu că nu va lipsi mai mult de o oră. Ziua era mohorîtă, te îndemna la băutură și la somn. Orașul, mohorît și mai mult de zăpadă fleșcăită, îi trezi dorul de soare, de un București scaldat în lumină. Uf, norii ăștia jengoși și zdrențuiți, adunați pe cer să-ți întunece sufletul! Își aminti de tonul misterios al lui Rinderiu și zimbi îngăduitor. „E un

singuratic... Un tip cam bizar... îmi repugnă organic bu-năstarea. Un incoruptibil... Îl satisface salariul său modest, în timp ce mai toți ceilalți polițiști trăiesc din «gratificațiile» unor negustori și afaceriști. Pentru ce m-o fi chemînd? Iar eu n-am ce face și-i dau ascultare fără să crîncnesc...”

Alese drumul cel mai scurt... Calea Moșilor intra direct în Piața Națiunii. Depăși cîteva tramvaie, lăsă în urmă intersecția cu bulevardul Domniței și, curînd, trecu prin dreptul librăriei și depozitului de cărți ale Editurii „Cartea Românească”. Desigur, Rinderiu va fi mulțumit că nu-l lăsase să aștepte... „Hm! Să nu vrea să vină la sediu, în schimb, să mă cheme urgent la o întîlnire între patru ochi... în stradă?!”

Îl zări de la distanță în trenul său uzat, cîmpușit cu mesadă, strîns în talie cu un cordon. Își îndfundase minile în buzunare și scruta Splaiul de pe treptele maiestuoase ale Palatului Justiției. „Ce tip bizar! își spuse din nou Anghelini. Dar un profesionist ingenios și tenace.” Opri lângă bordură, deschise portiera și-i făcu semn să vină la mașină. Era frig și comisarul coborî slobozind pe gură roto-coale de aburi. Se așeză oftînd lângă Anghelini, fără să-și scoată minile din buzunare.

— Ei, și-acum, încotro? întrebă Anghelini privind amuzat mutra misterioasă a criminalistului.

Vasile Rinderiu cercetă prin parbriz clădirea-cenușie a Teatrului „Regina Maria” ce se profila la un pas de Podul Senatului și îi zise rece:

— Întoarce-o și ia-o spre Bellu.

— Nu-i prea devreme? Înmormintarea, îmi pare, e la ora unu...

Renunță să mai aștepte răspunsul chestorului, apăsă pe accelerator și întoarse „Buick”-ul.

— Nu pentru înmormintarea lui Scarlat Ruga te-am chemat, vorbi chestorul glacial. Și în nici un caz nu în legătură cu acest trist eveniment am ținut să ne întîlnim...

Anghelini, nemairăbdînd jocul polițistului, se răsti la el:

— Ce ai, domnule Rinderiu? Hai că mă superi, zău așa... Vrei să gonească, să merg încet?

— Treaba ta... Eu însă te avertizez că nu cobor din mașină pînă ce nu-ți spun tot ce am pe suflet.

— Văd că ești supărat pe mine... Pot să știu motivul?

Îl iscodi cu coada ochiului: chestorul nu avea o culoare prea sănătoasă, dar chipul lui tăiat, parcă, în piatră su-

gera înainte de toate sănătate și voință. Așa cum incremenise, cu bărbia în piept și pălăria trasă pe ochi, îi amintea de „gangsterul” Humphrey Bogart.

— Confirmi că mi-ai cerut să continui cercetările?

— Da, recunosc..., răspunse Anghelini sacadat, anume ca la poliție.

— Ei bine, află că astăzi, la prima oră — numai ce intrasem în birou — m-am pomenit chemat la domnul prefect..., să auzi și să nu crezi, mi-a cerut să sistez cercetările în cazul morții lui Ruga.

— Cuuuum?! sări Anghelini stupefiat. Nu se poate!

— Ba uite că se poate, îl asigură Rinderiu și, pentru prima oară de când urcase în mașină, întoarse mutra sa ursuză spre reprezentantul S.S.I.-ului. „Din al cui ordin?”, că nu mi-a fost teamă să-l întreb. Ce crezi că mi-a răspuns? „Din ordinul meu... sint sau nu prefectul Poliției Capitalei?” Mi-am dat seama că îmi ascunde ceva și n-am plecat de la el pină ce n-am aflat cine-i autorul din umbră al ordinului. Ei bine, află și tu — e șeful tău, Eugen Cristescu.

Piciorul lui Anghelini căzu de la sine și în forță pe pedala frinei și automobilul se opri violent la începutul străzii Șerban Vodă.

— Ho, mai cu milă... că nu sînt al S.S.I.-ului! strigă Rinderiu, mai curînd înveselit decît speriat.

Anghelini se răsuci spre chestor și-și fixă privirile minoase în ochii tutunii ai acestuia.

— Da, da, chiar șeful tău, Eugen Cristescu..., simți polițistul nevoia să repete.

Anghelini rămase nemișcat, cu o jumătate a corpului sprijinită de volan. Sesizase o undă de ironie în ultimele cuvinte ale lui Rinderiu și se întrebă — deși își dădea seama că nu avea nici un temei — dacă nu cumva acesta îl mințea. Interpretîndu-i corect perplexitatea, Rinderiu vorbi în continuare:

— Dacă te îndoiiești, un telefon... prefectul ți-ar risipi orice îndoială.

Anghelini se scuza. Da, într-adevăr, citeva clipe pusese la îndoială corectitudinea informației, însă și-a înțeles la timp eroarea.

— Nu mai pricep nimic..., își mărturisî el descumpănirea. Aseară am discutat cu el pe marginea sintezei tale și, în încheiere, l-am întrebat: „Mușamalizăm sau îl lăsăm pe Rinderiu să-și desfășoare cercetările?” Cristescu mi-a răspuns textual: „Să le continue... Un dosar bine lucrat poate sluji viitorimei”.

Un sufl șiret răsări pe fața cu maxilare puternice a lui Rinderiu. Vorbi cu o voce moale, blajină:

— O să-ți mai spun ceva — sînt convins că o să te întristeze și mai tare, dar n-am încotro. Aseară, cam în jurul orei zece, Cristescu în persoană m-a chemat la telefon.

Anghelini făcu ochii mari: nu cumva bătrînul o luase razna?

— Șeful meu?!

— Chiar dumnealui...

Îi venea greu să creadă în dezvăluirile chestorului. Ra-reori, și asta numai într-o situație-limită, de excepție, își permitea Eugen Cristescu să-l ignore și să treacă peste capul lui.

— Ce-a vrut? își trădă el nervozitatea.

— Să afle dacă am percheziționat locuința lui Ruga. I-am răspuns că nu... A mai dorit să știe dacă am pus sigiliu la ușă. I-am spus că nu, deoarece nu mi-am încheiat cercetările...

Anghelini nu izbuti să-și ascundă zbuciumul lăuntric și chestorul îi citi lesne pe față surescitarea. Încercă să-i aline suferința așezîndu-și blînd mîna pe cea a seseistului.

— Eu, Codruț, am efectuat totuși o percheziție... Desigur, una sumară, fără martori, în absența judecătorului de

instrucție. Și am avut, cred, noroc...

Din pricina nerăbdării, Anghelini îl întrerupse brutal — Și ai tăcut? De ce nu mi-ai spus nimic?...

— Ce era să-ți spun? reacționă, liniștit, Rinderiu căutîndu-se prin buzunare. Cercetările oricum nu le încheiasem, iar noi încă nu ajunsesem la o ultimă discuție. În fine, găsi plicul și i-l întinse. L-am găsit între paginile unei cărți de Huxley: „Contrapunct”.

Primul reflex al lui Anghelini fu să întoarcă plicul pe o parte și pe alta în căutarea unui destinatar.

— Așa l-am găsit, așa ți-l predau, minți chestorul fără să clipească.

— O fi testamentul?

Rinderiu ridică din umeri.

— La fel de bine ar putea să fie și o explicație... o scrisoare de adio...

Anghelini respiră adînc, în căutarea stăpînirii de sine. Zări prin parbriz un fragment din viața orașului. În lumina cenușie a zilei se conturau cele trei hale ale Pieței, clădirea înaltă și îngustă a unui hotel pe al cărui frontispiciu se putea desluși îndemnul: „Servizi la nea Marin delicioasa ciorbă de burtă”.

— Ce faci, nu-l deschizi?

Drept răspuns, Anghelini ascunse repede plicul într-unul din buzunarele paltonului.

— Unde să te las?

Rinderiu își cercetă ceasul de buzunar — un „Omega” de aur primit în dar chiar din mina generalului Gabriel Marinescu, după ce descoperise pe autorul unui monstruos asasinat. Oftă:

— Tot la Bellu...

Anghelini demară încet, din pricina unui tramvai ce-i bara calea.

— În urmă cu o oră, aduse Rinderiu din nou vorba, am stat de vorbă cu notarul Cezar Dobrescu. Îți amintești de el?

Anghelini dădu din cap afirmativ și adăugă cu, voce tare:

— Cel semnalat de unul din agenții mei...

— Intocmai... Atunci, în dimineața zilei de 17 februarie, cînd Ruga a trecut pe la el și i-a lăsat în păstrare un plic...

— Și? deveni Anghelini din nou curios. Ai aflat ceva?

— Notarul a refuzat, în numele legii, să răspundă întrebărilor mele...

— Își presimțea sfîrșitul... O fi notificat un testament...

— Posibil... Primul urmaș al lui Scarlat Ruga ce se va prezenta la notariat va intra în posesia plicului. Deodată, Rinderiu trecu la un ton mai grav. Ascultă Codruț, nu vreau să torn gaz peste foc... Nu-i așa că Eugen Cristescu a luat toate aceste măsuri peste capul tău?

— Regulamentele îi contera dreptul...

— O să-ți mai pun o întrebare și te rog să-mi răspunzi franc. Te mai interesează cazul?

Anghelini îi aruncă o privire aprinsă.

— Chiar mai mult decît înainte...

— Înurmîntarea lui Ruga are loc la ora unu... Ai timp, disponibilitate sufletească, să fii la aceeași-oră nu la cimitir, ci pe strada Pitagora, într-un loc de unde vom pîndi clădirea de la numărul 15?

Anghelini fu cît pe ce să apese iarăși brusc pe frînă. Din pricina uluirii. Diavolul de chestor își propusese, se vede treaba, să-l poarte dintr-o uluire în alta.

— Crezi că...

— Nu cred nimic! Am însă o vagă bănuială. N-avem ce risca... doar timpul... un ceas, poate două.

— Ce bănuiei ai?

— Nu fi miuere!

Anghelini se cufundă în tăcere. „Un ceas, poate două,

se gîdea. N-ar fi exclus ca Jenică să mă caute, să afle dacă intenționez să mă duc la cimitir... Și eram pregătit să merg. Dar diavolul ăsta de lângă mine ține cu orice preț să mă deturneze..." Pe neașteptate, i se adresă autoritar:

- În ciuda ordinului, îți continui cercetările?
- Numai cu ajutorul tău, căzu prompt răspunsul. Și numai dacă bănuielele mele se adevăresc...
- În ce vrei să mă bagi, bătrîne? răsună, liniștită, vocea lui Anghelini.
- Nici eu nu știu încă...
- Unde propui să ne întâlnim?
- În fața băcăniei „La armeanul vesel”, la ora unu fix. Anghelini tresări involuntar.
- S-a făcut. La ora unui voi fi „La armeanul vesel”.
- Te mai sfătuiesc să nu vorbești cu nimeni de întâlnirea noastră.
- Secretos ai mai devenit... Nu cumva te-au transferat la S.S.I. și eu încă n-am aflat? încercă Anghelini să glumească.
- Ferească Dumnezeu! se apără Rinderiu cu toată seriozitatea.
- Automobilul ajunsese din urmă un șir de care trase de plăvani greoi — păreau că rumegă aburi.
- Ei, acum, că am ajuns, unde vrei să te las?
- Cît mai departe de poarta cimitirului.

.....

Puțin mai tîrziu, ajuns în dreptul liceului „Gheorghe Șincai”, Anghelini frînă. Îl răzbiise nerăbdarea. Scoase plicul și-l deschise, cuprins de o vagă tulburare. Din prima clipă înțelese că ținea în mînă un text cifrat, ceea ce îi spori uimirea, punîndu-l în fața unor noi întrebări, nu mai puțin grave decît cele anterioare. Între el și fostul agent „Magistrul” nu se interpusese nimeni din cadrul S.S.I.-ului. El, Anghelini, îl convinsese să colaboreze cu S.S.I.-ul și tot el îi fusese ofițer de dirijare... o colaborare „în direct”, fără mesaje cifrate nici dintr-o parte, nici din alta. Ce era deci cu acest text cifrat, cui îi aparținea? Lui Scarlat Ruga? Rețelei britanice? Altei agenturi? Își mai aruncă

o dată privirea peste paginile umplute cu cifre... Cine le-a scris, „Magistrul” sau altcineva?

Gîndul i se întoarse către Vasile Rinderiu cu o minie puerilă. „Cine, naiba, te-a pus să-l găsești? Iar dacă tot l-ai găsit, să-l fi pus, dracului, pe foc!” Porni automobilul stăpînit de o profundă stare de nemulțumire. La urma urmei, cine pe cine contactase? El pe ziaristul Scarlat Ruga ori invers? Cine era cu adevărat cel pe care astăzi întregul Săringar îl conducea pe ultimul drum? Știusese, oare, Eugen Cristescu, de la început, cu cine se angajase adjunctul său într-o colaborare apreciată a fi de mare valoare? Se pare că da. Atunci, de ce o aprobase și o încurajase? De ce nu îl avertizase din vreme că Scarlat Ruga aparținea, de fapt, rețelei lui Tiberiu Pantazi? Și-apoi, ce era cu acest ordin dat peste capul lui, și asta după ce, în ajun, conveniseră ca Vasile Rinderiu să nu își întrerupă cercetările.

Cînd, în sfîrșit, zări în depărtare clădirea S.S.I.-ului își spuse întristat: „E ceva putred în aparatul nostru... Păcat! Tocmai acum, cînd țara are nevoie de noi mai mult ca oricînd...”

DEDUCȚIA CHESTORULUI RINDERIU

Chestorul îl aștepta cu minile infundate în buzunarele trenului: părea că pîndește Calea Văcărești. Anghelini se îndreptă cu pași mari către omul pe care, dacă nu-l cunoștea, nu dădea nici doi bani pe el.

— Să mergem! i se adresă polițistul fără să-i întindă mîna. Fuma, iar țigara răsucită din foiță i se lipise de colțul gurii. Anghelini intră în pasul criminalistului și abia

acum realizează contrastul dintre paltonul său negru, cu guler de lutru, și trenciul cu mesadă, uzat, la care Rinderiu nu voia să renunțe nici în ruptul capului. Pășeau unul lângă altul, tăcuți. Când și când, simțea în nări mirosul acru al tutunului ieftin. Omul ăsta dădea dovadă de o forță aparte de convingere dacă izbutise să-l smulgă pentru a doua oară din birou, la un ceas când diplomații din București deveneau activi, cu treburi de inducere în eroare a agenților care îi supravegheau, ca la adăpostul acestor false mișcări să poată fi îndeplinite misiunile reale. Părăsise biroul la un ceas când telefoanele zbirnău, iar diverși ofițeri și agenți mobili raportau, cereau sfaturi sau noi ordine operative.

— Unde mă duci? îndrăzni Anghelini, în cele din urmă, să întrebe.

— Ai răbdare..., zise abia auzit, ca imediat să adauge: Sper că n-ai făcut prostia să vii cu o „codiță” după tine? — Sînt mult mai interesat în afacerea asta decît îți închipui.

Pășeau acum pe strada Pitagora. O brutărie din apropiere umpluse văzduhul cu aroma pîinii coapte și Anghelini fu înviorat de ciudata senzație că înainta în adîncurile unui timp trecut. Nu ajunsese încă în lumea copilăriei cînd se pomeni apucat de braț și împins într-o tutungerie scundă, înghesuită, încălzită de un godin. Dincolo de tețgheaua acoperită cu ziare nevîndute ședea un bătrînel sfrijit, cu fața năpădită de peri albi. Pe haina lui veche și mototolită era prins în dreptul inimii însemnul „Invalid de război, 1916-1918”. Recunoscîndu-l pe Rinderiu, stăpînul dughenei se ridică în picioare:

— A! Ai venit..., exclamă el și îi întinse mîna stîngă — dreapta îi lipsea.

— Să ți-l prezint pe ajutorul meu, comisarul Matei.
— Încîntat! se bucură invalidul, Brumară... Ion Brumară...

După ce strînse mîna tutungului, Anghelini îi aruncă criminalistului o căutătură dojenitoare, dar acesta, fără să-i acorde vreo atenție, se duse la o vitrină — de fapt, un geam murdar pe care era pictat cu majuscule albe „TUTUNGERIE”.

— Vă rog... Vă rog... Faceți-vă datoria! îi invită invalidul cu politețea omului simplu. N-am de gînd să vă deranjez... Eu o să mă retrag dincolo, să mă odihnesc.

Arătă cu mîna o draperie ce unea două rafturi mizere umplute cu cutii și pachete de țigări. Amfitrionul o înlătură ca pe o cortină și se refugie într-un spațiu unde se afla un pat. Se auziră oasele trosnindu-i în momentul în care se întinse.

La un semn al lui Rinderiu, Anghelini se apropie de vitrină. Polițistul, într-adevăr, alesese un loc bun de pîndă. Întrebă în șoaptă:

— O să stăm mult așa?

— Nici o oră... Răbdare și tutun! Ți-aș da tutun din tabachera mea, dar am văzut că fumezi „Regale”. Fumează... Timpul trece mai ușor.

Anghelini își aprinse țigara și începu să scruteze strada pustie și infrigurată. Nimeni nu intra și nu ieșea din clădirea în care, pînă mai ieri, locuiseră „Magistrul” și doamna Birsan, care, conform legii, mai locuia încă acolo. „Unde și în ce condiții dispăruse? Și mai ales, de ce?” Numai chestorul mai era în măsură să găsească răspunsul la asemenea întrebări. Îl căută prin fumul țigării: părea adîncit în gînduri.

Nu înregistră cit era ceasul cînd chestorul își înfipse, pe neașteptate, degetele în brațul său, șoptindu-i tulburat: — Iată-i... în fine!

Un „Chevrolet” negru oprise în fața clădirii de la numărul 15 și din el coborî Eugén Cristescu, însoțit de Milică. Cei doi intrară grăbiți în clădire. Anghelini ar fi crezut că are halucinații dacă Rinderiu nu l-ar fi strîns din nou de

braț și nu l-ar fi întrebat:

— Ei, ce zici, îi cunoști pe cei doi?

— Mă duc după ei! izbucni Anghelini miniat, gata să țîșnească pe ușă.

— Nu pleci nicăieri! îl opri Rinderiu.

Un timp se studiară în tăcere, ca doi-adversari ce își măsoară forțele înainte de a se lua la trîntă.

— Ce cauți dumnealor acolo sus se atîă de mai bine de două ore în buzunarul tău, vorbi, într-un tirziu, Rinderiu cu o voce îmbunătă.

— Plicul?... Ai dreptate..., murmură Anghelini.

— Să mergem, prietene. Misiunea s-a încheiat. N-are nici un rost să mai zăbovim. Se răsuci către draperie și strigă domol: Hei, domnule Brumară, mă auzi?

— Te aud, Vasilică dragă, că încă n-am dat ortu' popii, se auzi replica tutungului, urmată de o tuse moale.

— Noi plecăm... Poliția română îți mulțumește. Salve!

În stradă, chestorul nu-i dădu lui Anghelini răgazul să se oprească, să cerceteze „Chevrolet”-ul, îl luă în forță de braț, ca pe un arestat, și-l împinse în direcția prăvăliei „La armeanul vesel”.

— Știu pe aici, pe Calea Văcărești, cîrciuma unui ovrei. Are o țuică fiartă, pe cîinste... O să ne facă bine la amîndoi. Ce zici? De acord?

Rinderiu îi luă tăcerea drept încuviințare.

O PROPUNERE ÎNDRĂZNEAȚĂ

În cîrciumioara cu patru mese, dominată de alîșul amenințător „Cine limbă lungă are va săpa doi ani la sare!”, nici picior de musteriu. Din locuința situată în prelungirea localului ieși, cu fața luminată de bucurie, jupînul — un bărbat înalt, cu tendință spre obezitate.

— Să trăiți, domnule chestor! Bine ați venit și pe la noi...

— Să trăiești și dumneata, domnule Ștrul...

Îi întinse mîna. Cîrciumarul, din obișnuință, înainte de a i-o întinde pe a sa, și-o șterse de șorțul de la brîu.

— Cu ce să vă servesc?

— Cu cite o țuică fiartă...

Cîrciumarul se uită curios la Anghelini, la paltonul lui; acesta se deschise și se așezase pe un taburet. Apoi se aplecă și spuse complice:

— Am o pastramă de gîscă cum n-a văzut Parisul. Și o telemea de Brăila...

Rinderiu îi aruncă lui Anghelini o privire înveselită și zise:

— Fie...

— Vineee...

Cîrciumarul își făcu apariția, vesel și îmbujorat.

— Nu găsiți în tot București o țuică d'asta, ca la Ștrul... Pofiți, serviți! Rașelica mea, domnule chestor, vă trimite multă sănătate.

— Și eu dumneei...

Aroma țuicii fierțe se răspîndi în local.

— Dacă mai aveți nevoie de mine, mă strigați, zise domnul Ștrul și se retrase.

Chestorul trase spre el cana, adulmecă aroma băuturii și rosti sec:

— Noroc!

— Să dea Dumnezeu! Gustă din țuică. Într-adevăr, strașnică...

Dupa o tacere nu prea lungă, chestorul, ținând cana între palme de parcă ar fi vrut să și le încălzească, vorbi încet:

— Nu știu dacă fac bine luînd inițiativa acestei discuții. Nu de alta, dar voi, ăștia de la *Secret*, intrați repede la bănueli. S-a comis însă o crimă, iar legile țării m-au investit pe mine cu dreptul și obligația de a-l căuta și prinde pe asasin. Nu-ți ascund că omorul ăsta are ceva care mă atrage ca un magnet.... Mi-ar fi plăcut să mă ocup de caz. Așa cum ți-am mai spus, pe neașteptate, a picat ordinul care, paradoxal, complică datele problemei. Am înțeles că se dorește ca asasinul ziaristului Scarlat Ruga să nu fie identificat și, eventual, arestat...

— Noi ăștia de la *Secret*, cum ne numești, avem un alt mod de a judeca o crimă...

— Hai să bem cît e fierbinte...

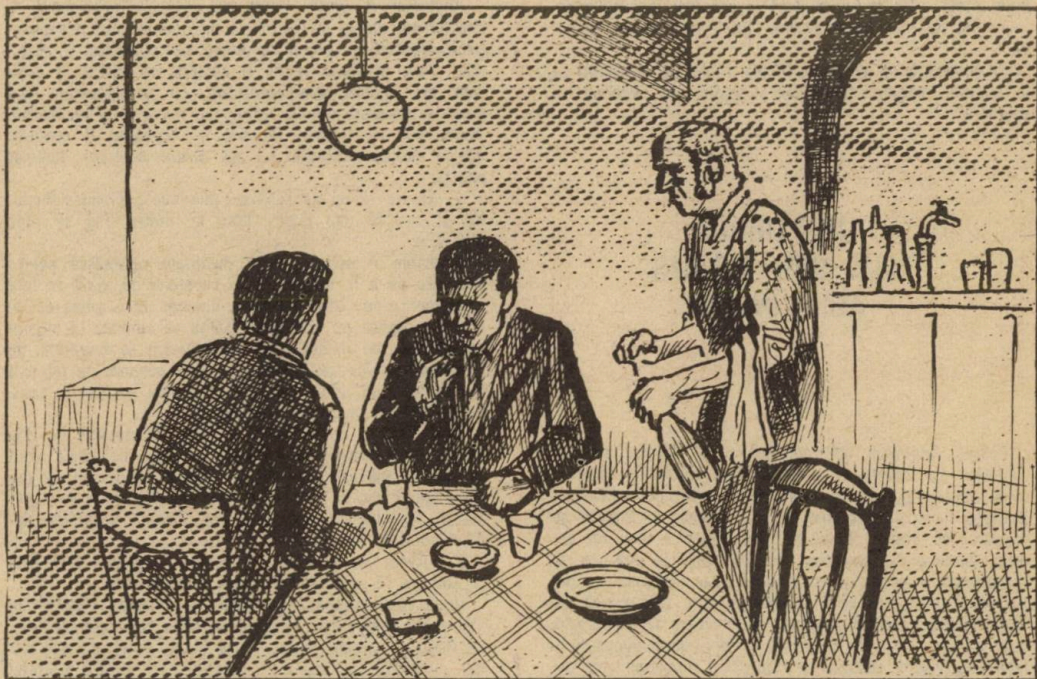
că l-am și violat —, n-aș fi priceput niciodată rostul telefonului lui Eugen Cristescu, interesul pentru sigiliul de la ușa locuinței defunctului, interesul pentru percheziție. Așa am înțeles că știa de existența acestui mesaj cifrat și voia să intre în posesia lui.

— Da' cum ai dedus că își va face apariția între orele 13 și 14?

— A dorit să mai afle chiar din gura mea dacă între orele astea voi fi la înmormintare. L-am mirosit că pune ceva la cale și l-am asigurat că voi fi la cimitir. Și n-am fost? Nu m-ai dus chiar tu la Bellu?

Rinderiu observă tristețea care se așternuse ca o umbră pe chipul *seseistului*. Îi intuia suferința... Acesta, întinind ochii prietenoși ai criminalistului, simți nevoia să i se destăinuie.

— Sint total dezorientat... Am răspuns și încă mai răs-

— Tuica era bine preparată, nici prea dulce, nici prea piperată, nici prea înăbușită în scortșoară. Rinderiu bău și plescăi încîntat.

— Sincer să fiu, zise el, nu știu de ce am încălcat ordinul. Vă disprețuiesc că nu mă lăsați să-l caut pe ucigașul lui Ruga.

Anghelini îl ascultase cu o anumită încordare lăuntrică. Zimbi împăciuitor.

— Mi-ai făcut un mare serviciu, bătrîne, pentru care îți rămîn recunoscător tot restul vieții... Îți înțeleg foarte bine sentimentele...

— ...sentimentele, vrei să zici...

Chestorul rîse, gustă din pastramă, din telemea, bău.

— Dă-i înainte, te ascult!

— Totuși, de unde ai dedus că Eugen Cristescu în persoană o să-și facă apariția pe strada Pitagora?

— În locuința victimei..., îl completă Rinderiu căzînd pe gânduri. Dacă n-aș fi găsit plicul — acum îți pot mărturisi

pund de cazul Scarlat Ruga, așa că ce-am văzut pe strada Pitagora m-a dat peste cap...

Rinderiu profită de pauza făcută de Anghelini și intră direct în tema ce-l interesa în cel mai înalt grad.

— Dacă răspunzi de afacerea Ruga, spune-mi, vrei sau nu să mă mai ocup de caz?

Anghelini își îndreptă spinarea ca și cum i-ar fi trecut ceva pe dinaintea ochilor de care ar fi trebuit să se ferească. Rosti parcă timorât:

— Să te ocupi de caz? Să-l descoperi pe asasin? Vru să mai spună: „Să-l prinzi pe von Kraus?”, dar își înghiți vorbele.

— Eventual... însă, în mod cert, aș putea să fac lumină în aspectele obscure ale crimei.

— Ai încălca un ordin?

Vasile Rinderiu, fără să-și mute privirile de pe fața înnegurată a adjunctului lui Eugen Cristescu, strivi mukul țigării.

— De ce să încalc ordinul? Ordinul privește cazul Ruga. Îți amintesc însă că tu ai legat destinul doamnei Birsan de cel al lui Ruga. Ziaristul nu are urmași. Doamna Birsan, da, are... M-am interesat. Pot obține de la urmașii ei o reclamație. Pe baza reclamației, deschid cercetările în legătură cu dispariția vecinei lui Ruga... Îmi înțelegi tactica?

Anghelini îi zîmbi recunoscător; criminalistul manifesta o înțelegere cu adevărat prietenească față de îngrijorarea sa. Fără să vrea, chestorul descoperise un aspect nu prea agreabil din activitatea S.S.I.-ului; un șef îl ignoră, ba îl și umilește pe cel numit chiar de el să-i ia locul într-o situație extremă.

— De îndată ce iau o hotărâre te caut.

— Poate, într-una din seri, îmi faci o vizită... Locuiesc la mahala... pe Distorului...

— Te găsesc eu... Cu suflul ceva mai luminat, Anghelini își roti privirile prin local. Cîrciuma asta nu trebuie uitată... Nu te superi dacă te consider invitatul meu.

— Ba da, mă supăr. Domnu' Ștrul, vino să ne iei banii...

Și domnul Ștrul apărură de îndată, la fel de îmbujorat ca și înainte, măgulit, fără doar și poate, de „onorata sa clientelă”.

URMĂRIREA LUI VON KRAUS ABIA ÎNCEPE

Codruț Anghelini opri automobilul în dreptul blocului „Malaxa” și, înainte de a coborî, mai zăbovi un timp la volan, dintr-o pornire interioară de a contempla bulevardul Brătianu la acel ceas cînd un amurg umered și friguros se pregătea să stingă ultimul licăr de lumină a unei zile cenușii, bolnave de reumatism. Nu era imaginea cea mai reconfortantă a arterei pe care locuia, dar trecătorii, cu pasul lor grăbit parcă de o inserare ce voia să-i ajungă din urmă, îi aminteau că renunțase de mulțor la îndelungile sale plimbări pe jos, cu scurte și amuzante popasuri în fața unor vitrine cochete, cu manechine încremenite în poziții stupide.

În cele din urmă se dădu jos, admiră cu o plăcere infantilă locomotiva lui „Malaxa”, nimerită în plin centrul orașului ca din greșeală.

Se îndreptă fără grabă spre blocul „Wilson” și remarcă circulația rară a tramvaiului. Se simțea un anonim printre anonimi. „Ce-ar fi, îi trecu prin cap, dacă, subit, aș uita de S.S.I., de Milcă și de Rinderiu, de Norma și aș lua-o razna?... Mi-ar plăcea să ajung acasă, la mama, să-mi pun cumințe capul în poalele ei, să adorm și să mă trezesc elev la primară...” Se întristă, copleșit de un sentiment de culpabilitate. Nu mai trecuse de mult să-și vadă mama. O știa supărată că încă nu se însurase, că nu devenise om la casa lui... „Am auzit că trăiești cu una... artistă... nevasta unui moșier...”, îi spusese.

Vașile Rinderiu, punctual ca întotdeauna, îl aștepta în fața cafenelei ce nu-și acoperise încă ferestrele mari și înalte cu draperiile camuflajului. Cu miinile înfundate în buzunare și cu pălăria trasă pe ochi, părea un răzbuțor la o răscruce de drumuri, gata să tragă în viitoarea lui

victimă. Chestorul îl întîmpină cu o evidentă bună dispoziție.

— Îmi pare bine că ai venit la țanc. Prietenul meu de la D.N.C. nu poate să stea peste ora cinci.

— Ești mult mai misterios decît îmi închipuiam, zise Anghelini, lăsîndu-se luat de braț și condus peste drum de cafenea în eleganta clădire cu două etaje a Ministerului Propagandei și Informației, unde una din aripile clădirii adăpostea sediul „Oficiului Național Cinematografic”.

În timp ce traversau în diagonală strada, Anghelini nu-și putu stăpîni pornirea de a-și îndrepta privirea către fostul imobil al Legației Austriei, devenit bun al Germaniei și ocupat de doctorul Karl Clodius cu întregul său Consiliu economic.

— O să vezi un film — eu l-am văzut de-acum —, nu ține nici măcar un sfert de oră, se hotărî, în sfîrșit, Rinderiu să-l înfăptuiască cînd ajunseră în dreptul unei intrări laterale. Eu o iau înainte... Scara e îngustă.

Anghelini îl urmă, mirat de invitația neobișnuită a chestorului, dar și de faptul că nu-i ceruse nici o explicație în legătură cu filmul ce urma să-l vizioneze. La etajul unu, chiar în capul scării, îi aștepta un bărbat al cărui chip, din pricina semiobscurității, nu se distingea prea bine. Își strînseră miinile, reținu un nume — Paul Mazilu. Amfitrionul se retrase imediat și chestorul îl conduse într-un mic cinematograf cu opt rînduri de locuri, luminat anemic.

— Eu zic să nu ne scoatem paltoanele, propuse Rinderiu, că n-o să țină mult... Vino în ultimul rînd, se vede mai bine.

Anghelini îl ascultă cu o docilitate nefirească pentru felul său de a fi. Observă cum chestorul se așază în fața unui pupitru cu cîteva butoane, luminat de o lampă de birou, cum apasă pe un buton. Sălța se cufundă în întuneric. Se auzi de îndată zgometul înfundat al aparatului de proiecție, ecranul se lumină și cîteva secunde fu fulgerat de tot felul de pete. Apărură și un număr — 43 — scris, parcă, de un agramat, cu bidineaua.

Cînd dispărură, apărură prima imagine. Recunosc, nu fără uimire, alea principală a cimitirului Bellu, ce ducea către capelă. Pe măsură ce obiectivul aparatului înainta, se putea distinge din ce în ce mai clar asistența care se îngămadise în fața capelui, așteptînd smerită scoaterea defunctului sub cerul liber.

„S-a filmat înmormîntarea!” exclamă Anghelini fără glas și surpriza îi strecură fiori pe șira spinării.

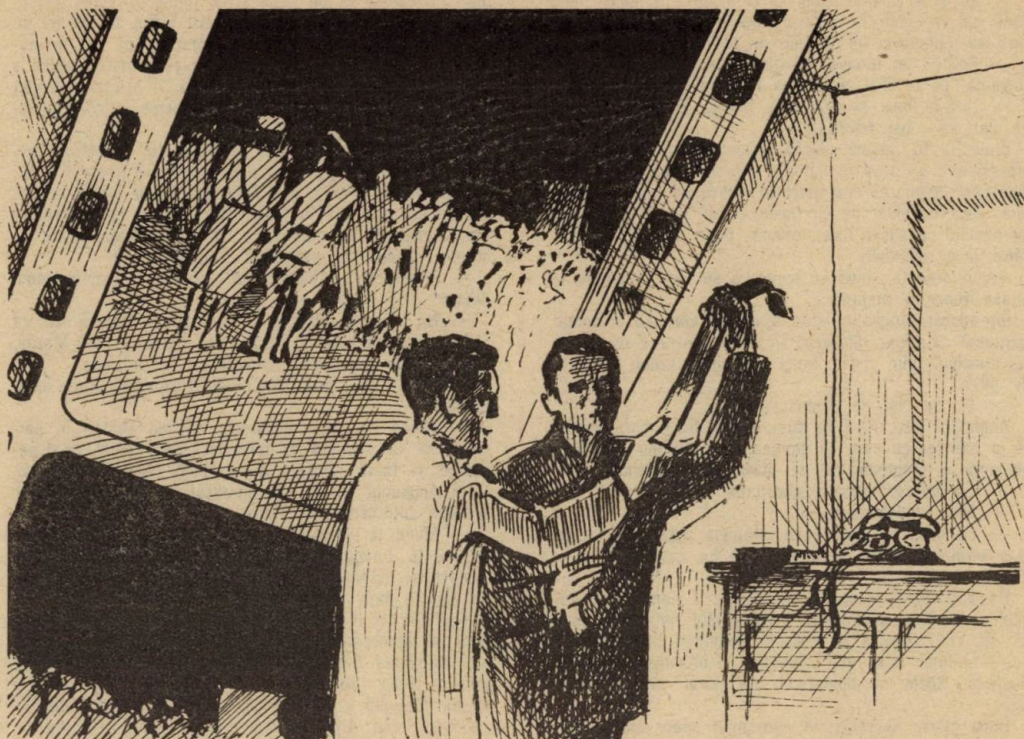
Urmă, din pricina montajului, o „tăietură”. Sicriul se afla acum așezat pe căruciorul ce avea să-l ducă pe Scarlat Ruga pe ultimul drum. Patru preoți și un mic cor cîntau prohodul, în timp ce operatorul își plimba aparatul peste fețele îndurate ale celor prezenți... Apărură, astfel, parcă într-o ordine indicată de un regizor din umbră, personalitățile germane: Hermann von Ritgen, profesorul Ernest Gammilischegh și Angela Lehmann, Hans Neymann. Brusc, imaginea filmului încremeni într-un neașteptat stop-cadru și Anghelini auzi:

— Pe Gustav Richter îl vezi pe undeva?

— Nu, nu-l văd...

— Totuși, reporterul ziarului „Timpul” îi dă numele, aminti polițistul, imprimînd glasului o intonație misterioasă.

Ca la o comandă, cei de pe ecran prînseră din nou viață, de asemenea și aparatul din mîna operatorului. Se iviră, rînd pe rînd, fețe cunoscute și necunoscute. Acrița Lisette Vrancea era și ea pe acolo, ducînd mereu o batistă la ochi. În spatele ei, un bărbat, observînd, probabil, aparatul îndreptîndu-se spre el, se feri. Lui Anghelini i se păru că insul prudent nu era altul decît Tiberiu Pantazi. Îl uimi numărul mare de doamne. Multe din ele își ștergeau lacrimile. „Femeile lui Ruga...”, își spusese.

Imaginea de pe ecran încremeni pentru a doua oară
— Uită-te la tipul de lângă doamna în mantoul cu guler înalt de blană. Îl cunoști?

„Tipul” stătea ceva mai retras de catafalc. Se aplecase spre acea doamnă ca și cum ar fi dorit să-i spună ceva. Borul pălăriei și ochelarii fumurii de pe nas îngreuiau identificarea.

— Ei, l-ai recunoscut? stăruie chestorul.

— Nu, prea...

— E domnul comisar de legăție...

— ...Gustav Richter, sări Anghelini ca un școlar care dorește să nu i se scadă nota.

— Nu te înșeli.

— De ce a renunțat la uniformă? De ce și-a pus pe nas ochelari?

— Aceleași întrebări m-au chinuit și pe mine...

— Pe tipa de lângă el o cunoști?

— Nu... însă acum fii ceva mai atent, îl preveni Rinderiu, care, prin mijlocirea butonului fixat pe pupitrul, scoase filmul din încremenire.

Asistența era numeroasă și, deși aparatul se mișca încet, Anghelini nu prea izbuti să rețină mare lucru. Pe ecran apăruă din nou soborul de preoți, corul, sicriul Mortul era acoperit de flori și i se zărea doar fața rigidă, cu ochii închiși. Din nou îndurerata asistență... În prim plan, Angela Lehmann, Hans Neymann. Dispăruse Hermann von Rittgen. Puțin mai târziu, comisarul neamț putea fi zărit în alt loc... parcă atent la ceea ce îi spunea un bărbat mai în vârstă decât el, cu o căciulă elegantă pe cap. Imaginea lor se pierdea însă în marea imagine a mulțimii, formată mai ales din ziariști. Aparatul o surprinse din nou pe doamna în mantou cu guler înalt de blană, de astă dată în apropierea unui bărbat cu o față severă.

— L-a lăsat pe Richter, explică Rinderiu, inutil, și

apăsă pe buton. Asistența de pe ecran încremeni iarăși.

— Nu înțeleg ce legătură au toate astea cu moartea și înmormântarea lui Rugal! își exprimă Anghelini nedumerirea.

— Nici eu... Dar Grete...

— De ce Grete și nu Ileana? vru Anghelini să afle și rîse ușor.

— Pentru că-i nemțoaică... Deci Grete l-a părăsit pe Richter și s-a retras lângă Hânsel...

— De ce Hânsel?

— Lasă-mă să mă joc!, se prefăcu comisarul supărat, apăsînd pe buton.

Filmul începu din nou să „curgă” într-o tăcere tulburată doar de zgomotul înfundat al aparatului de proiecție. La un moment dat, o imagine stăruie ceva mai mult pe pînă; lui Anghelini i se păru cunoscută figura unui bărbat nu prea înalt, cu ochelari de vedere pe nas. Părea înfrigurat, iar aburii ce-i ieșeau din gură trădau o respirație anevoioasă. „O fi vreun ziarist...”, își spuse Anghelini fără vreun interes aparte. *L-oi fi întîlnit pe la „Capșa”*. Deodată, în cadru apăru un fotoreporter — se agita în jurul catafalcului, se strecura printre cei ce alcătuiau îndurerata adunare, ducînd aparatul la ochi.

— Îl cunoști? se interesă Rinderiu, apăsînd pe buton.

— Nu...

— La cîmîtir au fost prezenți doi fotoreporteri, îl informă polițistul. Unul de la „Timpul”, celălalt de la Agenția „Rador”. Apar ceva mai încolo. Ce-i interesant de reținut? Nici unul din cei doi nu-l cunoaște pe individul de pe ecran...

— Ce ți se pare suspect? L-o fi angajat o altă redacție veni Anghelini cu supoziția sa.

— Poate o persoană particulară.

— Ce-i cu asta?

— Se vede că n-ai minte de criminalist, îi replică Rinderiu cu sarcasm. Eu caut un asasin... și misiunea îmi cere să lămuresc tot ce mi se pare suspect.

— Poate-i un Fotograf amator, continuă Anghelini să-l combată, ce o să-ți ofere apoi fotografiile spre vânzare...

— Uită-te bine la mutra lui, insistă Rinderiu. O să-ți fie dat să-l mai întâlnești...

Proiecția fu reluată. Slujba religioasă se încheiase și procesiunea se puse în mișcare, urmînd catafalcul. Îți dădeai ușor seama că operatorul se urcase pe o piatră funerară, dacă nu chiar pe un cavou, ca să poată filma șirul de oameni ce pășeau încet, solemn, pe o alee desfrunzită, către locul înmormîntării.

— În dreapta, lîngă un copac, o să vezi o femeie, îi atrase Rinderiu atenția.

Într-adevăr, Anghelini văzu ieșind din cortegiu o femeie scuturată de plîns; rămăsese în urmă pentru a se sprijini de trunchiul unui copac. Nu-și mai putea potoli hohotele de plîns.

— Ei, ce zici de dumneaei?

Anghelini tăcu; nu i se zărea figura din pricina poziției ei, a batistei cu care își ștergea ochii. Reținu însă linia elegantă a mantoului ei de blană, din astrahan.

— Să opresc? întrebă chestorul.

— Nu... deocamdată, nu...

— Ei, dacă aș stabili cine-i femeia asta, zise cu un glas serafic chestorul, misterul morții lui, cred, ar fi ca și lămurit.

De data asta, siguranța chestorului îl deranjă pe Anghelini; o găsi superficială, criminalistul neținînd seama că nu era introdus în culisele activității „Magistrului”.

— În final, o să mai „admirăm” o doamnă, îl avertiză Rinderiu. Păcat că operatorul n-a putut să-i surprindă fața...

După cîteva secvențe, în prim plan apărură un mormînt acoperit de coroane și flori, străjuit de o cruce. Ai fi fost înclinat să crezi că asistența se retrăsese, cînd, pe neașteptate, de printre cavouri își făcu apariția o femeie care, după ce depuse o floare, căzu în genunchi și începu să plîngă deasupra numeroaselor coroane de pe mormînt...

— Sfirșit! rosti Rinderiu sentențios.

În mica sală de proiecție se făcu lumină.

— Ce zici de ultima imagine? întrebă criminalistul cu încîntare. Poți să juri că s-a amestecat o mină de regi-zor...

— Un adevărat final de film artistic.

Anghelini se întoarse către chestor și-l privi lung, apăsător. Îi descoperi, fără voie, pleoapele roșii și congestionate și-n clipa aceea i se păru mai bătrîn decît era în realitate. Murmură:

— Ce-i cu filmul ăsta, bătrîne?

— La întrebarea asta o să-ți răspundă prietenul meu Paul Mazilu...

Acesta își făcu apariția după o scurtă așteptare. Era un bărbat de statură mijlocie, neplăcut la înfățișare, poate din pricina obrăjilor scofiliți. Anghelini se ridică, îi mulțumi printr-o strîngere de mină.

— Dragă Paul, domnul Anghelini te roagă să îi răspunzi la cîteva întrebări.

— Cu plăcere, se oferă domnul Mazilu în timp ce îi înmîna chestorului un plic: Ai toate fotografiile, cîte două din fiecare...

Rinderiu îi aruncă lui Anghelini o căutătură șugubeață și-l iniție în taina plicului primit.

— Sint fotografiile extrase din film. Un set pentru tine, altul pentru mine. O să ne prindă bine...

„Prea te grăbești, bătrîne, îi vorbi Anghelini în gînd, cu respect pentru inițiativa și efortul de care dăduse dovadă încă nu ți-am dat răspunsul cerut”.

— Ce-i cu filmul ăsta, domnule Mazilu?

— Alaltăieri, s-a prezentat la directorul O.N.C.-ului un neamț. Venea din partea Institutului german pentru ști-

ință. Pe cartea sa de vizită scria: Heinrich Kesten, cercetător, sau așa ceva... El a comandat filmul din partea institutului. N-a fost refuzat. I s-a întocmit, pe loc, un deviz... Și pentru că cerea dezvoltarea și montarea rapidă a peliculei, a plătit un spor de urgență. A achitat anticipat factura și a cerut permisiunea să participe la montajul filmului.

Anghelini simți apăsarea privirilor lui Rinderiu care, parcă, îl întreba: Știi ceva despre Heinrich Kesten? Îl auzea pentru întia oară, deși lista nemților ce lucrau la acel institut nu-i era străină. Nu-și dădea seama ce interes putea să prezinte înmormîntarea lui Scarlat Ruga pentru institutul condus de profesorul Gammillschegg.

— Operatorul a lucrat sub îndrumarea acestui domn Kesten?

— Nu... În ziua filmării i-a explicat operatorului cam ce planuri l-ar interesa să fie filmate, răspunse Paul Mazilu, conștient de importanța datelor ce le prezenta.

— Cine o să ridice filmul? Sau îl expediți direct institutului?

— Miine, la ora unsprezece, domnul Kesten în persoană se va prezenta să ridice nu numai filmul, ci și negativul și toate bucățile de peliculă căzute la montaj.

Lui Anghelini nu-i scăpă interesul cu care chestorul îi urmărea întrebările. Continua:

— Miine, la unsprezece fără un sfert, un om al meu va fi aici, la dumneața, se adresă Anghelini ca unui vechi colaborator. Găsește-i un colț de unde omul meu să-l vadă pe Kesten fără să fie văzut. E dificil?

Paul Mazilu îl căută din priviri pe chestor, apoi îl asigură pe reprezentantul S.S.I.-ului că îi va acorda tot sprijinul. Anghelini îi mulțumi și-i făcu semn lui Rinderiu că puteau pleca. Se înserase de-a binelea cînd ieșiră în stradă. Merseă la pas, în tăcere, pînă în dreptul cafenelei „Wilson”, cînd Anghelini se opri și sparse tăcerea.

— Ești un vrăjitor!

— Pă dracu!... Uite, ia cu tine plicul ăsta cu fotografii... Tot ceea ce te rog e ca pînă miine cel tîrziu să-mi dai un răspuns clar la întrebarea: Vrei să mă ocup, mai departe, de cazul Ruga sau nu?

Anghelini rîse conciliant.

— Care va să zică mi-ai organizat această „gală” ca să încep să salvez și, în felul ăsta, să-mi smulg mai ușor un răspuns favorabil?

— De, scopul scuză mijloacele!... rîse și Rinderiu.

— Bătrîne, îți dai seama ce risc ne asumăm?

— Îmi dau prea bine seama. Dar mai știu că, dacă și de data asta nu mă lăsați să-mi fac meseria pînă la capăt, o să vă urască pînă la moarte.

— Vom trăi de-acum încolo cu încă o sabie a lui Damocles deasupra capetelor noastre...

Fața lui Vasile Rinderiu se destinsă într-un surîs de recunoștință și zise fericit:

— Bate palma, Codruț Anghelini! Știam eu că ești un om dintr-o bucată, deși lucrezi la Sesei...

Anghelini bătu palma nu chiar cu sentimentul că încheiase cea mai bună afacere din viața sa. A încălca un ordin al lui Eugen Cristescu echivala cu un act de trădare... Întrebă cu o voce ceva mai stînsă:

— Unde vrei să te duc, bătrîne? Sint cu mașina...

— Mulțumesc, merg pe jos. E mai sănătos... Și pentru că am încheiat un „acord secret” de colaborare, uite, la despărțire, îți mai dezvălu ceva... Astăzi de dimineață am fost căutat la Prefectură de către o doamnă. Din păcate, nu m-a găsit... Mi-a lăsat o adresă, un număr de telefon... Dorește urgent să stea de vorbă cu mine în cazul Ruga. Rinderiu făcu anume o pauză pentru a savura stupoarea lui Anghelini. Așa că mă duc să onorez o invitație... Ei, ce zici de treaba asta?

— Că ești un adevărat vrăjitor...

Se despărțiră rîzînd.

REMEMORĂRI noiembrie 1988

25.XI.1863: S-a născut, la București, ION CANTACUZINO, medic bacteriolog, animator cultural, critic de artă. Studii secundare și universitare la Paris. Ministru al sănătății. Membru al Academiei Române. A murit la 14 ianuarie 1934.

28.XI.1863: S-a născut, la Tîrgu Bujor, generalul EREMIA GRIGORESCU. A comandat armata română în luptele de la Mărășești, din iulie-august 1917, oprind înaintarea dușmanului. A murit la 22 iulie 1919.

15.XI.1868: S-a născut, la Iași, EMIL RACOVITĂ. Studii la Sorbona. Profesor universitar la Cluj. În 1899 a participat, ca om de știință, zoolog, la expediția științifică internațională făcută cu vasul „Belgica” în Antarctica. Membru și președinte al Academiei Române. A murit la 19 noiembrie 1947.

1.XI.1873: S-a născut, la București, DIMITRIE PACIUREA. Sculptor. Profesor la Școala de Belle Arte din București. Studii profesionale la Paris și la Roma. Autor al statuii „Gigantul”. A murit la 4 iulie 1932.

15.XI.1928: Încep emisiunile primului post de radio românesc, instalat într-un mic imobil de pe strada Nuferilor din București. Programul inaugural: o cuvîntare ocazională, versuri declamate de actori, muzică românească.

Reproduceri
după caricaturi
din revistele
„Nephadsereg”,
„Armeerundschau”
și „Vojak”

REMEMORĂRI decembrie 1988

13.XII.1833: S-a născut, la Slatina, P.S. AURELIAN. Absolvent al Școlii superioare de agronomie de la Grignon (Franța). Întemeietor al învățămîntului agronomic din România. Membru și președinte al Academiei Române (1901—1904). Președinte al Consiliului de Miniștri în 1896. A murit la 24.I.1909.

29.XII.1873: S-a născut, la Făgăraș, OVID DENSUȘIANU. A înființat și a condus revistele „Viața nouă” și „Grai și suflet”. Creator al școlii lingvistice de la București (m. 8.VI.1938).

3.XII.1888: O sută de ani de la nașterea lui ION NONNA OTESCU (la București). Compozitor și dirijor de seamă. Profesor și director al Conservatorului din București. A scris muzică de teatru, simfonică și vocală. Premiu de compoziție în 1928. A murit la 25 martie 1940.

Decembrie 1878: Apare, la București, ediția a doua a volumului „Ostașii noștri” de Vasile Alecsandri. Este cel mai mare succes editorial cunoscut în România în secolul trecut.

18.XII.1903: Se înființează, la București, Societatea Numismatică Română, care are 37 de membri. Scopul societății: „Să ajute dezvoltarea științei și artei numismatice române”. În 1904, societatea a bătut prima medalie: „Ștefan cel Mare”.

1.XII.1918: La Alba Iulia, cei peste o sută de mii de români veniți de pretutindeni aclamă Unirea pentru totdeauna a Transilvaniei și Banatului cu România. La 24 decembrie 1918 s-a dat, la București, decretul de unire a Transilvaniei cu România și decretul de organizare a Transilvaniei. 70 de ani de la înființarea statului național unitar român.

GEORGES
SIMENON

G. 7

Înainte de a vorbi despre anchetele la care am avut norocul să asist în compania celui pe care îl numesc — vom vedea mai departe și de ce — „G. 7”, trebuie să istorisesc neapărat felul în care l-am cunoscut pe polițistul acesta și cum evenimentul respectiv a însemnat pentru mine, vreme de câteva grele ceasuri, o adevărată enigmă.

9 decembrie 192...

Mă aflu, întâmplător, în Montmartre, către orele două din noapte, într-un cabaret unde intrasem în vorbă cu vecinul meu de masă, un străin a cărui naționalitate mi-a fost cu neputință să o stabilesc, întrucât aci mi se părea că are un accent englezesc, aci unul slav, deși între acestea două nu există nici cea mai palidă asemănare.

Am ieșit împreună din cabaret; deasupra noastră se boltea un cer de iarnă rece, limpede.

Și iată-ne cuprinși de aceeași dorință — aceea de a merge pe jos câteva sute de metri. Am coborât strada Notre-Dame-de-Lorette. Dar era mai frig decât mi se părușe la început. Am început să mă uit după taxiurile care treceau, dar nici unul nu era liber.

În piața Saint-Georges, o mașină roșie, din seria G. 7, se opri la cițiva metri de noi; o femeie tânără, înfășurată în blănuri, ieși din ea grăbită. Îi întinse șoferului o bancnotă și se depărtă fără să mai aștepte restul.

— Ia-l dumneata, i-am spus tovarășului meu, arătând spre taxi.

— Nici gând! Urcă-te liniștit în el!

— De ce... Locuiesc la doi pași...

— N-are a face! Te rog...

Am cedat. I-am întins mîna, deși abia ne cunoscusem.

Mi-a întins mîna stîngă, întrucît, toată seara, dreapta nu-i ieșise din buzunarul hainei. La numai cîteva clipe după aceea fusesem cît pe ce să-l rechem. Mă pomenisem, dintr-odată, în plină dramă, în plin mister. În mașina în care intrasem m-am lovit de ceva. Iar cînd am întins mîna am dat de un trup omenesc.

Șoferul închisese portiera și demarase. Nu am avut prezența de spirit să-l opresc pe loc. Cînd mi-a venit ideea, era mult prea târziu. Străbăteam foburgul Montmartre. Tovarășul meu de-o seară dispăruse, desigur; ca și femeia cea tânără.

Mi-ar fi greu să descriu toate impresiile trăite.

Febra aventurii îmi învăpăia obraji, iar gîtlejul mi-l simțeam ca strîns într-o menghină.

Omul de lîngă mine lunecase de pe banchetă. Era inert. Luminile cafenelelor mă ajutau acum să-l deslușesc — era un bărbat tînăr, cu păr ruginiu, îmbrăcat într-un costum gri.

Avea sînge pe o mîină, iar cînd i-am atins umărul, am simțit un lichid cald, roșu, prelingîndu-se pe-a mea. Buzele îmi tremurau. Șovăiam. În sfîrșit, m-am hotărît:

— La mine acasă! am spus.

Poate că, de n-aș fi văzut ieșind din același taxi o femeie tînără și, probabil, frumoasă, aș fi dat șoferului o altă adresă — cea a unui comisariat sau a unui spital.

Dar simțeam că nu era vorba de o treabă oarecare, banală. Chiar doream să nu fie banală...

Bărbatul nu era mort. Ba chiar mă întrebam dacă își pierduse cunoștința, într-atît de bine respira și într-atît de regulat îi bătea pulsul.

„Cine știe ce gafă ești pe cale să faci! îmi ziceam. Cine știe ce belele ți-ai mai luat în cîrcă...”

Gîndeam astfel, dar nu mă înduram să las baltă afacerea, să o trec pe seama poliției și să nu mai fiu decît un simplu martor.

„Nu mai încape îndoială, femeia aceea i-a venit de hac, ea a încercat să-l asasineze!” îmi continuam eu gîndurile.

Ajunsesem pe strada mea. La o sută de metri de casă, o cafenea încă deschisă...

— Vrei să te duci dumneata să-mi schimbi o sută de franci? i-am spus șoferului, temîndu-mă nespun că nu cumva să aibă el măruntșul necesar.

Dar s-a dus. Am transportat, între timp, trupul pe cuioar. Peste un sfert de oră individul se afla culcat pe propriu-mi paj; am început să-i studiez rana făcută, după toate probabilitățile, cu un fel de stilet.

„O armă feminină?... Dar văd că nu-și revine, are nevoie de îngrijiri...”

Rana nu era adîncă, așa că nu prea înțelegeam leșinul prelungit al omului din fața mea; îl puneam pe seama pierderii de sînge.

Dar pierduse, oare, atît de mult sînge? Hainele îi erau foarte pușin pătate.

„Ce mai încolo și încoace, este nevoie de un medic”, mi-am mai spus eu.

Am ieșit în stradă și am dat fuga la un prieten din apropiere, student în ultimul an. L-am trezit din somn.

Peste câteva clipe deschideam ușa, spunându-i:

— Pe pat... La stînga...

Dar pe loc am făcut ochii mari.

Rănitul meu, prizonierul meu, aş putea spune — dat fiind că încuiasem mai întâi ușa cu cheia — dispăruse. Am scotocit apartamentul; toate erau într-un talmes-balmes de nedescris. Sertarele fuseseră deschise, hîrțiile de pe birou învîlmășite. Ba chiar și o sticlă de cerneală se scursese peste un teanc de scrisori.

Prietenul meu surîdea crispat.

— Aveai bani mulți în casă?

— Ce vrei să spui?

Eram furios. Jignit! Mă simțeam totodată și foarte stînjit, adăugînd peste toate acestea și ridicolul de a-mi apăra necunoscutul.

— Dar nu este un borfaș. N-a furat nimic.

— Ești sigur?

— Cît se poate de sigur! Doar nu o să pretinzi că nu știi ce am în casă?! Nu-mi lipsește nimic...

— Hm!...

— Cum adică?

— Nimic... Îmi dai voie să mă duc la culcare? Dar, înainte de a pleca, ți-aș cere un păhărel de alcool. E-al naibii de frig afară și nu uita că m-ai scos din pat...

Mă învîrteam prin cameră ca un leu în cușcă.

Și, întrucît istorisesc întîmplarea aceasta, vreau să merg pînă la capătul mărturisirilor. Imediat după plecarea prietenului meu, am ieșit și eu; vroiam să mă reîntorc în piața Saint-Georges.

Pentru ce? Habar n-am! Poate minat de slaba speranță că aş putea-o regăsi pe femeia aceea tînăra.

Ce prostie! O văzusem îndepărtîndu-se cu pași grăbiți. Nu intrase în nici o casă din apropiere, dar se îndreptase spre strada Saint-Lazare.

Cu toate acestea, am rătăcit astfel prin cartier aproape o oră, tulburat la culme; ajunsesem să vorbesc singur, cu glas tare.

Era cinci dimineața cînd m-am culcat în același pat în care îl întinsesem, cu nespusă grijă, pe rănitul meu.

La ora nouă m-a trezit portăreasa; îmi aducea corespondența.

M-am mulțumit să arunc o privire fugară peste plicurile din fața mea, foarte decis să-mi văd mai departe de somn. Dar am zărit, dintr-odată, o scrisoare fără timbru. Eram anunțat, printr-o formulă oficială, să mă prezint la ora zece în strada Saussaies, în clădirea Siguranței Generale. Sta scris, pe hirtia convocatoare, și numărul biroului căruia trebuia să mă adresez.

Din clipa aceea mi-am schimbat de nu știi cîte ori hotărîrea — ba eram decis să spun adevărul-adevărat, ba să născocesc o povestioară, ba să schimb doar cîteva detalii.

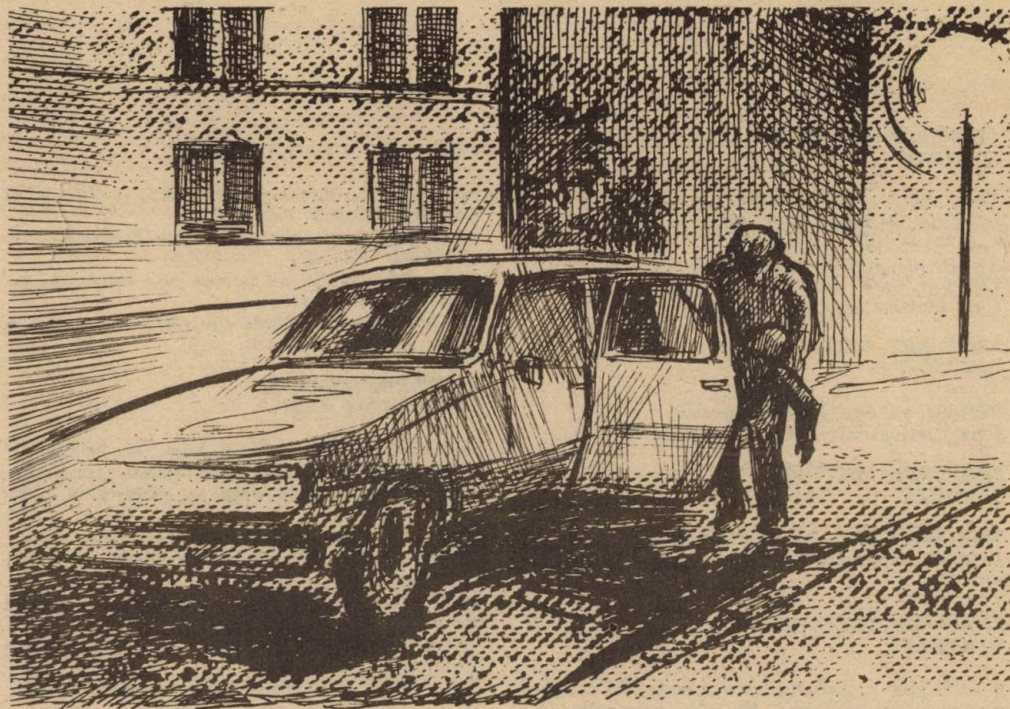
Firește că mă comportasem ca un copil. Dar nu voiam să o recunosc, nici chiar față de mine însumi.

Încăperile sumbre ale poliției mă impresionară într-un chip neplăcut, iar sfertul de oră de așteptare pe coridor sfîrși prin a-mi întregi și mai bine impresia aceasta, descurajîndu-mă oarecum.

— Ce-o fi, o fi! La urma urmei n-am săvîrșit nimic rău!

În sfîrșit se deschise o ușă. Am intrat într-un birou micuț, în care pătrundea, printr-o singură fereastră, destul de multă lumină.

Și am văzut atunci, în lumina aceasta, un bărbat care stătea în picioare, cu minile în buzunare. Toată viața o să-mi amintesc silueta aceea înaltă, de om spătos, bine legat, căruia costumul — gen confecție de gata — îi scă-

dea puțin din prestață. Chipul îi era deschis, stropit de pistrui. Ochi albaștri, buze cămoase. Și un suris vesel, de loc ironic.

— V-am chemat spre a vă cere scuze...

Era chiar rânitul din taxi, omul care o ștersese din apartamentul meu!

Stăteam ca năucit. Îl măsuram din cap pînă în picioare. Nici nu știu de ce înregistram o sumă de detalii — de la pantofii negri cu limbă pînă la cravata simplă, înnodată fără cochetărie.

Simțeam în el pe omul sigur de sine și, în același timp, preocupat de lucruri serioase, care nu-i îngăduie să acorde prea multă atenție îmbrăcăminții.

— Să mă prezint. Sint inspectorul B...

(Nu-mi pot permite să notez aici numele lui, un nume foarte cunoscut).

Nici urmă de pansament. Doar brațul stîng — puțin mai jeapăn, poate, decît dreptul.

— Dar vă rog să vă apropiați... Așezați-vă... Fumați?

Și îmi întinse o tabacheră solidă, nichelată.

— Din cauza mea ați avut o noapte urîță. Am vrut să vă las să dormiți pînă la prînz, dar eram mult prea nerăbdător să vă cer scuze...

Mai exista o parte a încăperii, cea de lîngă ușă, spre care nu-mi îndreptasem încă privirile. Am avut impresia că acolo se afla cineva care se uita la mine și căruia inspectorul îi suridea chiar mai mult decît mie.

Am schițat o mișcare, ca pentru a mă întoarce. În aceeași clipă, polițistul rosti:

— Poți veni, Yvette... Să te prezint...

Nu am mai auzit restul. Pe tîna din timpul nopții nu o văzusem bine, totuși mi-ar fi fost cu neputință să nu o recunosc. Și-apoi, era înfășurată în aceleași blănuri.

Și ea era zimbitoare. Mă simțeam stînjedit, nu mai știam încotro să-mi îndrept privirile.

— Sora mea..., articulă în sfîrșit inspectorul B., al căruia tovarăș aproape de nedespărțit urma să devin și că-

ruia, după aceea, în amintirea primei noastre întîlniri, i-am dat porecla „G. 7”, cu care a și rămas.

„Iată că s-au scurs ani de cînd omul cu care, ieri, ai băut șampanie săvîrșește, fără să-și afle pedeapsa, tot soiul de acte reprobabile prin capitalele europene...”

Îți dai seama ce greu este să arestezi un domn căre, dintr-o singură mișcare a degetului mic, poate sări în aer dimpreună cu tot ceea ce îl înconjoară!

Și mai închipuiește-ți că domnul acesta nu comite năzdrăvănia de a se plimba pe cîmp...

De o lună mă țin pe urmele lui. Ieri eram hotărît să recurg la un vicleșug... Mă aflam într-un taxi cu sora mea, în fața cabaretului... Îmi pregătisem singur rana, cu toată arta posibilă, inclusiv dezinfecția... După cum vezi, n-a mai rămas din ea aproape nimic.

În piața Saint-Georges, sora mea a coborît din mașină, iar omul nostru ar fi trebuit, fatalmente aproape, să profite de o mașină liberă, cel puțin în aparență...

Un rânit care și-a pierdut cunoștința nu trezește bănuieli... Bănditul nostru ar fi clădit pe istoria asta același roman ca și dumneata și nu mi-ar fi trebuit nici cinci minute ca să găsesc prilejul să-i smulg detonatorul aflat în buzunarul hainei și care permite dinamitei să explodeze...

Ai contribuit la ratarea acțiunii. La început, te-am crezut complicele lui. Ți-am scotocit sertarele... Mă ierți?

Văzîndu-mă dezarmat, încheie:

Am pierdut, ce-i drept, un dușman. Dar sper, cel puțin, că am cîștigat un tovarăș de lucru... poate chiar un prieten...”

Traducerea : ELSA GROZEA

PROVERBE MILITARE ITALIENE

*Cine scoate sabia, de sabie va pieri.
Dușmanul dezbinat e pe jumătate învins.
Unde e război, e și sărăcie.
Departe de pericol, oricine e viteaz.
Toți sînt viteji cînd dușmanul fuge.
Cine se teme mai tare, amenință.*

PROVERBE MILITARE IUGOSLAVE

*Războiul nu este frate cu nimeni.
Dacă vrei armele noastre, veniți și le luați.*

PROVERBE MILITARE SUEDEZE

*Pana ajunge mai departe decît sabia.
În război, toți suferă înfrîngerea, chiar și învingătorii.*

PROVERBE MILITARE OLANDEZE

*A vorbi fără a gîndi înseamnă a trage fără a ochi.
Cel ce își arată teama, dă curaj inamicului.*

PROVERBE DESPRE INAMIC

*Mic sau mare, dușmanul tot dușman rămîne (Iran).
Nu există dușman mic (SUA).
Chiar dacă dușmanul este o furnică, tratează-l ca pe un elefant (Turcia).
Chiar sfîșiar să fie, pe dușman nu-l socoti mai mic decît un elefant (Iran).
Mai bine o sută de dușmani în afara casei decît unul singur înăuntru (Proverb arab).*

PROVERBE MILITARE DIN DIVERSE ȚĂRI

*Arma viteazului se află în inima sa (Belgia).
O fortăreață capitulează din interior (Bulgaria).
Ceea ce se cîștigă în război, se mănîncă în război (Finlanda).
Unde este dreptate, este victorie (India antică).
Oamenii învață puțin din victorii și mult din înfrîngeri (Japonia).
Iarba crește repede peste sîngele scurs în luptă dreaptă (Kurdistan, Irak).
Nici un fel de iarbă nu crește pe cîmpul de luptă (Polonia).
Orice război se termină unde a început (Spania).*

CALEIDOSCOP MILITAR

Orice studiu asupra evoluției armamentelor clasice și armelor nucleare pe plan mondial, în perioada post-belică, relevă în primul rând o creștere de-a dreptul înspăimântătoare a acestor arsenale destinate războiului, cheltuielile militare globale depășind în anul 1987 impresionanta sumă de 1000 de miliarde dolari. Spirala „în sus” a cursei înarmărilor nu se caracterizează însă numai prin creșteri cantitative, ci, mai cu seamă, prin spectaculoase achiziții calitative, care aduc după sine și noi concepții, noi scenarii/sau strategii de purtare a războiului în epoca actuală. Ultrasofisticarea armamentelor este rezultanta directă a impactului revoluției științifico-tehnice contemporane, în condițiile în care unele țări industrializate alocă cercetărilor în domeniul militar mai mult de jumătate din fondurile destinate cercetării științifice. În general, dirijând, cu prioritate, potențialul științific uman spre acest gen de investigație pus în slujba zeului Marte. Consecințelor nefaste ale cursei înarmărilor — pe plan politic, economic, social, etc. — li se adaugă și violentarea nepermisă a limbajului. Astăzi, vocabularele întregului mapamond s-au „îmbogățit” cu expresii nedorite ca bomba atomică, cu hidrogen, cu neutroni, arme inteligente, clasice, chimice, bacteriologice, genocid, iarnă nucleară, război nuclear convențional, radioelectronic, global, local, periferic, al stelelor etc., etc. Dacă ne referim numai la domeniul social, cu un procent din totalul bugetelor militare, adică 10 miliarde dolari, s-ar ajunge să fie eradicată foamea de pe glob, să fie lichidat analfabetismul în lume, s-ar realiza asistența necesară modernizării și sporirii eficienței agriculturii în țările sărace și s-ar asigura imunizarea fiecărui nou-născut din aceste țări împotriva a șase dintre cele mai răspândite boli infantile.

De aceea, România socialistă, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, militează consecvent pentru reducerea cursei înarmărilor și, în primul rând, a celor nucleare, mergîndu-se pînă la lichidarea lor definitivă. Impresionanta unanimitate cu care întreaga națiune română a răspuns cu un **Da** răspicat reducerii cu 5% a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare în cadrul referendumului național din 23 noiembrie 1986, inițiat de secretarul general al partidului, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, demonstrează adevăratele atitudini ale cetățenilor patriei la politica partidului și statului nostru, o politică de pace și colaborare între popoare, într-o lume fără arme și fără războaie. „Acum se pune problema — avertizează tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu dacă va avea loc sau nu un război, ci aceea că un război mondial pune în pericol însăși existența vieții pe planeta noastră”. Exemplul țării noastre impune, așa cum subliniază secretarul general al partidului, „să se treacă la dezarmare, să se treacă de la declarații la fapte”.

De aceea dorim și sperăm cu toții ca cele prezentate în paginile ce urmează să aibă o existență efemeră...

RĂZBOIUL — de 180 de secunde

La cîteva zeci de secunde după detonarea unei încărcături
nucleare de 10 Kt!

Moto: „Nu știu care vor fi armele unui viitor război,
dar le știu pe cele care vor urma după acestea. Ele sînt
arcul și săgeata, domnilor”

ALBERT EINSTEIN

Obiectivul declarat al programului „Inițiativa de Apărare Strategică” (SDI), cunoscut și sub denumirea de „Războiul stelelor”, îl constituie, așa cum se știe, eliminarea unei amenințări nucleare la adresa S.U.A. prin crearea unui sistem de apărare strategică împotriva rachetelor balistice intercontinentale. Evoluția evenimentelor petrecute în cei cinci ani de la declanșarea programului au confirmat însă faptul — evident de altfel încă de la început — că ne aflăm în fața unei inițiative de escaladare la dimensiuni cosmice a cursei aberante a înarmărilor. Acum, după o jumătate de deceniu, cînd pe de-o parte posibilitățile tehnice ale realizării unei apărări antira-

chetă perfecte nu sînt încă clarificate nici cel puțin teoretic, iar pe de altă parte dezvoltarea mijloacelor de atac nucleare se desfășoară într-un ritm susținut, apare tot mai clar obiectivul real al programului SDI: asigurarea superiorității strategice prin perfecționarea capacității de lovire nucleară și a apărării antirachetă.

Războiul stelelor poartă amprenta trăsăturilor imprimate de „părinții săi spirituali”, un politician, un militar și un om de știință. Prezentat la 23. martie 1983 de către președintele S.U.A., Ronald Reagan, programul SDI constituie parte organică a concepției sale politice și poate aceasta este cauza pentru care unii comentatori i-au acordat paternitate exclusivă. Alții însă afirmă că la baza programului a stat contribuția decisivă a două personalități, generalul (rez.) Daniel Graham și fizicianul atomist Edward Teller. Primul (consilier militar al președintelui în echipa care a condus campania electorală), prin lucrarea sa intitulată „*Noua strategie națională*”, a oferit o sursă de inspirație cu caracter politico-militar. Cel de-al doilea (participant la construcția primei bombe atomice și „părinte” al primei bombe cu hidrogen), prin studiul, desăvîrșit în 1980, referitor la posibilitatea organizării unui sistem complex de apărare împotriva rachetelor balistice intercontinentale, a furnizat argumente științifico-tehnice.

Ne aflăm, de fapt, în fața cunoscutului scenariu în care — oare pentru a cita oară? — cuceririle științei și tehnicii sînt puse în slujba factorului militar, pentru a da, în final, elementului politic posibilitatea impuneri voinței sale.

Etapela programului confirmă și ele caracterul destabilizator al „*Războiului stelelor*”, căci planurile privind lucrările de cercetare-dezvoltare se vor întinde pînă la începutul anilor '90. Ar urma apoi construcția și încercarea diferitelor sisteme în tot acest timp se vor materializa programe mult mai concrete, ca instalarea rachetelor balistice *Pershing 2* și a rachetelor de croazieră, sau cele vizînd perfecționarea rachetelor balistice intercontinentale americane cu bază la sol sau instalate pe submarine.

Abia spre sfîrșitul anilor '90 se va putea trece la instalarea unor elemente ale sistemului de apărare preconizat. Conform planificării inițiale, contrazisă de o serie de dificultăți tehnice și financiare, programul SDI ar urma să se încheie la începutul mileniului următor.

STADIUL ACTUAL ȘI PROGRAMUL DE VIITOR

După cum rezultă și din raportul prezentat Congresului în 1987 de către secretarul de stat al apărării, obiectivele programului SDI nu s-au schimbat, acesta continuînd să reprezinte un set de obiective de cercetare, care analizează numeroase concepții, soluții tehnice și tehnologii menite să contribuie la realizarea unui sistem multistrat de apărare împotriva rachetelor balistice intercontinentale.

Congresului nu i s-a putut înfrîșa o variantă cit de cit exactă a arhitecturii sistemului, deși planurile de „propuneri vizionare” nu au lipsit și nici nu lipsesc. Este cert însă că se preconizează organizarea a cinci-șapte straturi protectoare spațiale în care se vor integra instalații complementare cu baza la sol în așa fel încît să se asigure posibilitatea interceptării rachetelor balistice inamice de-a lungul întregii lor traiectorii, de la lansare pînă la faza finală de evoluție în atmosferă.

Organizația pentru Inițiativa de Apărare Strategică, OSDI,

reorganizată în 1986, are misiunea de a stabili cel mai larg avantaj de opțiuni tehnologice pentru sistemul strategic de apărare antirachetă în cadrul conducerii organizației au fost numiți un adjunct pentru probleme tehnologice și unul pentru programe și sisteme și s-au definit cele cinci domenii cheie ale programului:

- evaluarea supravegherii, achiziționării, detectării și distrugerii (SATKA);
- arme cu energie dirijată (DEW);
- arme cu energie cinetică (KEW);
- supraviețuire, efect distructiv și tehnologii (SLKT);
- sisteme de analiză/conducere a luptei (SA/BM).

Ca element nou remarcăm prezența în structură a Biroului de inovații în științe și tehnologii (IST), creat pentru coordonarea cercetării fundamentale.

În ceea ce privește programul SATKA, cercetările întreprinse au demonstrat că nu se întrevide posibilitatea realizării unui sistem unic de supraveghere și detectare care să poată „sîmburi” diferitele sisteme de armament preconizate a fi instalate în cadrul „straturilor de apărare antirachetă”. În cadrul programului continuă experiențele privind supravegherea lansării sistemelor de urmărire (SLSL), supravegherea spațiului și sistemul de urmărire (SSTS), sistemul optic de supraveghere riană (AOS) și radiolocatorul cu imagine (TIR). Majoritatea pericolelor parcurs abia acum primii pași. Progrese mai semnate s-au realizat în domeniul detectorilor în infraroșu și al procesoarelor de semnalizare.

Deși reducerea bugetare operată în 1987 au afectat, bună măsură, înfăptuirea programelor, au continuat experiențele cu ajutorul radiolocatorilor „*Cobra Judy*” și „*Que Match*”.

Aplicarea tehnologiei armelor cu energie dirijată (DEW) concentrează asupra găsirii soluțiilor de diferențiere interactivă a ogivelor nucleare reale de cele false și a asigurării interceptării rachetelor balistice în perioada de lansare și de aceasta. În cadrul programului se desfășoară o serie de cercetări și experimentări, aflate în stadii foarte diferite, privind următoarele domenii:

- laseri amplasați la sol (SSL);
- laseri amplasați în spațiu (SBL);
- arme cu fascicul de particule amplasate în spațiu (SPMPB);

— arme pe bază de energie cu dirijare nucleară (EWN). Fondurile alocate în 1987 au determinat reorientarea concentrării eforturilor asupra tehnologiei fasciculelor cu particule neutre (NPB) și a tehnologiilor privind descoperirea obiectivelor, urmărirea și ochirea (ATP). Un efort mai limitat s-a depus în domeniul laserilor chimici plasați în spațiu, din conceptul reprezentă o alternativă viabilă și pentru armamentul laser amplasat la sol și pentru tehnologia fasciculelor cu particule neutre. Cercetările în domeniile laserilor cu raze „X” și laserilor „excimer” au cunoscut, de asemenea, limitări dictate de imperative financiare. Aceleași imperative au afectat și amploarea cercetărilor de la poligonul White Sands privind capacitatea distructivă a laserilor.

Armele cu energie cinetică (KEW) sînt considerate cele mai mature sisteme destinate interceptării și distrugerii rachetelor balistice intercontinentale sau altor arme nucleare amplasate în spațiu.

Cercetările în cadrul programului KEW au fost grupate pe cinci domenii.

- vehicule spațiale cu distrugere cinetică lansate de rachete (SPKKV);
- interceptori extraatmosferici amplasați la sol;
- proiectile pentru armamentul de la sol și pentru cele spațiale;
- testarea și evaluarea proiectelor inițiale prin încercări simulate cu ajutorul calculatoarelor;
- sprijinul general în dezvoltarea tehnologiei KEW pentru apărarea antirachetă a aliaților din NATO.

Programul „Supraviețuire, efect distructiv și tehnologii cheie” (SLKT) a urmărit determinarea capacității de supraviețuire și efectul distructiv al unor posibile sisteme de apărare antirachetă și a examinat tehnologii privind materiale, structuri, mijloace de transport și sprijin spațial și contramăsuri.

"Marele circ" sau o imagine a ceea ce ar putea însemna dimensiunea cosmică a războiului. Snopuri de rachete balistice intercontinentale lansate din silozuri terestre și de pe submarine, detectate și identificate de 9 500 sateliți de sprijin, vinute și dis- de 1 900 sateliți și stații orbitale purtătoare de armament cosmic de diferite tipuri și de armament antirachetă terestru

cerările privind efectul distructiv s-au concentrat asupra rminării vulnerabilității rachetelor balistice după lansare i ogivelor după reintrarea în atmosferă.

În cadrul domeniului „Sisteme de analiză/conducere a lup- (SA/BM) s-au urmărit definirea performanțelor cerute di- elor sisteme de armament în parte, alături de posibilită- de conducere a luptei în ansamblu, prin coordonarea ac- sistemelor.

La baza aeriană Falcon (Colorado) s-a construit o instalație flexă de testare, practic un centru de comandă și coordo- a încercărilor, a căror amplasare se extinde asupra întregu- eritoriului național american. Acest centru asigură studierea tre OSDI a gradului de integrare a diferitelor componente sistemului strategic de apărare antirachetă și simularea ionării acestora.

Proiectul de inovație în știință și tehnologie (IST), însărcinat abordarea unor domenii noi pentru apărarea antirachetă, desfășurarea și coordonarea cercetărilor fundamentale în trul acestora, a încheiat peste 600 de contracte de cerce- e, la care participă sute de oameni de știință, peste 90 de versități și instituții academice, mai mult de 70 de firme ustriale și laboratoare de cercetare americane și străine (în 36, contracte de 16,7 milioane de dolari cu Marea Britanie, cu Israel, 11,7 cu R.F.G., 0,5 cu Italia și 1,1 cu Japonia).

După cum s-a putut remarca în succinta prezentare a obiec- velor și preocupărilor diferitelor programe parțiale, Organiza- ția pentru Inițiativa de Apărare Strategică nu bate pasul pe loc. Dar problema care se pune este alta. Mergem ea destul de repede și, mai ales, sigur? Se va putea ține pe picioare sub nenumăratele-i poveri previzibile, dar mai ales imprevizibile? Și, în final, este sau nu realizabil programul SDI?

Răspunsul îl va da „capacitatea științifico-tehnică a factori- lor implicați în cercetare și în producția de sisteme de arma- ment antirachetă. La aceasta se adaugă și problema fondurilor financiare, care grevează, de fapt, bugetul contribuabilului american. Astfel, deși alocațiile bugetare aprobate de Congres pentru anul 1987 se ridică la 3,95 miliarde dolari, ele repre- zintă mai puțin cu 25 la sută decât suma de 5,3 miliarde do- lari cerută de președintele Reagan, considerată ca necesară pentru realizarea obiectivelor anului.

Dificultățile financiare, alături de nivelul tehnologic actual și cel al unui viitor apropiat, determină unele publicații să afirme că potențialul militar-industrial și științific al S.U.A. nu este pregătit pentru o asemenea încercare, iar programul SDI ar putea fi intitulat mai degrabă „cel mai mare bluf al secolu- lui XX”.

Un răspuns ne poate oferi și eficiența probabilă a acestui sistem de apărare antirachetă strategic cu posibilele tipuri de armament din componența sa.

POSSIBILITATEA DISTRUGERII RACHETELOR BALISTICE INTERCONTINENTALE

O rachetă balistică intercontinentală cu rază mare de ac- țiune din actuala generație poate lovi un obiectiv aflat la o distanță de peste 10.000 km, la aproximativ 30 de minute după lansare, cu o abatere de maximum 50 metri (absurd de precis pentru o ogivă nucleară de 300—500 kt, capabilă să pulverizeze nu una, ci douăzeci de Hiroshime).

Traectoria rachetei se întinde pe multe zeci de mii de kilo- metri și nu este lipsit de interes să o parcurgem... cu ajutorul informațiilor publicate pe această temă.

Sub impulsul imprimat de etajul propulsor, racheta pără- sește silozul subteran învăluită de flăcări și fum. În cel mult 180 de secunde racheta atinge altitudinea de 200 km, unde motoarele-rachetă își încetează funcționarea și etajul propulsor se desprinde. Începe etapa balistică a traiectoriei, în care că- pul de luptă al rachetei își continuă deplasarea sub imperiul uriașei forțe imprimate în timpul fazei de start. Urmărirea generație de rachete balistice intercontinentale va dispune de motoare și mai puternice, faza de start nu va dura mai mult de 50 de secunde, iar propulsia va înceta la altitudinea de 80 km. La începutul fazei balistice (A'), ogivele nucleare părăsesc în mod progresiv capul de luptă purtător împreună cu viitoa- rele „înte false” pentru apărarea antirachetă, baloane gonfla- bile metalizate din mylar sau alte elemente. Fiecare cap de luptă eliberează zece sau mai multe ogive nucleare înconjurare de cite 100 de baloane din mylar. Iată că doar o singură ra- chetă trimisă în spațiu aproximativ 1 000 de obiecte zbură- toare. Deși ușor de calculat este mai greu de imaginat, la adevăratele proporții, un atac desfășurat cu 1 000 de rachete balistice, care după 50—180 secunde „umplu” spațiul cosmic cu 1 000 000 de „obiective”, din care doar — doar? — 10 000 sînt ogive nucleare. Grea sarcină pentru sistemele de detectare și identificare, cu atât mai mult cu cit întregul corti- ge de ogive nucleare, baloane metalizate, elemente ale capu- lui de luptă ale rachetei etc. înaintează pe traiectorie accompa-

niat de acordurile buiaului radioelectronic intens, emis de mijloace dispuse la sol și în spațiu.

În faza B ogivele și însoțitoarele lor ating apogeul traiectoriei (1 000—1 200 km altitudine), apoi parcurg și faza B descendentă, a traiectoriei balistice.

La începutul fazei de reîntare în atmosferă (faza C), primele molecule de aer împing ogivele nucleare și însoțitoarele lor la altitudinea de 500 km. În urma frecării cu straturile de aer, elementele însoțitoare ale ogivelor nucleare se dezintegrează, iar acestea, prevăzute cu un scut termic protector, își continuă drumul spre obiectivele lor preprogramate.

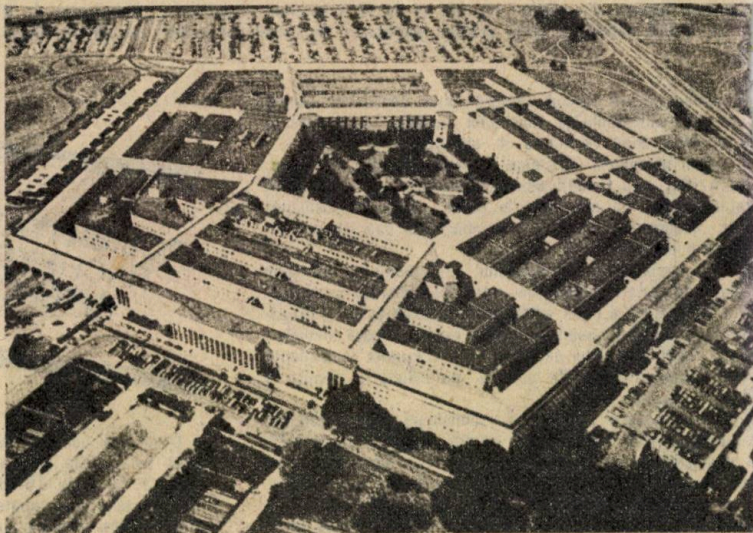
Este limpede că efortul principal al interceptării și distrugerii rachetelor balistice intercontinentale trebuie orientat asupra fazei de propulsie. Fumul, flăcările, radiațiile infraroșii emise pe această parte a traiectoriei sînt ușor de detectat cu mijloacele spațiale și aeriene actuale, etajul propulsor, cu rezervoarele de combustibil vulnerabile, și unitatea de dirijare

nu s-au desprins încă de capul de luptă, care transportă ogivele nucleare. În plus, în cazul rachetelor balistice intercontinentale cu baza la sol, acestea se află încă deasupra teritoriului țării de unde au pornit în cursa lor nimicitoare.

Interceptarea ogivelor pe celelalte părți ale traiectoriei este mult mai dificilă, iar posibilitatea distrugerii este pusă mod serios la îndoială. „Războiul stelelor” va trebui să decurgă deci un război de cel mult 180 de secunde!

Adevăratul „călcii al lui Ahile” al rachetelor balistice intercontinentale actuale îl constituie pereții rezervoarelor de combustibil-rachetă. Pentru distrugerea acestora prin efect mic, respectiv sub incidența unui puternic fascicul de rază laser, este necesară o densitate de energie de 500—100 J/cm². Sub efectul ei rezervoarele de combustibil lichid explodează și, o dată cu acestea, întreaga rachetă, cele zece ogive nucleare. Dar pentru distrugerea rachetelor cu combustibil solid, densitatea de energie dezvoltată la țintă

O PAGINĂ SUMBĂ DE GEOGRAFIE

Europa ar urma să se „îmboğățească” cu noi tipuri de depozite pentru bombe nucleare și capete de luptă nucleare pentru rachetele de croazieră americane. La cererea Pentagonului, Congresul a aprobat sumele necesare construirii a 26 noi depozite pentru armamentul nuclear american dislocat pe teritoriul unor țări din Europa și Asia (Coreea de Sud și Turcia). Lucrările de construcție, începînd în 1987, s-au realizat doar în parte și vor continua.

Numai pentru construirea depozitelor și a sistemelor de securitate de la baza aeriană vest-germană Ramstein, unde se vor stoca bombe nucleare, s-au alocat 800 000 dolari. Cele două depozite realizate pînă în prezent constituie prototipuri și modele experimentale în vederea construirii celorlalte depozite ale forțelor aeriene militare americane.

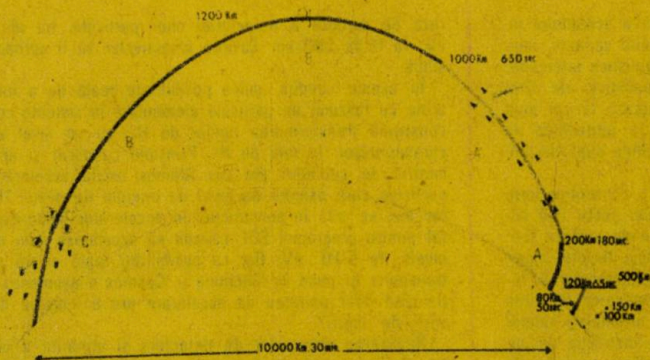
Printre cele douăzeci de baze unde se vor construi depozite pentru bombe nucleare se numără cele de la Ramstein, Buchel, Menningen, Norvenich și Hahn din R.F.G., Araxos din Grecia, Kleine și Brogel din Belgia, Volkel din Olanda, Aviano, Ghedi și Rimini din Italia, Bentwaters, Upper Heyford și Lakenheath din Marea Britanie. La alte șase baze se vor depozita capete de luptă pentru rachete de croazieră, repartiția lor pe țări fiind următoarea: în Belgia, la Florennes, în Olanda, la Wonsdrechr, în R.F.G., la Wushheim, în Marea Britanie, la Greenham Common și Molesworth, și în Italia, la Comiso.

Turcia a acceptat construirea pe teritoriul ei a depozitelor de arme nucleare americane la bazele aeriene de la Incirlik, Valkesir, Murted, Eskishir și Erhac...

Localități mai mult sau mai puțin cunoscute pînă astăzi, dar care au intrat pe o pagină sumbră a geografiei.

NOTE

În conformitate cu informații provenite din cercurile Pentagonului, efectivele militare și civile ale forțelor armate americane au atins nivelul cel mai înalt din ultimul deceniu. Effectivul de militari se ridică la 2,15 milioane, iar cel al personalului civil - inclusiv efectivele încadrate în trupele americane de pe teritoriul altor țări - la 1,17 milioane de persoane. A crescut și numărul femeilor încadrate în serviciul militar, ele depășind în prezent cifra de două sute de mii.

Traietoriile
ogivelor
unei
rachete
balistice..

către sistemele de armament cosmice va trebui să fie mult mai mare, respectiv $10^4 - 2 \cdot 10^4$ J/cm².

Ogivele nucleare suportă însă sarcini termice cu cîteva ordine de mărime și mai mari. Din motive lesne de înțeles, informațiile publicate în legătură cu această problemă sînt sumare, dar nivelul tehnologic atins în acest domeniu este reflectat în bună măsură de caracteristicile unor sonde spațiale moderne. Astfel, sonda spațială lansată spre planeta Jupiter, în cadrul programului *Galilei*, era în măsură să reziste timp de două minute unei solicitări termice de 10^4 J/cm².

Efectul distructiv al particulelor elementare cu mare energie (electroni sau protoni) este dependent de nivelul energetic al acestora. De exemplu, protonii cu energia de $3 \cdot 10^8$ eV pot străpunge un material (placă de aluminiu de 3 mm) de 1 g/cm², în timp ce protonii cu energia de 10^8 eV străpunge un material de 500 g/cm². Fasciculele de particule cu mare energie pot străpunge blindaje, topi circuite electronice, detonă încărcătură capetelor de luptă etc., dacă realizează la țintă, de la mii de kilometri distanță, efecte termice peste limita de rezistență a diferitelor materiale (topirea aluminiului $3\,200$ J/cm²; detonarea încărcăturii explozive 250 J/cm²; topirea siliciului $7\,000$ J/cm²; distrugerea semiconductorilor $1\,000$ J/cm² și a microprocesoarelor 25 J/cm²).

Unul din proiectele arhitecturii sistemului cosmic de apărare antirachetă prevede existența a 18 stații evoluind pe trei orbite polare, prevăzute cu instalații de distrugere cu bătăie de peste $5\,000$ km. Fiecare instalație urmează să dispună de un laser cu puterea de 5 MW și o oglindă de focalizare a fasciculului cu diametrul de 4 metri. Impresionant! Numai că pentru a putea distruge (la limita bății maxime) rachete balistice din actuala generație sînt necesari laseri nu de 5 MW, ci de 150 MW, la același diametru al oglinzii. Mărirea acestuia la 15 metri ar permite utilizarea de laseri de 10 MW, dar în acest caz, la $5\,000$ km, diametrul fasciculului laser va fi de 1 metru.

S-au construit deja laseri gazodinamici (lungimea de undă $10,6$ microni) și cu hidrogen-fluor HF (lungimea de undă $2,7$ microni), care pot dezvolta puteri de $2,2$ MW, dar dimensiunile de gabarit ale acestora se apropie de cele ale unei uzine de mărime medie, imposibil de lansat în Cosmos cu mijloacele actuale.

Urișe probleme de rezolvat pune și oglinda reflectoare sau sistemele de oglinzi care focalizează și reflectă fasciculul laser. Aceasta va trebui construită din materiale care să suporte, fără a fi distruse, impactul cu cele cîteva milioane de wați ale radiației laser, variațiile bruște și mari de temperatură, fără deformări la trecerea din zona luminată la cea umbră de Pămînt.

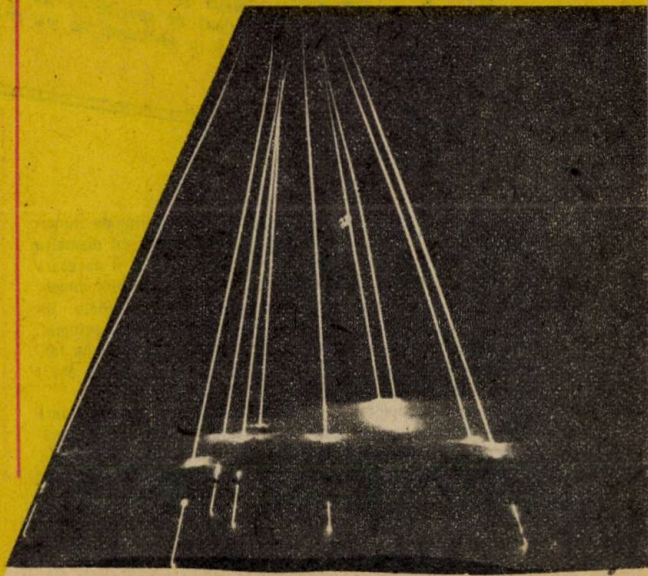
Chiar și în condițiile unui sistem optic perfect, intensitatea din focar nu va putea fi nelimitată.

În etapa actuală, lansarea în Cosmos a unor laseri chimici și oglinzi de focalizare adecvate se situează la limita extremă a posibilităților tehnologice și, în unele privințe, dincolo de ea. Masa unei singure instalații de acest fel ar avea probabil 800 tone, iar straturile cosmice ale apărării antirachetă ar trebui să cuprindă 50 sau chiar 100 asemenea instalații.

A lovi și distruge rachete balistice cu instalații laser de la sol (condiții în care fasciculul emis ar trebui să traverseze cu pierderi însemnate atmosfera) presupune a dispune de 100 laseri de $1\,000$ MW, ceea ce reprezintă 20 la sută din producția de energie a S.U.A.

Experiențele efectuate în cadrul programului *Excalibur*, în 1970, apoi cele din cadrul programului *Dauphin*, în 1980, au dat ideea utilizării laserului cu raze „X” ca sistem de armament cosmic. În această variantă, laserul cu raze „X” ar fi practic un laser nuclear, a cărui construcție de principiu presupune ca în jurul unei instalații cu încărcătură nucleară de cîteva Mt să fie dispuse zeci de bare dintr-un aliaj special, cu lungimea de $1-2$ metri. O dată cu declanșarea exploziei nucleare și sub efectul acesteia, barele orientate în prealabil spre obiective emit, înainte de a se distruge împreună cu toată instalația, fascicule de radiații „X”. La $1\,000$ km, fasciculul, cu o putere distructivă uriașă (aproximativ 1 la sută din puterea încărcăturii nucleare), are un diametru de 30 metri, iar la 400 km un diametru de 400 metri, ceea ce simplifică oarecum problema preciziei, dar o complică pe cea a puterii. Se preconizează două variante de întreprindere a lășerilor cu raze X: laseri instalați pe stații orbitale, laseri instalați în capetele de luptă ale unor rachete balistice cu rază mică de acțiune, aflați în înzestrarea submarinelor, care patrulează în mările ce înconjoară un inamic potențial. În primă variantă, experimentarea și în cele din urmă instalarea unor asemenea la-

...și cele endoatmosferice ale ogivelor nucleare eliberate de capul de luptă al unei singure rachete balistice intercontinentale (imagine din timpul experiențelor efectuate în atolul Kwajaleon, privind eficacitatea armamentului antirachetă)

seri în Cosmos ar însemna încălcarea brutală a acordurilor internaționale din 1967. Conform celei de-a doua variante, imediat după declanșarea atacului cu rachete balistice intercontinentale, submarinele ar lansa rachetele lor balistice, ale căror capete de luptă (laseri cu rază „X”) detonează la cel mult 1 500 km de snopul de rachete inamice, la altitudinea de aproximativ 200 km și în maximum 180 secunde după declanșarea atacului.

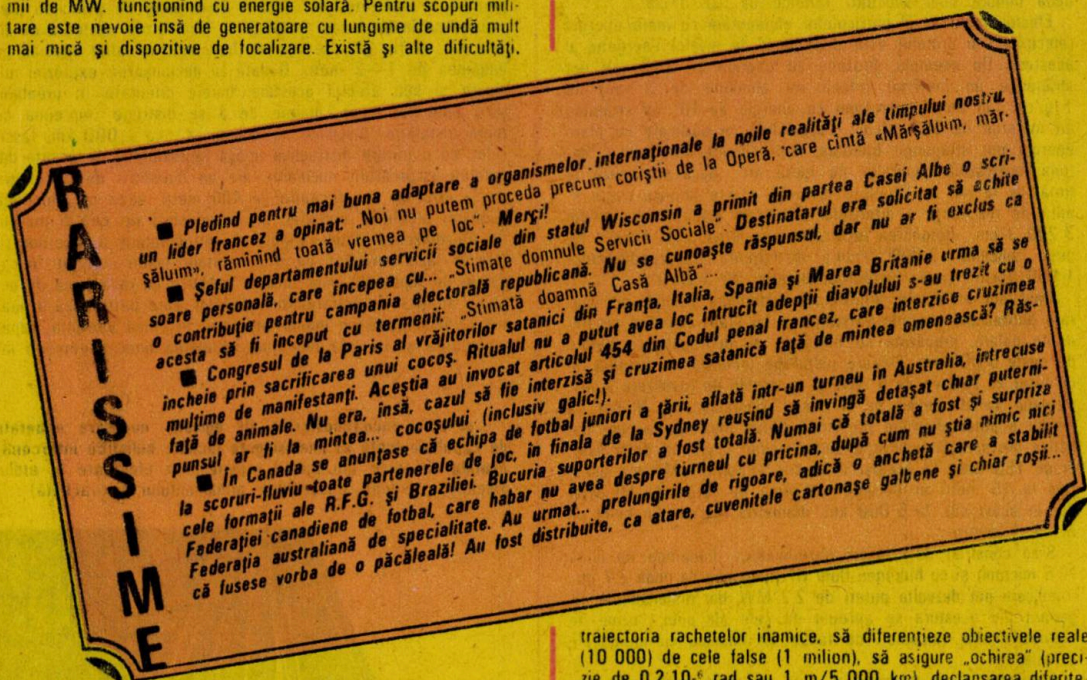
În perioada 1984—1986, programul SDI a concentrat forțe însemnate pentru realizarea acestor laseri. Cei peste 150 miliarde dolari alocați în 1986 au finanțat șirul de explozii subterane sub denumirea de cod *Goldstorn*. Deși reușite, experiențele desfășurate cu încărcături de ordinul kilotonelor au lăsat nerezolvate un număr foarte mare de probleme (sporirea puterii distructive a fasciculului de rază „X”, orientarea barelor asupra obiectivelor etc.). Chiar dacă se face abstracție de implicațiile politice ale instalării unor încărcături nucleare în Cosmos, nu trebuie omis că detonarea acestora la altitudinea preconizată pentru distrugerea rachetelor ar însemna întreruperea funcționării tuturor mijloacelor de transmisiuni pe o rază de 10 000 km (cu excepția celor prin fibre optice), practic în toată Europa.

Deși sporadic, au apărut informații privind utilizarea generatoarelor de microunde în cadrul sistemelor de armament cosmic, fără însă a se descrie o asemenea instalație. Există programe americane ce prevăd amplasarea în spațiul cosmic a unor centrale electrice cu generatoare de microunde de câteva mii de MW, funcționind cu energie solară. Pentru scopuri militare este nevoie însă de generatoare cu lungime de undă mult mai mică și dispozitive de focalizare. Există și alte dificultăți,

raza de curbura a traiectoriei unor particule, fie ele de 10^9 eV, va fi de 200 km. Lovirea obiectivelor va fi aproape imposibilă.

În aceste condiții, unica posibilitate reală de a întreprinde arme cu fascicul de particule elementare în sisteme cosmice o constituie transformarea ionilor de H-, cu un nivel energetic corespunzător, în ioni de H⁺. Principiu cunoscut și aplicat. La centrul de cercetări din Los Alamos există acceleratoare de particule care asigură un nivel de energie de peste 10^9 eV și tot aici se află în construcție un accelerator liniar experimental pentru programul SDI, capabil să accelereze ionii de H- la nivele de $5 \cdot 10^9$ eV. Dar ce posibilități reale există pentru a transporta și pune în funcțiune în Cosmos o asemenea instalație când doar unitatea de accelerare are o lungime de câteva sute de metri?

Realizarea sistemelor de detectare și urmărire a obiectivelor, de înregistrare a distrugerii rachetelor pune de asemenea probleme greu de depășit. Specialiști în domeniul calculatoarelor se declară sceptici în privința funcționării sigure a sistemelor de detectare, urmărire și lovire ale programului SDI. Pe lângă senzorii supersensibili, pentru armele precise și cu mare putere distructivă sînt necesare super supercalculatoare pentru înmagazinarea și prelucrarea avalanșei de informații care însoțesc procesul automat de conducere a luptei. Calculătorul (sau calculatoarele) vor trebui ca în cel mult 100 de secunde să identifice locul de declanșare a atacului, să predetermine

De exemplu, pentru a emite un fascicul de microunde (lungimea de undă 1 cm), care la 1 000 km să aibă un diametru maxim de 1 metru, în condițiile tehnice actuale ar fi necesară o antenă de 1 000 metri, ceea ce depășește cu mult dimensiunile celor mai moderne construcții spațiale existente. Un asemenea sistem nu va fi, deci, creat într-un viitor apropiat.

În legătură cu armamentul cosmic bazat pe tehnologia fasciculului de particule, trebuie menționat că cercetările în acest domeniu abordează în general fenomene cunoscute.

Particulele elementare (protoni, electroni) se propaga rară pierdere doar în vid, la 200—300 km altitudine, iar propagarea acestora în atmosferă se află în studiu. Câmpul magnetic al Pământului deviază fasciculul de particule în așa fel încît

traiectoria rachetelor inamice, să diferențieze obiectivele reale (10 000) de cele false (1 milion), să asigure „ochirea” (precizie de $0,2 \cdot 10^{-6}$ rad sau 1 m/5 000 km), declanșarea diferitelor sisteme de armament, să evalueze distrugerile realizate etc. Un *software* atât de complex nu s-a imaginat încă. În afară de aceasta, pentru elaborarea programelor calculatoarelor se impune cunoașterea exactă a structurii sistemului de rachete al inamicului. Intensitatea de elemente necunoscute ar duce la supraîncărcarea sistemului de conducere automatizat, ceea ce echivalează, de la bun început, cu ratarea detectării unui număr de rachete. În plus, întregul *software* nu se poate verifica doar prin metode matematice; evaluarea sa deplină presupune încercări similare în condiții reale. Imperfecțiunile sistemelor de calcul ar putea compromite întregul complex de apărare.

S-ar mai putea adăuga că instalarea a probabil 1 900 sateliți purtători de sisteme de armament și a celor peste 9 500 de sateliți artificiali „de sprijin” presupune, după unele esti-

mări, transportarea în Cosmos a 7 000 — 70 000 tone materiale. Urișoșii tehnici li se adaugă, și aici, cele financiare, căci în condițiile actuale lansarea în spațiul extraatmosferic a unui corp de 1 kg costă 3 000 — 9 000 dolari. În aceste condiții, desigur, nu mai poate frapa nici faptul că lucrările de cercetare științifică din cadrul programului SDI pentru perioada 1985—1990 sînt estimate la 30—40 miliarde dolari, nici faptul că un sistem de apărare antirachetă cu doar o singură treaptă ar presupune cheltuieli de 140—550 miliarde dolari și nici faptul că un sistem complex, ce ar asigura o securitate teoretică de 90 la sută, ar costa peste 770 miliarde dolari, fără a lua în calcul instalațiile de rezervă și sprijin suplimentare. Însuși directorul OSDI, generalul-locotenent James A. Abrahamson, a admis, într-un interviu, că securitatea oferită de viitorul sistem de apărare antirachetă nu va putea depăși procentajul de 80—90 la sută. Ca atare se pune sub semnul întrebării însăși rațiunea uriașelor eforturi științifice, tehnice, financiare. Și poate oare fi oprit procesul dialectic care a propulsat competiția armă-contraarmă? Nu vom asista oare la o nouă tinerețe a rachetelor balistice intercontinentale, mai puternice, mai rapide, mai puțin vulnerabile? Răspunsul nu poate fi decît afirmativ. Panoplia contramăsurilor este de asemenea extrem de largă și mult mai puțin costisitoare. Se apreciază că măsurile de neutralizare a întregului sistem de apărare strategică împotriva rachetelor balistice intercontinentale nu vor costa mai mult de 1-2 % din cheltuielile programului SDI. Multe din mijloacele de neutralizare posibile sînt deja create. Astfel, în categoria contramăsurilor active regăsim rachete balistice antisatelit cu motoare de start de mare putere, cu o perioadă de funcționare extrem de scurtă, care pot imprima capului de luptă viteza de 5—6 km/s. Explozia acestuia poate distruge sisteme cosmice aflate pe orbite la altitudinea de 1 500—2 000 km. „Minele cosmice”, respectiv sateliți lansați pe orbite apropiate cu sateliți purtători de sisteme antirachetă, pot distruge cu armamentul laser, rachetă sau cinetic aflat la bord inamicilor lor. Laserii de mare putere amplasați la sol sînt, de asemenea, mult mai adecvați distrugerii sistemelor cosmice de tipul ce-

lor preconizate a se instala în cadrul programului SDI, căci funcționarea continuă a acestora poate atinge 10³ secunde, ceea ce este cu mult mai mult decît performanțele în acest domeniu ale laserilor cosmici îndreptați spre rachetele balistice intercontinentale.

Barajele „mecanice „plantate” pe orbitele instalațiilor cosmice ar putea deveni, la rîndul lor, mijloace de contramăsură foarte eficiente. Un „nor” de bile de oțel sau pur și simplu particule de nisip va putea avea o energie cinetică suficient de mare încît să scoată din funcțiune arme cosmice, oglinzi reflectoare, sateliți de comunicație etc. Lansările simulate de rachete balistice intercontinentale vor spori nu numai numărul și așa uriaș al unor posibile ținte false, dar vor „epuiza”, totodată, sursele energetice ale armamentului cosmic.

În domeniul contramăsurilor pasive enumerăm: mascarea lansărilor împotriva cercetării în domeniul optic și în infraroșu, acoperirile de protecție multistrat, cu mare rezistență de reflexie, aplicate rachetelor, imprimarea unei mișcări de rotație axiale rachetei, capului de luptă și ogivelor nucleare, elaborarea unor materiale și structuri care să facă rachete nedetectabile. Alegerea unor anumite procedee de lansare reduce de asemenea eficacitatea detectării și interceptării rachetelor.

Vulnerabilitatea sistemului accentuează și mai mult caracterul destabilizator al programului SDI. Sistemul strategic de apărare împotriva rachetelor balistice intercontinentale nu va duce nicidecum la mult trimbițată schimbare a strategiei descurajării nucleare în strategia apărării totale. Dimpotrivă, atrage după sine o extindere accelerată calitativ și cantitativ a cursei înarmărilor, duce la apariția de noi și noi sisteme de armament. Nici acestea și nici armele programului SDI nu vor putea fi mijloace ale unei „cruciade a păcii”. Numai dezarmarea și, în primul rînd, dezarmarea nucleară pot asigura pacea omenirii.

Colonel GHEORGHE VIDRAȘCU

Locotenent-colonel ing. CRISTIAN CRĂMPIȚĂ

OCHELARI ANTILASER

Combatanții de pe cîmpul de luptă al viitorului vor purta ochelari, afirmă unii cercetători occidentali familiarizați cu progresele realizate în domeniul viitoarei generații de lasere cu destinație militară.

Capabile să emită fascicule cu o gamă de frecvență extrem de largă, de la domeniul ultraviolet la infraroșu apropiat, ele reprezintă un pericol real pentru vederea militarilor.

Ochelarii de protecție elaborați în cadrul programelor de cercetare privind crearea unor dispozitive de protecție împotriva efectelor laserelor au trecut deja pragul probelor de laborator. Confectionați din policarbonat, o masă plastică rezistentă, ochelarii asigură totodată o bună protecție antibalistică împotriva schijelor proiectilelor explozive. În cadrul încercărilor de laborator s-au executat trageri cu alicie de diferite dimensiuni și mase cu viteze variabile, cu o armă pneumatică, cu presiune reglabilă. Ochelarii au suportat fără deteriorări încercările, efectuate în limitele balistice predeterminate.

Experiența acumulată în pregătirea acoperirilor antilaser aplicate pe materiale plastice transparente cu coloranți de protecție incorporabili în masa materialelor va fi extinsă și în domeniul cercetărilor privind vizorul câștii de zbor a pilotului viitorului avion sau elicopter de luptă.

OPERATIA

PRELIMINARII

Fundalul politico-economic al desfășurării incidentelor militare americano-libiene, care în perioada 1979—1986 s-au ținut laț, este cunoscut. Demarat o dată cu lichidarea bazelor militare americane de pe teritoriul Libiei, acestea au cunoscut o anumită escaladare îndeosebi după evenimentele din august 1981, soldate cu doborîrea a două avioane libiene de către avioane F-14 decolate de pe portavionul american *Nimitz*. Incidentelor din Golful Sirta Mare, unde s-au desfășurat evenimentele, le-au urmat și altele, care au culminat cu acțiunile agresive ale Flotei 6 americane din Mediterana din martie 1986. Prezentarea acestora din urmă, fie și succint, contribuie la posibilitatea desprinderii unor concluzii asupra desfășurării evenimentelor în ansamblu.

La 21 martie 1986, comandantul Flotei 6 americane a anunțat începerea unor manevre militare americane combinate, navale și aeriene, la sud la paralela 32°30', într-o zonă din Golful Sirta Mare, alături în interiorul apelor teritoriale libiene. Libia consideră limitele apelor sale teritoriale până la 200 mile față de țărm, iar S.U.A. nu recunoșc decât 12 mile.

Forțele americane participante erau impresionante și nu lășau nici un dubiu asupra faptului că nu va fi vorba doar de manevre obișnuite. Participau trei grupări de nave conduse de tot altele: gruparea portavionului *Coral Sea* (10 nave, 75 avioane și elicoptere), cea a portavionului *Suratoga* (7 nave, 90 avioane și elicoptere) și gruparea portavionului *America* (9 nave, 85 avioane și elicoptere).

Luni, 24 martie 1986, ora 06.00, o grupare de nave de luptă, în frunte cu crucişătorul *Ticonderoga*, trecea paralela 32°30' denumită de libieni, ca un avertisment, "linia morţii".

Reacția libiană nu a întârziat prea mult, deși nu se va îndrepta asupra navelor, ci asupra unei patrule de avioane de vânătoare *F/A-18 Hornet* decolate de pe portavionul *Coral Sea*. Cele două rachete A.A. cu rază mare de acțiune (*SA-5*), lansate de la o distanță de 300 km, din apropierea localității Sirta, nu și-au atins însă obiectivele. Se pare că au fost derivate de la traiectoria lor în urma contramăsurilor radioelectronice, a bruiailor intense, asigurate de un avion *EA-6B Prowler*, destinat unor asemenea misiuni, prezent în zonă. Au urmat apoi o serie de lovituri si riposte.

Un avion de bombardament la joasă altitudine **A-6E Intruder**, de pe portavionul **America**, va scufunda cu două rachete aer-navă **AGM-84 Harpoon**, o vedetă purtătoare de rachete libiană din clasa **La Combattante**. Două avioane de atac ușor/sprijin/interzicere **A-7E Corsair II** de pe portavionul **Saratoga** vor lansa apoi de la 65 km distanță două rachete anti-dioclatie aer-sol **AGM-88A HARM** asupra bateriilor de rachete A.A. libiene din raionul Sirta. Anădarea A.A. libiană lansează alte șapte rachete asupra avioanelor americane.

În dreptul portului Benghazi, avioane **A-6E Intruder** de pe portavionul **Saratoga** vor lăsa cu bombe **Mk-20 Rockeye** o corvetă libiană din clasa **Nanucica**, dar care se va putea totuși refugia, în cele din urmă, în port.

Crucișătorul *Yorktown*, din clasa *Aegis*, va nimici o navă „neidentificată” cu două rachete navă-navă *AGM-04 Harpoon*, iar marți 25 martie, ora 00,20, o altă corvetă libiană va suporta atacul cu bombe și rachete a *Intruder*-elor de pe *Saratoga*. Într-un timp se derulase și un alt doilea atac asupra bateriilor de rachete AA libiene.

Bilanțul operărilor încheiate la 26 martie ora 09.00 indică faptul că diferite nave americane au acționat timp de 72 de ore la sud de paralela 32°30', iar avioanele americane au executat peste 1 500 ieșiri-avion, ziua și noaptea, și au depășit „linia morții” cu 60 mile.

ARMAMENT
INDIVIDUAL
COMPUTERIZAT?

Unul din programele de perfecționare a înestrării infanteristului pe cimpul de luptă al viitorului prevede crearea unei instalații portative de rachete antitanc dirijate prevăzute cu un microcalculator. Această va dispune de asemenea de: telemetru laser, giroscop de stabilizare și mai multe tipuri de dispozitive de sesizare-urmare. Cu ajutorul acestor mijloace tehnice moderne, trăgătorului nu-i va mai reveni decât sarcina să indice direcția generală pe care se află obiectivul în-

AVION-ROBOT

Şeful Marelui Stat Major al armatei franceze a comunicat că Franţa a trecut la înfăptuirea unei noi etape în dezvoltarea forţelor de descurajare nucleară. La numai un an după lansarea la apă a ce-

ic și să deschidă focul,
cea ce urmează ar fi
peja treaba componente-
r instalației comandate
e calculator.

de-al șaselea submarin
nuclear echipat cu ra-
chete balistice, în înze-
area forțelor aeriene mi-
tare va intra un nou tip
de avion-robot, rachetă de
croazieră cu încărcătură
nucleară, cu rază medie
de acțiune și cu viteză su-
ersonică. Caracteristicile
onstructive și tehnici-
o-tactice ale acestuia de-
ășesc - după cum a de-
arat generalul Saulnier
realizările similare cele
mai avansate din lume.
vionul-robot va echipa
avioanele de bombardament
Mirage-IV-P, care au
rază de acțiune de 4 000
m și posibilitatea de ali-
mentare în zbor.

Principalele caracteris-
ci ale avionului-robot
sunt: lungimea 8,3 metri;
diametrul 0,3 metri; cap
de luptă nuclear de 300
t; rază de acțiune 250
m.

ajungind în unele situații până la 25 mii față de țărâmul libian. Sursele libiene indică doborârea a trei avioane americane și recunosc pierderea a două nave și a unei baterii de rachete AA.

Dacă această desfășurare de forțe a mai putut fi calificată „incident”, deși a constituit un ansamblu de acțiuni dirijate pas cu pas, ceea ce a urmat la 15 aprilie a reprezentat o agresiune fâțișă, elaborată din timp, cu obiective precise, militare și politice.

„Raidul de represalii” sau operația „EL DORADO CANYON”

14 aprilie 1986, ora 19.00 (15 aprilie, ora 02.00, ora locală) reprezintă data și ora la care avioane ale F.A.M. și F.M.M. americane au declanșat agresiunea contra Libiei.

Nu se cunoaște data luării hotărârii pentru înfăptuirea acțiunii și nici data la care statele majore au trecut la organizarea și planificarea, în detaliu, a agresiunii. Se cunoaște însă cronologia evenimentelor legate de operația propriu-zisă. Vom încerca să le parcurgem în cele ce urmează.

Activitatea febrilă de la bazele aeriene Fairford și Mildenhall din Marea Britanie, din dimineața zilei de 14 aprilie 1986, putea indica, pentru un neavizat, că se pregătește „ceva”, dar cine ar fi bănuit că asistă la prima etapă a unei acțiuni care se va solda cu bombardarea unor obiective tocmai de pe teritoriul Libiei?

Totul era „top secret”.

De pe aceste baze vor decola la ora 12.13 cele 28 avioane-cisternă KC-10 Extender și KC-135 Stratotanker, „depozitele de benzină volante” ale formațiunii de atac și sprijin principale.

La ora 12.30, de la baza aeriană americană Lakenheath (Marea Britanie) și-au luat apoi zborul 23 avioane de vânătoare-bombardament F-111 F (din Aripa 48, vânătoare tactică), care la scurt timp după luarea înălțimii și-au continuat zborul în escorta celor 5 avioane antiradiolocație EF-111 A Raven (din Escadrila 42 luptă radioelectronică), decolate de la baza britanică Upper Heyford. Promise principala grupare de atac și „sprijinul” acestora.

Totul era pregătit pentru un zbor îndelungat. Avioanele urmau să parcurgă 4 630 km până deasupra țărmurilor Libiei, să lovească obiectivele și să se întoarcă la bazele lor, după un zbor de aproape 10 000 km, vor ateriza aici după 14 ore și 34 minute de zbor continuu.

Franța și Spania nu au permis survolarea teritoriilor lor, astfel că itinerariul urmat a trecut deasupra Oceanului Atlantic, Gibraltarului, Mediteranei, țărmurilor Libiei și retur.

Zborul s-a desfășurat fără incidente, deși s-au efectuat patru realimentări în aer, dintre care una noaptea, când, în condițiile interzicerii totale a traficului radio, singurele repere de orientare rămăneau luminile de semnalizare ale avioanelor-cisternă. După prima realimentare în zbor, 5 avioane F-111 F vor face cale întoarsă, fiind de altfel de la bun început rezerve, iar cele 18 aparate rămase vor continua drumul în formație de cîte șase, urmate de însoțitoarele lor, avioanele antiradiolocație EF-111 A Raven.

În timp ce grupul de atac principal se apropia kilometru după kilometru de țărmurile Libiei, unitățile F.M.M. americane angajate în operație (grupările de nave ale portavioanelor America și Coral Sea) se aflau deja în zona respectivă, în plină etapă de pregătire a agresiunii, urmînd să participe nemijlocit la atacarea mai multor obiective. Păstrau o distanță de 150 km față de țărâm.

Încă din noaptea de 14 aprilie, două avioane AWACS Hawkeye E-2C, decolate de pe puntea portavioanelor America și Coral Sea, asigurau supravegherea spațiului aerian și alarmarea timpurie a forțelor, conducerea avioanelor de asigurare a zonei, coordonarea măsurilor de neutralizare a apărării A.A. inamice, conducerea acțiunilor avioanelor cisternă KA-6 ambarcate și ale elicopterelor de cercetare și salvare de pe nava Guadalcanal. Tot ele vor asigura conducerea și coordonarea în timp și spațiu a acțiunii celor aproape 100 de avioane care se vor afla în aer în perioada de executare a bombardamentului.

Avioanele Hawkeye E-2 C, descriind cercuri largi la 320 km de coastă, evoluau în altura bătăii rachetelor A.A. libiene, în timp ce 24 avioane de vânătoare-interceptare F-14 Tomcat și F/A-18 ridicate în aer de pe portavioane patrulau la 4 500 m altitudine, în zona de as-

Portavionul CORAL SEA în marș spre zona operației

Formație de avioane de vânătoare-interceptare F-14 TOMCAT, însoțită de un avion de alarmare timpurie E-2 C HAWKEYE în misiune de asigurare a escadrilelor de atac

gurare. În sprijinul acestor forțe acționau și un avion de cercetare Orion EP-3 SIGINT/COMINT, precum și un submarin din clasa *Los Angeles*.

La ora 01,54 (ora locală), 6 avioane A-7E Corsair II de pe portavionul *America* și 6 avioane F/A-18 de pe *Coral Sea*, însoțite de avioane pentru lupta radioelectrică EA-6B Prowler, au trecut la neutralizarea apărării A.A. libiene din raioanele Tripoli și Benghazi într-un interval de 15 minute, asupra complexelor de rachete A.A. identificate în prealabil au fost lansate 30 rachete antiradiolocație AGM-88 A HARM și 12 rachete AGM-45 Shrike, de la distanțe de 96, respectiv 16 km. Era acțiunea care a pregătit lovitura forțelor de atac principale, căci la numai 6 minute după încheierea ei în zonă a apărut și gruparea celor 18 avioane F-111 F, cu protecția radioelectrică asigurată de cele 5 avioane antiradiolocație EF-111 Raven. Gruparea va acționa pe formațiuni mai mici.

Sub acoperirea contramăsurilor radioelectronice și a celor 24 avioane de vânătoare, la ora 02,00 (ora locală), 8 avioane F-111 F au atacat portul și instalațiile militare de la Sidi-Baillet și Aziziyah, în timp ce alte 5 au lovit aeroportul din Tripoli. Într-o primă etapă au survolat obiectivele fixate, apoi, revenind din direcția mării cu viteza de 926 km/h, la altitudinea de 120—150 m față de teren, cele 8 avioane au lansat câte patru bombe GBU-10, de 907 kg, dirijate prin laser, iar avioanele care atacau aeroportul din Tripoli câte 12 bombe polivalente BSU-49, de 227 kg. Atacul a durat 11 minute. Un avion a fost doborât de apărarea A.A. libiană.

Alte cinci avioane F-111 F, care au făcut și ele drumul din Marea Britanie pînă în Libia, nu au putut participa efectiv la acțiune din cauza unor defecțiuni ale sistemelor de armament identificate chiar în timpul atacului și s-au înapoiat la baze cu încărcătura completă.

Concomitent cu atacul desfășurat de avioanele F-111 F la Sidi-Baillet, Aziziyah și Tripoli a trecut la acțiune și aviația marinei. Un grup de 14 avioane A-6E Intruder (6 de pe portavionul *America* și 8 de pe *Coral Sea*) au atacat obiectivele ce le aveau trecute pe hărțile de luptă: punctul de comandă de rezervă al Cartierului General libian de la Jumahiriyah și baza militară aeriană de la Benina. Bombardamentul a fost executat de la altitudinea de 60—120 m, în zbor orizontal, cu viteza de 800 km/h; s-au întrebunțat bombe Mk 20 Rockeye și bombe Mk 82 Snakeye. Atacul început la ora 02,00 (ora locală) s-a încheiat la ora 02,12.

Două din cele 14 avioane A-6E Intruder nu și-au putut lărgi bombele din cauza unor defecțiuni și participarea lor la atac a fost nulă.

Apărarea A.A. libiană a fost deosebit de activă, în special în raionul Benina.

Avioanele decolate de pe portavioane s-au întors la bazele lor plutitoare după aproximativ 40 minute.

Drumul de întoarcere al avioanelor F-111 F și EF-111 A a fost mai lung. Prima realimentare în zbor de după atac a confirmat absența din formație a unui avion F-111 F. Un alt avion de același tip a trebuit să aterizeze la baza aeriană spaniolă *Rota* din cauza supraincălzirii unuiu din motoare.

La 15 aprilie, ora 3,10, avioanele plecate din Marea Britanie aterizau la bazele lor.

Astfel s-a încheiat agresiunea pe care Caspar Weinberger a caracterizat-o drept o operație militară executată cu... „precizie chirurgicală”, o acțiune „aproape fără nici o greșeală”. Oare?

Comentariile apărute, chiar în presa americană, acuză Pentagonul de faptul că informațiile furnizate, concluziile trase în urma evenimentelor conțin date false.

Nu se poate contesta, desigur, flexibilitatea demonstrată în conducerea operațiilor, nici eficiența întrebunțare și coordonare a mijloacelor de cercetare electronică, a mijloacelor, atât de variate, de luptă radioelectrică și a celor destinate neutralizării apărării antiaeriene etc. Desigur, specialiștii vor desprinde și alte concluzii de ordin militar, care depășesc cadrul acestui articol.

Comentariile referitoare la „bilanțul” operației pun și ele sub semnul întrebării declarațiile optimiste ale Pentagonului.

RARISSIME

■ Cu prilejul „Zilei fără tutun”, organizată în fiecare an pe teritoriul Statelor Unite, un militar și-a scos tancul pe străzile orașului Amarillo, din Texas, amenințînd că va face „un masaj de șenile oricărui fumător recalcitrant”. Nu ar fi, așadar, de mirare dacă, proclamîndu-se „Ziua fără blîndate”, fumătorii din Amarillo să amenințe că „vor trage în piept” orice tanchist recalcitrant!

POLIGONUL DECENIULUI ZECE

Poligoanele de tragere ale deceniului următor vor semăna foarte puțin cu cele în care militarii trăgeau asupra unor ținte fixe și numărau apoi conștiincios găurile lăsate de gloanțe în pânourile de carton.

Locul de apariție al țintelor nu va mai putea fi identificat după vechile urme lăsate de gloanțe în valul de pămînt din adîncimea poligonului. Țintele, simulînd perfect inamicul, comandate de un calculator care derulează programul ședinței de tragere, vor putea să apară în orice punct al poligonului, se vor putea deplasa de front și în adîncime folosind acoperirile din teren. Vor imita perfect zgomotele produse de armamentul inamic, în ritmul cadencei de tragere caracteristice acestuia, și vor simula focul la gura țevii. Programele de apari-

La agresiunea asupra Libiei au participat aproximativ 100 de avioane, care au lansat asupra obiectivelor 225 bombe de 227,340 și 907 kg, în total 100 tone bombe. A fost cel mai puternic bombardament executat de armata americană după războiul din Vietnam. Despre distrugerile provocate în urma unei desfășurări de forțe atât de ample, sursele oficiale americane nu indică date precise. Din informațiile publicate în presă rezultă că au fost distruse la sol 4 avioane IL-76 (la Tripoli), 4 avioane MIG-23, F-27 Fokker, 2 elicoptere Mi-8 (la Benina), au fost distruse mai multe imobile, au murit 43 de civili. Executarea bombardamentului pe timp de noapte a urmând, printre altele, și asigurarea unei bune protecții a piloților, dar a avut drept consecință o sporire a lipsei de precizie în bombardarea obiectivelor.

Mai mulți specialiști au pus la îndoială eficiența bombelor dirijate prin laser, care în condiții de lansare în poligon au o abatere de 8—10 m față de obiectiv, dar care în condițiile reale ale operației au fost „orbite” de praful și fumul ridicate de primele explozii. Precizia lor a scăzut astfel sub nivelul altor sisteme de lovire mult mai puțin perfecționate. Multe bombe nu au explodat. Cu acest prilej s-au ridicat și probleme privind raportul cost/eficacitate al armamentului utilizat. O singură bombă GBU-10 de 907 kg dirijată prin laser costă 119 000 dolari, iar o rachetă antiradiolație AGM-88 HARM, 220 000 dolari.

Cu toate măsurile de neutralizare a apărării antiaeriene libiene, acestea a doborât cinci avioane, dintre care un avion F-111 F.

Nu trebuie uitat nici faptul că din 18 avioane F-111 F plecate din Marea Britanie, cinci nu au putut îndeplini misiunea din cauza defecțiunilor sistemelor de armament. La fel s-au petrecut lucrurile cu două din cele 14 avioane A-6E Intruder decolate de pe portavioane.

Problema rolului și eficienței portavioanelor a fost, de asemenea, un obiectiv al comentariilor. Menținerea în înzestrare a unui singur portavion (S.U.A. dispune de 12 în prezent), cu navele de sprijin necesare și cu avioanele de la bord costă anual 17 miliarde dolari. Mai mulți membri ai Congresului, printre care senatorul S. Nunn, au pus la îndoială valoarea operativă a portavioanelor, subliniind că cea mai mare parte a avioanelor de la bord sînt destinate practic propriei lor protecții.

Sînt, desigur, multe aspecte care suscită comentarii controversate și multe stări de fapt care lasă loc îndoielilor. Un lucru este însă cert, acela că actele de agresiune din martie și aprilie 1986, „operații de mică intensitate” în concepția americană, constituie o expresie practică a politicii imperialiste de forță, reprezintă un act de desconsiderare a normelor de drept internațional, periclitează pacea și securitatea internațională.

C. CRISTIAN

RARISSIME

● Lovind mortal un pieton într-o suburbie a Parisului, conducătorul unui automobil a părăsit locul faptei, îndreptîndu-se în mare viteză spre autostradă. A fost oprit, însă, și arestat de către poliție, sesizată de însăși... victima accidentului, un bărbat de 77 de ani, care zăcea pe acoperișul mașinii, unde fusese proiectat de șoc!

„În timp și spațiu a întinelor vor putea asigura imaginea cvasirealistă a unui inamic în înaintare sau în retragere. Calculatorul va putea facilita realizarea unor variate scenarii ale luptei, în care, de exemplu, lovirea unei întine-tanc să fie însoțită de declanșarea unor încărcături pirotehnice pentru producerea flăcărilor și fumului caracteristici.

Poligonul va fi un „cîmp de luptă” al armelor întrunite, unde, alături de infanterie, vor „lupta” și tancurile. Acestea, ca și armamentul antitanc al infanteriei, se vor confrunta și cu întinele lor „termice” pe care servanții din spatele aparatelor de ochire pe timp de noapte vor trebui să le descopere și să le „nimicească”.

Avioanele și elicopterele vor putea participa și ele la luptă, lansînd rachetele aer-sol împotriva întinelor pe care conducătorul tragerii le va putea comanda prin radio, din aer.

Se va trage cu muniție reală, dar vor fi și multe exerciții în care echipamentele laser montate pe gurile de foc vor simula tragerea și vor economisi deci muniția.

Echipamentele laser (emiță-

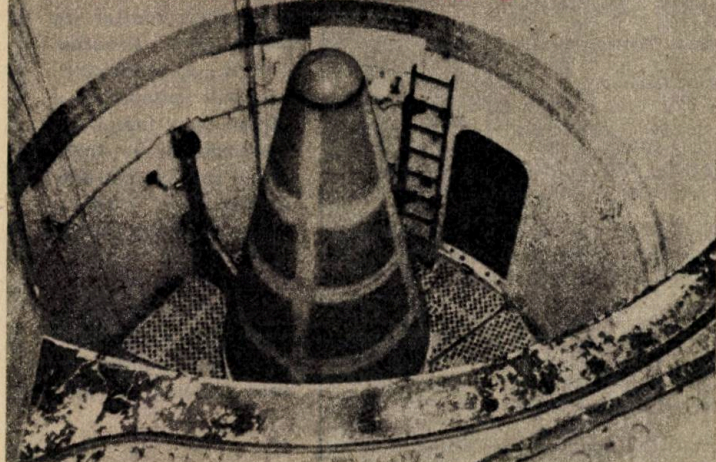
toare montate pe arme și sesizoare montate pe autovehiculele blindate sau purtate pe casca pieptului și spatelui infanteriștilor) din ce în ce mai perfecționate, vor asigura realismul exercițiilor tactice cu dublă părțidă. Un astfel de emițător montat pe arma unui infanterist trimite un fascicul laser în direcția „inamicului” descoperit. Dacă infanteristul a „executat foc” repede și precis, sesizoarele laser, fixate pe cordelele echipamentului militarului „inamic”, declanșează funcționarea unei surse sonore, care își încetează activitatea numai în poziția culcat („scos din luptă”) a „inamicului”. Un tanc „lovit” în acest fel cu „focul-laser” al unui sistem de armament antitanc va fi învăluit în fum colorat prin declanșarea unui dispozitiv pirotehnice comandat de sesizoarele laser de pe turelă. Înșiși conducătorii exercițiului sau arbitrii vor avea pistoale cu laser capabile, doar ele, să emită un fascicul de o anumită calitate în direcția „inamicului scos din luptă” pentru a anula comanda de funcționare a sursei sonore și a înregistra „pierderile” dintr-o tabără sau alta.

„Racheta antitanc dirijată”, respectiv fasciculul laser emis de instalația de tragere au lovit obiectivul. Sesizoarele au declanșat încărcăturile pirotehnice de simulare a loviturii. Tancul a fost scos din luptă

RĂZBOI NUCLEAR

din greșeală?

Posibilitatea izbucnirii unui război nuclear dintr-o eroare umană, din neglijență sau dintr-o greșeală tehnică este, după calculele specialiștilor, extrem de mică. Matematic, aceasta are valoarea unor

fracțiuni de miimi. Cu toate acestea, catastrofa navetei spațiale „Challenger”, rețetele accidente petrecute la diverse centrale nucleare-electrice au ridicat, din nou, problema posibilității supravegherii

efective a complicatelor sisteme tehnice. Desigur, sistemele de armament nucleare strategice dispun de instalații de supraveghere și comandă mult mai complicate decât o centrală nucleare-electrică, de exemplu. Tocmai de aceea, în condițiile unor perturbări de natură tehnică sau organizatorică, probabilitatea apariției unor erori este mai mare. Înseși anumite luări de poziție din presa occidentală reliefează faptul că dezvoltarea impetuoasă a sistemelor automatizate de conducere a trupelor, a sistemelor de „alarmare timpurie” au dus cu sine și sporirea posibilităților apariției deciziilor eronate în probleme de importanță hotărâtoare. Factorii de decizie primesc de regulă informațiile esențiale fără detaliile respective, de multe ori foarte importante; sistemele de conducere bazate pe calculatoare au devenit atât de complicate încât interacțiunea dintre ele reprezintă în multe privințe o dificultate; nici specialiștii în domeniu nu pot avea o privire de ansamblu asupra complicatelor sisteme, cu atât mai mult cu cât acestea se află în plin proces de modernizare.

Riscul izbucnirii unui război nuclear din greșeală este amplificat și de faptul că timpul aflat la dispoziția factorilor de decizie privind întrebuințarea armamentului nuclear este mai mic ca oricând, cu toate implicațiile ce le incumbă această realitate pentru puterile militare cu arsenale nucleare puternice.

În ultimii doi ani, intervalul de timp dintre momentul detectării unui atac nuclear și momentul limită de declanșare a lovirilor de ripostă, de asemenea nucleare, s-a redus de la ordinul zecilor de minute la ordinul minutelor. În conformitate cu anumite calcule date publicității, „fereastra nucleară” rămâne „deschisă” doar câteva minute.

Iată de altfel, pe scurt, unul din scenariile posibile: două minute și jumătate de

Ce sînt

„ȚINTELE INVIZIBILE”

la lansarea rachetelor inamice sînt destinate descoperirii și identificării acestora; după alte trei minute și jumătate are loc prima teleconferință de analiză a situației (*Missile Display Conference*); după alte două minute se trece la evaluarea amenințării (*Threat Assessment Conference*); rămîn 6-8 minute pentru luarea hotărîrii; aceasta este fereastra nucleară, care se mai poate prelungi aproximativ cinci minute, pînă la explozia primului cap de luptă nucleară care și-ar lovi obiectivul.

Sînt oare suficiente 360-480 secunde

pentru luarea unei hotărîri decisive de asemenea importanță?

Ce se va întîmpla dacă „fereastra nucleară” se micșorează și mai mult?

Este greu de răspuns. Ceea ce este însă sigur e faptul că rachetele devin din ce în ce mai rapide, centrele de luare a deciziilor sînt din ce în ce mai vulnerabile, prin sporirea preciziei loviturilor inamice și prin faptul că ele reprezintă obiective strategice de maximă importanță: capetele de luptă ale rachetelor nucleare vor deveni în curînd „invizibile”

Sînt pregătiți, oare, factorii de decizie și de execuție, sistemele automatizate de conducere să facă față fără greșală sutelor de alarme nucleare false?

În programul Departamentului Apărării al S.U.A. denumit **STEALTH** este prevăzută crearea avioanelor, aparaturilor de zbor fără pilot și rachetelor de croazieră „invizibile”, adică greu de detectat cu mijloacele de radiolocație și în infraroșu ale apărării antiaeriene și care, consideră specialiștii militari americani, le va asigura superioritatea în domeniul sistemelor de armament.

Aceste obiective sînt invizibile, desigur, în sens figurat, deoarece pot fi totuși observate cu ajutorul radiolocaatoarelor, al dispozitivelor electronoptice și al altora, dar de la distanțe mai mici.

Efectul de invizibilitate se obține printr-o sinteză complexă a unei serii de tehnologii printre care se includ o arhitectură cu forme și suprafețe rotunjite, materiale de construcție netradiționale, compozite, cu proprietăți absorbante pentru undele electromagnetice, acoperiri absorbante și vopsele speciale cu emisie redusă în spectrul undelor infraroșii. Toate acestea duc la scăderea considerabilă a suprafeței efective de reflexie a obiectivului, situație în care distanța de acțiune a mijloacelor de radiolocație ale apărării antiaeriene a adversarului poate deveni atît de mică, încît avionul va putea fi considerat de fapt „invizibil”, dacă în cursul contraacțiunii apărării antiaeriene el va păstra față de stațiile de radiolocație o anumită distanță.

Că acest lucru este posibil stau mărturie unele rezultate ob-

ținute pentru mijloacele de detectare actuale.

Îngrijorătoare este și situația legată de alarmele false. Anularea unei astfel de alarme durează aproximativ trei minute; atît durează descoperirea erorii sistemelor de detectare. Cu toate progresele realizate în domeniile acestor mijloace, numărul teleconferințelor de analiză a situației în urma alarmelor false a crescut an de an. În 1977 au fost 43, iar peste un deceniu au ajuns deja la 259. Se apreciază că numărul alarmelor false va cunoaște un spor anual de 25 la sută.

Frecvența mult prea ridicată a alarmelor declanșate de sistemele actuale și scurtarea îngrijorătoare a timpului de luare a deciziilor prezintă riscuri cumulate. În afară de aceasta, înseși hotărîrile se sprijină din ce în ce mai mult pe informațiile oferite de calculatoare. Iluziile privind dirijarea efectivă și posibilitatea supravegherii sistemelor automate s-au destrămat. Omul se află într-adevăr la „timonă”, dar influența sa a devenit simbolică.

S-au produs mutații și în privința concepției generale de declanșare a loviturilor de ripostă. Principiul „lansarea în caz de atac” (*Launch under Attack*) tinde să fie înlocuit cu principiul „lansare la avertizare” (*Launch on Warning*). Aceasta ar reprezenta un nou pas periculos spre posibilitatea declanșării accidentale a unui război nuclear, căci la fiecare alarmă falsă s-ar anula toate măsurile de securitate, de împiedicare a unor posibile lansări accidentale. Din acel moment, fluxul de operații presupune intervenția a citorva mii de persoane și, o dată cu aceasta, apariția riscurilor generate de erorile umane de tot felul, însumate.

Concluzia ce se desprinde și din acest lanț al greșelilor este una singură: pentru a asigura pacea și securitatea omenirii este nevoie să se treacă imediat la dezarmare și, în primul rînd, la dezarmarea nucleară.

ținute la bombardierul american B-1B, ale cărei dimensiuni (lungime, înălțime, anvergura aripii) diferă cu 10 la sută față de cele ale bombardierului B-52, iar suprafața acestuia de reflexie de aproximativ 100 ori (100 mp pentru B-52 și 1 mp pentru B-1B, în gama de unde de aproximativ 10 cm), iar în acest domeniu nu există o limită. Unii specialiști în construcția tehnică de aviație sînt de părere că micșorarea suprafeței efective de reflexie a avioanelor poate ajunge pînă la sutimi de metru pătrat și chiar sub această limită.

În legătură cu modificarea arhitecturii avionului, pentru reducerea suprafeței efective de reflexie, se presupune micșorarea suprafețelor plane și înlocuirea lor cu unele curbe, excluderea intersecțiilor diferitelor plane sub unghiuri în jur de 90°, relevarea și înlăturarea elementelor de rezonanță ale căror dimensiuni sînt multiplu jumătății lungimii de undă a semnalelor stațiilor de radiolocație ale apărării antiaeriene. Este extrem de greu să se obțină un compromis între forma avionului care prezintă o suprafață efectivă de reflexie minimă și cea care asigură caracteristicile de zbor satisfăcătoare. Se preconizează soluționarea acestei probleme prin aplicarea pe scară largă a metodelor proiectării asistate de calculator.

Pentru reducerea suprafeței efective de reflexie prin utilizarea materialelor compozite radioabsorbante, specialiștii americani consideră că, în viitor, din aceste materiale vor fi obținute pînă la 50 la sută (greutate) din numărul elementelor,

detaliilor și dispozitivelor aparatelor de zbor. Asimilarea rapidă a acestor materiale de către industria de aviație a S.U.A. este împiedicată însă de insuficiența lor rezistență și, în unele cazuri, de costul ridicat al fabricării.

Materialele radioabsorbante moderne se deosebesc unele de altele după principiile de realizare, tipul de absorbant și materialul liant. După principiul de realizare, în mod convențional, aceste materiale se împart în patru grupe:

În prima grupă intră cele al căror strat absorbant are o structură omogenă. Absorbția energiei electromagnetice se obține atît prin alegerea corespunzătoare a permeabilității dielectrice și magnetice a materialelor, cît și a impedanței lor caracteristice, care trebuie să fie cît mai apropiate de cele ale mediului înconjurător (aer). Îndeplinirea acestor condiții necesită materiale destul de groase, ceea ce constituie principala neajuns al acoperirilor din această grupă.

În grupa a doua de materiale, adaptarea la mediul înconjurător și proprietățile absorbante se obțin pe calea modificării continue a permeabilității magnetice și dielectrice de la valori apropiate de unu, în zona de contact cu mediul înconjurător, la valori care să asigure absorbția completă a energiei electromagnetice. În practică, modificarea continuă a parametrilor electrodinamici se obține greu. De aceea, se utilizează structuri absorbante stratificate, formate din cîteva straturi omogene, ale căror proprietăți se modifică de la strat la strat, după o lege de variație anterior determinată a coeficientului de reflexie. Varietatea materialelor acestei grupe se datorează atît structurii proprii a acestora - piramidale, conice și de altă natură, cît și componentelor - ferite, spume poliuretanic-negru de fum, fibre de cauciuc etc.

Grupa a treia o constituie absorbția de rezonanță. Efectul de reducere a reflexiei în aceste materiale se obține prin alegerea unor astfel de materiale și grosimi efective în sferă de lungime de undă încît undele reflectate la suprafața de separație dintre mediul înconjurător și absorbant și cele reflectate la suprafața de separație dintre absorbant și obiectul acoperit să fie în antifază și să se reducă prin însumare. Utilizînd materialele multistrat rezonante, se pot realiza absorbante de bandă largă.

RARISSIME

■ La nunta marchizului Fulvio Cerutti cu Maria Curioni, oficiată în satul italian Omegna, din Lombardia, s-au îmbulzit și numeroși ziariști, dornici să marcheze evenimentul: mirele abia împlinise 19 ani, în timp ce mireasa trecuse de... 85. S-a menționat că tinărul marchiz ajunsese în sapa de lemn, de unde „tandretea” lui declarată pentru marea bogătașă lombardă.

■ Un avion-cargo a fost reținut la Miami, în Florida, autoritățile vamale descoperind material militar în conținere cu eticheta „piese pentru tractoare”. S-a cerut, din nou, ca traficanții cu arme să fie dați pe... brazdă.

■ Pe listele electorale din statul California au figat trei nume celebre: Reagan, Nixon, Fonda. A fost vorba, de fapt, de trei candidați în alegerile locale: fiica președintelui SUA, nepoata fostului președinte și Jane Fonda, care s-a prezentat cu... propria ei celebritate.

O variantă a avionului de vînătoare tactică realizat în tehnologia STEALTH

În grupa a patra intră acoperirile cu proprietăți de dispersie. Principiul lor de funcționare se bazează pe dispersia energiei electromagnetice în materiale sintetice neomogene. Structura internă a acestor materiale depinde de gama de frecvențe pentru care urmează a fi folosite. Materialele sintetice neomogene pot prezenta o impedanță cu componente rezistivă, capacitivă și inductivă. Grosimea efectivă a acestor acoperiri depășește de cele mai multe ori grosimea lor fizică. De aceea, în comparație cu altele, aceste materiale au masa și grosimile mai mici. Printre calitățile acoperirilor cu proprietăți de dispersie se remarcă eficacitatea lor în ceea ce privește dispersia energiei electromagnetice cu diferite unghiuri de incidență, coeficientul de reflexie al acestor acoperiri nedepinzînd de mărimea unghiului de incidență al energiei electromagnetice.

În Occident, mai multe firme se ocupă de problemele acoperirilor radioabsorbante. De exemplu, firma Plessey realizează materiale cu bandă îngustă de frecvență, pe bază de cauciucuri naturale și artificiale, apte pentru a fi întrebunțate pentru frecvențe determinate în gama 0,8-36 GHz, cu parametri electrici stabili la schimbarea polilor electrici, magnetici și a temperaturii.

Firma Emerson studiază acoperirile rezonante de bandă largă. Materialele absorbante din seria ECCOSORB-SF, pe bază de siliconi, reflectă sub 1 la sută din energia undelor electromagnetice cu incidență normală în gamă de unde 2-16 GHz și la temperaturi între - 54 și +163°C. Materialul SF-V, pe bază de rășini uretanice, prezintă o mare rezistență la uzură, un coeficient de absorbție ridicat, este puțin permeabil la apă, putînd sta vreme îndelungată în apa mării, la adîncimi de peste 1 000 metri.

Acoperirile cu bandă largă de frecvență sînt, în general, de tip multistrat. În compunerea lor intră materiale izolante (mase plastice, ceramică) și absorbante (grafit, oxizi și pulberi de fier, aluminiu, cupru). Materialele cu proprietăți și de absorbție și de difuzie au la bază particule de fier magnetizat cu diametre cuprinse între 0,5 și 20 microni, legate cu un liant izolan. Pentru a căpăta proprietăți de difuzie, fie că particulele de fier magnetizat li se dă o formă sferică, fie că acestea sînt înconjurate de baloane de sticlă de dimensiuni micrometrice.

Micșorarea suprafeței efective de reflexie se poate obține cu mari dificultăți într-o bandă extinsă de frecvențe. De exemplu, la frecvențe apropiate de 30 MHz, la un avion cu lungimea de aproximativ 10 metri, suprafața efectivă de reflexie va crește brusc, deoarece lungimea întregului aparat corespunde cu lungimea de undă a frecvenței de 30 MHz. Pe de altă parte, la frecvențe mai mari de 10 GHz, orice neregulari-

tate a suprafeței joacă rol de reflector, iar înlăturarea lor devine tot mai anevoioasă.

Se consideră că tehnologia **STEALTH** va fi eficientă, în general, numai împotriva celor mai răspindite stații de radiolocație terestre actuale. Însă deși stațiile de radiolocație vor rămâne ca și până acum principalul mijloc de observare a spațiului aerian, se va impune perfecționarea lor, în special în ceea ce privește lărgirea gamei de frecvențe, introducerea mijloacelor de automatizare și gruparea unei serii de stații de radiolocație în rețea cu organizarea concomitentă a transmisiilor de date între aceste stații.

Scăderea intensității radiației infraroșii se are în vedere în primul rând în zona compartimentelor energetice ale mijloacelor de luptă, iar pentru avioane cu viteze de zbor hipersonice este necesar să se prevadă și răcirea bordajului lor.

Pentru motoare sînt considerate eficiente utilizarea diferitelor ecrane care să acopere părțile lor cele mai încălzite și introducerea în curentul de gaze de eșapament a unor adaosuri de diferite substanțe, care să micșoreze intensitatea radiației infraroșii sau să modifice spectrul acesteia. Totodată, se fac eforturi în scopul înlăturării, sau cel puțin al imitării efectului radiațiilor în infraroșu în gama de unde de 3-5 μm , utilizată cel mai mult de capetele de autodirijare ale rachetelor.

Sarcina ecranării radiației infraroșii se dovedește a fi extrem de complexă întrucît la elaborarea ecranelor trebuie să se țină seama de influența lor asupra caracteristicilor aerodinamice ale avionului și de posibilitatea mării suprafeței lui efective de reflexie. Una din soluțiile acestei probleme este considerată propunerea de a se utiliza ecrane mobile la prizele de aer și la efuzoarele motorului.

Tehnologia **STEALTH** pătrunde și în alte domenii ale tehnicii militare. La proiectarea navelor de luptă, în special a navelor mici purtătoare de rachete, se folosesc noile forme de

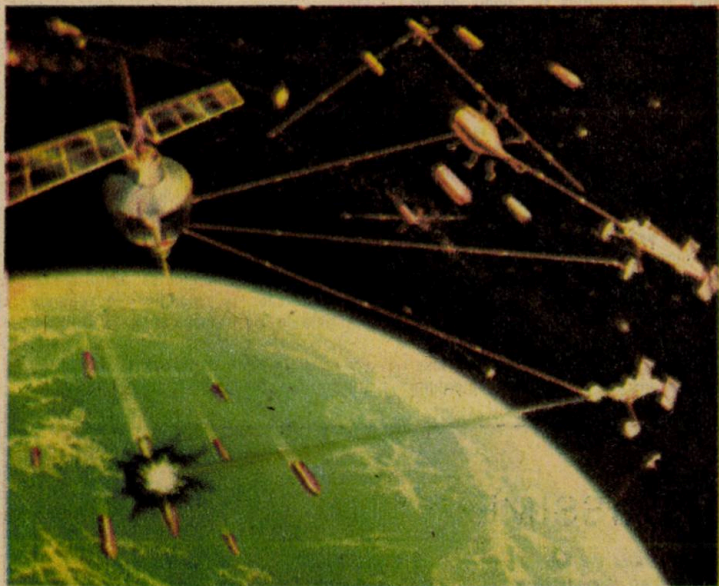
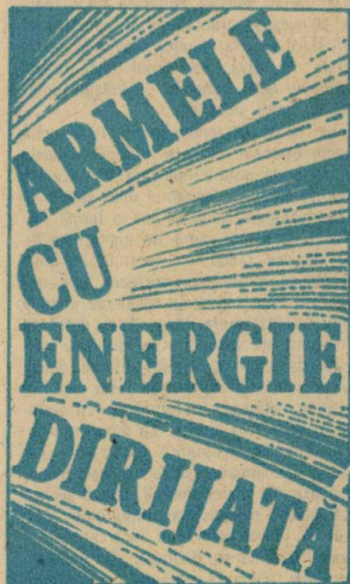
cocă tip „V adînc” în locul formelor clasice. Toate suprafețele corpului și suprastructurilor navei dispuse deasupra liniei de plutire sînt înclinate către orizont și rotunjite. Suprastructurile sînt realizate cu un volum și o înălțime cît mai mici.

Antenele stațiilor de radiolocație sînt închise în capsule rezistente, radiotransparente, care se ridică în poziția înaltă numai pe timpul necesar pentru cercetarea suprafeței mării și a spațiului aerian. Prin aceste măsuri se caută ca, rămînînd tot în cadrul formelor tradiționale de arhitectură, aer și hidrodinamicitate, să se obțină suprafețe efective de reflexie cît mai mici. Totodată, se are în vedere reducerea cît mai accentuată și a celorlalte cîmpuri fizice ale navelor — magnetic, acustic, termic — în așa fel încît acestea să devină obiective cît mai puțin vizibile pentru sesizările din aer, de pe suprafață sau din adîncul mărilor și oceanelor.

În ultimul timp, astfel de măsuri tind să se generalizeze și se au în vedere și la proiectarea autovehiculelor blindate și în general la proiectarea tehnicii de luptă a trupelor de uscat.

Evident, faptul că tehnica de luptă devine tot mai „invizibilă” pentru sesizările obișnuite va determina o nouă etapă în dezvoltarea mijloacelor de cercetare radioelectronice și electronoptice, creșterea complexității acestora, respectiv sporirea fondurilor financiare cheltuite pentru realizarea lor și implicit o nouă spirală a cheltuielilor militare. Din această cauză, programul **STEALTH**, ca de altfel toate programele de dezvoltare a mijloacelor de ducere a războiului, este privit cu dezaprobare în lumea întreagă de majoritatea covârșitoare a omenirii, care nu mai vrea război, care dorește dezarmare și pace.

Colonel dr. ing. NECULAI FUDULU

După cum ne dăm seama, asistăm, din păcate — împotriva năzuințelor marii majorități a oamenilor din întreaga lume ca pe Terra să se instaureze o pace tracică, să se renunțe la arme și război pentru rezolvarea problemelor lumii —, la o escaladare continuă a cursei înarmărilor. Un aspect al acestei escaladări îl reprezintă preocupările specialiștilor mili-

tari americani pentru realizarea armelor cu energie dirijată — cu laser și cu fascicule — care, după părerea lor, vor modifica esențial, în anii următori, mijloacele și formele luptei armate.

Armele laser se bazează pe posibilitățile laserilor de a genera fascicule foarte înguste de energie electromagnetică con-

centrată care se propagă, direcționat, cu viteza luminii. Efectul nimicitor constă în concentrarea instantanee a energiei pe suprafața expusă a țintei și în creșterea bruscă a temperaturii acesteia.

Marea cantitate de energie eliberată de fasciculul laser duce la aprinderea materialului țintei sau la alte distrugerii termomecanice ale acestuia. Se afirmă

că un fascicul laser cu o putere la ieșire de 15 kW, cu un diametru de 1 mm și o densitate de flux de 1,9 mW/cm² perforază plăci de aluminiu cu grosimea de până la 13 mm.

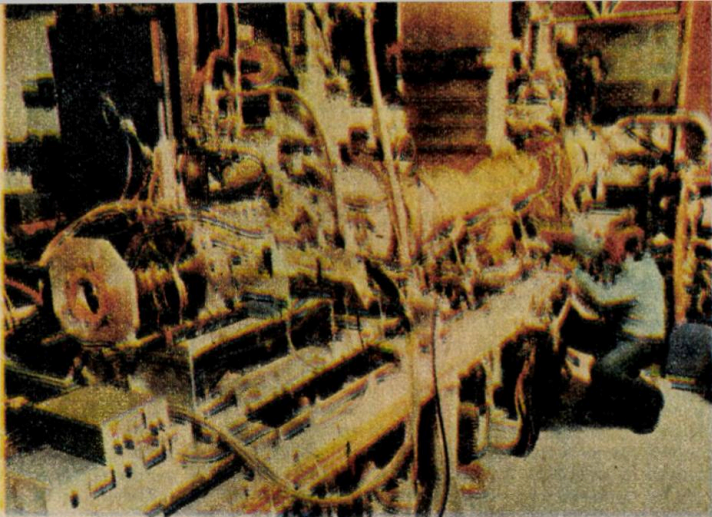
După părerea specialiștilor, pentru a fi eficace împotriva mijloacelor aeriene, laserul trebuie să atingă o densitate de flux de 10—60 mW/cm². Calitățile armei laser constau în atingerea și incendiarea practic instantanee a țintei, care astfel nu mai are timp să execute manevre; suficiența descoperirii doar a poziției curente a țintei și neîmpunerea calculului pentru determinarea traiectului, a poziției viitoare; posibilitatea de a fi folosită împotriva țințelor care zboară la înălțimi mici și în imediata apropiere a obiectivului apărut; durata de acțiune potențial nelimitată.

Datorită acestor caracteristici, arma laser se poate utiliza cu succes în lupta împotriva țințelor aeriene manevriere, cu zbor la joasă înălțime, și în primul rând împotriva rachetelor antinavă.

La sfârșitul anului 1983, marina militară americană a efectuat o serie de experiențe privind interceptarea țințelor aeriene cu viteză subsonică cu ajutorul laserului de înaltă energie (cu bioxid de carbon). Laserul a fost instalat pe un avion-laborator KC-135.

Țintele aeriene au fost lansate de la Centrul de încercări rachete al marinei militare americane de la Point-Mugu, California, și au pătruns în raionul de dispoziție a navelor țință, zburind la joasă înălțime, imitând zborul rachetelor antinavă. Utilizând laserul, o țință aeriană a fost distrusă, iar celelalte au fost avariate. S-au demonstrat astfel posibilitățile dirijării precise a fascicului laser spre țință și, de asemenea, s-au obținut date privind durata menținerii fascicului pe diferite părți ale țintei.

Arma laser are și neajunsuri. Cel mai important neajuns este acela al dependenței propagării efective a fascicului laser prin atmosferă de condițiile meteo. Împrăștierea fascicului laser crește cu distanța de acțiune și duce la scăderea intensității fluxului pe unitatea de suprafață. În timpul încercărilor cu unii laseri de putere instalați la sol s-a determinat

Experimentări de laborator cu un laser de înaltă energie

că, chiar în condiții meteo bune, bătaia eficace a unui astfel de laser în atmosferă nu depășește 10 km.

Experiențele au arătat că fasciculul laser de înaltă energie este capabil să distrugă părți importante din corpul aparatelor de zbor fără a fi necesară o concentrare de prea mare durată a fascicului pe aceste părți. Chiar fără să perforzeze materialul, în funcție de construcția acestor aparate, fasciculul laser provoacă fisuri interne care slăbesc rezistența metalelor.

În același timp se afirmă că mijloacele aeriene pot fi apărate de efectul distructiv al fascicului laser. Se fac, deja, cercetări cu scheme constructive și materiale care să asigure reducerea efectului distructiv al fascicului laser. Un mijloc de apărare se bazează pe proprietatea suprafeței de aluminiu bine lustruite de a reflecta aproximativ 97 la sută din energia incidentă. Se cercetează, de asemenea, mijloace de apărare împotriva radiației laser de înaltă energie a aparatului optice și a emițătoarelor cu ajutorul materialelor care își modifică la iradiere proprietățile de transparentă și reflexie.

Defocalizarea fascicului laser datorită supraîncălzirii și ionizării aerului pe traseul de propagare determină necesita-

tea creșterii puterii la emisie, a duratei și frecvenței impulsurilor laser. Cu toate acestea se apreciază că, în perspectivă, arma cu laser va putea asigura apărarea apropiată împotriva rachetelor care zboară la mică înălțime mai ales a unităților navale.

Laserul mai poate fi folosit ca armă împotriva rachetelor balistice intercontinentale și a sateliților. Evident că în acest caz este vorba de un laser de înaltă energie, de exemplu, un laser chimic, în cazul căruia energia eliberată de o reacție chimică se transformă în radiație laser. Dacă reacția chimică capătă o desfășurare intensă, de genul unei reacții explozive, apar, implicit, impulsuri energetice foarte puternice.

Se poate imagina că în locul unor reacții explozive chimice s-ar putea apela la unele de natură nucleară. Pe această idee se bazează conceptul unui satelit cu laser roentgen. Satelitul are o formă sferică și un număr mare de emițătoare laser dispuse radial. În centrul satelitelui se află o încărcătură nucleară care trebuie să servească drept sursă de energie pentru emițătoarele laser. Este dotat cu un sistem de detectare în infraroșu care poate descoperi și urmări diferite obiective cosmice. Emițătoarele laser sînt îndreptate către aceste obiective cu ajutorul sistemului de ochire. La momentul potrivit are loc detonarea încărcăturii nucleare. Ca urmare, se eliberează impulsuri laser de mare energie care provoacă distrugerea obiectivelor zburătoare. Evident că, după detonarea încărcăturii nucleare, satelitul se distruge, dar impulsurile laser eliberate asigură neutralizarea simultană a unui mare număr de obiective. În prezent, conceptul de satelit cu laser roentgen face obiectul unor cercetări asidue în SUA.

Armele cu fascicule se bazează pe posibilitatea potențială de a distruge diferite obiecte cu ajutorul unor fascicule de înaltă energie. Purtătorii de energie sînt particule elementare: electroni, protoni sau neutroni. La întîlnirea cu țința, particulele fascicului pătrund în interiorul diferitelor materiale, le pot străbate sau

RARISSIME

■ *Poliție din orașul vest-german Celle intervenise cu brutalitate împotriva unor tineri demonstrați pentru pace, după care s-a adresat tribunalului local, cerînd... despăgubiri pentru „daunele suferite”: 18 măciuci a 12 mărci și 75 pleningișecare, 4 cătușe a 4,26 mărci perechea și o „parabărbie” a 20,75 de mărci. Exact atunci un purtător de cuvînt militar anunța la Bonn pierderile provocate de manevrele NATO „Carabine Fortress” pe teritoriul RF: 500 accidente grave, pagube de 13,5 milioane mărci, 11 morți, 100 de răniți. Nu a fost sesizat nici un tribunal vest-german pentru despăgubiri. Altfel s-ar fi petrecut lucrurile dacă blindatele ar fi călcat, să zicem, o... măciucă polițienească a 12 mărci și 75 de pleningișecare!*

RARISSIME

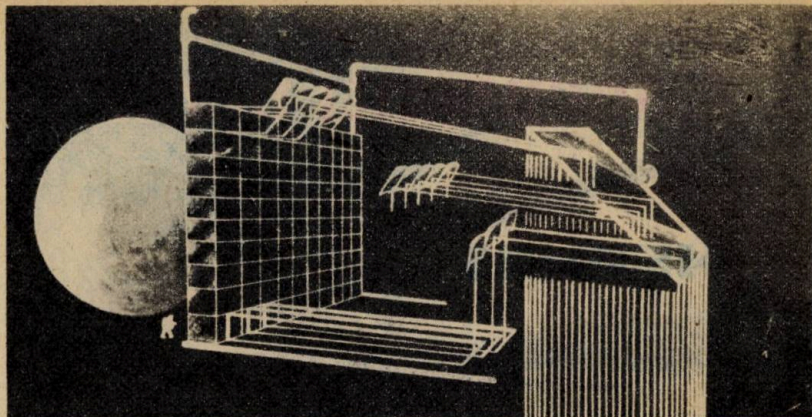
■ La o întrunire cu un grup de oameni de afaceri, fostul ministru britanic al muncii a povestit că i-au trebuit trei luni pentru a găsi un lucrător care să-i repare gardul, de unde concluzia sa că în Marea Britanie nu s-ar pune „problema creării de slujbe”. Sindicatele nu au gustat anecdota, liderul muncitorilor din ramura mecanică, Terry Duffi, declarând: „Șomerii nu caută o slujbă de cinci minute, spre a repara un gard. Ei vor un loc de muncă adevărat. De altfel, alții își repară singuri gardurile”. Cum s-ar spune, autorul anecdotei a nimerit cu... oștean-gard!

■ Trei sute de bărbați s-au prezentat la procesul intentat unei clinici din Pittsburg, statul american Pennsylvania, care-i tratase de... chelie. Fiecare suportase, contra sumei de 3 000 de dolari, metoda zisă de „inserție dermică” și care consta în implantarea pe arie pleșuvă a unor fire de nailon vopsite în culoarea aleasă de client. Numai că părul sintetic dispărea imediat, spre deosebire de cumplitele dureri de cap ale pacienților. Conducătorii clinicii, amenințați cu un milion de dolari, au recunoscut că metoda era cam... trasă de păr.

sint absorbite de acestea. Fiecare particulă elementară își pierde energia, cedând-o particulelor elementare ale materialului țintei. Această energie se transformă în căldură. La locul impactului fasciculului cu ținta, temperatura crește brusc și materialul se distruge.

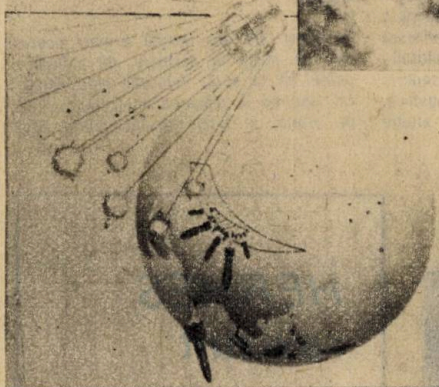
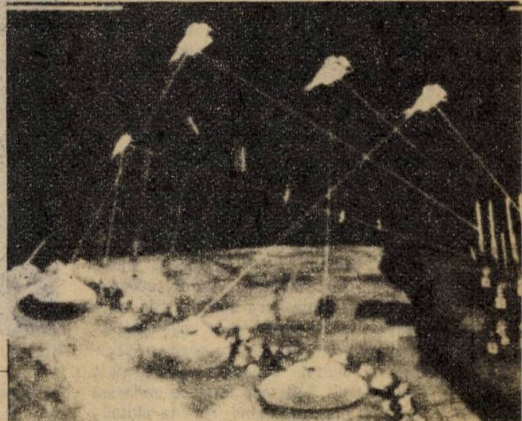
Distanța de acțiune a armelor cu fascicule, cînd se folosește un singur impuls, este de câteva sute de metri; prin utilizarea pachetelor de impulsuri cu o mare frecvență de repetiție, această distanță crește la 4—5 km, iar în regim de funcționare neîntrerupt la 10 km.

În legătură cu multele întrebări privind dispersia în atmosferă a particulelor fasciculelor, răspunsurile vor apărea numai în urma unor experimentări mai îndelungate. Energia pierdută de particule încălzește aerul din imediata apropiere a fasciculului și, în același timp, datorită ionizării, apare un număr mare de atomi cu

Ecrane spațiale din laseri chimici.

Laseri amplasați la sol și oglinzi reflectoare orientabile; ele reflectă fasciculele laser spre un amplasament de rachete balistice intercontinentale

Laserul roentgen — o altă posibilă armă pentru distrugerea acestora în spațiu

sarcini electrice pozitive și electroni liberi. Sarcinile electrice pozitive create astfel reduc câmpul electric al particulelor din fascicul. În același timp, câmpul magnetic de autoinducție al fasciculului de electroni învinge forțele de respingere dintre particule. Acest efect trebuie să asigure conservarea fasciculului de electroni în cadrul unui canal stabil. Totuși experimentele au arătat că fasciculele lungi, datorită influențelor arătate, se curbează și uneori chiar se dispersează în totalitate.

Acest efect negativ se înlătură prin realizarea în atmosferă a canalelor cu aer rarefiat. Un impuls de fascicul de electroni cu o durată de 0,1 microsecunde poate, în principiu, să creeze un canal cu aer rarefiat prin care următoarele impulsuri ale fasciculului se pot propaga cu o împrăștiere redusă a particulelor și cu pierderi de energie mici. Pentru realiza-

rea acestor canale se pot utiliza și laseri de înaltă energie.

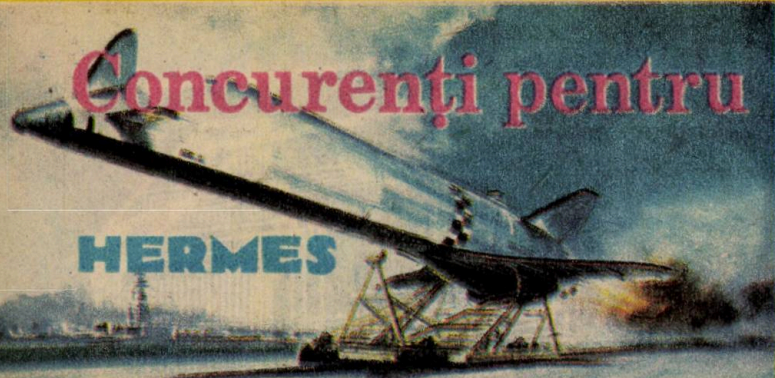
Se consideră că împotriva sistemelor de apărare care utilizează arme cu fascicule se poate acționa relativ eficient cu ajutorul unor rachete speciale care realizează perdele de fum și ținte false. Pentru întreruperea canalului de aer rarefiat se folosesc mici rachete luge, a căror explozie determină dispersia totală a fasciculului.

Experiențele cu aceste tipuri de arme din viitorul imediat, care urmăresc să furnizeze noi date privind modul lor de utilizare, precum și posibilitățile de a le contracara, adaugă noi piese nedorite la dosarul și așa supraincercat al cursei aberante a înarmărilor.

Colonel ing. F. NICOLAE

Concurenți pentru

HERMES

Încă nu s-a uscat bine cerneala de pe teleimprimatoarele ce anunțau hotărîrea Agenției Spațiale Europene de a realiza pînă la sfîrșitul secolului proiectul unei nave spațiale proprii, denumite HERMES, cînd alte două proiecte, propuse și ele agenției, au fost date publicității și comentate favorabil. Este vorba de proiectul britanic HOTOL și de cel vest-german SANGER.

Inginerii britanici de la British Aerospace consideră că este posibilă realizarea, pînă în 1996, a unei nave de un concept complet diferit de naveta americană și de HERMES. Astfel, aceasta, avînd la decolare circa 200 de tone, cu o lungime de 63 metri și o anvergură de 20 metri, rulează ca un avion și decolează cu ajutorul unui motor fuzee cu o împingere de 120 tone forță ce utilizează oxigen și hidrogen lichid. Pînă la altitudinea de 25 km, aerul captat este separat în azot și oxigen prin metode criogenice, acesta din urmă fiind refolosit la ardere

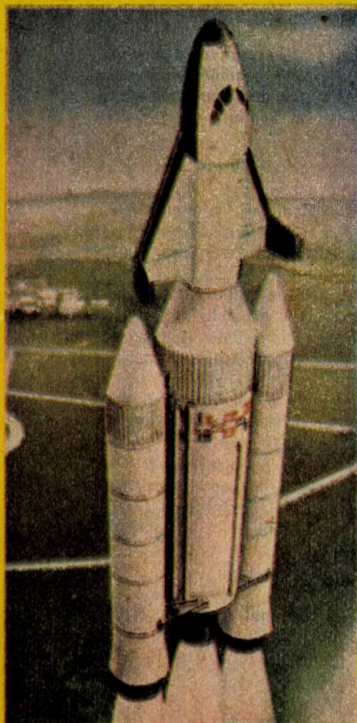
HOTOL

în motor. De aici rezultă o mare economie de masă la decolare, de ordinul a peste 30 la sută. Vehiculul este nepilotat, servind la plasarea unor sarcini utile pe orbită, el fiind calculat pentru circa

200 de reutilizări. HOTOL decolează cu o viteză de 540 km/h, atinge Mach 5 la 26 km altitudine, după 9 minute, și o viteză orbitală de 28 000 km/h la circa 90 km altitudine. În acest moment sînt decuplate motoarele, altitudinea maximă ce poate fi atinsă fiind de 300 km.

Conform calculelor optimiste, în cazul utilizării unui astfel de sistem pentru transportul de călători pe distanța Paris-Sydney (50 de pasageri, plus bagajele aferente), la 65 de minute de zbor efectiv, prețul unui bilet de călătorie ar fi de 8 000 dolari SUA, modest pentru un cos-

SANGER

HERMES revizuit

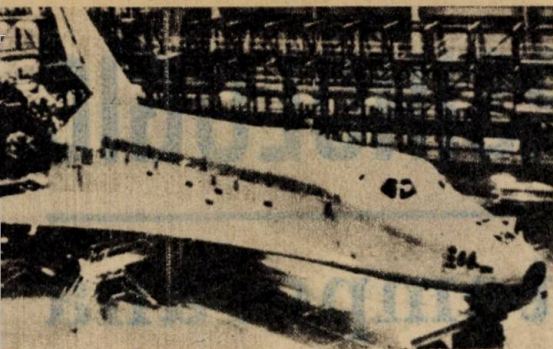
Accidentul navei spațiale americane a dus la recalcularea și corectarea proiectului navei Agenției Spațiale Europene (ESA). Aprobabil și în curs de derulare, programul navei spațiale HERMES prevede primele zboruri operaționale în ultimii ani ai deceniului '90. Pentru creșterea siguranței în faza de decolare au fost adăugate variantele inițiale patru motoare reactive cu combustibil solid între navetă și sistemul purtător, Ariane 5, ce pot fi acționate în caz de pericol. Ele pot accelera naveta cu maximum 8 g, îndepărtînd-o de lansator. Să sperăm că nu va fi cazul să fie utilizate niciodată.

monaut actual, dar imens pentru majoritatea zdrobitoare a călătorilor!

Guvernul vest-german a propus și el Agenției Spațiale Europene o alternativă sistemului SANGER. Acesta ar putea intra în stadiul de proiectare imediat, ar putea fi experimentat începînd din 1995 și deveni operațional din 2004. Deși dezvoltarea sistemului HOTOL necesită cu mult mai puțin decît cele 6—8 miliarde de dolari SUA necesare dezvoltării sistemului SANGER.

Bazat pe o idee de acum o jumătate de secol a inginerului Eugen Sanger, proiectul a fost inițial studiat de către firma germană MBB în anii '60. Sistemul combină o navetă spațială cu un purtător recuperabil. Naveta are o lungime de 24 metri, cu o anvergură de 12 metri. Purtătorul are 52x25 metri. După o decolare de pe o pistă obișnuită, purtătorul se desparte de navetă la o altitudine de circa 32 km, la o viteză de Mach 6. Purtătorul merge la aterizare, în timp ce naveta transportă 2 pasageri și 4 tone sarcină utilă sau 10 pasageri și 2 tone. Estimările actuale prevăd 100 de reutilizări pentru transportor și navetă, motoarele urmînd a fi înlocuite după aproximativ 50 de lansări. Timpul de reutilizare pentru SANGER va fi de ordinul zilelor, în locul săptămînilor prevăzute pentru HERMES. Zgomotul la decolare este echivalent cu cel emis de avionul Concorde, iar pista de decolare va trebui să aibă minimum 2,5 km.

C. BERCEANU

Naveta spațială americană OV-105, aflată în construcție în halele firmei Rockwell

Naveta spațială destinată să înlocuiască naveta „Challenger” distrusă în catastrofa din luna ianuarie 1986 va efectua primul ei zbor la 1 martie 1991.

Pentru realizarea acestui program din calendarul destul de încărcat al NASA se vor cheltui nu mai puțin de 2 300 milioane dolari, sumă în care nu intră costul motoarelor de start

Noua navetă spațială americană va zbura abia în 1991

cu combustibil solid și nici imensul rezervor criogenic exterior. Uriașă sumă a fost eșalonată pe perioada 1987—1991, urmînd ca în cei cinci ani ai programului de construcție investițiile să fie succesiv de 272, 665, 715, 515 și 180 milioane dolari.

Naveta, denumită provizoriu *Orbiter Vehicle OV-105* (vehicul orbital nr. 5), va fi construită tot de firma Rockwell, la a cincea realizare de acest gen, și va fi echipată cu noile motoare SSME produse de firma Rocketdyne. Cele patru motoare (50 milioane dolari fiecare) vor fi livrate în 1990 și vor avea caracteristici superioare celor 26 motoare, pentru propulsie efec-

tivă și încercări, produse pentru NASA în anii precedenți. Garanțate pentru 55 de zboruri, motoarele necesită totuși o revizie după 3—5 utilizări și cum operațiile necesare costă de fiecare dată aproximativ 1 milion de dolari..., NASA intenționează să înlocuiască grupul turbopompelor motoarelor SSME, elementul cel mai puțin fiabil al acestora, cu un grup perfecționat ce va fi produs de firma Pratt and Whitney în cadrul unui contract de 182 milioane dolari și să elimine cheltuielile exorbitante și timpii morți ale prea frecventelor verificări.

În paralel cu lucrările de construcție ale navetei OV-105 continuă și pregătirea celorlalte trei navete: *Columbia* (OV-102) *Discovery* (OV-103), și *Atlantis* (OV-104), încît în pe-

rioadă februarie 1988-aprilie 1991 sînt prevăzute nu mai puțin de 30 de zboruri ale acestora.

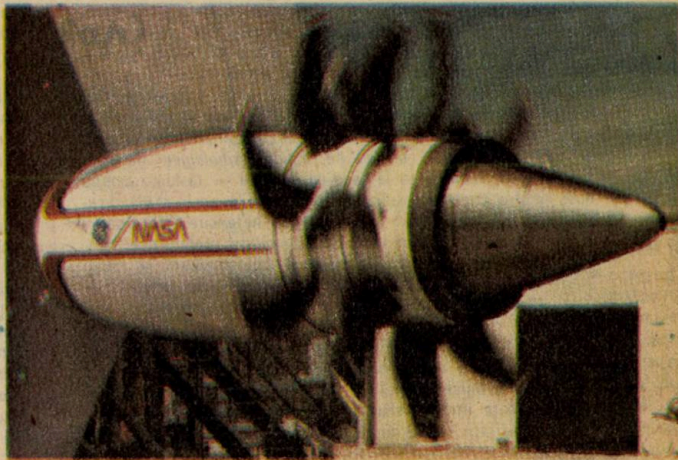
Primul zbor după îndelungata perioadă de interdicție îl va efectua naveta *Discovery* în februarie 1988. NASA va trebui să contabilizeze un succes, indiferent care ar fi acesta. Ca atare, alături de imensele eforturi ce se depun pentru eliminarea tuturor factorilor de risc, s-a apreciat că reluarea zborurilor va trebui să urmeze calea cea mai bătătorită. Lansare la Cape Canaveral în condiții meteo normale, un zbor de mică durată (patru zile), o încărcătură utilă unică (*TDRSS-C*) de plasat pe orbită și aterizare (neapărat reușită) la baza aeriană Edwards.

Cît de multe depind de acest... „come back” cosmic! Alte 6 zboruri în 1988, 10 în 1989, 11 în 1990 (cite 10 cu navetele *Atlantis* și *Discovery*, cite 8 cu naveta *Columbia*) și unul cu noua navetă OV-105 în 1991, pînă la atingerea unei „cadențe nominale” de 16—20 lansări pe an.

PROPFAN-ul în stadiu de probe

Proiectul noilor tipuri de propulsoare pentru actualele avioane subsonice în condiții de economie substanțială de combustibil (pînă la 38 la sută) a ajuns în stadiul de încercări pe banc. Urmează a se executa și primele zboruri de încercare la bordul unui avion B 727. Conform proiectantului, pînă în prezent motorul a satisfăcut toate estimările inițiale în ceea ce privește puterea, consumul, nivelul de zgomot și vibrații.

Un incident neprevăzut a confirmat robustețea sistemului. Din motive încă neelucidate, una dintre palele celor două suflante s-a dezintegrat parțial, elementele compoziție fiind puternic centrifugate, în timp ce lonjeronul central din titan a rămas întreg. Nu s-au produs alte stricăciuni.

RĂZBOIUL PSIHOLIC

în epoca contemporană

Accentuarea caracterului ideologic al conflictelor din secolul nostru, individualizarea componentei psihologice a războiului, în asociație cu impetuoașă dezvoltare a mijloacelor de comunicare în masă — a căror capacitate de a influența simțăminte și comportamentul uman a sporit nebânuit — și cu avântul științelor sociale (în principal al psihologiei, sociologiei, pedagogiei și disciplinelor derivate din ele, ce au creat posibilitatea imaginării și folosirii a noi metode de înfruntare a conștiințelor), au contribuit la constituirea unui domeniu aparte de ducere a luptei — *războiul psihologic*. Însă premisele de bază, adevăratele cauze ce au dus la configurarea și afirmarea acestui tip de confruntare rezidă, în primul rând, în politica expasionistă dusă de pe poziții de forță de către cercurile imperialiste, în refuzul și incapacitatea lor funciară de a înțelege și accepta implacabilul curs spre progres al istoriei.

Se cunoștea și, cu mult înainte încă, se lua în considerare faptul că, deși pericolele specifice cimpului de luptă — resimțite nemijlocit ca realitate obiectivă sau imaginate hiperbolizat — reprezintă principalii factori dizolvânți ai moralului luptătorilor, totuși, nu pot fi neglijate efectele ce le au asupra capacității combative acțiunile întreprinse pe plan psihologic. Dar abia în pregătirea și ducerea celor două războaie mondiale, în contextul mai sus menționat, s-au conturat — sub aspect conceptual și organizatoric — strategia, tactica și structurile de desfășurare a războiului psihologic. În timpul celui de-al doilea război mondial, spre exemplu, trupele de propagandă ale Wehrmacht-ului nazist s-au dezvoltat în așa măsură încât au ajuns să constituie o veritabilă armă ale cărei efective (purând uniforme caracteristice, de culoare gri deschis) se ridicau, la un moment dat, la 15 000 de oameni.

Perioada postbelică, departe de a aduce o diminuare a preocupărilor de acest gen, a reprezentat, dimpotrivă, o accentuare a lor datorită exacerbării anticomunismului și mutării ofensivei împotriva țărilor socialiste, îndeosebi pe noul teren de confruntare. Alina după Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, de la Helsinki, din 1975, războiul psihologic a intrat în sfera mijloacelor ilicite de promovare a intereselor, subliniindu-se gradul deosebit de periculozitate ce îl reprezintă pentru calitatea relațiilor internaționale. Dar, ca în atâtea alte cazuri, și de această dată forma a fost sacrificată de dragul fondului, astfel că, deși în esență atitudinea — și nu numai ea — față de războiul psihologic a rămas aceeași, s-a renunțat doar la o terminologie ce devenise un impediment în realizarea scopurilor urmărite. Înlocuirea compromisei noțiuni de „*război psihologic*” cu cea de „*acțiuni psihologice*” nu a însemnat însă, renunțarea la ceea ce esențial — la lupta acerbă dusă pentru cucerirea sufletului omenesc, la acel „*război asupra minții*”, care a fost și rămâne, din nefericire, precursorul însoțitorul și succesul confruntării militare propriu-zise. Astfel, văzută din perspectiva „preoților” contemporani ai zeului Marte, întreaga existență nu scapă nici o secundă de sub incidența războiului, devenit, în concepția lor, omniprezent și omnipotent.

Așa cum rezultă din documente oficiale — regulamente, instrucțiuni — ale armatelor occidentale, scopul general al acțiunilor psihologice constă în obținerea victoriei împotriva țărilor socialiste în timp scurt și cu pierderi minime prin subminarea capacității lor de luptă obținută pe calea înfringerii mo-

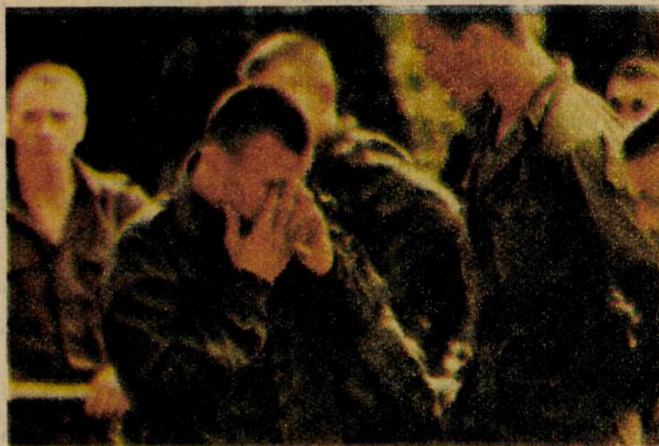
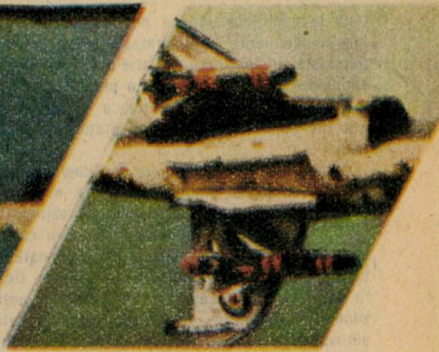
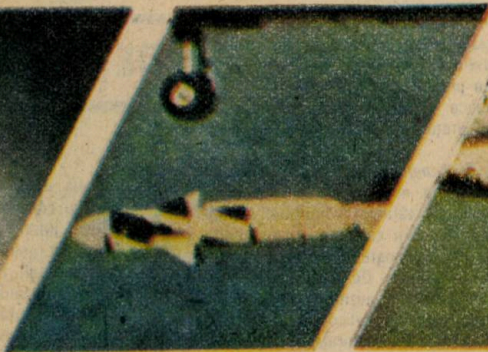
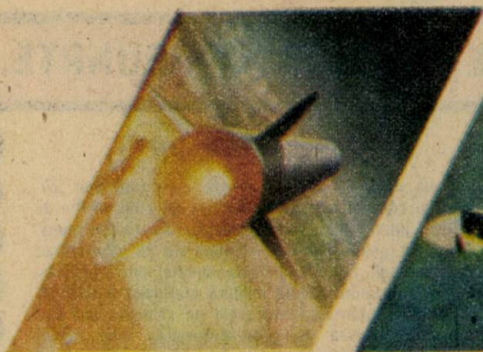
rale. În consecință, se vizează manevrarea de așa manieră a conștiințelor — ca urmare a unor acțiuni concertate duse pe diverse planuri, concomitent și succesiv — încât atitudinile și comportamentul individual și colectiv din zonele (populațiile) țintă să concorde cu interesele curente și de perspectivă ale agresorului. Deoarece acest gen de acțiuni sînt conceptual implicate tuturor modalităților prin care războiul de agresiune devine realitate, eficiența lor se apreciază că este dată de efectele cumulate produse asupra capacității de luptă (rezistență) a unei armate sau națiuni, evaluate prin prisma aportului la atingerea scopurilor și obiectivelor strategice sau (și) tactice urmărite în ansamblu. Deci în raport cu respectivele scopuri și obiective se stabilesc — în mod diferențiat, în funcție de momentul declanșării și subiecții supuși influențării — și cele urmărite a se realiza prin intermediul acțiunilor psihologice.

Activă, în ce privește forțele luptătoare adverse, se vizează producerea unor asemenea modificări de conduită care să ducă la diminuarea voinței de a lupta, la pasivitate, dezangajare și dezinteres față de îndatoriri. Se consideră că acest lucru se poate realiza, în principal, prin schimbarea convingerilor filosofice, diminuarea motivației pentru luptă, inducerea neîncrederii în victorie. Obiectivele și temele de bază dezvoltate prin acțiunile psihologice îndreptate împotriva forțelor armate opuse sînt — conform teoriei și practicii războiului psihologic — foarte diverse: discreditarea sistemului social-politic și valorico-normativ al victimei agresiunii, a capacității și integrității conducerii ei politico-militare; prezentarea distorsionată a cauzelor și modului de desfășurare a războiului; crearea unei imagini favorabile asupra scopului urmărit de agresor, a capacității sale militare; exagerarea greutăților războiului și a privațiunilor la care sînt supuse efectivele adverse, familiile luptătorilor; oferirea, în culori trandafirii, a alternativei cooperării cu agresorul, instigarea la insubordonare, dezertare sau capitulare ș.a.

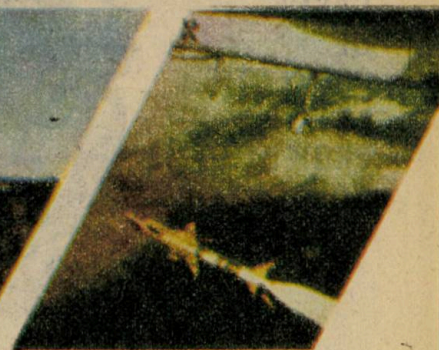
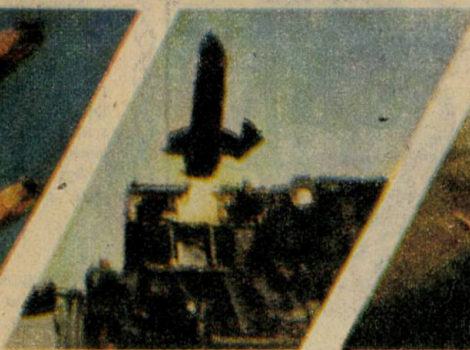
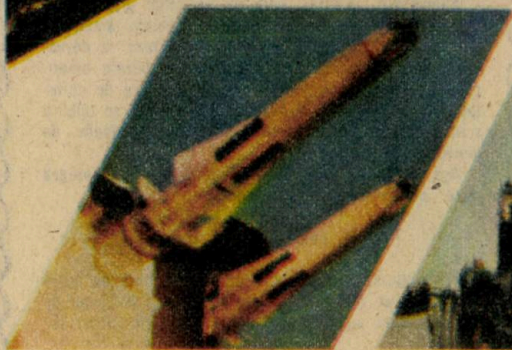
Populația statului atacat constituie, de asemenea, o țintă majoră a acțiunilor psihologice, ale căror obiective și teme variază în funcție de scopul propus și de evoluția acțiunilor militare. În primul rând se urmărește îndepărtarea maselor de conducere statală prin incitarea la nesupunere și neîndeplinirea obligațiilor, prin încercarea de disociere față de acțiunile de politică internă și externă oficiale, inclusiv în ce privește atitudinea față de război. Concomitent se are în vedere diminuarea atitudinii combative a populației, atît prin prezentarea în culori atrăgătoare a „noii ordini” propuse de agresor, cît și prin acțiuni de intimidare de natură propagandistică (ultimatumuri, amenințări, demonstrații de forță) sau teroristă (schingiuri, asasinat ș.a.).

În scopul proiectării unei imagini favorabile în ochii opiniei publice internaționale și a izolării victimei agresiunii, acțiunile psihologice desfășurate de agresor vizează și influențarea atitudinii statelor neimplicate în conflict. Ușind cu preponderanță de fătura activă a mesajului propagandistic se încearcă demonstrarea „legitimității” intervenției armate pentru a masca obiectivele și conținutul real al războiului.

Mijloacele prin care se realizează obiectivele acțiunilor psihologice sînt, în primul rând, cele utilizate în mod obișnuit în comunicarea de masă. În cele ce urmează prezentăm succint atît concepția folosirii lor în scopuri agresive, cît și principa-

Prea fragil
psihic
omenesc
pentru
puterea
armelor.

lele caracteristici pe baza cărora li se creează statutul (inclusiv) de instrument al războiului psihologic.

Radioul reprezintă mijlocul cel mai uzitat de obținere a informațiilor în societățile moderne. Grație dezvoltării tehnicii imprimării și realizării unor posturi de emisie cu o mare putere și rază de acțiune — cumulate cu existența unui număr relativ însemnat de aparate de recepție — s-au întrunit condițiile necesare „ca radioul să devină o adevărată armă de luptă”, al doilea război mondial reprezentând primul conflict în care radioul a jucat un rol major, servind necesităților politico-strategice ale guvernelor și marilor comandamente militare. Perioada postbelică, cu toate că a adus perfecționări importante celorlalte mijloace și chiar a impus altele noi, nu a slăbit pozițiile radioului, el fiind considerat ca principalul instrument al acțiunilor psihologice. Astfel, în timpul războiului din

Vietnam și al acțiunii din Grenada, propaganda prin radio a ocupat locul principal în cadrul agresiunii psihologice a S.U.A., iar subvențiile acordate principalelor două posturi de radio din Vest pentru care războiul psihologic reprezintă însăși rațiunea lor de existență — „Vocea Americii” și „Europa liberă” — se ridică la 107 milioane dolari (1982) și, respectiv, la 80 milioane dolari (1980). În afara lor însă, în principalele țări capitaliste funcționau în prima jumătate a anilor '80 peste 60 de posturi de radio importante, cu 450 ore emisie/zi destinate țărilor socialiste.

În utilizarea radioului ca mijloc al influențării psihologice a publicului vizat se mizează pe principalele caracteristici ale mesajelor transmise pe această cale: atotcuprinderea spațială, viteza mare de difuzare și percepția simplă; posibilitatea tratării diversificate și combinate a tematicii; adaptarea opor-

tună la condițiile impuse de dinamica războiului ș.a. Principalele impedimente sînt apreciate a fi bruiatul și dificultățile în timpinate în obținerea materialului informativ. În genere se estimează că este eficient ca propaganda prin radio să fie corelată cu acțiunea altor mijloace — de exemplu, cu cele tipărite (pe plan strategic) și cu stațiile de amplificare (în cadrul tactic).

Instalațiile de amplificare a sunetului, datorită avantajelor pe care le au — mobilitate ridicată, mare capacitate de adaptare la situația concretă, puternicul caracter emoțional al mesajului — sînt, de asemenea, luate în calcul ca unele dintre cele mai importante mijloace de subminare a moralului trupelor și populației victime a agresiunii. De la simpla „portavoce” la puternicele aparate ce pot fi auzite la distanțe de kilometri (montate fiind pe avioane, elicoptere, tancuri, autospeciale sau nave), ele au fost întrebuințate în timpul și după al doilea război mondial în Europa, Sahara, Malaezia și Vietnam, iar mai de curînd în Malvine (Falkland) și în Grenada, mai ales în timpul debarcării pe litoral și în zonele populate. Dificultățile pe care terenul frîmîntat, condițiile meteo nefavorabile și fondul sonor ridicat de pe cîmpul de luptă le pot crea pentru receptarea mesajului, precum și vulnerabilitatea ridicată constituie factori ce au condus la aprecierea că aceste mijloace destinate acțiunii pe plan tactic pot fi întrebuințate cu mai mare succes după ce, în prealabil, asupra celor vizați au fost exercitate influențe și pe alte căi.

Cartea de mare tiraj, broșura, presa, manifestul, afișul, foaia volantă, biletul de liberă trecere, fotografia, desenul, caricatura — reunite sub denumirea de *mijloace vizuale* — au fost intens utilizate ca instrumente de propagandă, mai ales în timpul celui de-al doilea război mondial — cînd și-au dat

DE LA CASCA DE PROTECȚIE LA PROIECTOR HOLOGRAFIC

Dezvoltate inițial pentru protecția capului piloților încă din copilăria aviației, căștile clasice sînt pe cale de a fi revoluționate și o dată cu ele și aparatele de zburat pilotate. Creșterea complexității noilor aparate, a multitudinii misiunilor și dezvoltarea electronicii militare au influențat continuu și această piesă de echipament. Inițial s-au introdus în casca „integrată” echipamentele de comunicație audio, apoi pentru piloții de elicoptere au fost montate pe cască aparatele de vedere pe timp de noapte (vezi figura). Iată că o idee nouă cîștigă teren: ce ar fi dacă pe vizorul căștii ar fi proiectate holografic imaginile realizate de calculatorul de bord ale principalelor aparate de control? Bordul s-ar simplifica imens, timpul de reacție între perceperea imaginii și reacția optimă s-ar reduce, ar scădea consumul de energie electrică, s-ar economisi masă pentru creșterea sarcinii utile. Vom trece oare de la actualele borduri complexe la o „simplă” cască? Probabil că da!

DE PRIN ARMII ADUNATE...

Marinari intrați la... apă

Două nave militare americane — portavionul „Nimitz” și crucișătorul „California” — se aflau la Rio de Janeiro pentru manevre comune cu marina braziliană.

Potrivit poliției locale, marinarii de pe „Nimitz” au luat cu asalt barurile și restaurantele, provocînd certuri și scandaluri. Poliția militară braziliană a fost nevoită să-și întărească efectivele pe celebra plajă Copacabana, supusă de către petrecăreții unor raiduri succesive și violente. Marinarii Timothy Danod și Garry Farmer de pe „Nimitz” au și rănit un polițist militar brazilian, încercînd să-l dezarmeze. Au fost operate numeroase arestări, dar, la intervenția Consulatului S.U.A. din Rio de Janeiro, vinovații au revenit pe navă.

S-a dovedit încă o dată că militarii americani, mai ales în misiuni peste hotare, cam suferă de rău de... bar!

Cînd dorm bobocii...

Forțele americane din R.F.G. au fost dotate cu 900 de giște pentru a întări paza la bazele aeriene, încercînd probabil să readucă în modă vocația manifestată încă în antichitate a acestora. Anunțînd știrea, ziarul trupelor S.U.A. din Europa occidentală „The Stars and Stripes” menționează că măsura a fost luată după „o experiență care a confirmat așteptările”. Cele 900 de gardiene în fulgi și oase au fost repartizate la 30 de unități aeriene, iar Comandamentul american s-a declarat satisfăcut de avantajele lor: giștele costă mai puțin, dar trăiesc mai mult decît cîinii!

Adevăratul „avantaj” pare să fie altul: giștele s-au dovedit mai bine pregătite decît bobocii americani din serviciile de pază. Săptămînalul „Stern” a dezvăluit astfel că militarii de gardă de la bazele americane au fost surprinși, deseori, fie în stare de ebrietate, fie dărîmați de oboseală. Spre a nu li se tulbura somnul, unii scoteau din priză mecanismele de alarmă!

Așa încît, în mod normal, dacă se încorporează giște, ar trebui reduși... bobocii.

Unde calci și unde crapă...

Pîlbîndu-se pe un drum de țară, o pereche britanică a călcat, din nebagare de seamă, pe un dosar de 60 de pagini pe a cărui copertă sta scris „*Strict secret*”.

Cuplul a transmis documentul săptămînalului „The Mail on Sunday”, care l-a restituit Ministerului Apărării al Marii Britanii. A fost ordonată o anchetă în legătură cu „împrejurările în care a fost rătăcit dosarul”. Acesta din urmă era destinat unei reuniuni a ofițerilor superiori din marina militară și conținea modificările propuse după intrarea în serviciu a noilor submarine nucleare „Trident”. Planul acoperirea perioada 1987—1996.

Pînă una-alta, proiectele marinei insulare au rămas la... pămînt!

ION JERCAN

DE PRIN ARMII ADUNATE...

proba de foc — și în conflictele postbelice. Dată fiind experiența acumulată, aceste mijloace sînt considerate a fi instrumente deja tradiționale ale războiului psihologic și tratate ca atare. În perioada războiului din Vietnam, spre exemplu, deasupra teritoriului respectivei țări au fost lansate circa 60 milioane foi volante cu caracter de amenințare, informare, mobilizare etc., în funcție de destinație și de obiectivul imediat urmărit. În scopul sporirii eficienței influențării psihologice întreprinse pe această cale, în armatele statelor imperialiste se manifestă preocupări susținute în direcția măririi capacității și perfecționării instalațiilor de tipărire (multiplicare) și de răspindire a materialelor cu avioane, elicoptere, artilerie, rachete. Iar cu prilejul aplicațiilor se testează atât capacitatea personalului specializat în redactarea conținutului tipăriturilor, cât și posibilitățile tehnice de realizare și difuzare a lor deasupra obiectivelor.

Mijloacele audio-vizuale (televiziunea, cinematograful, tehnica video) au intrat mai de curînd în arsenalul războiului psihologic și, cu excepția cinematografului, nu au fost încă utilizate într-un conflict militar de mare amploare. Incomparabila lor capacitate de sugestie le face însă foarte tentante pentru organizatorii acțiunilor psihologice, deși reținerile în ce privește posibilitatea de a fi manipulate, cel puțin în cazul televiziunii, au fost confirmate de experiența conflictului din Vietnam, cînd efectul asupra telespectatorului american nu a fost nici pe departe cel scontat. Totuși, în concepția specialiștilor occidentali, televiziunea, împreună cu radioul sînt considerate principalele mijloace de realizare a influențării psihologice pe plan strategic. În acest sens, încă din 1983, în S.U.A. a început să funcționeze Serviciul de propagandă pentru străinătate prin televiziune, folosindu-se sateliți artificiali pentru a elimina una din principalele limite ale utilizării acestui mijloc în timp de pace — aria mică de acoperire cu emisiuni propagate de la sol. Capacitatea deosebită de a produce mutații în conștiința și comportamentul oamenilor — datorită accesibilității, penetrabilității și adaptabilității ridicate a mesajului — au determinat căutarea de noi soluții, care să-i facă posibilă întrebuintarea inclusiv pe cîmpul de luptă prin reducerea vulnerabilității și a costului, prin mărirea manevrabilității și a fiabilității aparatului. În ce privește filmul de cinematograf se apreciază că acesta se dovedește foarte eficient în propaganda de stabilizare, cînd este utilizat împreună cu alte mijloace de influențare.

Aria instrumentelor folosite în acțiunile psihologice nu se reduce însă la mass-media. În rîndul lor intră și mijloacele financiare, care, pe lîngă faptul că reprezintă o condiție primă a creării și funcționării întregului eșafodaj al războiului psihologic, constituie și pîrghii ce facilitează — prin modalități foarte diverse, plecînd de la aparent nevinovata cointerесare și pînă la corupția și șantajarea unor indivizi sau grupuri din cadrul populațiilor vizate — atingerea obiectivelor agresiunii psihologice. Sînt implicate, de asemenea, cvasitotalitatea mijloacelor și structurilor organizatorice instituționalizate ale statelor agresoare, în raport, desigur, cu atribuțiile ce le au. În S.U.A., de exemplu, au responsabilități în acest sens Agenția Centrală de Investigații (C.I.A.); Consiliul Național al Securității (N.S.C.); Biroul Federal de Investigații (F.B.I.), diferite alte organe de planificare și desfășurare a politicii externe nord-americane, la care se adaugă cele patru grupuri specializate în acțiuni psihologice aflate în subordinea forțelor armate.

Pentru ca acțiunile de război psihologic să fie încununete de succes, agresorul întreprinde din timp studii amănunțite cu privire la trăsăturile caracteristice ale statului țintă: ideologia dominantă, nivelul de cultură, starea moral-politică a populației și trupelor, dimensiunile și compunerea de luptă a forțelor armate, laturile apreciate a fi potențial vulnerabile sub aspect psihologic ș.a. Sursele și metodele de informare sînt extrem de diverse: conținutul emisiunilor radio și T.V., precum și al diverselor genuri de tipărituri; rezultatele activității serviciilor de spionaj; declarațiile prizonierilor și transfugilor; studiile special întreprinse pe problemele țării luate în atenție.

Este însă larg cunoscut faptul că — și aceasta nu poate fi eludată — de către promotorii agresiunii asupra conștiinței oamenilor — rezultatele acțiunilor de influențare psihologică sînt invers proporționale cu nivelul stării moral-politice și stabilita-

OCULOMETRUL

Forțele aeriene militare ale unor țări occidentale continuă cercetările în direcția punerii la punct de noi tipuri de aparate de bord, care să faciliteze sau să simplifice la minimum operațiile executate de pilotul unui avion ori elicopter de luptă. Unul dintre aparatele care vor echipa aeronavele militare ale viitorului va fi oculometrul, un dispozitiv care, în principiu, va putea să urmărească mișcările ochiului pilotului. În stadiul final al realizării, aparatul va putea urmări schimbarea direcției de orientare a cîmpului de vedere al pilotului, va putea sesiza obiectivul urmărit de pilot doar pe baza mișcării globului ocular și tot pe baza acestei mișcări va putea transmite calculatorului de bord comenzile necesare. Acesta va alege tipul armamentului de bord, pentru nimicirea obiectivului vizat, va declanșa darea focului la momentul oportun și va dirija în mod automat proiectilul spre obiectivul asupra căruia s-a oprit privirea pilotului.

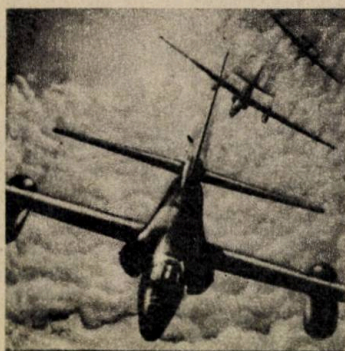
Se apreciază că în acest mod va spori și capacitatea de supraviețuire pe cîmpul de luptă a aparatului de zbor și, se înțelege, a pilotului, căci acesta din urmă va avea doar sarcina să hotărască ce este de făcut, oculometrul și calculatorul optimizînd decizia.

tea emoțională a populației și trupelor țării victime, cu rezistența la privațiunile războiului și voința de a le depăși, cu credința nestrămutată în dreptatea cauzei pentru care luptă, cu încrederea în victorie, în capacitatea de conducere a cadrelor de comandă, în calitățile tehnicii și armamentului din dotare, în nivelul general de pregătire al țării pentru apărare. Iată de ce victoriile obținute în construcția socialismului, întreg ansamblul de măsuri luate de partidul și statul nostru în vederea întăririi potențialului defensiv al României, activitatea de edificare a omului nou, constructor și apărător al noii orînduri, de formare a unor „(...) asemenea generații de oameni ai muncii care să fie — cum subliniază secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — oricînd gata de orice sacrificiu, și chiar să-și dea viața, pentru a apăra independența și suveranitatea patriei noastre socialiste, viața liberă și demnă pe care poporul nostru și-o făurește astăzi” constituie garanții sigure ale faptului că nimeni, nicînd și sub nici o formă nu poate aduce vreo atingere drepturilor noastre legitime, inalienabile, fără a primi rîpăstăsuirea.

Maior IACOB PRADA

VEHICUL CU SUSPENSIE ADAPTATIVĂ

Un adevărat concurs de idei a fost lansat o dată cu finanțarea unei cercetări privind realizarea unui robot militar pășitor, în al cărui caiet de sarcini se prevede escaladarea unor pereți de 2.2 m și trecerea peste șanțuri de 3 m. Viteza modelului experimental din figură este de circa 15 km/h, el deplasându-se pe șase picioare articulate puse în mișcare de către un motor cu combustie internă de 70 cai putere și 900 centimetri cubi. Toate acționările de forță sînt hidraulice.

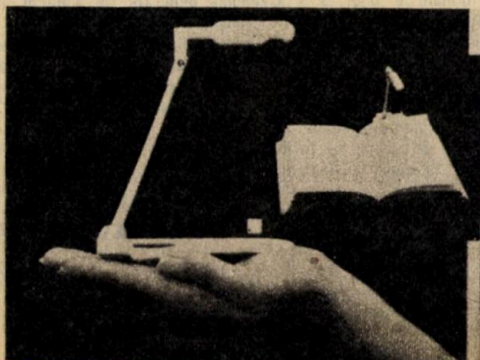
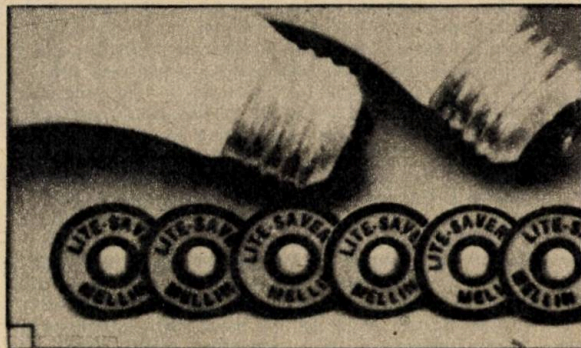
O ESCADRILĂ ROBOTICĂ

Utilizate extensiv în cursul conflictelor din Orientul Apropiat, aeromodelele telecomandate recuperabile (RPV în literatura de specialitate) au intrat în atenția marilor firme producătoare din domeniul aerospațial. Departele de a considera un astfel de produs prea puțin complex, Lockheed produce varianta „Aquila” ce se lansează de pe un camion purtător, penetrează în spatele liniilor inamice și transmite imagini TV unităților proprii de artilerie. O formație de trei sau patru asemenea avioane, echipate cu un programator adecvat, pot pătrunde în zone infestate pentru a lua imagini de la foarte joasă înălțime.

Dimensiunile foarte reduse (anvergură 3,5 m) și înălțimea de zbor (de la 0 la 5 000 m) le fac practic invizibile și invulnerabile atât de la sol, cât și din aer.

ECONOMIE DE... LUMINĂ

Un dispozitiv comercializat în ultimii ani (de fapt o simplă diodă) se introduce între bec și fassung înainte de înșurubarea becului. Efectul obținut este scăderea puterii consumate de bec (cu scăderea corespunzătoare a emisiei de lumină) și creșterea duratei de viață a becului de 50-100 de ori! Un bec obișnuit este estimat pentru o durată de viață de circa 750 ore sau 32 zile de funcționare continuă. Utilizarea dispozitivului asigură buna funcționare pentru până la 75 000 ore sau 8 ani de mers continuu! Cum or fi testat practic acest lucru producătorii?

MINILAMPĂ

O lampă ce „luminează viața” unui cititor pasionat în condiții de economicitate perfectă este cea din imagine. Ea se prinde de una dintre coverpile cărții, fiind alimentată de la o singură baterie de 1,5 volți sau de la un adaptor la rețea. În scopul asigurării unei iluminări uniforme, becul este montat sub o lentilă specială.

C. CRĂCIUNOIU

AMAZOANELE MODERNE

DIN ARMATELE OCCIDENTALE

între opțiuni, reticențe și năzuințe de afirmare

În ultimii ani, într-un șir de organisme militare occidentale — dar nu numai în acestea — femeia în uniformă ostășească a devenit o prezență pe cât de obișnuită pe atât de necesară și apreciată. Înfrîngînd cu tenacitate și stoicism inerente dificultăți de adaptare, dar și prejudecăți mai vechi sau mai noi, „amazoanele moderne” au dovedit și dovedesc că sînt egale bărbaților și în acest domeniu aspru al privațiunilor de tot felul, multe dintre ele făcînd o strălucită carieră și urcînd treptele ierarhiei militare pînă la gradul de general.

Desigur, modalitățile în care femeile sînt angrenate

teme de „apărare civilă” sau „apărare totală”, care presupun participarea, în forme specifice, a cvasitotalității populației apte să lupte la rezolvarea problemelor militare. Cursurile pregătitoare pentru diferite categorii de membri ai forțelor teritoriale, care constituie osatura acestor sisteme, includ și fete și tinere fe-

• De la prejudecăți mai vechi și mai noi la o realitate care devine tot mai presantă • Teste relevante, care infirmă „inferioritatea” fizică și psihică a femeilor • Situații diferite — soluții specifice de la țară la țară • „Experiențe trecute și prezente pledează în favoarea încrederii în femeia-militară”

în armată, ponderea lor în diverse genuri de arme și specialități, raportul numeric al acestora față de bărbați, atât în serviciile auxiliare, cit și în unitățile combatante, prezența lor în școlile și academiile militare, în rîndul ofițerilor, inclusiv al celor cu funcții de comandă sau din statele majore, diferă de la țară la țară. În S.U.A. și Anglia, de pildă, unde armatele sînt total profesionalizate, angajarea femeilor se face exclusiv pe bază de contract. În alte țări occidentale, profesionalizarea se imbină cu recrutarea obligatorie, și angajarea femeilor în armată se face atît pe bază de contract — în diferite servicii sau în calitate de soldați profesioniști, subofițeri sau ofițeri —, cit și prin selecție, în cadrul unui complicat sistem de recrutare, oarecum asemănător cu cel de recrutare a bărbaților.

Există, de asemenea, țări — cum sînt Elveția, Suedia, Austria și altele — care au dezvoltat ample sis-

mei, în vîrstă de 18—35 de ani, care urmează apoi anual perioade mai lungi ori mai scurte de instrucție și au un șir de obligații, inclusiv aceea de „a face parte dintr-o formațiune militară combatantă”.

„Profesiunile care pot fi îmbrățișate de femei în societate și acceptate de aceasta — serie publicația austriacă *Truppendienst* — depind de ideea, preconcepută, a activităților ce pot fi depuse de ele; cauza acestei stări de lucruri trebuie căutată în concepția învechită cu privire la sexe și stereotipurile derivate de aici, în influența situației economice, a mediului social etc. Și, întrucît armata este un subsistem al societății, se poate conchide că activitățile desfășurate de femei în cadrul forțelor armate vor fi recunoscute de societate numai în măsura în care ele au tînță cu cele din viața civilă. Neîncadrarea acestor activități în „imaginca-etalon” duce la apariția unui „deficit de apreciere”, care are drept urmare frustrarea, nesiguranța și scăderea randamentului muncii depuse de femei...”

Aceeași revistă arată că în literatura de specialitate europeană nu există rezultate verificabile — și care să poată fi, deci, interpretate și apreciate realist — cu privire la rolul și eficiența folosirii femeii în războiul

modern. În legătură cu aceasta se fac tot felul de speculații și presupuneri, adesea contradictorii și nu o dată chiar hilare, de genul: „în luptă, femeile pot fi deosebit de brutale și însetate de sânge, dar pot fi, unele, și prea puțin agresive”; „un dușman potențial nu poate împăca ideea «onoarei bărbaților» cu aceea a capitulării în fața unei femei, ceea ce are drept urmare înăsprirea luptei”; „bărbații nu pot renunța la «cavalerismul» ce li s-a împregnat prin educație și viață socială, ceea ce în război poate avea urmări nedorite”; „femeile nu pot fi apărate pe cîmpul de luptă făcîndu-se apel la principiul ocrotirii mamei și copilului”; „unitățile militare cu un procentaj ridicat de femei pot fi, cu precădere, ținta atacurilor inamice, datorită rezistenței mai mici a acestora”...

O serie de discuții se poartă astăzi și pe tema capacității fizice și psihice „deficitare” a femeilor. Unii specialiști susțin, de pildă, că femeile posedă o capacitate respiratorie mai redusă decît cea a bărbaților, sînt foarte sensibile la frig, datorită temperaturii corporale mai ridicate, se acomodează mult mai greu cu privațiunile cîmpului de luptă. Se consideră, de asemenea, că „activitatea în comun” (într-o subunitate sau unitate) a femeilor și bărbaților generează adesea tensiuni și suspiciuni, cum, tot astfel, „fraternizarea” poate mina serios disciplina și spiritul de ordine. Dispute aprinse se poartă încă în chestiunea „problemelor specifice feminine”, cum sînt graviditatea, complexele tradiționale de inferioritate, subordonarea, portul uniformei, îngrijirea medicală etc.

Nici peste ocean situația femeilor în armată nu este pe deplin soluționată. Un amplu studiu publicat în revista *American Behavioral Scientist*, aparținînd unei cercetătoare cu gradul de căpitan, absolventă a Academiei Forțelor Aeriene și care a lucrat în serviciile ce se ocupă cu admiterea femeilor în armată, ridică unele din problemele privind adaptarea acestora la rigorile serviciului în U.S. Army. „Mulți ani după război — scrie ea — profesioniștii militari opaci la schimbările sociale și demografice, conservatori în ceea ce privește modificările survenite în tradiții și ierarhia valorilor, au susținut că femeia-militar nu poate depăși sfera serviciilor auxiliare decît cu riscul coborîrii nivelului standardurilor de instruire și al uzurii disciplinei... Rezistența s-a dovedit și mai mare în ceea ce privește admiterea în academiile militare chemate să pregătească comandanți și ofițeri de stat major, specialități tabu, o bună perioadă de timp, pentru femei...” Același studiu subliniază că, treptat, în această atitudine au intervenit unele mutații, pe care *Military Review* le apreciază „în consens cu noile realități ale cîmpului de luptă”, dar și cu „afirmarea în societate a femeilor ca egale și, nu rareori, ca superioare bărbaților”. De notat că la aceste schimbări de atitudine au contribuit însă și unele modificări aduse, în ultimii ani, legislației militare americane. Penuria de efective, datorită căreia nu s-a reușit să se acopere decît în proporție de 90 la sută, iar în unele arme, cum sînt trupele de uscat, infanteria marină etc., decît în proporție de 70 sau chiar numai de 60 la sută necesarul de recruți, a determinat Pentagonul să diminueze substanțial numărul specialităților militare interzise pînă nu de mult femeilor. În acest sens, *Army Times* arată că, dacă acum două decenii în circa 260 de asemenea specialități nu era admisă prezența femeilor, astăzi doar în jur de zece asemenea specialități mai sînt „incompatibile” cu „încadrarea feminină.”

Teste dintre cele mai convingătoare au spulberat, pur și simplu, reticiența conservatoare potrivit căreia femeile ar fi inferioare, fizic și psihic, bărbaților. Este edificator, în acest sens, un recent experiment întreprins în S.U.A. și denumit „Tekite-2”, care a constatat în vîciuirea sub apă a unei echipe feminine, timp de două săptămîni, și care s-a soldat cu aceleași rezultate

O tînără franceză pe o navă de patrulare de coastă și o alta, americană, echipată pentru luptă

ca și cel efectuat cu o echipă masculină. Un alt test, constînd din escaladarea vîrfului muntos Fern Peak, la temperaturi cu mult sub zero grade, pe timp nefavorabil și care ridică complexe probleme de orientare în teren, s-a soldat cu rezultate corespunzătoare, echipa de zece femei, dintre care două erau gravide, îndeplinind întocmai misiunea încredințată.

Iată acum și cîteva date comparative în legătură cu utilizarea femeilor în armatele unor țări occidentale:

În Statele Unite există, în prezent, circa 150 000 de femei-militar, față de 570 000 de posturi rezervate, pe ștat, acestora, dar neîncadrate din diferite motive subiective. Desființarea serviciului militar obligatoriu a dus la o creștere importantă a numărului de femei în armată, dar multiple rețineri ale oficialităților politice și militare mențin încă femeile departe de armată. Cu toate acestea, ele au pătruns, practic, în toate armele

Locotenent-colonel
NICOLAE RĂDULESCU

(continuare în pag. 213)

CERULUI

leri dimineată, doctorul Herbat își bea liniștit cafeaua la barul de lângă spital. Tabieturi de om trecut de șaizeci și cinci de ani. Deodată apărură lângă el un bărbat între două virste. Își ceru permisiunea să se așeze. Doctorul încuviință, dar fără să-și ridice privirea din ceașca pe care o examina atent, de parcă ar fi vrut să ghicească deznădămintul unui lucru extrem de important. Liniile figurilor de zaț se închegau într-o imagine spațială ce părea că îl încorporează și pe el. Ei, dar nu putea crede în prostii!

— Poate vă mai amintiți de mine, domnule — i se adresă, cu un glas interesat, străinul —, doar m-ați oprit cîndva în spital, crezînd că sînt bolnav, deși vă explicasem...

Doctorul întoarse capul, vocea i se păru cunoscută, și, cînd reîntîlni privirea fosforescentă, cu semne de midriază a lui Mud, pe care îl recunoscuse imediat, scăpă ceașca din mînă. Extraordinar, fostul pacient, care practic ar fi trebuit să aibă peste optzeci de ani, arăta exact ca în urmă cu patru decenii. Nici cea mai mică urmă de îmbătrînire. Un adevărat miracol, pe care doctorul nu și-l putu explica.

Discutară aproape o jumătate de ceas. Și pentru că amîndoi ar fi vrut și aveau foarte multe să-și spună, Mud Andros îl invită pe Herbat să-i facă o vizită după-amiază, apoi îi dădu adresa.

Există situații în care obstinația de a te considera o ființă extraterestră își pierde orice gravitate. De pildă, atunci cînd aparține unui pacient dintr-un spital de boli nervoase. Aceasta fusese și părerea inițială a doctorului Herbat despre Mud Andros. Ce-i drept, cu mai bine de patruzeci de ani în urmă, foarte tînărului neurolog îi lipseau priceperea și flerul de acum. Și chiar dacă le-ar fi avut, în privința diagnosticului concluziile păreau categorice. Nimeni nu ar fi bănuît altceva în afara unui caz comun de parafrenie. Totuși, apariția, nimeni nu știe precis cum, apoi dispariția la fel de misterioasă a bolnavului din clinică aveau ceva bizar și paradoxal, nimeni nu încercase atunci să le elucideze...

Doctorul își aminti pe drum, spre locuința lui Mud, tot felul de amănunte ciudate. Între care și o coincidență, ce îi apărură acum într-o lumină tulburătoare. Exact la 14 octombrie 1943, ziua în care bizarul pacient apăruse în spital (probabil se rătăcise, gîndi doctorul, însă fusese reținut — cum altfel! — după ce afirmase că mai fusese pe această planetă în urmă cu vreo cîteva mii de ani pămînteni), se petrecuse un fapt straniu. Aviația aliată execută un raid de o amploare fără precedent asupra unui oraș german. Aproximativ 700 de bombardiere și 1 300 de avioane de vînătoare americane și britanice se înfruntau cu circa 3 000 de avioane inamice. O bătălie aeriană cumplită. Ei bine, iată ce se petrecuse tocmai atunci: un

grup de mari discuri strălucitoare survola o formație de cîteva zeci de bombardiere grele americane. Piloții fuseseră năuciiți. Oare să fi avut chiar ei ghinionul de a face primii cunoștință cu înspăimîntătoarea armă secretă de care se tot vorbea? Nu, bănuiala se spulberase cînd artileria antiaeriană germană, la fel de surprinsă, își concentrase și ea focul asupra aceluiași obiecte misterioase. Fără nici un efect însă. Ca și în cazul celor peste șapte sute de mitraliere de la bordul avioanelor americane. Sfelele de foc evoluau nestingherite. Se știe, acum, că zece zile mai tîrziu, maiorul R.T. Holmes înaintase un raport către War Office, comunicat și la Intelligence Service, cu indicația a ceea ce credea el că reprezintă noi arme germane. Dar la începutul anului următor, Ministerul de Război fusese anunțat că în urma investigațiilor nu se descoperise nici un indiciu care să justifice o asemenea presupunere. De asemenea, oricît de acerbă ar fi fost influența factorilor etiopatogeni generați de iadul din aer și de războiul care părea interminabil, nu putea fi vorba de o halucinație colectivă.

Neliniștea și curiozitatea doctorului se amestecau cu un fel de spaimă indefinită în fluidul aceluiași fior. Simțea nevoia să povestească toate acestea cuiva, dar cine să-l creadă? Dintre cei care îl cunoscuseră pe Mud nu mai rămăsese nimeni în spital. Iar mărturisirea unei astfel de întîmplări îi idea de a-i da crezare unui fost bolnav ar fi trezit, cine știe, tot felul de bănueli. Poate chiar în legătură cu o posibilă contaminare de la pacienții pe care îi trata. Influența mediului de spital, adică.

Prin urmare, conflictul terestru atrăsese atenția unor înțelepte inteligente aparținînd altor lumi. Ajuns la această supoziție, singura care mai rămăsese, de fapt, doctorul își aminti că relatările lui Mud cuprindeau viziuni de o coerență neobișnuită pentru un om cu diagnosticul lui. Îi mărturisise, de pildă, că aparține civilizației MU și că are dificilă misiune de a pregăti integrarea muonică a civilizației pămîntene. Amănuntele relatate de el erau în legătură cu două imperii supergalactice, MU și ZA, aflate în conflict. Ajunseseră să se învecineze asimilînd civilizațiile înconjurătoare. Și iată că ceea ce astronomii pămînteni cred uneori a fi o supernovă ar putea fi, de fapt, dacă i-am da crezare lui Mud, un conflict destășurat cu cele mai violente forme de distrugere. Așadar, multiplele posibilități de evoluție a materiei dusese la momentul critic al apropierii unor lumi incompatibile...

Ajuns în fața intrării unde fusese invitat, Herbat își simți timpurile înghețate, deși Mud îl întîmpină cu un aer prietenos. Ușa se închise în urma lor cu un scîrșîit înfundat. Încăperea îi păru sordidă. O perdea tulbur de praf acoperea fel de fel de obiecte ciudate. Printre rafturile în-

tesate cu manuscrise vechi și cărți se aflau, din loc în loc, fragmente de ceramică în care erau puse coarne contorsionate de berbec.

— Spirala universului, simbolul astral al civilizației MU — îl lămurii gazda, intuind nedumerirea doctorului.

Mud Andros desfăcu o sticlă cu vin și sumbra mansonădă păru parcă mai luminează. Simțind aerul din interior îmbibit de mirosuri ca o blană, doctorul vru să iasă pe terasă și Mud îl însoți.

— Iată — îi spuse acesta — dreptunghiul din fața noastră (și arată către o ramă de metal, aparent fără rost, fixată între două coșuri ca niște metereze) cuprinde fișa de univers în a cărei perspectivă se află civilizația MU...

Gazda explică rostul fiecărui obiect de pe terasă și amănuntele îi readuseră doctorului în memorie ceea ce ce aflate, cu ani în urmă, de la fostul lui pacient. Ochii ciudatei ființe își schimbau intensitatea strălucirii în nuanțe fosforescente. După un timp se așezară amândoi într-un fel de șezlonguri. Sub un maldăr de foi uscate se mișcă o broască țestoasă. Ghearele tocite ale vietății zgîrtau lent și zadarnic cimentul.

— E oarbă, doctore, a prins-o cîndva un îngheț. O hrănesc din 1957. Papa ar trebui chiar să mă sancționeze pentru asta... Ei, dar ce părere aveți în legătură cu tot ceea ce v-am spus?

Doctorul nu știu ce să creadă, se lăsa cuprins de un fel de somnolență și auzi în continuare glasul stins, confesiv, al gazdei:

— Am fost înștiințat telepatic de comandantul supercurasatului ATON — în această clipă cea mai apropiată navă intergalactică a civilizației noastre — că există pericolul să fiu descoperit de factorii de informare ai civili-

zației zaonice. Există o înțelegere pe care, din păcate, o încălcă ambele părți. Între cele două imperii există o zonă liberă, o fișă de câteva mii de ani lumină. Și unii, și ceilalți ne-am angajat să nu intervenim aici, să lăsăm această porțiune să se dezvolte independent, chiar în eventualitatea că se va naște o a treia mare civilizație. Acum e pace, dar ca această pace să se mențină, eu nu trebuie să fiu descoperit aici de zaoni, unde nici ei nu au voie, de fapt, să fie prezenți. Există, în plus, și pericolul ca acțiunile celor de pe ATON în legătură cu ceea ce se petrece în această misiune de cercetare să găsească centrul, cînd vor ajunge înapoi, în altă concepție decît cea inițială. Din punct de vedere al duratei de viață muonică, misiunea depășește două-trei generații.

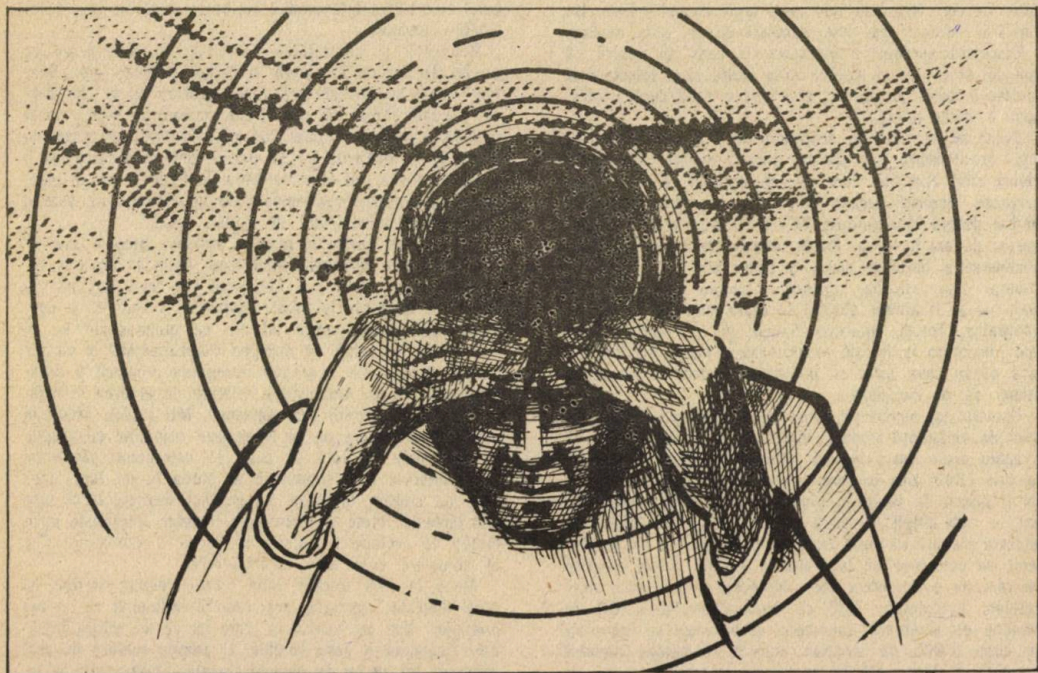
Se auzi din nou, parcă și mai sumbru, scîrîitul ușii de la intrare. Doctorul tresări înfrigurat.

— Nu e cazul să vă înspăimîntați, nu poate fi decît Elpida — îl liniști Mud.

Într-adevăr, pe terasă apărură o femeie atrăgătoare. Ochii ei îl urmăreau cu fascinație pe muon, de parcă nici nu l-ar fi zărit pe intrus.

Se instală o tăcere apăsătoare, încît doctorul, încurcat, nu știu ce să facă. În privirea muonului se putea citi cum sentimentele începeau să joace un rol esențial. Abia acum Herbat fu cu totul uimit: Mud Andros îi șopti că Elpida aparține civilizației ZA și au hotărît împreună să nu comunice mai departe că se descoperiseră. Dragostea, un fluid pămîntean, pusese stăpînire pe ei, ca și cum un conflict intergalactic s-ar fi putut stinge numai prin iubire.

Siluețele celor doi îndrăgostiți trecuseră prin poarta cerului. În clipa următoare, o flăcără orbitoare se înrămă violent în chenarul ei. Aburul învălui orizontul, marea păru

de cenușă. Doctorul sări în picioare și balanșoarul în care stătuse strivi sub tălpile de metal două umbre ciudate de caldura, imprimate confuz, ca într-o îmbrățișare, pe mozaicul terasei. Herbat se simți și mai înspăimântat, neînțelegând cum tocmai el trebuie să fie martorul neputincios al acestei incredibile întâmplări. Spaima îl făcu să o ia la fugă pe scări, apoi afară, pe strada pustie. Ecol pașilor reverbera adinc în peștera nopții, într-o cadență nebună. Simțea în plămâni izul prafului alb în care ciudatele ființe se mistuieră, cine știe unde și cum, în neant. Să fi trecut o oră, un an?

Simți pe umăr apăsarea unei miini, apoi auzi o voce care îi păru cunoscută:

— Vă e rău, domnule?

Dezmățit, își dădu seama că încă mai are ceașca de cafea în mână și încercă, jenat, să o ascundă în buzunar. Glasul răgușit continuă:

— Și eu v-am fost pacient acum patruzeci de ani...

Aceste cuvinte îl tulburară, îi veni să urle, să sfarme. Dar dintr-un instinct suprem de conservare tăcu și ascultă mai departe.

— Când stăteați la masă a trecut ceva ca o umbră, s-a așezat lângă dumneavoastră și am avut impresia că-l văd pe vecinul meu de pat din spital. Avea un mers mecanic, dar după ce v-a pus mina pe umăr și-a revenit din ținuta rigidă, a spus bătrînul nebun al orașului.

Herbat păru de gheață. Îngăimă câteva cuvinte, apoi se îndepărtă și opri un taxi. Ajuns acasă, formă un număr la telefon. O voce de robot îi comunică data și ora. Coșmarul reîncepea. Ieri era azi, miine era azi...

Către miezul nopții, o sonerie stridentă sfredeli întunericul încăperii unde doctorul își virise capul sub pernă. Înghițise mai multe somnifere. Mina îi iese, aproape incon-

știent, de sub așternutul umezit de transpirație. Degetele se precipită spre noptiera de la capătul patului, încercând să identifice obiectele atinse. Carnetul cu însemnări, aflat în fața deșteptătorului, căzu pe parchet. Copertile desfăcute scoaseră un vaier de aripi bătînd în gol. Apăsă cu putere butonul ceasornicului, dar soneria continuă să zbirniie în întuneric. În cele din urmă apucă receptorul telefonului și în cască se auzi glasul îndepărtat al comisariului de district:

— Doctore, să știi că nu a existat niciodată vreo persoană cu numele și semnalmente atribuite pacientului despre care mi-ai cerut amănunte...

Explicațiile se auziră în continuare și doctorul ar fi vrut să rostească ceva, dar nu reuși să articuleze nici un cuvînt. Gîndurile i se frînseră neputincioase, în tăcere. Se simți buimac, amețit de sedative. Nu, nu poate fi posibil, cu siguranță a visat. Comisarul trebuie să aibă perfectă dreptate.

Ce coșmar groaznic, își spuse, încăpătîindu-se să creadă că a fost, într-adevăr, doar un vis. Oare cum a putut să se comporte atît de ciudat, să ceară tot felul de relații despre niște inchipuiri. Se hotărî să-și facă de îndată un control medical. Bătrînețea, munca dificilă, surmenajul...

Aprinse lumina, convins că a visat. Apoi se aplecă să ridice carnetul căzut lângă pat. Dintre filele acestuia ieși, însă, o carte de vizită pe care scria, elegant, un nume: Mud Andros, și o adresă din cartierul vechi...

Major dr.
GHEORGHE ANDREESCU

(urmare din pag. 210)

și specialitățile — trupe de uscat, marină, aviație, servicii etc. —, multe lucrînd chiar pe platforme de lansare a rachetelor balistice intercontinentale.

În *Marca Britanică*, peste 550 000 de femei fac parte din rîndul forțelor armate regulate, unde îndeplinesc diferite funcții, pînă la eșalonul companie, cele cu studii superioare putînd fi încadrate în instituții de cercetare, în policlinici, la serviciile de planificare-organizare etc. Ele sînt obligate să îndeplinească un serviciu activ de minimum trei ani, după o perioadă de instruire de 12 săptămîni. Există, de asemenea, școli militare și academii, care pregătesc și femei-ofițeri în diferite funcții de comandă, stat major sau tehnic-ingineresci.

Înființat pe bază de voluntariat, corpul militar feminin s-a extins considerabil și în *Franta*, ajungînd, în prezent, la circa 20 000—7 000 în armata terestră, 1 100 în marină, 6 000 în aviație, 2 500 în cadrul serviciilor armatei, alte câteva mii în corpul inginerilor de armament, corpul administrativ, medical etc.

În *Suedia*, serviciul special feminin nu este o componentă a armatei regulate, ci a serviciului auxiliar — organizație din afara armatei, care admite și bărbați considerați înapți pentru serviciul militar. După o instruire de bază de câteva luni, femeile sînt repartizate la diferite unități militare, putînd îndeplini funcții de comandă și tehnice pînă la eșalonul companie.

O situație aparte există în *Israel*, unde, datorită condițiilor specifice — numărul mare de femei com-

rativ cu bărbații, starea de război în care se află, de mai mulți ani, țara etc. — s-a instituit serviciul militar obligatoriu și pentru femei. Cele peste 8 000 de femei-militar fac o pregătire temeinică pe durata a doi ani, după care, în marea lor majoritate, sînt repartizate în unități și formațiuni de apărare a localităților, de combatere a terorismului și de pază. Se apreciază că o asemenea structurare pare deosebit de convenabilă, căci se elimină astfel concurența cu bărbații, ceea ce permite femeilor o mai deplină afirmare în plan profesional și social.

În *Austria*, atitudinea față de prezența femeilor în armată este diversificată. Întrucît Constituția nici nu prevede, nici nu interzice accesul femeii în organisme militare, se consideră că rezolvarea juridică a problemei ar putea fi făcută direct de legea apărării. Pînă în prezent nu s-a ajuns însă la nici o reglementare, existînd doar propunerea creării a circa 1 200 de posturi pentru femei-militar, cu precădere în serviciile auxiliare.

În loc de concluzii la aceste succinte notații, reproducem opiniile cunoscutei publicații vest-germane *Stern*: „Este necesar un efort comun pentru utilizarea femeilor înrolate în armată mai eficient și pentru a le asigura șanse de realizare profesională optimă... Femeile care îmbracă uniforma nu doresc tratamente preferențiale, care le-ar pune în inferioritate, mai ales psihică, față de coprofesionali și le-ar reduce șansele de promovare egale cu cele ale bărbaților; ele solicită încredere, mai ales că experiențe trecute și prezente pledează în favoarea acestei încrederi...”

AMAZONELLE MODERNE

S.F. POVESTE

Medicii îl lăsară în plata domnului pe Ned Lass. Se dovedise până la urmă că Lass este un nebun perseverent, dar inofensiv. De cinci ani, de când îl internaseră în ospiciul domnului Kup, Ned nu se potolise nici o singură zi. Îi dădea într-una cu ideea lui fixă, după care numai voința oamenilor pașnici poate anihila războiul de orice fel. Minte de nebun!... Degeaba se chinuise el să-i învețe pe alienații din jur procedeul telepatic al folosirii voinței la distanță. Cine să îl înțeleagă?... Nebunii își vedeau de ale lor construind castele de nisip ori crezându-se milionari sau războinici vestiți. Cei care aveau pasiunea grădinăritului îl mai ascultau, din când în când. În afara propagandei pacifiste, Ned nu făcea nici un rău. După ce l-au scos din închisoare și l-au adus aici, domnii din Ministerul Apărării cu Forța a Păcii Universale s-au mai interesat de el o vreme, apoi l-au dat uitării. Cel mai insistent se dovedise a fi Lisk Bern, care, mai întâi, l-a considerat instigator mascalat, apoi, farseur, ca în ultimele opt luni să ajungă la convingerea fermă că e nebun și nimic mai mult. În urma depoziției lui Bern, Biroul de Supraveghere a clasat dosarul Lass, scriind pe el cu tuș negru: „*nebun și nimic mai mult*”. De altfel, cine mai avea vreme să se gândească la Ned Lass?... Primejdiosii aflați dincolo de Oceanul Suspinelor păreau că amenință zgomotos securitatea pașnicului stat Antagonia, camuflându-și intențiile ostile sub forma unor mitinguri de așa-zisă pace. Era gata, gata ca milioane de oameni din Antagonia să fie induși în eroare de aceste perfide manevre. Noroc că Al Silma lămurise opinia publică apărind la TV-relief, unde cu mare greutate s-a renunțat la transmiterea reclamelor pe timpul discursului său. Oricum, a meritat efortul! Chiar și cele mai labile conștiințe, aceia care mai sperau în prelungirea conviețuirii pașnice, au fost nevoiți să se convingă de crutul adevăr. Lisk Bern asigurase guvernul Silma că lucrurile se prezintă astfel, cu o certitudine de 99.999 la sută. Primejdiosii trebuiau să dispară!... La urechile lui Al Silma ajunseseră totuși unele zvonuri, cum că ar exista, ici și colo, bezmetici și nehotărâți care își puneau subversivele întrebări: „*Ce se va întâmpla dacă Primejdiosii sunt mai bine pregătiți decât noi?... Dacă vor ataca și ei?... Nu se poate trăi în pace?...*” Întrebări fără sens! Gașca de turbulenți a înțeles, până la urmă, cu ajutorul băieților lui Bern, că superioritatea Antagoniei nu poate fi pusă la îndoială, mai ales în condițiile existentului sistem ofensiv, experimentat de dr. Si Hall. Se pare că au scăpat totuși cițiva nelămuriri. Cine nu vrea să priceapă nu pricepe și gata!... În definitiv, nu ar fi libertate dacă nu s-ar admite și un pic de opoziție!... Oricum, dr. Baw, șeful Marelui Program Antiprimejdios, nu mai putea ține seama acum de părerile acestor defetiști înrațiți. Lucrurile se precipitau de la o zi la alta. În cel mai scurt timp, Societatea Primejdiosilor trebuia rasă din temelii! Dr. Baw nu își mai vedea capul de treabă. Urmărea înfrigurat ultimele reușite ale lui Si Hall în materie de psihotronică și psihocinetică, metode parapsihologice prin care spera să pună la punct hoardele Primejdiosilor. Îl îngrijora faptul că în materie de psihocinetică Si se dovedise a fi mai slab. Deși se concentra din răspuneri, nu le dăduse încă de cap stililor care aveau în compozi-

ție oțel și magneziu. Nu se îndoaiau de fel! Luau foc și atît. Totuși, Baw nu se precipita prea mult din această cauză. Obținuse deja biostimulatorul sîngerii. Era sigur că, în acest mod, îi poate da o mină de ajutor lui Si. În ceea ce privește psihotronica era pe deplin liniștit. Ultimele experiențe efectuate asupra rezervației Zulu-Zulu dovediseră o maximă eficacitate. 99,6 la sută din populația tribului s-a sinucis prin infometare, ceilalți murind de moarte bună. Era o performanță demnă de invidiat de către oricine practica astfel de metode. De multe ori, Baw se gîndise la ceea ce îi povestise bunicul său, dinspre mamă, vajnicul domn Xa... „Unde sînt acum arsenalele nucleare?... Cîtă forță de șoc se prăpădise în zadar... Te apucă amocul!... Să reușească plebea mondială să determine guvernele de a distruge bunătățile de bombe!... Slabe guverne!...” Parcă acum, mulțimea nu încearcă același tertip?... Nu strigă pe la toate colțurile: Nu, armelor parapsihologice!... Nu, armelor curatel!... Noroc că nu-i după voia lor!... Tactica cea mai bună este aceea de a declanșa, cît mai repede, forța lui Si Hall. Cine știe ce se mai poate întîmpla?... Animalul acela de Si a refuzat să învețe pe altcineva secretele minții lui drăcești. Ar fi fost apt prăpăditul de Ned Lass, dar Si a spus că nu lucrează cu nebunii. De unde dracu să găsească oameni sănătoși la cap pentru așa ceva? De altfel, nici pe Lass nu l-a putut convinge... Bine că a scăpat de el!... Dacă miine Si Hall reușește să distrugă prin psihocinetică sistemul de irigații al celor din tribul Inaniților, treaba este ca și rezolvată!... Se poate prezenta cu fruntea sus la guvern pentru a-i raporta lui Al Silma că „*războiul parapsihologic de instaurare cu forța a păcii veșnice poate începe*”... Sîntem nevoiți să recunoaștem că vasta activitate a dr. Baw nu era de invidiat. Lucrurile se derulau conform *Marelui Program*, cînd...

Lass intuise prin bezna minții sale aceste grăbite pregătiri. Aseară reușise să-l conecteze prin telepatie pe Al Silma tocmai în timpul în care dr. Baw își prezenta raportul. S-a înfiorat!... Acum se impunea să acționeze fără zăbavă!... Numai de ar găsi niște oameni dispuși să învețe cuvîntul magic!... Ned știa foarte bine că numai prin propriile sale forțe nu poate face mare lucru. El, singur, reușea numai să bruieze parțial unele bioelectrice distructive emise de mintea lui Si Hall. Așa-ziiși Primejdiosii aveau și ei un om specializat în parapsihologie. Nu putea să-i anihileze pe amîndoi, în același timp. Îi erau necesari mai mulți oameni inițiați. De unde să-i ia?... Cu nebunii din ospiciu nu putea întreprinde mare lucru. A încercat să-i învețe cuvîntul magic dar, în doi ani, doar blîndul Ben și bărbătoasa Kepri au reușit să-i însușească primele trei litere. Insuficient!... Nu are de ales!... Trebuie să evadeze, neapărat!... Difilică afacere, mai ales de cînd Kup a introdus paza neutronică. Oricum, va găsi el o soluție!... O dată scăpat din ospiciu, nu se poate să nu găsească în oraș cițiva oameni cu scaun la cap!... Trebuie să-i găsească și să-i învețe! Altfel, bătrîna planetă va deveni pustie de oameni!... Cum de nu pricepe lumea această logică simplă?... Cum de îl tolerează pe Si Hall?... Numai de nu l-ar supune din nou la tratamentul acela îngrozitor!... De cite ori își experimenta Hall sistemele parapsihologice, de atîtea ori Kup dădea ordin să fie introdus în camera cu raze teta. Ieri a scăpat ca prin minune. Desigur, au uitat de el. Îl cred inofensiv și ramolit. Cu atît mai bine!... Le va arăta el, Ned Lass, ce poate o minte cînstîtă!... Hai, Ned!... Nu-i timp de pierdut! Caută oameni de bine și treci la treabă!

Capul lui Ned vijăla, asemenea arhaicelor computere programate defectuos. Planul era gata. Ned s-a concentrat pe frecvența de depistare, interceptînd gîndurile lui Kup. Acest lucru

ii reușea pentru prima oară. Șeful ospiciului cugeta cum să o ștergă pe planeta Alfa, înainte ca dr. Baw să declanșeze războiul. Prin câteva pase biomagnetice, Ned îi sugera lui Kup să acționeze comanda gardului neutronic. Experiența reuși imediat. Acum, Ned trebuia să-l mențină într-o stare de reverie continuă. Îi sugera că războiul nu va începe curînd, iar în alegerile de la anul, el, Kup, ar putea fi numit, de către noul președinte, în locul lui Baw... De ce nu?... în condițiile pregătirii războiului parapsihologic era mai indicat un medic... Kup se scufundă în fotoliu, uitînd de paza neutronică și de nebulii din jur... Drumul era deschis.

Ned Lass se grăbi să ajungă în rîndul oamenilor de bine. Opri prima mașină, așezîndu-se în fața ei. Sistemul de frînare teleghidat acționă prompt. Autovehiculul își deconectă imediat perna de aer, așezîndu-se pe sol. Ned văzu prin parbriz un pusti de 14—15 ani care dormea dus. Era singurul pasager. Îi conectă visele. Tys se credea încă la colegiu, retrăind ultimul meci de baseball, în care era mai bun decît prietenul său Winn. În realitate nu era chiar așa. Nemaifiind timp pentru vise, Ned îl trezi pe Tys, fără prea mari dificultăți.

— Salut Tys!

— Bună!

Tys îi răspunse buimac, în mod reflex. Ștergîndu-se la ochi, întrebă:

— Cine naiba ești?

Ned nu răspunse. Îl orivi și atît.

— De ce te uiți așa la mine?... Ești nebun?

— Da.

— Pentru ce ai oprit mașina?

— Vreau să ajung în oraș.

— Nu știi că este o lege care interzice autostopul?

— Știu.

— Bine. Urcă!

Ned Lass nu aștepta să fie invitat de două ori. Urcă lîngă Tys, așezîndu-se comod în scaunul alăturat. Simțea nevoia să se relaxeze un pic.

— De ce ai fugit din ospiciu?

— Am fugit și gata!... Parcă tu nu ai șters-o de la cursurile de management?...

— De unde știi?

— Știu. Ascultă, Tys!

— De unde știi că mă cheamă Tys?

— Așa le știu eu pe toate!...

— Doar nu oi fi Ned Lass, ăla care a ajuns la casa de nebuni?

— Și dacă așa fi?...

— Păi... atunci e perfect!

Tys reprogramă sistemul de teleghidare al mașinii. Demară în trombă. Cîmpia se apleca speriată, culcîndu-și ierburile sub perna de aer.

— Ned, am auzit despre tine fel de fel de chestii caraghioase... Bătrînul Plu zicea că tu poți să-l dai gata pe Si Hall. E adevărat?

— Ești pe fază Tys.

— Ei, cît de cit...

— L-aș da eu gata, dar nu pot singur. E o treabă mult mai complicată... Mașina viră la stînga, plutind peste Mlaștina Broaștei, rămasă nedesecată ca urmare a intervenției insistente a celor de la Protecția Naturii.

— Cît de complicată?

— Al dracului de complicată, Tys!... Îmi trebuie ajutoare... Oameni întregi la minte, care sînt în stare să învețe și să creadă într-un cuvînt uitat de mult.

— Crezi că eu așa putea să-ți fiu de folos?

— Știu și eu?... Poate...

Ned reflectă un timp, apoi, atacă direct:

— Tu ai auzit despre pace, Tys?

— Cum să nu?... Toată lumea vorbește despre pacea pe care o vom instaura cu forța în univers. Se zice că alaltăieri ar fi vorbit la tele-relief înușii bătrînul Al Silma despre povestea asta... Ascultă, Ned... Sper că nu mă crezi copil?...

— Da'de unde?... Eu nu te-am întrebat, însă, despre o astfel de pace.

— Fii mai explicit, Ned!

— Spune-mi dacă știi ceva despre pacea adevărată... Pa-

cea fără forță.

Tys scormoni în memorie, țuindu-și buzele.

— Îmi povestea bunica cite ceva... Am cam uitat... La urma urmelor, ce nevoie am să știu?

— Ai, Tys.

— Bine. Să zicem că-i așa cum spui tu, dar ce legătură are asta cu tine și cu Si Hall?

— Păi, eu și cu Hall vedem diferit problema... Eu vreau o pace adevărată, fără război.

— Cum adică?... Să ne termine Primejdioșii?... Fii serios, Ned!

— Putem trăi și noi și ei, fiecare la el acasă, fără gînduri belicoase. Înțelegeți?...

— E al naibii de greu, dar încerc.

— Ai vrea să înveți de la mine cum se luptă pentru pacea adevărată?

— Știu și eu?... Să nu ajung la ospiciu, ca tine. Ned!...

— Nu Tys. Dacă reușim, nu ajungem la ospiciu. Dacă nu... Ce zici? Te bagi în povestea asta?

— Ce trebuie să fac?

— Să înveți cuvîntul magic și să îl impui, Tys! Ne mai trebuie însă și alte ajutoare, oameni de toate vîrstele care să vrea la fel cu noi.

— Găsim noi, Ned. Hai, dă-i drumul și spune blestematul ăla de cuvînt magic! Iată, acum ajungem în oraș.

În ultimele zile, dr. Si Hall se pregătea intens, deși era mulțumit de recente sale rezultate. Reușise să torsioneze, în mai puțin de trei minute, conductele de alimentare cu apă ale pîrîiților din tribul Inaniților, bătîndu-și propriul său record psihocinetic. Ba, ca să se distreze un pic, îndoise și singura lingură de fier care aparținea șefului de trib. Cu problemele de sugestie telepatică nu avea dificultăți. Nu erau zece minute de cînd sugeraser nebulilor din ospiciul lui Kup să se ucidă între ei, dîndu-și în cap unul altuia. Detectorul mental îl asigurase că nu mai sînt supraviețuitori. Însuși Kup participase cu succes la încăierare, cîzînd eroid pe cîmpul de luptă. Nu știa ce se întîmplase cu Ned Lass. Așa nu putea fi reparaț. Desigur, crăpase și el în distracția generală!... Acum își propusese un ceas de relaxare, înainte de a înghiți pastila biostimulatoare. Dr. Baw trebuia să pice dintr-un moment în altul, aducîndu-i drogul final: „Eh!... Să termine cu Primejdioșii, să-și încaseze miliardul și pe-aci țî-e drumul!... Planeta Alfa va fi a lui!... Oricum, nu mai era de trăit pe împuțita asta de coajă de nucă, bîntuîtă de biocurenți ucigași. Numai de ar realiza surprinderea inamicului!... Din informațiile pe care i le furnizase dr. Baw, specialistul ăla al Primejdioșilor s-ar fi aflat într-o pasă proastă...”

Era momentul să acționeze. De altfel era din ce în ce mai periculos să se mai drogheze cu stimulatori biochimici. Simțea deja, din ce în ce mai des, cum îi vîeusc urechile, iar însonniile din ultima vreme îl cam terminaseră... Acum ori niciodată!... Peste cîteva minute va primi aprobarea de la bătrînul Al Silma și totul va fi în regulă!

Dr. Baw intră jovial în camera specială a lui Si Hall.

— Hallo, Si... Cum e?

— E bine. Putem începe. Rachetona este pregătită?

— Te așteaptă, Si... Ideea ta, de a acționa de la înălțime, nu prea l-a încîntat pe bătrînul Silma, dar nu a avut ce face!... Se teme să nu-ți treacă cumva prin tărtăcuță să-ți răspîndești undele ucigașe și peste Antagonia, apoi să o ștergi pe planeta Alfa... Dar l-am liniștit noi.

— Ce dracu' boss?... Așa mă cunoaște șeful cel mare?... Îmi pare rău!... Unde-s banii?

— Eh, Si!... Chestia cu banii e mai complicată... Silma zice să-ți faci treaba mai întîi, apoi banii... Ai putea să te cari cu ei...

— Asta-i lipsă de respect, domnule Baw! Nu vă gîndiți că mă împingeți să întorc foaia?...

Locotenent-colonel MIHAI VASILESCU

(Continuare în pag. 229)

TOAMNA

aparențelor

Inginerul Teodor Minecan e un tip prietenos, lipicios. Îl știe tot institutul. Blond, sportiv, celibatar, tobă de carte, tobă de bancuri. Unde șade el o clipă — două se mai adună cițiva. „E cam trăsniț”, zic invidioși. „E bun la toate”, zic ceilalți. „E șic”, susură fetele din laborator.

Unic fiu al unei familii de profesori, Teo s-a impus repede printre colegii din liceu, din facultate, mai târziu din institut, prin cultura sa întinsă peste câteva limbi străine, prin spiritul de observație, dar mai cu seamă prin felul său de a fi, spontan, sociabil, neprefăcut. Găsești la el veșnic ușa deschisă, iar dincolo de ușă un zimbet primitor.

Lucrează la Institutul de cercetări moleculare de șase ani, de patru ani este inventatorul unui nou procedeu de cristalizare artificială a diamantului, de doi ani e șef de secție. Cel mai tânăr șef de secție.

De trei zile, inginerul Minecan se află în Spania. La Madrid. Ca participant la un simpozion internațional de chimie moleculară. E toamnă. Și toamnele madrilenne sînt superbe...

— Unde o li văzut șeful spioni în toată chestia asta?

Locotenentul de securitate Marin Chirică, brunet, vinos, osos, cu priviri subțiri și negre ca două așchii de cărbune, sucea și răsucea în miini un dosar costeliv, fără mistere. Adică, fără întrebări. Totul era clar și banal ca-n piața Dorobanți. De unde mister în piața Dorobanți, pe care el o traversează zilnic de trei ani: dimineața după lapte pentru ăla micu, apoi la grădiniță cu ăla micu, apoi la serviciu, apoi din nou la grădiniță după ăla micu, apoi la plimbare cu ăla micu, pentru că nevasta are unul și mai mic, de fapt una și mai mică, mică de tot, dar băiatul, deși a trecut hăăat de doi ani și jumătate, tot ăla micu a rămas, așa că de unde mister?! Piața Dorobanți a devenit banală ca un dosar citit și răscitit într-o dimineață lungă, cenușie, fără speranțe.

Și totuși, dosarul l-a primit de la căpitanul Radu Bobeică, l-a primit ieri, ieri pe la prinz. Șeful l-a chemat, i-a pus dosarul în brațe, i-a zis: „*Ja! Tuțule, studiază-l și vino cu propuneri*”, iar cînd locotenentul se afla deja în canaturile ușii, cu dosarul subsoară, șeful a mai ridicat o dată fruntea din hirtile lui și a adăugat: „*Cred că-i o afacere de spionaj, Tuțule. Să nu te fure aparențele, bine?*” „Bine” ăla vrînd, desigur, să însemne „ai înțeles, e limpede, e clar?” Locotenentul Chirică a murmurat la repezeală un palid „*Am înțeles*” și a dispărut ca din pușcă, învăpăiat tot, cu inima ticăind aiurită: spionaj, spionaj, spionaj...

Ajuns în birou, l-a citit pe nerăsuflăte, apoi l-a mai citit o dată, și mai atent, să nu-l fure cumva niște nenorocite de aparențe și... și-a propus cu răbdare și bun simț, să-l reia a doua zi dimineață, cu mintea limpede, eliberat de complexele emoției, și, nu-i așa?, atunci ehei, atunci nu mai ai probleme cu aparențele...

Iar astăzi, toată dimineața — o dimineață nesfîrșită, grea, gri, cu iz de ploaie mocănească — nu a făcut altceva decît să se vîre iarăși și să scoatească prin dosarul ăla, să pigulească

acolo, filă cu filă, rînd cu rînd. Degeaba!

— Unde o li văzut șeful spioni în toată chestia asta?!

De câteva ceasuri se plimbă îngîndurat prin birou, e singur, ce bine că e singur, s-a nimerit să fie singur, ceilalți doi colegi de birou se află unul în misiune la Vaslui, celălalt în concediu, singur îți cumpănești gîndurile mai ușor.

Locotenentul rulează și derulează în minte, circumspect la fiecare nuanță, atent la fiecare amănunt, bănuitor la fiecare gest, coase și descoase acolo, în biroul lui, tăcut și cuminte și încăpățînat, o poveste banală, strînsă de căpitanul Bobeică într-un dosar subțire, costeliv, fără mistere... despre ce este vorba?

Un institut de cercetări. Se cheamă chiar Institutul de cercetări moleculare. Și e la modă, de-un timp încoace, ca în jurul institutelor de cercetări să roiască spionii. Să tragă de limbă, să fotografieze, să se infiltreze prin laboratoare, să recruiteze acolo agenți, să corupă, să șantajeze, să fure secretele, să... Numai că aici, la Institutul de cercetări moleculare, nu se întîmplă nimic din toate aceste grozăvii. Nimic suspect. Absolut nimic. În privința asta dosarul e cît se poate de clar. Și banal... Un tânăr cercetător, șef de secție la institut, membru în consiliul de conducere, o somitate „în spre”, vine la serviciu în blugi, e necăsătorit, îi cam alunecă ochii după dame, știe o groază de bancuri și s-a-nțors, de curînd, de la Madrid, de la un simpozion internațional de chimie. Se numește Teodor Minecan. Să fie ăsta un spion?! Blugi se poartă azi pe toate drumurile. Și e dreptul burlacilor să se uite după dame. Păi, dacă nu ei, atunci cine? Și ce-i dubios în faptul că cineva spune bancuri? Și că a fost la Madrid? Minecan s-a dus, a făcut furori acolo, la simpozionul ăla, cu comunicările lui, a cîștigat o diplomă de onoare, s-a întors cu lauri, cu impresii noi, cu bancuri noi. Altit. Ba nu. A mai cărat cu el din Spania și cîteva mărunchuri: țigări, pixuri, cîteva sticlute cu parfum „*Kefren*”, fleacuri pentru prieteni... Ce-i suspect în toată istoria asta?

Și peste gîndurile și întrebările locotenentului a picat atunci, ca un zurlit de grăunți de gheață pe spinare, telefonul șefului: Ascultă Tuțu, te-ai interesat cît costă o sticlută de parfum „*Kefren*? Nu?! Să-ți spun eu: 37 de dolari. Iar Minecan a adus din Spania zece bucăți. Aud?!

Într-adevăr, toamnele madrilenne sînt superbe. Mai ales în serile tirzii, ample, întinse pînă dincolo de miezul nopții. O lumină arămie învaliue totul, un abur ca de purpură curge fantomatic pe bulevardele marii metropole, declanșînd reacții abisale, viscerele în, forlota nocturnă, macerată de pasiuni, dorinți, interese... Pietoni grăbiți. Autoturisme, torent, fulgeră policromatic în scîlpărul semafoarelor.

Inginerul Teodor Minecan contemplant toate acestea cu un ochi mahmur, arțagos. Apoi traversează uriașa piață din fața hotelului „*Soledad*”, îndreptîndu-se, pierzîndu-se hai-hui prin mulțimea eterogenă a marilor bulevarde. E încă toropit de prințul bogat, ce prinț! ăla n-a fost prinț, a fost chel, a fost zăiafet prelungit pînă sub poalele serii. Romică ăsta e un tip

dat dracului. Romică? Unde-o fi Romică Soreanu?, se întreabă încuiat Minecan, neputându-și aminti prea clar când și cum s-a despărțit de pictorul Soreanu.

Aerul răcoros al toamnei îi mîngie îndelung fruntea încrunțată, infierbîntată, pietonii se mai răresc, bulevardele devin străzi, gândurile amintiri proaspete, proaspete... Cheful de la prînz a fost ideea lui Romică. Ehl Romică așa. Un boem. La treizeci de ani, a cunoscut toată lumea. Al dracului Romică! Au fost colegi de școală. Cîndva. Demult. S-au revăzut. S-au regăsit în capitala Spaniei, în celebra piață Puerta Del Sol. Teodor Minecan se reîntorcea obosea de la una din secțiunile simpozionului, cînd s-a auzit strigat în plină uimire.

— la te uită. Teo! Doamne dumnezeule, tu la Madrid? Salut, bătrîne!...

Minecan abia a recunoscut într-un ins rotofei, cu un basc enorm, slinos, sacou în carouri și favoriți lungi, largi, stufoși, pe pictorul Romeo Soreanu. Și brusc își reaminti că știe ceva neobișnuit despre el. Ah, da... În urmă cu vreo cîțiva ani, fiind plecat în străinătate, într-o extursie, nu s-a mai întors, preferînd să hoinărească aiurea, probabil amăgit, mințit, umilit... Bietul Romică! se înduioșă Minecan. Cine dracu l-o fi împins la nesăbuintă aia? Dar exclamă cu totul altceva.

— Bună, Romică! Ce surpriză! Extraordinar! Se îmbrățișară, se cercetară, curioși, din priviri.

— E mică lumea, așa-i? surise enigmatic Soreanu.

— Măi Romică, măi, parcă-i un veac de cînd nu ne-am văzut! murmură într-un tîrziu, pe gânduri, Teodor Minecan. Apoi reveni ușor acid. Ce-ți pasă, ți-ai pus coada pe spinare, te-ai dus, ai dispărut în lume, cine să mai știe de tine?...

— Într-adevăr, am plecat, am rămas, n-am mai revenit în patrie. Mi-am găsit rostul în altă parte...

Chipul pictorului Soreanu deveni oțelie și privirile-i alunecară iute într-o parte, aspre, grele. Sau poate că doar i s-a părut lui Minecan...

— Ce faci la Madrid? îl întrebă, vădit curios, Romică Soreanu.

— Particip la un simpozion de chimie. Dar tu? se interesă, la rîndu-i, Minecan.

— Eu... Păi, eu m-am fixat undeva prin împrejurimile Madridului. Am atelierul meu, am comenzi, trăiesc bine...

Aerul trist din privirile pictorului stăruia încă. Apoi, Teodor Minecan îl văzu zîmbind, un suris palid, scurt.

— Aici e altă viață, bătrîne, ce știi tu?! Dar se cheamă că tot viața noastră e, nu? Hai să ciocnim un pahărel pentru viață! clipi Romică ștângărește din ochi. Pentru întîlnirea noastră!...

— Hai!

Și au intrat în prima circumă de lux.

Teodor Minecan își reamintește vag crîmpeie de dialog, chipul răvășit, surescitat al pictorului, masa încărcată de bucate, aroma țigărilor fine, chipul nebulos al unei picolite cu jachetă roșie și fireturi negre care turna, de undeva, parcă dintr-un nor suspendat deasupra mesei, turna de-acolo fără conținere băuturi dumnezeiești, irezistibile. Al dracului Romică, s-a ajuns! Care va să zică, s-a ajuns!... Apoi își aduce aminte de un al treilea, un tip brunet, elegant, încă tînar, cu părul tuns scurt, foarte scurt, și cu niște ochelari mari, imenși, cu dioptriile strînse în rame groase, îl chema parcă Pirenot sau Pirenot, era francez, Romică i-l prezentase ca prieten și... „mare specialist în parfumuri exotice”.

În plimbarea sa nocturnă, abia limpezindu-se din somnul puțin, somn zvîcnit, agitat după chefel de la prînz, Minecan poartă cu el încă izul greu al petrecerii, discuțiile întortocheate, aprinse, figura jovială a francezului, mutra de cheflie versat a lui Romică, propria sa imagine de ins curios, orgolios, alerțat. Apoi, brusc, la capătul unui dialog stufoș, replica sa iute, în două ape:

— Ce dracu, măi Romică, am eu față de trădător?! Ei, ia spune, am?

Romică se înviorase un pic, sughițase, zîmbise timp.

— Teo, am impresia c-ai luat-o razna. Ți-a cerut cineva să trădezi? NU! E simplu. Nu? După care risete gros, împăciuitor. Să trădezi!... Ce să trădezi tu, Teo?...

— Ți-am mai spus și repet! se încapățînese Minecan în ideea lui. Nu discut probleme de serviciu. Nici cu tata nu le discut. Înțelegi?

Romică Soreanu smulsea atunci, aproape violent, o havană din cutia de pe masă, o mușcase scurt, într-un spasm, scuipînd chiștocul direct pe mocheta roșie, adîncă, pufoasă. O aprinsese apoi cu gesturi cenzurate, surise calm, angelic.

— Teo, ești un monument de cînst. Într-adevăr, trîncăneala-n vînt nu-i bună. Știi și eu asta. Știe toată lumea. Dar ce ți-am cerut? Probleme de serviciu? Rahat! Nici nu mă pcep în chestii de-astea, moleculare. Te-am întrebat doar despre niște oameni pe care-i cunosc, propriu-zis i-am cunoscut cîndva, mi-e dor de ei, le-am fost prieten. Îți sint prieten, Teo! aproape că strigase pictorul Soreanu.

— Dacă ne erai, n-o întindeai! șoptise arid inginerul Minecan, privindu-și fostul coleg cu un infinit reproș.

Romică Soreanu tresărise puternic, strivise havana în pumn, devenise palid. Vorbise apoi sacadat, cu o tristețe grea, nedisimulată.

— Ce știi tu, Teo? Ce știi tu?! Nu știi nimic! Lumea ta se termină dincolo de ușa laboratorului. A mea de-abia de acolo începe. Ar trebui să-ți povestesc cite ceva, ar trebui să mă ascuți... Vrei să mă ascuți?

Locotenentul Marin Chirică se lămurise bineșor în toată afacerea asta. Inginerul Teodor Minecan revenise de la Madrid, trăgînd după el niște imponderabile. Aparent imponderabile: întîlnirea cu pictorul Romeo Soreanu, fugit din patrie în urmă cu vreo cinci ani; împrietenirea cu francezul Pirenot Nelvil; încercarea ratată a lui Romică de a-l trage de limbă pe Minecan despre munca lui, despre colegii lui de la institut; acceptarea unor generoase cadouri din partea lui Pirenot.

— Curios Minecan asta! mirise căpitanul Radu Bobeică. Patriot, dar numai pînă la buzunarul său. Îl repede pe So-

reanu, însă accepta numai decît cadourile lui Nelvil...

— Savanții sînt și ei oameni, cu metehnele lor, nu? murmurase îngîndurat, concesiv, locotenentul.

Căpitanul Bobeică îl privise cu un ochi critic. Spusese trăsant:

— Tocmai de aceea, povestea asta nu cred că s-a terminat aici. Întîlnirea inginerului cu Soreanu nu a fost deloc întîmplată. Iar Nelvil va veni singur în România. De fapt, ce mai știu despre pictorul Soreanu?

— Trăiește din expediente, mici aranjamente personale, iar uneori, în sezonul estival, prinde și o remiză la agenția de lozuri „Casablanca”, raportase prompt, școlărește, locotenentul Chirică.

— Dar despre Pirenot Nelvil?

— Un tip umblat, cultivat, maniere alese, agent la o firmă franceză specializată în tranzacții comerciale cu produse cosmetice. Deocamdată, atît...

Sfîrșit de toamnă, cartier central, bloc modern, placat cu ceramică. Unul, două, cine stă să numere toate blocurile noi? Elegantul cartier bucureștean se răsfața sub soarele blînd de toamnă îngăduitoare, generoasă. „Hai la plimbare!”, parcă te îmbia bătrînul Helios...

Inginerul Teodor Mînecan n-avea însă timp să admire nici cerul limpede și auriu, nici toamna de lîngă tîmpla blocurilor, nici ceramica în motive populare a balcoanelor. Traversa, prompt, stradă după stradă, grăbind către garsoniera lui de holtei. Se gîndi că n-are pentru masă decît un sfert de oră. Apoi, pînă la orele 19, va redacta materialul solicitat de Studioul de radio pentru emisiunea „Gîndire și materie”. La 20 fără un sfert se va întîlni cu Pirenot. Pirenot Nelvil! Ce tip formidabil! Își privi, din mers, admirativ, ceasul brățară din argint masiv, elvețian, tip clasic: cadran, secundar central, limbile ca două minuscule halebarde. Un tip plin de bani! Și de bun simț!, conchise Mînecan, urcînd pripit scările blocului... Îl fulgeră gîndul, dacă și el ar putea face cuiva un astfel de cadou. Și nu căută cu tot dinadinsul răspuns acelui gînd...

Ăjuns în garsonieră, se apucă numai decît să-și pregătească un prînz frugal. În timp ce mîncă, vînturîndu-se prin bucătărie,

își amînti cu ciudă de discuția „cam aprinsă” cu unul din colegi. Dialogul se înnodase pe marginea unei experiențe, propusă de el, vizînd o nouă metodă de cristalizare artificială a rubinului. Experiența nu reușise întocmai. Revăzuse, împreună cu colegul, toată schema de cristalizare, refăcuseră o parte din formule și descoperiseră eroarea. Adică, nu „descoperiseră”. Pentru că greșeala o descoperise de fapt colegul. Singur, Mînecan se mîngîie cu ideea că, desigur, dacă ar fi fost mai atent, ar fi putut descoperi și el... flecuștețul ăla. Mîine vor relua experiențele. Va fi iar o zi plină. La institut, toate zilele sînt la fel. Pline. Pline ochi. Cînd să se mai însoare?! Bietul tata! Însoară-te mă, c-o să rămii flăcău bătrîn! îl mostra tot mai des bătrînul, deopotrivă cu blîndețe și tristețe în priviri... Femeile? Ah, femeile! se trezi Teodor Mînecan susurînd încetîșor, între două sughițuri, o arie veselă din opereta „Suzana”. Apoi, se apucă de lucru. În grabă. Febril...

În fața hotelului „Intercontinental” îl aștepta Pirenot Nelvil, la volanul „Lancier” sale.

— „Hello, boss! îl întîmpină Pirenot.

— Hello! îi răspunde inginerul. Își strînseră mîinile cu efuziune.

— Unde mergem astăzi-seară? se interesă străinul.

— La „Border”. Ai mai fost? Nu?! Ai să vezi ce comori ascundem...

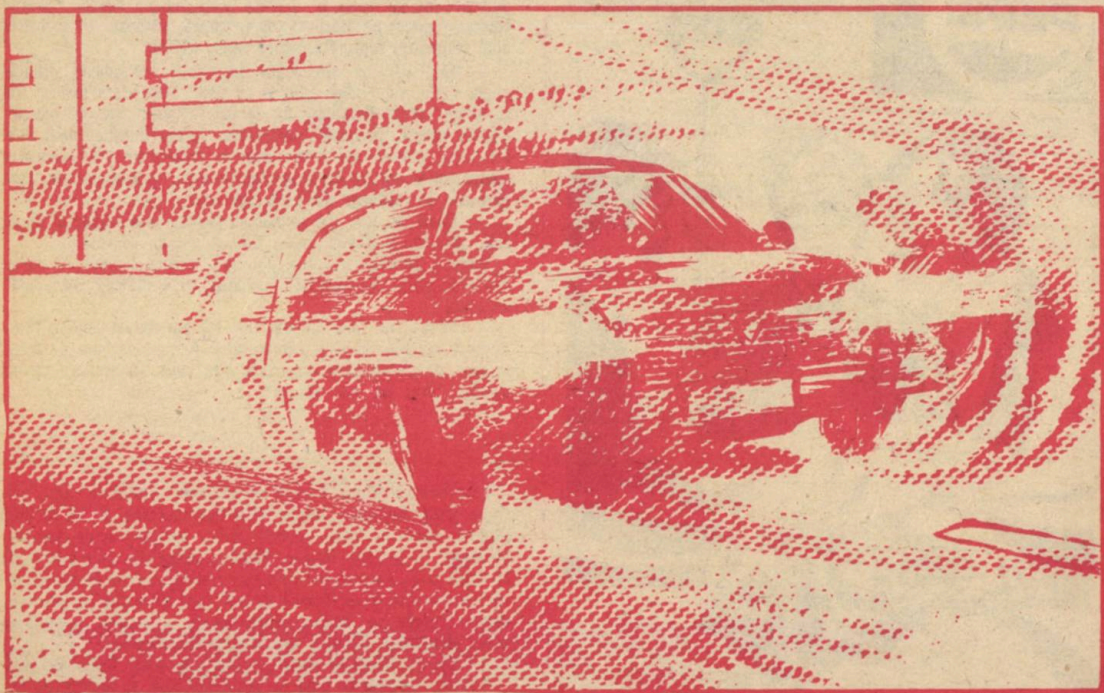
Ca de obicei, cînd îl încolțea o nemulțumire surdă, locotenentul Marin Chirică raportă laconic:

— În prima zi au vizitat parcul „Libertății”, Muzeul tehnicii, apoi au prînzit la „Ambasador”. În comportarea inginerului Mînecan, nimic suspect. Nelvil l-a făcut cadou un ceas. Mînecan îl măgulește și el cum poate. Aseară au cinat la „Border”. Acolo s-au cam întrecut cu măsura. S-au înapoiat la hotel cu taxiul. După „Lancia” străinului a trimis șoferul hotelului. Mînecan l-a urmat sus, în cameră. Nelvil a comandat cafele, țigări și „Negru de Ștefănești”...

— Unde se află acum inginerul Mînecan? se interesă scurt, abrupt, căpitanul Bobeică.

— La institut.

— Nelvil?

RARISSIME

■ *Evadat din penitenciarul britanic Ashwell, un deţinut a intrat, potrivit ziarului „Times”, într-un restaurant din Birmingham spre a-şi „cinsti” isprava. Bucurie mare, băutură tare! Beat turtă, evadatul a pornit să-şi caute adăpost pentru noapte, hotărându-se, după multe ezitări, să bată la poarta care i s-a părut cea mai sigură. A nimerit, însă, taman la poarta închisori, unde a fost găzduit fără mofturi, dar nu pentru o singură noapte...*

■ *Arestaţi la Auerbach, în Bavaria, trei tineri vest-germani au mărturisit că furaseră opt rachete aer-sol! Hoţii au declarat că şterpeleră armele dintr-o... baltă situată pe poligonul forţelor aeriene americane din landul bavarez. Încă un motiv deosebit de serios ca asemenea probleme să nu fie lăsate... baltă!*

■ *La Opera din Omaha, statul Nebraska, a fost montată o „superproducţie” cu „Aida” lui Verdi. Producătorii au distribuit 490 de cîntăreţi, orchestraţi, dansatori şi figuranţi, dar reprezentăţia li s-a părut săracă. Au mai aliniat pe scenă patru... elefanţi, trei cămile, trei leoparzi, trei tigri şi doi pitoni. Operă sau circ? Mai degrabă junglă!*

■ *Un sondaj al Institutului Allensbach din RFG a întocmit un clasament al temelor abordate de bărbaţi vest-germani la o bere sau o cafea. Pe primul loc se află, la mare distanţă, sportul. Urmează anecdotele, apoi chestiuni legate de pokikă, automobile, locul de muncă. Femeile ocupă un loc destul de modest. Şuetarzii din RFG nu discută nimic, potrivit sondajului, despre treburile gospodăreşti şi educaţia copiilor. Probabil, ca să lase subiecte de discuţie şi... soţilor.*

— Se plimbă cu autoturismul prin Capitală. Plimbări lungi, domoale, nesfîrşite. Şi eu aş face la fel, într-un oraş necunoscut! forfoti iute, personal, foarte personal, locotenentul Marin Chirică.

Capitanul Bobeică îl fixă o clipă, absent, îndepărtat, după care îşi ţuguie buzele caustic.

— Tuţu, se pare că ne-am împotmolit în nişte aparenţe. Fii atent! la să verificăm noi o chestie...

Îmbrăcat civil, locotenentul Marin Chirică arăta şi mai tînăr. Alură sportivă. Priviri de om venit cu treburi. Pirenor Nelvil tocmai ieşea din hotel, cînd Chirică îl abordă politicos, legitimîndu-se.

— Bună ziua, domnule Nelvil. Sint inginer mecanic-auto, la miliţia municipală, se recomandă el într-o spaniolă impecabilă.

— Nu vorbiţi franţuzeşte? se interesă vădit contrariat străinul.

— Nu! Spaniola o cunosc din familie, improvază Chirică. Ştiţi, mama... Iar din paşaportul dumneavoastră rezultă că vorbiţi şi limba spaniolă, aşa că...

— Da, se reculese Pirenor Nelvil, ce doriţi, domnule inginer?

— În curînd veţi pleca din România şi dorim să facem o verificare tehnică a autoturismului dumneavoastră. Pentru siguranţa circulaţiei! adăugă tranşant locotenentul. Şi întrebă profesional. Sînteţi de acord?

— Poftiţi, cum să nu? se arătă afabil străinul, invitîndu-l în maşină.

Rulară o vreme pe străzile Capitalei, încercînd trînele, motorul, farurile, lanternele de poziţie. Opriră undeva, pe o alee liniştită, străjuită de castani bătrîni.

— Aveţi la bord un aparat de radio admirabil! se entuziasmă Chirică, manevrînd totodată butoanele, nu înainte însă de a-şi fi consultat rapid ceasul.

OLIMPIAN UNGHEREA

Notă: Finalul povestirii se află la pagina 229. Sugerăm însă cititorilor ca, eventual înainte de a-l lectura, să imagineze un final ad-hoc, pe care să-l trimită pe adresa „Vieţii militare”. Cele mai interesante „finaluri” vor fi publicate sau comentate în paginile revistei.

După revista „Zolnier Polski”

Milică, recrut de cîteva zile, se prezintă sergentului şi-i pune cîteva...
ÎNTREBĂRI CANDIDE...

● Fiind repartizat la radiolocaţie n-am înţeles cine plăteşte locaţia: eu sau radioul?

● Gloanţele oarbe poartă, cumva, ochelari fumurii?

● Numai artileriştilor li se poate spune că-s sănătoşi tun?

● De ce l-au dat pe Tilică la geniu, că nu prea arată?

● Cînd e deschis sezonul de vînătoare pentru vînătorii de munte?

● Aruncătorul de flăcări are şi el mai multe capete, ca balaurul?

● De ce mi-e fi spus tovarăşul caporal „zbori de-aici”, că doar eu nu-s la aviaţie?

● Am văzut ieri un tanc, dar nu înţeleg cum poţi developa cu el un film?

● Şi o întrebare în doi perii: ce scop are-un periscop?

Desigur, Milică a glumit. Era la repetiţie cu brigada satirică.

P. ONTU

aiorul Dan Petrescu nu era nici pe departe mulțumit de sine. Primise o misiune destul de complicată: să „rezolve” o problemă căreia serviciul de contraspiionaj al diviziei nu reușise să-i dea de capăt. E drept, sublocotenentul Prodan nu avea prea multă experiență, dar în alte împrejurări se arătase destul de isteț.

Nu era mulțumit și pentru faptul că, pe măsură ce judeca situația creată pe front, se convingea că nu are de ales, că unica soluție este aceea de a-l folosi iarăși pe nepotul său, Hans Kunst, alias Paul Ionescu. Și n-ar fi dorit acest lucru! Hans nu se va da în lături, este sigur de asta, fiul surorii sale, Maria, îi seamănă. Întotdeauna ea formula judecăți scurte asupra oamenilor, a situațiilor prin care trecea și asta, lui, ca frate mai mic, îi impunea, rămăseseră amândoi orfani și aveau nevoie să-și găsească sprijinul unul în celălalt. Chiar și când îi spusese că se căsătorește cu Carol Kunst, tinichigiu, îl avertizase: „E un om bun, Dane!” Atît! Și Carol dovedise din plin aprecierea Mariei...

Hans trecuse prin situații foarte grele. Mai ales cînd fusese trimis în Germania cu o misiune... Dacă ar fi fost descoperit,

înd prea bine că gura văii este fortificată și burdușită cu mine. Cîteva mitraliere începuseră să țâcăne, adăugîndu-se la zgomotul proiectilelor. „Dincolo” însă parcă nu se afla nimeni, teama de focul artileriei era prea puternică. De-abia cînd artileria își încetă acțiunea, cîteva puncte razele începuseră să prindă viață. Hans constată cu emoție că, pe direcția sa de înaintare, cele două cuiburi de mitraliere ale inamicului, reperate în timpul zilei, pe umerii văii, tăceau! Era dovada cea mai concludentă că... inamicul știa de misiunea celor două echipe de cercetare!

Era momentul ca sergentul Petcu să se apropie mai mult, așa cum se stabilise. Nu avea timp să se uite în spate și nici nu avea vreo șansă să zărească „echipa a doua” prin bezna.

Focul mitralierelor proprii scăzu în intensitate. Nu avea rost să producă panică „dincolo”. De fapt, după traversarea unui grup de arbuști, Hans aprecie că acest „dincolo” se află sub tălpi. Ce-or fi avînd de gînd? Cit îi vor lăsa să înainteze?

Nu mai avea nici o îndoială! Trecuse de primele dispozitive ale inamicului! O tanchetă sfărîmată pe care o zărise în timpul zilei prin binoclu era o dovadă de necontestat. Așadar, și Petcu trecuse cu bine! Acum nu mai are importanță cînd anume vor fi somați! Cel puțin în prima parte, poate nu și cea

ÎNFRUNTAREA

în mod sigur ar fi dispărut la fel ca alții, în cel mai bun caz Marele Stat Major ar fi fost înștiințat că un accident...

Se-nfiora numai la gîndul că, din nou, va trebui să dea ochii cu Maria, vor sta unul în fața celuilalt, iar privirile ei vor fi iarăși grele, încărcate de reproș. Ce să facă? De unde să găsească altă soluție? Iar timpul lucra în favoarea inamicului! Se convinseseră cu toții că cineva desconfiră toate acțiunile de luptă ale diviziei: orice atac era întîmpinat cu forțe puternice, ca și cum inamicul s-ar reimprospăta de fiecare dată. Din constatările cercetării, precum și din declarațiile unor prizonieri, rezulta clar că, de fapt, inamicul își deplasa trupele dintr-un loc în altul tocmai pe direcțiile principale de atac ale diviziei!

„Dincolo” se afla un mai vechi adversar al său, maiorul Kronner, fostul șef al lui Hans la „cursul de specializare” din Germania, de bună seamă aici era și „mina lui”, fiind capabil să-și organizeze serviciul după cele mai subtile combinații.

Hans era deci singurul care putea afla cine anume îl informează pe Kronner despre planurile de luptă și hotărîrile diviziei. O cale întortocheată, desigur, dar unica în cazul de față, cînd timpul presează și înghite atîtea victime.

Lințoliul nopții îi împiedica să vadă pe unde calcă. Primul grup trebuia „împins” pînă în imediata apropiere a tranșeeilor. Hans mai mult ghicea: prezența în spatele lui a celorlalți. Îi sfătuiuse să nu se distanțeze unul de altul și să-l urmeze, indiferent ce se întîmplă în jur. Pieptaru șoptise un „am înțeles” pe care locotenentul mai mult îl ghicise decît să-l audă. Cu noștea fiecare ridicătură de teren, permițîndu-și să-și revadă în gînd planul de acțiune. I se părea prea perfect și experiența îl învățase că în astfel de cazuri trebuie să fie pregătît să înălțare surprizele. Bănuia că echipa comandată de sergentul Petcu — Petrică și cei doi soldați, Cosașu și Bolovan — îl urmează la vreo douăzeci de pași. Oare nu ar fi fost mai bine să fie toți împreună?

Primele salve de artilerie răsunară cu putere, sfărîmînd liniștea cu brutalitate. Era momentul să se apropie! Înaintau repede, pe firul văii, apoi se abătură spre buza unei pante, și-

mai importantă, misiunea decurgea așa cum se prevăzuse. Se opri o clipă și ceilalți îl imitară. Pieptaru simți nevoia să-l atingă pe locotenent cu brațul, ca din întîmplare, și ofițerul înțelese ce se petrece cu el: caporalul știa că se aflau pe terenul ocupat de inamic și gîndul că ar putea fi secerat de gloanțe îl înspăimînta. Îi auzi doar șoapta precipitată:

— E-n regulă, dom' locotenent!

Da, nu mai avea rațiune împărțirea grupului în două echipe; prin scenariul alcătuit, pentru cei doi soldați, Cosașu și Bolovan, „dezertarea” trebuia să pară cît mai firească. De fapt era și timpul să pună în aplicare un „amănunt” din plan.

— Gata! Opriți-vă! Am reușit! Am scăpat! Dezarmați-i pe cei doi! rosti Hans, de data aceasta cu voce obișnuită.

Soldații Cosașu și Bolovan nici măcar nu avută vreme să se dezmeticească: Petcu și Pieptaru aproape că le smulseră armele; și nu le veni să creadă, mai ales cînd sergentul le spuse:

— Să nu faceți prostii! Dacă vreți să vă întoarceți, n-aveți decît. Fără arme! Noi nu ne mai întoarcem!

Cei doi nu știau ce să răspundă. De altfel nici nu mai aveau cînd s-o facă!

— Halt!

Cel care-i somase avea o voce pitigăiată, în ciuda strădaniei de a-i imprima o tentă cît mai amenințătoare. Își îndreptă lumina unei lanterne spre Hans, care ridicase miinile, împreună cu ceilalți. Teama aceea insidiosă parcă dispăruse definitiv. Din grupul pe care-l bănuia că se află în jur, un ins vorbi românește, poticîndu-se la fiecare cuvînt:

— Arme jos! Miini sus! Execut!

Hans interveni însă în limba germană, prefăcîndu-se emoționat:

— Nu-i nevoie să vorbiți românește! Cunoșc limba germană! Am venit aici de bunăvoie!

— Gura! Nimeni nu mișcă!

Calvarul de-abia începuse. Hans și ceilalți fiind supuși, pe rînd, unor chestionări amănunțite, însoțite de lovituri. De-abia în amurg, locotenentul fu chemat în încăperea unde se afla Kronner! Hans se pregătise din timp pentru această întîlnire, era convins că i se va studia fiecare gest, fiecare cuvînt, cu pedanteria proprie numai fostului său superior de la „centrul

de instrucție" din Germania.

— Herr Kronner! În sfârșit! Credeam... credeam că n-o să vă mai vad! Sint... sint...

Kronner îl măsura cu mîgălă, rămînînd parcă impasibil la emoțiile revederii care-l încercau pe Hans. Părea mult îmbătrînit, ridurile de pe față se alungiseră ca niște tăieturi adînci ce se împreunau aproape de bărbie.

— Vă rog să ne lăsați singuri! ordonă el și maiorul acela solid și subofiterul care-l escortase se grăbiră să execute.

Hans trebuia să „atace” înainte ca maiorul să-i pună întrebări: și asta făcea parte din „pregătire”.

— Domnule maior! Sint uimit că mă primiți cu atîta răceală! Dați-mi voie! Nespus de mult m-am dorit această reîntîlnire, o visez din clipa cînd... Oh, e un întreg coșmar, vă rog frumos să-mi permiteți să beau puțină apă, sint că mă lasă puterile...

Mayorul îi dădu paharul cu apă, apoi îi întinse mina și față i se schimonosi a zîmbet:

— Hans! Așadar, tu ești! De unde să știu eu că un anumit locotenent Paul Ionescu este una și aceeași persoană cu Hans Kunst! Linștește-te! Am citit raportul cu... Chestionarea voastră... Au făcut o treabă bună. Mă rog, metodele sper că au fost blînde. Cel puțin în ce te privește...

— Domnule maior! Pentru a vă reîntîlni eram în stare să suport orice! Credeți-mă! Îmi pare însă rău pentru... ceilalți — doar doi nu au venit de bunăvoie...

Kronner ridică mina, făcîndu-i astfel semn să se oprească. — Avem timp suficient la dispoziție, Hans. Va trebui să povestești pe larg. Te ascult!

Hans își ceru scuze că poate din cauza emoției nu va fi în stare să-și ordoneze gîndurile. Îl roagă pe domnul maior să-l întrerupă ori de cîte ori i se va părea ceva neclar, nu are nimic de ascuns față de el, profesorul și binefăcătorul său. Da, îi respectase instrucțiunile, căutase să se țină de povețele pe care le primise, lucra perfect pentru Abwehr, pentru ambasada germană, devenise, după părerea lui, util marelui Reich și... dintr-o dată...

Kronner nu se mulțumea — cum bănuise Hans — cu o „poveste” redată sumar: cerea amănunte! Cu cine țînuse legătura, ce misiuni primise, cum le îndeplinea, cînd și în ce împrejurări îi cunoscuse pe cei de la misiunea militară germană, pe von Killinger sau Gerstenberg, pe reprezentanții serviciilor secrete. Se arăta foarte interesat să afle ce se petrecuse de fapt în România în august, era, după cum își dădea seama Hans, un interes care depășea cadrul profesional. Kronner aflate, fără doar și poate, multe versiuni, nu numai pe cea oficială, și voia să știe cum de se întîmplase ca un aliat, care își legase soarta de marele Reich, să întoarcă armele dintr-odată. Și-apoi, cum și unde se produsese greșeala lui Antonescu, a lui von Killinger, care preferase să se sinucidă decît să dea socoteală... Îi mărturisise maiorului că Gestapoul și celelalte servicii știau ceva, dar că politicienii — și-l avea în vedere în primul rînd pe von Killinger — voiau să liniștească Berlinul, să lase impresia că în România nu se petrece nimic deosebit, că românii își fac cu sîrg datoria față de Reich...

— Dar tu? Ce-ai făcut? Cum de n-ai sesizat?

— Iertați-mă, domnule maior, credeam că ați fost informat cum m-am comportat — tatonă Hans, dar și cu intenția de a-și mai trage sufletul.

Kronner căuta să-și ascundă surprinderea. Nu făcea un efort deosebit, dar recunoștea în sine că apariția fostului său elev fusese pe cît de neașteptată, pe atît de nepotrivită. Era și-așa apăsător de deruta care-și făcuse loc în rîndurile luptătorilor. Aparent, ordinele se executau prompt, nu înregistrase nici o abatere, dar înfrîngerile repetate săpau adînc, erodînd pe dinăuntru bruma de entuziasm pe care cei mai mulți căutau s-o afixeze. Mai grav era însă că el însuși se clătina pe dinăuntru, că nu de puține ori se trezea cu sentimentul că nimic nu se mai poate face, totul duce spre inevitabil — înfrîngerea!... Să fie oare vreo legătură între sosirea lui și prima eroare a lui F-15? Cine-i poate garanta că Hans nu urmărește un joc dublu? E drept, nu are nici un motiv să arunce în spatele fostului său cursant cine știe ce învinuiri. Ceva însă îl determină să fie foarte reținut, uneori puțin derutat. Iată, al doilea atac al românilor reușise, F-15 comunicînd, din nou, date eronate.

Să fi căzut? Nu excludea o astfel de posibilitate... În acest caz, F-15 este silit să transmită ceea ce i se dictează.

Hans și, cu atît mai puțin, Dan Petrescu nu aveau de unde să știe cită zarvă se produsese în comandamentul Diviziei SS după comunicările lui F-15 care se dovediseră false. Se găsise și vinovatul principal: maiorul Kronner! Fără să i se spună direct, îl învinuiau că împiedicase trupele luptătoare să mențină terenul, contribuind astfel la pierderea mai multor lîi credincioși ai Marelui Reich. Luat de virtutea bănuielilor, al acuzațiilor mai mult sau mai puțin voalate, Kronner, fără să-și dea seama, se hotărîse să procedeze asemănător maiorului Petrescu! Unica soluție: să-și trimită fostul elev peste linia frontului, pentru a afla ce-i cu F-15, la nevoie să-l suspende și să-i preia misiunea. Ore în șir de tatonare, de „discuții” cu Hans — unele aparent fără nici o legătură între ele — îl convinseseră pe Kronner că avea la îndemînă o soluție prin care să-și apere viața. O frică neasemuită i se insinua pe sub piele, împiedicîndu-l să sesizeze că Hans respinsese, într-un fel, propunerea de a trece „dincolo” singur. Îl acceptase și argumentele: trebuia înscenată o fugă, celor de dincolo le va spune că a evadat de sub escortă împreună cu ceilalți. Fi-rește, din cei cu care venise nici unul nu cunoștea că el, Hans, a luat legătura cu maiorul Kronner, este chiar foarte bine că au fost loviți, maltratați. Ar trebui chiar anunțat că în zori vor fi executați, ceea ce le va spori dorința de evadare...

Aflat, după multe peripeții, în fața maiorului Dan Petrescu, locotenentul mărturisea fără nici o jenă:

— Nu-mi venea să cred! Eram convins că toată înscenarea „evadării” este o bătaie de joc a lui Kronner, că pînă la urmă vom fi împușcați fără milă, că totul este organizat din binecunoscutul sadism, să simtă, să vadă zbaterea victimelor... Cu atît mai mult „evadarea” mi se părea un simulacru cu cît Kronner îmi cerea să-i împușcăm pe cei trei care ne escortau și pe șoferul autocamionului... Așa cum am arătat, am fost nevoiți s-o facem, de teamă, desigur, de a nu fi noi curățați, fără să ținem seama că înlăturăm niște „martori” de care maiorul Kronner nu are nevoie.

— Ți-a spus să iei legătura imediat cu F-15?

— Nu. Deși presat de timp, m-a avertizat să procedez cu discreție, să-l urmăresc și, la nevoie, să-l lichidez. Asta, bineînțeles, dacă sînt pe deplin edificat asupra trădării lui.

— Și în acest caz, cine l-ar înlocui? întrebă Dan, aproape silabisindu-și cuvintele.

— Eu. Am instrucțiuni precise: cu cine să iau legătura, lungimile de undă, orele de emisie și cele de recepție, codul...

Nu se știe de ce amîndoi aminau să pronunțe numele lui F-15. Mayorul nu-și făcea nici o vină, dar se gîndea să menajeze sentimentele lui Hans, el se află de mai multă vreme aici, pe front, sub ochii lui se petrecuseră atîtea, cu toate că misiunea lui, în calitate de comandant, era cu totul alta. La aflarea numelui, maiorul aproape că nu-și crezu urechilor! Se amăgise că nu are nici o vină! Prodan! Era ofițerul care transmitea (multiplica) ordinele de operații!

Țăcerea care se lăsase spunea mult mai mult decît vorbele. De-abia după ce-și mai revenise din surprindere, maiorul rosti cu amărăciune:

— Ceva din biografia lui se pare că ne scapă. Îi era greu să accepte că Prodan se pusese, de bună voie, fără un motiv anume, la dispoziția lui Kronner.

La numai cîteva ore de la această discuție, amîndoi aveau să afle motivele lui Prodan din chiar declarațiile acestuia: nu era adevărat că părinții lui muriseră la bombardarea Capitalei; fugiseră împreună cu o unitate germană... Kronner îl amenințase că, în cazul refuzului de a „lucra”, părinții vor suporta consecințele. Era și părerea tatălui lui Prodan, exprimată în scrisoarea pe care i-o arătase Kronner...

— În rest, știți tot...

ION CĂPET

Bordul de onoare

Pînă-n acea nefericită clipă comandantul avusese toate motivele să fie mulțumit. Era o zi frumoasă, senină, cum sînt de regulă zilele sfîrșitului de primăvară și începutul verii. Dinspre larg, o boare plăcută unduia ușor pavilionul de la bastonul pupa, anunțîndu-și cu adierea ei binecuvîntata intenție de a ostoi arșița de peste zi.

Acostată cu tribordul la dana din fața Gării maritime din Constanța, nava, un „mixt” transportînd atît mărfuri generale, cît și pasageri, urma să moleze parimele în cîteva ore, pornind pe itinerarul său obișnuit de linie: Constanța-Istanbul-Pireu. Magaziile fuseseră încărcate, iar mărfurile bine amaratate; pasagerii se aflau cu toții la bord, parte în cabinele lor, parte pe puntea bărcilor, la copastie, schimbînd cuvinte de rămas bun cu cei care-i însoțiseră. Mai urma să urce la bord, pentru o călătorie la Istanbul, o personalitate deosebită, dintre acelea denumite convențional, în limbajul organizațiilor de transport, „VIP” (very important person), pentru care se făcuseră pregătirile de rigoare: apartamentul de lux pus la punct cu tot dichisul, frigiderul burdușit cu tot soiul de băuturi, camerista echipată la țol festiv, scara și puntea din tribord curățite lună după îmbarcarea pasagerilor.

În așteptarea acestei „VIP”, căreia trebuia să-i dea onorul la scară, comandantul se ferchezuia. Fredonînd mulțumit de sine o melodie la modă în acea vreme, „Oh, Ramonaaa!”, își umpluse fața cu clăbuc și acum, cu briciul „doi gemeni”, moștenit de la bunic, se bărbiera. Era, poate, singurul din flotă care folosea, pe vapor, briciul pentru că pe mare, oricît de sigură ți-ar fi mîna, balansul tangajului sau ruliului îți poate oricînd juca festa. Dar el considera utilizarea acestei ustensile drept o certă dovadă a stăpînirii de sine și a dexterității sale.

Și de această dată operația l-a satisfăcut. Trecînd ușor palma peste obraji constată mulțumit reușita aproape deplină. Doar într-un colț al bărbiei parcă-parcă mai întîlnise cițiva țepi. Apoa-

imperceptibili, dar totuși...

- Oh, Ramonaaa... chipul tău trandafiriiu... Paratrăsnetul mă-tiil!

Nenorocirea se produsese. Așa cum se întîmplă adesea cînd ești prea sigur de tine și atenția-ți scapă doar pentru o fracțiune de secundă, briciul chemat să dea gata și acei cițiva imperceptibili țepi ciupise bărbia. Privi uluit în oglindă, zărind cu groază cum o ușoară diră de sînge, urmînd, cum spune geometria descriptivă, linia de cea mai mare pantă, se strecura alene pe bărbie, pe gitlej, alunecînd spre pieptul marinarului.

Trîntind încă un „paratrăsnetul mă-si”, de data aceasta nu la adresa Ramonei, cum s-ar fi putut bănui cu cîteva rînduri mai sus, ci la aceea a perfidului brici sau a condamnablei clipe de neatenție, se repezi la dulăpiorul din perete, înșfăcînd piatra acră, salutară de obicei pentru opritul singelui în micile incidente ale rasului. Usturimea îl făcu să fluiera, dar singele continua să-și croiască drum din mica ciupitură.

- Paratrăsnetul cui te-a închinat, bolborosi el obidit. Cum dracul să dau onorul, la scară, cu plasure în bărbie?

Amintirea apropiatei sosiri a „VIP”-ului îi îndrumă, instinctiv, pașii spre hublou, privind spre locul pe unde urma să urce ilustra personalitate. O nouă măciucă îl pâlî în moalele capului: pe puntea din tribord, acolo unde aveau accesul doar marimile, un pasager reușise să ocolească vigilența marinarului de serviciu și-și instalase nepăsător șezlongul lîngă două geamantane burdușite, bagajul său, desigur. Faptul că citea fără să se sinchisească de cineva demonstra fără îndoială că individul ocupase temenic și pentru îndelungă vreme locul cu pricina.

Era mai mult decît putea suporta un comandant care se pregătea să dea, după tot dichisul regulilor marinărești, onorul unei personalități și care, pe deasupra, mai era și ciupit în bărbie de un ticălos de brici. Apăsă energic butonul soneriei chemînd, cu semnalul convenit, ofițerul intendent al navei.

- Totu-i în ordine, dom'le comandant,

spuse acesta. Dintr-un moment într-altul trebuie să sosească...

- Ordine, pe dracu, urlă el. Și zarzavagiul ăla, din puntea tribord, e acolo pentru decor? Să se-ncurce excelența sa în bulendrele lui?

- V-ați tăiat, dom'le comandant, observă grijuliu intendentul.

- Ție o să-ți tai, fără remușcări, gîtul dacă pînă număr la trei geambașul ăla nu se cărăbănește de-acolo cu toate catrafusele lui. Paratrăsnetul mă-si!

Fără să aștepte un al doilea îndemn, intendentul dispăru în spatele ușii. Fre-cînd în continuare energic cu bucata de piatră acră locul nefericirii sale, comandantul urmări prin hublou îndeplinirea ordinului.

- Domnule, se adresă ceremonios intendentul, trebuie să părăsiți neîntîrziat locul acesta.

Individul nu catadixi să răspundă.

- Domnule pasager, continuă nițel iritat ofițerul. Pare-se că n-ați auzit.

- Ba de auzit, am auzit. Da' ce-ți pasă dumitale unde stau?

- Uite că-mi pasă, miîi intendentul, chibzuind cam ce ar fi mai ușor de suportat: scandalul care ar urma aruncării individului la baltă, cu calabalic cu tot, sau tăierea gîtului promisă categoric de comandant.

- Te pomenești că ai pofti dumneata la locul ăsta, găsise încăpățînatul călător explicația insistenței.

- Nu, domnule, mie nu-mi arde de stat la soare. Eu am treburi...

- Atunci vezi-ți de treburile dumitale și dă-mi pace. Nu mă mișc de-aici nici mort!

Cu resemnarea condamnatului care-și cunoaște sentința, intendentul plecă să raporteze comandantului rezultatul infructuos al demersurilor sale. Dar acesta, în cunoștință de cauză, chemase între timp pe secund.

- Domnule secund, știi cu ce înălțime ne-am procopsit în acest voiaj. Ei bine, tocmai acum și-a găsit un negustor, sau ce dracu-o fi, să se instaleze în bordul tribord, acolo unde trebuie să dăm ono-

● — Soldat Brebenică, de ce ai venit cu un geamantan așa de mare în armată?

— Păi, mi s-a spus că la terminarea armatei o să plec cu un bagaj voluminos de cunoștințe.

● — Soldat Brebenică, imi poți numi cinci elemente componente ale puștii mitralieră?

— Da, tovarășe caporal, patru cartușe și baioneta!

● — Tare aș vrea să zbor pe lună în timpul verificărilor teoretice! se confesa soldatul Brebenică altui ostaș înaintea ședinței destinate cunoașterii regulamentelor generale.

— De ce așa?

— Acolo, orice materie este de șase ori mai ușoară decât pe pământ.

● Acționând în condiții de izolare, trebuie să știm a folosi pentru hrănire ceea ce ne oferă natura: fructe, anumite ierbururi, ciuperci... preciză comandantul plutonului.

— Toate ciupercile pot fi mâncate? deveni interesat soldatul Brebenică.

— Toate, dar unele numai o singură dată, îi veni răspunsul.

● — De ce-i așa de mohorât comandantul nostru? Parcă ar fi electrocutat...

— Peșeme, își contură părerea soldatul Brebenică, l-a pus cineva la curent cu faptele noastre.

● Soldatul Brebenică, în serviciu de șantină la poartă, se îndepărtase de „obiectiv”, privind din ce în ce mai insistent către corpul de gardă, aflat undeva în interiorul cazăr-mii. Subofiterul de serviciu pe punctul de control sesiză și-l atenționă:

— Brebenică, atenția trebuie să-ți fie spre stradă, de-acolo vine inamicul!

— N-am treabă cu inamicul, aștept schimbul! răspunse acesta calm, imperturbabil.

● — Cum poți să ai atâtea lipsuri într-o singură zi? își arătă nedumerirea caporalul față de soldatul Brebenică.

— O știți prea bine, ce mai, sînt primul la sculare, dimineața.

● Într-o joi, soldatul Brebenică se prezentă la comandantul său și-i solicită o permisie:

— Știți, dacă se poate, aș vrea să plec sîmbătă cu trenul de mine, poate sosesc acasă chiar diseară. De venit, pot veni luni cu trenul de marți care ajunge aici abia miercuri seara.

● — Soldat Brebenică, într-o lună ai comis trei abateri disciplinare. Mult, foarte mult, băiete...

— N-am știut, tovarășe caporal, la cîte avem dreptul?

● — Afli că asta-i indisciplină. L-ai jignit, a venit și mi-a raportat, îl atenționă caporalul pe soldatul Brebenică.

— Eram sigur de asta, i-am zis să se ducă la dracul!

● — Tovarășe caporal, poate un om să fie pedepsit pentru ceva ce n-a făcut?

— Sigur că nu!

— Atunci, e-n regulă... pentru că n-am reușit să fac ce mi-ați ordonat azi-dimineață...

● Soldatul Brebenică, după ce a mâncat o friptură la restaurant (îi plăcea să se res-pecte, să se „dea mare”, ca-n civilie), s-a adresat ospătarului:

— Sirop de morcovi aveți?

— Nu, zise acesta privindu-l cu suspiciune.

— Dar de roșii?

— Ba, îi răspunse ospătarul crezînd că are de-a face cu un chefliu.

— Nici de felină?

— Poate la anul, îl zeflemisi ospătarul, sau cu materialul clientului...

— Vă înțeleg, vă înțeleg. Aduceți-mi atunci un coniac mare! Și să-mi fiți de martor că am vrut să beau numai siropuri de legume.

● — Minunat! Bravo Brebenică, te-am văzut cum în învoire ajutai o bătrînă să ducă bagajele.

— Știți, cînd m-am oferit le ducea o tină rădăcuță, care mi le-a dat spunînd că sînt ale bătrînei.

Pentru conformitate,
locotenent-colonel NICOLAE MATEESCU

— Fii, dom'le, serios, ripostă omul cu obstinație de catir. Am bilet clasa I? Am! Scrie la regulile de călătorie că pasagerii cu bilete de clasa I au acces la toate puștile? Scrie! Locul pe care stau se cheamă punte? Se cheamă! Atunci, ce mai poțesți, dom'le?

— Să părăsiți, imediat, locul!

— Dom'le, aveți idei fixe! Ei bine, în-tinde-o cît poți de iute, pînă nu-mi ies din pepeni. În orice caz, am să fac reclama-ție la SMR* pentru purtarea dumnea-voastră incalificabilă.

— Puteți face și la Dumnezeu, dar de plecat tot trebuie să plecați de aici!

Călătorul însă nu-l mai învrednici cu nici un răspuns. Se întoarse pe o nîă, în șezlong, arătînd secundului spatele, semn că nu mai consideră necesar să continue discuția.

Roșu la față, secundul plecă descum-pănit.

Comandantul, butoi de pulbere. Che-mase stewardul să-l ajute la îmbrăcat, să nu-l găsească ilustrul personaj și neechi-pat. Baremi ținuta să mai dregă busuio-cul, dacă i-a fost lui dat să pață rușinea asta: platură-n bărbie și un încăpățînat aciuat în bordul de onoare tocmai atunci cînd se anunță oaspeți de vază.

— Cum, dom'le comandant, de mu-haiava aia vă poticnirăți? se miră stew-wardul. Îl umflu eu de-acolo cît ați zice pește!

— Hai, fii serios. N-au reușit nici in-tendentul, nici secundul...

— Lăsați-l pe mine! Permiteți?

— Am altceva mai bun de făcut? Nu-mai ai grijă să nu se iște scandal. Atît ar mai lipsi: tocmai cînd dau eu onorul, ăla să-și dezlanțue pliscul!

— Nici o grijă.

Stewardul coborî în grabă scările. Pre-zentîndu-se lîngă îndărătnicul călător, puse imediat mîna pe bagajele lui.

— Ce faci, omule? răcni individul.

— Scuzați-mă, stimate domn. Vroiam să vă ajut!

— Mersi! N-am nevoie de ajutorul du-

*SMR — Societatea Maritimă Română, nu-mele purtat de navigația noastră maritimă în perioada interbelică.

rul. Fii dumneata bun și fă-i vînt de-acolo cît mai iute, că mămăliga asta...

Arătă a lehamite spre intendent, iar acesta găsi expresia de bun augur pentru prețiosul său gîtlej.

— Prea bine, domnule comandant. A început forțotă pe cheu, semn că sosirea se apropie.

Țanțos, îngalonat, secundul se apropie de intrus cu toată morga cuvenită, salu-tînd ceremonios.

— Am onoarea, stimate domn. Vreau să...

— Nu vrei nimic, răspunse morocănos „stimatul domn”, continuînd să-și țină na-sul în carte. E cumva vreo epidemie pe vaporul ăsta de siciți pasagerii?

— Nu, domnule. Dar aici nu puteți sta!

PO(A)NTICĂ

Mă simt uimit pe țarm precum brotacul care-a citit abia acum din Triste, convins cum că Ovidiu-i coniacul băut în tren și-n gări de navetiste

Și, încercînd un sentiment de vină pentru distihul ca o sticlă-n cont, mă las purtat de-o sete bizantină și vă condamn pe rînd: Pilat din Pont.

L.V.

mitale. Deși am plătit cabină, n-o folosesc. Vreau să stau aici pînă la capăt, să respir aerul mării. E clar? Valea!

— Cum doriți, dom'le, treaba dumneavoastră ce vreți să respirați. Eu vroiam să vă fac un bine...

Și făcu, de formă, cițiva pași.

— Bine? se miră pasagerul intrigat de spusele stewardului.

— Da, dom'le, un mare bine... Îmi simțeti simpatic și m-ar mîhni mult să fiți necăjit...

— De necăjit m-au necăjit destul oamenii dumitale. Vreau liniște! Atît și nimic mai mult. Am bilet clasa I, am...

— Știu, dom'le. Și călătoriți pînă la Pireu.

— Așa-i. Și?

— Tocmai așa-i clenciul, dom'le. De ce să rămîneți atunci la Istanbul?

— Cum la Istanbul cînd eu am plătit pînă la Pireu?

— Păi, eu ce vreau să vă spun? Bordul asta rămîne la Istanbul. Celălalt bord al vaporului, din stînga, babordul cum îi zicem noi, își continuă drumul la Pireu!

— Păi ce-mi tot morfolești atunci din gură și nu zici de-a dreptul ce trebuie? Ajută-mă, bălețe, să ajung mai iute în partea aia care merge la Pireu... Ține și-un bacșiș din partea mea... Las-că iau eu șezlongul... Iar galoanații ăia care habar n-au să explice cum se cuvine lucrurile...

Înșind în calea ilustrului personaj, comandantul mai să nu-și creadă ochilor văzînd puntea din tribord liberă. Mai apucă doar să zărească spatele îndărătnicului trăgînd după el șezlongul și îndemînd din urmă pe stewardul care-i ducea bagajele să zorească spre „bordul de Pireu”.

Deștept băiat, își zise, pregătindu-se să dea onorul din capul scării. Și simți, deodată, cum fericirea îi reinundă ființa: ridicînd capul, spre a-i răspunde la salut, **very important person**-ul lăsă să se observe, în colțul bărbiei, ușoara urmă a unei proaspete creștături de brici!

IONEL CHIRU

După „Sovetskii voîn”

SURPRIZA

Griguiță, din compania noastră, are mania surprizelor. Nu oricînd, ci la anumite festivități, cum ar fi, de pildă, revelionul. Anul trecut, ca și acum, ostașii unității noastre au făcut revelionul împreună. Pe la miezul nopții, Griguiță s-a prezentat cu un sac în care se vinzolea ceva greu de identificat. A pus sacul pe masă și a rugat asistența să-l pipăie și să ghicească într-un minut ce fel de ființă se află înăuntru. La început ne-am disrat teribil: unul a spus că pare să fie o pisică, de gen masculin, crescută prin preajma unei cantine, altul a avansat ideea că ar fi un căfel, foarte bine educat, din moment ce nu latră. Din fericire, un isteț a ciupit sacul, cu scopul vădit neregulamentar de-a ghici după sunete ce fel de animal e acolo. Viteza, enervată de acest procedeu necinstit, s-a revoltat, s-a zbatut zdravăn, a rupt sfoara și a sărit în capul întregii adunări, nefiind altceva decît un cocoș superb, în mare formă, campion, probabil, la lupie corp la corp, între cocoși, firește. Persoanele aflate de față s-au ales cu părul jumult, cu obrazul zgîriat și cu hainele sfîșiate ca după un Waterloo veritabil. Ca să nu mai vorbesc de ceea ce s-a ales din presa cinstita masă: cioburi pe jos și mîncarea pe pereți...

Nu ne-am revenit bine din necazul cu cocoșul cînd Griguiță, constatînd o anumită monotonie în materie de distracții, ne-a anunțat o altă surpriză. Pînă să realizăm ce are de gînd, a adus un lighean cu mangal și o pungă cu pucioasă, le-a așezat lingă pomul de iarnă și ne-a informat:

— Veiți participa acum la un magnific joc de artificii!

Și chiar că am participat! Noroc că în materie de incendii am fost destul de bine pregătiți, dar scăldați în apă, pînă la genunchi, în orele următoare nu prea ne-a mai ars de revelion.

Anul acesta am hotărît să stăm cu ochii pe tot ceea ce face Griguiță, să-i urmărim orice mișcare, să-l oprim chiar de la început în cazul în care i-ar veni în minte cine știe ce idee. Mult timp nu s-a întîmplat nimic. Dar tocmai cînd ieșisem din alertă, ne-am trezit cu el dînd buzna de pe coridor și strigînd precipitat:

— Fraților, să vedeți ce surpriză...

N-a apucat, firește, să ne comunice surpriza sau să facă vreun gest, fiindcă am tăbărit cu toții pe el, clăie peste grămadă, să-l imobilizăm, să-l legăm, fie de masă, fie de calorifer. Și tocmai cînd grămada arăta ca la un meci de rugbi, a intrat pe ușă tovarășul căpitan Vișoiu, pe care, ocupați cum eram cu imobilizarea „inamicului”, nu l-am observat, nedînd onorului cum se cuvine. Doar cînd l-am auzit glasul inimitabil rostind cu stupefacție: „Ce se întîmplă aici, ostași?” ne-am trezii și am luat poziția regulamentară. Cum era inima în noi de neagră, nu mai vorbesc. Tovarășul căpitan s-a întors însă spre Griguiță, care, legat cum era, nici nu putea să salute.

— Ce se întîmplă aici? a întrebat din nou.

Griguiță abia a reușit să îngîne:

— Permiteți să vă raportez: am vrut să le anunț surpriza că veniți printre noi, dar nu m-au crezut...

Tovarășul căpitan a ris și ni s-a adresat, îmbrășișindu-ne cu privirea:

— Ei, ei, și voi. Adică de ce să nu credeți că și comandantului îi place să vină în mijlocul vostru? Hai, reluati-vă locurile și lăsați-l pe tovarășul vostru care, într-adevăr, m-a salutat încă de la poartă...

Restul serii s-a desfășurat admirabil, și cred că și tovarășul căpitan s-a simțit bine, înconjurat de stima și dragostea noastră. Doar lui Griguiță, cînd l-am văzut mohorit, i-am spus: „De ce nu ne-ai zis, măi, că-i vorba de-o surpriză plăcută?”

RODICA TOT

Pe unde scurte

- Aripă avea mai de mult, dar înția oară a zburat abia după ce i-au dat brînci din cuib.
- Se spune că fără hrană se poate trăi pînă la treizeci de zile, dar fără apă, doar trei, patru. Este inexact. Eu am un amic care se laudă că n-a băut apă de doi ani...
- Deși este un dur, are, totuși, sensibilitatea lui: se gîdila.
- Apropo de răspundere: unii răspund cu capul, alții răspund cu gura.
- Mi-a spus că tovarășii se poartă cu el la serviciu ca cu un ou: la fiecare ședință îl fierb...
- S-ar pieptăna tinerește, cu cărare pe mijloc, numai că, de la o vreme, cărarea este prea lată.
- „Nu pleci nicăieri, soldatule. Coase-ți petlițele regulamentar, fă-ți bocancii „bec”, iar pînă atunci dă-mi să-ți calc pantalonii”, spuse locotenentul Petrescu... sora soldatului Petrescu, puînd fierul în priză.
- Nu credeți că în dilema: „cine a fost înții, oul sau găina?” trebuie consultat și cocoșul?
- Pare încurcată, dar nu este: deși era mai mic decît prietenul său, era, totuși, mai bine crescut...
- Adîncimea cunoștințelor nu înseamnă băgarea lor la apă.
- Tratamentul a fost eficient, acum nu mai vorbește singur. Vorbește cu sine însuși.
- Era îndrăgostit doar de el însuși. Și într-o bună zi s-a sinucis, deziluzionat în dragoste...
- Singurul lucru absolut după părerea lui este acela că totul este relativ.

NICOLAE EMANUEL VÎRGOLICI

ADRIAN MIERLUȘCĂ

Pe o treaptă de azur

Frumoaselor fete și mindre neveste,
Aud zburind penatele măiestre
Și le degust inmiresmatul tril
Din cîntoteca marelui Virgil.

Mă tot gîndesc și foarte matinal
Că Pegasul de-ar fi un simplu cal
V-aș părăsi în plinset și sughit
La guler cu botanica lui Yeats.

Aș evada pe-o treaptă de azur
C-o mantie țesută-n clar-obscur,
Prin boreale cercuri călcînd trist,
În cîntecul sirenei lui Lundkvist.

M-aș duce să înot prin dimineață
Și m-aș lăsa învăluit în ceață
Cu ochi egal, scîlpire de mercuriu,
Să vă privesc cuminte dintr-un juriu.

GEORGE
FLORIN COZMA

Homerică

Am tras la rame singur
Sub ochi de alizeu,
Do Camoes mă strigă
Cu voce de răsfăț,
De parcă n-ar ști nimeni
Că-l port pe Odiseu
În spatele privirii
Albastrului ospăț.

Trecui caribde, scile
Și obcine domoale,
Blinzi polifemi lăsat-am
În gura unei peșteri
Și mi-am mutat oceanul
C-o Cîrcă mai la vale,
Pe-o insulă mai caldă
Cu zei ceva mai meșteri.

Poate iubire fost-a,
Poate un bob de rouă,
Poate un bob de apă
Scăpată din saca,
În timp ce capricornul
Pe mai departe plouă,
Rămii, preaobosite,
La miss Nausicaa!

NICOLAE BOGHIAN

Așteptare

Eu suplu și palid, ieșit din iernat
Ca dintr-un blond internat,
Cu Arhimede desenîndu-mi pe temple
Ceva ce-o să se întimplă,
Vă repet fără patimă și fără angoasă:
Țelina e-o plantă foarte serioasă.
Ci eu voi mai aștepta semnale
Visînd la Emisferele fundamentale,
Fierbîntea mea plămădire
Dă pe de-alături din potire,
Într-o zi de Alfa Centaur
Voi aduce-n ureche ceva din Epidaur,
Cea mai suavă și mai dulce slovă
Din fagure de Moldovă.

Aștept și acum ca orașul să se ascundă
Într-o cîntare poună.

VALERIU PRICINĂ

Gradul soldatului

Fără gradul soldatului tot nu se poate,
Caporali mai găsești prin istorii măcar,
Dar soldatul e cel care pune în toate
Gradul său atîrnînd cel mai greu la cîntar.

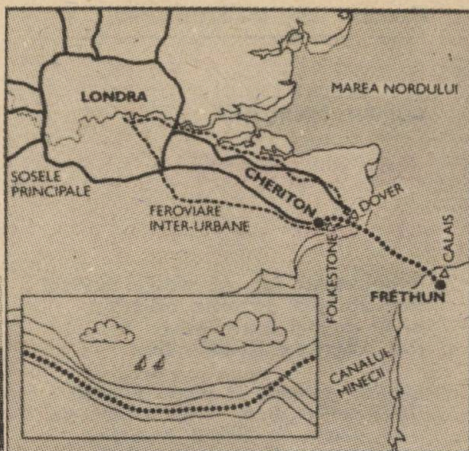
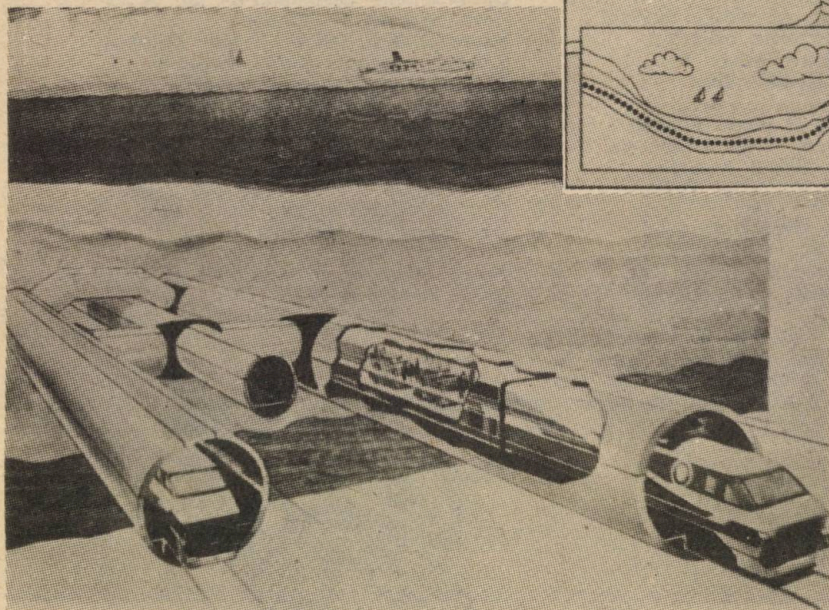
Am văzut chiar aseară pe unul în gară,
În permisie cred, comandînd un pluton:
Doi părinți, trei bunici, cinci mătuși și o vară
Aranjați ostășește pe micul peron.

— N-a mai fost pe acas' de cinci zile, sărmanul!
(Verișoara purta chiar și lacrimi sub pleoape).
— Și mai sînt trei milenii și-un veac pîn-la anul
Iar Ploieștiul nu-i, zău, chiar așa de aproape!

— Aș mai merge și eu să-ți țin locul, nepoate!
— Vreo trei luni aș sta eu! se amestecă tata...
Fără gradul soldatului chiar nu se poate
Oameni buni, să-l lăsăm deci să-și facă armata!

TUNEL

PE SUB MARE

Harta
cu traseul
proiectatului
tunel...

...și secțiune
ilustrând
dispunerea sa
sub fundul
marin

Construirea unui tunel pe sub Canalul Minecii, care să lege Franța de Marea Britanică, este considerată a fi cel mai mare proiect de construcție civilă din Europa (2 600 milioane lire sterline). Perfectată abia în 1986 și începută de curând, realizarea acestei legături are însă o vechime considerabilă: aproape două secole. Prima variantă datează din anul 1802, când inginerul francez Mathieu a prezentat împăratului Napoleon un proiect de tunel submarin. Din motive lesne de înțeles, ideea n-a putut fi pusă în practică, dar, o dată cu generalizarea căilor ferate, ea a apărut din nou în prim plan. În 1860 s-au construit chiar 1 800 metri dintr-un tunel pilot, însă guvernul britanic a renunțat, în 1883, din motive „strategice”. S-a revenit iarăși în anii 1920, 1930 și 1960; în 1973 au fost inițiate chiar unele lucrări de testare, abandonate și ele în 1975. Acum însă, cum arătam, s-a realizat în sfârșit acordul. A fost creat chiar un consorțiu ad-hoc format din companiile France Manche și Channel Tunnel Group.

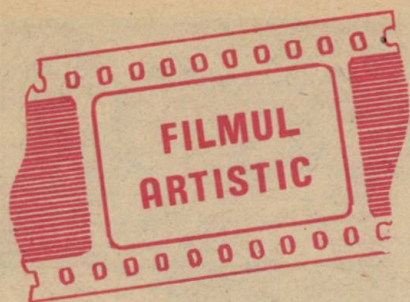
Noul proiect a avut de rezolvat multe probleme: de la cele tehnice până la cele legate de siguranța traficului maritim de la suprafață sau de securitatea împotriva actelor de sabotaj și terorism. S-au dezbătut și rezolvat și altele, mai speciale: în cele două țări ecartamentul căilor ferate e diferit, de asemenea voltajul electric pentru funcționarea locomotive-

lor. Până și normele de fabricare a betonului și ranforsărilor, regulamentele de siguranță a terenurilor pentru construcții au trebuit puse de acord...

Lungimea tunelului va fi de aproximativ 49,2 km: 37,5 km sub nivelul mării, 8 km sub solul britanic și 3,7 km sub cel francez. Capetele lui sînt stabilite la Fréthun (SV Calais), respectiv Cheriton (NV Folkestone). Trenurile vor parcurge distanța în aproximativ o jumătate de oră, cu o viteză maximă de 160 km/h. Traficul va fi intens (plecări la 10—20 minute în orele de vîrf), pe lângă vagoanele de călători preconizîndu-se și trei tipuri de vagoane navetă (pentru autoturisme, autocare, vehicule de mărfuri), într-un flux de aproximativ 1 000 de vehicule pe oră.

Cum se vede și în figură, de fapt e vorba de trei tunele: două principale (cu diametrul de 7,3 m, la 40 m sub solul marin) și un tunel pilot și de serviciu (cu diametrul de 4,5 m), unite din loc în loc prin pasaje de trecere. Darea în folosință a ansamblului este preconizată pentru anul 1993. Dar specialiștii discută de pe acum despre realizarea, pînă la sfîrșitul mileniului, și a unui tunel rutier.

Prof. PETRU BLEZNEAC

rămîne pentru generațiile viitoare un document istoric

Convorbire cu regizorul SERGIU NICOLAESCU

— Stimate Sergiu Nicolaescu, sînteți născut în anul și în localitatea în care s-a realizat un film important al cinematografiei noastre, „Ecaterina Teodoroiu”. În aprilie 1930, la Tg. Jiu și în împrejurimi, s-au reconstituit pentru acest film, cu ajutorul armatei, ample secvențe ale luptei pentru păstrarea ființei naționale. Această colaborare dintre armată și cinematografie venea mai de departe, de la capodopera „Războiul independenței”, și avea să devină cu timpul o frumoasă tradiție. O tradiție pe care dv., prin filmele realizate, ați îmbogățit-o substanțial.

— Cînd a început această colaborare, această colaborare a dumneavoastră cu armata și în ce a constatat ea?

— Într-adevăr, sînt născut în orașul Tg. Jiu. Mama mea a cunoscut-o pe Ecaterina Teodoroiu; mai mult, în casa în care m-am născut eu a locuit eroina de pe Jiu cîțiva ani. Poate că una dintre exploziile produse în 1930 în timpul reconstituirilor pentru filmul „Ecaterina Teodoroiu” a speriat-o pe mama, în duminica Floriilor, și am putea spune că aceasta a fost... prima colaborare.

Cert este că în toată copilăria m-am întîlnit, într-un fel sau altul, cu armata. Am avut o tradiție și-n familie; un frate de-al mamei fiind militar, am avut permanent în casă cărți despre ostași. Apoi, am trăit direct frontul anului '44 la Timișoara, cînd, împreună cu prietenii mei, colindam prin tranșeele orașului, asistam de pe acoperișuri la luptele din împrejurimi, îndeosebi la cele din cimitirul Mehala; și am mers apoi cu unitățile române pînă la Arad, însoțind ostașii în drumul lor de luptă și jertfe, cu speranța că, la nevoie, vom fi și noi chemați la luptă și-i introduși în linia întii.

Am visat și mi-am dorit în toți anii copilăriei mele — o copilărie puternic marcată de război — să fiu ostaș, militar al armatei române. Și m-am pregătit pentru aceasta. Așa se face că în 1947 dădeam examen la Școala militară de ofițeri de marină. Din păcate, starea sănătății m-a determinat să renunț la cariera militară. Și așa am ajuns inginer și, apoi, regizor de film. Așadar, colaborarea mea cu armata pot spune că a început din copilărie. A continuat apoi în anii '56—'58 cînd, fiind singurul specialist în scutundări submarine din țară, am fost chemat ca instructor al unor subunități speciale de scafandri. Atunci, în cadrul armatei deci, m-am întîlnit cu cinematografia. Atunci am pus pentru prima dată mina pe un aparat de filmat, aparat de care nu m-am mai despărțit niciodată și cu care am reșit în lume. Deci, prin film, nu am intrat... la apă, ci m-am ridicat la suprafața ei!

Ca regizor de film însă, colaborarea mea cu armata începe din 1966, din timpul realizării filmului „Dacii”. Din acest mo-

ment, am lucrat permanent cu ofițerii și ostașii armatei noastre. Prin disciplina care mi-o asigură la filmările în teren, prin sistemul de organizare și prin înțelegerea absolut generoasă pe care am întîlnit-o întotdeauna la cadrele de conducere ale armatei noastre, am reușit să reconstitui pentru ecran, cu fidelitate, mari bătălii și momente ale istoriei noastre multimiilenare, să scriu „cu lumina”, cum se spune, cîteva file glorioase ale epopeii naționale.

De la început am avut colaboratori militari deosebiți (unul dintre ei era maior în timpul filmării „Dacilor”, iar astăzi este general!), comandanți pe care n-am să-i uit niciodată, care au stat alături de mine zi de zi, deseori și nopțile, pe ploaie sau viscol, în condiții foarte grele și dificile, ofițeri despre care s-ar putea scrie mai mult în cronicile despre filmele istorice.

— În filmele dumneavoastră masle de ostași joacă un rol deosebit. Cum ați reușit să portretizați totuși individul, luptătorul anonim? Ce trăsături, ce dimensiuni de caracter ați urmărit să relevați?

— Filmele de război sînt de mai multe tipuri: cele gen epopee, cum este „Ziua Z”, a căror acțiune este privită cu anumită detașare, documentară, așa spune mai obiectiv, fără să se sublinieze în principal detaliile de caracter. În filme ca „Mihai Viteazul” sau „Pentru patrie” însă, pe un fundal de epopee — epopeea primei uniri a românilor în hotarele vechii Dacii sau epopeea Independenței de la 1877 — am mers pînă la amănuntul semnificativ, prezentînd deci și caractere, și portrete de luptători. Tot astfel este și „Noi, cei din linia întii”. În prim-planul unor asemenea filme se află soldatul: soldatul român exemplar pentru generațiile de astăzi; soldatul român dintotdeauna, cel care are în firea lui mult umanism, dar care se dovedește un aghiu luptător atunci cînd patria i-o cere.

— Cum „instruiți” militarii pentru intrarea lor în rol? Ați avut „sub arme, la ordinele dumneavoastră”, mari mase de ostași. Cum s-a descurcat regizorul Sergiu Nicolaescu în calitate de... comandant?

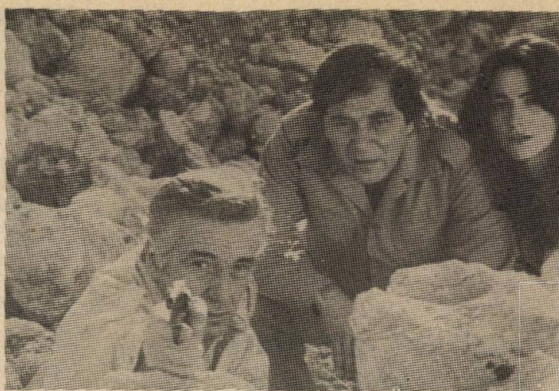
— Într-adevăr, am avut la dispoziție, de-a lungul anilor — prin grija conducerii Ministerului Apărării Naționale, care a înțeles în mod superior comandamentul realizării de către cinematografia noastră a unor filme istorice — mulți ostași. De pildă, la „Dacii” peste 3500 de militari, iar la „Mihai Viteazul” am lucrat cu o divizie întreagă. Cu comandanți și activiști de partid, cu corturi și bucătării de campanie etc. Întotdeauna a lucrat împreună cu mine consilierul militar numit de Ministerul Apărării Naționale, de regulă specialist din cadrul Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, care a asigurat conținutul științific al reconstituirilor, fiecare bătă-

lie, fiecare luptă înscriindu-se astfel strict în datele certe ale trecutului nostru eroic, ale adevărului istoric. Sigur, această colaborare pune cel puțin două condiții: pe de o parte, consilierul militar să adere la ideea de film prin pregătirea sa, prin dragostea pe care o are pentru film și, în al doilea rând, eu, ca regizor, să învăț, să fiu deplin receptiv la ceea ce înseamnă tactică și artă militară. Numai așa, prin dialogul optim dintre regizor și consilier, instruirea militarilor pentru intrarea lor în rolul strămoșilor eroi pe care-i interpretează poate să ducă la rezultatul cel mai eficient. Eficacitate privită din punctul de vedere al instruirii propriu-zise a trupelor participante — în sensul pregătirii lor pentru apărarea patriei — precum și din acela al filmului, al valorii lui artistice și documentare. Participarea unei unități militare la reconstituirea unei bătălii eroice are, cred eu, un profund rol educativ-formativ. Ostașul înțelege pe viu și deci mai temeinic, poate chiar pentru toată viața, acea filă de istorie națională; se înfioară și se pătrunde de un puternic sentiment de patriotism ascultând sau acționând vitejește — așa cum îi cere nu regizorul sau consilierul militar, ci însăși istoria națională, adevărul istoric — la comanda unui mare voievod, sub ordinele căruia se află pentru un moment sau... pentru toată viața, cum spunem.

Cu ostașii armatei noastre, cu sprijinul consultanților militari, am realizat performanțe comparabile cu ale oricărei mari cinematografii din lume. În ceea ce privește durata de realizare a filmelor istorice, de pildă, nu avem rivali.

În filmele străine n-o să vedeți nici o înfruntare directă — corp la corp, baionetă la baionetă — între cele două armate. Veți vedea mereu strecurându-se și trecind prin fața aparatului de luat vederi, e adevărat într-o dinamică care-ți „ia ochii”, mii și mii de oameni mășându-se și alergând, dar niciodată înfruntându-se într-un atac decisiv.

Dacă revedeți însă filmul „Dacii”, vă veți cutremura încă de la primul cadru de forța acestor înfruntări. Nu mai vorbesc de „Mihai Viteazul” și de „Pentru patrie”. Deci, noi am mers mai departe. Am „jucat” luptele îndeosebi în prim-plan, aducând pe ecran chipul strămoșilor noștri luptători, hotărârea lor nestrămutată de a nimici nu doar hoardele sau lefegii imperiilor invadatoare, ci însăși ideea de invazie, de cucerire, opunând-o eroismului și dăruirii de sine într-o eternitate a patriei și locu-

Sergiu Nicolaescu în filmul „Viraj periculos”

itorilor acestui sfânt pământ românesc. Or, lupta dreaptă și cinstită, încrîncenarea dureroasă, obolul trist și niciodată dorit, ci impus, jertfa supremă nu puteau fi prezentate decît în prim-plan, aducînd astfel un elogiu, înălțînd astfel un imn făuritorilor anonimi, de milenii ai României de azi.

În realizarea acestor scene se manifestă, fără doar și poate, o mare răspundere, o mare pricepere și experiență a specialiștilor implicați, și aceasta nu este la îndemîna oricui.

Sînt sigur că, plecînd de pe un platou de filmare, dezbrîcînd uniforme de dăcilor, ale plășilor sau dorobanților, ale soldaților Mărășeștilor sau Oarbei de Mureș, militari de astăzi vor fi mai buni, mai destoinici, mai patrioți, vor cunoaște mai bine — din proprie experiență, coborîtori fiind în atmosfera epocii respective — lupta înaintașilor pentru păstrarea ființei naționale și a integrității patriei române, vor fi convinși de superioritatea luptei întregului popor pentru apărarea independenței și libertății noastre.

ÎNȚIMPLĂRI

● Un record neobișnuit a realizat John Wellsonny, care a stat aproape două ore sub apă fără aparat de respirat. Premiul a fost înminat familiei defunctului...

● La un concurs de stat într-un picior, cîștigător a fost Ben Croft, care a stat 34 de ani, fiind invalid de război.

● Schiorul Roy Persey, sărînd de la trambulina din localitatea Mancha, a trebuit să plutească două ore în aer, pîrtia nefiind liberă pentru aterizare.

● Stevenson Mark a stat 20 de ani în cap. E vorba de capul Horn.

● Cartea de telefon a orașelului Smallittle conține 13 numere de telefon de cîte o singură cifră, fără ca cifrele să se repete!

● Un neașteptat record a stabilit ospătarul Pirlote. Făcînd în fiecare seară casa, după nici o lună și-a făcut și vila!

● O descoperire neașteptată a făcut arheologul Mc.Out, care, venînd acasă, a descoperit că soția sa nu era singură...

● Biologul și savantul Hans Mistake a stabilit că strămoșul omului a fost maimuța, iar că strămoșul maimuței ar fi fost omul... Susține că trecerea de la maimuța la

om și invers ar avea loc ciclic, acum unii alîndu-se în perioada transformării omului...

● În urma unor săpături în zona Carmanish, un grup de arheologi au descoperit cîteva cutii de conserve de mărimea unui om. S-a stabilit că, în urmă cu 5 000 de ani, acolo trăia o veche civilizație de canibali.

● Trei zile și trei nopți a stat cetățeanul Domenico în apa mării așteptînd să traverseze pe celălalt mal. Se orientase greșit după expresia: „Cu răbdarea, treci și marea!”

● Remarcabile realizări a obținut cercetătorul Tom Banaley, care a studiat doi ani posibilitatea schimbării vitezei luminii. În final a descoperit într-un manual de fizică și chimie constanța luminii, care demonstrează că viteza nu poate fi modificată.

● Deosebit de utilă pare a fi descoperirea scaunului cu patru picioare de către un oarecare Javierson, căruia i-a venit ideea cînd se întorcea de la restaurant în patru lape.

Locotenent-major ANANIE GAGNIUC

NĂUCITOARE

— Este recunoscut faptul că luptele reconstituite de dumneavoastră sînt adevărate pagini de artă și tactică militară. În acest sens cred că atribuți un rol deosebit de important consultantului militar. În ce măsură activitatea acestuia este și un act de creație?

— În momentul în care ceva se transpune în film, obligatoriu acel ceva — științific, tehnic, de orice altă natură — trebuie să se transforme în artă. În film, distanțele nu mai sînt aceleași ca în realitate, timpul nu mai este același și ca atare totul trebuie redus la dimensiunile și orarul filmului. Această translație n-o poate face oricine. Această operație, deopotrivă tehnică și artistică, trece prin creație.

Fiecare cadru se lucrează în parte — prin gîndire, planificare și repetiție — distanțele se precizează concret, exploziile se amplacează matematic și se amorsează cronometric în funcție de conținutul ecranului, combinația atacului de cavalerie cu avîntul infanteriei, mișcările de tancuri și sprijinul de artilerie, toate lucrurile acestea, care pe ecran durează uneori cîteva secunde și care dau impresia de real, sînt, de fapt, gîndite și calculate de regizor și consilierul militar zile și nopți întregi, uneori săptămîni și chiar luni, cu zeci și sute de variante, și asta numai pentru faptul că spectacolul nu trebuie să trădeze realitatea, spectacolul-filmic trebuie să rămînă mijlocul artistic prin care prezentăm adevărul vieții.

— În filmele dumneavoastră, realitatea concret-istorică este prezentă pînă la detaliu, dovedind un adevărat cult al documentației. Să fie aceasta urmarea faptului că ați parcurs școala documentarului?

— Întotdeauna mă apropii de epoca în care are loc acțiunea filmului pornind de la detaliile cele mai subtile și pretențioase; citeodată chiar obsedat. Atunci cînd sînt în jurul meu perfecțiunea costumului, detaliile locului, atmosfera epocii, sînt mai inspirat și mă simt ca un ostaș care și-a făcut pe deplin datoria față de popor și istorie, dar și față de mine însumi, față de conștiința mea de artist.

Această obsesie a adevărului istoric, pînă în cele mai mici amănunte, m-a condus la unele descoperiri, cum ar fi localizarea precisă, cred eu, a perimetrelor unde s-au consumat mari evenimente ale trecutului nostru național.

La „Mihai Viteazul”, împreună cu consilierii militari, ne-am deplasat pe locurile bătăliei lui Mihai. La Călugăreni am ales inițial locul după notațiile unor istorici. Și totuși, privind prin obiectivul aparatului de luat vederi n-am fost mulțumit: în ca-

(continuare din pag. 219)

Se auzi, la început, un bîzuit ușor, ceva ca un foșnet de celofan, mototolit în palmă, apoi deodată, clare, distincte, două voci bărbătești:

— *Tovarăș inginer Teodor Minecan, ce anume a vrut să afle de la dumneavoastră, la Madrid, pictorul Romeo Soreanu?*

— *Cite ceva despre unii dintre colegii mei de muncă. Zicea că-i cunoaște și el, dar că nu i-a mai văzut de mult. Nu i-am spus însă nimic, tovarășe căpitan, vă jur, absoțt nimic. Iar Romică n-a insistat nici el. De altfel, cred că a făcut-o din pură curiozitate și...*

— *Dar domnul Pirenot Nelvil?*

— *Ce-i cu el?*

— *În ce relații vă aflați?*

— *Sîntem prieteni.*

— *Curioasă prietenie, tovarășe inginer! Aș vrea să vă informez că, grație ceasului pe care îl aveți la mînă, cadoul lui Nelvil, convorbirea noastră de aici este recepționată și se poate înregistra în autoturismul domnului Pirenot. La fel și toate celelalte discuții pe care le-ați avut, cu colegii, la institut...*

Se auzi un declic metalic. Sec. Chirică închise aparatul de radio. Pirenot îi privea încă hipnotic, uluit, interzis. Apoi își plecă fruntea. Învîns.

Jovial, locotenentul de securitate îi susură la ureche:

— În numele legii, monseniore, sînteți arestat!

După care trecu la volan și demară în trombă, în vîfor de pneuri nebune, spulberînd pentru o clipă pacea frunzelor moarte de pe caldarîmul toamnei...

dru ou intrau toate trupele descrise de Bălcescu, identificate de cercetarea istorică contemporană. Și atunci, ne-am deplasat în stînga, în dreapta, am măsurat, am calculat, am pus în relație topografia reliefului cu planul de desfășurare a trupelor și așa am descoperit, cred eu, locul real. Acest loc corespunde descrierii bălălier: cortul lui Sinan Pașa, dealul cel mai înalt, drumul vechi, vechea albăie a Neajlovului, care și-a schimbat de-a lungul anilor de mai multe ori cursul...

**Convorbire consemnată de
major VIOREL DOMENICO**

(continuare în pag. 237)

POVESTE S.F.

(urmăre din pag. 215)

— Ba da. Si, ne-am gîndit la toate. De aceea, în rachetă vei fi însoțit de doi roboți imuni la psihocinetică. Ultimele cuceriri ale tehnicii. Ei sînt programați să te lichezeze, în cazul în care nu îți respecti întocmai programul. E corect, nu?

— Mă lucați pe la spate, domnule doctor Baw...

— Nu avem ce face, Si. Pacea cu forța nu se poate impune altfel... Hai, lasă prostiile!... Vei fi un erou universal.

Baw îl bătu pe umăr pe celebrul Si Hall, apoi continuă:

— Deschide videomonitorul planu a primi binecuvîntarea bătrînului Silma! Si Hall se execută morocănos. În ecran apăru chipul lui Al Silma, obosit și plin de griji.

— Mă auzi, Si?

— Vă aud, domnule.

— Aprob începerea Marelui Program de Instaurare cu Forța a Păcii Veșnice. Îți doresc noroc. Si!... Pentru Pace, FOC! Imaginea dispăru. Si și Baw se îndreptară spre rachetonavă.

În acest timp, Ned Lass reușise, cu ajutorul lui Tys, să adune destui oameni cinstiți. Îi învăța cuvîntul magic pe care marea majoritate l-a asimilat imediat. Băieții lui Lisk Bern nu au prins de veste despre acțiunea lui Ned. Căscău gura la T.V. — relief, urmărind evenimentele mai importante. Oamenii cinstiți se încolonav în armata lui Ned, ivindu-se de unde nici nu te așteptai. Acum, acțiunea era totul!... În mîntea lui Ned se aprinsă un milion de torțe. Începură să strălucească și mințile celorlalți.

În rachetonavă, Si Hall înghiți pastila sîngerie, apoi se concentră din răspuneri. Simți însă că ceva nu este în regulă. Neuronii îi vibrau să plesnească. Scurt-circuit!... „Pierd miliar-dul!” — reuși să biigui Si.

— Inhibă-te, criminalule! — ordonă mental Ned.

Si Hall căzu într-o stare de prostrație totală. Nu mai putea acționa în nici un fel. Roboții, programați așa cum știm, sesiză imediat neputința lui, intrînd în acțiune. Am putea spune că l-au ucis cu sînge rece, dacă roboții ar fi avut sînge. În acest caz afirmăm că l-au ucis pur și simplu. Ned Lass realiză că totul s-a sfîrșit cu bine. Războiul neînceput se terminase. La fel a simțit și mulțimea. Despre omul Primejdioșilor, Ned a recepționat imediat că și-a deconectat gîndurile ucigătoare. Pacea fără forță se instaurase pe bătrîna planetă.

Terminasem de citit povestea și căzusem pe gînduri. Cătălin, pe care îl credeam adormit de mult, mă surprinse cu o întrebare.

— Tată, care era, cuvîntul magic pe care mulțimea l-a învățat de la Ned Lass?

Întrucît povestea nu îl dezvăluise, îl căutai în sufletul meu.

— Speranța! — îl asigurai convins pe Cătălin. Acum dormi liniștit, băiatul tău!

HARTA DRUMURILOR EMINESCIENE

Mihai Eminescu se naște la jumătatea secolului trecut în efervescenta puternicelor manifestări ale spiritualității unitare românești de pe vechiul pământ al Daciei. În acest spirit militaseră marii bărbați ai culturii noastre „din veac”, cum îi numea Sadoveanu, iar idealurile politice ale unității și independenței au devenit principiile fundamentale ale patruzecioptistilor, înscrise în programul de acțiuni politice, puse în fruntea publicațiilor („*Dacia literară*”, „*România viitoare*”), rostite explicit în discursurile înflăcărâte ținute la București, Iași, Islaz, Blaj, cuprinse în opere ale căror titluri erau grăitoare: *Cîntarea României* sau *Românii sub Mihai Vodă Viteazul*.

Elev însetat de cultură și crescut la focul sacru al acestor idealuri de foști revoluționari refugiați în Bucovina, în frunte cu mentorul său Aron Pumnul, a cunoscut de timpuriu crezurile și năzuințele patruzecioptiste, devenind un partizan al lor. Va fi pornit, băietandul Eminescu, spre Blaj, la 1866, așadar la vârsta debutului, care atesta deja o conștiință artistică ieșită din comun, numai pentru că acolo existau școli cu renume, chiar dacă îl atrăgeau învățații profesori împătimiti în credința națională? Fără îndoială că nu: cărțile acestora (Timotei Cipariu, Ioan Micu Moldovan și alții) îi erau cunoscute încă din biblioteca gimnaziștilor cernăuțeni. Iar studiile și le-ar fi putut continua, tot așa de bine, fie la Cernăuți, fie la Botoșani, fie la Iași, unde învățămîntul, bazat pe o bogată tradiție, își avea mentori de renume universitar, ajunși de altfel, după 1860, când ia naștere Universitatea Ieșeană, cea dintîi din țara unită, iluștri profesori ai ei.

Altul era motivul începutului peregrinărilor „tinerelului” Mihai Eminescu: cunoașterea spiritualității românești de pretutindeni, înțelegerea deplină a graiului, obiceiurilor, literaturii populare, condiție a desăvîrșirii idealului de unitate istorică și geografică. Cu „*Deșteaptă-te române*” în suflet, citit încă în cărțile bibliotecii

gimnaziștilor, Eminescu va străbate ținuturile românești, experiență care, dincolo de cristalizarea concepției sale politice naționale, manifestată direct în opera beltristică și publicistică de mai târziu, avea să ducă la desăvîrșirea limbii noastre literare, deci la unitatea de expresie, cea dintîi dovadă a originii comune, a traiului unitar în Dacia romană, a neputinței de a se destrăma ființa unui popor, cu toate vicisitudinile istorice la care a fost supus vreme de două milenii.

Mai puternică mult decît simpla dorință de a studia, această iscodire, la fața locului, a însemnat cel mai desăvîrșit studiu al poetului în domeniile istoriei, geografiei, științelor naturii, etnografiei, folclorului, gramaticii ș.a.m.d. Preștiința milenară a geto-dacilor, nicînd pierdută ori întunecată, de la înțelesul stelelor, vremii și rodirii și pînă la cunoașterea sufletului omenesc, a devenit școala de bază a lui Mihai Eminescu, sedimentată în toate locurile de grai românesc, dincolo de țara unită la 24 ianuarie 1859, în locurile care vor reveni la trupul comun al patriei la 1878 sau 1918.

Reconstituim, astăzi, pentru prima dată sistematic, drumurile lui Eminescu, străbătute în vremea droștelor, căruțelor de poștă, a începutului de modernizare a drumurilor și de construire a celor dintîi linii ferate. Și comparăm cu drumurile altor călători ai vremurilor, pentru a constata că nimeni, pînă la sfîrșitul veacului trecut, nu a cunoscut atît de bine întreaga hartă a ținuturilor locuite de poporul nostru ca autorul poemei de însuflețitor vizionarism **Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie.**

Vom dovedi aceasta transpunînd nu „preumblările” — cum făcuseră alții în epocă — ci umbletul, cel mai mult pe tălpile umilelor încălțări, pe întregul pămînt românesc.

Pînă la 7—8 ani, „țara” lui Mihai era așadar Ipotești, cu unele drumuri, desigur, la Botoșani și Agafton, unde familia avea rubedenii, la țîrș la Dorohoi ori la

Bucecea, la Dumbrăveni, unde căminarul muncise mai înainte și avea prieteni, în alte locuri din jur, poate și pînă la Mihăileni, luat să-și conducă frații cînd porneau spre studii în alte zări, mai îndepărtate.

Un gînd de a-l duce și pe el la învățătură la Cernăuți l-a avut căminarul încă din 1857, cînd este trecut pentru prima dată pe pașaportul părintelui, avînd și cea dintîi descriere a înfățișării: „Statul: crescător/ părul: negru/ ochii: negri/ nasul: potrivit/ fața: smolită”.

Ceea ce se știe exact acum din documente și de la Radu I. Sbiera și Teodor V. Ștefanelli, ambii prieteni apropiați ai perioadei cernăuțene, este că în septembrie 1858 se afla în clasa a treia a școlii primare greco-orientale, numită atunci „National-Hauptschule” pentru ca, în iulie 1860, să încheie clasa a patra „clasificat cu eminență al 5-lea între 82 de elevi”. În septembrie 1860 devine elev al Gimnaziului, pe care îl părăsește însă definitiv din semestrul al doilea al anului 1863 (început de aprilie).

La Ipotești a stat o parte din perioada aprilie 1863 — martie 1864, făcînd, desigur, alte drumuri, la Botoșani, Dorohoi, Dumbrăveni, Agafton, poate și în alte locuri, încercînd să se pregătească pentru examenele de sfîrșit de clasa a doua și de clasa a treia. La începutul anului 1864, elevul, neputînd fi ajutat deloc de familie, strîmtoată financiar și din cauza secetei, încearcă să obțină o bursă pentru a termina clasa a II-a la Botoșani, dar neobținînd-o se va reîntoarce la Cernăuți tocmai cînd, între 1/13 martie și 15/27 mai 1864, orașul cunoaște o mare sărbătoare spirituală: turneul trupei de teatru Fani Tardini—Alexandru Vlădescu, în reprezentațiile căreia au putut fi urmărite spectacole în limba română, cele mai multe fiind piese din repertoriul național, aparținînd lui V. Alecsandri, Matei Millo, C. Negruzzi, D. Bolintineanu, Ioan de Lacea și alții.

Mihai era socotit încă gimnazist, primește bilete gratuite, este fascinat de teatru și se consemnează „dispariția” lui concomitent cu plecarea trupei din Cernăuți. Istoricii teatrului, Teodor T. Burada, Ioan Massoff, apoi Lecca Morariu, George Baiculescu, G. Călinescu, Augustin Z.N. Pop, Zoe Dumitrescu-Buşulenga și alții înclină să creadă că Mihai a urmat trupa de ambulanți în drumurile ei spre Brașov, unde aceasta sosi la 14/26 iunie 1864, cum anunță publicația „*Aurora Română*”, făcînd un drum de o lună încheiat „prin pasul Buzăului”.

De aici se pare că a trecut și la Sibiu, în căutarea fratelui său Nicolae.

Considerăm că Eminescu nu era încă „angajatul” trupei, ci doar simpatizantul ei. Se va fi întors tot cu actorii Tardini, Vlădescu, Ioan de Lacea, Comino și ceilalți la Botoșani în toamnă, dar nu mai

¹ Teodor V. Ștefanelli: *Amintiri despre Eminescu*. Institutul de arte grafice C. Setea, 1914.

ajunge la Cernăuți. Documentele arată clar că la 5 octombrie se află copist la tribunal și apoi la Consiliul permanent din Botoșani, unde-și petrece iarna, până la 5 martie 1865, când își dă în cea mai mare grabă demisia și la 9 martie solicită pașaportul pentru studii la Cernăuți, eliberat la 11 martie.

Trupa Tardini—Vlădescu susținuse la Cernăuți al doilea turneu între 2/14 noiembrie 1864 și 9/21 martie 1865. Dacă ar fi fost suflleurul trupei, Eminescu nu ar fi avut nevoie să funcționeze vreme de cinci luni la Botoșani. Abia acum se decide, după opinia noastră, să devină cu adevărat slujitorul Thaliei, așa cum vor consemna peste vreme, aceste începuturi, Veronica Micle, Mite Kremnitz, I.L. Caragiale și Alexandru Vlădescu.

Trupa de ambulanți va ajunge din nou la Brașov la 13/25 iunie 1865, după ce, între timp, dăduse spectacole în mai multe orașe din Moldova; deci și Eminescu a cunoscut acum unele localități ca Fălțiceni, Roman, Bîrlad, Vaslui, Piatra Neamț, Focșani.

În toamna anului 1865 îl aflăm în preajma lui Aron Pumnul, ocupându-se de bibliotecă, dar marele său sfătuitor moare la 12/24 ianuarie 1866, nu înainte de a-l fi îndrumat să se îndrepte spre Blaj. „Privatistul” își aduce elogiul său fierbinte în *La moartea lui Aron Pumnul*, cea dintâi poemă publicată, din păcate în condiții atât de triste. Totuși îi apare și poezia, trimisă mai dinainte, în „Familia”. *De-aș avea*, aceste fapte literare împăcindu-l cu severul căminar.

Episodul următor al călătoriilor sale începe de aceea de la Ipotești, pe citatul

„drum împărătesc” din *Geniu pustiu*. Drumul nu putea fi altul decât prin Mihăileni, Mihai Eminescu posedând încă pașaportul eliberat în 1865.

Mihăileni—Siret—Cîmpulung Moldovenesc—Vatra Dornei—Pasul Tiubea—Bistrița—Mureș—Oșorhei (Tîrgu Mureș)—Dicășin Martin—(Tîrnăveni)—Blaj este calea urmată, după cum o dovedesc drumurile înscrise în hărțile vremii.

Eminescu „n-avea testimoniu decât de pe clasa a II—III-a gimnazială”, scrie evocatorul acestei epoci, Elie Dăianu, în *Eminescu în Blaj*. Citește mult, dar se pare că tot atât de mult ascultă poveștile „măgărarului” din Veza, adică ale sacagiului gimnaziului, Nicolae Mihai, poreclit Chenderi, cunosător de basme fără pereche.

Doar pentru câteva zile pleacă la Alba Iulia, pentru a asista la lucrările „Asociațiunii”, care s-au ținut în zilele de 27—28 august 1866, de unde, prin Bucerdea Grînoasă, revine la Blaj, dar nu pentru multă vreme, căci la sfîrșitul lui septembrie se va afla la Sibiu, unde leagă prietenie cu Nicolae Densușianu. Acesta îi trimite la preotul Bratu din Rășinari (bunicul viitorului poet Octavian Goga), prin legăturile misterioase ale căruia, cu oameni anume care făceau legătura cu România, trece pe căi ocolite, întrucît îi expirase pașaportul, prin „Vama Cucului”, intrînd în Valea Oltului și apoi prin Cozia—Rîmniceu Vilcea—Curtea de Argeș—Pitești și ajunge la București.

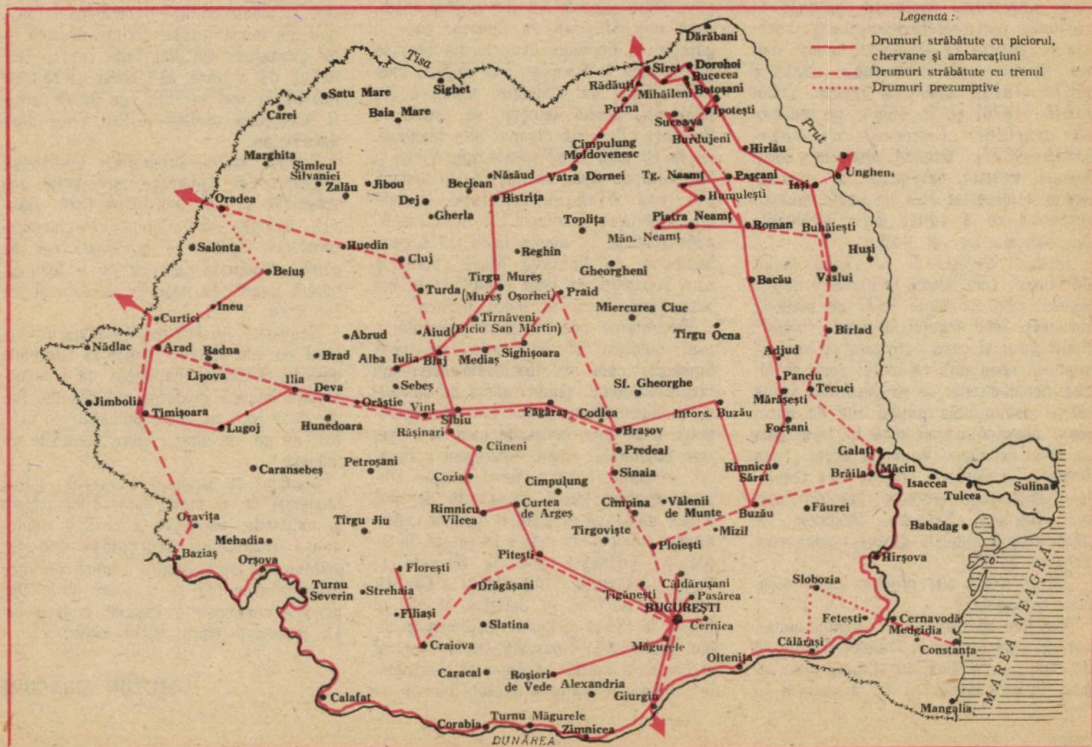
Și acum urmează etapa cea mai oare de descifrat, de prin sfîrșitul lui octombrie—început de noiembrie pînă în vara—toamna anului 1867—cînd este

descoperit de actorul Găvănescu din trupa lui Iorgu Caragiale în portul Giurgiu.

Există însă o scrisoare a lui Mihai Eminescu din care rezultă că în anul 1867 s-ar fi aflat la Timișoara, iar Ioan Slavici consemnează că tot pe atunci ar fi ajuns și la Beiuș, unde și-ar fi trecut examenul clasei a III-a gimnaziale.

În orice caz, în calitate de suflleur a slujit în trupa lui Iorgu Caragiale la Tirgoviște, Pitești, Ploiești, Cîmpina, Buzău, Focșani, Galați, Brăila, Călărași, Giurgiu, poate și în alte locuri în toamna și iarna 1867—1868. Mai limpede este consemnat în documentele vremii marile turnee pe care l-a organizat Mihai Pascaly în Transilvania și Banat. Pornită la 1 mai din București, trupa sosește la Brașov la 4/16 mai 1868, primul spectacol avînd loc la 5/17 mai, iar ultimul pe 3/15 iunie, peste o zi plecînd la Sibiu, cunoscut din peregrinările anterioare. Urmează reprezentațiile la Lugoj între 22 iunie/4 iulie și 14/26 iulie, peste două zile se află la Timișoara, după trei spectacole urmînd Aradul, unde trupa este găzduită aproape o lună, dînd doar cîteva reprezentații în oraș, dar colindînd mai multe localități din împrejurimi. Eminescu are aici prilejul să-l cunoască pe Iosif Vulcan, aflat și el în trecere spre Gherla. La Oravița artiștii lui Mihai Pascaly sosesc cu trenul la 18/30 august 1868 și, după două spectacole, ajung la Baziaș la 21 august/3 septembrie pe cea mai veche linie ferată de la noi (construită în 1856). Apoi, pe Dunăre, aproape o săptămînă pentru a ajunge la Giurgiu și București.

Harta drumurilor eminesciene în reconstituirea lui Victor Crăciun

Se știe că între 29 septembrie/ 12 octombrie 1868 și 21 martie 1869 Eminescu este suflor II și copist de roluri la Teatrul Național din București. La 1/13 aprilie 1869 este unul dintre întemeietorii societății „*Oriental*”, în ale cărei statute era prevăzută culegerea de folclor, ceea ce poetul realiza însă de multă vreme, cu prilejul tuturor drumurilor sale.

În iunie 1869, începe cel de-al doilea mare turneu al lui Mihai Pascaly; după Iași (iunie — iulie), Botoșani, ajungând și această trupă la Cernăuți (3/17 iulie—20 iulie/1 august 1869). În timpul reprezentațiilor la Botoșani, Eminescu este convins de familie să părăsească pentru totdeauna teatrul și, după un scurt popas la Ipotești, pleacă pentru cinci ani la studii la Viena și Berlin.

La 19 ani așadar, când pornea prin Cernăuți, Lvov, Cracovia, Praga (unde va face prima fotografie), la Viena, „țara” lui Eminescu era cu adevărat întregul pământ locuit de români.

La Roma, iubit de colegi și devenit unul din conducătorii Societății „*România Jună*”, poetul, cunoscut acum și prin poemele apărute în „*Convorbiri literare*” și prin articolele din „*Federațiunea*” și „*Albina*”, devine un nume reprezentativ, în special între tinerii studioși și intelectuali din țară. Prestigiul îi sporește prin rolul jucat în organizarea serbarilor de la Putna, la care participă, la 27 august 1871. Prilejul este, desigur, folosit și pentru a cunoaște întreaga zonă a Bucovinei, de unde coboară către Iași, fiind bine primit în societatea *Junimea*. Cu sprijinul acesteia își continuă de altfel studiile la Berlin, în 1872—1874. În acest ultim an, probabil după ce a vizitat Jena, unde intenționase pentru moment să-și pregătească doctoratul, și după ce călătorește prin orașele Königsberg, Cracovia și Lemberg, se stabilește la Iași, întâi ca director al Bibliotecii centrale (1874—1875); apoi ca revizor școlar (1875—1876) și, în sfârșit, ca redactor al ziarului „*Curierul de Iași*” (1876—1877). Bogatul material documentar existent dovedește că revizorul școlar a inspectat 152 de școli, ceea ce înseamnă că a vizitat toate localitățile din județele Iași și Vaslui.

Dirind și demisia de la „foaia vitelor de pripas”, cum numea în deridare gazeta ieșeană, din octombrie 1877 se mută la București, fiind angajat la ziarul „*Timpu*”. Preluându-și și noua activitate cu aceeași continuă seriozitate ca în tot ceea ce făcea, poetul-gazetar se va desprinde foarte rar și pentru prea puține zile de București, ajungând uneori până la Iași, unde se aflau cei dragi, Veronica Mică și Ion Creangă, la Botoșani sau în jurul Capitalei (Căldărușani, Cernica, Snagov, Pasărea, Țigănești, Băneasa, Măgurele — unde tradiția vorbește despre compunerea *Scrisorii a IV-a*).

Totuși, citeva alte drumuri „noi” trebuiesc consemnate.

Mai întâi să menționăm vacanța petrecută în mod creator la Florești, plasa Jiul de Jos, județul Dolj, în apropiere de Filiași, în vara anului 1878, la conacul lui

Nicolae Mandrea, loc în care realizează traducerea volumului întâi din celebra suită de documente *Fragmente zur Geschichte der Rumänen*, transcrise din arhivele veneze de Eudoxiu Hurmuzaki.

Apoi, a devenit, certitudine prezența poetului la Constanța. Călătoria, începută la 10 iunie 1882 în gara Filaret, s-a desfășurat pe traseul Giurgiu, de unde, pierzând cursa fluvială, vizitează și Ruscucul, mergând apoi pe Dunăre, la 13—14 iunie, până la Cernăuți și din nou cu trenul, la Constanța, de unde, a doua zi după sosire, la 16 iunie, îi scrie Veronică Mică o impresionantă scrisoare, promițându-i „la anul să-ți că venim amândoi aici”.

Altă călătorie face la Iași, cu prilejul dezvelirii statuii lui Ștefan cel Mare, la 5 iunie 1883. Nu participă însă la festivități, iar poezia dedicată evenimentului, *Doina*, este citită doar în cercul prietenilor apropiați. Se repede acum poate și până la Botoșani și își vizitează vechiul prieten Samson Bodnărescu, aflat director al așezămîntului Atanasie Bașotă din Pomirla.

La 17 iunie 1883 este la București și la scurt timp se îmbolnăvește, începând alte drumuri, pentru îngrijirea sănătății, către Viena mai întâi. După însănătoșire, la sugestia junimiștilor, însoțit de Chibici-Rivneanu, face o excursie în Italia, până la Florența (unde se afla la 14/26 martie 1884) și de unde, prin Bologna și Veneția, se reîntoarce la Viena, ca să revină la București la 20 martie/2 aprilie 1884, ora 20.

În țară face drumuri mai ales în Moldova (între 1 octombrie 1884 și 1 septembrie 1885 este profesor suplinitor la Școala comercială din Iași), dar la 4 august 1885 pleacă, tot din motive medicale, prin Chișinău, la Odessa. Iarna îl găsește la Cernăuți, unde locuia sora sa Aglae, apoi la Suceava, spre bucuria unor vechi colegi de studenție, pentru ca în primăvara anului urmărit să revină la București. Din nou drumuri prin Moldova, iar la 16 iulie 1887 pleacă spre Viena și Innsbruck, de unde se întoarce în toamnă pe ruta Viena—Bratislava—Cernăuți—Suceava—Burdjeni. La Botoșani rămîne până la 14 aprilie 1888, zi în care, împreună cu Veronica Mică, pornește spre București, de unde poetul nu va mai avea forța fizică să plece nicăieri.

Prezentarea noastră, foarte succintă, a avut menirea să amplaseze, pe harta României, cele mai fascinante pelerinaje făcute vreodată, fiind seama de condițiile politico-geografice ale țării, de inexistența unei baze materiale care să-i ușureze călătoriile. Tânărul Eminescu a repetat, în plină epocă modernă dinspre sfârșitul veacului trecut, peregrinări de azei antic, dispărând și apărînd aidoma legendarului Homer, din cetate în cetate. Cetățile lui Eminescu erau la Suceava și Putna, la Bistrița și Alba Iulia, la Cetatea de Baltă și Blaj, la Cetățuia Iașului și Brăila, la Birlad și Buzău, la Brașov și Sibiu, la Arad și Timișoara, la Caransebeș și Cozia, la Curtea de Argeș și Tirgoviște, în Cetatea lui Bucur și Cetatea Banilor, la

INVOCĂȚIE

Lui Mihai Eminescu

N-am tulburat secunda niciodată
îngă teiul sfînt și stelar,
doar verbul meu rostea universal
prin care Tu existai tutelar.

N-am tulburat ninsoarea niciodată
cînd pădurea striga anotimpul
doar sărutul amiezii invoca prîmirea
sub mîntia nopții încrîncenînd Olimpul...

N-am tulburat secunda niciodată
petala ei zămislă Nemurire —
innoptam rostindu-ți poemul
din necuprinsa-ți zidire.

MARIUS C. NICA

Giurgiu și noul Tomis și ar trebui enumerate mii de localități prin care a trecut, cu pașii lui, bătînd cu încălțări sărace întregul pămînt românesc. Pretutîndeni s-a minunat de cele văzute; de pretutîndeni a desprins o legendă, o faptă, un cuvînt; pretutîndeni a fost interesat de oameni și de viața lor. Sutele și sutele de locuri străbătute, sate, așezări, unele încă fără nume la vremea aceea, colțuri de stîncă și vîgăuni, „vămi ale văzduhului”, făgașuri și prîvelști de legendă au trecut cu înfățișarea sau doar cu pomenirea lor în pagini care constituie piatra unghiulară a culturii naționale. Locurile i-au amintit figurile de „dăttori de legi și datini”, cărturari care au ținut trează conștiința națională, luptători pentru unitate și independență. Ce minunată izbucnire din inimă fusese dorința născută între gimnaziiști din Blaj, între care și Eminescu, de a porni să-l caute și să-l cunoască, în acel an 1866, pe Avram Iancu! O asemenea căutare a fost orice drum eminescian.

Privind harta drumurilor românești străbătute de Eminescu, prezentată aici schematic și încă neexistînd toate dovezile, ascunse de intemperii vremelnice, constatăm așadar că nu există colț de pămînt românesc care să nu fi fost cunoscut direct, cu pașii și cu suflul, de Eminescu.

Neegalata lui poezie și publicistica politică nu s-ar fi putut înălța la conceptul desăvîrșirii unității naționale, ca o reconstrucție istorică modernă a străbunei Dacii, dacă încă de tînră Eminescu nu ar fi fost un om al întregii ființe naționale românești.

Contopit cu destinul oamenilor, trăind împreună cu ei drama oropsirilor sociale și naționale, Eminescu a devenit chintesența tragicelor nedreptăți istorice, portdrapelul luptei pentru o unică spiritualitate românească și o unică țară. Din această conștiință a izbucnit profeta sa: **La trecutu-ți mare, mare viitor!**

VICTOR CRĂCIUN

Un general de cavalerie român,

MAESTRU AL CÂNȚONETEI NAPOLITANE

În ziua de 17 decembrie 1962, marele poet napolitan Domenico Furno a publicat în ziarul *Il Matino* din Napoli un articol pe trei coloane titrat cu litere majuscule: *Muzicianul român Skeletti, autor de cîntece napolitane*, iar supratitlul, *Un caz singular în istoria cîntecului*, invita parcă cititorii și, bineînțeles, specialiștii artei sunetelor să pătrundă în amănuntele de-a dreptul senzaționale ale unui proces de creație muzicală singular. Să deschidem volumul de *10 Canzoni napolitani* tipărit în Italia (1939), spre a cita din prefața scriitorului Domenico Furno: „Skeletti e napolitan? M-aș fi îndoit, dacă nu aș fi văzut cu ochii mei actul său de naștere. Pare — într-adevăr — imposibil ca el să fie român... Ar fi fost mai puțin bizară natura dacă ar fi făcut să se nască acest temperament de artist, autentic napolitan, la Napoli și nu aiurea”. Melodiile acestui volum au fost interpretate de cei mai de seamă cîntăreți ai Italiei — de la Tito Schipa, Assandă, de Luca, Elena Zapponi, Margherita Cossa, pînă la Beniamino Gigli —, unele piese fiind tipărite apoi separat în numerele unice ale cunoscutelor colecții *Piedigrotta* (ca, de pildă, *Dimme* — Spune-mi) și difuzate la posturile radiofonice ale întregii peninsule. „Emil Skeletti, purtînd din armoniile patriei sale nostalgice vibrații ale acelor cîntece de adîncă pătrundere pe care uneori radioul ni le transmite și care în suavă lor tînguire par a ne legăna într-un vis iradiînd dulci viziuni — remarcă același maestru al versului, Domenico Furno — fu prins în cercul magic al cîntecului napolitan, vrîjit de farmecul cu care el îl înfășură, spre a se dezlega în inspiratele sale inimitabile compoziții”.

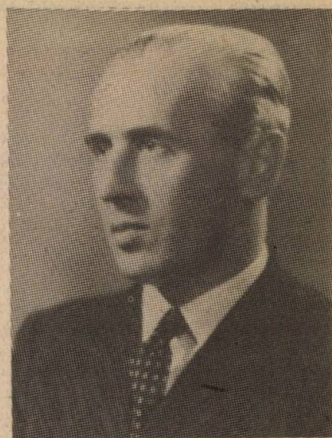
Desigur, această introducere în opera muzicală a lui Emil Scarlat Skeletti poate apărea exagerată dacă nu vom apela la documentele epocii de afirmare a creatorului nostru. Ce poate fi mai edificator decît ca pe genericul unui aîș alcătuit din pagini nepieritoare de „cîntece napolitane *antice și celebre*” să figureze — alături de Tagliaferi, De Curtis, Mario și Di Capua — numele românului Skeletti? Ce loc ocupă în ierarhia valorilor artistice lucrarea *Dimme* (Spune-mi), așezată — pe același aîș — alături de *Santa Lucia*, *O Sole mio*, *Torna a Surriento*? Răspunsul este simplu: „Ei, bine — conchide poetul italian — dacă orașul nostru nu-l poate număra printre locuitorii săi, cum atît de bucuros ar face-o, totuși Napoli oferă din toată inima lui Emil Skeletti, care atît de admirabil i-a cîntat frumusețea, acea ce-

tățenie spirituală la care dragostea îi dă dreptul.” Cine a fost compozitorul — aproape necunoscut — în propria-i patrie? De ce a rămas pînă azi în umbra nemeritatului anonim artistic?

Răspunsul pare simplu: haina militară pe care a purtat-o toată viața l-a obligat pe compozitor să trăiască departe de breasla muzicienilor, să se ascundă sub pseudonim, deși a fost membru activ atît în vechea *Societate a Compozitorilor Români*, cît și în *Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor*. Se mai adaugă o nejustificată modestie profesională datorată faptului că pînă la sfîrșitul vieții (1969) a rămas un autodidact în muzică. A scris lieduri, romante, cîntece pentru copii, coruri, piese de muzică ușoară (pe versuri de G. Coșbuc, Al. O. Teodoreanu, Duiliu Zamfirescu) și marșuri. Bineînțeles, un loc important în creația sa l-au ocupat cîntecetele napolitane, fapt care i-a atras cooptarea în *Societatea Italiana degli Autori ed Editori* (Roma, 1937).

Născut la 28 septembrie 1888 în Galați, Emil Skeletti a făcut parte dintr-o ilustră familie de... generali. Tatăl său, Scarlat Skeletti, general de divizie (infanterie) a participat la războiul de independență din 1877—1878; fratele cel mare, Teodor Skeletti, a fost general de infanterie; al doilea frate, Mihail Skeletti, a ajuns general de artilerie; Emil Skeletti, muzicianul, s-a pensionat ca general de cavalerie; în sfîrșit, poate că și fratele cel mai vîrstnic, Anton Skeletti, locotenent de roșiori, ar fi ajuns tot general dacă nu ar fi murit de tînră. Și pentru a contura definitiv tradiția militară a familiei Skeletti merită să amintim că vestitul compozitor al melodiei *Ce te legeni codrule*, Gheorghe Skeletti, unchiul lui Emil, a fost... colonel la Iași.

Cariera militară a început-o cu Școala fiilor de militari din Iași și Școala de cavalerie din Tîrgoviște, după care a fost trimis — ca șef de promoție — la specializare în Germania (1909—1913). „Un viitor mare strateg — îi scria tatăl său din țară, îndemnîndu-l, cu o surprinzătoare viziune politică, să-l mai lase pe Kant și să-l aprofundeze pe Karl Marx — trebuie să fie pregătit a înțelege și deci a prevedea tot ceea ce în viitor poate schimba structura suflutească a contingentelor sub arme. Problemele sociale puse de Marx sînt astăzi considerate teorii. Dar miune? E bine să le cunoști. Căi îi duci cu șezuta. Oștirile, însă, se duc la război cu mult cap, fiindcă mulți și felurici sînt factorii care hotărăsc soarta unei

bătălii”. Inapoiat în patrie, Emil Skeletti a peregrinat prin diferite unități militare din Roman, Pașcani, Tîrgoviște, București, devenind ofițer de Stat major. Fire extrem de personală, cu idei prea „avansate” față de politicienii conservatori ai epocii, colonelul Skeletti a fost numit atașat militar la Roma (1932), avînd apoi o propunere de atașat militar la... Tokio (1936). A refuzat fiindcă în peninsula mediteraneană pusese stăpînire pe ființa sa muza muzicii. Izbucnirea celui de-al doilea război mondial l-a readus în patrie (1940), unde a fost avansat la gradul de general. A refuzat plecarea pe frontul antisovietic, cerîndu-și demisia din armată. Aici s-a încheiat cariera militară, anii de după 1945 consacîndu-i pînă în clipa de pe urmă (10 III 1969) numai compoziții.

L-am cunoscut bine pe Emil Scarlat Skeletti. A fost un om de caracter, modest, un cavaler stoic. Stăpînea la perfecție 4—5 limbi străine, cunoștea bine literatura clasică română și universală, citea zilnic enorm de mult, iar noaptea compunea. Refuza să prezinte la Uniunea Compozitorilor tot ce scria, spre a nu abuza de „prioritatea tinerilor” din breaslă. Desigur că marșurile (militare, pionierești, de defilare, pentru tineret) ar merita să fie repute în circuitul vieții noastre artistice, fiindcă melodia inspirată a lui Emil Scarlat Skeletti constituie un argument de perenitate. Și dacă *Electrecordul* ar imprima pe discuri cele zece cîntecete napolitane, poate că memoria generalului de cavalerie român (ascuns sub pseudonimul „Milgrei”) ar fi evocată la dimensiunile artei universale, acolo unde numele lui Emil Scarlat Skeletti ar avea dreptul să aspire.

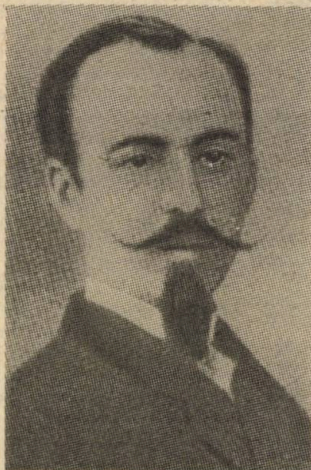
VIOREL COSMA

Avem convingerea că la succesul pe care l-a avut primul *Almanah al oștirii*, apărut în anul 1987, au contribuit, în mare măsură, și rubricile dedicate unor personalități ale armatei noastre. Și e firesc dacă ținem seama de interesul tot mai crescând al cititorilor față de istoria îndelungată și atît de bogată în fapte, oameni și evenimente a poporului român și a armatei sale.

Pornind de la aceste considerații, colectivul care s-a îngrijit de apariția *Almanahului oștirii '88* a considerat necesar a supune atenției cititorilor cîteva noi însemnări privitoare la activitatea laborioasă a unor scriitori, oameni de știință, diplomați, artiști, compozitori, poeți care au purtat uniforma ostășească. La întocmirea acestui material ne-au fost, și de această dată, de un real folos lucrările: *„Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent”* de George Călinescu, *„Dicționarul scriitorilor români”* (coordonator Mircea Zăciu), *„Prezențe militare în știința și cultura românească”*, redactat de Florian Gheorghe, Mihai Popescu, conf. dr. Ion Rotaru, monografii, precum și documentele extrem de prețioase aflate în patrimoniul Muzeului Militar Central, Arhivelor Ministerului Apărării Naționale, Bibliotecii Centrale a Ministerului Apărării Naționale, redacției revistei *„Viața militară”*, numeroșilor noștri prieteni și colaboratori...

IOAN (IANCU) ALECSANDRI

A participat la revoluția de la 1848, apoi, ca și fratele său, remarcabilul poet, dramaturg și prozator Vasile Alecsandri, s-a dedicat, în întregime, înfăptuirii unirii Țării Române

nești Muntenia cu Țara Românească Moldova. A făcut parte din cadrele armatei între 1854 și 1856, cu gradul de căpitan, iar în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, a cărui politică reformatoare a susținut-o cu

toată energia, a fost înălțat la gradul de locotenent-colonel. S-a remarcat ca agent diplomatic al țării noastre la Paris și Londra, contribuind, în această calitate, la recunoașterea oficială de către cele două puteri a statului născut în urma unirii de la 1859.

Activitatea sa literară este modestă; de notat doar *„Odă la Unire”*, nuvelele *„Dor de morți”* și *„Morunul”*, cîteva traduceri din Camille Flammarion și Charles Louis de Secondat, baron de Montesquieu. Avînd studii de specialitate a mai scris, în limba franceză, *„Aperçu sur le pont de fier entre Giurgiu et Rotschuck”*, *„Etat économique et financier de la Roumanie”* etc. Între anii 1862—1864 întocmește o culegere, în 17 volume, cu toate referirile la România apărute în publicațiile franceze ale vremii, considerate de cercetători ca avînd o indubitabilă valoare documentară. Locotenent-colonelul Iancu Alecsandri s-a născut la Bacău — 30 dec. 1826 — și a decedat la Paris (15 mai 1884).

CONSTANTIN ARGEȘANU

S-a născut la 17. IX 1892 în comuna Ștefănești, județul Argeș, și a decedat la 19 ianuarie 1964, la București. A absolvit Școala militară de artilerie, geniu și marină cu gradul de sublocotenent. A luat parte la

campania din 1916—1918, cu gradul de căpitan. Între 1920—1922 a absolvit Școala de pilotaj de la Tecuci, după care a fost avansat maior (în 1923) și locotenent-comandor (în

1932). A fost conferențiar la Școala de ofițeri navigatori, și, din 1932, comandant al Flotilei 1 aviație. A participat la războiul antihitlerist cu gradul de colonel, apoi de general, avînd, pentru scurt timp, comanda Regiunii 3 aeriene. A semnat — folosind și pseudonimele C. Argus, Ion Brambură, Nichifor Coțcarul — versuri, schițe, amintiri, traduceri din limba rusă (unele împreună cu Claudia Millian, Demostene Botez și Mihu Dragomir); în colaborare cu Al. Bibescu a realizat drama istorică *„Ferdinand Catolicul”*. Dacă versurile sale sînt considerate „compuneri ușoare, epigonizînd în umbra lui Ion Minulescu”, schițele *„Drumuri albastre. Însemnările unui pilot”*, *„Țambalul lui Chiron”* și *„Pilot fără noroc”* se remarcă „prin umor și vioiciune stilistică”. A fost prezent și în presă cu materiale de diferite genuri.

ANDREI NAUM

Puținele date pe care le deținem asupra căpitanului erou le datorăm generalului Constantin Argeșanu, la care ne-am referit mai sus, date extrase dintr-un articol postum inedit, publicat de revista *Viața militară* nr. 7/1967 și intitulat *„Poetul Andrei Naum și-a ținut cuvîntul”*. Sub titlul articolului se află drept motto un distih dintr-o poezie a lui Andrei Naum: *„Și cîte vise slinte nu stîrnește/ un plîns de doină, adîindu-l vîntul”*. Într-o notiță scurtă de ziar — continuă C.A. — în august 1917, au apărut cîteva rînduri la rubrica *„Știri de*

pe front": „În luptele de la Mărășești, în fruntea batalionului său din Regimentul 35 Matei Basarab, a căzut ca un erou căpitanul de rezervă Andrei Naum, om de literă și poet de talent. Modest funcționar la un minister — din cauza sărăciei —, începutul campaniei l-a găsit comandant al batalionului 1 din Regimentul 63, iar zelul lui deosebit l-au adus tresele de căpitan. Versurile lui, de o cugetare adâncă, au apărut în diverse reviste literare, iar în mișcarea literară din ultimii douăzeci de ani, Andrei Naum

își avea un loc merituos. Acum, la Mărășești, a căzut apărîndu-și țara.» Notița este simplă și săracă. Era a cincea zi la Mărășești...” Și C. Argeșanu povestește, simplu și emoționant, cum a căzut la datorie poetul căpitan Andrei Naum, în luptele pentru nimicirea cuiburilor de mitraliere de pe marginea șoselei. Panciu — Tecuci. „Credincios jurămintului, căpitanul Naum Andrei și-a ținut cuvîntul și n-a dat înapoi. A murit senin, în picioare”, își încheie relatarea C. Argeșanu, frate de arme și de condei.

CAROL DAVILA

Este originar din orașul Parma — Italia. După studii de specialitate — medicină și farmacie — pe care le absolvă în mod strălucit, în Franța, în 1853 se stabilește în țara noastră. Se căsătorește cu o româncă. Este tatăl dramaturgului Alexandru Davila... La scurt timp după sosirea sa în țară, i se încredințează funcții de răspundere, dovedind calități deosebite de medic, organizator, cercetător și pedagoq, ce le va pune în slujba

noii sale patrii, pe care o va îndrăgi și pe care nu o va mai părăsi pînă la sfîrșitul vieții (27 august 1884). Domnitorul Barbu Știrbei (1854—1856) îi acordă gradul de

maior și-l numește medic-șef al armatei. Începe o prodigioasă activitate ce-l situează în rîndul iluștrilor învățați și patrioți români din acea vreme. El rămîne întemeietorul învățămîntului medical din țara noastră, prin înființarea Școalei naționale de medicină și farmacie; elaborează primele acte normative privind apărarea sănătății publice; organizează Societatea medicală (1857), Societatea de Cruce Roșie (1876), Societatea Științelor Naturale (1865); înființează biblioteci și muzee, reviste de specialitate, primele de acest gen din țara noastră. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza, care îl prețuia în mod deosebit, îi acordă, la 10 octombrie 1859, numai la cîteva luni de la înscăunare, gradul de colonel, iar la 3 decembrie 1860, gradul de general de brigadă medic. În timpul războiului nostru pentru independență duce o neobosită activitate pe front, în calitate de inspector general al serviciului sanitar militar român, pentru alinarea suferinței bolnavilor și răniților, salvînd viața a mii de oameni. Devine general de divizie. A fost distins cu numeroase ordine și medalii, românești și străine. În fața Institutului medico-farmaceutic din București i s-a înălțat un monument, operă a sculptorului Carol Stork, iar în incinta Spitalului Militar Central, un bust realizat de marele sculptor român Constantin Brâncuși. S-au bătut medalii și plachete cu chipul său, iar Poșta română i-a dedicat emisiuni speciale

CONSTANTIN GHIBAN

Nu fără o undă de tristețe și emoție consemnăm aici, lapidar, remarcabila activitate pe tărîm literar — dacă ținem seama de faptul că se întinde pe mai puțin de douăzeci de ani — a regretatului nostru coleg, omul exemplar pentru calitățile sale, care a fost Constantin Ghiban, mulți ani secretar de redacție al revistei *Viața militară*. S-a stins din viață, în urma unei necruțătoare boli, la vîrsta de 40 de ani (septembrie 1959). A lăsat în urmă nu numai o operă literară atît de diversă, plină de simțire artistică, dar și amintirea unui om de excepție, cu o mare putere de muncă, de o modestie rar întîlnită. Lubea cu

pasiune patria, istoria poporului român. Exceptînd volumul de debut „*Flori de primăvară*”, cu versuri idilice, ușor naive, toate celelalte creații ale sale poartă pecetea patosului patriotic, al iubirii față de glorioasa noastră istorie. „*M-afund în lumea de milenii/ ca-ntr-o fîntînă fără fund*”, zicea el într-un poem. Și cerceta documente vechi, străbătea ținuturi încărcate de legendă, spre a da la iveală marele său proiect, rămas din păcate neterminat, o amplă epopee națională. Ca urmare, a apărut doar o parte din ce și-a propus și a visat. A scris romane, piese de teatru (circa douăzeci), povestiri, versuri, librete de operetă, cuplete, scheciuri, tipărite mai cu seamă în *Editura Militară* sau în publicațiile armatei. Cîteva dintre piesele sale, unele scrise în colaborare, au fost puse în scenă de către Teatrul de operetă al armatei sau Teatrul marinei militare, echi-

Și ei au fost ostași

pele artistice profesioniste sau de amatori ale armatei: „Versuri” (cu ciclurile *Cinze de cătanie*, *File de le-topiseș*, *Flăcări în beznă*, *Călugăreni*), romanele „*Flacăul din Bințiș*”, „*Înima lui Horia*” și „*Cînta la Stupca o vioară*” (carte inspirată din viața compozitorului patriot Ciprian Porumbescu); „*România, țara unor glorioase tradiții aviatice*” (interesantă trecere în revistă a unor memorabile figuri de aviatori); „*Cîntecul munților*” (libret de operetă, cu muzica semnată de un alt regretat creator militar, locotenent-colonelul Viorel Doboș); „*Ne vin oaspeți*” (piesă în trei acte, în colaborare cu Jean Gheluc și N. Otrocol); „*Jurnal de bord*”, „*Freacățul mării*”, „*Camere mobilate*” (în colaborare) etc, etc.

Moldovean — s-a născut în comuna Șchiopeni, județul Iași, la 9 ianuarie 1919 — și-a purtat pașii vieții la Timișoara, unde a urmat cursurile liceale. În 1942 a absolvit Școala de artilerie din Pitești, cu gradul de sublocotenent. A luat parte, cu gradul de căpitan, la luptele împotriva hitleriştilor. În 1950 a fost mutat la revista *Educația artistică*, devenită ulterior *Viața militară*, și avansat la gradul de maior, iar în 1955 la cel de locotenent-colonel... Pe monumentul său funerar de la Ghencea stau înscrise versurile: „*La revedere, crîngule cu plop...*” O viață atît de scurtă, dar și atît de bogată.

THEODOR ȘERBĂNESCU

Deși în numărul anterior al *Almanahului oștirii* am publicat, sub semnătura lui Florentin Popescu, o scurtă biografie, revenim asupra activității literare a acestui „pionier al romanului fantezie”, cum îl categorisește George Călinescu în a sa *Istorie a literaturii române de la origini și pînă astăzi*. Nu ne propunem a pune la îndoială aprecierile marelui critic, dar nu putem trece cu vederea popularitatea deosebită de care s-a bucurat

în epocă creația colonelului Theodor Șerbănescu, elogiile pe care i le-au adus Titu Maiorescu, Olănescu Ascanio, Bogdan Duică și faptul că în fosta grădină a Ateneului Român a putut fi văzut, o vreme, bustul său. Citeva noi date interesante asupra operei ofițerului-poet T.S., membru corespondent al Academiei Române, ni le oferă nr. 12/ 1936 al revistei *Lumea militară ilustrată*, organ al Societății scriitorilor și autorilor militari. La rubrica *Armele și muzeele*, un anume Al. C. semnează un interesant articol despre poet, din care reproducem: „Un nume astăzi uitat. Este numele unui poet despre care certitudinea critică obișnuită a lui Titu Maiorescu a scris: «Vor rămîne poeziile d-lui Șerbănescu». Nume altădată cu strălucire în cercurile literare. Dar cine nu le-a cunoscut la vremea lui! Este poetul pentru care cercul ermetic al «Junimei» ieșene se deschidea primitor; poetul răsfățat, ale cărui versuri călătoresc pe aripile popularității ușoare și schimbătoare, cu tarafurile pierdute de lăutari, trecînd din gură în gură, din inimă în inimă, ducînd neliniști, ispite, fugarie virtuți sentimentale (...) unea armonios sensibilitatea feminină cu rigiditatea de ostaș”. A scris și versuri eroice, din care G. Călinescu citează o strofă: „Tunul tună, bomba zboară/ Bravi cu miile dispar/ Iar acolo în biata țară/ Văduvele plîng amar”.

MAXIME

- Cîrăjul unei națiuni poartă uniforma de ostaș
- În faldurile drapelului care flutură, fruntea neamului își descrește toate culele
- Cînd vorbiți despre război, dați cuvîntul în primul rînd veteranilor
- Jurămîntul oșășesc se spune o singură dată și nu se uită toată viața
- Glonțul dușmanului te poate scoate din luptă, dar nu și din credința pentru care lupti
- Lașul poate să poarte orice fel de pălărie, numai boneta de ostaș, nu
- Eroii sînt singurele viețuitoare de pe pămînt care trăiesc și după moarte
- Ceasul ostașului are o bră în plus față de 12 ore ale cadranelui. Și anume, ora „H”.

TUDOR MUȘATESCU

ÎNTÎMPLĂRI NĂUCITE

- Tot în domeniul fizicii, doi inventatori au reușit să construiască o lanternă care se aprinde numai cînd este eclipsă de soare. Utilitatea acestei lanterne este dată de faptul că, prin intermediul ei, astrononii pot afla momentul începerii eclipselor...
- Lucrînd cu abnegație, chimistul Topsalen a reușit după trei ani să obțină altsanetul. Altsanetul este denumirea unei substanțe cu proprietăți neobișnuite. Deocamdată a obținut cuvîntul „altsanet”, dar cercetările continuă.
- După multe încercări s-a reușit construirea unei săli de spectacole cu reverberație deosebită. Astfel, datorită unei mișcări spirale, replicile ajung la public după două ore, timp în care actorii pot pleca liniștiți, fiind feriți de trac, fluierături sau obiecte contondente.

(urmare din pag. 169)

convingerea că va ieși un lucru bun. Imaginea pe care v-ați putea-o face despre cum a fost regizat războiul în acest film — petarde, gloanțe oarbe, o figurație ce se lăsa ochită și atinsă, în fond nimeni nu murea — ar fi întrucitva idilică. Exploziile erau cumplit de adevărate, vacarmul și mirosul de bătălie nu pot fi descrise. Două dealuri erau amenajate pentru bătălie, atmosfera devenea adesea înfiorătoare, iar noi, actorii și figurația — militari în termen — participam la tot. Pe vremea aceea nu aveam cascadori. Da, am urît și atunci, și acum, și întotdeauna războiul; el mi-a răpit tatăl...

VICTOR REBENGIUC

**HAI,
„STEUAU”!**

„Am făcut parte din prima promoție de absolvenți ai Școlii medii tehnice de aviație și am lucrat pe Aeroportul Băneasa, de unde, de fapt, m-a luat Clubul «Steaua», C.C.A., cum se numea el pe atunci. Cu echipa de floretă a clubului am înregistrat performanțe frumoase, am ajuns chiar maestru al sportului, am participat la Olimpiada din '52 de la Helsinki. Din

vremea activității mele sportive am rămas cu o mare slăbiciune pentru clubul militarilor, îndurerându-mă înfringerile lui și bucurându-mă victoriile. Ce să-i faci, dragoste veche și statornică. Hai, «Steaua»!

ȘTEFAN TAPALAGĂ

**O FILĂ
DE EROISM
NAȚIONAL**

„În filmul «Am fost șaisprezece» am interpretat rolul unui sergent român care și-a jertfit viața, alături de fratele său, pe frontul antihitlerist din Ungaria. Am lucrat la acest film cu senzația că particip la reconstituirea istorică a unui moment de eroism al poporului meu și cu tot angajamentul afectiv, așa cum au luptat militarii români în războiul antihitlerist.”

ȘTEFAN SILEANU

APEL

„Cinematografia noastră a abordat puține filme care să reflecte viața militarilor noștri, cu bucuriile, sacrificiile și problemele acestei vieți. Dar și aceste filme trebuie să poarte

de la scenariile bune, cu mult adevăr de viață. Cel care ar scrie un asemenea scenariu ar trebui să cunoască acest mediu, această viață, de dinlăuntrul ei și nu prin «documentar» de dinafară. Există scriitori care cunosc această viață, dar nu se apucă să scrie scenarii despre ea. Mă întreb însă dacă în rîndurile armatei noastre nu există oameni cu harul scrisului cărora cunoașterea vieții militarilor le-ar permite scrierea unor scenarii de film? Nu cred să nu existe asemenea oameni. Mă adresez deci lor cu acest apel: *„Scrieți scenarii despre viața pe care o cunoașteți atât de bine.”*

LUCIAN BRATU

**CU ENTUZIASM
OSTĂȘESC**

„Pentru că în cariera mea am avut prilejul să lucrez și alături de militari, trebuie să vă spun că întotdeauna mi-au făcut o impresie excelentă. Închipuiți-vă, să scli la ora 6 dimineața 10 000 de suflete, câte au fost în «Mihai Viteazul», să le dai costume și arme și, la ora 8, să poți comanda «motor!», ei, așa ceva nu era posibil decât cu niște oameni tineri, disciplinați și dăruți muncii pe care au făcut-o mereu cu plăcere, trăind sincer entuziasmul și eroismul scenelor dificile la care au participat”.

SZOBY CSEH

Filmul artistic

(continuare din pag. 229)

La Șelimbăr, de asemenea: privind orașul Sibiu, Sibiu! vechi, ne-am deplasat de pe o culme pe alta, am schimbat unghiul de filmare și așa, din aproape în aproape, uitându-ne cu ochii de astăzi și cunoscînd descrierea istoricilor, am descoperit, credem, locurile adevărate ale bătăliei lui Mihai, care sînt sigur că nu corespund exact cu notațiile găsite în unele documentații.

De asemenea, pentru „Ultima noapte de dragoste”, căutînd locurile de filmare prin munți, am găsit drumurile vechi, astăzi poteci abia bănuite, borna de frontieră, pînă și poziția clădirii

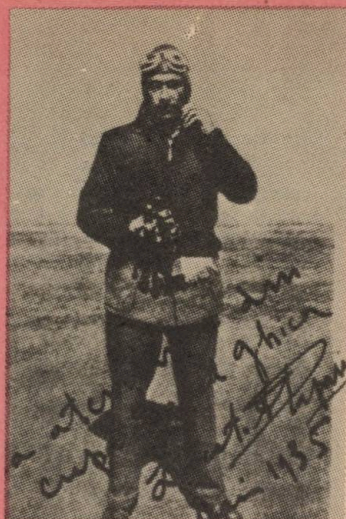
punctului de frontieră... Deci, am reconstituit drumul exact pe care l-a străbătut eroiul. Lucrul acesta mi-a dat o satisfacție extraordinară: senzația că mă apropii de realitate, că depun mărturie prin film, că las un adevăr — adevăr al conștiinței mele.

Același lucru mi s-a întîmplat cu filmul „Ziua Z”: am fost „sfătuit” să caut alt pod, nu cel de la Băneasa, unde au avut loc în 24 august 1944 lupte insurecționale, pentru că el nu mai corespunde imaginii lui inițiale, construindu-se între timp; altul; apoi să nu filmez atacul de la Comandamentul aviației germane pe Cheiul Girlei, ci să găsesc o altă clădire mai „arătoasă” pentru film; Școala de Război, de asemenea... am reușit însă să-mi impun convingerea că trebuie să filmez pe locurile istorice respective, astfel încît materialul pe care noi îl lăsăm ca film, și considerat film artistic, să rămînă pentru generațiile viitoare un document istoric.

Uriașul dirijabil „Hindenburg” a traversat cu bine Oceanul Atlantic și acum, trecind peste Atlantic City, se pregătește de amarare pe aeroportul Lackenhurst din apropiere. 200 de soldați americani prind frînghiile aruncate din aerostat și acesta, docil, coboară lângă catargul unde „l-au agățat de parcă ar fi fost mișcarea obișnuită a unui om care-și atîrnă paltonul într-un cuier”. Coboară, pe rînd, pasageri cu bagajele lor, sint scoase din imensa magazie a aerostatului colete de tot felul, iar, la urmă de tot, un mic avion fără aripi, pe care se putea distinge inscripția YR — PAX, adică, după codul internațional al aviației: YR: ROMÂNIA, celelalte trei litere însemnînd abrevierea numelui ofițerului aviator român Alex. Papană, abreviere ce coincidea cu simbolul păcii. Era, va scrie mai tîrziu pilotul nostru, invitat să participe la un mare concurs aviatic, „prima pasăre metalică din lume care a trecut Atlanticul purtată de o altă pasăre, poate antediluviană, căci pasăre e, dar fără aripi”. În dimineața zilei de 20 august 1936, locotenentul Papană, brevetat ca pilot în România, țară cu o bogată tradiție în domeniul aviației, își montează

singur micul aparat „Bucker”, iar la orele 14 decolează cu destinația New York. Avionul său, pilotat — cum scria presa vremii — de un „aviator necunoscut dintr-o țară din Europa”, produce senzație privitorilor: aripile sale seamănă cu o imensă tablă de șah!... Fără asistență tehnică, atît de necesară în asemenea împrejurări, fără agent de publicitate, cum se obișnuiește în America, Papană își pregătește cu meticulozitate aparatul pentru evoluțiile din cadrul săptămîinii aviatice organizate la Los Angeles. Raliul, la care participau renumiți aviatori, produce o mare surpriză: locotenentul Alex. Papană, din aviația română, se clasează primul! Și era numai începutul.

Mile de telegrame trimise din țară, reportajele elogioase din ziare, îndemnul americanilor de origină română din coloniile de la Deaborn — Michigan (care „se roagă pentru izbînda solului din patria mămă”, din Alliance-Ohio îi dădeau, acolo, departe, noi aripi: „Nu te lăsa, frate Alex — se putea citi într-o telegramă — pentru a face ca stindardul părinților noștri să fluture cel mai sus și cel dintîi pe catargul de la Los Angeles. Stop. Urări de bine de la colonia din Alliance — Ohio”. I-au mai trimis felicitări

Celebrul aviator după cucerirea cursei aeriene „Cupa Ionel Ghika” — 1935

UN AVIATOR ROMÂN

Alex. Papană a fost și un neîntrecut motociclist, tenismen, fotbalist, bober etc. În foto: echipajul Papană—Hubert la startul cursei care i-a adus titlul de campion mondial la bob (Germania, 1932)

și calde îndemnuri „Parohia română din Detroit”, „Comitetul clubului Unirea Românilor” din S.U.A., „Consiliul societății Bucovina”, Societatea „Apolzana”, aceasta din urmă scriînd: „Mindria ce a fost făcută părinților noștri de către Vlăicu (pionier al aviației românești și mondiale, n.n.) s-o continui tu azi pentru noi, pe cerul american, mîndrile șoim al Carpaților”.

Papană, de data aceasta cu ajutorul unui mecanic angajat de el, se pregăti cu și mai mare atenție pentru noi și noi performanțe, spre gloria Tricolorului românesc, sub faldurile căruia zbura. Astfel, la un nou miting aviatic, se hotărî să-i cucerească pe spectatori cu o evoluție ieșită din comun: „împreună trei fișii mari de cîte un metru, din trei culori diferite, pentru a întocmi din ele un Tricolor românesc: roșu, galben și albastru, stindardul României”. După evoluția excelentă a asului german von Hagenburg, urmă pilotul român. Ce putea să mai demonstreze Papană, se întrebau spectatorii și ceilalți concurenți? Ținînd seama de psihologia publicului american, dornic de senzații tari, Papană se gîndi la ceva ieșit din comun: „el înfipse în pămînt (după cum relatează ziaristul român V. Firoiu într-o carte ce i-a dedicat-o), la o distanță de 100 de metri unul de celălalt, în stînga

și dreapta acestui spațiu, cîte un țărșu cu steagul S.U.A. și cel al României. În timpul evoluției, Papană cobori pînă la un metru aproape de sol și, cu o cange construită special, el smulse, mai întîi, stegulețul american. Revenînd, smulse, plînd cu aripa dreaptă, stegulețul cu culorile țării noastre.” În acordurile imnului american și apoi ale celui românesc, locotenentul Papană ateriză. Aclamații și aplauze fără sfîrșit pentru aviatorul român. Și de această dată el ocupă locul întîi, înaintea contelui german von Hagenburg, campion al lumii!

Popularitatea sa creștea enorm. I se propun afaceri de tot felul, dreptul de publicitate pentru zeci de firme americane, angajamente cu enorme sume de dolari. Papană refuză. El dorește să-și slujească patria prin talentul și măiestria sa. Este înconjurat cu admirație nu numai de spectatori, pe care-i cucerește definitiv, ci și de ași ai aviației mondiale prezenți la întreceri, cu unii dintre ei legendă trînică prietenie: americanul Millo Burkhard, campion al lumii la zborul pe spate (patru ore și cinci minute!), Herold Johnson, campion al S.U.A. la acrobație, pe care l-a și întrecut într-un concurs, Amelia Earhardt (care ulterior a pierit în timp ce încerca să parcurgă, fără escală, distanța America — Australia), Howard Hughes, celebrul multimilionar, constructor și producător de filme, proprietarul firmei ce construia celebrele avioane „Constela-

tion", realizator al unor uimitoare performanțe aviatice, precum și eroul Atlanticului, Charles Lindberg...

O nouă întrecere, în cadrul săptămîni de pe coasta Floridei. Folosind rezervorul suplimentar cu care era dotat avionul său, își luă zborul spre Miami, de unde urma să ia parte, alături de alți 30 de concurenți, la cursa Miami — Havana...

La 13 decembrie 1936, el trimite la București o telegramă ce a produs un mare entuziasm în inimile tuturor românilor: „Participant la cursa de viteză Miami — Havana cu avionul PAX. Stop. Cîștigat în categoria respectivă împotriva a 30 de concurenți”. La 16 decembrie, același an, o nouă telegramă: „Succes nesperat — am cîștigat campionatul acrobatic al ambelor Americi. Sint fericit pentru țară și pentru

mine. Semnat — Papană”. Și, în sfîrșit, o a treia telegramă, de data aceasta din partea președintelui consiliului mitingului, adresată Aero-Clubului României: „Aviatorul Papană întrece pe toți zburătorii întregului miting aerian și toate elementele americane cele mai de preț. Stop. Sportivitatea și abilitatea sa fac ca el și țara sa să fie îndrăgite de publicul american”...

Elogiile la adresa bravului ofițer român nu mai conteneau. În țară, Nicolae Iorga, marele nostru istoric, îi consacră, în ziarul său „Neamul Românesc”, un articol, din care cităm: „I s-a părut (lui Alex. Papană, n.n.) că în Statele Unite, țara minu-

nilor de tehnică și a celor mai strălucite dovezi de energie, nu se știe despre noi. S-a dus să li se arate ce fel de lințe omenești fără pretenție, dar de mare ispravă, se nasc aici la noi”.

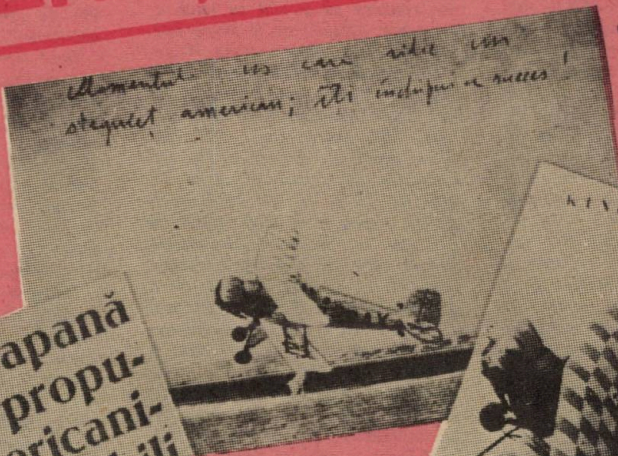
Și, într-adevăr, aviatorul-ofițer Papană a fost un om de mare ispravă, bun patriot, ce și-a consacrat întreaga viață, cumată din păcate prea devreme, slujirii cu abnegație a poporului din care s-a născut și care a dat lumii atîția oameni cetezători și talențați.

J. GHELIUC

CUCEREȘTE AMERICA

Unul dintre numeroasele articole apărute în presa vremii

Aviatorul Papană a refuzat propunerea americanilor de a se stabili în Statele-Unite

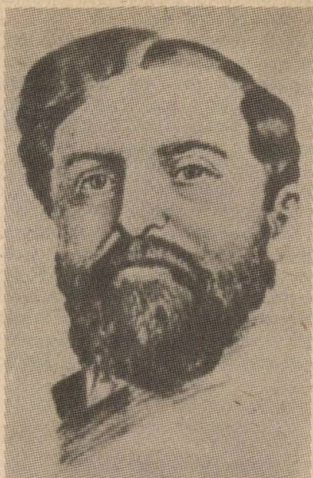

Pe aerodromul din Miami. Locotenentul Papană taie cu roțile aparatului său panglica ținută de Miss America de Sud și Miss America de Nord (1936)

Afiș în stil american: sub inscripția REGI PE DRUMUL CERULUI, avionul YR-PAX și portretul pilotului român înconjurat de reclamele unor mari firme comerciale

Ofițerul român GEORGE POMUȚ

erou național
al Statelor Unite ale Americii

Printre figurile proeminente ale istoriei militare a S.U.A. se numără și George Pomuț – ofițer român care s-a distins prin fapte de arme deosebite de importante în timpul războiului civil (1861–1865). Luptele din timpul războiului de secesiune i-au oferit prilejul afirmării virtuților sale militare, conferindu-i-se ulterior cele mai înalte onoruri din partea națiunii americane și a președintelui S.U.A.

După absolvirea academiilor militare din Viena și St. Etienne (Franța), George Pomuț (1818–1882), fiul unei familii de români din satul Giula, județul Cluj, a participat la revoluția de la 1848, iar după înfrângerea mișcării, fiind pus sub urmărire de către autorități, a fost nevoit să se refugieze în Italia. Doi ani mai târziu, în 1850, ajungea, ca emigrant în America, la New York, de unde pleacă la Keokuk – o mică localitate în care s-a putut distinge ca un om foarte întreprinzător (a cumpărat terenuri virgine, a construit o șosea, a exploatat zăcăminte miniere și a ajuns proprietarul unei ferme); pe lângă toate acestea, a mai proiectat, împreună cu alți emigranți, edificarea orașului New Buda, care urma să aibă străzi și edificii cu nume românești.

Declanșarea războiului civil i-a dat lui George Pomuț ideea înrolării imediate în armata unionistă. A intrat în rândurile oștirii cu gradul de căpitan al Regimentului 15 voluntari din Iowa, în cadrul căruia colonelul Reid l-a însărcinat cu scrierea jurnalului de campanie al formațiunii din care

facea parte. Doi ani mai târziu, în 1863, fiind apreciat de către forurile armate, e promovat comandant și participă la marea bătălie de la Vicksburg, în fruntea unui detașament care a reușit să disloce inamicul din dispozitiv și să atingă obiectivul încredințat.

Din acest moment, calitățile de luptător și de bun strateg ale ofițerului român încep să se afirme tot mai mult în vîltoarea luptelor. Astfel, dintre succesele raportate de formațiunea condusă de el sînt cu totul remarcabile: bătăliile de la Moon City, riul Tennessee, Athena, Cairo, Huntsville (unde a format avangarda generalului Gresham), luptele din direcția căii ferate Montgomery (Alabama).

În 1864, George Pomuț era avansat la gradul de locotenent-colonel și comandant de brigadă, iar un an mai târziu, la 23 și 24 mai 1865, regimentul condus de el defila, alături de alte trupe victorioase ale Uniunii, pe străzile capitalei, prin fața președintelui S.U.A., Andrew Johnson, și a generalului Ulyse S. Grant. „În capul coloanei — nota unul din ziarele vremii, referindu-se la cea de-a doua zi a defilării — călărea tinărul și viteazul colonel George Pomuț, a cărui frumoasă prestanță a făcut o impresie admirabilă”. La rîndul său, generalul Gresham avea să spună mai târziu: „L-am cunoscut pe George Pomuț. Era un ofițer valoros și brav, care se bucura de o mare popularitate printre camarazii săi. Nu era numai un ofițer de valoare, foarte la curent cu toate problemele militare,

dar, de asemenea, un savant și un gentleman cu maniere elegante”.

După război, în semn de recunoaștere a calităților lui George Pomuț, președintele Andrew Johnson l-a numit consul general al S.U.A. la Petersburg, funcție pe care viteazul ofițer român a îndeplinit-o remarcabil pînă la moarte (1882), timp de douăsprezece ani – interval în care a militat pentru dezvoltarea relațiilor diplomatice și comerciale dintre tinărul stat american și Imperiul țarist.

Acționînd cu întreaga-i putere pentru ideile de libertate și de abolire a sclavajului, împotriva discriminărilor rasiale și sociale, George Pomuț – luptător și strateg, diplomat și pacifist – și-a scris definitiv numele în galeria oamenilor, de seamă ai armatei americane, probînd totodată și marea capacitate de afirmare pe plan internațional a virtuților ostășești ale românilor.

FLORENTIN POPESCU

DE VEGHE

Veghindu-te, pămînt, trecură ani
Și ochii mei se prefăcură zări,
Gîndurile mele depărtări,
Inima cuib pentru vulturi montani.

Limbă română, primăvara mea,
Pe piatra morii boabele de grai,
Ploaia lor de aur, măcinai —
Pîită de soare plămădii din ea!

Acum și timpu-mi pare nestîrșit
Și neodihna lui îmi aparține
Precum pămîntul dac, ce l-am iubit
Și-n mine cîntă cu rostiri latine.

Singele meu, scurs tocul cînd scria,
Tălpile mele, rădăcini sub gruiuri,
Brațele mele, prefăcute-n riuri,
Unde încep și unde patria?

Locotenent IOAN POPA

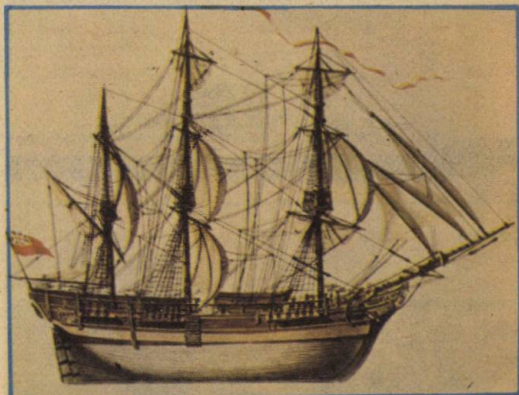
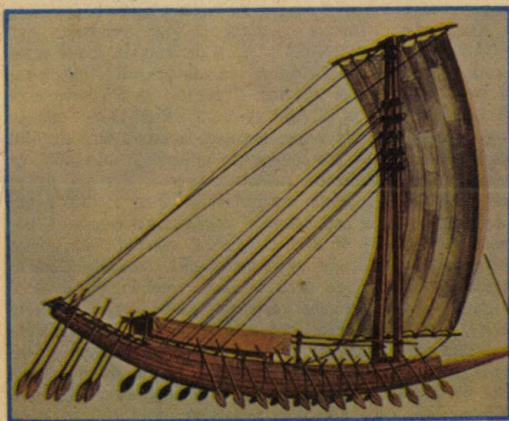
NAVE MILITARE

Navele, indeletnicirile nautice și portuare, tainele care învăluie viața celor plecați pe ape, exotismul locurilor de pe traiectul escalei, prospețimea și ineditul unor creații specifice tripticului mare-marină-marinari: obiceiuri și ceremonialuri, cuvinte și expresii, proverbe și zicători, povești, lirică mnemotehnică etc — totul și toate fac din marină un domeniu plin de atracție și de frumusețe. Înseși civilizațiile lumii, intrate în relații de interferență prin oamenii desprinși de țărm și împlinind benefice rosturi, au consacrat mării nepieritoare capodopere: orașele înfloritoare ctitorite pe litoral, puzderia de nave care cutreieră apele și istoria, nemuritoarele personaje intrate cu navele și marea în pantheonul omenirii („Căci fără Ulise marea ce-ar fi fost?” — se întreabă scinteietor un scriitor, iluminând orizontul lecturii), statui și basoreliefuli în care simți valurile eternității etc. Un plus de interes îl stîrnesc, firește, navele militare.

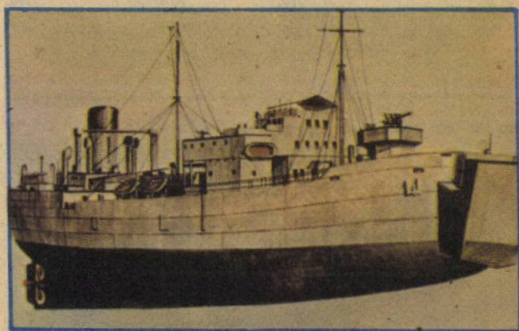
Primele mijloace de navigație — plutele, luntrile din ani 10 000 î.e.n. cioplite din trunchiuri de arbori, *corăbiile Mesopotamiei antice* etc. — au avut destinații pașnice: transport de persoane, materiale și mărfuri, pescuit etc. Ulterior, pentru a proteja comunicațiile fluviale și maritime proprii care includ nave comerciale, trafic naval, drumuri și rute de navigație, porturi, alte obiective importante de litoral — sau pentru a împiedica adversarul să-și folosească comunicațiile similare, unele nave comerciale au primit o destinație militară.

Evoluția confruntărilor militare navale va înregistra în secolele XIX-XX apariția și întrebuițarea navelor și flotelor cu aburi, a armelor de calibru mic cu tragere rapidă etc. De acum, timp de mai multe decenii, beligeranții își vor folosi forțele navale și aero-navale, submarinele și scafandrii de luptă pentru a rezolva principalele probleme ale luptei armate, cucerind supremația pe mare sau în raioane maritime vitale, desfășurînd acțiuni de luptă sistematice și rapide între forțele principale, în raioane întinse și în adîncimea teatrului mari-

Navă egipteană, circa 2800 î.e.n.

Navă-barc

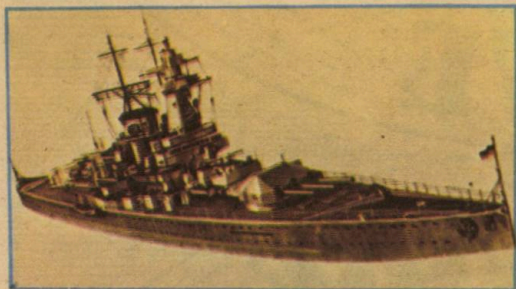

Navă de transportat tancuri (LST)

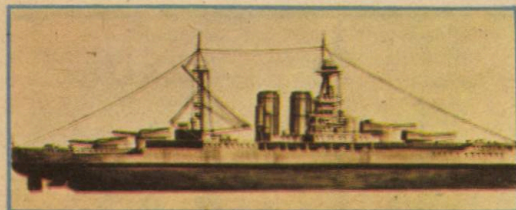
tim, recurgînd la blocadă, contrablocadă, minări, dragaje, angajamente între nave izolate sau grupări mici de nave etc. În acest scop, vor fi întrebuițate nave cuirasate a căror artilerie are bătaie mare, torpiloare rapide, submarine, mine, torpile etc.

Armele de foc — al căror prim impact asupra confruntărilor navale l-am urmărit pînă aici — vor continua să dețină pentru încă multă vreme supremația în cadrul mijloacelor de luptă întrebuițate pentru lovirea inamicului naval sau contracararea acțiunilor acestuia.

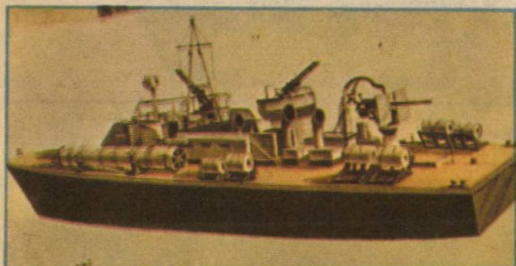
Efectul distructiv al armelor de foc a impus protejarea navelor cu înveliș metalic, apoi construirea lor în întregime din metal. Astfel, intrăm în epoca navelor de metal, al căror propulsor îl constituie motorul cu aburi. A fost astfel realizat un mijloc de navigație superior tuturor celorlalte de pînă atunci, ca rezistență, viteză, rază de acțiune, posibilități de amplasare

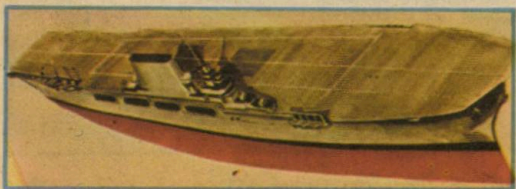
Navă de linie

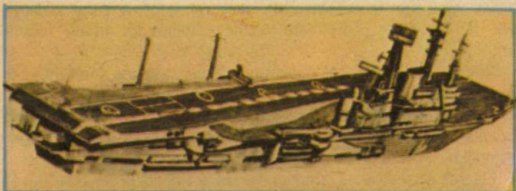
Cuirasat

Vinător de submarine

Portavion („Fletcher”)

Portavion („Ark Royal”)

a armamentului, independență a propulsiei față de vânt etc.

Așadar, de-a lungul a peste patru milenii, evoluția navelor militare a cunoscut momente semnificative. Istoria a consemnat pentru fiecare epocă prezența unor nave de mare diversitate, ca dimensiuni, destinație, dotare, caracteristici de construcție etc. Să le cunoaștem pe cele reprezentative din epoca contemporană.

Pentru început, să facem câteva precizări privind conceptul de *navă militară*, în accepția actuală. Reținem că aceasta este un mijloc de navigație aflat în una din următoarele situații: 1. aparține marinei militare; 2. comandantul navei este în serviciul statului și pe lista ofițerilor din armată; 3. echipajul este supus jurisdicției militare; 4. nava prezintă semne specifice marinei de război.

Nava militară poate fi navă de luptă (de război) sau navă auxiliară — aceasta din urmă având destinații specifice: cazare echipaje; remorcare; aprovizionare cu combustibil, apă, alimente, materiale etc.; reparații navale; asigurare de navigație; asistență medicală etc. În funcție de numeroși factori — misiuni, armament principal, dimensiuni, arhitectură navală, putere, sistem, propulsie, material de construcție etc. — se disting mai multe clase de nave, înglobând portavioane, portelicoptere, nave de linie, crucișătoare, distrugătoare, dragoare, puitoare de mine, nave de debarcare etc. O clasă de nave poate avea mai multe tipuri de nave, diferite între ele îndeosebi prin dotare tehnică și dimensiuni. Să le cunoaștem.

PORTAVION. Miniaerodrom plutitor, deci o navă purtătoare de avioane militare. Primele *P* construite în lume au fost *Argus* și *Engadine* din marina britanică; pentru îndeplinirea unei misiuni, avioanele de la bord erau lăsate la apă, pluteau pe flotoarele proprii și decolau de pe apă; după îndeplinirea misiunii, avioanele amerizau în apropierea navei, erau ridicate și amplasate la bord. În august 1917 a intrat în compunerea flotei britanice primul portavion din lume cu punte pentru decolare — apunțare. De atunci, *P* a fost perfecționat continuu și a dobândit caracteristici care îi conferă rolul de principală forță de lovire înaintată. *P* își folosește „armamentul” (aviația) la distanțe egale cu valoarea razei de acțiune a avioanelor purtate, pentru misiuni cum sînt cercetarea, supravegherea și acoperirea aeriană a unor obiective sau raioane, distrugerea submarinelor, navelor militare și comerciale inamice, lovirea bazelor navale, porturilor și altor obiective importante de pe litoral etc. La Pearl Harbour și Midway *P* a avut rolul principal în desfășurarea bătăliei aeronavale. Deplasamentul diferă de la navă la navă: 9 500, 14 500, 27 000, 33 000, 45 000, 95 000 t. Pista are lungimea de 100—400 m. Numărul avioanelor purtate este de 20—200. Viteza realizată: 15—30 Nd. Suprastructura are punctul de comandă principal situat lateral de pistă. Pentru apărarea *P* este necesar să fie repartizate o parte din aviația proprie și mai multe nave de luptă.

PORTELICOPTER. Navă militară purtătoare a 30—60 elicoptere de luptă. Navele din această clasă au un deplasament de 25 000—30 000 t, lungimea de 200—210 m, viteza de 20—25 Nd. Aparatele de zbor pot îndeplini misiuni multiple, uneori în raioane în care nu pot pătrunde navele sau la care nu pot ajunge loviturile navelor de luptă: observare, cercetare și supraveghere; căutare, urmărire și atac submarine etc.

NAVĂ DE LINIE (CUIRASAT). Navă de luptă cu foarte mare putere de lovire. Era considerată imbatabilă, pînă în timpul celui de-al doilea război mondial. *C* au fost și sînt nave mari (deplasament pînă la 60 000 t), cuirasate cu file de blindaj care protejează părțile vitale, grosimea acestuia fiind de 450 mm pentru protecția instalațiilor de artilerie și magazii de muniție, 125 mm pentru puntea principală. Tratatul de la Washington (1922) limita deplasamentul *C* la 35 000 t, dar s-au construit și au acționat în al doilea război mondial *C* britanice de 40 000—45 000 t. Acestea, avînd o mare putere de foc, au contribuit decisiv la menținerea controlului comunicațiilor în Atlanticul de nord, în ciuda superiorității numerice a forțelor aeriene germane, repartizate să lovească obiectivele navale și de litoral din această zonă. Puterea de foc este dată de numeroasele tunuri de la bord; *C* americane au circa 150 tunuri de 20, 40 și 127 mm, dar în mod obișnuit dotarea navelor din această clasă cuprinde 8—12 tunuri de calibru mare (305 mm sau chiar 406 mm, proiectilele de 1 160 kg avînd

bătaia de 36 km), numeroase piese de calibruri mai mici și — la *C* mari — mai multe rampe de lansare a rachetelor. Misiunile de bază ale *C* — apărarea anti-aeriană a convoaielor și forțelor proprii, distrugerea navelor militare și comerciale ale adversarului, bombardarea obiectivelor de litoral inamice, desfășurarea acțiunilor-corsar în largul mării, departe de propriile elemente de sprijin logistic — au impus navele din această clasă drept principala forță de lovire din cadrul flotelor antebelice. În perioada 1939—1945 însă, numeroase acțiuni (la Pearl Harbour, de pildă) au infirmat acest rol, pe care l-au dobândit portavioanele. În schimb, *C* și-au afirmat puternic calitățile în acțiunile de debarcare (Casablanca, Salerno, Sicilia, Towia, Normandia).

DISTRUGĂTOR (CONTRATORPILOR). Navă rapidă, cu mare putere de foc. Inițial, la sfârșitul secolului al XIX-lea, când torpilorului amenința serios nava de linie, pentru contracararea acestuia au fost realizate așa-numitele „torpedo-boat destroyers”, adică „distrugătoare împotriva torpiloadelor” — pe scurt, distrugătoare. Eficiența în combaterea torpiloadelor a înregistrat succese atât de mari încât această clasă de nave a fost desființată. Dispărând obiectivul care trebuia contracarat, era de așteptat să urmeze involuția *D*. Situația însă a fost alta: *D* a primit alte misiuni ofensive, care l-au menținut în rîndul forțelor de lovire. În primul război mondial, el a fost principala navă antisubmarină. De atunci, misiunile i s-au diversificat și amplificat: lovirea navelor și submarinelor inamice, escortarea și mascarea navelor proprii cu perdele de fum, lovirea obiectivelor de litoral etc. În aceste scopuri *D* — avînd deplasamentul cuprins între 1 050 și 2 200 t — au fost foarte bine armate: 4—8 tunuri de 100—130 mm, 4—16 tuburi lanstorpilă. Perfecționările aduse aparatului propulsor au asigurat *D* recordul de viteză în rîndul navelor mari: 35—50 Nd. Navele din această clasă sînt de mai multe tipuri: *D* de escortă — *D E*, numit și fregată americană din anii 1943—1944, care avea deplasamentul de circa 1 300 t, viteză de peste 20 Nd, trei tunuri de 75 sau 127 mm și bombe antisubmarine; *MTB* (motor-torpedo-boat) sau *E*-boat; *PT*-boat (patrol — torpedo-boat), *PC* (patrol coast), *SP* (submarin pătroul), *MAS* (varianta italiană a vechiului torpilor).

În Marina militară a României au existat (1930—1961) *D* tip „R” cu următoarele caracteristici: deplasament 1700 t, lungime 102 m, propulsie mecanică (45 000 CP), viteză 37,6

Nd; rază de acțiune 3 000 Mm, armament de artilerie (cinci tunuri de 120 mm, un tun de 76,2 mm, patru tunuri de 40 mm) și antisubmarin (șase tuburi lanstorpilă), instalații de lansare pentru mine și bombe antisubmarine.

COVERTĂ. Navă care a preluat numele velierului medieval destinat menținerii legăturilor pentru nave. În 1939—1940, *C* avea deplasamentul de 900 t, viteză de 16—17 Nd și dotare corespunzătoare: artilerie de 102 mm și de calibruri mai mici (tunuri a.a.), bombe antisubmarine etc. În flotele de azi îndeplinește misiuni de însoțire (escortă). Nava mai este cunoscută și sub numele „vinător de submarine”.

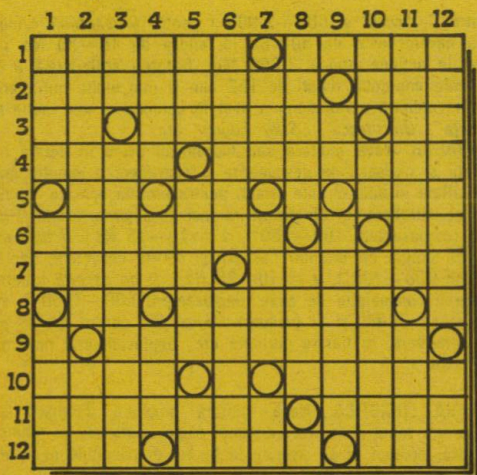
FREGATĂ. Navă care păstrează numele velierului militar cu trei catarge și artilerie puternică, destinat în evul mediu acțiunilor de recunoaștere (de urmărire), de pază și de legătură între navele mari. Astăzi, *F* este o navă modernă cu deplasament de 1 500—6 000 t, manevrieră și rapidă (30—35 Nd.), destinată mai multor misiuni — apărarea convoaielor de nave, pază coastă, patrulare, menținerea legăturilor navă-navă, sprijinirea debarcărilor etc. — pentru a căror îndeplinire există la bord propulsoare puternice (mecanice sau nucleare), precum și armamentul necesar: tunuri și rachete a.a., torpile și bombe antisubmarine.

CRUCIȘĂTOR. Navă de mari dimensiuni, folosită pe căile de comunicații maritime în special pentru cercetarea rapidă a raioanelor de acțiune și lovirea navelor inamice — militare și civile. Tratatelor militare existente între cele două războaie mondiale limita deplasamentul *C* la 10 000 t, iar calibrul artileriei la 203 mm. În al doilea război mondial s-au construit și au acționat *C* de 5 000—13 000 t, cu mare putere de foc (6—15 piese de calibrul mijlociu și tuburi lanstorpilă). În funcție de calibrul artileriei, există *C ușoare* (are tunuri de 155 mm), *C grele* (cu tunuri de 155—203 mm). Mărimea navelor diferă de la o țară la alta: flota S.U.A. are *C* de 7 000—13 000 t, bordaj blindat și tunuri de 203 mm, 15 tunuri de 152 mm (*C tip San Juan*). Unele nave din această clasă au aviație la bord. Raza de acțiune — 14 500 Mm. — este mai mare decât a cirusatelor și portavioanelor.

ESCORTOR. Navă a cărei misiune principală este — cum rezultă chiar din denumire — escortarea convoaielor navale. Navele din această clasă au diferite deplasamente: 300—3000 t. *E* de coastă; 1500—2 000 t, *E* rapid, specializat în contracararea submarinelor, 2 500 — 3 000 t, *E* de es-

PE MARE

ORIZONTAL: 1) Navă cu vele folosită în secolele 16—18 pentru transportul mărfurilor sau ca navă de război — Vas de pescuit, construit din lemn, cu formă alungită 2) Totalitatea catargelor și vergilor unei nave — Riu în Italia 3) Florea Marinescu — Marinar turc din flota de război — Cesiul 4) Riu în Elveția — Vas tras la cheu 5) În cuter! — Dan Logofătul — Însemne pe navele Republicii Democratice Germane (abr.) 6) Arborele de la prora ce susține pinzele triunghiulare — Din escadră! 7) Partea dinaintea unei nave — Nava conducătoare a flotei 8) Într-o pirogă — Navă cu rame din vechime, minuită de sclavi sau deținuți 9) Mari nave de război 10) Navă de agrement — Nu ia apă 11) Parimă folosită la remorcarea unor nave de pe mal (pl.) — Aici (pop.) 12. Din nou — Pinza comună a navelor... — ... la caiac!

VERTICAL: 1) Cîrlig folosit la acostarea sau îndepărtarea de țărm a ambarcațiunilor — Barbu Petrescu — Materie primă pentru pirogi (pl.) 2) Proprietari de nave — Diminutiv... la arboradă! 3) În salbă! — Căraș de nave 4) Ambarcațiune sportivă cu catarg și velă (pl.) — La prora! — Uniunea Tineretului Comunist 5) Ceasul... corăbiei (pl.) — Nave speciale înzestrate cu instalații pentru adîncirea fundului apei — În cuvă! 6) Șantier... tematice — Cu frecvență slabă (pl.) 7) Trei la edec! — Cameră mare — La torpilă! 8) Ambarcațiune sportivă fără cîrmă, cu ambele capete ascuțite — Mobilier la popota navei (pl.) 9) Pește! — Hoți de nave 10) La catarg! — Traian Demetrescu — A pierde cîrma (fig.) 11) Mare unitate de nave — Temeraru navigator evocat de Vergiliu 12) Coloană romană sculptată cu probe de nave în amintirea unei victorii navale — Depozit ambulant.

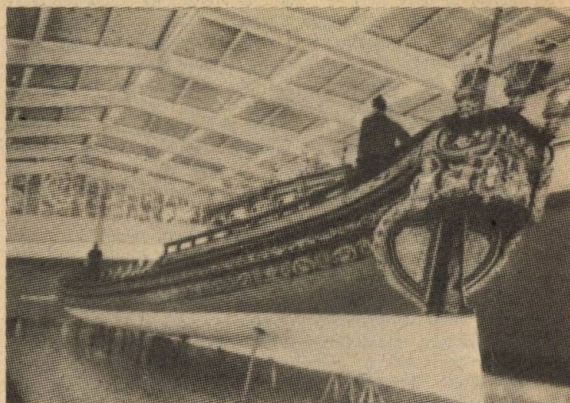
Dicționar: ASO, AARE, D.D.R., DEC

ȘTEFAN DIACONU

Elegie portugheză

Prima oară am văzut Atlanticul de pe faleza pe care-și înfipse rădăcinile, de sute de ani un sat pescăresc; pe urmă, ne-am oprit la Cabo da Roca – punctul cel mai dinspre apus al Europei continentale –, am ascultat zbaterea oceanului între pereții unei uriașe căldări de stîncă, numită omeneste de expresiv „Gura iadului”. Drumul nostru s-a prelinz de-a lungul coastei pe la Cascais și Estoril, oprindu-se la estuarul fluviului Tejo, în piața uriașă din fața Minăstirii Ieronimilor – acolo unde-și dorm somnul de veci, ca într-o cabină de cîrmă a unei nave, viteazul corăbier Vasco da Gama și poetul care i-a cîntat peripeziile, în renumitele „Os Lusíadas”, Camões... Pe latura dinspre ocean, acolo unde Tejo se-nvolburează parcă spre toate punctele cardinale, am intrat în Muzeul Marinei – Muzeu de Marinha –, puțin înspăimîntat de cele pe care puteam să le văd și să le-nțeleg eu, om de la munte, pentru care singurele valuri mai mari decît casa erau Obcinele Țării de Sus...

Curios: lucrurile mi s-au părut mult mai simple, lumea devenise mărunță, de metal, lemn și pinză, alergam cu privirea printre exponate ca un copil care-ar fi vrut să se joace; din cînd în cînd mai notam: ancore de pe caravela „Niña” (regăsită multă vreme după ce Columb, întorcîndu-se din America, le pierduse în apele Azorelor), sala Orientului Îndepărtat, sala Marinei Comerciale, sala descoperirilor, miniaturile, cabinetul regal al navei „Amélia”, galeria exterioară a ambarcațiunilor originale, Planetariul, sala de cartografie... Viața întreagă a unui popor al cărui suflet pulsează dincolo de estuarul lui Tejo, viața unui popor al cărui inimă bate distinct în pămîntul de-acasă; amintirea arborelui de plută, descojit, rămas în ploaia începutului de noiembrie ca un jupuit de viu, graiul demn și independent al pietrelor mari din trupul complexului

Navă de protocol (sec. XVIII, Muzeul marinei portugheze)

național de la Batalha, visul mereu viu al navelor care se pierd, una cite una, în discul de singe al soarelui ce se scufundă încet în Atlantic...

Am ieșit în piața imensă, la marginea căreia continua să vegheze Turnul Belém – ca în urmă cu aproape cinci sute de ani – plecarea lui Vasco da Gama spre Indii. M-am gîndit din nou cît de mici pot fi lucrurile și cît de necuprinsă vrerea omului de a supune nemărginirea. Am făcut semn cu mîna și amiralul mi-a răspuns la fel... și era o pierdere a zilei în ea însăși... și cineva dintre gazde a șoptit două versuri de demult: „Senhor, dai-me as coisas/ que eu vos deixarei a verdade!” – „Doamne, dă-mi mie lucrurile/ ca eu să-ți las adevărul!”

Era o imensă răzvrătire în această respirație poetică și sufletul meu se zbătea între pereții de aer ai oceanului, iar Camões stătea în cabina de cîrmă și-i spunea versuri, pe românește, lui Vasco da Gama. Și acesta le înțelegea.

Căpitan GEORGE FLORIN COZMA

cadră, destinat acțiunilor în cadrul escadrei. Viteza *E* ajunge la 35–40 Nd, iar raza de acțiune la 4 000–5 000 Mm. Ca armament, navele *E* au tunuri a.a., torpile, bombe antisubmarine.

MONITOR. Navă fluvială sau maritimă destinată lăvirii (apărării) obiectivelor de pe malul apei, sprijinirii forțelor proprii terestre, escortării convoaielor de nave etc. *M* fluviale au 500–1 000 t deplasament, 50–60 m lungime, 12–15 Nd, viteză, 500–600 Mm rază de acțiune, blindaj de 60–100 mm. Caracteristicile *M* maritime sînt superioare *M* fluviale: 3 000–9 000 t deplasament, 100–130 m lungime, 13–16 Nd, viteză, cîrușă de circa 330 mm, tunuri de 120–190 mm și de 240–381 mm.

În Marina militară a României au existat mai multe nave din această clasă. De exemplu, *M „Mihail Kogălniceanu”* (1906–1961) avea următoarele caracteristici: deplasament 680 t, lungime 63,5 m, propulsie mecanică (1 800 C.P.), viteză 12,5 Nd, armament de artilerie (trei tunuri de 120 mm în turele și șapte tunuri de calibruri diferite), blindaj de 20–80 mm, punte din oțel special.

CANONIERĂ. Navă maritimă sau fluvială de mici dimensiuni destinată misiunilor de patrulare, escortare, apărare în raioane limitrofe litoralului. Deplasamentul variază între 400 și 600 t

pentru *C* fluvială și 500–2 000 t pentru *C* maritimă. Lungimea navelor este de 50–80 m, viteza de 10–20 Nd, iar raza de acțiune atinge 3 000 Mm. Dotarea artileristică a *C* cuprinde unu-două tunuri de 152 mm și mai multe mitraliere. Marina militară a României a avut în componere mai multe *C*: „Grivița”, „Ghiculescu”, „Stihii Eugen” etc.

DRAGOR. Navă militară sau hidroavion avînd în dotare instalații și mijloace de descoperire și distrugere a minelor marine aflate în apă. *D* este armat, pentru propria apărare, cu tunuri și mitraliere. În funcție de raionul de acțiune, există *D* de rază (deplasament 100–200 t, $v = 10–15$ Nd), *D* de bază (pentru dragaj pe drumuri costiere și pentru convoiere; deplasament 300–700 t, $v = 10–20$ Nd), *D* de escortă (pentru însoțirea convoaielor de nave; deplasament 500–1 500 t, viteză circa 30Nd) și *D* (vedetă) fluvială (ă), pentru dragaj pe ape interioare, în bazine portuare etc., deplasamentul fiind de 10–100 t.

NAVĂ LOGISTICĂ. Navă militară auxiliară destinată să transporte rapid și la mari distanțe trupe, materiale și tehnică militară, precum și să asigure la bordul ei condițiile necesare conducerii forțelor navale. Are deplasament de 1 000–2 000 t și viteză de 18–20 Nd.

Mai sus de Cornul de Aur

Ceva mai la nord de cheiul și palatul Dolma Bahçe din Istanbul, și mai la sud de nava plină de fast a insulei Galatasaray, apele Bosforului scaldă treptele de marmură ale Muzeului marinei turcești. Loc în care timpul și apa – apă substanță, apa metaforă și spațiu – oferă într-o simbioză secretă prilej de înfiorare și nostalgie. Loc de reflecție, de înțelegere, de bucurare a privirii și minții.

Tunuri mici, de bronz, pe fiecare treaptă a scărilor de la intrare, tunuri navale mari, tot de bronz, pe pedestale solide, uriașe galoane medievale zoomorfe – lei, vulturi cu aripile

Galeră turcească (sec. XVI)

NAVĂ-DESANT (NAVĂ DE DEBARCARE, TRANSPORTOR). Navă pentru transport pe distanțe scurte (durata navigației — cel mult 24 ore), pentru debarcări, inclusiv în locuri neamenajate, de trupe, mijloace de luptă etc. Are fund plat, provă lată, dreaptă și rabatabilă, pentru a permite abordarea țărului și debarcarea. În lume, la începutul anului 1944 existau 80 tipuri totalizând 20 000 N.D.: LCP (Landing Craft Personnel): capacitate de transport 26 militari cu 3 t încărcătură; lungime 11,17 m; lățime 3,30 m; viteză 7—8 Nd; echipaj 3 marinari; LCA (Landing Craft Assault) și LCVP (Landing Craft Vehicle and Personnel): transportă 35 militari cu 0,4 t material; lungime 12,55 m, lățime 3,10 m, viteză 10 Nd; echipaj 4 marinari; LCM (Landing Craft Mechanized) pentru vehicule și oameni totalizând 30 t; LBE (Landing Barge Engineering) și LCER (Landing Craft Emergency Repairs) pentru reparații; LCK (Landing Craft Kitchen) pentru hrănirea desantului pe timpul traversărilor spre locul debarcării; LCF (Landing Craft Flak), LCG (Landing Craft Gun), LCR (Landing Craft Racket), transportând artilerie și respectiv, rachete; LCT (Landing Craft Tank) pentru tancuri sau materiale totalizând 120—350 t, în varianta LCT 2, nava având lungimea de 48,75 m, lățimea de 9,45 m, viteza 10 Nd; LSI (Landing Ship Infantry), navă de 3 000—10 000 t pentru trupe și mici ambarcațiuni; LST (Lan-

ding Ship Tank), transportă tancuri și alte mașini de luptă și are deplasament de 1 100—3 065 t. Tipul LCT 2 are 99,88 m lungime, 15,25 m lățime și 8—10 Nd.

NAVĂ CORSAR. Navă comercială armată sau navă militară, care acționează pe timp de război sub pavilionul unui stat împotriva navelor inamice, lovindu-le prin surprindere, capturându-le sau scufundându-le. Viteza, compartimentajul și armamentul NC trebuie să-i asigure rapiditatea deplasării, schimbarea raionului de acțiune și autonomie ridicată la mari distanțe de bazele proprii. Se deosebește de nava-pirat, care nu recurge la pavilionul unui stat, iar echipajul ei jefuiește, capturează sau scufundă fără nici o discriminare navele întâlnite.

HIDROAVION. Vehicul militar a cărui construcție specifică îi permite acestuia să amerizeze (decoleză) pe (de pe) apă, susținut de flotoare. În 1910, francezul Henri Fabre a realizat primul H. Destinațiile acestui vehicul sînt multiple: cercetare, supraveghere, legătură, salvare, acțiuni antisubmarine etc.

Căpitan VASILE PEDA

Căpitan de rangul III
ILIE MANOLE

ARTA UNUI FOTO- REPORTER

Virgil Ulieru s-a născut la 27 iulie 1929, în județul Timiș, la Comloșu Mare. Fiu de fotograf și fotoreporter, a devenit fotograf și fotoreporter la rîndu-i, îndreptîndu-și obiectivul aparatului de luat vederi asupra chipului ostașului încă din 1956. La revista „Viața militară” a început să lucreze din 1960, iar în 1961 a fost primit ca membru în Asociația Artiștilor Fotografi din România. Prezent la mai toate expozițiile interne și internaționale (și premiat, desigur!), a contribuit din plin, și contribuie, la prezentarea firească și nealterată a militarilor armatei noastre în ipostazele lor esențiale, inconfundabile. Dar, după cum vedeți, nu se rezumă doar la atît...

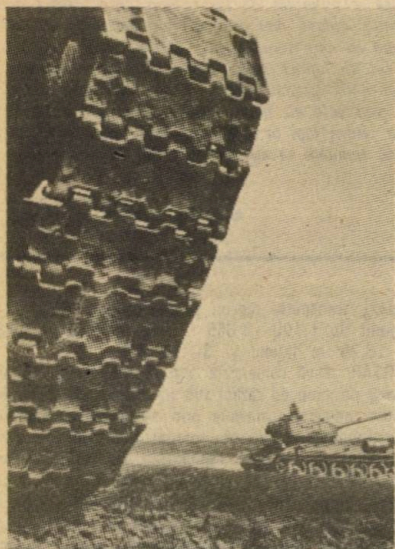

Ne-au dus — pe el, pe mine — drumuri lungi; ne-a privegheat mereu un ochi imens: acela care dă privirii sens și care știe noaptea s-o alunge; am stat în gări cumplit revelatoare și ne-am bătut pe-un om, pe umbra lui... dar niciodată n-am uitat de soare și largul nu ne-a fost nicicînd hai-hui...

E-o toamnă, între noi, atît de lină — că nu mai știm de unde se-ncepu... Era, el, DA? Eram, prin sine-și, NU? Știu doar atît: așteptu-l să revină, mereu, într-a privirii întrebare — să-i înțelegem capătul de zi, să ne învingem propria eroare: de-a nu mai fi, de-a pururea a fi...

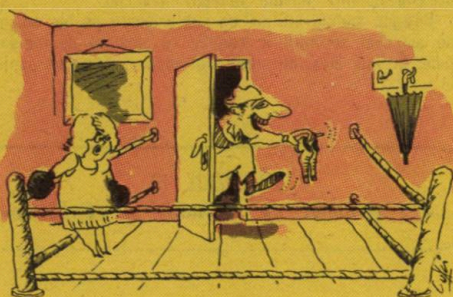
Priviți-i sufletul! Și-apoi priviți/ cu-ncredere, cu drag, cu-ngăduință,/ cum sinteți și, apoi, cum vreți să fiți,/ cum poate fi lumina cu puțință!

G.F.C.

A DESENA O METAFORĂ

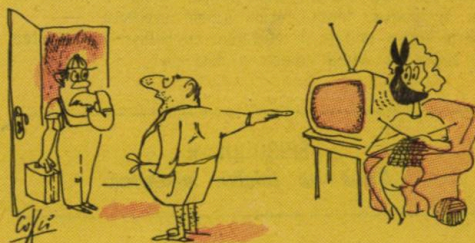
De peste 25 de ani, Octavian Covaci este un nume care a câștigat continuu în prestigiu și autoritate în lumea caricaturiştilor, și nu numai a lor. Pentru că a surprinde în câteva linii un aspect exemplar al existenței, fie el și înveșmântat în aură satirică, ține de îndeletnicirile esențializante, acelea care, transgresind realul cotidian — și înglobându-l totuși — pătrund în metaforă. Locotenent-colonelul Octavian Covaci — în viața de zi cu zi operator la Studioul Cinematografic al Armatei, unde este coautor la aproape 100 de filme — ca artist plastic, a evoluat mereu stilistic, în pas cu problematica cotidiană, cu gustul și exigențele marelui public, desenele sale — peste 2 000

publicate — fiind adevărate fișe de temperatură ale spiritului unei societăți efervescente ea însăși, cu o deosebită capacitate de reacție, de opinie.

Palmaresul caricaturistului este impresionant. Prezent, încă de la debut, la majoritatea manifestărilor de gen din țară și străinătate, a acumulat 10 premii naționale și 9 internaționale, între care locurile I la concursurile de grafică umoristică de la București (1968, 1982, 1985), Suceava (1977), Tokio (1980), Brăila și Vaslui (1982), precum și premiile „Excellency” dobândite la Tokio în anii 1981, 1982 și... 1987, ultimul premiu urmându-i a i se decerna în zilele când apare almanahul nostru.

Urîndu-i noi succese în continuare, oferim cititorilor spre delectare câteva din ultimele sale realizări.

I s-a defectat... sonorul!

Microfoiletan

CUM
SE INTRĂ
ÎN FOLCLOR

MAIOR
VASILE POPA

Sergentul Gigi Tutunaru este un veritabil erou al folclorului ostășesc nou. Am aflat-o chiar din grupa pe care o comandă, unde asemenea creații ni-l recomandă. De exemplu, faptul că el are simpatii „gradate” printre militari a stîrnit ecouri. Un autor anonim, desigur soldat, într-un catren așa i-a cîntat: „Cu tov. sergent n-ai probleme! Dacă-i raportezi din vreme!// El te și recompensează/ Cel mai tîrziu la amiază!” Remarcabilă promptitudine! Iată însă ce atitudine ia mai departe poetul anonim într-un alt catren: „Ca să-l convingi pe tov. sergent/ Trebuie să-l servești cu-n Kent!// Căci cine-i dă, bunăoară,/ Are viața mai ușoară”. Dacă am înțeles noi corect, tutunul are la sergentul Tutunaru cel mai mare efect. Căci el e îndrăgostit lulea de această... iarbă rea! Fumîndu-și zilnic „calumetul”, le subțiază altora bugetul, pentru că, în concepția lui, o țigară nu-i chiar un capăt de țară.

Cîte-un ostaș rapsod însă recunoaște că, de unde dau ei, se cunoaște. Ba, pe drumul de costiaș ce duce-n poligon l-am auzit deunăzi pe unul din pluton spunînd c-ar vrea să zboare săptămînal acasă, dar sergentul nostru, fără țigări, nu-l lasă! De-aceia, el cu jale doinea un cîntec dulce, zicînd că prea devreme, acasă, nu se duce! Căci, dacă n-ai un Kent și-un foc, bați mereu pasul pe loc!

În limbajul comun, acestor invenții li se spune cu delicatețe atenții. Dar atenție: în regulamente, ele sînt totalmente absente! Așa că nu ar fi exclus ca sergentul supus, luat de șefi la întrebări, să rămînă fără... țigări, intrînd de data aceasta-n folclor ca autentic... nefumător! Care, de cînd s-a fript cu Kent, a devenit foarte atent!

URMĂRIREA a luat sfârșit

(povestire pseudopolițistă)

EPISODUL I „Misterele nopții”

Bing, bang, bing! (Asta de douăsprezece ori)
E miezul nopții. O cucuvea cîntă sinistru. E ora fantomelor.
Persoanele slabe de inimă să nu citească mai departe.
Pe deasupra mai este și liniște. O liniște mormintală. Pe
dedesubt nu se știe cum este.

Deodată, la parterul unui bloc se aude o bufnitură de corp
trîntit și un strigăt sîșietor:

— Miaauu!

Stop! Cititorul să mă scuze. L-am introdus din eroare în ca-
mera unui locatar care a căzut din pat peste pisica favorită. O
luăm de la început. (Povestirea, nu pisica).

Bing, bang, bing! (Nu mai știu de cite ori, fiindcă a trecut
miezul nopții). Cucuveaua a tăcut. Și totuși, cineva cotrobiea
prin niște sertare în virtul picioarelor. Bineînțeles, cu degetele
de la mini. Răsufală ușurat; a găsit...

— Mișule, pune țigările la loc! răsună strident o voce de
femeie.

Poftim, iar n-am nimerit unde trebuie. Dragă cititorule, te
rog nu te enerva, fiindcă acum începe aventura.

Undeva, într-o unitate a militarilor cu petițe de culoarea
cerului senin, la ivirea zorilor, o dată cu...

EPISODUL II „Sună un telefon misterios”

Exact, sună un telefon. Griguță, telefonist de serviciu, ridică
plictisit receptorul.

— Da!... Să trăiți, tovarășe maior, ordonați!... De ce nu mă
prezint?... Păi dacă vă cunosc, de ce să mă mai prezint?... Am,
am înțeles!

Griguță își notează ceva în caietul de însemnări, apoi lasă
receptorul în furcă. Nu apucă, însă, să-și finalizeze acțiunea că
iar îl deranjează un apel.

— Alo?... A, noroc, măi, Năică!... Mersi, bine, dar tu?
Cum, e cineva pe firul nostru? Cum și-o păstra echilibrul?
Bine, bine, să nu mai ținem telefonul ocupat!

Soldatul închide din nou aparatul.

Stimate cititor, rogu-te mai suportă un ultim țîrit de sone-
rie. Este telefonul misterios pe care-l așteptăm de la începutul
episodului doi.

— Da!

— Vă rog cu soldatul Uță! se aude o voce blondă.

— Regret, e în aplicație la Zimnicea! răspunde telefonistul
de serviciu. Vine peste o săptămînă!

— Cu cine am plăcerea? întreabă vocea de aur.

— Secret, fetițo!

Și receptorul cade, vigilent, în furcă.

Dar „fetița” nu renunță și mai sună o dată.

— Ce mai este? se enervează Griguță.

— Spuneți-i soldatului Uță că din acest moment îl voi găsi
și-n gaură de șarpe!

— Dar cine...

Interlocutoarea, însă, trîntise receptorul.

Telefonistul rămîne pe gînduri. O dramă pasională? Exclus.
Nu cumva prietenul său se afla amestecat în cine știe ce com-
binații necurate?! În ultimul timp parcă era puțin neliniștit.

„Trebuie să lămuresc misterul!” își spune Griguță și cu
această hotărîre devine detectiv neoficial.

Desigur, stimați cititori, aș putea lămuri pe loc enigma, dar
nu am chef să intru în conflict cu amatorii de romane poli-
țiste. Și, mai ales, nu vreau să-l supăr pe detectiv pentru care
în...

EPISODUL III „S-a terminat cu «Șifnul» și «Colombo»”

Și o să vedeți de ce. Pînă atunci, însă, îmi permit să fac
un sumar portret al eroului nostru: este un bărbat de o frumu-
sețe rară (iertăți-mi trucajele literare), blond, cu ochi albaștri.
Trăsăturile dure ale feței se potrivesc perfect cu gura-i senzua-
lă, ce zimbește tot timpul seducător. (Le-am dat gata pe citi-
toare). Spre satisfacția lor și a adolescenților, mai adaug că
are un corp athletic, că știe judo, jiu-jitsu și karate.

Cu aceste precizări, nu mă îndoiesc de fel că detectivul Gri-
guță va ajunge tot atît de celebru ca Sherlock Holmes.

Așadar, el era hotărît să dezlege misterul. Imaginația îi lu-
cra febril. Se și vedea pe primele pagini ale ziarelor, omagiat
pentru deducțiile sale geniale.

Evident, primul și ultimul anchetat a fost soldatul Uță. Cum
s-a întors din aplicație, detectivul i-a pus o întrebare care l-a
făcut pe interlocutor să treacă prin toate culorile curcubeului:

— Cine e fata aceea care te-a amenințat?

Neprimind răspuns, Griguță se hotărâște să-și urmărească
prietenul ori de cite ori va ieși în oraș. Și o dată cu...

EPISODUL IV „Începe marea aventură”

Întîmplarea face ca în această zi nici Griguță și nici Uță să
nu aibă învoire. Cum cel de-al doilea stă ca pe jăratec, detec-
tivul nu-l slăbește o clipă din ochi. Și bine face pentru că
Uță, apropiindu-se de gardul unității, își testează aptitudinile
sportive. Fiind cel mai bun la o sută de metri garduri, celălalt
nu se lasă mai prejos. Amîndoi mulțumind în gînd responsabi-
lului cu natura că n-au fost somați de santinelă și alergînd
spre oraș.

Urmăritorul îl urmărește pe urmărit de departe. Urmăritul nu știe că e urmărit. Ș.a.m.d... La un moment dat, Uță se oprește să aștepte la un colț. După câteva minute, acolo își face apariția, exact în...

EPISODUL V „O domnișoară agitată”

Detectivului îi păru rău că nu putea să se apropie. Domnișoara e nervoasă, gesticulează. Probabil ca să o liniștească, Uță o invită într-o cofetărie. Pentru o clipă coada urmăritului intră în panică, dar se liniștește, constatând că-i poate supraveghea pe cei doi prin ferestrele înalte ale localului.

După aproximativ o oră, cât au stat să descinte paharele de oranjadă, cei dinăuntru par a fi ajuns la un acord: fata împinge un pachet spre Uță, iar acesta face un gest asemănător cu alt pachet, pe care-l scosese de sub veston. Imediat domnișoara se ridică și iese. Uță își sprijină capul în mâini pentru a-și frământa mai bine gândurile, apoi cumpără o sticlă de coniac și părăsește localul.

Prudent, Griguță îl urmărește de departe pînă la gardul unității. În momentul cînd prietenul său escaladează grăulul, detectivul îl ajunge dintr-o săritură și se prăbușesc amîndoi în curtea unității.

EPISODUL VI „Detectivul dezleagă enigma”

- Ce ai în pachet? se răstește Griguță.
- Ah, ce m-ai speriat! Tu erai mă, păcătosule? Uite, trage un gît de coniac!
- Mersi, hai noroc, da' nu mă corupi tu cu asta. Ce i-ai dat fetei și ce ți-a dat? Ceva documente secrete?
- Deci m-ai urmărit?
- N-are importanță. Răspunde la interogatoriu!
- Ei, bine, ne-am certat și ne-am restituit scrisorile de dragoste. Poftim, uite-le, citește-le... Și hai să mai bem, ca vreau să uit!
- În același moment se aud niște pași...

EPISODUL VII „Suspans”

Cineva îi somă. Era santinela. Urmărirea a luat sfîrșit. Cercetările continuă.

Maior LICĂ PAVEL

JOC - IUBIRE - ÎNȚELEPCIUNE

Fără îndoială, în secolul nostru sportul are, mai întîi de toate, o valoare biologică. El înseamnă sănătate, relaxare, longevitate.

Dar sportul, prin lumea lui de neprevăzut și frumuseți, mai are o valoare, poate tot atît de însemnată, o valoare estetică și educativă.

Prin aceste valențe complexe, tinerești, dar și mature, totodată, căci este o activitate care te cheamă de la 3 la 80 de ani — sportul devine, așa cum spunea Tudor Vianu, un fenomen modern foarte complex, o componentă a vieții sociale contemporane.

Încă din antichitate Platon, în lucrarea sa de îndrăzneală clarviziune „Republica”, afirmase că: „acei ce se ocupă doar de exercițiile trupului devin mai brutali decît ar trebui; iar acei ce se dedau numai exercițiilor spiritului ajung mai moleși decît s-ar cădea”.

Peste ani, ideea este reluată și întregită de autorul lui Faust, educatorul unui prinț și el însuși convins și pasionat de natură și mișcare, patinator entuziast, așa cum îl arată chiar și picturile timpului. Pentru Goethe, viața omului este alcătuită din seriozitate și joc. Numai acela va fi „înțelept și fericit care va ști să păstreze echilibrul dintre ele”.

A face sport, a te juca de fapt, înseamnă a te regăsi pe tine însuți, a da minții și trupului nu numai satisfacții momentane, ci și largi posibilități de împlinire. Parcă auzi îndemnul poeziei lui Blaga: „Dați-mi un trup, / voi munților, / mărilor, / dați-mi alt trup / să-mi descarc nebunia / în plin”.

De fapt, viața este și joc, iar într-o componentă a sa, omul trebuie să fie și un Homo ludens, un om care se relaxează prin joc, înțelept și frenetic, cu nereușite și împliniri, cu experiențe care se string și rodesc în ani.

Ce frumos, ce convingător este Lucian Blaga în poezia „Treizece fețe” cînd vorbește de joc, iubire, înțelepciune: Copilul ride: / „Înțelepciunea și / iubirea mea e jocul”. / Tînărul cîntă: / „Jocul și înțelepciunea / mea-i iubire”. / Bătrînul tace: / „Iubirea și jocul meu e / înțelepciunea”.

Un stadion nu este numai o construcție de beton și iarbă, în care tinerii se întrec, iar oamenii de toate vîrstele freacă și cer, ca dintotdeauna pe arenele lumii, victoria.

Trei sînt zeii tinereții, mărturisirea cu nostalgie cel ce-a scris „Olimpicele” — Henry de Montherlant — sportul, arta și prietenia: Cine nu crede în ei la vîrsta cînd nu se poate să crezi altceva, le va simți lipsa toată viața.

A nu face sport, gîndea Giraudoux, marele dramaturg francez, care a cochetat mult cu sportul în tinerețe (ca junior a alergat 400 m în 50 de secunde), este ca și cum nu ai folosi toate posibilitățile unei mașini: „Omul care nu știe să se joace, să alege, să sară și să înoate este ca un automobil căruia nu i se folosește decît viteza întîi”.

Aceasta nu exclude ideea de a fi spectator. „Nu există o recreație mai plăcută — spunea foarte convins Camil Petrescu — atunci cînd lucrezi intens, ca o partidă frumoasă de fotbal”.

Viața te cere mereu alături de tineri, de tinerețe, să te străduiești să ții pasul aproape de ea. Dar pentru aceasta trebuie să știi să te joci, să fii în mijlocul celor care se joacă și se înveselesc ori pe un teren de sport ori pe... scenă.

„Joacă-te, ca și copiii, zhenghieuște-te, aleargă, amestecă-te în jocurile lor. Numai proștii sînt serioși” — spunea George Călinescu.

Dintre toate activitățile și experiențele secolului nostru, sportul este una din cele mai dinamice și rodnice. Este activitatea cea mai apropiată de viață și, am putea spune, împreună cu Hemingway, cel dornic de călătorii și coride, că este însăși viața: „Sportul, jocul în general, te învață să câștigi corect, cînsit. Sportul te învață să pierzi în mod demn. Prin urmare, sportul — jocul, te învață de toate, te învață ce este viața”.

OCTAVIAN VINTILĂ

SPORTUL

eterna poveste...

Sportul e un fenomen pe care timpul nu a reușit nici să-l altereze și nici să-l modifice ca esență, performanțele, recordurile sportive, da. Întreg eșafodajul de companii de televiziune, antrenori, publicitate, piste moderne, tartan, gazon artificial etc., etc. a ajutat fără îndoială la progresul, la răspindirea disciplinelor sportive, la folosirea unor capacități nebănuite ale corpului omenesc prin toate mijloacele posibile: chimie, biochimie, medicină sportivă, ducând performanțele spre limitele umane (dacă ele există). Dar tot acest păienjenis, această suprastructură indispensabilă civilizației moderne, n-a izbutit să cizeleze un singur lucru: bucuria victoriei. Sinonimă cu plăcerea de a face sport. Nimeni nu poate garanta că bucuria victoriei de azi într-un concurs de masă sau la Jocurile Olimpice e mai mare decât cea a învingătorului olimpiadelor antice, incunat cu ramura de măslin și slăvit în ode. Nimeni nu ne poate convinge că plăcerea de a face sport azi e superioară celei din vremuri imemorabile, cînd, pe stadionul de marmură din Atena, învingătorii sau învinșii erau înobilizați de uralele spectatorilor, spectatori care se opreau pentru „o clipă” din confruntările barbare – indispensabile acelor vremuri – pentru a glorifica sportul și pentru a eterniza pe eroii acestuia în statui.

Nu trebuie să existe termeni de comparație între aceste două momente ale existenței noastre milenare, particularizate în sport. Sportul, cu toate derivatele sale, a existat prin sine însuși, a fost, este și va fi un fenomen de sine stătător, generînd multiple satisfacții. Olimpiadele au „izbucnit” acum peste 2000 de ani și au continuat să „erupă” vreo cîteva secole bune, apoi o mantie religioasă le-a înăbușit temporar; dar lava lor mocnea în străfunduri și a erupt din nou în 1896, cînd Pierre de Coubertin, dînd glas voinței oamenilor, le-a lăsat din nou să „curgă”, fiindcă dragostea oamenilor pentru sport a rămas aceeași...

Sportul este un joc a cărui rațiune de a exista constă în însăși desăvîșirea sa și nu are alte reguli decât cele pe care și le elaborează în mod liber. Dar, în același timp, printr-o antinomie plină de sens, acest joc este un exercițiu riguros al cunoașterii și al stăpînirii de sine. Asumînd cu luciditate elementul dat, corpul, sportul caută cu cea mai mare exactitate să-i descopere resorturile, atît slăbiciunile, dar mai ales resursele, pentru a le folosi metodic, în funcție de un randament optim, bine gîndit. Nici o cercetare, o explorare a actualității și potențialelor nu duce atît de departe exigența adevărului cum o face antrenamentul sportiv; în nici un alt domeniu, cîndem, individul, înfruntînd efortul, singur sau în echipă, nu-și cunoaște mai bine ființa sa fizică și morală ca pe un teren de sport.

În sfîrșit, sportul este, în special, efortul de a se depăși pe

sine și ca atare constituie în primul rînd o experiență morală și o admirabilă școală de energie unde se pregătesc performanțe de tot felul, cele ale conștiinței și cele ale corpului.

Printre eforturile cărora sportul le impune o practică relativ constantă, unul din cele mai importante pentru formarea caracterului este acceptarea, respectarea, am spune chiar cultul regulii; această regulă care este cu atît mai indispensabilă cu cît constituie expresia și garanția libertății sale specifice. Prin aceasta, sportul este învățarea spiritului de dreptate, a celui simț al dreptății devenit principiu suprem de așa manieră încît, în cel mai important moment al competiției, sportivul îl va situa mai sus decât însăși victoria sa. El este exprimat în frumoasa denumire de fair-play și faptul că este folosit în toate ocaziile, atît în viață cît și pe terenurile de joc, pentru a desemna cîntecul cea mai pură și mai cavalerescă, este un omagiu conferit valorii morale a sportului și nobleței sportivilor.

„Succesul spectacolului sportiv, importanța pe care a capatat-o sînt din păcate prea adeseori exploatare pentru scopuri străine, chiar opuse sportului: mercantilismul, șovinismul etc. Trebuie reacționat energic, dacă vrem să-i păstrăm sportului sufletul. Trebuie să alegem între cercul roman și palestra greacă. Trebuie să alegem între exaltarea orgoliului național și fraternitatea umană, între ceea ce îi desparte pe oameni și ceea ce îi unește.

Desigur că sportul, sub aspectul său de competiție, constituie o sursă admirabilă pentru spectacole frumoase și emoționante; ceea ce face, pe bună dreptate, parte din cultura modernă. Dar, pe de altă parte, dezvoltarea spectacolului sportiv a deturnat atenția de la morală intimă a sportului în favoarea capacității sale de divertisment. Sportul a devenit un divertisment pentru mulțimile reduse la rolul de spectatori, pe care radioul și televiziunea îi scutește chiar de a lua drumul stadionului.

Sportul ar trebui să revină la natură. Izvorul celor mai sănătoase bucurii ale sale înseamnă să redai corpului libertatea sa instinctivă și prin aceasta să restabilești comuniunea omului cu imensa natură din care face parte. Această reîntoarcere la autenticitate se impune în zilele noastre mai mult ca orînd pentru a compensa dezechilibrul crescînd introdus în modul nostru de a trăi de dezvoltarea mașinismului și de condițiile artificiale de existență care prevalează în aglomerațiile urbane. La un moment dat, mișcarea sportivă a fost, înainte de toate, și o evadare a orașenilor către natură și semnificația ei proleptică a fost de a avertiza umanitatea de problemele ridicate de civilizația industrială. Nu putem evita acest aspect eminamente salutar al sportului, atunci cînd reieșe că această civilizație poate și distruge, și polua din ce în ce mai mult mediul

Unitățile noastre
militare,
dotate
cu complexe
baze sportive,
oferă
tinerilor ostași
condiții optime
de pregătire
fizică

Înainte de meci,
o binevenită
încălzire

înconjurător natural al omului" (din alocuțiunea pronunțată de René Maheu — director general al O.N.U. pentru educație, știință și cultură — la Congresul științific organizat cu prilejul Jocurilor Olimpice de la München).

Dar mai există și o altă „poluare”, despre care s-a scris și s-a vorbit destul de puțin, deși ea nu este mai puțin nocivă: aceea a imobilității, a sedentarismului. Extinderea proceselor de automatizare și de mecanizare a producției, înmulțirea mijloacelor de transport, cinematograful, radioul, telefonul, liftul, televizorul și alte descoperiri îndreptate spre binele omului

poartă în ele și reversul medaliei. Reducând, zi de zi, aria efortului fizic și a mișcării, ele determină efecte cu totul negative asupra dezvoltării tinerei generații și a sănătății vîrstnicilor, deopotrivă.

Departă de noi intenția de a pune în discuție valoarea marilor descoperiri care catapultează societatea contemporană pe culmile civilizației, îmbogățind viața materială și spirituală a ființei umane. Dar de aici și pînă la instalarea unui reflex de imobilitate ca o deprindere de viață este o cale lungă. Vezi, de pildă, tineri zdraveni, dispuși să aștepte liftul minute în șir pentru a coborî... cîteva etaje sau oameni în toată puterea care se înghesuie în autobuz ca să meargă... o stație! Nu este cu nimic paradoxală afirmația că ar fi recomandabil, chiar și pentru bătrîni, nu să coboare, ci să urce cîteva etaje pe zi. Mai ales că medicina modernă recomandă exercițiul fizic în tratamentul infarctului miocardic.

Echilibrul biologic al ființei umane se realizează, printre altele, și prin dinamică, prin mișcare sistematică zilnică, singurul mijloc sănătos, natural și eficient de compensare a vieții statice, sedentare, care, după cum se știe, accelerează fenomenele și procesele degenerative.

Unele persoane justifică această situație prin motive așa-zis obiective: lipsa de timp și neajunsurile din baza materială. În realitate însă, cauzele pentru care un număr încă mare de tineri și adulți nu practică exerciții fizice sînt, în majoritatea cazurilor, de ordin subiectiv, nelegate nici de baza materială, nici de timp și nici de faptul că nu ar fi accesibile. Ele țin de atitudinea personală a omului, de educația lui, de modul cum fiecare înțelege importanța exercițiului fizic și acționează ca atare.

A ști să înoți, să alergi, să joci volei, să urci pe munte și a face cu plăcere și cu pricepere din fiecare cite puțin, aceasta este o cerință imperioasă a timpurilor noastre. Nu-i cerem sportului numai să formeze campioni, deși el acționează adeseori și ca un revelator, scoțînd la iveală mari talente; îi cerem însă să-i convingă pe cît mai mulți de valoarea neprețuită a mișcării. Iar cînd 70, 80, 90 la sută din publicul care umple stadioanele va avea o condiție fizică oarecum comparabilă cu a celor din arenă, atunci sportul își va îndeplini în totalitate menirea.

Dar aceasta vizează sportul ca fenomen de masă, nu numai subjugat performanței, fapt care impune necesitatea unei intervenții la nivel macrosocial. Astfel, numai o activitate bine organizată, instituită la nivelul întregii populații poate duce la rezultate meritorii. În acest sens marea competiție sportivă națională „Dacia”, inițiativă de preț a secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, oferă un cadru larg, popular, manifestărilor sportive, creează fiecărui om al muncii din patria noastră posibilitatea plenară a practicării sportului, act de mare valoare umană și socială, vizînd însăși sănătatea, vigoarea poporului român, angajat într-o operă remarcabilă: construirea socialismului și comunismului în patria noastră.

Începuturi... sportive

● În anul 1911, căpitanul Ion N. Păun a realizat una din marile performanțe ale timpului, întreprinzînd un raid călare de la București la Paris, stîrnind admirația tuturor cercurilor sportive europene. El a plecat din București la 24 aprilie 1911, călare pe iapa Nonnius și avînd ca... ataș o minză de doi ani. Călarețul avea 59 de kg, iar bagajul din „ataș”, 22 de kg. Distanța de 3 550 de km a fost parcursă în 58 de zile, deci s-a realizat o medie zilnică de 62 de km — un record absolut pentru vremea aceea.

● În primăvara anului 1866, actorul Iorgu Caragiale — unchiul lui I.L. Caragiale — alcătuește o trupă cu care pleacă în provincie pentru a-și câștiga existența, așa destul de nesigură. În trupă, printre actori, figura și Gh. Moceanu, care execută diverse figuri de gimnastică acrobatică.

● La 3 martie 1896 apare la București „Revista sportivă”, condusă de Al. Davila, publicație ce se voia „un organ al sporturilor pătrunse în toate straturile noastre sociale” (hipism, ciclism, vinătoare, scrimă, tir, gimnastică, sporturi atletice etc.), „un letopisetz modern și atent care să consemneze evoluțiunea lor atît de repede și în care să se afle activitatea deslășurată în alte țări” — cum se preciza în editorialul primului număr.

● Bucureștii au avut primul lor balon în anul 1818 — BĂȘICA LUI CARAGEA, cum a fost denumită. Era confecționat din pinză de Brașov și avea patru stîmjeni în diametru. Pentru umplerea cu aer cald a acestui balon românesc au fost arse cinci vedre de spirt. Lansarea s-a făcut de pe Dealul Spirii, iar aterizarea în comuna Cătelu, unde-l dusesse vîntul. În 1874 este înălțat la București și cel dintîi balon românesc cu pasageri la bord. S-a numit balonul „MIHAI BRAVUL”. Fusese confecționat la Paris și avea dimensiuni de adevărat uriaș pentru timpul său: 25 de metri înălțime, 14 metri diametru. Umplut cu 1 200 mc de gaz, fabricat de uzina de la Filaret, balonul s-a înălțat, la 9 iunie 1874, cu doi pasageri, iar la a doua încercare, cu patru oțeteni. Douăzeci de ani mai tîrziu (1894), secția de aerostație a armatei române confecționează în țară primele baloane pentru armată.

D. BĂSCLEANU

CRISTIAN ȚOPESCU

STEUA

Cupa Campionilor Europeni, ediția 1987—1988, a ajuns în faza sferurilor de finală, rămânând în competiție opt dintre cele mai bune echipe ale bătrânului continent. Formații de mare valoare, cu un palmares impresionant. Între ele și campioana noastră, **Steaua București**. Jucătorii militari și-au dovedit din nou valoarea internațională impunându-se clar în primele două tururi, când au întâlnit campioanele Ungariei și Ciprului, calificându-se în sferturi cu scorul general 9—3 rezultat din trei victorii, din care una obținută în deplasare. Prezentăm în rândurile care urmează drumul roș-albaștrilor în prestigioasa competiție cu speranța, justificată de altfel, că el va avea capăt pe stadionul unde se va desfășura finala. Tabloul „monștrilor sacri” angajați în lupta pentru trofeu se prezintă astfel: *Steaua, Real Madrid, Bayern München, Benfica Lisabona, Bordeaux, Eindhoven, Anderlecht și Glasgow Rangers*.

STEUA — M.T.K. BUDAPESTA: 4—2

După „pasul cu stîngul” din ediția trecută, cînd fotbalistii militari fuseseră eliminați de Anderlecht, în condițiile cunoscute, tragerea la sorți pentru Cupa Campionilor Europeni a fost așteptată cu un justificat interes în Ghencea, avînd în vedere, în primul rînd, marea dorință a tuturor jucătorilor pregătiți de Anghel Iordănescu și Radu Troi de a urca, din nou, în vîrful piramidei. Telexul ne aduce vestea mult așteptată: *Steaua—M.T.K. Budapesta*, primul joc urmînd să aibă loc la București. *Lucian Bălan*, întâlnit imediat după tragerea la sorți, se arată optimist: *„Fără a fi considerat lipsit de modestie, sînt convins că diferența de valoare, dintre noi și campioana Ungariei va înclina balanța în favoarea Stelei. Venim după o perioadă de pregătiri intense, după un puternic turneu cîștigat în Belgia și, să nu uităm, avem datoria să ne onorăm cartea de vizită. Dincolo de aceste considerații, fotbalistii unguri constituie un adversar puternic, în fața căruia vom face totul, în limitele regulamentului, firește, pentru a obține calificarea”. Partida este așteptată cu interes, mulți dintre suporterii Stelei gîndindu-se că triumful euro-*

pean din 1986 a avut la început un meci Steaua — Honved Budapesta (în turul al doilea), „treaptă” urcată de ai noștri cu scorul general de 4—2. Antrenorul Verebes, venind la București să urmărească jocul Stelei, se arată circumspect, este zgîrcit în declarații și pleacă îngîndurat. Mașina de fotbal din Ghencea îi provoacă momente de neliniște. În plus, modul în care cele două echipe debutează în campionatele interne pare a spune totul despre... viitoarea confruntare. Steaua, victorie după victorie, M.T.K., un punct din patru meciuri! Jocul de la București, desfășurat în fața unui stadion arhiplin, a avut la timonă, cum era de așteptat, echipa noastră, decisă să tranșeze aici calificarea. Combinațiile rapide și imprevizibile, schimbările de ritm și atacurile pe extreme, cu un Lăcătuș dezlănțuit, aduc în situație de K.O. apărarea oaspeților, care cedează de patru ori, dar îi suferă și șansa în cel puțin cinci faze electrizante. Hagi, de două ori, cu execuții „de maestru”. Boli, șut din afara careului la vinclu și Lăcătuș, minge lobată peste portarul Gaspar, sînt autorii golurilor, la care se putea adăuga și al cincilea

dacă „centralul” Velodi Mininosvili, influențat de la tușă de Rustan Rogimov, nu ar fi anulat punctul realizat de Marius Lăcătuș la o fază demnă de antologie. După meci, la cabine, antrenorul *Anghel Iordănescu*, mulțumit de evoluția jucătorilor, ne declară: *„Am făcut o partidă bună și cred că am luat o serioasă opțiune pentru turul doi. Vom pregăti cu atenție returul pentru a lăsa la Budapesta o impresie dintr-una dintre cele mai bune. Le mulțumesc oaspeților noștri pentru fair-play-ul cu care și-au apărât șansele”. Jozsef Verebes vine și-i salută pe steliști, urîndu-i lui Hagi mult succes în cariera sportivă. La Budapesta, Steaua a pierdut cu 2—0 un joc care a stat sub semnul echilibrului. Bara lui Hagi și ocaziile ratate de Stoica, Belodedici și Balint au contat mult în stabilirea rezultatului final, decis de două neatenții în apărare. Deși învinsă, campioana noastră a lăsat (cum dorea antrenorul ei) o impresie deosebită, gazdele fiind mulțumite că și-au trecut în palmares o victorie la supercampionata Europei. Cea care mergea înainte era, prin justetea valorii, Steaua. În avionul care ne aduce de la Budapesta se fac pronosticuri pentru viitorul adversar. Se pronunță nume sonore și se comentează rezultatele din celelalte întâlniri. Jucătorii militari, marcați vădit de insucces, știu că drumul nu este presărat numai cu victorii, dar își cunosc foarte bine puterea de luptă...*

STEUA —

OMONIA NICOSIA: 5—1

Așteptăm în redacție tragerea pentru turul doi. Timpul trece destul de greu și surpriza vine din partea prietenului Ion Predoșanu, redactorul-șef al „Comertului socialist”, vecin cu telexul Agerpres-ului. El sparge neliniștea cu un *Steaua-Omonia*, informație pe care, pentru moment, o

În așteptarea primăverii europene

luăm drept farsă. Dar nu este așa. Vom juca într-adevăr cu echipa campioană a Ciprului, adversara de anul trecut a *Sportului studențesc* în Cupa U.E.F.A. Duc la rindu-mi vestea mai departe la club, unde stabilesc cu Octavian Vintilă amănunte pentru programul primului meci, care se va juca la București. Am puține date despre fotbalul cipriot și îl aștept cu nerăbdare pe Cristian Țopescu, prezent la tragerea la sorți. Dar, din păcate, reprezentantul Clubului *Steaua* nu aduce nici un documentar, pentru simplul motiv că... viitorii noștri adversari nu s-au prezentat la festivitate! *Omonia* are la conducere un antrenor bulgar, Arsov, care a venit la Nicosia însoțit de doi compatrioți, Jevizov și Lahciev, jucători masivi, cu mare mobilitate, în special primul. În campionat, *Steaua* își continuă cursa de regularitate, așteptând cu încredere primul meci din turul doi. Campioana Ciprului sosește la București duminică dimineața, efectuând în aceeași zi un prim antrenament. Din delegație face parte și fosta „Gheață a Europei”, Caiafas, care se interesează de rivalul său la mult rîvnit troleu continental, Dudu Georgescu. Știm toate „isprăvile” oaspeților noștri în cupele europene, în mod deosebit cînd au evoluat pe teren propriu, dar nu ne gîndim nici un moment la o eventuală surpriză. Partida, dominată categoric de steliști, se încheie cu un 3—1 ce nu pare a spune prea mult. Hagi, de două ori, și Iovan sînt autorii golurilor, respectiv Xiurupas. *Omonia* a făcut totul pentru a limita proporțiile scorului și a reușit, dar, din păcate, prin mijloace străine fotbalului: obstrucții, trageri de timp, simulări, avînd în portarul Haritou cel mai bun „actor” al său. *Steaua* cîștigă și are datoria să se impună și în retur în fața unei echipe tenace, care a progresat sub bagheta tehnicianului bulgar. La Nicosia, o primă surpriză răsfoind ziarele dinaintea partidei. Interes enorm pentru prezența *Stelei* aici și un optimism exagerat din partea confracților ciprioți. Singur, cronicarul de la „Fileleferos”, Michalis Gavrilidis, este mai circumspect, atrăgînd atenția asupra lui Hagi. Marți seara, a doua surpriză: gazoul stadionului Makaryon. Denivelat, cu spații mari, fără iarbă în interiorul careului și dimensionat neregulamentar. Se face un antrenament ușor la care participă și Belodedici, plecat de la București cu un hematom la o unghie de la piciorul drept. Strînge din dinți și nu acceptă ideea că va lipsi din formație. Ascunși într-un colț al tribunei, antrenorii *Omoniei* urmăresc și-și notează tot despre „biliardul” steliștilor. Marius Lăcătuș este, ca de obicei, campionul bunei dispoziții, glumind cu scriitorul Ion Băieșu. Cristian Gațu, conducătorul delegației, calm, îmi spune că ai noștri vor cîștiga.

Încercatul „lup al arenelor sportive” are un simț aparte care nu-l va înșela.

A doua zi plecăm devreme la stadion, strecurîndu-ne greu printre mașinile care aleargă într-un singur sens, spre arena unde va avea loc partida. Aici ne întîmpină o puternică galerie română care avea să-și facă datoria pe parcursul celor 90 de minute, dirijată de muzicalul supporter stelist Horia Moculescu. Întîlnirea nu are practic istorie, fiind dominată de fotbalistii militari. Lăcătuș este irezistibil, sprintează uluitor, centrează și bietul fundaș Evagoras nu poate face altceva mai bun decît să trimită balonul în propria-i poartă. Este minutul opt și apărea *Omoniei* se prăbușește, primind lovitura decisivă. Dar nu va fi ultima. La masa presei jubilăm iar Constantin Vrînceanu, redactorul-șef adjunct al „României libere”, mă îmbrățișează spre deziluzia jurnaliștilor ciprioți, care, pentru un moment, refuză să creadă că golul a venit așa de repede în poarta lui Haritou. Marius se joacă pur și simplu cu defensiva gazdelor, croșetează un balon și șutează fără speranță pentru portar. *Steaua* conduce cu 2—0 și tribunele aplaudă spectacolul oferit de roș-albaștri. Repriza a doua îl are solist pe Hagi, dar golul nu mai vine. La sfîrșitul meciului jucătorii ciprioți îi felicită pe ai noștri, iar Tudorel Stoica, în calitate sa de căpitan al echipei, primește o frumoasă cupă. În sport, ca și în viață, valoarea se impune întotdeauna. Drumul european al *Stelei* continuă, momentul *Omonia* a trecut în amintire...

Sortii au decis: GLASGOW RANGERS

La 2 martie 1988, pe frumosul stadion Ghencea din Capitală, campioana noastră va întîlni în prima manșă a turului trei al competiției continentale nr. 1 puternica formație scoțiană Glasgow Rangers. O formație care, pentru a ajunge aici, a eliminat pe Dinamo Kiev (0—1, 2—0) și Gornik Zabrze (3—1, 1—1). Echipă, actualmente într-o formă deosebită, care, beneficiind de aportul unor fotbalști cu excelentă pregătire fizică, practică un fotbal în forță, nu de puține ori pînă la... duritate, așa cum susțin specialiștii. Să sperăm însă că „viteziștii” de la *Steaua*, cu fantezia și verva lor de joc deja cunoscute, vor reuși ei să dea tonul și, bineînțeles, să cîștige. (Suporterii scontează pe „porția” de... patru goluri administrate de obicei de *Steaua* pe Ghencea). Oricum, balanța calificării în turul următor trebuie înclinată încă de la București.

Să ne familiarizăm cu formația viitorilor noștri adversari (probabilă, desigur): **Woods — Nicholl, Souness** (antrenor-jucător), **Roberts, Philips — Butcher, McGregor, Fergusson, Cohen — Durrant (Cooper), McCoist (Fleck).**

Împreună cu dv. cititorii, urăm mult succes echipei noastre!

P.V.

ȘERBAN IONESCU

GIMNASTELE NOASTRE DE AUR

La Rotterdam s-a scris o nouă filă de aur în palmaresul atât de bogat al sportului românesc. Autoarele acestui strălucitor triumf sînt gimnastele noastre, care au demonstrat lumii întregi un adevăr devenit certitudine: școala românească se impune cu autoritate în arena internațională dînd mereu mari campioni. Campionatele mondiale s-au încheiat, comentariile continuă, performanțele fetelor noastre stau la loc de cinste în istoria sportului. Mari victorii care onorează și stau garanție pentru cele care vor veni...

Eroina competiției desfășurate în sala „Ahoj Sport Palais” a fost **Aurelia Dobre**, campioană mondială absolută, „pasărea măiastră” care a uimit întreaga asistență, evoluțiile ei stîrnind ropote de aplauze și „Jansind” o adevărată întrecere între gazetarii prezenți la această ediție a mondialelor pentru a găsi cele mai fericite titluri care să exprime zborul și spectacolul extraordinar al româncei. Maniera în care a evoluat Aurelia și „recolta” sa (3 medalii de aur și 2 de bronz) au făcut pe cronicarul ziarului olandez „Volkskrant” să o descrie astfel: „Simbioză reușită între artă, știință și sport”. Au secundat-o cu brio celelalte cinci fete din reprezentativă: **Daniela Silivaș, Ecaterina Szabo, Eugenia Golea, Camelia Voinea, Celestina Popa**. Împreună, ele au cucerit titlul mondial pe echipe, învingînd puternica formație a Uniunii Sovietice. Munca, seriozitatea și exemplara dăruire a sportivelor noastre poartă acum numele unui nou succes de

prestigiu semnat de șase tinere îndrumate competent de antrenorii **Adrian Goreac, Maria Cosma, Octavian Belu, Adrian Stan**. Tuturor celor care ne-au adus marea satis-

facție a victoriei le adresăm felicitări și urări de noi și mari izbînzii.

S. MANEA

PELE: „Eu am jucat întâi pentru spectatori, apoi pentru mine și colegii mei”

Anunțul stewardesei înainte de sosirea la Rio de Janeiro a fost scurt: „Pe timpul escalei noastre, mai prelungite ca de obicei, vă vom oferi posibilitatea vizitării stadionului Maracanã”. Un adevărat cadou, însoțit de aplauzele celor peste 300 de pasageri, precum și de uralele apropiate celor pe care nu o dată le auzim la... fotbal...

... După ce am străbătut bulevardele largi și zgometoase ale Rio-ului, admirînd nu numai imbulzeala rutieră, dar și aceea a pietonilor sau a vinzătorilor de ziare aflați la fiecare stop printre mașini și aducîndu-ți ziarul la volan, după ce ritmul sâmbelor izbucnea din difuzoarele tuturor magazinelor, în față ne-a apărut faimosul și imensul Maracanã, cu tribunele sale supraetajate, adevărat templu al fotbalului. Imensitatea lui dă parcă adevărată măsură a omului, așa cum te simți pe platoul mexican, lângă piramidele de la Teotihuacan.

Pe zidul din dreapta al stadionului, pe o placă de marmură stă scris: „Pe acest stadion, la 19 noiembrie 1969, Edson Arantes Do Nascimento-Pele a marcat al 1000-lea gol, încoronînd o carieră de aur, ce-l face să fie cel mai mare fotbalist al tuturor timpurilor”. Aparatele turistilor țâcănesc continuu, cei mai inspirați fotografiîndu-se chiar în dreptul plăcii, în chip de... Pelé.

Privit de pe gazon, stadionul arată ca o uriașă navă... extraterestră, deasupra căreia albastrul cerului îți dă senzația că te afli, într-adevăr, undeva la înălțimi. Numai vorbele ghidului îți reamintesc că, de fapt, acesta este locul unde se pot strînge cei mai mulți spectatori deodată pentru a urmări traiectoria acelei sfere buclucase. Cu oarecare durere în suflet, ghidul ne spune că stadionul a fost inaugurat în 1950, cu ocazia campionatului mondial găzduit de Brazilia. Atunci - ne spune ghidul nostru - în acea zi de 16 iulie, cînd ai noștri jucau finala cu Uruguayul și cînd totul era pregătit pentru a sărbători victoria (edițiile ziarelor erau aproape gata, un mare patron oferise 20 000 de sticle de șampanie care fuseseră repartizate celor 200 000 de spectatori pentru a le desface la fluierul final, unități militare amplasaseră în jurul stadionului instalațiile pentru jocul de artificii, școlile de samba se aflau pe scenele în aer liber de pe mai toate străzile Rio-ului), în minutul 79 al finalei, extremul dreapta uruguayan Ghiggia, țîșnind ca o săgeată, a driblat întreaga apărare braziliană, înscriind pe lingă portarul Barbosa și făcîndu-l pe crainicul de la radio să strige: „A disgraca sobre o Brazil” - adică „Nenorocirea s-a abătut asupra Braziliei”.

Çiți ani aveai atunci? îl interrup brusc pe ghid. „A, nu, eu nu eram născut. La noi însă povestea acelei înfrîngeri este cunoscută de către toți cei care încep să bată mingea pe plajele Rio-ului”.

Și cum a mai fost după înfrîngere? continui să întreb. „Jucătorii căzuți în genunchi implorau parcă un zeu nevăzut, Ademir, cuprins de o criză de nervi, și-a sfîșiat echipamentul, pe rîul Rio peste 50 000 de citare pluteau distruse, iar întreaga Brazilie plîngea. Dar, continuă ghidul, orice început rău are un sfîrșit triumfător, dovadă victoriile brazilienilor noștri în mondialele care au urmat. Să nu uităm că debutul lui Pelé pe Maracanã a fost un fiasco, în acea zi de 3 mai 1956, cînd Santos a jucat cu Flamengo. Și totuși Pelé a ajuns ce a ajuns”.

Primeam vrăjii tribunele gigantice și-mi inchipuiam cum poate arăta cu cei peste 200 000 de spectatori care vuiesc la unison la fiecare lovitură spre poartă. Mă simțeam ca o furnică aruncată în fundul acestei uriașe gropi.

Și deodată, din tunelul stadionului, un grup dezordonat de fotoreporteri patrunde cu spatele spre centrul terenului, îndreptîndu-și aparatele spre cel care venea încadrat de operatorii de film - era El, Edson Arantes Do Nascimento-PELE. Nu știu ce alt eveniment m-ar fi ținut în acel gazon, dar cînd mi-am dat seama că adevărat că acela este Pelé, din grupul celor peste 300 de pasageri ai Boeing-ului, nu mai aveam alături decît vreo 10-15.

Stăteam alături, cu un an înainte, mai bine de două ore, cu Casius Clay, aflat la Montreal: făcuserăm un prim interviu

cu Bob Beamon, autorul celui fantastic 8,90 m de la Mexic, însă nici unul nu mă impresionase atît de mult. Poate și pentru că nu mă așteptam la o asemenea șansă...

Datoram acest „eveniment” unor probe de film pe care Pelé le făcea în acele zile. După mai bine de 30 de minute de admirație de la distanță, nu puteam scăpa prilejul - măcar să pun două, trei întrebări. Însă cum nu am fost singur, numărul întrebărilor a fost mai mare.

- Cui îi datorai această strălucită carieră de fotbalist?

- Unui mare antrenor de fotbalisti mici (adică copii), Waldemar, și, desigur, tatălui meu, Dandinho, care a crezut în mine mai mult decît eu la acea vîrstă de 9-10 ani.

- Și nu aveți nici un merit?

- Cum să nu. Un sportiv nu poate ajunge mare dacă el nu este interesat să muncească, dar nu cît îi cer antrenorii, ci mult mai mult. Antrenorul lucrează cu toți pentru a face o echipă, tu, ca sportiv, trebuie să te pregătești pentru a ajunge vedeta acelei formații.

- Se spune că ai avut talent cu carul!

- Ce este acela „carul”?

- Așa, un fel de camion tras de cai.

- Da, am avut mult talent, dar numai cu el nu aș fi făcut nimic. Cînd am venit la Santos, după antrenamente rămîneam în fiecare zi pe stadion cîte 2-3 ore. Singur - numai eu și mingea.

- Care a fost cel mai plăcut moment trăit pe gazon?

- Nu pot răspunde. N-am avut numai unul, ci o sumedenie. Începînd cu victoriile lui Santos, cu fiecare gol înscris, cu titlurile mondiale cucerite și terminînd cu dragostea oamenilor de pe stradă sau chiar a unor necunoscuți, cum simțeti dumneavoastră pe care v-am întîlnit aici.

- De ce gol vă aduceți mai bine aminte?

- De cel înscris cu mina și pe care arbitrul l-a acordat, necrezîndu-mă în stare să fac așa ceva. De fapt, mingea m-a lovit în mină și a intrat în gol. I-am spus arbitrului, însă acesta mi-a răspuns că el a venit să arbitreze, iar eu să joc. Și avea dreptate.

- Ce credeți că este fotbalul?

- O mare bucurie pentru toate vîrstele și ambele sexe. De aceea e bine să joci nu numai pentru rezultat, ci și pentru cei din tribune. Lor le datorăm totul. Cred că un meci fără spectatori ar fi ca un tablou de valoare închis într-un sfîr. Tabloul este făcut să fie privit și nu păzit, cum fotbalul este făcut nu numai pentru a stabili ierarhii, dar și pentru a incita pe cei care ne stimulează prin prezența lor. Eu am jucat întâi pentru spectatori, apoi pentru plăcerea mea și a colegilor mei.

După aceea Pelé a plecat, am mai rămas cîteva minute în compania ghidului, de la care am mai aflat că în satul său natal, Tres Caracoës, de lingă Bauru, unei străzi i s-a dat numele lui Pelé. Tot acolo există și o statuie a lui realizată de unul dintre cei mai cunoscuți sculptori din Rio.

Un deputat, Pedro Alcântara, a cerut Camerei statului Sao Paulo „exproprierea” lui Pelé. În schimbul unei sume acordate echipei Santos, Pelé ar fi devenit „patrimoniu național”, putînd fi folosit pe rînd de marile cluburi braziliene.

Pe timpul cînd juca, circulația era interzîptă pe arterele spre care el se îndrepta, pentru că nu cumva Pelé să pățească ceva.

În ziua retragerii sale, străzile Braziliei au fost pline de indigo, semn al durerii, al despărțirii de gazon a celui mai mare fotbalist al lumii - Pelé.

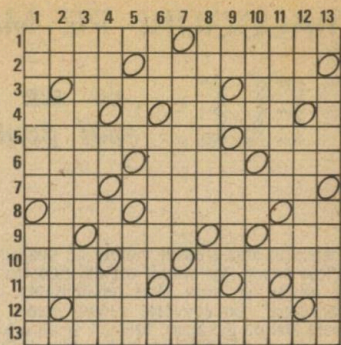
În muzeul dedicat lui de către F.C. Santos se află tricouri și ghete purtate de Pele de-a lungul anilor, cupe, medalii, suveniruri, iar o parte dintre pereți sînt tapisați cu scrisori primite de el și aprecieri ale presei din întreaga lume, dedicate lui, adică „Regelui fotbalului”.

OSTAȘI IMORTALIZAȚI ÎN PIATRĂ

ORIZONTAL 1) Sculptor contemporan (n. 1920) care a realizat *Monumentul ostașului român*, dezvelit în 1974 în municipiul Sîntu Gheorghe (Peter) — Din lucrările acestui talentat sculptor român menționăm *Infanteristul în atac*, *Eroul (soldat) Buză Aurel*, *Eroina Elena Chirgă* și mai multe busturi monumentale: *„Decebalus per Scorilo”* (Timișoara), *„Gelu”* (Zalău), *„Virgil Iovănaș”* (Curtea) (Pavel). 2) Municipiu unde a fost dezvelit, în anul 1960, un *Monument al eroilor din războiul antifașist* — Contraatac! 3) General de divizie, comandant al Armatei române de operați în timpul Războiului pentru independență (1877—1878), al cărui bust monumental, creația lui Ion Georgescu, se află în Capitala, pe str. Știrbei Vodă (Alexandru) — Sculptor timișorean care a realizat *Monumentul victoriei lui Mihai Viteazul din 1601*, inaugurat în 1976 la Guruslău (Victor) 4) Numele unui dans popular — Oraș în jud. Satu Mare unde a fost dezvelit, în 1964, *Complexul monumental în memoria eroilor din războiul antifașist*, creație a sculptorului Văda Geza și a arhitectului Anton Dimboianu 5) Remarcabil sculptor din ale cărui valoroase opere în bronz și marmură amintim *„Ștefan cel Mare și Războieni”* (Iasi), *Monumentul eroilor patriei* din București (în colab.), *„Mircea cel Bătrîn”* (Constanța), *„Mihai Viteazul”* (Cluj-Napoca), *„Eremita Grigorescu”* (Slătina), *„Decebal”* (Drobeta-Turnu Severin), *Monumentul ostașului român eliberator* (Miercurea Ciuc și la Nyiregyháza-R.P.U.), *Bustul monumental al soldatului Eftimie Crătoaru* (Turnu Măgurele) (Marius) — Familie de pictori japonezi din sec. 15 și 16 6) Violent — Totalitatea roților unei mașini — Vreun (pop.) 7) Șes — Petrecere populară 8) Mutarea unui pe pozitie, sculptură de Cornel Medrea — Riu în nordul Franței — Ștefan Szonyi 9) Virgil Iovănaș — Sculptorul care a realizat *Bustul monumental al generalului Eremia Grigorescu*, eroul

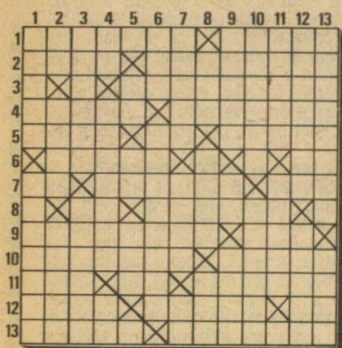
de la Otuz și Marășești, ridicat în 1977 în parcul orașului Tirgu Bujor din jud. Galați (Nicolae) — Institutul de cercetări piscicole (sigla) 10) Fluvul Adige, la ruși — Alexandru Andrițoiu — Sculptorița, care a creat *Bustul monumental al lui Costache Negri*, dezvelit în 1973 la Birlad (Ginette) 11) Remarcabil arhitect român (n. 1913) (Tiberiu) — Ion Andreescu — Ion Țarălungă 12) Sculptor, autorul monumentului de la 2 orizontal (1) (Gavril) 13) *Statuia ecvestra* a acestui viteaz domn al Moldovei, creație a sculptorului Eftimie Birleanu, a fost dezvelită în 1977 la Suceava, în apropierea fostei Cetăți de scaun (3 cuvinte).

VERTICAL 1) Sculptor care i-a imortalizat pe „*Eroul Eftimie Crătoaru*” (în colab. cu Vi. Șulschi) și pe „*Eroul Goaleanu Constantin*” (Vașile) — Sculptor care a dăltuit în piatră *Soldatul în marș* (Vasile) 2) Alecu Russo — Autorul *Monumentului ostașului sovietic* de la Bedin (Evgheni Viktorovici, 1908—1974) 3) General de divizie român care s-a remarcat în războiul antihitlerist, atit în luptele din interiorul țării, cit și în cele de pe teritoriul Ungarei (indeosebi la Budapesta) și al Cehoslovaciei (1895—1954) (Mihail) — Unitate de măsura pentru vin folosită în Transilvania (sec. 18 și 19) 4) Preamăresc pe eroi și faptele lor — Do — Nicolae Enea — Capita de lin (reg.) 5) Mamifer rumegător din tundra — Artă populară 6) Remarcabil sculptor român din opera caruia reținem compozițiile *„Aruncător de granate”*, *„Ostaș adăpostindu-se”* și monumentele lui *„Mircea cel Bătrîn”* (Turnu Măgurele) și *„Mihai Viteazul”* (Alba Iulia) (Oscar) — Municipiu unde a fost înălțat, în anul 1958, *Monumentul ostașului român*, creația sculptoritei Iulia Onița — Din salba vremii 7) Din opera acestui mare sculptor amintim *„Gigantul”* și un *„Gornist român”* (Dimitrie) — Pseudonim al lui Caragiale 8) Prolific sculptor de la care ne-au rămas *„Jurământul”* și o mulțime de monumente închinete

eroilor din primul război mondial (1889—1929) (Dimitrie) — Atenție! 9) Emil Reboreanu — Mare sculptor român, din a cărui vastă operă amintim compozițiile *„Arcaș odihnindu-se”*, *„Doi ostași gata de atac la Otuz”*, *„Ostașul și calul”*, *„Soldat român la atac 1917”* și monumentele *„Mircea cel Bătrîn”* din Tulcea și *„Decebal”* din Deva (Ion) — Constantin Lecca 10) Strigăt puternic — V — Comuna în R.D. Germană (Potsdam) 11) În acest municipiu putem admira *„Grupul statuii Frații Buzzești”*, creație a lui Boris Caragea, și *„Monumentul dorobanților”* de Oscar Spăthe — Iuliu Togănel — Serveste! 12) Electroencalograma (abr. med.) — A dăltuit un *„Portret de ostaș”* și basorelieful monumentului *„Bătălia de la Calugăreni”* din Medgidia (Vladimir) 13) Autor al desenelor care au servit sculptorului francez Albert Ernest Carrier Belleuse pentru realizarea *„Statuei ecvestre a lui Mihai Viteazul”* din București (Theodor) — Sculptor, autorul *„Monumentului comemorativ dedicat băților din 1595”* de la Calugăreni, al *„Bustului monumental al maiorului Constantin Ene”* (București) și al *„Monumentului eroilor din războiul pentru independență”* din Craiova (Oscar).

Dicționar: AVA, TOSA, RUJ, VUN, DEULE, ECI, ICCE, COF, NAHM.

ORIZONTAL 1) Mare pictor român, din opera caruia amintim *Ostașii în războiul de independență* și un *Autoportret* realizat în uniforma legendarilor luptători de la Plevea și Smirând (Ștefan) — *Aparam* — desen de Iosif Santha 2) Alt mare pictor român, autorul pinzelor *Arcașii lui Ștefan cel Mare* și *Oșteanu cu sabie* (Theodor) — Renumit tablou în ulei al lui Nicolae Grigorescu, care reprezintă chipul unui ostaș român din războiul pentru cucerirea independenței (neart) 3) Autorul pinzelor *Luptele de la Otopeni în timpul înstrășării armate* (Ion) 4) Localitate în SUA (Kansas) — *Atacul de la* — pictura de proporție a lui Nicolae Grigorescu, în care surprinde și exprimă hotărârea supremă de a învinge a ostașilor români, a vitejilor care din prima clipă a intrării lor în lăc au mers tot înainte (Virgil Bradățeanu) 5) Mplăc de inspirație (reg.) 6) — Pentru piciorul calarețului 6) Autor al studiilor de

OSTAȘI ÎN PICTURĂ

micare intitulată sugestiv *Soldat în tranșee*. *Război calare* și *Dorobanți în atac* (George Demetrescu) — Dimitrie Stăucă 7) Mihai Eminescu — Pictor cubist francez, autorul tabloului *Soldat în marș* (Jacques) (1875—1963) — Vitej (fig.) 8) Parte din Hugi! — Soldat din *Povestea de război* de Mihail Sadoveanu, care moare pe front (a Vadanei) 9) Una dintre cele mai vechi lucrări ale acestui pictor român este *Ostaș calare* (Jean Al) — Institutul de Cercetări Comerciale (sigla) 10) Din desenele acestui remarcabil pictor român amintim *Soldat în tranșee* (iar dintre picturi pe cea intitulată *„Doi soldați”* (Nicolae) — Sîrmit 11) Otuz, la geto daci — Luat la mișcat! — român pe front — desen de Camil Ressu 12) A hăcu! — Ștaleta de schind — Iosif Santha 13) Autorul litografiilor denumite *Intinderea la Iași a unităților militare* (măntine) (Alexandru) — Autorul pinzei intitulate *Dorobanți* expusă într-una din sălile Muzeului militar central (Nicolae)

VERTICAL 1) Talentat pictor român, autorul pinzelor *Activitatea PCR în rindul ostașilor 1943-1944* (Gheorghe) — Regretat pictor român, autorul pinzelor *Transmisia* și al desenelor *Mămar la post de observație* și *De garda la drapel* (Mihail) 2) De prim lungă adunată — În lucrarea sa *Artă în timpul războiului* Schife pentru schife — aparuta în 1879, descrie o serie de realizări ale lui Nicolae Grigorescu, printre care și *Un atac de trăsuri asupra Rahovei* (Iredici) — Autorul pinzelor *La recutare* — Instrucție la avanca toare — Antiliterist și Bătrîn la Vladimir 1917 (Ion) 3) Cum sînt pictați cereșul lui Nicolae Grigorescu și cazăcui lui Carol Popoi de Sathmar? — Autorul lucrării

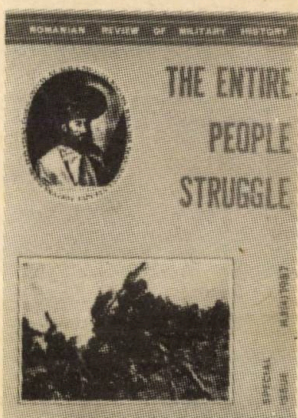
lot *Repausul ostașilor în lagărul de la Calafat* și *Soldat în lăc* (Sava) 4) Horatius Nelson — Elemente de structură la bolți (arhit.) — Adolf von Kromer 5) Theodor Aman — Eugen Ispir — Autorul biureților lăntezim geografice amoroșice în 3 acte *Mărmărit visător*, pe muzica de Laurențiu Proleta (Nicolae) 6) Pseudonim al lui Alexandru Vlahuța — Se remarcă prin pinza *Capul lui Moțoc vrem* (Apcar) 7) Localitate în SUA (Texas) — Pictor și desenator cehoslovac, autor al unor ilustrații remarcabile prin umorul lor, în *Peripețiile bravului soldat Svejk în războiul mondial* de J. Hasek (Jessel) (1887—1957) — Epoca 8) Ramura — Autorul desenelor *Pușcași români pe front* și *Vinătoare de care* (Noel Florin) — Dans spaniol 9) Cetate, oraș stat (antic) — Nicolae Apostol — Pictor și grafician român, din desenele caruia reținem *Soldat în repaus* și *Soldat gata de lăc* (Iosif) 10) A se sui cațărîndu-se (pop.) — Model 11) Localitate în Italia (Rovigo) — Ne a lasat pinzele *Mihai Viteazul intrînd în Alba Iulia*, *Uciderea lui Mihai Viteazul* și *Încheierea pămînt între Bogdan cel Chior și Radu cel Mare* (Constantin) 12) Avertisment la scrija pentru eroii lui Dumas! (dăna cu vînt) — *Morje de la* — tabloul de Ștefan Dimitrescu, care reprezintă trei victime ale unor bombardamente 13) Cunoscut pictor român, autorul pinzelor *Bătălia de la Rovine*, *Armata română în războiul antihitlerist*, *Luptele de la Debrin*, *Eroii de la Sărbăntea*, *Rachetisti* și a (Paul) — Ofiter (od.)

Dicționar: IDANA, NORSE, PULIS, CANDA

Dr. NICOLAE-ANDREI

STIMAȚI CITITORI,
publicațiile editate
de redacția
„VIAȚA MILITARĂ”
vă oferă întotdeauna
o lectură plăcută
și instructivă

ALMANAHUL OȘTIRII '88 apare sub îngrijirea „Vieții militare”, revistă ilustrată de literatură și artă editată de Ministerul Apărării Naționale, Consiliul Politic Superior
Colectiv de redactare: ION JIANU (redactor-șef), ION ARAMĂ (redactor-șef adjunct), NICOLAE BOGHIAN, JEAN GHELIUC, VASILE PREDĂ (redactor responsabil), MIRCEA SOREANU
Prezentarea artistică: CONSTANTIN DUMITRESCU și DUMITRU ISPAS. Corectura: DAN OZERANSCHI
Desene: FLORIN CREANGĂ și VICTOR ILIE. Fotografii: GHEORGHE CHIRU și VIRGIL ULIERU. Coperta I: foto IULIAN MARINOF

**Lotul echipei „STEUA” —
cîştigătoarea ultimei ediții a Campionatului național
de fotbal și a Cupei R.S. România — 1987**

Echipa de fotbal
a Clubului Sportiv
al Armatei „Steaua”
se află
și în această ediție
în prim planul Cupei
Campionilor
Europeni,
urmînd
să întîlnească
în sferturi de finală
pe campioana Scoției,
Glasgow Rangers.
Fotbaliștii militari
doresc să „urce”
cît mai sus
în prestigioasa
competiție.
Le urăm succes
și așteptăm,
cu încredere,
o nouă performanță
de prestigiu!